

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ «ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ»

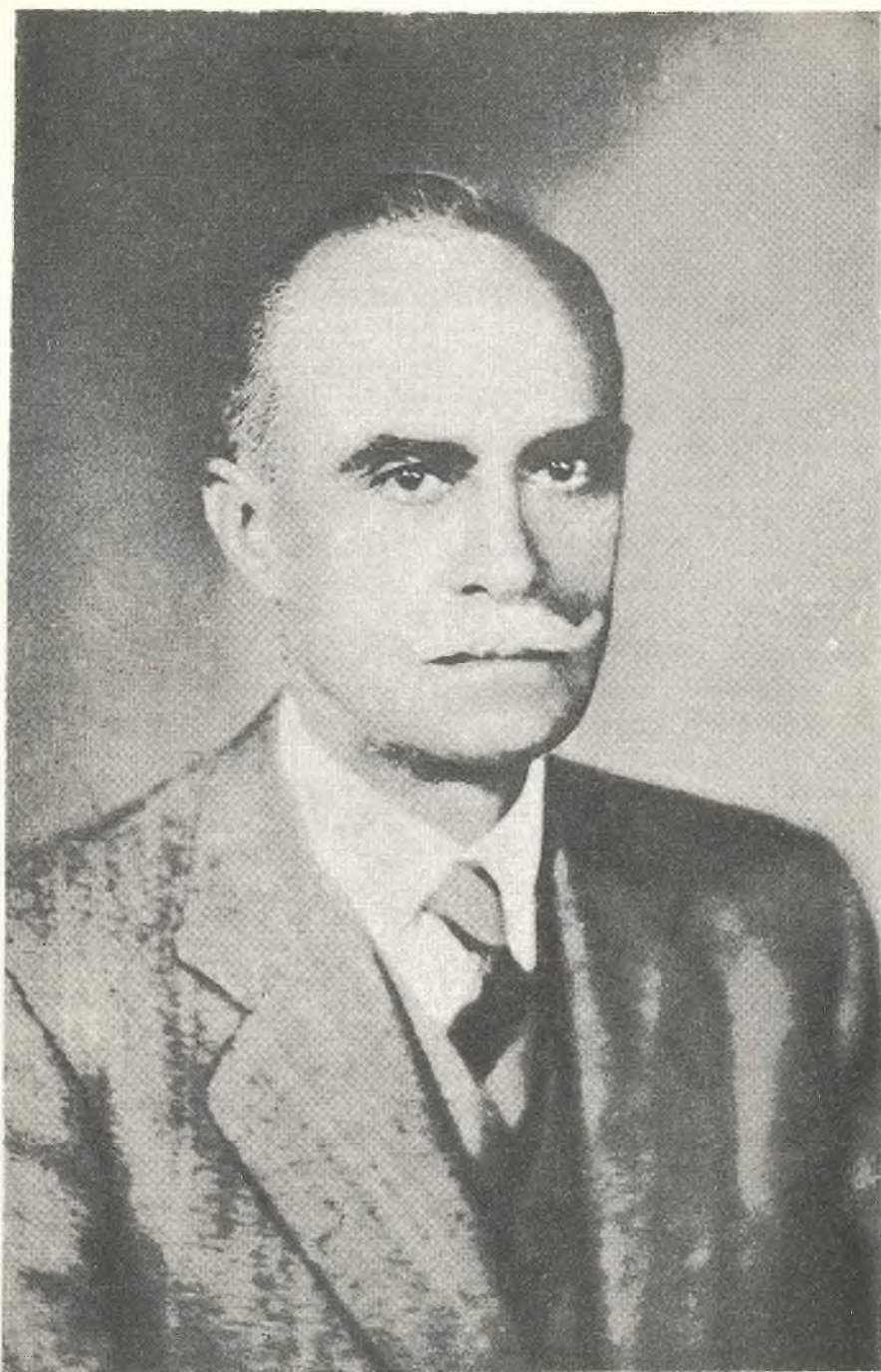
Βραβευθέν υπό τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ

1. † ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ
2. ΤΑ 62 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΤΥΠΟΥ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ
† ΠΡΩΘΙΕΡΕΩΣ Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ
3. Η ΘΡΑΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΟΥΡΚΟΥΛΗ
4. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ κ.λ.π.
5. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ, † ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ
ΓΕΩΡ. ΜΑΝΩΛΑΚΗ
6. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ: ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 38
1966

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ

Ο ΔΙΑΚΡΙΘΕΙΣ ΩΣ ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΦΡΩΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
Ο ΑΓΝΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ

Ἐγεννήθη στήν Καρδίτσα στίς 17 Νοεμβρίου τοῦ 1883 καί ἀπεβίωσε στίς 26 Ἰουλίου 1953.

Ὡς μαθητής τοῦ Γυμνασίου ἦταν ἀπό τοὺς καλοὺς καί ἀγαποῦσε ἀπό ὅλα τὰ μαθήματα περισσότερο τήν ἱστορία καί τὰ μαθηματικά. Τοῦ ἄρσαν ἐπίσης καί ἐκδρομές, τὸ κυνήγι καί ὁ ἀθλητισμός. Τὸ 1903 κατετάγη ὡς δεκαμηνὺς στὸ 5ο Σύνταγμα Πεζικοῦ, ἔλαβε δὲ μέρος στὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα, διακριθεὶς εἰς τὴν μάχην τοῦ Λαχανᾶ. Ἀπὸ τὴν Σχολὴν Ἑταξιοματικῶν ἐξῆλθε τὸ 1912 ὡς ἀνθυπολοχαγὸς καί τὸν ἴδιον χρόνον ἔλαβε μέρος στὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, κατὰ δὲ τὸ 1913 στὸν πόλεμον κατὰ πῶν Βουλγάρων. Ἡ τίμια καί γενναία ψυχὴ τοῦ Πλαστήρα κατέλαβε θέσιν ἡμιθέου ἰσθῆτος συνειδήσεις τῶν Ἑλλήνων καί συμμάχων. Ἐπωνομαζόταν ὁ Μαῦρος Καβαλλάρης. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1919 ἔλαβε μέρος ὡς Συνταγματάρχης στήν ἐκστρατεία τῆς Οὐκρανίας καί τὸν Ἰούλιον τοῦ ἰδίου ἔτους τὸ Σύνταγμα τοῦ Πλαστήρα ἀποθιβαζόταν στὸ Μπουρνόβα καί κατοίπιν στήν Μαγνησία. Ἐκεῖ ὀργάνωσε τὸν στρατόν, προκήρυξε ἀγῶνας καί ἰδρυσε ὀρφανοτροφεῖο μὲ σκοπὸ τὴν περίθαλψιν τῶν ὀρφανῶν τοῦ πολέμου καί ἔγινε θρύλος τ' ὄνομά του σ' ὀλόκληρον τὸν πληθυσμὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, σ' ὅλες τὶς μάχας τῆς ὁποίας ἔλαβε μέρος ὡς Συνταγματάρχης, Διοικητῆς τοῦ 5ου Συντάγματος Εὐζώνων καί κατὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Μ. Ἀσίας ὡς Ἀποστραματάρχης. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1922 εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν διημεθύνετο ὑπὸ τοῦ Πλαστήρα, ἀργότερα δὲ ἦτο συναρχηγὸς μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Γονατᾶ, ὅστις εἰς τὸ βιβλίον του «Ἀπομνημονεύματα 1897—1957» τὸν περιγράφει ὡς πρότυπον ἠθικοῦ ἀμερολήπτου καί γενναίου ἀνθρώπου. Κατὰ τὸ 1925 ἐξωρίσθη εἰς Ἰταλίαν λόγῳ τοῦ ὅτι ἐπεξήτει τὴν ἀνατροπὴν τῆς δικτατορικῆς Κυβερνήσεως Παγκάλου. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς δικτατορίας τοῦ Μεταξᾶ ὁ Πλαστήρας εὐρίσκειτο εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα τὸ 1944. Ἀλλὰ καί εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ τῆς δευτέρας ἐξορίας του δὲν ἔπαυε ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν πατρίδα του, σὲ ἐπιστολῆς του δὲ πού ἐδημοσιεύθη στὸ ἐκδιδόμενον στήν Οὐάσιγκτων ἐβδομαδιαίον Ἑλληνικὸ Περιοδικὸν «Ἑλλάς» ἔγραφε τὰ ἐξῆς ἰσχυρικὰ μὲ τὸν πόλεμον τοῦ 1940 : «...Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅπου ἡ Ἑλλάς περιεπλάκη εἰς ἕνα πόλεμον πὸν ὁποῖον δὲν ἐπροκάλεσεν, ἀλλὰ μᾶς τὸν ἐπέβαλεν ἡ ἀμὴ θία μᾶς μεγάλης δυνάμεως, ὀφειλόμεν πάντες καί ὡς ἄτομα καί ὡς ὀργανώσεις, καί ὡς τύπος νὰ παύσωμεν νὰ ἀσχολούμεθα, ἐφόσον διαρκεῖ ὁ πόλεμος αὐτός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἐξ-

αρτηθῆ ἡ τύχη τοῦ Ἔθνους, μέ τὰ ἑσωτερικά μας καί νά ἐμφανισθῶμεν ὡς Ἑλληνες καί μόνον Ἑλληνες ἠνωμένοι, ὡς εἷς ἄνθρωπος, ἀτενίζοντες πρὸς ἓνα καί μοναδικόν σκοπόν, τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος μας. Ὅλων τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἑξωτερικοῦ ἡ σκέψις καί ἡ ψυχὴ ἄς στραφῆ πρὸς τὴν πάσχουσαν καί ἀγωνιῶδῶς πολελοῦσαν Ἑλλάδα μας, ἐκεῖ ποῦ ἰσάματα μίαν φοράν διεξάγεται ἓνας σκληρὸς καί ἄνισος ἀγὼν ὀλίγων ἐναντίον πολλῶν, ὅπου ὑπερηφάνως ἀντιτάσσεται τὸ δίκαιον κατὰ τῆς βίας καί τῆς ἰσχύος, διακρίνεται ἡ ὑπεροχὴ τῶν εὐγενῶν ἰδεωδῶν ἐναντι τῶν κτηνωδῶν καί ἀρπακτικῶν διαθέσεων τῶν κατακτητῶν, ὅπου ἡ ἀκατάβλητη ψυχικὴ δύναμις τοῦ Ἑλλήνος μαχητοῦ παρουσιάζει πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ κόσμου, ἐκθαμβωτικὰς πράξεις ἡρωϊσμοῦ, ἐθελουσίας καί ἀγάτης πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἐκεῖ ἄς προσηλωθῆ ὅλων μας ἡ διάνοια ὑπερηφάνως ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῆς ἱστορικῆς Πίνδου, ὅπου τὰ τέκνα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος δημιουργοῦν σήμερον νέας Θερμοπύλαις καί Μαραθῶνας καί ἐν κατανώξει ἄς ὑποκλιθῶμεν πρὸ τῶν ἡρωϊκῶν αὐτῶν προμάχων τοῦ Ἔθνους καί ἄς δεηθῶμεν ὅπως ὁ Παντοδύναμος κρατύνει τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἰσάμιστον μέχρι τέλους. Δὲν σᾶς ἀποκρύπτω τὰς ἀνησυχίας καί τὸν φόβον μου διὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας. Τὸ ἀναστάσιμα αὐτὸ τῆς Εὐρώπης καί μετ' ὀλίγον ἴσως ὅλου τοῦ κόσμου καί ὁ κοινότερος νοῦς ἀντικαμβάνεται, θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνατροπὴν πολλῶν βασικῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν θεωρουμένων μέχρι τοῦδε ἀκαταλύτων. Εἶναι ἰστιγμαὶ εἰς τὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπου παρουσιάζονται σπανίως ἐν μέσῳ τῶν αἰώνων, διὰ νὰ δημιουργήσουν νέαν μορφήν εἰς τὴν ζωὴν. Τὰς ἰστιμὰς αὐτὰς ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, τὰς διέρχεται ὑπὸ τὴν ἐμφάνισιν. Ἡ δυστυχία, ἡ ἀθλιότης, ἡ καταστροφικὴ, ὁ θάνατος ποῦ ἐπεκτείνεται εἰς ὅλην τὴν χώραν μέ τὰ σημερινὰ καταστρεπτικὰ μέσα τοῦ πολέμου, ἐπιβάλλουν εἰς ὅλους τοὺς Ἑλληνας καθήκοντα περισσότερα. Ὅπως δὲν ἀποκρύπτω τοὺς φόβους μου, οὕτω δὲν ἀποκρύπτω καί τὴν πίστιν μου πρὸς τὴν ἠθικὴν δύναμιν καί ἀγάτην τῆς Φυλῆς μας πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καί ἰδιαιτέρως εἰς τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτου. Ἄς ἐλπίσωμεν μετὰ πίστεως εἰς αὐτόν. Ἡ ἐλευθερία, ἡ πίστις καί ἡ ζωὴ τοῦ Ἔθνους εἶναι σήμερον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατοῦ. Ἄς τὸν ἐνισχύσωμεν δι' ὅλων μας τῶν μέσων ὑλικῶν καί ἠθικῶν καί ἄς ἠγήσῃ ἀπ' ἑαυτοῦ εἰς ἑαυτὸν ὁ πολεμιστῆριος παῖς τοῦ Ἔθνους».

Ἐχρημάτισε δύο φορές ὡς Πρωθυπουργὸς κατὰ τὸ 1945 καί κατὰ τὸ 1950 μέ τὴν συνεργασίαν Σ. Βενιζέλου, Τσουδεροῦ καί Γ. Παπανδρέου. Κατὰ τὴν πρώτην πρωθυπουργίαν τοῦ 1945, ἀναγκασθεὶς νὰ παραιτηθῆ πρὸ τῶν ἐπακολοθησάντων γεγονότων, ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν μέ τὰ ἑξῆς: ...«Ἡ μεγαλυτέρα ἐλευθερία, ἡ ὁποία εἶναι καί ἡ μόνη πραγματικὴ, ὑπάρχει ὅπου τὰ ἄτομα ξέρουν νὰ ἐκδηλώνονται μέ τὸν βαθύτερον σεβασμὸν μεταξὺ των καί νὰ τρέφουν ἀπόλυτον σεβασμὸν πρὸς τὴν ὁλότητα, ἡ ὁποία ὀργανωμένη εἶναι καί ἀποτελεῖ τὸ Κράτος. Ἡ παρούσα Κυβέρνησις αἰσθάνε-

ται πὴν ὑποχρέωσιν καὶ ἔχει καθήκον νὰ προστατεύσῃ καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ τὸν σεβασμὸν αὐτόν, ὁ ὅποιος ἀποτελεῖ τὴν σφραγίδα τοῦ πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ. Δὲν θὰ ἐπιτραπῇ εἰς ὀλίγους καθυστερημένους νὰ ἐκμανύξουν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ὡς πρωτόγονον οἰοιδήτοτε καὶ ἂν εἶναι οὗτοι καὶ εἰς υἰανδήτοτε παράταξιν καὶ ἂν ἀνήκουν. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ προστατευθῇ ἀποπελοσηματικὰ ἀπὸ παντὸς κινδύνου, ὥστε νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς ὅλην τῆς τὴν ρωμαλαϊότητα ἢ ὠραία Ἑλληνικὴ ψυχὴ. Νὰ ἐκδηλωθῇ ὁ πραγματικὸς, γνήσιος Ἑλληνικὸς λαὸς, μὲ τὴν ἀπειρον δημιουργικὴν του δύναμιν, μὲ τὸν λεπτὸν του πολιτισμὸν, μὲ τὸν ἀνώτερον ἀνθρωπισμὸν του, μὲ τὰς ἀρετὰς του καὶ μὲ τὰς ἰκανότητας τοῦ τὸν κοσμοῦν. Μόνον ἔτσι δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὴν βοήθειαν ὄλων τῶν φίλων λαῶν, καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐνίσχυσιν πᾶν μεγάλων συμμάχων μας. Ἡ ὑπ' ἐμὲ Κυβέρνησις, ἐν τῇ συναισθήσει ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ καθήκον καὶ ὑποχρέωσιν τῆς, ἀξιοῖ τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια νὰ κατανοηθοῦν παρ' ὄλων καλῶς. Νὰ γίνων προσαπάθεια καὶ σκοπὸς παντὸς Ἑλλήνος καὶ ὁ συνειδητὸς προορισμὸς ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐὰν θέλωμεν νὰ δημιουργήσωμεν μίαν καλλυτέραν αὔριον, σταθερῶς βελτιουμένην». Τὰ ὀλίγα αὐτὰ τοῦ λόγου του, παραθέτομεν ὡς χρήσιμα διὰ κάθε ἐποχὴν ἀνωμαλιῶν.

Τὸ Ἑθνομικὸν Κέντρον εἶχεν ἀπαρσάσει εἰς τὸ ἀπὸ 40ετίας ἐκδιδόμενον Σύγγραμμά του τὰ «Ἑθνομικὰ», τὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων ἐνωπιῶν καὶ ξένων Ὀργανώσεων νὰ δημοσιεύῃ εἰς τοὺς Τόμους του φωτογραφίας μετὰ βιογραφιῶν ἀνδρῶν, οἵτινες διεκρίθησαν εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὸν ἰσρατόν, ὡς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην προοδευτικὴν ἐκδήλωσιν, τῆς ὁποίας εἶχεν ἀνάγκην ἡ πατρίς. Κατὰ μείζονα λόγον μίᾳ τοιαύτῃ διάκρισις ἦτο ὀφειλομένη ὑποχρέωσις διὰ τὸν Νικόλαον Πιλαστήραν, διαπρέψαντα κατὰ τρόπον ἀπαραμίλλον μὲ τὴν ἀνδρείαν, μὲ τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις του καὶ μὲ τὴν ἀκούραστον καὶ συνεχῆ συμμετοχὴν του ἐπικεφαλῆς πάσης ἰσρατιωτικῆς ἐξορμήσεως, ἥτις συνέβαλεν εἰς τὴν κατατρόπωσιν τῶν ἐχθρῶν καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεων πρὸς ἀποτροπὴν δικτατοριῶν, τὰς ὁποίας ἐμίσει καὶ ἀτηχθάνετο. Εἶχε πάντοτε σταθερῶς καὶ ἀμετανοήτως τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὲ τὴν ἐνδοξον ἱστορίαν του, ἔπρεπε νὰ συνεχίσῃ τοὺς ἀγῶνας του ὑπὲρ τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας, διότι ἐπρέσβευε, μὲ ἰσρατιωτικὴν ἐπιμονήν, ὅτι ὁ λαὸς μας δὲν πρέπει νὰ καταπιέζεται, ἰσθ' ὅτι ἀπεναντίας οἱ διακριθέντες πολιτικοὶ ἄνδρες ἐκάστης ἐποχῆς, ἐπεβάλλετο νὰ εὐρίσκωνται ἐπικεφαλῆς ἰσρατιωτικῶν ἢ πολιτικῶν ἐξεγέρσεων διὰ νὰ πατάσεται ἡ δικτατορικὴ πίεσις ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ μας, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ὁποίου ἐθυσίαζε, εἰς πᾶσαν πολιτικὴν ἐκδήλωσιν καὶ τὸν ἑαυτὸν του ἀκόμη, μὲ υἰανδήτοτε ζῆμίαν ἔσπω καὶ τῆς προσωπικῆς του ὑπάρξεως. Δι' αὐτὸ δὲν ἔλλειψεν ἀπὸ καμμίαν ἰσρατιωτικὴν ἢ ἄλλην πρωτοποριακὴν κίνησιν κατὰ τῆς δυναστεύσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἀναφέρει ἄλλωστε καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν του, πλήρης ἀγῶνων, ἱστορία τοῦ ἔθνους. Αὐτοὶ εἶναι καὶ οἱ λόγοι τοῦ θαυμασμοῦ καὶ

τῆς ἀγάπης, ἦν ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν τὸ σύνολον πῶν Προσφύγων, ὄχι μόνον τῶν Μικρασιατῶν καὶ Ποντίων, ἀλλὰ μὲ φανατισμὸν καὶ λατρείαν ἰδιαίτερος τῶν Θρακῶν, οἵτινες κατὰ καιροὺς ἐξεδήλωναν πανποιοτρόπως τὰ τοιαῦτα συναίσθηματά των. Εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐθυσίασε τὰ πάντα καὶ ἀφιέρωσε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, διακριθεὶς εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας τῆς Δημοκρατίας ἐντὸς καὶ ἔξω τοῦ κοινοβουλίου. Ὑπῆρξεν ἄνθρωπος, ὅστις ἦτο ἀμέτοχος προσωπικῶν συμφερόντων καὶ ἀναμίξεων εἰς διαφόρους δολοπλοκίας, μὲ κίνητρον τὴν κομμουνιστικὴν καὶ πᾶσαν πολιτικὴν ἔξυπνότητῃν. Εἰς τὴν πατρίδα μας, ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν τοιαῦτοι ἀξιόπαινοι προσωπικότητες, αἵτινες ἀνεφάνησαν κατὰ διαφόρους ἱστορικούς ἐποχάς. Τὸ πάγκοινον ὅμως ἐπώνυμον «ἀγνὸς πατριώτης», ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Νικόλαον Πλαστήραν.

Εἴχαμεν τὸ εὐτύχημα νὰ γνωρίσωμεν τὸν γενναῖον μαχητὴν καὶ ἔξοχον πατριώτην καὶ ἐν συνεργασίᾳ, ὡς Πρωθυπουργόν, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τότε ἐκ τοῦ πλησίον ἐθαυμάσαμεν ὅλας αὐτὰς πὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου καὶ πολιτικοῦ. Παράδειγμα μετριοφροσύνης καὶ σεμνότητος, πανθομολογουμένης παρὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκείνων πού τὸν ἐγνώρισαν προσωπικῶς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, τὸν ὅποιον ἠγάπα καὶ ἐπεθύμει ζωηρῶς νὰ βοηθήσῃ. Καίτοι ἔστερεῖτο ἀνωτέρας μορφώσεως, εἶχε τὸ σπάνιον χάρισμα ἐνὸς ἐντυπωσιακοῦ χιοῦμορ, μὲ ἀφθαστον εἰρωνεῖαν κατὰ τῶν νεοπλουτικῶν ἐπιδείξεων, τὰς ὁποίας εἶχεν ἕνα ἰδιαίτερον εὐχάριστον τρόπον νὰ καταδικάζῃ καὶ σπληνιτεύῃ.

Περιορίσθημεν εἰς ὀλίγας λέξεις ἰδιὰ νὰ τιμήσωμεν τὴν σπανίαν αὐτὴν στρατιωτικὴν, πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν φυσιογνωμίαν τῆς Χώρας μας, ἣτις ὑπῆρξε μία ἀνυπότακτος ψυχὴ, ἀτόγονος ἀνταξίαν προγόνων, ἀνθρωπιστῆς καὶ ἐκπολιτιστῆς, γενναῖος καὶ μὲ ἰδανικά. Τὸ ἀπέραντον ἔργον τοῦ Πλαστήρα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γραφῇ εἰς ὀλίγας μόνον σελίδας. Ἡμεῖς παραθέτομεν τὰς πενιχρὰς αὐτὰς γραμμὰς εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου ἀνδρός εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ καὶ φόρου τιμῆς καὶ εἰς αἰωνίαν ἀνάμνησιν, μὲ τὴν εὐχὴν νὰ ἀναφαίνωνται κατὰ καιροὺς ὅμοιαι ἐθνικαὶ προσωπικότητες.

Φ. Μ.

ΣΟΦΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ
Ο ΠΡΩΘΙΕΡΕΥΣ Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

Γεγονότα από τὰ πολύτιμα χειρόγραφα του «Τά 62 χρόνια
τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου στήν Ἀμερική»

Ἐγράφομεν κατ' ἐπανάληψιν καὶ ὁμιλοῦμεν συνεχῶς διὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ ἀκαταπύνητον ἐθνικὴν δρᾶσιν τοῦ ἀποθανόντος ὑπερόχου Θερακοῦ Πρωθυερέως Δημητρίου Καλλιμάχου, εἴμεθα δὲ εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἐπιανερχώμεθα τιμῶντες τὴν μνήμην του, διότι ὁ ἴδιος μὲ τὴν μαχητικότητα καὶ μὲ τὸν φλογερὸν του ζῆλον ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ ὅλων τῶν ἐθνικῶν μας ἰδανικῶν, δὲν ἔπαυσεν εἰς ὅλον του τὸν βίον νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ ἀκούρατος ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ νὰ ἀνακίσσεται εἰς ὑποδείξεις καὶ εἰς φωτοβόλον δρᾶσιν, διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφεώρα τὸ Πανελλήνιον.

Ὁ ἀλησμόνητος Θεράξ ἐκληρονόμησε πλουσιώτατον ὕλικὸν εἰς χειρόγραφα, ἅτινα ἀξιοποιούμενα, ἀντιπροσωπεύουν ἰθυσαιρὸν ἀνεκτίμητον. Μεταξὺ τῆς ἀτέρμονος αὐτῆς παρκαταθήκης τοῦ ὑπάρχοντος καὶ ἄνω τῶν 100 σελίδες, ἀναφερόμεναι εἰς τὰ «62 χρόνια τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου στήν Ἀμερική». Κατὰ καιροὺς τεμάχια καὶ οὐχὶ ἐν συνεχείᾳ ἐδημοσιεύθησαν μὲ κατ'ἀλληλον εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Παλαίμαχον Ἑθνικὸν Κήρυκα Ν. Ὑόρκης, ἐπειδὴ δὲ λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τοῦ κειμένου μᾶς ἐζητήθη ἡ ἀλοκλήρωσις, τὸ πρᾶττον εἰς τὸν παρόντα 40ὸν Τόμον ἵνα λάβουν γινῶσιν οἱ μὴ ἀναγνώσαντες τὰς τότε ἐφημερίδας. Ἡ περιγραφή τῶν πρώτων Ἑλλήνων μεταναστῶν εἰς τὴν μεγάλην ὑπερατλαντικὴν πολιτείαν, ὅταν δὲν εἶχε λάβει τὰς τεραστίας διαστάσεις τῶν σημερινῶν ἑκατομμυρίων ἀποδήμων, ἀναλύεται ἐν λεπτομερεῖα ἀπὸ τὸν σοφὸν διδάσκαλον, καὶ ἡ ἀφήγησις τῶν τότε γεγονότων, καθοδογεῖ, διδάσκει καὶ φρονηματίζει τοὺς Ἕλληνας καθε ἐποχῆς, διαζωγραφίζει δὲ καὶ σπηλιτεύει τὸ ἀθέθριον ἐλάττωμα τῆς φυλῆς μας, ἡ ὁποία, μαζὶ μὲ τὰ ἄπειρα προτερήματά της, τῶν ἐνδόξων ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δουλείας καὶ τῆς βαρβάρου μεταχειρίσεως τῶν κατακτητῶν, διατηρεῖ τὸ ἀποκλήθην προπατορικὸν ἀμάρτημα τῆς

αϊωνίας ἀντιθέσεως μεταξύ ὁμογενῶν ὅπερ δημιουργεῖ ἀνεπανορθώτους ζημίας διὰ τὰς ἔθνικάς μας ὑποθέσεις.

Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ 1821 οἱ Ἕλληνες τῆς μικρᾶς πατρίδος μας καίτοι ἐπέδειξαν προτερήματα γενναιότητος καὶ ἔγραψαν εἰς τὴν ἱστορίαν θαυμαζομένης ἡρωϊκᾶς σελίδας ἐνδόξου παρελθόντος, ἰδὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποβάλουν καὶ νὰ λησμονήσουν τὰς ἀντιδικίας των καὶ τὸ ἀλληλοφάγωμα, εἶναι δὲ θλιβερὰ ἢ διαπιστώσις ὅτι καὶ σήμερον, ὕστερον ἀπὸ πόσα ἔτη, δὲν ἔπαυσε νὰ καταστρέφῃ καὶ νὰ ζημιῶνῃ τὴν Ἑλλάδα θανασίμως, ἢ φθοροποιὸς ἔθνικῆ διχόνοια. Κατὰ τὰς ἰδιαίτους ἐποχὰς τῆς ἐξελίξεως τοῦ σημερινοῦ κράτους, ἢ ἱστορία ἔχει νὰ ἀναγράψῃ ἀναριθμήτους περιπτώσεις τοιούτων διαφορῶν, προερχομένων ἐξ ἀντιζηλιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦν στίγματα καὶ ἀμαυρῶνουν, μὲ πὰ γνωστὰ γεγονότα ἀνταρσιῶν, δικτατοριῶν κ.λ.π., τὸ νόμιμον συνταγματικὸν καὶ κοινοβουλευτικὸν μας καθεστῶς.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ συμπολιῖται μας, ἀπὸ τὰ πρῶτα δῆματα τῆς ἐγκαταστάσεώς των ἤρχισαν νὰ διαπληρτίζωνται ἀκόμη καὶ ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἀνταγωνισμὸς των δὲ ἔφθανεν εἰς σημεῖον νὰ δημιουργῇ καὶ θίματα μεταξύ ὁμιμόνων ἰδιδελφῶν, πρὸς μεγάλην ζημίαν τῶν συμφερόντων των, συγκροτήσεως καὶ ἐνιαίας ἐμφανίσεως τοῦ ἀποδήμου ἑλληνισμοῦ. Ἐπικεφαλῆς τῶν ἀντιμαχομένων, ὡς ἐν λεπτομερεῖα ἀναφέρει ὁ ἱστορικὸς συμπατριώτης, ὕσαντο πάντοτε οἱ ἀκολουθοῦντες πὰς δύο καὶ τότε ἑλληνικὰς ἑφημερίδας «Ἐθνικὸς Κήρυξ» καὶ «Ἀτλαντὶς». Ἐδέησε δὲ νὰ ἐπέμβῃ καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν ἀκόμη Πατριρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς ἀποστολῆς ἰκανῶν καὶ δραστηρίων Μητροπολιτῶν, οἵτινες κατέβαλον ὑπερανθρώπους προσπάθειας, ἐν ὀνόματι ὄχι μόνον τῆς πολιτείας ἀλλὰ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς κατὰπανσιν τοῦ σάλου, μὲ ἐπιδίωξιν συμφυλιώσεως, εἰρηνικῆς ὁμαλότητος καὶ συνεργασίας τῶν διαμαχομένων.

Τὰ πάθη ἦσαν καὶ τότε χαραγμένα βαθέως εἰς πὰς ἑλληνικὰς ψυχὰς καὶ ἢ ὡς ἐκ τούτου ζημία τοῦ Ἔθνους ἀνυπολόγιστος. Αὐτὸ εἶναι τὸ μέγα ἐλάττωμα τῆς ἐνδόξου χριστιανικῆς φυλῆς μας. Ἐὰν εἶχεν ἐξευρεθῆ ὁ τρόπος κατασιγασμοῦ τοῦ μίσους καὶ τοῦ φθόνου, αἱ ζημίαι θὰ ἦσαν ὀλιγώτεραι καὶ ἢ φυλὴ μας ἠνωμένη, παρὰ τὰ κατὰ τόπους σποραδικὰ νέφη, θὰ ἦτο εὐήμεροῦσα καὶ πανταχόθεν μετ' ἐπαίνων ὑπολογιζομένη.

Ἐκ τῶν σελίδων τοῦ Καλλιμάχου καλὸν θὰ εἶναι καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ λάβωμεν ὅλοι διδάγματα διότι μόνον ἢ ὁμόνοια καὶ ἢ ἔθνικῆ συνεννόησις καὶ συνεργασία μεταξύ τῶν Ἑλλήνων, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωνται διεσπασμένοι, θὰ σώσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ θὰ στερεώσῃ τὰ ἐνδοξα πεπρωμένα τῆς ὁσημέραι ἀποδεκατιζομένης καὶ πασχούσης Ἑλλάδος. Εἶναι εὐτύχημα τὸ ὅτι ὁ Δόκτωρ Καλλιμάχος δὲν εὐρίσκεται σήμερον μεταξύ τῶν ζώντων διὰ νὰ θλίβεται καὶ νὰ αἰσθάνεται ἀποκαρδίωσιν μὲ τὴν συνεχιζομένην κομματικὴν διαμάχην, ἣτις δὲν ἀποθαρρύνει μόνον καὶ ἀφανίζει τὸν λαόν μας, ἀλλὰ δημιουρ-

γεί και δεδικαιολογημένας τοῦ ξένου κόσμου δυσμενεῖς ἐντυπώσεις, αἵτινες δὲν μᾶς βλέπουν μόνον ἠθικῶς και οἰκονομικῶς, ἀλλὰ κινδυνεύουν νὰ καταστρέψουν και τὰ ἀπαράγραπτα ἱστορικὰ δίκαιά μας.

Φ. Μ.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἑβδομαΐδος τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου, ὁ Ἐπίτιμος Ἀρχισυντάκτης τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος, Πρωθυερεὺς Δ. Καλλιμάχος προσεκλήθη και ὠμίλησεν ἐνώπιον ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου εἰς τὴν μεγάλην Αἴθουσαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς περὶ τῶν ἀγῶνων τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου κατὰ τὰ διαρρεύσαντα 62 χρόνια. Ὁ ὁμιλητὴς ἐκράτησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατηρίου ἐπὶ μίαν ὥραν και πενήντα πέντε λεπτά διότι ἐποίκιλλε τὴν διάλεξίν του μὲ ἀφθονα ἀνέκδοτα και ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν δραματικὴν ζωὴν τῶν πρωτοπόρων Διευθυντῶν ἡφμεριδίων και δημοσιογράφων κατὰ τὴν πολυτάραχην περίοδον τῶν ὑπερεξῆντα ἐτῶν τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικοῦ Τύπου.

Ἡ διάλεξις ἦτο ἀπάνθισμα μακρᾶς περὶ τοῦ θέματος μελέτης τοῦ κ. Καλλιμάχου, τὴν ὁποίαν ἰδημοσεύσαμεν αὐτοῦσίαν, ὡς ἐνδιαφέρουσαν ὄχι μόνον τοὺς ἐν Ἀμερικῇ ἀποδήμους, ἀλλὰ και τὸν ἐν γένει Ἑλληνικὸν κόσμον.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Οἱ ἄνθρωποι πού ἔγραφαν τίς ἡμερησίδες τους μέ αἷμα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ὁ τροχοφόρος ἑλληνικός στόλος στή Νέα ὸρκη.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ὁ τύπος ὑπὸ τήν τυραννίαν τῶν κοινοτικῶν μπισσάδων.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

«Οἱ μετανάστει πού ἐμάζευαν κόκκαλα θιά γά ζήσουν».

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Τά «ἀλλια» παιδία τῶν Ἑλλήγων μετανασπῶν.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

Ὁ Μινώταυρος Νέας ὸρκης πού ἔτρωγε «φύλλα»!

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟ

Τί ἐγνωμάτευεν ὁ σφώτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήγων.

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟ

Ὅταν ἐνέσκηψεν ἡ θύελλα τοῦ Ἐθνικοῦ Διχασμοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟ

Σταυροφορία πρὸς κατασταλήν τοῦ Ἐθνικοῦ Διχασμοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ

Ὁ πρεσβευτής πού ὀργάνωσε τοὺς Ἀμερικανοὺς Φιλέλληνας.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Ὁ Ἱεράρχης πού ὠνευρεύετο γά φαύση τὰ ἄστρα!

ΜΕΡΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Ὁ ἐξόριστος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν πού κατέφυγε στήν Ἀμερική.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

Στήν Εὐρώπη μέ τὸν τραγικό Οἰκουμενικό Πατριάρχη.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Τὸ ὄραμα τῶν Βενιζελικῶν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ἐνοπλος σύρραξι μέσα σέ Ἑλληνικές Ἐκκλησίες.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ

Ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός καί ἡ τραγωδία του στήν Ἀμερική.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΕΒΔΟΜΟ

Ἡ νέα περίοδος εἰρήνης πρὸ τῆς Ἀναγεννήσεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ ΟΓΔΟΟ

Ἀδιάκοπες Σταυροφορίες τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου.

“ΤΑ 62 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ,,

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Τύπου, ὡς ὄργανου τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. — Ἱερὸ δημόσιο λειτούργημα. — Σκέψεις τοῦ Βρεταννοῦ δημοσιολόγου Σέρ Τζών Μπόνινγκ. — Τὸ περὶ Τύπου «πιστεύω» τοῦ Ἀμερικανοῦ ἰδεολόγου Πούλιτζερ. — Ὁ κατὰ τὸ 1953 ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου ἔργου του. — Ἡ ἀναθηματικὴ πλάκα εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Δημοσιογραφίας Κολόμπια Γιουνιβέρσιτυ. — Ἡ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικὴ Δημοσιογραφία κατὰ τὴν περίοδον 62 ἐτῶν. — Τὰ θύματα τοῦ Ἰδεαλισμοῦ. — Οἱ λαμπτήρες γιὰ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἱερά τῆς πολυδασανισμένης Φυλῆς. — Συγκινητικοὶ χαρακτηρισμοὶ Ἑλληνοαμερικανοῦ ἐπιστήμονος ἀπὸ τὸ Κλήβελαντ. — Οἱ ἄνθρωποι ποὺ γράφουν τοὺς στοχασμούς τους μὲ «αἷμα» καὶ ὄχι μὲ μελάνην. — Ὁ πρὸ 62 ἐτῶν πατέρας τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας. — Ἐθυσίασε τὴν ὠραίαν ζωὴν του διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολυδασανισμένου σώματός του εἰς τὸ γλυκὸ Ἑλληνικὸ χῶμα. — Μαρμάρινη πλάκα εὐγνωμοσύνης πρὸς τιμὴν τοῦ «Πατέρα». — Ἡ χειρονομία τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» κ. Μαρκέτου. — Οἱ ἄλλοι δύο πρωτοπόροι μάρτυρες τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰδανισμοῦ κλπ.

Μέρος Πρῶτον

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔγραφαν τὶς ἐφημερίδες τους μὲ αἷμα

Τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον μοὶ ἀνετέθη νὰ διαπραγματευθῶ κατὰ τὸν ἐφετεινὸν Ἐορτασμόν τῆς Ἑβδομάδος τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων εἶναι ποῦτο: Τί ἔχει προσφέρει κατὰ τὰ τελευταῖα ἑξήντα δύο χρόνια ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικὸς Τύπος διὰ τὴν πνευματικὴν, κοινωνικὴν, οικονομικὴν καὶ γενικώτερον διὰ τὴν ἔθνικοαθηροσκευτικὴν προαγωγὴν τῶν ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ ἀποδήμιων ἀδελφῶν μας καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πολιτιστικῶν ἀγώνων τῶν δύο πατρίδων, τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀμερικῆς.

Τί είναι ὁ Τύπος; Κατὰ τὴν καθαρωτέραν ἀντίληψιν ὁ Τύπος εἶναι ἱερὸν δημόσιον λειτουργήμα.

Ἐνας περιώνυμος Βρετανὸς πολιτικὸς καὶ δημοσιολόγος, ὁ Σέρ Τζὼν Μπούνινγκ, ὁ ὁποῖος διηύθυνε καὶ τὴν «Ποσειδημίστερ Γκωζέτ», ἐτόνισε μὲ λόγια περίφημα, τὴν σπουδαιότητα, ποῦ ἔχει, σήμερον, ἡ ἀξία τῆς ἱεραῆς ἀποστολῆς τῆς δημοσιογραφίας διὰ τὴν ἀνάπλασιν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ὑποβοήθησιν πᾶν προόδων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ὁ Βρετανὸς αὐτὸς δημοσιολόγος γράφει καὶ μερικὰ βαρυσήμαντα, τὰ ὁποῖα ἀφείλουν νὰ ἔχουν χαραγμένα εἰς τὴν ψυχὴν τους καὶ εἰς τὴν διάνοιαν ὅσοι ἀκαλαιβάδουν τὴν εὐθύνην νὰ παθηγετήσουν τὴν κοινωνίαν εἰς τὸν τίμιον καὶ ἀγαθὸν δρόμον, ὡς ἱεροφάνται ἱεροῦ δημοσίου λειτουργήματος. «Ὁ Τύπος ποινίζει ὁ Βρετανὸς ἰδεαλιστὴς εἶναι σήμερα ἐκ πᾶν ἰσχυροτέρων τὸ ἰσχυρότερον μέσον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον στηρίζεται ὁ θρασίων, ποῦ ἰσπρώχνει τὴν μηχανὴν τῆς προόδου. Ὁ Τύπος — Τύπος ὅμως ὑψηλῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων — ἐκπληροῖ τὴν εὐγενεστέραν ἀποστολήν. Ὁλιγοστεύει τὴν ἀθλιότητα. Ἀνυψώνει τὴν εὐημερίαν πᾶν ἀνθρώπων. Ἐνδυναμώνει τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ ἐπανορθώνει τὰ λάθη. Ὁ ἰσχυρότερος πᾶν ἰσχυρῶν εἰς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν εἶναι ὁ Τύπος». Αὐτὰ γράφει ὁ Βρετανός.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἓνας μεγάλος ἰδεαλιστὴς δημοσιογράφος, ὁ ὁποῖος ἴδρυσε εἰς τὴν πόλιν Σαιντ Λούης τὴν σπουδαίαν ἑφημερίδα «POST - DISPATCH» εἶναι ὁ περιώνυμος ἀνθρωπιστὴς Τζόζεφ Πούλιτσερ. Τοῦ μεγάλου αὐτοῦ προμάχου τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ πᾶν δικαιωμάτων τοῦ λησμονημένου καὶ δυναστευομένου πτωχοῦ πολίτου ἡ χάλκινη προτομὴ ἐφιλοτεχνήθη ἀπὸ τὸν διάσημον Γάλλον γλύπτην Αὐγουστον Ρουσέν. Εἶναι σπημένη εἰς θέσιν ἐπιφανῆ εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Δημοσιογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Κολόμπια τῆς Νέας Ὑόρκης. Τελευταῖα, τὴν 12ην Δεκεμβρίου τοῦ 1953 συνεπληρώθησαν 75 χρόνια, ἀφ' ὅτου ὁ Πούλιτσερ ἴδρυσε εἰς τὸν Ἅγιον Λουδοβίκον τὴν ἑφημερίδα του. Ὁ ἑορτασμὸς δὲ αὐτός, ποῦ ἔλαβε γενικώτερον χαρακτῆρα, ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Λευκὸν Οἶκον καὶ γενικῶς εἰς τοὺς κορυφαίους πνευματικὸς ἀνδρας, ποῦ διευθύνουν τὰς τύχας τῆς κοσμοκρατίας Βορειοαμερικανικῆς Συμπολιτείας, νὰ ὑμνήσουν τὸ ἐξαιρετικὸν ἔργον, τοῦ δημιουργοῦ τῆς ἑφημερίδος «Post Dis patch». Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ἐτονίσθη ἴδι ἡ μνήμη τοῦ ἀνθρωπιστοῦ δημοσιογράφου Πούλιτσερ θὰ παραμείνῃ ἀθάνατη καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὅταν αὐτὸς ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν δημοσιογραφικὴν μάχην, ἀτηύθυνε τὴν 10ην Ἀπριλίου τοῦ 1907 πρὸς τοὺς συνεχίζοντας τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἔργον συνεργάτας του λόγια μεγάλα. Τὰ λόγια αὐτά, ποῦ εἶναι χαραγμένα εἰς χάλκινη πλάκα, σπημένην εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Δημοσιογραφίας τοῦ Κολόμπια Γιουνιβέρσιτυ, τονίζουν διὰ τὸ ἐκπολιτιστικὸν καὶ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον του — ἔργον τῆς ἐντίμου δημοσιογραφίας — τὰ ἑξῆς, ἐπὶ λέξει:

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ
«POST DISPATCH»

«Τὸ ὅτι ἀποσύρομαι, λόγῳ ἡλικίας, γνωρίζω ὅτι δὲν θὰ κάμῃ καμμίαν διαφορὰν εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς ἐφημερίδος μου, ὅτι θὰ ἀγωνίζεται πάντοτε ὑπὲρ τοῦ προοδευτικοῦ καὶ τοῦ ἀναμορφωτικοῦ αὐτῆς ἔργου, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἀνεχθῆ τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν διαφθοράν, ὅτι θὰ καταπολεμῆ πάντοτε πρὸς διηματογούς εἰς οὐρανὴν πολιτικὴν παράταξιν καὶ ἂν ἀνήκουν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀνήκῃ ἀποικλειστικῶς εἰς ἓνα ὄρισμένον κόμμα, ὅτι θὰ ἀντιτάσσεται πάντοτε κατὰ τῶν προνομιούχων τάξεων καὶ κατὰ παντὸς ἄρπαγος τοῦ δημοσίου πλαύτου, ὅτι ἰδὲν θὰ τῆς κείρῃ ποτὲ ἢ συμπαθεῖα πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους, ἅτι θὰ εἶναι πάντοτε ἀφωσιωμένη εἰς τὸ γενικὸν καλόν, ὅτι δὲν θὰ εἶναι ποτὲ ἰκανοποιημένη μὲ τὸ νὰ τυπῶν ἁπλῶς τὰ νέα, ὅτι θὰ παραμένῃ πάντοτε ἀπολύτως ἀνεξάρτητη, ὅτι οὐδέποτε θὰ κροθηθῆ νὰ πολεμήσῃ τὴν ἀδικίαν, εἴτε ἐὰν αὕτη προέρχεται ἀπὸ ἄρπαγας πλουσίων, εἴτε ἀπὸ πρὸς ἄρπαγας πτωχούς».

10 Ἀπριλίου, 1907

Soseph Pulitjer

Τὰ ἀνωτέρω θεασέσια λόγια, χαραγμένα εἰς χάλκινη πλάκα διὰ νὰ ἐμπνεώνεται αἱ ἰσχυροὶ εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Δημοσιογραφίας, συνιστοῦν τὸ διάγραμμα τῆς τιμιωτάτης ἀποστολῆς τοῦ Τύπου πρὸς προαγωγὴν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

Καὶ αὐτὰ μὲν ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἱεροῦ δημοσίου λειτουργήματος. Ἀλλὰ τὸ θέμῳ μας εἶναι: Τί ἀγαθὰ ἔχει προσφέρει ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικὸς Τύπος.

Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τὸ 1892 ἕως τὸ 1958 ἐξεδόθησαν 148 Ἑλληνικὲς ἐφημερίδες. Ἑβδομαδιαίαι, καθὼς καὶ περιοδικά.

Αἱ κυριώτεραι ἐφημερίδες εἶναι: Νέα Ὑόρκη, Βιστώνη, Σικάγο, Ἁγίος Φραγκίσκος, Ντητρόιτ, Σαιντ - Λούις, Μάντσεστερ, Λὸς Ἀντζελες, Οὐάσιγκτων, Ἀτλάντα, Λὸν Μάσς, Πίτσμπουργκ.

Ἀρκετὲς ἡμερήσιαι ἐφημερίδες ἀπέκτησαν οἱ τρεῖς μεγάλες Ἑλληνικὲς παρειαῖες Νέας Ὑόρκης, Σικάγου καὶ Ἀγίου Φραγκίσκου.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔντυπα προσέφεραν, ὀλίγο ἢ πολὺ πὸ μέρος των πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν. Ὅλοι αἱ ἐφημερίδες ἐχρησίμευσαν ὡς Διδασκαλεῖον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐπῆρξαν ὄργανα Ἑλληνομαθείας. Ὅργανα πρὸς διαθήρησιν τῆς Ἑλληνικῆς φωτιᾶς εἰς τὴν νέαν πατριίδα. Ἐστῆσαν Βαμοῦς. Ἐδίδαξαν τὸν μετανάστην νὰ μὴ ἤλασμονῆ τὴν ἱερὴν κανδήλα. Νὰ ἐν-

θυμῆται τὸ ἄγιο φυλακτὸ πρὸ τοῦ ἔθους, κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸν, ἡ ποιημένη ἢ Μάννα του, μαζί με τὴν εὐχή της, νὰ ἀγαπᾷ τὴν Ἐκκλησίαν του, τὴν θρησκείαν του, τὰς αἰκογενειακάς του παραδόσεις, τὰ ἔθνηκά του ἰδανικά. Παρ' ὅλες τὶς ἀτέλειές των, κάποτε δὲ καὶ τὶς λοξοδρομίες των, οἱ τόσες Ἑλληνικὲς ἐφημερίδες τοῦ Νέου Κόσμου παρήμειναν λαμπτῆρες γιὰ πᾶν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία, γιὰ ὅλα τὰ ἱερὰ τῆς πολυθυσιασμένης φυλῆς. Ἔτσι οἱ φτωχοὶ μετανάστει, μετὰ τὴν συμπαράστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου, προσέφεραν, μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς αὐταθυσίας, τὸν ὀβολὸν τους καὶ ἔκτισαν ὑπὲρ 300 σεβάσματα τῆς Ἑλλην. Ὁρθοδοξίας, ἴδρυσαν δὲ καὶ ὑπὲρ 300 ἱερὰ τεμένη πᾶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Οἱ ἴδιοι φτωχοὶ μετανάστει μετὰ τὴν συμπαράστασιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου ἐξεπολίτισαν καὶ τὰ χωριά τους, εὐηργέτησαν δὲ πολλὰ καὶ τὴν ἀληθινότητα, τὴν φτωχὴν πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὅσάκις ἤκουσα ὅτι ἐπεμαρτίζετο ἡ ζωὴ τῆς ἄλφα ἢ τῆς βῆτα Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, αἰσθανόμενα, σ' ὅλα αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια, ὡς νὰ ἐπεφταν κολόνες καὶ ἐξησθένιζαν τὸ θρησκευτικο-φυλετικὸ μας οἰκοδόμημα στὴ μεγάλη αὐτὴ δευτέρα πατρίδα, τὸν Νέον Κόσμον.

Τὸ πῶς αἰσθάνονται οἱ ἀπόδημοι — ὅσων δὲν ἐξησθένισε τὸ Ἑλληνικὸν χριστιανικὸν αἰσθητήριον — διὰ τὸν φωτιστὴν Ἑλληνικὸν Τύπον, καὶ πῶς ἔχει προσφέρει ὁ μαρτυρικὸς αὐτὸς Ἑλληνικὸς Τύπος διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν, διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἰδιὰ τὴν Ἀμερικανὴν καὶ γενικῶς ἰδιὰ τὴν ἀπόδημον ὁμογένειαν, τὸ διετύπωσε, τελευταῖα, μετὰ συγκινητικὴν συμπάθειαν, ἕνας Δωδεκανήσιος ἐπιστήμων, ὁ κ. Γιάννης Κρασσαῦς, ἐγκριτοῖς Ἑλληνοαμερικανὸς δικηγόρος εἰς τὸ Κλήβελαντ Ὀχάιο. Μεταξὺ ἄλλων ἄλλων ἔγραψε μετὰ τοὺς παλιμοὺς τῆς ψυχῆς του τὰ ἑξῆς:

«Ποιὸς δὲν ἔχει βοηθήσει μετὰ ἰθμοσιότητα ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος;

Ποιά πατριωτικὴ ἐνέργεια ἔγινε ποτέ, χωρὶς τὸν Ἑλληνικὸν Τύπον μπροστά;

Ποιοῦ φτωχοῦ Ἑλλήνος αἰτησι βοήθειας ἠρνήθη νὰ καταχωρίσῃ;

Ποιά Ἐκκλησία ἢ Σχολεῖο δὲν ἐβοήθησεν ἠθικῶς καὶ ἐδῶ καὶ στὴν Ἑλλάδα;

Σὲ ποῖο Σωματεῖο ἠρνήθη τὴν ὑποστήριξίν σου;

Σὲ ποῖον ἔρανον ἠρνήθη τὰς στήλας σου;

Ποιοῦ ἀλυτρώτου τὴν φωνὴν ἠρνήθη νὰ δημοσιεύσῃ; Τῶν Δωδεκανησίων, ἢ τῶν Ἑπειρωτῶν, ἢ τῶν Μακεδόνων, ἢ τῶν Κυπρίων;

Παντοῦ καὶ πάντοτε ἠνοῖξε τὰς στήλας σου γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὡς ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν, μετὰ ψυχὴν καὶ καρδιά, ἔκανε καὶ κανένα λάθος κάπου - κάπου, πρὸς χάνεται ὄμως μέσα ἰστὰ κολὰ, πρὸς προσέφερε στὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἀμερικῆς. Τί θὰ ἐκάμαναμε — ὁ Ἑλληνισμὸς — χωρὶς τὸν Ἑλληνικὸν Τύπον;»

Συνεχίζων ὁ φρατερινὸς Δωδεκανήσιος τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ προσφέρουν, αὐτοθυσιαζόμενοι οἱ τοῦ Ἑλλην. Τύπου μάρτυρες τοῦ ἰδανισμοῦ των προσθέτει:

«Καὶ ὅμως ἐκεῖνοι τοῦ καταλαβαίνουν τὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου στὴν Ἀμερικὴ, ξέρουν μὲ ποιὰ θυσία, μὲ ποιὰ ἀγωνία, μὲ ποιὰ οικονομικὴ πῶλη ἐργάζεται ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος. Οἱ διευθύνται καὶ συντάσσονται τῶν Ἑλληνοαμερικανικῶν ἐφημερίδων εἶναι, σχεδὸν ὅλοι τους, θύματα ἰδανισμοῦ. Πολλὲς φορές, μπικρεὶ νὰ πῆ κανεὶς, τὰ ἄρθρα τους εἶναι γραμμένα μὲ αἷμα καὶ ὄχι μὲ μελάνη. Ἄνθρωποι, συνήθως ἱκανοί, τοῦ θὰ μπορούσαν νὰ ἐπιτύχουν σὲ οἰκονομικὴ ἀπὸδοτικότητα — καὶ νὰ ἀποκτήσουν ὑλικὰ πλοῦτη — προτιμοῦν νὰ αὐτοθυσιαζοῦνται γιὰ τὴν μίσηρη καριέρα τοῦ Τύπου, γιὰ νὰ δώσουν φῶς».

Συνεχίζων ὁ ἐμπνευσμένος αὐτὸς Δωδεκανήσιος ἐπιστήμων τοὺς φρατερινοὺς στοχασμοὺς του τονίζει:

«Ἐνα ὅμως εἶναι βέβαιο, ὅτι ποτὲ δὲν ξεχνοῦμε τὸν Ἑλληνικὸ Τύπο, ὅμα πὸν ἔχουμε ἀνάγκη γιὰ δημοσίευσιν. Μπορεῖ, ἀλήθεια, νὰ πῆ κανεὶς, πὼς ὅ,τι σπουδαῖο ἔχουμε κάνει σ' αὐτὴν τὴν χώρα μας, ὡς ὅμας, δὲν θὰ γινάτανε, χωρὶς τὴν ἠθικὴ ὑποστήριξι τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου. Γι' αὐτὸ νομίζω, ὅτι ἦτανε θεόπνευστη ἡ ἰδέα αὐτὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μας νὰ καθιερώσῃ τὴν τελευταία ἐβδομάδα τοῦ Ἰανουαρίου γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ Πρόβλημα καὶ γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Τύπο».

Κλείων, ὁ τόσον ἰσορροπημένος Δωδεκανήσιος ἐπιστήμων τὴν στοχαστικὴν ὅσον καὶ συγκινητικὴν του ἀναγραφὴν περὶ τῶν πολυτίμων ἐκδουλεύσεων τῶν Ἑλληνοαμερικανικῶν ἰδημοσιογράφων, «αὐτοθυσιαζομένων γιὰ νὰ δώσουν φῶς», τονίζει καὶ αὐτὰ:

«Θέλω νὰ τὸ ἐπαναλάβω καὶ νὰ τὸ διακηρύξω ὅτι χρεωστοῦμε τὴν Ἑλληνοαμερικανικὴν μας ὑπαρξιν, ὡς ὅμας καὶ τὶς ὀμαδικὰς ἐπιτυχίας μας, στὸν Ἑλληνικὸ Τύπο. Ἀλλὰ ἂς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι πῶ χρεωστοῦμε ἐπίσης τὴν ὑποστήριξι μας γιὰ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ζῆ καὶ νὰ μᾶς ἐξυπηρετῇ».

Ὁ κ. Κρασσᾶς εἰς τὸ ἀνάγλυφο ἄρθρον του — χωρὶς νὰ ξέρῃ τίς ἀγωνίες, τὰ παθήματα καὶ τίς θυσίες τῶν πρωτοπόρων, πρὸ πάντων, δημοσιογράφων, τοῦ ἔδωκαν τὴν ζωὴν τους διὰ νὰ φωτίξουν καὶ νὰ ἐμπνέουν τοὺς ἀποδόμητους ἀδελφοὺς — ζωγραφίζει ρεαλιστικὰ καὶ τὴν πολυθρασυνομένην ζωὴν τους. Ἐπικαλεσθέντα αὐτὰ τοῦ τονίζει διὰ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου, ὅτι: «Εἶναι σχεδὸν ὅλοι τους θύματα ἰδανισμοῦ. Πολλὲς φορές μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, ὅτι τὰ ἄρθρα τους εἶναι γραμμένα μὲ αἷμα καὶ ὄχι μὲ μελάνη».

Πρόκειται, ἀληθινὰ, περὶ κυριολεξίας. Ὅχι περὶ ποιητικῆς εἰκόνας. Καὶ οἷς ἀναφέρω τὸ «αἷμα» καὶ τὴν ἀγωνία κριτῶν μὲ μεγάλῃν ἀξίαν, πρωτοπόρων Ἑλλήνων δημοσιογράφων ἐν Ἀμερικῇ. Οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀείμνηστοι πρωτοπόροι

εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Φασουλαρίδης, ὁ Σωκράτης Ξανθάκης καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρός. Καὶ οἱ πρεῖς τοὺς διανοούμενοι ἀνωτέρας μορφώσεως, ὑπῆρξαν ἐγκριτοὶ δημοσιογράφοι πρὶν ἔλθουν εἰς τὸν Νέον Κόσμον.

Ὁ Φασουλαρίδης, ἀπὸ τὴν Νίσυρον, ἐσπούδασεν εἰς τὴν Μεγάλην καὶ Γένουζ Σχολὴν τοῦ Πατριαρχείου. Ὑπῆρξεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διδάσκαλος καὶ ἰεροφάντης τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, διετέλεσε δὲ καὶ συνεργάτης τῆς ἐκεῖ μεγάλης πότε ἐφημερίδος, τοῦ «Νεολόγου», τοῦ ἀεμνήστου Βουτυρά. ἦλθεν εἰς Ἀμερικὴν τὸ 1889, ἐξέμαθε τὴν Ἀγγλικὴν, ἐφοίτησεν εἰς τὸ Τεχνολογικὸν Ἰνστιτούτον τῆς Μασσαχουσέτης καὶ τὸ 1892 ἐξέδωκεν εἰς τὴν Βοστώνην τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, τὸν «Νέον Κόσμον», δύο ἔτη πρὶν ἐκδοθῆ ἡ «Ἀτλαντίς». Ὁ Φασουλαρίδης, λοιπόν, εἶναι ὁ μαρτυρικὸς πατέρας τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας ἐν Ἀμερικῇ. Κοιτόν ἦλθεν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην. Ὑπῆρξεν ἐπὶ ἓν διάστημα ὁ πρῶτος συντάκτης τῆς μικροσκοπικῆς στήν ἀρχὴ «Ἀτλαντίδος», ἡ ὁποία ἰδρύθη ἀπὸ τὸν Σόλωνι Ι. Βλαστόν, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὴν Σῦρον τὸ 1873 καὶ ἐγκατεστάθη ὡς ἕμπορος εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην. Κατόπιν ὁ Φασουλαρίδης ἰδρυσεν, τὸ 1906, ἐν Νέα Ὑόρκη, ἰδικὴν του ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα, τὴν «Σημαίαν». Μετὰ ἓν ἔτος ὁ πρῶτος Ἰωάννης Μπούρας ἰδρυσεν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Θεριοπόλαι». Ἐπειτα αἱ δύο αὗται ἐφημερίδες ἠνώθησαν καὶ ἐξεδίδοντο ἀπὸ τὸ 1906 ὡς ἡμερησία ἐφημερίς ὑπὸ τὸν τίτλον «Σημαία — Θεριοπόλαι», μέχρι τοῦ 1908, ὁπότε καὶ ἐξέπνευσε. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ μικρὰ Ἑλληνικὴ Κοινότης ἐμαστιζετο ἀπὸ φρικτὴν διαίτησιν. Ἡ κοινοτικὴ ἐκείνη ἀλληλεπαρχία, ἡ ὁποία διήρκασεν ἐπὶ πολλὰ μετὰ ταῦτα χρόνια ἐπηρεάζεν — ὡς ἦτο ἐπόμενον — καὶ τὴν πορείαν τῶν ἐφημερίδων. Θῆμα αὐτῆς τῆς κοινοτικῆς διατρέσεως ὑπῆρξε καὶ ὁ Νισύριος δημοσιογράφος. Καταπιεζόμενος ἀπὸ τοὺς ἀλληλομαχοῦντας κοινοτικούς παράγοντας ὁ ὠραῖος ἐκεῖνος ἰδρυολόγος, παλαιῶν κατὰ τῶν στερήσεων, ἔχασε καὶ τὴν υγείαν του. Προσεβλήθη ἀπὸ φθίσιν. Ἐκρίθη τότε ἀναγκαῖον νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν πατρίδα ὁ αἰμοπύων λόγιος, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν ἐκφρασίαν τοῦ κ. Κρασσᾶ, ἔγραφε πράγματι τὰ πονεμένα ἄρθρα του μὲ «αἷμα» καὶ ὄχι μὲ μελάνην. Ἀλλὰ δὲν συνεκινεῖτο κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐρρίζοντας Κοινοτάρχας, οἱ ὁποῖοι ἐλησμόνησαν τὰς ὑπηρεσίας τοῦ αἰμοπύωντος μαρτυρικοῦ λογιῶ. Τότε ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρός — θῆμα καὶ αὐτὸς τοῦ ἰδανικοῦ του — ὁ ὁποῖος ἐξέδιδε τότε εἰς τὸ Σικάγον τὴν ἐφημερίδα «Ἀθηνᾶ», ἐδέησε νὰ ἀνοίξῃ ἕρπον διὰ τὸ εἰσιτήριον τοῦ ἰδρυολόγου Δαδεκανησίου. Ἐμαζεύτησαν μερικὰ πενιχρὰ κέρματα, ἔβγαλαν δὲ καὶ ἓνα δίσκον διὰ τὸν «πατέρα» τῆς Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας. Ἐτσι ἐξοικονομήθησαν πὰ ναῦλα. Ὅταν δὲ ὁ μάρτυς αὐτὸς τοῦ «φωτισμοῦ» ἐφίθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξέπνευσε μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Ἐτάφη πένης καὶ ἀκλαιστος ὁ «πατέρας», πού ἔδωκε τὸ φῶς του καὶ τὸ αἷμα του χάριν τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν του.

Προχθὲς συνέπεσε καὶ διηγήθηκα εἰς τὸν ἀγαπητόν μοι κ. Μπάμπην

Μαρκέτον τὸ παρακτικὸν αὐτὸ δράμα τοῦ ὄραίου, ἰδεολόγου πατέρα τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας. Καὶ τοῦ προσέθεσα: Τοῦ ὀφείλομεν τοῦ Φασουλαρίδη, ἔστω καὶ μετὰ θάνατον μίαν ἔνδειξιν τιμῆς, στοργῆς καὶ εὐγνωμοσύνης. Θὰ ἔπρεπε νὰ εὐρεθῇ κάποιος νὰ ἀναλάβῃ τὴν δαπάνην. Νὰ ἀνευρεθῇ ὁ τάφος τοῦ μαρτυρικοῦ δημοσιογράφου καὶ νὰ τοῦ στηθῇ μιὰ μαρμαρίνη πλάκα μετ' ἐγχάρακτα αὐτὰ τὰ λόγια:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ πατέρας τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας. Θῦμα τοῦ ἰδανισμοῦ του, ἐχάρισε τὸ φῶς του καὶ αὐτὸ ἀκόμη πρὸ αἱμά του ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀποδήμων. Αἱμοπτύων ὁ μαρτυρικὸς αὐτὸς διακοσούμενος, Κωνσταντῖνος Φασουλαρίδης, ἐπανέπλευσε τὸν Ἀτλαντικόν. Ἦλθε καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμά του ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν καὶ νὰ εὕρῃ τὸ καταπονημένον σῶμά περὶ ἀνάπαισιν εἰς τὸ γλυκὸ Ἑλληνικὸ χῶμα!».

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ὄσων εἶτα ὁ διευθυντὴς τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», κ. Μαρκέτος, ποῦ ἀνέδειξε τὴν ἐφημερίδα που εἰς ζωντανὸν σταυροφορικὸν ὀργανισμόν, συσκευιῆθη καθύστατα. Καὶ μοῦ εἶπε:

«Τὴν τιμὴν αὐτὴν διὰ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ πατέρα τῆς ἐν Ἀμερικῇ Δημοσιογραφίας τὴν διεκδικεῖ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». Θὰ τοῦ στήσωμεν τὴν πλάκα ἀπὸ Πεντελίσιου μάρμαρου καὶ θὰ ὀργανώσωμεν πρὸς τιμὴν του τὴν πρέπουσαν ἐπιμνημόσυνον τελετήν».

Ἄλλὰ, ἐκλεκτὴ ὁμηγύρις, καὶ τῶν ἄλλων δύο πρωτοπόρων ἐξ ἐπαγγέλματος δημοσιογράφων καὶ δημοσιολόγων ἢ πολυκύμαντος ζωῆ, εἶναι ζωὴ πικρῶν καὶ βασάνων καὶ ἀτελειώτων αγῶνων ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ. Ἐπῆρξαν καὶ αὐτοὶ θίγματα καὶ μάρτυρες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδανισμοῦ.

Μέρος Δεύτερον

Ὁ τροχοφόρος ἐλληνικὸς στόλος στῆ Νέα Ὑόρκη

Ἡ δραματικὴ σταδιοδρομία τῶν δύο ἄλλων πρωτοπόρων ἐξ ἐπαγγέλματος Ἑλλήνων δημοσιογράφων εἰς τὸν Νέον Κόσμον. — Ὁ Σωκράτης Ξανθάκης, συντάκτης ἄλλοτε εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν «Ἄστυ» καὶ ὁ δημοσιολόγος Ἀθανάσιος Ἀργυρός. — Καὶ οἱ δύο ἔγιναν θύματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδανισμοῦ. — Ὁ Σωκράτης Ξανθάκης, πατέρας τοῦ Γεωργίου Ξανθάκη, Ἐκτελεστικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Creek War Relief, ἐπέρασε πονεμένην, μαρτυρικὴν ζωὴν. — Τὰ πρόσοντα του ὡς Ἀρχισυντάκτου τῆς «Ἀτλαντίδος». — Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν του ἱδρυσεν ἰδικὴν του ἐφημερίδα τὴν «Πανελλήνιον». — Ἡ ἐπὶ τοῦ Τύπου τυραννία τῶν τότε Κοινοτικῶν Μπασάδων. — Ἡ τραγωδία τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ, ἱδρυτοῦ τῆς «Ἀθηνᾶς». — Θῦμα καὶ αὐτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἰδανισμοῦ. — Θὰ ἀπέθνησκε καὶ ὁ Ἀργυρὸς στῆ «ψάθα» ἐὰν δὲν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Ἑλλάδα

δπου ἔγινε καὶ Ἰπουργός. — Ἄλλοι δημοσιογράφοι «ἥρωες καὶ μάρτυρες». — Ὁ κατὰ τὸ 1948 ἑορτασμός τῶν 35 χρόνων τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». — Τὸ ποῖον τῶν 112 συντακτῶν καὶ συνεργατῶν του. — Ἡ κατὰ τὸ 1891 σύμβασις τῆς Ἑλληνικῆς παροικίας Νέας Ὑόρκης. — Οἱ πρῶτοι 600 πλανόδιοι. — Καταδιώξεις καὶ βασανιστήρια. — Μία ἐπίσημος ἔκθεσις. — Αἱ δύο χιλιάδες μονάδες τοῦ ἐπιγείου τροχοφόρου Ἑλληνικοῦ Στόλου ἀγκυροβολημένου εἰς τοὺς δρόμους τῆς Νέας Ὑόρκης! — Ἡ ἐντύπωσις τῶν Ἀμερικανῶν.

Μετὰ τὸν Ἰκωνοσταντῖνον Φασουλαρίδην, τὸν πατέρα τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας, τοῦ ὁποῦ τοῦ πραγματικὸ ὄραμα οὐκ ἀνέπτυξα, ὁ δεύτερος ἐξ ἐπαγγέλματος πρωτοπόρος δημοσιογράφος, ποὺ ἔδρασεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἦτο ὁ ἀείμνητος Σωκράτης Ξανθάκης. Εἶχε φιλόλογικὴν μόρφωσιν. Διετέλεσε συντάκτης εἰς τὸ «Ἄστυ» τῶν Ἀθηνῶν, ὁπόθεν ἐκλήθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Φαίνεται ὅτι ἐφθασεν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην τὸ 1897 καὶ προσελήφθη τότε ὡς Ἀρχισυντάκτης τῆς «Ἀτλαντίδος», ἡ ὁποία εἶχεν ἰδρυθῆ τρία χρόνια προηγουμένως, τὴν 3ην Μαρτίου τοῦ 1894. Εἰς τὴν θέσιν του ἐκείνην παρέμεινεν ἐπὶ δεκαεῖαν καὶ ἀπελύθη τὸν Μάϊον τοῦ 1907. Ὁ Σωκράτης Ξανθάκης, πατήρας τοῦ Νεωργίου Ξανθάκη, ἐκτελεστικοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη Διευθυντοῦ τοῦ Creek War Relief, ἦτο δημοσιογράφος μὲ πολλὰ χαρίσματα. Εἶχε δοκιμασμένην ἰκανότητα. Διεχειρίζετο τότε τὰ κοινοτικά, τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ διεθνῆ ζητήματα μὲ δεξιότητα καὶ μὲ σπανίαν ὀρθοφροσύνην. Ἐβλεπε μὲ διαύγειαν. Ἡ καθ' ἑλθὴν τὴν δεκαετίαν ἐκείνην ἀρθρογραφία του, τὴν ὁποίαν ἔτυχε νὰ μελετήσω, δεικνύει ἄνδρα ὀξείας ἀντιλήψεως. Ἐγραφε μὲ χάριν καὶ μὲ εὐγένειαν λόγου. Ἐπειθε μὲ παρόταξιν ἐπιχειρημάτων. Ἦτο ἀντικειμενικὸς καὶ μᾶλλον μετριοπαθής. Δὲν ἐδίαταζε δὲ νὰ ἀποδώσῃ δικαιοσύνην καὶ εἰς τοὺς ἀντιπάλους. Ὅσοτερον ἀπὸ ἑνδεκα περιόπου μῆνας, τὴν 8ην Ἀπριλίου τοῦ 1908, ἰδρυσε νέαν ἐφημερίδα, τὴν «Πανελλήνιον» κατ' ἀρχὰς ἑβδομαδιαίαν καὶ κατόπιν ἡμερησίαν. Ἀλλὰ ἡ ἐφημερίς αὕτη, μετὰ τέσσαρα περιόπου ἔτη ἐξέπνευσε τὴν 23ην Ἀπριλίου τοῦ 1911. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν κοινωτικῶν διαυρέσεων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐμαίνοντο τὰ ἀτομικὰ πάθη. Δυστυχῶς ὁ μετριοπαθὴς Ξανθάκης, εὐρεθεὶς εἰς ἐκείνην τὴν δίνην πῆς κοινοτικῆς ἀλληλομαχίας, ὑπέκυψεν εἰς πᾶς πιάσεις τῶν διαφόρων τῆς μιᾶς ἀπὸ τὰς παρατάξεις παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καὶ οἱ χορηγοί, συγχρόνως ἄμωσ καὶ τύραννοι. Ὅταν δὲ οἱ τυραννικοὶ χορηγοὶ τὸν ἐγκατέλειψαν ἦτο ἐπόμενον νὰ τετρατισθῆ ἡ ζωὴ πῆς μαχητικῆς ἀκείνης ἐφημερίδος. Ἀλλὰ ἡ λοξοδρομία ἐκείνη τοῦ καταπιεζομένου Διευθυντοῦ τῆς «Πανελληνίου» δὲν εἶναι ποσούτη, ὥστε νὰ λησμονηθοῦν αἱ πολλαπλαῖ ὑπηρεσίαι καὶ οἱ ἀγῶνες ποὺ πρωτοπόρου Ξανθάκη. Ὑπηρεσίαι πρὸς τοὺς ἀποδήμους. Ὑπηρεσίαι πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὑπηρεσίαι πρὸς τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ ἀείμνητος Ξανθάκης συνέγραψε καὶ τὸ ἔργον «Ὁ Σύμβουλος τοῦ Ἑλλήνος Μετανάστου», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως.

Ἀργότερα δέ, κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἐν Ἑλλάδι μεγάλου ἐθνικοῦ διχασμοῦ, ἐξέδωκεν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τὸν ἀείμνηστον Νικόλαον Γ. Σακελλάριον, ἀγγλιστί τὸ ἔργον: «Greece In Her True Light. Her Position in The World Wide Waras Expounded By El. K. Venizelos». Ὁ Σανθάκης ἔγινε καὶ αὐτὸς θῦμα τοῦ ἰδανισμοῦ. Ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του ὑπὲρ πῶν ἄλλων. «Αὐτοθευσιάσθη γιὰ τὴν μίτσηρον καριέρα πού Τύπου, γιὰ νὰ δίδῃ φῶς». Ἐλικὰ δὲν ἐκέρδισε, ἐνῶ θὰ ἤμποροῦσε εἰς ἄλλην σταδιοδρομίαν, μετὰ τὴν ἰκανότητα πού εἶχε, νὰ ἐπιτύχῃ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ αὐτὸς δολλαρικὰ πλοῦτη καὶ νὰ διαζευχθῇ τὴν πτωχείαν.

Ἀνάλογη ὑπήρξεν ἡ πνευμένη ζωὴ τοῦ πρώτου πρωτοπόρου δημοσιογράφου, τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ. Ἐθυσίασε καὶ αὐτὸς τὴν ζωὴν του «χάριν ἐνὸς ἰδανικοῦ, διὰ νὰ δίδῃ φῶς». Ὁ Ἀργυρὸς ἦτο ἐφαρδιασμένος μετὰ ἀνωτέραν ἀκαδημαϊκὴν μόρφωσιν. Διεκρίθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐμβριθὴς δημοσιολόγος καὶ συγγραφεὺς. Ἦτο γλωσσολογικὸς καὶ μετέφρασε σπουδαῖα ἔργα τῆς διεθνούς Γραμματείας. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἔφθασε κατὰ τὸ 1907, ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Μακεδονικῆς Κομιτάτου. Εἰργάσθη μετὰ θέρημην διὰ τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν. Ἐκήρυξε. Διεφώτισεν. Ἐνεψύχωσε καὶ ἐφρονημάτισε. Τὸ 1908 ἠγόρασε ἀπὸ τὸν Δημ. Εὐταξίαν τὴν ἐν Σικάγῳ ἐφημερίδα «Ἀθηνα», τὴν ὁποίαν μετέφερε τὸ 1911 εἰς τὴν Νέαν Ἱάρακην. Τὴν ἐξέδιδεν ὡς ἡμερησίαν ἐφημερίδα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1915, δύο μῆνας πρὶν ἰδρυθῆ ἡ «Ἑθνικὸς Κήρυξ». Ἐπεσε καὶ αὐτὸς θῦμα τοῦ ἰδανισμοῦ. Εἰρεθεῖς μέσα εἰς τὸν ἰστροβύλιον τῶν κοινοτικῶν διαίρεσεων καὶ τῶν παθῶν ἐκόμισθη καὶ αὐτὸς, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχεν ἐπαρκῆ τὰ ἑλικά μέσα. Τὸν ἐπεσκέφθη εἰς τὰ γραφεῖά του ὅταν ἦλλα εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1914. Ἠσθάνθη ψυχικὸν σπαραγμὸν ἀπὸ ὅ,τι εἶδα καὶ ἀπὸ ὅ,τι ἤκουσα ἀπὸ τὸν ἴδιον πόν Ἀργυρόν. Συγκεντρωμένος εἰς τὴν πτωκικὴν ἐγκατάστασιν πῆς ἐφημερίδος πει εἰργάζετο εἰκοσι ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον, χάριν τοῦ ἰδανικοῦ, τοῦ ὁποίου ἔγινε θῦμα ἀξιολύπητον. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ συντάκται του καὶ συνεργάται, προσβεβλημένοι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ πάθος πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ ἐθνικοῦ ἰδανικοῦ, ἐμπεράζοντο μετὰ τὸν μαρτυρικὸν Δευθυνητὴν περὶ τοὺς ψυχικοὺς πόνους, τὰς ἀγωνίας καὶ τὰς ἰσθηρθεῖς. Ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν ἀποστολὴν των, τὴν ὁποίαν ἠσθάνοντο καὶ ἐπίστευαν ὡς ἀποστολὴν ἱερὰν οἱ συνεργάται ὑπέμεινον εἰς τὴν ἀφάνταστον γλισχρότητα τῆς μεθοδοσίας των. Καὶ οὔτε ἐγόγγυζαν ὅταν ἤρχετο τὸ Σάββατον καὶ δὲν ἐλόμβανον οὔτε ὀλίγα δολλάρια διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῶν αἵματηρῶν κόπων των. Ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἀξιοθαύμαστα «θῦματα τοῦ ἰδανισμοῦ». Μπορεῖ νὰ ξανατονηθῇ ἐκεῖνο πού διησθάνετο καὶ ἐτόνισεν ὁ ἐν Κλήβελαντ Ἕλλην ἐπιστήμων ὅταν ἔγραφε πέρουσι διὰ τοὺς Ἕλληνας, ἐν γένει, δημοσιογράφους ἐν Ἀμερικῇ ὅτι: «Μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι τὰ ἄρθρα τους εἶναι γραμμένα μετὰ αἶμα καὶ ὄχι μετὰ μελάνην!»

Ἐὰν ὁ μαρτυρικὸς διανοούμενος Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς, πού ἔγραφε τὰ

ἄρθρα του «μὲ τὸ αἷμά του» ἀπεφάσιζε νὰ ἐγκαιροποιήσῃ διὰ νὰ χάρισῃ δλόκληρη πτὴν ζωὴν του χάριν πῶν ἀποδῆμων καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ «ἰδιανισμοῦ», τότε τὸ πρῶτον ἀπέβηκεν ἵνα ἦτο νὰ τελευτήσῃ μὲ ματωμένους τοὺς πνεύμονάς του «ἐπάνω στὴν ψάθα», ὅπως ἐτελεύτησεν, αἰμοπύτων ἐπάνω στὴν ψάθα, ὁ Κωνσταντῖνος Φωσουλαιδίης, ὁ τραγικὸς «πατέρας» τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας.

Ἐπιτυχῶς ὁ Διευθυντὴς τῆς ἡμερησίας «Ἀθηνᾶς» ἐτροποποίησεν ἐγκαίρως τὰς σκέψεις του περὶ τοῦ ἀχαρίστου, τοῦ «αἱματηροῦ» Ἑθνικοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἰδανικοῦ. Ἔτσι ἀπέφυγε καὶ τὸ τελικὸ κατάντημα τῆς ψάθας.

Ποτισμένοι μὲ τὰ πικρότερα ποτήρια ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἔθνομὸς ἀγωνιστῆς Ἀθανάσιος Ἀργυρός, εἶχε πτὴν καλὴν τύχην νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν προσφιλεῖ «Μητέρα Γῆν». Ἐκεῖ ἐξελέγετο ἐπανειλημμένως βουλευτὴς Σεργῶν, τὸ δὲ 1921 διατέλεσε καὶ ὑπουργὸς τῆς Κυβερνήσεως Γούναρη. Περιορίζομαι νὰ ἀναφέρω μόνον τρεῖς ἐκπροσώπους τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικοῦ Τύπου, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν πρωτοπόροι, ἦσαν ἐφωδισμένοι μὲ ἀνώτερον μόρφωσιν, ἴδρυσαν ἰδικὰς πων ἐφημερίδας διὰ νὰ ὑπηρετήσουν ἕνα ἀνώτερον ἰδανικόν. Ἕμειναν ἰδὲ πένητες — θύματα τοῦ ἰδανισμοῦ — ἐνῶ, ἐὰν ἀπέφυγαν τὸν δρόμον τὸν ἀκάνθινον τῆς αὐτοθυσίας, θὰ ἠμποροῦσαν μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ εἶχαν, νὰ εὐδοκίμησούν εἰς ἐπιχειρήσεις καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν — ὅπως τῶσσι ἄλλοι — πλούσια δολλοαριὰ ἀγαθὰ. Τὴν ἰδίαν τύχην ἔσχον σχεδὸν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνες δημοσιογράφοι, κατὰ τὴν περιόδον τῶν 62 ἐτῶν ἀπὸ τὸ 1892 ἕως σήμερα. Ἀποτελοῦν ἰλόκληρη φάλαγγα οἱ ὠραῖοι ἰδεολόγοι, ὅσοι αὐτοθυσιάσθησαν διὰ τὸ καλὸν πῶν ἀποδῆμων ἀδελφῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Πανελληνίου ἐν γένει. Σχεδὸν ὅλοι τους ἔμειναν πτωχοί, ὅπως καὶ οἱ τρεῖς πρωτοπόροι ἐπαγγελματίαι δημοσιογράφοι, τοὺς ὁποίους ἀνέφερα.

Ἐν μεγάλῃ ἀναλογίᾳ οἱ συνδεθέντες μὲ τὴν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῇ Δημοσιογραφίαν, ἰδιαιτέρως ἰδὲ οἱ τῆς δευτέρας περιόδου, δηλαδὴ οἱ ἀπὸ τὸ 1915 μέχρι σήμερον, εἴτε ὡς τακτικοὶ συντάκται, εἴτε ὡς συνεργάται ὑπῆρξαν πνευματικοὶ ἄνθρωποι μεγάλης ἀξίας. Ἀνέρχονται εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας οἱ κατὰ τὰ τελευταῖα 62 χρόνια συντάκται καὶ συνεργάται τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου ἐν Ἀμερικῇ. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφερθῇ ἕνα γεγονός τοῦ τὸ γνωρίζω καλά. Εἰς τὴν πολυσέλιδον Χριστουγεννιάτικην τοῦ 1948 πανηγυρικῆν ἐκδόσιν τοῦ «Ἑθνικοῦ Κήρυκος», ἐφορᾶζοντος τὰ 35 χρόνια του εἶναι δημοσιευμένως ὁ κατάλογος 112 τακτικῶν συντακτῶν καὶ συνεργατῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς γονίμου καὶ φαιτεινῆς τριακονταπενταετίας προσέφεραν τὸ κρῶς των, τὴν ἔμπνευσίν των, τὴν πίστιν των, τὴν πλουσίαν, συμβολὴν των διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὸ καλὸν τῶν ἀποδῆμων. Διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἀμερικῆς. Διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν 112 συντακτῶν τοῦ «Ἑθνικοῦ Κήρυκος» τῆς πρώτης τριακονταπενταετίας συμπεριλαμβάνονται οἱ κορυφαῖοι πνευματικοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος. Λογοτέχναι, συγγραφεῖς, λόγιοι, Καθηγηταὶ Πανεπι-

στημίαν, δημοσιογράφοι και πολιτευόμενοι και επιστήμονες επεστρατεύθησαν και ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀποδήμιων πρὸς φωτισμὸν αὐτῶν. Διὰ τὴν πρόοδον αὐτῶν. Διὰ τὴν πρόοδον τῶν Κοινοτήτων μας. Τῶν Σχολείων μας. Τῶν Ἐκκλησιῶν μας. Τῶν Σωματείων μας. Καὶ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ τὸ θέμα μου εἶναι νὰ ἐκθέσω κάπως ἀναλυτικώτερα τί ἔχει προσφέρει κατὰ τὰ 62 τελευταῖα χρόνια ὃ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικὸς Τύπος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τὴν πνευματικὴν, κοινωνικὴν, οικονομικὴν τῶν ἀποδήμιων καὶ γενικώτερα διὰ τὴν ἐθνικοθηρησκευτικὴν προαγωγὴν τῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀγόνων τῶν ἰδίοι πατρίδων, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ὁμως ἡ εὐεργετικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου ἐπίδρασις εἶμαι ἀνάγκη νὰ δώσω εἰκόνα τοῦ μεταναστευτικοῦ ἐξ Ἑλλάδος κινήματος εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Εἰδικώτερον νὰ παρουσιάσω τὴν σὺνθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς παρουσίας Νέας Ὑόρκης καὶ τὴν βαθμιαίαν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἐφ' ὅσον ἡ Κοινότης τῆς Νέας Ὑόρκης παρέμεινεν ἀνεκαθεν ὡς ἡ κοινοτικὴ Μητρόπολις τῶν Ἑλλήνων τοῦ Νέου Κόσμου. Ἡ Νέα Ὑόρκη ἐπιβράβευσε ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πῶν ἄλλων ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνορθόξων Κοινοτικῶν Ὁργανισμῶν. Ἐπηρεάζει ἡ Νέα Ὑόρκη τῶν ἄλλων πόλεων τοὺς Ὁργανισμοὺς καὶ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην ἰδρύθησαν αἱ περισσότεραι Ἑλληνικαὶ ἑφημερίδες. Παραμένουν δὲ ἐν τῇ ζωῇ, ἀφ' ὅπου ἔχουν ἰδρυθῆ, τὰ δύο κυριαρχικὰ ἡμερήσια δημοσιογραφικὰ ὄργανα.

Λοιπὸν, θὰ σᾶς διηγηθῶ μερικὰ, ἀγνωστα εἰς τοὺς πολλούς, πράγματα. Ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὐρέθηκα εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ ἐμελέτησα Ἀρχεῖα καὶ κώδικας καὶ ἄλλα γραπτὰ μνημεῖα Ἑλληνικὰ καὶ Ἀμερικανικὰ, σχετιζόμενα μὲ τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Νέας Ὑόρκης. Κατὰ τὰ ἐξακριβωμένα δεδομένα ὑπῆρχον τὸ 1891 εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην 600 περίπου Ἑλληνας. Ἀπὸ αὐτοὺς 95% ἦσαν οἱ νεῆλυδες πλανόδιοι πωληταὶ φρούτων καὶ ἀνθέων, οἱ ὅποιοι ἔσυραν τὰ χειραμάξια τῶν εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως. Ὑψίσταντο δὲ τὰ πάνδεινα. Ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζαν τὴν γλῶσσαν, ὡς ἐκ τούτου δὲ παρεβίαζαν, ἀπὸ ἄγνοιας, τὰς διατάξεις τοῦ Δήμου, καπεδιώκοντο ἀενάως ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικοὺς κλητῆρας. Ἐσύροντο εἰς τὰ δικαστήρια. Ἐτιμωροῦντο μὲ χρηματικὸν πρόστιμον ἢ μὲ φυλάκισιν. Ἐνας δικαστὴς τῆς περιφέρειας τοῦ Μπρόνξ διεκήρυξε: Τί μοῦ τοὺς φέρετε διαιδικῶς τοὺς φτωχοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους. Ἀφοῦ δὲν γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Δήμου εἶναι ἄδικον νὰ ἐκδίδωνται δι' αὐτοὺς ἄδεια πλανοδίων καὶ νὰ πυρρανοῦνται μὲ τὰς ἀτελειώτους καταδιώξεις τῶν ἀστυφυλάκων.

Ὁ Ἀμερικανικὸς Τύπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι γεμῆτος μὲ περιγραφὰς τοῦ δράματος τῶν καταδιωκομένων πλανοδίων Ἑλλήνων, ποὺ ἐγέμιζαν τοὺς δρόμους τῆς πόλεως μὲ τὰ χειραμάξια. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐγνώριζαν τὴν Ἑλλάδα τῆς δόξης ἀπὸ ὅσα ἐμάνθαναν εἰς τὰ Σχολεῖα. Καὶ ἀπὸ τὰ βιβλία

Φυσικά, εἶχαν μεγάλην ἰδέαν διὰ τοὺς πολίτας τῆς δοξασμένης χώρας τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ τώρα πῶν ἔβλεπαν τοὺς υἱοὺς τῆς Ἑλλάδος μὲ τὰ χειρομάξια, κακοτυμένους καὶ καταδιωκομένους διὰ ἀτελειώτους παραβάσεις, ἀπεκόμιζον τὴν χειροτέραν ἐντύπωσιν.

Κάθε χρόνο, μὲ τὸν ἔρχομὸ νέων μεταναστώων, ἐπληθύνοντο καὶ τὰ χειρομάξια. Κατέφευγαν δὲ εἰς αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα τῶν πλανοδίων πωλητῶν, οἷοι ἦτο τὸ προχειρότερον διὰ νὰ βγάξουν τὸ ψωμί τους.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἐξοικονομήσεως τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ἐλύετο αὐτομάτως μὲ κεφάλαιον τριῶν μόνον δολλαρίων. Ἐνοικίαζον ἀπὸ Ἰταλοὺς τὸ χειρομάξιο μὲ δύο δολάρια τὴν ἐβδομάδα. Μὲ τὸ ἄλλο δολάριο ἠγόραζαν τὸ ἐμπόρευμα καὶ ἔτσι περνοῦσαν τὶς μαῦρες καὶ σκληρότατες ἡμέρας τους, στὴν «Ἀμερική».

Ἴσως θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ προσθέσω ὅτι ὑπάρχει μία ἐπίσημος ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τοῦ τότε Γενικοῦ ἐν Νέα Ὑόρκῃ Προξένου, πῶν ἀεμνήστου Δημοτρίου Μπότσιας διὰ τὸ ἀλγεῖνὸ δράμα τῶν πλανοδίων υἱῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μπότσιας, στηριζόμενος εἰς τὰς ἀδείας πῶν ἐξέδιδεν ἡ Δημοκρατία Νέας Ὑόρκης, τονίζει, ὅτι κατὰ τὸ 1907, τὰ χειρομάξια τῶν Ἑλλήνων ἀνῆρχοντο εἰς δύο χιλιάδας! Φαντασθῆτε, λοιπόν, τὸν περᾶστιον, τὸν ἐπίγειον προχοφόρον αὐτὸν Ἑλληνικὸν στόλον νὰ κάμνη κάθε μέρα τὴν ἐπίδειξίν του ἀπὸ τὸ Μπάτθου-Πλαίης, ἕως τὸ ἄλλο ὄραο τῆς πόλεως καὶ νὰ ἀγκυροβολῇ ἀνά τὰς Πλατείας, «τὰς ρύμας καὶ τὰς ἀγυιάς». Φαντασθῆτε τὴν ἐντύπωσιν τοῦ Ἀμερικανικοῦ κόσμου. Φαντασθῆτε πόσον ραγδαία ἦτο ἡ κατ' ἔτος αὔξησις τοῦ προχοφόρου ἐπιγείου Ἑλληνικοῦ στόλου. Ἦρchiσε νὰ καταρτίξεται ἀπὸ τὸ 1891 ἀπὸ τοὺς τότε 600 νεήλυδας πλανοδίους διὰ νὰ φθάσουν τὸ 1907 εἰς δύο χιλιάδας οἱ μενάδες τοῦ περιεργωτάτου ἐκείνου Στόλου. Καὶ ὅμως, ὑπῆρξε γοργὴ καὶ ἀξιοθαύμαστη ἡ ἐξέλιξις τοῦ πλανοδίου.

Μέρος Τρίτον

Ὁ τύπος ὑπὸ τὴν τυραννίαν τῶν κοινοτικῶν μποσόδων

Ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῶν πλανοδίων. — Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ Νέα Ὑόρκη ἐστολίσθη μὲ λαμπρὰ ζαχαροπλαστεία καὶ ἀνθοπωλεία τῶν Ἑλλήνων. — Ὁ θαυμασμός διὰ τὴν προοδευτικότητα τῶν ὁμογενῶν. — Ἡ ἐν Νέα Ὑόρκῃ πρώτη κοινοτικὴ ἐκκλησία, τὸ 1891, ὅταν οἱ πλανοδίοι μετανάσται ἦσαν μόνον 600. — Ἡ ἀλληνοπρεπὴς διαίρεσις. — Τὸ 1893 καὶ δευτέρα ἐκκλησία. — Ἡ ἀξιοθαύμασις. — Τὸ πρῶτο Ἑλληνικὸ Σωματεῖο «Ἡ Ἀθηνα». — Περιθάλψις ἀρρώστων καὶ ταφὴ τῶν νεκρῶν. — Ἡ ἰσημερινὴ κοινοτικὴ διαίρεσις μὲ

18 ἐγορίας. — Ἐνα ἱστορικὸν σημεῖωμα τοῦ Σόλωνος I. Βλασταῦ. — Ἡ ἀρχικὴ διεύρυνσις καὶ μονιμοποίησις ἔκτισε τοῦ κοινοτικοῦ χάσματος. — Τὸ καλλιτεχνικὸν κειμήλιον: «Ἡ πυρπόλησις τῆς Τουρκικῆς Ναυαρχίβου», ἀπὸ τὸν Κανάρην. — Αἱ πρώται Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες τῆς Νέας Ὑόρκης. — «Ἀτλαντίς», «Θερμοπύλαι», «Σημαία», «Ταχυδρόμος», «Πανελλήγιος» καὶ «Ἀθηναῖα». — Τὸ μεταμορφωθὲν κοινοτικὸν χάσμα ἐπηρέαζε καὶ τὰς ἐφημερίδας. — Ὑποβούλιωσις τοῦ Τύπου ἀπὸ τοῦς διακληρικισμένους κοινοτικοῦς καμματαρχίας. — Ἡ τυραννία των.

Σὰς ἀνέφερα διὰ τὸν περιεργότατον τροχοφόρον Ἑλληνικὸν στόλον τῶν δύο χιλιάδων χειρομαξίων τῶν πλανοδίων μεταναστῶν μας, ποὺ κατέκλυξαν τὴν Νέαν Ὑόρκην. Καὶ ὅμως, ὑπῆρξε γοργὴ καὶ ἀξιοθαύμαστη ἡ ἐξέλιξις τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀνθέων καὶ φρούτων.

Ἀπὸ αὐτοῦς τοῦς πτωχοῦς, τοῦς βασανισμένους διὰ τὰ κερδιζόντων τὸν ἄρτον καὶ καταδιωκόμενους ἀπὸ τοῦς ἀστυνομικοῦς μεταναστάς μας — ποὺ ἔκρυπταν μέσα τους τὸ ἑλληνικὸν δαιμόνιον τῆς φιλοτιμίας, τῆς δημοκρατικότητος καὶ τῶν προσθευτικῶν κατακτήσεων — δὲν πέρασαν πολλὰ χρόνια καὶ ἰδρύθησαν τὰ καλλίτερα ζαχαροπλαστεία καὶ τὰ ἀραιότερα ἀνοσοπωλεῖα τῆς Νέας Ὑόρκης. Οἱ Ἀμερικανοί, ἐκθαμβοὶ δι' αὐτὴν τὴν γοργὴν ἐξέλιξιν, ἐλάμβαναν ἀφορμὴν νὰ ἐξάρουν τὴν προσθευτικότητα καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν δαιμόνιον τῶν υἱῶν τῆς Ἑλλάδος, τῶν χθεσίων θλιβερῶν ὁδηγῶν τοῦ τροχοφόρου ἑλληνικοῦ στόλου. Αἱ Ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες καὶ τὰ εἰκονογραφημένα Ἀμερικανικὰ περιοδικὰ ἔγραφαν ἔγκομισιατικὰ διὰ τοῦς χθεσινοῦς πτωχοῦς μεταναστάς, ὅτι ἐπλούτιζαν τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐξωρούζαν μὲ τὰ λαμπρότατα καταστήματά τους. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰδρύθησαν καὶ δύο ἐσχυροὶ Σύλλογοι, τῶν Ζαχαροπλαστῶν καὶ τῶν Ἀνοσοπωλῶν, οἱ ὅποιοι διεδραμάτισαν ἀξιοσημεῖωτον μέρος, θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς καὶ αἱ ἰδρυθεῖσαι, κατὰ τὴν περίδον ἐκείνην, διάφοροι Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες.

Τώρα, πρέπει νὰ σὰς εἰπῶ, πῶς ἰδρύθη ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ ἐκκλησία Νέας Ὑόρκης. Ἐξαιρουμένης τῆς Νέας Ὀρλεάνης, Λουϊζιάνας — ὅπου ὀλίγοι ὁμογενεῖς ἔμποροι ποὺ διατηροῦσαν ἐξαγωγικὰ καὶ ναυλαμειατικὰ Γραφεῖα — οἱ ὅποιοι τὸ 1867 ἱδρυσαν ἐκεῖ τὸν Ναύσκον τῆς «Ἀγίας Τριάδος» — ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Κοινοτικὴ ἐκκλησία τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τῆς ἐν γένει Ἀμερικῆς, ἰδρύθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1891. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἑλληνικὴ παροικία τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπετελεῖτο ἀπὸ 600 περίπου ὁμογενεῖς, τὰ 95% τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ πλανοδίοι μὲ τὰ χειρομαξία τους. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1891 οἱ πλανοδίοι ἱδρυσαν ἕνα Σύλλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκαν τὸ ὄνομα «Ἀθηναῖα». Ἡ συσσωμάτωσις εἶχε φιλανθρωπικὸν χαρακτῆρα πρὸς προοπισίαν τῶν πτωχῶν μεταναστῶν καὶ περιθάλψιν τῶν ἀρρώστων. Ἐπειδὴ ὅμως συνέπεσε νὰ ἀποθάνῃ ἕνας ἀπὸ τοῦς πλανοδίους καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἱερεὺς πρὸς

ταφήν του, οἱ τοῦ Συλλόγου τῆς «Ἀθηνᾶς» πτωχοὶ μετανάσται ἀπεφάσισαν νὰ ἰδρῦσουν καὶ Ἐκκλησίαν. Τότε, ὁ Σόλων Ι. Βλαστός, ποὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν πλανοδίων, ἔγραψεν εἰς τὸν Μητροπολίτην Σύρου Μεθόδιον καὶ τὸν παρεκάλεσεν ὅπως μεριμνήσῃ πρὸς ἀποστολὴν Ἑλλήνος ἱερέως. Ὡς ποιεῦτος, ἐξελέγη ὁ ἐκ Πάτιμου Ἀρχιμανδρίτης Παῖσιος Φερεντίνος, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην περὶ τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου 1891 καὶ ἐτέλεσε τὴν πρώτην λειτουργίαν τὰ Χριστούγεννα πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν πλανοδίων, κατασυγκεκινημένων. Ἡ λειτουργία ἐτελέσθη εἰς τὴν ὑπόγειον αἴθουσαν ἐνὸς Προτεσταντικοῦ Ναοῦ τῆς 53ης Δυτικῆς ὁδοῦ καὶ ἐνάτης Λεωφόρου, ὁ ὁποῖος σὺνεται καὶ εἶναι σήμερον ἰδιοκτησία τῶν Μαύρων. Ἡ αἴθουσα εἶχε διασκευασθῆ προχείρως ἀπὸ τὸν Δημήτριον Ι. Βλαστόν ἐκ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ τοῦ Καταστήματος τῶν Ἀδελφῶν Ράλλη, ὁ ὁποῖος μοὶ εἶπεν, χαριτολογῶν, ὅτι ἐξετέλει καθήκοντα νεοκόρου, ἐνῶ ὁ τότε Γενικὸς Πρόξενος Δημήτριος Μπότσης, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα ψάλτου, προνομιακῶς δὲ ἀπήγγελλε καὶ τὸ Σῆμα τῆς Πίστεως.

Μέχρι τινὸς τὰ πράγματα ἐπῆγανιν καλὰ. Ἀτυχῶς ὅμως, δὲν ἐβράδυνε νὰ εἰσχωρήσῃ τὸ ἑλληνικὸ μικρόβιο τῆς ἰσχυρῆς. Οἱ περὶ τὸν Σύλλογον τῆς «Ἀθηνᾶς» πτωχοὶ μετανάσται διεφώνησαν, διότι οἱ ὀλίγοι «διεθασμένοι» τῶν τότε ἑμπορικῶν Οἴκων τῶν Ἀδελφῶν Ράλλη καὶ τῶν Ἀδελφῶν Λιβεράτου «ἐκαμναν τὸν Μπότση». Ἔτσι, οἱ πλανοδίοι ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὴν νεοῖδρουθεῖσαν μικροσκοπικὴν Κοινότητα.

Ἰδρυσαν νέαν Κοινότητα. Τὸν «Εὐαγγελισμόν». Τότε, ὁ Σόλων Ι. Βλαστός ἔγραψε πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Νεόφυτον τὸν Η΄ καὶ ἐζήτησε μορφωμένον ἱερέα. Τὸ Πατριαρχεῖον ἐπροθυμοποιήθη καὶ ἀπέστειλε τὸν Ἀρχιμανδρίτην Καλλίνικον Διλβέην, ἕνα λαμπρὸν Θεολόγον κληρικόν, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισεν ἐφημέριος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τῆς Μασσαλίας. Ὁ Διλβέης κατήγετο ἀπὸ τὰ Ἀλάτσατα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Προφανῶς δὲ εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν ἀνήκει καὶ ὁ ἐξ Ἀλατσάτων Ἑλληνοαμερικανὸς Γεώργιος Ντιλβός, ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειέτους δέκα Ἀμερικανοὺς Ἡρώας τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος, ὁ ὁποῖος διεφημίσθη ὡς «κείριφτος», ἔφθασε τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1893 καὶ ἐτέλεσε τὴν ἐπαύριον τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν. Οἱ πτωχοὶ πλανοδίοι, οἱ ὁποῖοι τῶρα ὑπελογίζοντο εἰς 800 περίπου, εἶχαν ἐνοικιάσει μίαν αἴθουσαν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ Ἐκκλησίαν τῶν Βαπτιστῶν, τὴν λεγομένην Judson Memorial Church. Ἐκεῖτο εἰς τὴν Τετάρτην ὁδόν, εἰς τὴν Πλατεῖαν Οὐάσιγκτων. Ἔτσι ἐμονιμοποιήθη τὸ κοινατικὸν χάσμα. Οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ Ὄργανισμοὶ ἐξηγελούντο ἐν ἀλληλομαχίᾳ. Ἐκλείσεν ὁ «Εὐαγγελισμὸς» καὶ ἀνασυνεστήθη βραδύτερον, ἀλλὰ τὸ χάσμα παρέμεινεν ἀγεφύρωτον. Εἰς αὐτὸ τὸ χάσμα ὀφείλεται ἡ ἔκτοτε κοκοδαμιμονία τῆς παροικίας Νέας Ὑόρκης. Ἀπὸ τότε δὲν κατέστη δυνατόν νὰ

δημιουργηθῆ μεγάλη και ισχυρά ἐνιαία Ἑλληνική Κοινότης διὰ τὰ συμπεριλάβη εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς και τὸ Ἡμερήσιο Σχολεῖο τοῦ Μπρόνξ. Σήμερον ἀντὶ ἐνιαΐας Κοινότητος ὑπάρχουν δέκα ὀκτὼ ἀνεξάρτητοι ἐνορία. Αἱ ἐνορία αὐταί, ἐπιβαρυνόμεναι μὲ πολλαπλᾶ ἔξοδα, ἔξαντιλοῦν τὴν οικονομικὴν ἰκανότητα τῆς παρουσίας τῶν ἐν Νέα Ὑόρκη ἑβδομηντα και πλέον χιλιάδων Ἑλλήνων.

Ἄλλὰ ἡ προΐμη αὐτῆ διαίρεσις τοῦ 1893, ἐνῶ παρημπούδισεν ἔκτοτε τὴν δημιουργίαν ἐνὸς ισχυροῦ Κοινοτικοῦ Ὁργανισμοῦ, περιεπέλεξεν εἰς τὴν δόνην τῶν κοινοτικῶν παθῶν και ἀντεργάθησεον και ὄλας τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, ὅσαι ἰδρύθησαν κατὰ τὴν πρώτην μεταναστευτικὴν περιόδον, ἡ ὁποία, ἀπὸ ἀποψέως τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου, ἔληξε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1915, ὅτε ἰδρύθη ὁ «Ἐθνικὸς Κῆρυξ». Σχετικῶς μὲ τὴν σύνθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς παρουσίας Νέας Ὑόρκης κατὰ τὸ ἔτος 1895, δηλαδή κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς διαίρεσεως, σώζεται ἓνα αὐθεντικὸν σημεῖωμα τοῦ Σόλωνος I. Βλαστοῦ. Γράφει οὗτος (τὸν Ἰούλιον τοῦ 1895) τὰ ἑξῆς ἐπὶ λέξει: «Οἱ τρεῖς ἐμπορικὸι οἶκοι Ἀδελφῶν Ράλλη, Ἀδελφῶν Λυβιεράτου και Σόλωνος Βλαστοῦ εἶναι οἱ μόνοι ἐν Νέα Ὑόρκη Ἑλληνικοὶ οἶκοι. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουν τρεῖς εἰσαγωγεῖς ἀπόγγων, δύο ἐμποροὶ ἀπωρῶν, τὸ μέγα δι' ἀτιμομηχανῶν Κατάστημα Ζαχαροπλαστικῆς τοῦ πρὸ ἐκκοσμητικῆς ἐθλόντος κ. Π. Ἀζητήρη, εἰς μεσότης ἀσφαλείας, ὀλίγοι ἀνθοπῶλαι και ζαχαροπλάσται, οἱ νεήλυδες πλανόδιοι πωληταὶ ἀνθέων και ὀπωρῶν, δύο ἐξ ἀνάγκης διδάσκαλοι τῆς Ἑλληνικῆς, εἰς ἰατρὸς, δύο ἱερεῖς και 4—5 καπνοπῶλαι». Αὐτὰ γράφει. Ὁ μοναδικὸς ἰατρὸς περὶ τοῦ ὀποῖου ἀναφέρει τὸ ἀνωτέρω αὐθεντικὸν σημεῖωμα, ἦτο ὁ Δρ. Εὐγένεος Καραβιάς. Ἦλθεν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην πὸ 1892, ὅτε ἦτο ἠνωμένη ἡ Κοινότης τῶν ἀρχικῶν 600 πλανοδίων. Οἱ δύο ἐξ ἀνάγκης διδάσκαλοι ἐδίδον μαθήματα εἰς Ἀμερικανούς. Πιθανώτατα ὁ ἓνας ἐξ αὐτῶν πὸ ἀναφέρεται ὅτι εὐρίσκειτο τὸ 1895 εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην τὰ ἦτο ὁ λόγιος δημοσιογράφος Κ. Φασουλάρδης, ὁ ὀποῖος τὸ 1892 ἰδρυσεν εἰς τὴν Βοστώνην τὴν πρώτην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα τὸν «Νέον Κόσμον», διακοσπεῖσαν ἀπὸ ἑλλειπιν ἀρκετῶ ἀναγνωστικοῦ κοινού.

Και αὐτὰ μὲν ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Κοινοτήτος, διαίρεσεως εἰς δύο ἀντιμαχόμενας μερίδας, ἐκάστη τῶν ὀποῖων εἶχε τὴν ἐκκλησίαν τῆς και τὸν ἱερέα τῆς.

Ἄλλὰ ὁ Σόλλογος «Ἀθηναῶ» πὸ ἰδρυσεν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1891 οἱ ἀρχικοὶ πλανοδιοὶ τί ἀπέγινε; Ἡ συσσωμάτωσις αὐτῆ ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἰσυνέβαλεν εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, τῆς «Ἀγίας Τριάδος» πὸ ἤρχισε τὰ λειτουργίᾳ ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κατόπιν δὲ πὰ Χριστούγεννα πὸ 1893 ἰδρυσε και τὴν δευτέραν Ἐκκλησίαν, τὸν «Εὐαγγελισμὸν», παρουσίασε και μίαν ἀρκετὰ συγκινητικὴν φιλανθρωπικὴν δρασίαν. Ἡ συσσωμάτωσις αὐτῆ κατὰ τὴν πενταετῆ ζωὴν τῆς ἔξετέλει και ἀποστολὴν «Καλοῦ Σαμαρείτου». Περιέθελλεν ἀρρώστους, ἐκήδευε νεκρούς και ἔσταλλεν εἰς

τὴν πατρίδα τοὺς φθιστικούς. Ἐχουν διασωθῆ οἱ ἀπολογισμοὶ τοῦ Σωματείου τῶν ἔτων 1893 καὶ 1894. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1893 ἡ «Ἀθηνᾶ» εἶχεν ὑπόλοιπον εἰς τὸ ταμεῖόν της \$ 1,188.94. Σύνολον δὲ ἐσόδων δι' ὅλον τὸ ἔτος \$ 4,007.78. Τὸ ποσὸν αὐτὸ ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ 1893 συμπεριλαμβάνονται δολλάρια 441,05 «διὰ τὰς περιθάλψεις καὶ διὰ τὸ Γαλλικὸν Νοσοκομεῖον». Ἄλλα \$ 318 ἐδαπανήθησαν διὰ κηδείας ἀπόρων βικαριασίων τοῦ εὐρέθησαν ἔρημοι εἰς τὸν Νέον Κόσμον. Ἀπεσπάλθησαν δὲ καὶ \$ 1,302.93 διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς τῆς Ζακύνθου. Εἰς τὰς δαπάνας συμπεριλαμβάνονται καὶ \$ 148,93 διὰ τοὺς ναύλους τοῦ Ἀρχιμ. Καλλιμάχου ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς Νέαν Ὑόρκην. Ἐμεινε δὲ ὑπόλοιπον \$ 1,207.25. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἰσολογισμοῦ ποῦ ὑπογράφεται τὴν 12 Μαρτίου 1894 καὶ ἀπὸ τὸν ἀγγιστὴν σημειώνονται καὶ τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει: «Ἐν τῷ Γαλλικῷ Νοσοκομείῳ ἐνοσηλεύθησαν κατὰ τὸ 1893, 65 ὁμογενεῖς καὶ ἀδελφοί, ἐξ ὧν 6 ἀπεβίωσαν καὶ 7 ἐστάλησαν εἰς τὰς πατρίδας των. Ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν μέχρι τῆς 1ης Μαρτίου 1894 ἐγγεγραμμένων μελῶν ἀνέρχεται εἰς 454».

Πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις τὰ αἰσθήματα τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς ἀλληλεγγύης τῶν πτωχῶν πλανόδιων προκατόρων. Ὅταν τὸ 1891 ἰδρῖθη τὸ φιλανθρωπικὸν αὐτὸ Σωματεῖον τὸ ὁποῖον βοηθοῦσε καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, οἱ μετανάστα ἦσαν 600 μόνον, κατὰ 95% πλανόδιοι μὲ τὰ χειρομάξιά τους. Σήμερον ὑπερα ἀπὸ 65 χροῖα ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Νέας Ὑόρκης ἀνέρχεται εἰς 75.000. Καὶ δὲν κατορθώσαμεν νὰ ἔχωμεν ἕστω καὶ μιὰ πτέρυγα σ' ἓνα μέτρον Νοσοκομεῖο πρὸς περίθαλψιν τῶν πτωχῶν ἀρρώστων ἰδελφῶν μας. Προκειμένου περὶ τῆς «Ἀθηνᾶς» μὲ τόσον ὠραίαν ἑλληνοχριστιανικὴν δρᾶσιν ἀτυχῶς διελύθη καὶ αὐτὴ ἐφ' ὅσον εἰσεχώρησε καὶ ἐκεῖ τὸ μικρόβιον τῆς ἑλληνικῆς διχονοίας καὶ τῆς διαίρεσεως. Ἐνα κειμήλιον, ἡ ὑπὸ τοῦ Κανάρη «Πυρπόλησις τῆς Τουρκικῆς Ναυαρχίδος» τοῦ ζωγράφου Αἰθαζόφοσκυ δῶρον τοῦ καλλιτέχνου πρὸς τὴν «Ἀθηνᾶ» ποῦ ἐσπόλιζε τὴν αἰθουσάν της, ἐπωλήθη εἰς δημοπρασίαν ἀντὶ \$ 160. Ἠγοράσθη ἀπὸ ἓνα Ἀμερικανὸν δικηγόρον. Τὸ ἔργον εὐρέθη κατόπιν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐσπόλιζε τὴν Αἰθουσαν τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς.

Ἄμα ἐτετρατίσθη ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», κατόπιν δὲ καὶ τοῦ Σωματείου «Ἀθηνᾶ» ποῦ ἀντιπροσώπευον τὴν λαϊκὴν παράταξιν, ἔμειναν κύριοι τῆς καταστάσεως οἱ περὶ τὴν «Ἁγίαν Τριάδα», οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ὅτι κυβερνοῦσαν μὲ σύστημα ὀλιγαρχικόν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον πὸ ψυχικὸν χάσμα τῆς παρρηκίας Νέας Ὑόρκης παρέμεινε, διετηρήθη δὲ καὶ ἠρῶνθη τὸ χάσμα, διότι ἡ ἐφημερὶς «Ἀτλαντὶς» ἐνεφανίσθη ὡς σημαιοφόρος τῆς λαϊκῆς παρατάξεως, ἡ ὁποία ἐν πέλει προσέβη εἰς τὴν ἀνασῴτασιν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Οἱ τῆς ἄλλης περὶ τὴν Ἁγίαν Τριάδα μερίδος ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ φιλικὸν δημοσιογραφικὸν ὄργανον διὰ νὰ ἀκούεται καὶ

αυτῶν ἢ φωνή. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἰδρῦθη τὸ 1900 ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Μπούραν ἡ ἔφημερις «Θερμοπύλαι», κατ' ἀρχὰς ἑβδομαδιαία κατόπιν δὲ τὸ 1906 ἡμερησία. Ἡ «Ἀτλαντίζ» ἔγινεν ἡμερησία ἕνα χρόνον προτιήτερα, τὸ 1905. Ἔτσι ἤρχισε σφοδρὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν δύο ἔφημερίδων, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο μερίδων τῆς διηρημένης πατριᾶς. Βραδύταρον, τὸ 1905 ἴδρυσεν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην τὴν «Σημαίαν» ὡς ἑβδομαδιαῖον ἀνεξάρτητον ὄργανον, ὁ Κ. Φασουλαρίδης, ὁ πατήρ τῶν Ἑλληνικῶν Τύπου. Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πῶν κοινοτικῶν παθῶν δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ προκαλέσῃ ἐνδιαφέρον καὶ νὰ ἐνισχυθῇ μία ἔφημερις ἀνεξάρτητος. Φαίνεται ὅτι αἱ δύο ἐκεῖναι ἔφημερίδες, αἱ ὁποῖαι ἠνώθησαν τὸ 1906 καὶ ἐκυκλοφοροῦσαν μέχρι τοῦ 1908 ὡς ἡμερησία ἔφημερις «Σημαία—Θερμοπύλαι» καταπέζοντο μέχρις ἀποπνιγμοῦ οἰκονομικοῦ ἀπὸ τοὺς κοινοτικούς παράγοντας τῆς ἰδικῆς τῶν παρατάξεως. Ἦσαν τυραννικοί. Καὶ συμπεριφέροντο πρὸς τοὺς δημοσιογράφους, ὡς πρὸς δούλους. Ταυτοχρόνως ἰδρῦθη καὶ πεντάτη ἔφημερις, ὁ ἑβδομαδιαῖος «Ταχυδρόμος» τοῦ Ἀγαμέμνονος Παναγάκη. Τὴν 8ην Ἀπριλίου 1908, ἴδρυσεν καὶ ὁ Σωκράτης Ξανθάκης τὴν πέμπτην ἔφημερίδα τὴν «Πανελλήνιον», ἡ ὁποία ἐξεκλήθη εἰς ἡμερησίαν. Τέλος προσετέθη ὡς ἕκτη ἔφημερις ἡμερησία καὶ ἡ ἐκ Σικάγου μεταφερθεῖσα «Ἀθηᾶ» τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ «Ταχυδρόμος» καὶ ἡ «Πανελλήνιος» καὶ ἡ «Ἀθηᾶ», ἐνῶ ἐμάχοντο κατὰ τῆς «Ἀτλαντίδος» ὑπῆρξαν καὶ θύματα τῆς τυραννίας πῶν κοινοτικῶν μπασάδων. Τοὺς μπασάδες αὐτοὺς τοὺς κατήγγειλε δημοσίᾳ ὁ Φασουλαρίδης ὡς Πρακτωριανούς καὶ ἀφορήτους τυράννους!

Ἀξίζει νὰ σᾶς ἀναφέρω μερικὰς περιπτώσεις τῆς καταγγελίας τοῦ πατέρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου.

Μέρος Τέταρτον

Οἱ μετανάσται ποῦ ἐμάζευαν κόκκαλα διὰ νὰ ζήσουν

«Ἐκδικασμὸς» καὶ «διαφθορά» τοῦ Τύπου. — Τί γράφει ὁ «πατήρ» τῆς Ἑλληνοαμερικανικῆς Δημοσιογραφίας. — Ὅπου αἱ διαφθοραὶ ἐγένοντο καὶ συκοφάνειαι τοῦ Τύπου, ὡς «κακοποιεῖ». — Ὅποιος εἶχε γνώμην ἀνεξάρτητον καταδικάζετο εἰς θάνατον ἐξ ἀσπίδας! — Αἱ ἐπίσημοι στατιστικαὶ πληροφορίες τῶν Μεταναστευτικῶν Ἀρχῶν. — Τὸ κενόφωρον τοῦ ἐμφυλίου Κοινοτικοῦ πολέμου. — Ἡ ἐξέγερσις τῶν Ἑλληνικῶν Σωματείων. — Τὰ πρῶτα ἐν Ἀμερικῇ συλλαλητήρια! — Ἐνα «Μανιφέστο» τῶν Ἑλλήνων Καταστηματαρχῶν Νέας Ὑόρκης. — Ἡ «φθοροποιὸς» διαίρεσις, ἡ «λυμαινόμενη» τὰ πάντα. — Τὰ «ἄλλαλα» Ἑλληνοπούλα. — Ἡ κραυγὴ πρὸς ἴδρυσιν Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου. — Διατὶ ἐξηφανίζοντο αἱ Ἑλληνοαμερικανικαὶ ἔφημερίδες.

— Νέα φωτιά εις τὸν ἐμφύλιον καινοτικὸν ἰσπαραγμὸν. — Μία περιεργωτάτη Ἐκθεσις τοῦ τότε πρεσβευτοῦ Λάμπρου Κοραμηλά. — «Ὀμαδικὰ ἐκ πείνης θάνατοι τῶν μετανωστών μας». — «Οἱ Ἴταλιανοὶ τρέφουν, ἀπὸ οἴκτον, τοὺς πειναλέους Ἑλληνας». — «Οἱ πειναλέοι ἐμάζευαν παληθόρρουχα καὶ κόκκαλα διὰ νὰ ζήσουν!» — Ἡ διχομαρυρία τοῦ Ἀμερικανοῦ Προξένου. — Μία ἀποτυχούσα πρόκλησις πρὸς δημοσιογραφικὴν μονομαχίαν. — Ἡ «Πανελληνίος» καὶ ἡ «Ἀτλαντίς». — Μία Κοινοτικὴ καταγγελία εὐρύνει τὰ χάσμα καὶ δυναμιτίζει τὰ πάντα.

Ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος Δωδεκανήσιος δημοσιογράφος — ὁ πατέρας τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου — Κωνσταντῖνος Φασιουλαοῖδης, εἰς τὸ φύλλο τῆς 13ης Ἰουνίου τῆς ἐφημερίδος «Σημαίας», ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἐκβιασμός τοῦ Τύπου», ἔγραψε ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ εἰρηστικὰ ἐπὶ λέξει:

«Ὁ ἀπὸ τίνος ἐπιπελούμενος ἐκβιασμός τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου ὑπὸ εὐαρίθμων ἀτόμων πρέπει νὰ ἐλκίσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐνταῦθα Τύπου δὲν ἀκολουθεῖ σώφρονα πορείαν. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ καλῶς τὸ γεγονός, ὅτι ἂν ὁ Τύπος δὲν φαίνεται ἄξιος τῆς ἀποστολῆς του, πταίουν οἱ ἐξέχοντες εἰς τὰς Κοινοτήτας, οἵτινες ΤΟΝ ΕΚΒΙΑΖΟΥΝ καὶ προσπαθοῦν, διὰ παντοίων μέσων, νὰ τὸν διαφθείρουν».

Ὁ πατέρας τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου, πρὸς ἀπόδειξιν τῶν καταγγελιῶν του ἔγραψεν, εἰδικώτερον, ἐν ἐκτάσει, σχετικῶς μὲ πρὸς ἐκβιασμοὺς ἐναντίον πῆς ἐφημερίδος «Θερμοτύλαι» καὶ μὲ εἰρωνεῖαν προσέθεσε: «Τῆς ἔφεραν τὴν μαχαίρὰ εἰς τὴν καρδίαν οἱ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὑπόμαχοι τῆς Ὁρθοδοξίας!»

Συνεχίζων τὸ καιτήριόν του κατὰ τῶν Μπυσάδων τῶν Κοινοτήτων, τοὺς ὀνομάζει καὶ τοὺς ἰστιγματίζει ὡς «Πραιτωριανούς», τυράννους, διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν κατὰ τοῦ Τύπου ἀσκουμένην τρομοκρατίαν.

Τὸ περίεργον δὲ εἶναι ὅτι οἱ ἑμπαθέστατοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Πραιτωριανοὶ τύραννοι τῶν Κοινοτήτων, ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ ἐκβιάσουν τὸν Τύπον καὶ νὰ τὸν διαφθείρουν — κάποτε ἀντὶ πινακίου φακῆς — ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἰσχυρότατοι καὶ κατήγοροι τοῦ Τύπου, ὅτι δηλαδὴ οὗτος εἶναι ὑπαίτιος τῆς διατρέσεως καὶ ὄλων τῶν κακῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑποφέρει ὁ Ἑλληνισμός τῆς Ἀμερικῆς.

Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ποὺ ἐξεδίδοντο ἐν Νέῳ Ἰόρκῳ αἱ ἀνταγωνιζόμενα τὴν «Ἀτλαντίδα» καὶ τὴν κοινοτικὴν αὐτῆς παράταξιν ἑλληνοαμερικανικαὶ ἐφημερίδες, τὰ κοινοτικὰ πάθη τῆς διηρημένης παροικίας εἶχαν φθάσει εἰς βαθμὸν ἀγριότητος. Τὰ πάθη τῶν δὲ αὐτὰ τὰ μετέφεραν οἱ Κοινοτάχαι εἰς τὴν δημοσιότητα. Ὁ Τύπος, ὡς ὀρθῶς ποινίζει ὁ διευθυντὴς τῆς «Σημαίας», ἐξεβιάζετο, ἐφ' ὅσον αἱ περισσότεραι ἐφημερίδες τῆς λυπηροτά-

της εκείνης περιόδου δὲν ἦσαν οικονομικῶς ἀνεξάρτητοι. Ὅποιος τολμοῦσε νὰ γράφῃ ἐλευθέρως μὲ ἀνεξαρτησίαν τῆς γνώμης του, τὸ ἐπλήρωνε ἀκριβῶς. Κατεδικάζετο εἰς «ἐπαγγελματοκτὸν θάνατον!» Διότι οἱ διαβόητοι «ὑσεβεῖς Προστωριανοὶ» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης «τοῦ ἔφεροναν τὴν μαχαιριὰ σπὴν καρδιά», ὅπως συνέβη καὶ μὲ τὰς «Θαρμοπύλας». Πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ἀπὸ κοινοτικῆς ἀπόψεως ἡ κατάσταση εἰς χειροτέρευεν, ἐφ' ὅσον ἤρχοντο νέοι μετανάσται ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐγίνετο πολυπληθεστέρα ἡ Ἑλληνικὴ παροικία τῆς Νέας Ἰ-όρκης.

Ἀπὸ 600 περίπου — 95% πλανοδίους — ποὺ εἶχεν ἡ παροικία τὸ 1891, ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνεπιβάλετο τὸ 1908 εἰς 15.000. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ τοῦτο (τὸ 1908) ὑπελογίζετο ὅτι οἱ ὁμογενεῖς καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικὴν συνεπισοῦντο περίπου εἰς 150.000.

Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ὑπελογίζοντο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μεταναστευτικῶν δεδομένων. Οὕτω λ. χ., οἱ ἐξ Ἑλλάδος μετανάσται κατὰ τὸ ἔτος 1903 ἀνῆρχοντο εἰς 14.090, οἱ δὲ ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἦσαν 1.529. Πρέπει νὰ σημειθῇ ὅτι οἱ Τούρκοι δὲν μετρηάσταν.

Τὸ 1904 καὶ 1905, οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἦσαν 21.858. Οἱ δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρώτων Ἑλληνικῶν χωρῶν 9.926. Τὸ 1906 οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἦσαν 21.489. Τὸ 1907 ἀνῆρχοντο εἰς 36.580. Τὸ 1908 εἰς 21.496. Οἱ ἐκ πῶν ἀλλοτρώτων χωρῶν τὸ 1906 εἰς 9.510. Τὸ 1907 εἰς 20.868. Τὸ 1908 εἰς 11.290. Μὲ ἄλλους λόγους, ἐντὸς ἐνὸς μόνον ἔτους, τοῦ 1907, οἱ ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρώτων ἑλληνικῶν χωρῶν μεταναστεύσαντες εἰς τὸν Νέον Κόσμον ἀνῆρχοντο εἰς 57.448. Μὲ τὴν αὔξησιν τῆς μεταναστεύσεως, ἡ κοινοτικὴ κατάσταση εἰς χειροτέρευεν εἰς τὴν Νέαν Ἰόρκην, κατὰ τοῦτο ὅτι τὰ πάθη τὰ κοινοτικά καὶ τὰ μίση ἔφθασαν εἰς τὸ κατακόρυφον. Ὡς ἐκ τούτου ἐξεργάγη καὶ τὸ ἡφαιστεῖο τῆς ἀγανακτήσεως, ἡ ὁποία ἔλαβε τὴν μορφήν ἐμφυλίου πολέμου. Κοινοτικοῦ πολέμου. Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἔλαβον μέρος, ὡς ἦτο ἐπόμενον, καὶ οἱ αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες. Συμμετέσχον δὲ καὶ τὰ ἑλληνικὰ πολιτικὰ σωματεῖα, μὲ ἀγαθὴν πρόθεσιν διαιτησίας. Ταυτοχρόνως ἐκινητοποιήθησαν καὶ οἱ Ἑλληνες Καταστηματαρχαί. Ἐξέδωκαν ἓνα ἰνδρικό κίβαν φέσιτο» καὶ ἀπήτησαν τὴν ἀμεσον διόρθωσιν τῆς κοινοτικῆς καταστάσεως, ἡ ὁποία ἀφάνισε τὸ σύνολον τῆς ἑλληνικῆς παροικίας, ἀξίας καλύτερας πύχης. Οἱ Καταστηματαρχαί ζητοῦσαν τὴν εἰρήνευσιν, διὰ νὰ κατορθωθῇ ἡ ἴδρσις Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου. Τέλος, τῇ προπαραβουλῇ τοῦ ἰσχυροτέρου τότε Ἑλληνικοῦ Σωματείου τοῦ «Συλλόγου τῶν Ἑλλήνων Ζαχαροπλαστῶν», ὠργανώθη καὶ Συλλαλητήριον διὰ τὴν ἴδρσιν Ἐκπαιδευτηρίου.

Προκειμένου διὰ τὰ Ἑλληνικὰ Σωματεῖα, οἱ πρόεδροι αὐτῶν διὰ προκηρῶσεως ἐκάλουν τοὺς ὁμογενεῖς εἰς Πάνδημον Συλλαλητήριον εἰς τὸ Οὐέμπστερ Χάλλ, τὴν 28ην Ἰανουαρίου 1908 «πρὸς ἰσόσκεπιν διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων εἰς τὴν Κοινότητα». Ἐξήτησαν τὴν μεταβολὴν τοῦ

ἀπολυταρχικοῦ συστήματος, ὑπὸ τὸ ὅποιον ἐκυβερνᾶτο ἡ Κοινότης. Τὰ σοματεῖα, τὰ ὅποια ἐξανέστησαν διὰ τῶν προέδρων αὐτῶν, ἦσαν τότε τὰ ἑξῆς: Ἡ «Παναλλήνιος Ἐνωσις». Οἱ Σύλλογοι τῶν «Ἀνθοπωλῶν», τῶν «Ζαχαροπλαστῶν», τῶν «Σκουροβαρβιτσιωτῶν», τοῦ Πανθρακασιακοῦ «Ρήγα τοῦ Φεραίου», τῶν Μεσσηνίων «Εὐαγγελισμός», τῶν «Αἰτωλοακαργάνων», τοῦ Παγκρητικοῦ «Ὁ Φοῖνιξ», τοῦ «Πολιτικοῦ Συλλόγου», τῶν Ἡλείων, τῶν «Μακεδονοθρακῶν», τῶν «Βιρσεῶν», τῶν «Ναυπακτιῶν», τῶν «Ἀρκαυθίων», τῶν «Λιτοχωριτῶν» καὶ τοῦ Συλλόγου «Μαροθίας». Οἱ ἀπόδημοι δὲν μισροῦσαν νὰ ζήσουν χωρὶς Συλλοκλητήρια! Τὸ Συλλοκλητήριον ὁμως ἀνεβλήθη, διότι ἡ Ἐπιτροπὴ ἤλθεν εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς ὀλιγαρχικῶς διοικοῦντας τότε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἤλπισεν ὅτι ἡ «ἀλλογενὴ κατάστασις» θὰ ἐδιωρθῶνετο μὲ εἰρηνικὰ μέσα. Σημειωτέον ὅτι ἡ Ἁγία Τριάς ἦτο πότε (Ἰανουάριον τοῦ 1908) ἡ μόνη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐν Νέα Ὑόρκῃ, ἐφ' ὅσον εἶχε κλείσει ὁ «Εὐαγγελισμός», ὁ ὁποῖος ἀνασυνεστήθη βραδύτερον, κατὰ τὸ 1908. Ἡ κατάστασις ὁμως εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα «δὲν ἐβελτιώθη». Τοῦτο ἠνάγκασε πενήντα δύο Ἑλληνας καταστηματαρχας, τοὺς σοβαρωτέρους, οἱ ὅποιοι ἦσαν μέλη τῆς Ἁγίας Τριάδος, νὰ κατέλθουν εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐδημοσίευσαν οὗτοι ἐνυπογράφως ἓνα ἀνδρικό «Μανιφέστο». Ἐζήτησαν ἰδιόρθωσιν τοῦ κακοῦ καὶ τὴν ἄμεσον ἰδρυσιν Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὴν ὀλιγαρχικὴν διοίκησιν τῆς Ἁγίας Τριάδος, οἱ Ἑλληνας Καταστηματαρχαι, ἔγραψαν τὸν Μάϊον τοῦ 1910, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς:

«Οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι πατρικοὶ συνδρομηταὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἁγίας Τριάδος, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν ὑμῶν τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἐπὶ σειρὰν ἤδη ἐτῶν ΔΥΜΑΙΝΟΜΕΝΗ τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τῆς Νέας Ὑόρκῃς ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ, ἡ ποσαῖτας ΗΘΙΚΑΣ καὶ ΤΛΙΚΑΣ ΖΗΜΙΑΣ προξενούσα εἰς αὐτὴν καὶ πᾶσαν δρᾶσιν πρὸς ἔθνικὴν ἐργασίαν ΔΕΣΜΕΟΤΣΑ, θλίβει ἡμᾶς καὶ μᾶς ἀναγκάζει νὰ σκεφθῶμεν σοβαρῶς πρὸς θεραπείαν τοῦ ΚΑΚΟΥ».

Οἱ ὑπογράφοντες 52 Καταστηματαρχαι, ποὺ ἦσαν σημαντικώτατοι παράγοντες, συνεχίζοντες τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ γενικοῦ πόθου, ὅπως ἀποκατασταθῆ ἡ εἰρήνη διὰ νὰ κατορθωθῆ ἐπὶ τέλους νὰ ἰδρυσθῆ ἓνα Σχολεῖον εἰς τὴν παροικίαν τῶν 20.000 Ἑλλήνων, ἐτόνιζαν καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἄν ἀμφιβάλλομεν, ἀξιώτιμα, Κύριοι Ἐπίτροποι, ὅτι τῆς ΘΛΙΨΕΩΣ ταύτης καὶ ἡμεῖς συμμετέχετε πλήρως καὶ διακαίεσθε ὑφ' οὗ καὶ ἡμεῖς πόθου νὰ ἴδῃτε ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΗΝ εἰς τὴν Κοινότητα ἡμῶν, δι' ἧς καὶ μόνης θὰ ἐπουλαθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ΦΘΟΡΟΠΟΙΟΥ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ προξενηθείσαι εἰς ταύτην ΠΛΗΓΑΙ καὶ εὐχερῶς θὰ δυνηθῆ αὐτὴ νὰ ἐπιληφθῆ τοῦ ἔθνικοῦ αὐτῆς ἔργου, οὕτινος ἀπαρχὴ ἔσται, βεβαίως, ἡ ὑπὲρ τῶν Ἑλληνοπαίδων πρόνοια διὰ τῆς ἰδρύσεως Ἑλληνικοῦ Σχολείου».

Τὸ Μανιφέστο συνεχίζεται με τὴν ἴδιαν λογικὴν καὶ τὸν ἴδιον τόνον. Ἄλλὰ τελικῶς, δὲν ἔγινε τίποτε. Οἱ Καταστηματάρχαι ἔπεκονιώνησαν καὶ με τοὺς δικαιοῦντας τὴν ἄλλην Ἑκκλησίαν, τὸν «Εὐαγγελισμὸν», οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν νὰ συνεργασθοῦν δι' ἄλλων τῶν μέσων πρὸς δημοτικὴν καὶ πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ πρὸς ἄμεσον ἴδρυσιν Ἡμερησίου Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου. Οἱ τῆς ἄλλης ἁμως πλουσίας Ἑκκλησίας ἢ σπάσις ὑπῆρξεν ἀποκαρδιωτικῆ.

Ἡ κοινὴ γνάμη κατεθλίβετο διὰ τὸ ναυάγιον. Ἐτονίζετο πότε ἡ ἐξῆς ἀπειρία: Ὅσαρα ἀπὸ εἰκοσι χρόνια ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς «Ἁγίας Τριάδος» κατήντησεν ἡ νέα γενεὰ νὰ μὴ ἴμπορῇ νὰ ἠμιλῇ ἕστω καὶ ἄλλα σπασμένα ἑλληνικὰ διὰ τὴν ἑλευθέρην Σχολεῖον, ἐνῶ ἄλλαι Κοινότητες, μικρότεραι, ὅπως ἡ Βοστώνη, τὸ Λόουελ καὶ τὸ Σικάγο, εἶχαν ἰδρύσει Σχολεῖα. Ἐὰν κατορθώνετο νὰ συμπληρωθῇ εἰς τὴν Νέαν Ἰόρκην ἐνιαία Κοινότης με δύο Ἑκκλησίας, ἐπισπεύετο τότε ὅτι ἀπὸ τοὺς πόρους τῶν δύο Ἑκκλησιῶν — ποὺ εἶχαν περισσεύματα ἄνω τῶν 10.000 δολλαρίων — θὰ καθίστατο δυνατὸν νὰ συντηρηθῇ ἓνα Ἡμερησίον Σχολεῖον. Αὐτὴ ἦτο ἡ κυριαρχοῦσα τότε ἀπειρία τῶν σφρονοστέρων.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὸν ἱερὸν αὐτὸν ἀγῶνα πρὸς ἴδρυσιν Σχολεῖου, ἐνῶ τὸν ἐνεθάρρουνεν ἡ «Ἀτλαντὶς», ἡ ὁποία καὶ ἐδημιούργησε τὸ «Μανιφέστο» τῶν Ἑλλήνων Καταστηματάρχων, ἡ ἄλλη ἡμερησία ἐφημερὶς «Πανελληνίος», ἠκολούθησε τὴν πολιτικὴν τῶν διοικούντων τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἀπὸ τὰς χορηγίας τῶν ὁποίων ἐξηροῦτο ἡ ἐπιβίωσις τῆς ἐφημερίδος. Ὁ τύπος τότε δὲν ἦτο ἐλεύθερος. Ἦτο δουλός. «Ἐξεβιάζετο» καὶ «διαφθείρετο» διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὰς ἐκφράσεις τοῦ διευθυντοῦ τῆς «Σημείας». Ἐξεβιάζετο ἀπὸ τοὺς διαφόρους Πρωτωριανοὺς τυράννους, οἱ ὅποιοι ἐκανόνιζαν τί πρέπει νὰ γράψῃ καὶ τί νὰ μὴ γράψῃ οἰαδήποτε ἐφημερὶς ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοὺς διαφόρους Μπασάδες. Τὸ 1910, ποὺ ἐγράφη καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ «Μανιφέστο» ὑπὲρ τῆς εἰρηνεύσεως καὶ τῆς ἰδρύσεως Σχολεῖου, χάριν τῶν παιδιῶν, ποὺ κατήντησαν νὰ εἶναι «ἄλλοια», εἶχαν ἐξοικρανισθῇ ἡ «Σημεία» καὶ αἱ «Θερμοπίλαι», καὶ ὁ «Ταχυδρόμος». Ἐμείνε μόνον ἡ ἡμερησία «Πανελληνίος», ὡς ὄργανον τῆς κοινοτικῆς παρατάξεως τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐναντίον τῆς «Ἀτλαντίδος». Ἡ ἐν Σικάγῳ ἐφημερὶς «Ἀθηνα» δὲν εἶχεν ἀκόμη μεταφερθῇ εἰς τὴν Νέαν Ἰόρκην.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχαν ἐκτραχυνθῇ τὰ κοινοτικὰ πράγματα καὶ ἀπὸ ἓνα περισσοτάτο γεγονός:

Ὁ τότε πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος Λάμπρος Κορομηλάς, ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν μίαν ἐκθεσιν, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη καὶ εἰς τὸν Ἀθηναϊκὸν Τύπον. Ὁ κ. Πρεσβευτὴς, ἓνας ἀσυνήθιστος καὶ περισσοτάτος τύπος ἐξωτικῶν ἐνίοτε ἀντιλήψεων καὶ ἐνεργειῶν, βασίζόμενος εἰς πληροφορίας ἀτόμων ἐπιρροπῶν εἰς περατολογία, ἔγραψεν εἰς τὴν ἐκθεσὶν του, ὅτι,

λόγω τῆς οικονομικῆς κρίσεως, οἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἕλληνες ὑφίστανται πᾶ πάνδεινα. Ὅτι εἰς κάποιαν περιφέρειαν ἐσάπιζαν 9.000 ὁμογενεῖς ἄνεργοι. Ὅτι τοὺς ἐν Λάτινελ Ἕλληνας, γυμνοὺς καὶ πειναλέους, κατήνησε νὰ τοὺς τρέφουν οἱ Ἴταλοι μετανάσται ἀπὸ οἴκτον! Ὁ Ἕλλην διπλωμάτης διεκτραγωδοῦσε καὶ ὁμαδικούς θανάτους τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ πείναν! Μεταξὺ ἄλλων ἔγραφεν ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Πίτομπουργκ κατήνησαν «νὰ παλοῦν παληὰ ροῦχα καὶ κόκκαλα», πού ἐμάζευαν ἀπὸ τοὺς δρόμους, διὰ νὰ κερδίζουν τὸν ἐπιούσιον.

Τὰ φιβερά αὐτὰ ἀγγέλματα περὶ λημοκτομιῶν εἶχαν προξενήσει, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὀδυνηροτάτην κατάπληξιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐναγκάσθη δὲ τότε ὁ ἐν Ἀθήναις Γενικὸς Πρόξενος πᾶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν — ὁ ὁποῖος ἐτηγαινοήρατο εἰς τὴν Ἀμερικὴν — ὁ φιλελληναϊκώτατος καὶ ἑλληνομαθὴς Γεώργιος Χόρτων, σύζυγος Ἑλληνίδος — νὰ κατέβη εἰς δημοσιογραφίαν πρὸς ἀναίρεσιν τῶν «ἀδυσπλότων» καὶ «φανταστικῶν» περιγραφῶν τοῦ Ἑλλήνος Πρεσβευτοῦ. Ὁ Ἀμερικανὸς Γενικὸς Πρόξενος ἐτόνισεν ὅτι «κανεὶς ἄνθρωπος δὲν πεθαίνει ἀπὸ πείναν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας». Ποιόμοιον ἔργον ἀνέλαβεν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἡ «Ἀτλαντὶς». Ἐδημοσίευσεν εἰς σειράν ἄρθρων ἀναίρεσιν «τῶν φανταστικῶν» σημεῖων τῆς περιέργου ἐκθέσεως. Ἡρώτα τὸν πρεσβευτὴν μὲ ἀρκετὴν ἰδῶν χιοῦμα νὰ πληροφρήσῃ τὴν ὁμογένειαν ἐὰν ἐμέτρησε τοὺς θανάτους τῶν Ἑλλήνων ἐξ ἀστίας καὶ ποιοὶ τοῦ μετέδωκαν τὰς ἀδασίμους εἰδήσεις ὅτι, τοὺς πειναλέους Ἕλληνας τοῦ Λόουελλ τοὺς τροφδοσοῦν, ἀπὸ οἴκτον, οἱ Ἴταλοι καὶ ἐὰν εἶδε τοὺς «δῆθεν» λημοκτονοῦντας Ἕλληνας τοῦ Πίτομπουργκ νὰ παλοῦν στὸ δρόμο παληόρουχα καὶ κόκκαλα διὰ νὰ κερδίζουν τὸν ἐπιούσιον.

Τότε ἡ ἡμερησία «Παναλλήνιος» ἠνοῖξε τὰς πηγὰς τῆς εἰς βιαιοτάτην πολεμικὴν, ἡ ὁποία διήρακεν ἐπὶ ἐβδομῆσδι. Ἡμύνετο ὑπὲρ τοῦ γόητρου τοῦ Πρεσβευτοῦ καὶ ἐπολέμει λυσσῶδῶς πῆν «Ἀτλαντίδα», ὅτι καταρρίπτει τὸ γόητρον τοῦ ἀνειπροσώπου τῆς Ἑλλάδος. Τὸ περιέργον εἶναι ὅτι ἡ «Ἀτλαντὶς» ἠγνόησε τὰς κατ' αὐτῆς ἀγρίας ἐπιθέσεις. Προφανῶς ἀπὸ στρατηγικὴν, μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ κόμῃ ἀρνητικὴν διαφήμισιν εἰς τὴν ἀντίταλον ἐφημερίδα. Ταῦτοχρόνως οἱ διακοσῶντες τὴν Ἐκκλησίαν τῆς «Ἁγίας Τριάδος», μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν λυσσαλέαν πολεμικὴν πού ἔκοιμεν ἡ ἰδικὴ πῶν ἐφημερίς «Παναλλήνιος» συνήλθον εἰς συνεδρίαν καὶ ἐξέδωκαν ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποῖου «ἀποδοκιμάζουν καὶ σιγματίζουσι τὴν «Ἀτλαντίδα» ὡς ἀπειθικήν». Τὸ ψήφισμα τὸ ἔστειλαν καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι «μὲ τὴν παράκλησιν ὅπως δημοσιευθῇ».

Αὐτὰ ἦσαν τότε τὰ ἔθιμα. Καταλαβαίνει δὲ κανεὶς πόσον ἀγρομμένα ἦσαν ποτε τὰ πάθη τὰ κοινοτικά καὶ πόσον δύσκολη ἦτο ἡ προσπάθεια τῶν μετριοπαθῶν καὶ ἰδιαίτερος πῶν Καταστηματαρχῶν τῆς Νέας Ὑόρκης πρὸς εἰρήνευσιν διὰ νὰ κατορθωθῇ ἡ ἰδρισις Ἡμερησίου Σχολείου. Ὁ ἀγὼν ὁ-

μως δὲν ἐγκαταλείφθη. Οἱ Ἕλληνες τῆς παροικίας, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ πανισχύρου τότε Συλλόγου τῶν Ζαχαροπλαστικῶν, ὠργάνωσαν πολυπληθὲς Συλλαλητήριον πρὸς ἀνάγερσιν Ἡμερησίου Σχολείου ὡς θὰ ἀναπτύξω εἰς τὸ ἐπόμενον θέμα μου.

Τὰ ὅσα γράφω ἀνωκαίμενικῶς στηρίζονται εἰς ἔγγραφα Ἀρχείων, εἰς πρακτικά καὶ ἔντυπα κείμενα τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Τύπου. Ἡρεΐνησα ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Καὶ γράφω ἱστορίαν. Ὅχι ὑμνολογίαν.

Μέρος Πέμπτον

Τὰ «ἄλαλα» παιδιά τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν

Τὸ πάνδημο Συλλαλητήριον πρὸς ἴδρυσιν Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου. — Τὴν πρωτοβουλίαν τὴν ἔλαβε τότε (τὸ 1910) ὁ πανισχυρος Σύλλογος τῶν Ἑλλήνων Ζαχαροπλαστικῶν. — Ἡ νοστορπία τῶν μεταναστῶν μας. — Πρόθυμοι νὰ δώσουν διὰ «καμπαναριά» καὶ «βρύσες», ἔχι ἔμως διὰ τὰ Ἑλληνικά γράμματα! — Ἡ ἐκστρατεία τῆς «Ἀτλαντίδος». — Ἐπὶ τρία χρόνια μόλις κατορθώθη νὰ μαζευθοῦν 15.000 δολάρια. — Κατὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν Πόλεμον προσεφέρθησαν ἑκατοντάδες χιλιάδες δολάρια. — Κατὰ τὸ Συλλαλητήριον τοῦ 1910 ἐτονήσθη ὅτι τὰ Ἑλληνόπουλα τῆς Νέας Ὑόρκης δὲν καταλάβαιναν γρὶ Ἑλληνικά! — Ἡ ἀγορὰ τοῦ Σχολικοῦ Μεγάρου εἰς τὸ Μπρόνξ. — Ἡ κατόπιν ὑπὲρ τοῦ Σχολείου αὐτοῦ Σπαιροφορία τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». — Μία ἀσεβὴς στάσις τῆς ἡμερησίας «Πανελληνίου». — Τί, ἀπὸ ἐντροπήν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γραφῆ! — Ὁ ποιητὴς Μαρσούκας εἰς τὴν Ἀμερικὴν. — Τὸ «Ταχάρι τῆς Μάννας». — Βραχὴ στὴ Βοστώνη. — 25.000 δολλ. τὴν ἡμέραν τῆς Ἐθνικῆς Ἑορτῆς. — Ἡ κατὰ τοῦ ποιητοῦ ἀσέβεια. — Τὰ δημοσιογραφικὰ ἦθη τὸ 1910 καὶ κατόπιν.

Μετὰ τὴν ἀπόπειραν τῶν Προέδρων τῶν Ἑλληνικῶν Σωματικῶν Νέας Ὑόρκης ὅπως συγκαλέσουν Συλλαλητήριον, ὁρισθὲν διὰ τὴν 28ην Ἰανουαρίου 1908 καὶ μετὰ τὸ «Μανιφέστο» τῶν 52 Ἑλλήνων Καταστηματαρχῶν, κατὰ Μάϊον τοῦ 1910, ὅπως τεματισθῆ ἢ ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν λυμαινόμενη τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα Νέας Ὑόρκης διαίρεσις, ἡ ποσαύτας ἠθικὰς καὶ ἠλικὰς ζημίας προξενήσασα εἰς αὐτήν, καταστῆ δὲ δυνατὴ ἡ ἴδρυσις Ἑλληνικοῦ Σχολείου Ἡμερησίου, καὶ μετὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἀποτυχηάν, κατήλθον εἰς τὸν ἀγῶνα ἢ «Ἀτλαντὶς» καὶ ἄλλοι παράγοντες. Ὁ Σύλλογος τῶν Ζαχαροπλαστικῶν, ἡ ἰσχυροτέρα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ὀργάνωσις, ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν καὶ συνεκάλεσε πρὸς Ἕλληνας τῆς παροικίας εἰς πάνδη-

μον Συλλαλητήριο, τὸ ὁποῖον ὠρίσθη διὰ τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1910 εἰς τὸ «Οὐδέμιστερ Χώλλ».

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ συσσωματωμένοι Ἕλληνες Ζαχαροπλάσται ἤρχισαν, ὀλίγα χρόνια προτῆτερα, νὰ μαζεύουν χρήματα πρὸς ἴδρυσιν Ἐκπαιδευτηρίου. Ὁργάνωσαν χοροεσπερίδας καὶ τὰ κέρδη τὰ κατέθεσαν εἰς τὴν Τράπεζαν διὰ τὸ ὀνειρευόμενον Σχολεῖο. Τὸ ἴδιον ἤρχισε νὰ κάμνη καὶ ὁ ἄλλος, ὁ δυναμικὸς Σύλλογος τῶν Ἀνθοπωλῶν. Οἱ δύο Σύλλογοι εἶχαν μαζέψει μέχρι τοῦ 1910 τὸ πᾶσόν τῶν δολλ. 5.500, κατατεθειμένον εἰς τὴν Τράπεζαν. Ταύταχρόνως ἡ ἐφημερὶς «Ἀτλαντίς», αἰσθανομένη τὸν δικαῆ πόθον τῶν Ἑλλήνων τῆς παροικίας ἤρχισε καὶ αὐτὴ, κατὰ τὸ 1910, μίαν ἐπίμνηνον ἐκστρατείαν, ἣ ὅποια ἐσυνεχίσθη καὶ τὸ 1911, ἀκόμη δὲ καὶ κατὰ τὸ 1912. Καίτοι ἡ ἀρθρογραφία ἦτο ἐπίμνη καὶ θερμὴ, ἐν τούτοις τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἦσαν ἀνάλογα τῶν προσδοκιῶν δι' ἓνα τόσον ἱερὸν σκοπόν, ὅπως ἡ ἴδρυσις Ἑλληνικοῦ Σχολείου διὰ τὴν διάσωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων. Τὰ βῆσα ἐμαζεύθησαν κατὰ τὴν ἐπίμνηνον ἐκστρατείαν τοῦ 1910, 1911 καὶ 1912 δὲν ἦσαν περισσότερα τῶν 15.000 δολλαρίων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν 5.500 δολλαρίων τῶν Ζαχαροπλαστῶν καὶ τῶν Ἀνθοπωλῶν.

Οἱ μετανάσται ἦσαν πρόθυμοι νὰ προσφέρουν διὰ καμπαναριὰ καὶ βρῦσες εἰς τὰ χωριά των. Ἐδίδαν καὶ εἰς ἐράνους διὰ τὸ Πατριωτικόν, διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς τῆς Θράκης καὶ δι' ἄλλας κοινωφελεῖς ὑποθέσεις. Ἐδίδαν καὶ διὰ τοὺς ἐράνους πού ἐνήργει στὴν Ἀμερικὴ ὁ ποιητὴς Σπῦρος Μαρσούκας «διὰ τὴν πυροβολοχίαν τῆς Νέας Γενεᾶς». Δὲν ἔδιδαν ὅμως πρὸς ἴδρυσιν Ἡμερησίου Ἑλληνικοῦ Σχολείου.

Κατὰ τὸν πρῶτον Βαλκανικὸν Πόλεμον, οἱ μετανάσται προσφέρουν διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν, μέσῳ τῆς «Ἀτλαντίδος», σθεσιατὰ χρηματικὰ ποσά. Ἦλθε ἡμέρα πού ἐλάμβανεν ἡ ἐφημερὶς καὶ δεκαπέντε χιλιάδες δολλάρια. Καὶ ἔκως διὰ τὴν μακροχρόνιον ἐκστρατείαν πρὸς ἴδρυσιν Ἡμερησίου Ἑλληνικοῦ Σχολείου μόλις κατωρθώθη νὰ συγκεντρωθοῦν ἰδέκα πέντε χιλιάδες δολλάρια. Μὲ κόπους. Καὶ μὲ μόχθους. Καὶ μὲ συλλαλητήρια.

Εἰς τὸ Συλλαλητήριον πού ἔλαβε χώραν τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1910 εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ «Οὐδέμιστερ Χώλλ», συγκεντρώθη ἄπειρος κόσμος.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλαλητηρίου, τὸ ὁποῖον ὠργάνωσεν ὁ Σύλλογος τῶν Ζαχαροπλαστῶν, ἐδημοσίευσεν ἑκάστην, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐτονίζοντο καὶ αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ: «Βλέπομεν γονεῖς μὴ ΔΥΝΑΜΕΝΟΥΣ ΝΑ ΣΤΝΕΝΝΟΗΘΩΣΙ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῶν, ἢ ΜΗ ΕΧΟΝΤΑΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ἢ τοὺς ΙΔΙΟΥΣ ΠΟΘΟΥΣ». Μὲ ἄλλους λόγους, ὑπερα ἀπὸ τόσα χρόνια, ἐλλείπει Ἑλληνικοῦ Σχολείου, τὰ Ἑλληνοπαιδιά εἶχαν ματαντήσει, κατὰ τὴν ῥήτραν τοῦ Ἐθαγγελίου «ἀλλὰ καὶ ἄνυχα».

Τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο Συλλαλητήριον τῆς 9ης Ὀκτωβρίου 1910 εἶχε λάβει τὸν χαρακτηριστῆρα «Ἑλληνικοῦ Συναγεαγμένου». Τὸ «Οὐδέμιστερ Χώλλ» ὑπέστη

κατακλυσμόν. Προσῆλθον καὶ ἄπειροι γονεῖς, πρὸ παντὸς μητέρες μαζί μὲ τὰ παιδιά τους, «μὲ τὰ ὁποῖα δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συμενηθοῦν Ἑλληριστί».

Τοῦ Συλλαλητηρίου προήδρευεν ἓνας ἀπὸ τοὺς λογιωτέρους Ἑλληνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ κ. Δημήτριος Κιόμουλος, ἀξίως ἡγέτης τοῦ «Συλλόγου τῶν Ζαχαροπλαστών». Ὁμίλησαν πλεῖστοι ρήτορες. Ἐξώρμισαν τοὺς ἀποδήμους νὰ φροντίζουσι διὰ τὴν Ἑλληνοπρεπῆ μόρφωσιν πῶν παιδιῶν των. Ἐτόνισαν ὅτι τοῦτο δὲν ἔμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ χωρὶς Σχολεῖα. Χωρὶς δὲ αὐτὰ δὲν ἔμποροῦν νὰ σταθοῦν οὔτε καὶ αἱ Ἐκκλησίαι. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλαλητηρίου ἐδήλωσε, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Τὸ ὑπάρχον διὰ τὸν ἱερὸν αὐτὸν σκοπὸν ποσὸν (τῶν Ζαχαροπλαστών) μετὰ πῶν ἰδεδηλωμένων εἰσφορῶν, ἀνέρχεται εἰς 5.500 περίπου ἰδολλάρια». Καὶ προσέθεσε: «1.000 περίπου ἰδολλάρια ἐκ τοῦ ποσοῦ καύτου ἔχουν εἰσπραχθῆ ἔξ ἐσπερίδος τοῦ ἐτέρου μεγάλου Ἑλληνικοῦ Συλλόγου τῆς Νέας Ὑόρκης, τοῦ πῶν Ἀνθοπωλῶν».

Ὁ κ. Κιόμουλος ἀνγγεῖλεν εἰς τὴν ἀσπίνην, ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν, καὶ τὰ ὀνόματα τῆς ψηφισθείσης Σχολικῆς Ἐπιτροπῆς. «Ἦτο ἀνάγκη — ἐδήλωσε — νὰ ἐκλεγῆ διὰ τὸ Σχολεῖον μία ἐπιτροπὴ ἀπὸ πρόσωπα, ἰσάμενα πολὺ ὑψηλότερα τοῦ ἐπιπέδου τῶν μαθηματικῶν καὶ προσωπικῶν διαμαχῶν καὶ τῶν οικονομικῶν περιστάσεων».

Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦτο καὶ ὁ αἰδ. Νικόλαος Λάζαρος, ὁ ἐφημέριος τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, ἡ ὁποία τελικῶς συνεδέθη μὲ τὸ Ἐκπαιδευτήριον. Μεταξὺ ἄλλων ὁ ἱερεὺς ἐτόνισεν ὅτι: «Οἱ Ἕλληνες τῆς Αἰγύπτου δὲν εἶναι περισσώτεροι πῶν ἐν Ἀμερικῇ. Καὶ ὅμως ἐκεῖνοι ἔχουν λαμπρὰ Σχολεῖα καὶ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν τίποτε!». Ἐν τῷ ἡγέρθη ἓνας ἱεροφάντης πῶν ἔθνικῶν ἰδεωδῶν, ὁ Μικρασιατῆς Βασίλειος Δουγουντζῆς — ὁ ὁποῖος ἐξελέγη ὡς πρῶτος πρόεδρος τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου — καὶ ἐδήλωσεν ὅτι «δωρίζει ὑπὲρ τοῦ Σχολείου ἑπτὰ οἰκόπεδα, κείμενα εἰς τὸ Λόγκ Ἀϊλαντ καὶ προσφέρει ἑτησίως δολλ. 100.00 διὰ τὴν λειτουργίαν του». Ἐδηλώθησαν δὲ καὶ ἄλλα εἰσφοραί. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ «Ἀτλαντὶς» ἐσυνέχισε τὴν Σταυροφορίαν τῆς.

Τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1911 ἡγοράσθη, ἀντὶ ἰδολλ. 32.500, ἓνα μέγαρον ἐπιθλητικόν, κείμενον εἰς δεσπτόζον ὕψωμα εἰς τὸ Μπρόνξ. Ἐδόθη ἡ προκαταβολή, ἐσυνεχίσθη δὲ ὁ ἀγὼν τῆς συλλογῆς χρημάτων, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦ ἐπαμένου ἔτους, ἀνήλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν 15.000 δολλαρίων περίπου καὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1912 ἤρξατο ἡ λειτουργία τοῦ Σχολείου, εἰς τὸ οἰκοπεριεῖον τοῦ ὁποῖου ἐξεπαιδεύοντο καὶ ὄργανά Ἑλληνόπουλα.

Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι καὶ δι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἱερὰν ὑπόθεσιν τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου εὐρέθησαν καὶ πάλιν διηρημέναι αἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἑλληνοκαὶ ἐφημερίδες. Ἀτυχῶς. Τὴν ἀγίαν αὐτὴν ὑπόθεσιν τὴν ἐπολεμίσεν ἡ ἡμερησία ἐφημερίς «Πανελλήνιος». Εἰς τὴν οὐσίαν τὴν πολεμίσεν ἡ τῆς διηρημένης παροικίας κοινοτικῆ ἐκείνῃ παροικίας, ἡ ὁποία τροφοδοτοῦσε τὴν

έφημερίδα «Πανελλήμιον» διὰ τὰ καταπολεμῆ τὴν ἐτέραν παρατάξι, τὴν τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», ἢ ὅποια ἠνύσει τὴν ἴδρυσιν Ἐκπαιδευτηρίου. Ἦτοι θλιβερωτάτη, ἀπελπιστικὴ ἢ κατὰστασις τῆς ἀλληλοσπαρασσάμενης παροικίας. Ὑπολείμματα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τῆς ἀντιδράσεως, ἔστω καὶ ἀσθενεστέρας, προκειμένου διὰ τὴν ἀγίαν ὑπόθεσιν τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ Ἡμερησίου Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου ἐξεδηλώθησαν καὶ μετὰ ταῦτα, ὅταν εἶχεν ἰδρυσθῆ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». Ἡ νέα αὐτὴ ἐφημερίς, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐμφανίσεώς της, ἀνέλαβε μὲ ἱερατοστολικὴν θέρημην ἀδιάκαπον ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐπίστευεν ὅτι, χωρὶς Σχολεῖα, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἰστηριχθοῦν οὔτε τὰ πολιδικὰ σεβάσματα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. Εἶναι ζήτημα χρόνου ἢ ἐξαισθήσεως καὶ ἢ βαθυκαίᾳ αὐτῶν κατὰπτωσις, ὡς ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ θρησκευτικῶν ἰδρυμάτων.

Ἡ ἐφημερίς αὐτὴ ἐκήρυττεν ἐπιμόνως ὅτι ὠρυσμένα σεβάσματα πιθανὸν νὰ παραμείνουν ὡς Ὁρθόδοξα, ἀλλὰ θὰ ἐκλείβουν ὡς ΕΛΛΗΝΙΚΑ ἰδρύματα, ἐὰν δὲν ληρθῆ φροντίς περὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν Ἑλληνοαμερικανικῶν Ἐκπαιδευτηρίων, ὡς κραιβόλον κέντρων Ἑλληνικῆς μαθησεως πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀδαμαντίνην ἀρχὴν ὀρμώμενος, ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἀνέλαβε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1918 μίαν ἀγίαν — τὴν ἀγιοτέραν — ἐκστρατείαν νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸ τὸ παλαιῶρον Ἡμερησίον Σχολεῖον τοῦ Μπρόνξ. Νὰ τὸ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἐνυποθήγων χρεῶν του. Καὶ νὰ τὸ προικοδοτήσῃ. Εἴχομεν ἰσυνενκηθῆ τότε μὲ τὸν Πρεσβευτὴν κ. Γεώργιον Ροῦσσον καὶ μὲ τὸν πρόεδρον τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου κ. Ἀλέξανδρον Κόλαν διὰ τὰ καταστοῦν καὶ οἱ δύο εὐεργετικοί. Καὶ δημοφιλεῖς. Καὶ νὰ σωθῆ καὶ τὸ Σχολεῖο. Ἡ ἐκστρατεία προητοιμάσθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ εἶναι μακρᾶς, χρονίας διαρκείας, ἀλλὰ νὰ ἀπαδώσῃ, τὸ ταχύτερον, τὰ ποθεινὰ ἀποτελέσματα. Ἔτσι, ἐντὸς ὀλίγων μόνον ἐβδομάδων ἠθροίσθησαν ἰδιὰ τὴν ἀκρίβειαν δολλάρια 37.171. Ἀπὸ αὐτὰ ἐπληρώθησαν ἢ ὑποθήκη καὶ ὅλα τὰ χρέη τοῦ Σχολείου. Ἦγοράσθησαν, τοῖς μετρητοῖς, μὲ δολλάρια 10.000, τὰ παρασκευάμενα εἰς τὸν περίβολον τοῦ ἰδρύματος ἰδίοι οἰκήματα, ἔμειναν δὲ καὶ διὰ 4.934 εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου. Μὲ τὴν χειρονομίαν αὐτὴν νὰ προσστατεῦσωμεν τὸ Σχολεῖον, τὸ ὅποιον ἦτο «τέκνον» τῆς «Ἀτλαντίδος», ἐνομιζάμεν ὅτι θὰ πῆχαρυστέται ἢ ἡμερησίᾳ ἰσυνάδελφος, ἔστω καὶ διαφωνοῦσα μὲ ἡμᾶς πολιτικῶς. Ἄλλο ἢ πολιτικὴ καὶ ἄλλο τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα πρὸς φυλετικὴν σωτηρίαν. Καὶ ὅμως δὲν ἔκρυψε τὴν ἀπαρέσκειάν της ἢ συνάδελφος, ὅτι ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐπροικοδότησε τὸ τέκνον της.

Ἄτυχῶς, τὰ δημοσιογραφικὰ ἦθη τῆς προγενεστέρας περιόδου — πρὶν ἐκδοθῆ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» — ἦσαν πολὺ χειρότερα. Καὶ ἀπελπιστικά. Ὅταν ἢ «Ἀτλαντὶς» ἀνέλαβε τὸ δύσκαλον ἔργον νὰ μαζεύσῃ χρήματα πρὸς ἴδρυσιν Ἐκπαιδευτηρίου, ἢ ἄλλη ἡμερησία, ἢ «Πανελλήμιος», πολεμοῦσε τὴν ἱεράν

ιδέαν με ἀσέβειαν. Ἡ ἐφημερίς, πρὶν ἐξηραῖτο οικονομικῶς ἀπὸ τὴν μίαν παρὰ τὰς τῆς διχασμένης καὶ προκαμιζομένης ἐν ἀλληλομαχίᾳ Κοινότητος, ἐχαρακτήριζε τὸ μέλλον νὰ ἰδρυθῆ Σχολεῖον μετὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα ἀνευλαβείας, τὰ ὁποῖα ἐντρέπομαι νὰ ἀναφέρω.

Κατὰ τὴν μαύρην ἐκείνην περίοδον τοῦ διχασμοῦ καὶ τῆς ἐντροπῆς, εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὁ ποιητὴς Μαρτσούκας, διὰ τὴν ζήτησιν τὸν ὄβολον πῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν «διὰ τὴν πυροβλασχίαν τῆς Νέας Γενεᾶς» κτλ. Ζητοῦσε νὰ προσφέρουν οἱ ξενιτευμένοι εἰς τὸ «Ταγάρι τῆς Μάννας», ὅπως ἔλεγε.

Ἀρχικῶς ἡ «Πανελληνίως», μετὰ ἄρθρα διθυραμβικά, εἶχεν ἀποθεώσει τὸν Ἑθνικὸν Ποιητὴν. Ἴδου μερικὸι τίτλοι, τοὺς ὁποῖους ἔχω ἀλλεῖσαι ἀπὸ τὴν «Πανελληνίως»:

- «Ὁ Μαρτσούκας εἶναι ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.
- «Εἶναι ὁ μεγάλος Διδάσκαλος καὶ ἐμπνευστὴς τῆς Νέας Γενεᾶς».
- «Ὁ Μαρτσούκας, ὁ Μέγας Ἑθνικὸς Ψάλτης».
- «Ὁ νέος Ρήγας ὁ Φερραῖος».
- «Ὁ ἐμπνευσμένος Ἀπόστολος τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς» κτλ.

Ὅταν ἡμῶς ὁ ποιητὴς, εἰς κάποιαν ἐορτήν, ἐξίμνησε τὸν ἱερὸν ἀγῶνα πρὸς ἀτάκτησιν Ἑλληνικῶν Σχολείων διὰ τὴν ἰσθῶν τὰ Ἑλληνοπούλα ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφανισμοῦ, τότε οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι διὰ τὸν ἴδιον Ρήγαν Φερραῖον, τὸν ἀπεσταλμένον ἀπὸ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν, ἐπῆραν κατόπιν ἄλλο βιολὶ καὶ τοῦ ἔψαλλον τὰ ἀντίθετα, μετὰ φρικαλέους τίτλους, πού ἐντρέπομαι νὰ τοὺς ἀναφέρω, σεβόμενος τὴν μνήμην τοῦ ποιητοῦ. Ὅταν δὲ ἐξηγητήθη ἡ ὑπομονὴ τῆς «Ἀτλαντίδος», ἔγραψεν αὕτη, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Τί εἶναι αὐτὸς ὁ κατὰ τοῦ Μαρτσούκα πόλεμος; Εἶναι τὸ μῖσος τῆς βδελυρᾶς κακίας κατὰ τῆς σεμνῆς ἀρετῆς. Εἶναι τὸ μῖσος τῆς κακούργου φανυλότητος κατὰ τῆς ἀγνότητος. Εἶναι τὸ μῖσος τῆς αἰσχροῦς ἀρνησιπατρίας καὶ τῆς ἐπικαταράτου ἀρνησισηρακείας κατὰ τοῦ συνδέσμου τῆς φιλοστοργίας, τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς πατροπαραδότου πίστεως. Ὅλα αὐτὰ τὰ μῖση, ἐν συμφοράξει καὶ ἐν συμμαχίᾳ, ἤνοιξαν τὸν δυσώδη ὑπόνομον τῆς Νέας Ἰόρκης» κτλ.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη πολεμικὴ ἐξήγησε τὸν κόσμον ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπεθεώθη. Ὅπως δὲ ἀναφέρει μία ἐκ Βοστώνης ἀπατόκρισις, δημοσιευομένη εἰς τὴν «Ἀτλαντίδα» τῆς 4ης Ἀπριλίου 1910, τὴν ἡμέραν τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς τοῦ 1910 ὠμίλησεν εἰς τὴν Βοστώνην ὁ Μαρτσούκας. Τόσον δὲ ἐνεθουσίασε τὸν κόσμον, ὥστε τὸ «Ταγάρι τῆς Μάννας» ὑπερεπληρώθη μετὰ βροχὴν εἰκοσι πέντε χιλιάδων δολλαρίων (δολλ. 25.000).

Προκειμένου ἡμῶς διὰ τὴν ἰδρυσιν Ἡμερησίου Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου ἐχρημάσθησαν τριῶν ἐτῶν μόχοι διὰ τὴν μαζευθῶν 15.000 δολάρια. Αὕτη ἦτο ἡ τότε κατάστασις.

Ἀλλὰ θὰ προχωρήσω.

Μέρος Ἑκτο

Ὁ Μινώταυρος τῆς Νέας Ὑόρκης πού ἔτρωγε «φύλλα»!

Ὅταν ἰδρῦθη ὁ «Ἐθνικός Κήρυξ»

Ὁ μυθολογικός Μινώταυρος τῆς Κρήτης πού ἔτρωγε κοπέλλες. — Ὁ Μινώταυρος τῆς Νέας Ὑόρκης πού ἔτρωγε «φύλλα»! — Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1915 εἶχον ἐξαφανισθῆ ἕκ τῶν 7 αἰ 6 ἐν Νέα Ὑόρκη Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες. — Ἡ πνευματικὴ Ἀπολυταρχία. — Τὴν 2 Ἀπριλίου 1915 ἐπρόβαλεν ἀλκιμος ὁ «Ἐθνικός Κήρυξ». — Ἡ χειρονομία τοῦ στιβαροῦ Πελοποννησίου. — Τὰ ὀλικά καὶ τὰ πνευματικὰ κεφάλαια. — Μαζὶ μὲ τὴν μεγάλην ἐφημερίδα τρία περιοδικά, Βιβλιοπωλεῖο καὶ ἐκδόσεις. — Διὰ τὴν ἰδρῦσιν ὁ «Ἐθνικός Κήρυξ». — Τὸ πρόγραμμά του. — Ἡ ἰδησιογραφία ὡς «ἑρὸς δημόσιον λειτουργημα». — Αἱ «ἀερότρες» τῆς παλαιᾶς συναδέλφου πρὸς τὴν νεοῖδρυθεῖσαν μεγάλην ἐφημερίδα. — Ἡ λεγομένη «Φυλλάδα». — Οἱ πρῶτοι ἀκροβατισμοί. — «Ἐλλειψὶς θαυματοσπόρου». — Ἡ εὐλογία τοῦ «Καλομαρόπατα!» — Ἡ ἀξιοπρεπὴς σιγή. — Τὸ Σατυρικὸ πνεῦμα. — Ἐνα ἡμερικανίζον στοίχημα \$ 5.000. — Ἡ ἀντιπέθεσις μὲ \$ 50.000! — Παῦλα καὶ τελεία. — Ὅπου τὰ 10 Σχολεῖα γίνονται 300. — Ὁ Ἐθνικός Διχασμός.

Δύο περὶ του μῆνες πρὶν ἐκδοθῆ τὴν 2 Ἀπριλίου τοῦ 1915 ὁ «Ἐθνικός Κήρυξ», δὲν ὑπῆρχε καμμία ἄλλη Ἑλληνικὴ ἐφημερίς εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν «Ἀτλαντίδα». Ὅλες εἶχαν ἐκλείψει. Καὶ ἡ κατόπιν ἡμερησία ὑπὸ τὸν τίτλον «Θεομοτύλαι — Σημαῖα». Καὶ ὁ «Ταχυδρομός». Καὶ ἡ ἡμερησία «Πανελλήνιος». Καὶ ἡ ἡμερησία «Ἀθηνᾶ». Τὶς ἔφαγεν ὅλες, ὡς «Μινώταυρος», ἡ ἰσχυροτέρα ἐφημερίς, ἡ ὁποία ἔμεινε κυρία ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς δημοσιογραφικῆς μάχης. Ὁ παλαιός, ὁ μυθολογικός Μινώταυρος ἔτρωγε κοπέλλες πού ἐπέλλοντο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὸν Λαβύρινθον τῆς Κρήτης ὅπου κατοικοῦσε τὸ παμφάγον θηρίον. Ὁ παμφάγος ὅμως Μινώταυρος τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀντὶ κοπέλλες, κατέπινε φύλλα. Ὅχι φύλλα δένδρων, ἀλλὰ φύλλα ἔντυπα!

Μέσα εἰς τὴν γενικὴν ἐκείνην ἐξαφάνισιν τῶν πάντων, ὅπου ἦτο στημένος ὁ επικίνδυνος τῆς δημοσιογραφικῆς μονοκρατορίας θρόνος, ἐξεπήδησεν, ἀλκιμος, ὁ «Ἐθνικός Κήρυξ». Ἐπρόβαλε μὲ τὸν πρέσπικτα ὀπλισμόν. Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ νέου ὄργανου, τῆς ἑλευθέρως σκέψεως ὄργανου, ὁ Πέτρος Π. Τατάνης, τὸν ὁποῖον ἐπωνομάζομεν «στιβαρὸν Πελοποννήσιον», κατέθεσε τὰ σημαντικὰ ἰδιὰ τότε κεφάλαια τῶν ἑκατὸν χιλιάδων δολλαρίων. Μὲ ἰδικὰς τῆς πλουσίας μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις ἐνεφανίσθη τὴν 2αν Ἀπριλίου τοῦ 1915 ἡ νέα ἐφημερίς δεκασέλιδος, μεγάλη καὶ ἰσχυρά. Πνευματικῶς καὶ ὀλικάς ἰσχυρά. Μὲ συντακτικὸν ἐπιτελεῖον ἄριτον. Μὲ δίκτυον ἀνταποκριτῶν καὶ συνεργατῶν ἀνὰ τὸν κόσμον. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν. Καὶ μὲ πλουσίαν τηλεγραφικὴν ὑπηρεσίαν. Ταῦτοχρόνως ἀπέκτισε

και λαμπρόν Βιβλιοπωλείον, πλουτισμένον με ἴσ,τι ἀριστον τῆς ἐν Ἑλλάδι πνευματικῆς δημιουργίας, τὴν ὁποίαν μετήγγιζεν εἰς τοὺς ἀποδήμους ἀδελφοὺς" πλουσιοπάροχα. Μαζὶ μετὴν ἑφημερίδα ἔκαμε τὴν ἑκράνουσιν του και ἕνα πάγκαλον περιοδικόν, ὁ «Μηνιαῖος Καλλιτεχνικὸς Ἐθνικὸς Κήρυξ», ὁ ὁποῖος ἐκρίνετο ἕκτοτε και ἀπὸ τοὺς ἐν Ἑλλάδι ὅτι ἦτο «θαῦμα ιδέσθαι». Κατόπιν προσετέθησαν δύο ἄλλα πλούσια περιοδικά: Ὁ πολυσέλιδος εἰκονογραφημένος «Κυριακάτικος Ἐθνικὸς Κήρυξ», καθὼς και τὰ μηνιαῖα «Παναθηναῖα», περιοδικὸν λογοτεχνικὸν μετὴν συνεργασίαν κορυφαίων ἐν Ἑλλάδι λογοτεχνῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἐγίνοντο γνωστά και ἀγαπητὰ εἰς τοὺς ξενιτευμένους ἀδελφοὺς. Εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῆ ὅτι ἀπὸ τὰς πλουσίας τυπογραφικὰς και μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ἐξεδίδοντο και τὰ περίφημα «Ἐγκυκλοπαιδικὰ Ἡμερολόγια», και αὐτὰ «θαῦμα ιδέσθαι», καθὼς και ἄλλαι πολυτελεῖς ἐκδόσεις, ὅπως τὰ περίφημα Λεξικά, αἱ Ἄγια Γραφαὶ κτλ. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ νεοϊδρυθεὶς «Ἐθνικὸς Κήρυξ» και ὁ ἐκπολιτιστικὸς αὐτοῦ ρόλος, συνεχιζόμενος ἐπὶ σαράντα ἤδη ἔτη μέχρι σήμερον.

Ἐτυχε τότε εἰς τὴν ἰδικὴν μου ράχιν νὰ πέσῃ ἡ εὐθύνη τοῦ δυσκόλου ἐγχειρήματος, ἐφ' ὅσον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας μοι ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῆς Συντάξεως τοῦ πνευματικοῦ Ὁργανισμοῦ. Τόσον ὁ ἱδρυτὴς ὅσον και ἡμεῖς οἱ ἄλλοι τῆς πνευματικῆς αἰκογενείας εἴχαμεν πλήρη τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης τοῦ ἀνελαμβάνομεν ἀέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἦτο ἡ εὐθύνη ὅπως λησμονηθῆ τὸ παρελθὸν τῆς λυπηρᾶς δημοσιογραφικῆς περιόδου τῶν ἀντεγκλήσεων και τῶν παθῶν. Εἴχαμεν τὴν συναίσθησιν ὅτι ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῆ ἕνας νέος σταθμὸς πρὸς πνευματικὴν ἐξόρμησιν διὰ νὰ ἴδῃ καλλιτέρας ἡμέρας ὁ ἀπόδημος Ἑλληνισμὸς και νὰ ἐξυτηρηθῆ ὁ ἀπανταχοῦ Ἑλληνικὸς κόσμος. Νὰ ἐξυτηρηθοῦν δὲ και αἱ ἐκπολιτιστικαὶ κατευθύνσεις τῆς μεγάλῃς Δημοκρατικῆς Συμπολιτείας, ἡ ὁποία μᾶς ἐδέχθη εἰς τοὺς κόλπους της ὡς πολίτας αὐτῆς. Πολίτας εὐκλείας. Καὶ τάξεως. Καὶ προόδου. Ἀρμονίζοντας τὰ ἰδανικά τῶν δύο Πατρίδων. Εἴχομεν τὴν συναίσθησιν ὅτι ἡ δημοσιογραφία εἶναι ἱερὸν δημόσιον λειτουργήμα. Μετὴν μίαν λέξιν, ὅτι εἶναι ἱεραποστολή. Μερικοὶ εἴχον νομίση ὅτι ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐβγήκε διὰ νὰ χτυπήσῃ τὴν «Ἀτλαντίδα». Ἦτο τοῦτο πλάνη. Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» δὲν ὤρηθη ἀπὸ ἕνα τέτοιο πατεινὸν ἐλατήριον ἄρνητικῆς συλλήψεως. Ἰδρύθη ὄχι διὰ νὰ χτυπήσῃ τὴν Ἀτλαντίδα, ἀλλὰ διὰ νὰ δημιουργήσῃ μίαν καινούργιαν δημοσιογραφικὴν περιόδον ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, εὐγενοῦς ἀμύλλης, ἀγάπης και ἰσυναδελφωσύνης και προόδου. Ἐφ' ὅσον μέχρι τῆς 2ας Ἀπριλίου 1915 εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν πεδῖον ἀπέμεινε μία μονοκρατορία, ἢ ἄλλως πνευματικὴ Δικτατορία, ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» εἶχεν ἐκδοθῆ διὰ νὰ ἀναπτέρωσῃ μίαν αἰσθητήν, μεγάλην ἀνάγκην: Νὰ ἐκκρανίσῃ τὴν ἄλλην πλευρὰν κάθε ζητήματος, εἴτε ἑθνικοῦ και πολιτικοῦ, εἴτε καινοποικοῦ και κοινωνικοῦ και οἰοδηήσῃτε ἄλλου ζητήματος. Ἡ ἀναπτέρωσις δὲ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης θὰ ἦτο διακριτικὴ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν

κόσμον. Θὰ ἐπροκάλει τὴν εὐγενῆ ἀμιλλαν, ἐπομένως δὲ θὰ ἀπέβαιναν εὐεργετικὴ καὶ διὰ τὴν ἄλλην συναδέλφον, τὴν ἐκπροσωποῦσαν τότε μίαν πνευματικὴν Δικτατορίαν.

Ἄτυχῶς ἡ ἄποψις αὕτη τῆς εὐγενοῦς ἀμιλλῆς εἰς τὸ πνευματικὸν πεδίον δὲν κατενόηθη, ἔκτοτε, ἐπαρκῶς, ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμερησίαν συναδέλφον. Καθ' ὅλα τὰ μετὰ ταῦτα μακρὰ ἔτη ἕως σήμερον ἠρονήθη τὴν σὺμπραξιν δι' οἰκονομικὰ ἀγῶνα κοινῆς ὠφελείας εἰς τὸν ὅποιον ἐλάμβανε μέρος ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». Ἔτσι εἰς μυρίας Σταυροφαρίας ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ εὐρίσκατο, κατὰ κανόνα, μόνος του ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». Ἐπὶ πόσα μακρὰ ἔτη ἔκτοτε, τὸ κίνητρον τῆς ἄλλης ἡμερησίας συναδέλφου ἦτο κίνητρον ἀρνητικόν: δηλαδὴ διενεοῖτο «πῶς νὰ φάγη» καὶ τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα», ἀφ' οὗ ἔφαγε προγενεστέρως ὅλας τὰς ἄλλας ἑλληνοαμερικανικὰς ἐφημερίδας, ἐβδομαδιαίας, ἢ ἡμερησίας. Διὰ τὴν συναδέλφον ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο ἀπὸ μία «φυλλάδα». Ὅσακις δὲ εἰς ζητήματα ἱερὰ ἐζητεῖτο ἡ σὺμπραξις ὅλου τοῦ τύπου, ἢ ἡμερησία αὕτη συναδέλφος ἐκράτει θέσιν ἀποχῆς καὶ ἀφίνετο τὸ βάρος εἰς τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα». Ἡ περὶ ἀποχῆς δικαιολογία τῆς συναδέλφου κατήντησε σπεράτυπη. Ἡ διδομένη ἀπάντησις ἦτο: «Ἡ ἐφημερίς μας δὲν συμπτράτει μὲ φυλλάδες!».

Σὰς ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐβγήκε μὲ πρόγραμμα εὐρύτερο μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι ἡ δημοσιογραφία εἶναι ἱερὸν δημόσιον λειτουργημα. Δὲν εἶχομεν καμμίαν ὄρεξιν νὰ συνεχίσωμεν πὰς ἀντεγκλήσεις τῆς περασμένης λυπηρᾶς δημοσιογραφικῆς περιόδου κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐν τῇ συνευθῆσει τοῦ κόσμου, εἶχε τραυματισθῆ τὸ ὄνομα «δημοσιογράφος» ὡς συνώνυμον πρὸς «κακοποιόν»!

Ἐμεῖς ἐτραβήξαμεν ἀποφασιστικὰ τὸν δρόμον μας. Παρεῖας δημιουργικῆς δρόμον, χωρὶς καμμίαν λοξοδρομίαν.

Ὅμως ἡ ἄλλη ἡμερησία συναδέλφος ἕστερα ἀπὸ ἀρκετὸν χρόνον ἤρχισε νὰ μᾶς φιλοφρονῇ μὲ ἀκροβολιστικὰ πυρὰ ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως. Ἦρχισε τὰς ἐνοχλήσεις — καὶ προκλήσεις — μὲ χιτῶμα τὸ ὅποιον διέκρινε τὸν εὐφύεστατον ἰδρυτὴν της. Μέχρι δὲ τινος ἀπελαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς τὴν χιουμοριστικὴν πολεμικὴν. Τὰ πρῶτα πειράγματα ποῦ προκαλοῦσαν καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν θυμηδίαν ἔλεγον: «Κάποιοι καλαμαράδες ἠγόρωσαν μερικὰς ἀνάδας παληοσίδερα καὶ ἔβγαλαν καὶ αὐτοὶ φυλλάδα, ὅπως ἔβγαλαν κατὰ τὸ παρελθὸν φυλλάδες καὶ ἄλλοι καλαμαράδες!». Τὰ ἀκροβολιστικὰ φιλοφρονήματα ἐσυνέχισαν ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ ἰδρυτοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο προικισμένος μὲ ἀγγίλιον. Ἦτο ἀμίμητος εἰς ἐφευρετικότητα ὅπλων πολεμικῆς καὶ ἦτο καὶ ἀνεξάντητος εἰς σπινθηροβολήματα. Μερικὲς φορὲς τὸ σατυρικὸν του πνεῦμα ἦτο θανάσιμον.

Κατόπιν ἔφ' ὅσον ἡμεῖς ἐκρατούσαμεν ἀξιοπρεπῆ σιγὴν — τὰ χιουμοριστικὰ πειράγματα ἐγίνοντο ἀρκετὰ τσουχερά. Μερικὲς δὲ φορὲς καὶ ἀνα-

ξιοπρεπή. Οί συναδελφικοί εκείνοι μαργαρίται εφαινότο ότι ἦσαν δηλητηριώδη ὑπολείμματα τῶν προηγουμένων δημοσιογραφικῶν ἡθῶν καὶ παραδόσεων.

Ἐν συνεχείᾳ διὰ τὰ προδιαθέσουν τὸ «νοήμιον κοινόν» τῆς ἐποχῆς ὅτι εἶναι προβληματικὸ τὸ βίωσιμα τῆς νέας «Φυλλάδας», ἔγραψαν καὶ τὰ ἐξῆς ἀμίμητα: «Τὸ περασμένο Σάββατο οἱ πειναλέοι καλαμαρομάδες ἐπῆγαν νὰ πάρουν εὐχὰς καὶ πεκοῦνια, ἀλλὰ ἔφυγαν, περίλυποι, μὲ ἄδεια χέρσα. Ὁ Καλαμαροπάλας τοὺς εἶπε: Παιδιά σήμερα δὲν ὑπάρχει βαμβακόσπορος καὶ προσεπάθησε νὰ τοὺς παρηγορήσῃ!».

Αἱ ἀβρότητες αὗται ἦσαν συνηθέστεραι κατὰ τὴν προηγουμένην, τὴν πρώτην περίοδον τῆς ζωῆς τῶν πρωτοτόρων συναδέλφων. Εἶναι ἄπειρα τὰ ἀκανθοφόρα νεαλοῦδια ποὺ στολιζοῦν τὴν πλοῦσια ἀνοδοδόμη τῆς δημοσιογραφικῆς ἀνεκδοτολογίας τῆς πολυτάραχης ἐκείνης — πρὶν ἐκδοθῆ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» — ἐποχῆς. Εἰς τὰ ἐπίμονα ἐκεῖνα, κάποτε ἀηδῆ, χιουμοριστικά πειράγματα περὶ «πειναλέων», περὶ «φυλλάδας», περὶ ἐλλείψεως «βαμβακοσπόρου», δημοσιεύμενα διὰ τὰ κλονίσουν — ὡς ὑπετίθετο — τὴν πίστιν τῶν ἀνιδέων μεταναστῶν ἐπὶ τὸ βίωσιμον τῆς νέας ἔφημερίδος, ἐθεωρήθη ἀνάξιον νὰ ἀπαντήσωμεν. Ἐπεριμέναμεν ἴσως νὰ μᾶς δώσῃ ἡ ἀβρὰ συνάδελφος τὴν πρέπουσαν εὐκαιρίαν διὰ τὰ τεθῆ τελικόν τέρμα εἰς τὴν περὶ ἐλλείψεως ἐπαρκῶν ὑλικῶν πόρων δηλητηριώδη διάδοσιν. Καὶ ἡ εὐκαιρία ἦλθεν ἀπροσδόκητη ὅσον ἦτο ἐπιθυμητὴ ἐκ μέρους μας.

Ἐξυτνήσωμεν ἓνα πρῶτὸ καὶ ἐδιαβάσωμεν μίαν αἰφνιδιαστικὴν μὲ μυδράλια ἐπίθεσιν ποὺ μᾶς ἔκαμεν ἡ καλὴ συνάδελφος. Κατέφυγεν εἰς τὴν συνήθη ἐν Ἀμερικῇ μέθοδον τῶν χρηματικῶν ἱστοιχημάτων. Ἀνήγγειλε δηλαδὴ μὲ κτυπητὰ γράμματα ὅτι εἰς τὴν Ἄλφα Ἀμερικανικὴν Τράπεζαν κατέθεσε πέντε χιλιάδας δολλάρια. Τὰ χρήματα αὐτὰ — ἐτόνιζεν ἡ δημοσία θεαματικὴ πρόκλησις — θὰ τὰ πάσῃ ἡ Φυλλάδα διὰ τὰ σταθῆ εἰς τὰ πόδια της, ἐὰν μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι γνήσιον καὶ ὄχι ψευδὲς καὶ ἀπατηλὸν ἓνα μακροσκελὲς τηλεγράφημα ποὺ λέγει ὅτι ἔλαθεν ἡ Φυλλάδα ἰσχυρικῶς μὲ τὰ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἀποτελέσματα τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Εἰς τὴν ἀμερικανίζουσαν ἐκείνην πρόκλησιν ἀπηντήσωμεν μὲ τὴν δημοσίευσιν τῆς φωτοτυπίας τοῦ τηλεγραφήματος. Ὅταν δὲ ἡ διεύθυνσις τῆς διαχειρίσεως τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ἐπῆγεν εἰς τὴν Τράπεζαν διὰ τὰ εἰσπράξῃ — σύμφωνα μὲ τὰ σφόδρικά ἔθιμα — τὰ σκουῖδα τοῦ στοιχήματος, ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ κατατεθειμένος οὔτε ἓνας ὀβολός!

Ἀλλὰ ἡ καμικοτραγικὴ ἐκείνη πρόκλησις εἶχε καὶ ἐνδιαφέρονσαν συνέχειαν. Μετὰ τὸ πάθημα τῆς ἀβρᾶς συναδέλφου ἐπῆγεν ὁ ἰδρυτὴς τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», «ὁ ἰστιβαρὸς Πελοποννήσιος» καὶ κατέθεσεν εἰς τὴν Irving National Bank τῆς Κάτω Πόλεως ὄχι «πέντε», ἀλλὰ «πενήντα χιλιάδας δολλάρια». Τὸ σερטיפάιτ τῶν κατατεθειμένων πενήντα χιλιάδων σκουῖδων τὸ ἐδημοσιεύσωμεν φωτοτυπημένον μὲ τὴν ἐξῆς ἀμερικανίζουσαν ἀντιπρόκλησιν:

«Τὰ χρήματα αὐτά, σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους τοῦ στοιχήματις, δικαιούται νὰ τὰ κερδίσῃ καὶ νὰ τὰ εἰσπράξῃ ἀπὸ τὴν Irving National Bank ἢ ἀγαθὴ συν-συνάδελφος, ἐὰν ἀποδείξῃ τὴν γνησιότητα ὄλων τῶν ἐξ Ἑλλάδος λαμβανομένων ἰδιαιτέρων τηλεγραφημάτων της.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Τὸ ἀποτέλεσμα τσιμουδιά! μακροχρόνια τσιμουδιά. Ἔτσι ἐδόθη, ἐπικαιρῶς, ὀριστικὸν τέρας τοῦλάχιστον, εἰς τὴν ἀηδὴ χιουμορι-στικὴν ιδιοσυγκρασίαν διὰ τὴς «πεντέξῃ ὀκάδες παληροσίδερα τῆς φυλλάδας», διὰ τοὺς «πειναλέους καλαμαράδες», ἰδιὰ «τὰ τρύπια παπούτσια» των καὶ διὰ τὸ θλιβερὸν Σάββατον πού «ὁ Καλαμαρόπαπας εἶπεν: ὅτι, παιδιὰ, δὲν ὑπάρχει σήμερον βαμβακάσπορος καὶ προσπαθοῦσε νὰ τοὺς παρηγορήσῃ. Δὲν εἶχαμεν καμμίαν ὄρεξιν νὰ ἐμπλακώμεν εἰς ἀηδεῖς ἀντεγκλήσεις, εἰς ἀκάρπους φιλονει-κίας καὶ εἰς κριματισμούς τῶν διαφόρων «σαρατάξεων». Ὁ κόσμος εἶχεν ἀηδιά-σει ἀπὸ τὰς ἀλληλομαχίας τῆς προηγουμένης θλιβεραῆς περιόδου. Ἐνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς σκοπετοὺς τῆς νέας ἐφημερίδος — τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» — ἦτο νὰ συντελέσωμεν εἰς τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων. Ἦ-το ἀνάγκη μὲ ἀδιόκοπα σαλπίσματα, νὰ ἀφυπνισθοῦν καὶ νὰ τὸ ἐννοήσουν κα-λὰ οἱ ἀπρόδημοι ἀδελφοὶ ὅτι χωρὶς ἡμερησία Ἐκπαιδευτήρια, ἢ ἔστω — ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἐπαρκῆ τὰ ὕλικὰ μέσα — μὲ ἀπογευματινὰ Σχολεῖα νὰ συγρο-τηθῇ ἡ νέα γενεὰ μέσα εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον. Ἦτο ἀδύνατον νὰ προκόψουν καὶ αἱ Ἐκκλησίαι καὶ νὰ ἀποφευχθῇ εἰς τὸ μέλλον ὁ μαρσαμὸς των, ἐὰν, κοντὰ εἰς τὰ ἱδρύματα τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν ἀνιδρύνονται καὶ «περὰ Τεμένη τῆς Ἑλ-ληνικῆς Μαθήσεως». Καὶ ἱδρῦθησαν μὲν μὲ τὰς ἀδικότους σταυροφορίας πε-ρὶ τὰ τριακόσια, ἄλλα Σχολεῖα, ἐν δρόμῳ μετὰ μυριάων ἐμποδίων, ἀλλὰ ἡ ἐπι-θούσα θύελλα τῆς μεγάλης ἐν Ἑλλάδι πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς διαιρέσεως παρε-συρεν — ὡς ἦτο φυσικὸν καὶ ἐπόμενο — εἰς τὴν δίνην καὶ τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Ἀμερικῆς. Τότε, μοιραίως, διηρέθη καὶ δλόκληρος ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλη-νικὸς Τύπος, καθ' ὃν πρόπον διηρέθη, μαζὶ μὲ τὸ Πανελλήνιον, καὶ ὁ ἐν Ἑλ-λάδι Τύπος. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς τὰ ἐπόμενα.

Μέρος Ἑβδομο

Τὶ ἐγνωμάτευεν ὁ σοφώτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων

Ἡ νέα γραμμὴ κατευθύνσεως. — Ἀγῶνες πρὸς καταστολὴν τῶν κοινο-τικῶν ἀντεγκλήσεων. — Ἡ κατὰ τοῦ Τύπου δυσφήμισις. — Ἄλλοτε ἐδιδά-σκατο ὁ μετανάστης νὰ πιστεῦῃ ὅτι ἐφημεριδογράφος εἶναι συνώνυμος πρὸς «κακοποιόν» καὶ πρὸς «λωποδύτην!» — Τὰ συνθήματα: «Κουμπωθῆτε, ἄμα βλέπετε καλαμαράδες!» — «Τριπλοκουμπωθῆτε!» — Ὁ σοφώτερος τῶν νεω-τέρων Ἑλλήνων ἐγνωμάτευεν ὅτι ὁ Τύπος εἶναι «ἱερὸς Ἀμῶν» καὶ τὸ ἔρ-

γον του δημοσιογράφου «Έργον Ίεροκλήρικος». — Οί δύο διάσημοι Έλληνες Αρχιμανδρίται, οί οποίοι τό 1811 ύπήρξαν οί πρώτοι κληρικοί δημοσιογράφοι. — Ο διάσημος Αρχιμανδρίτης Θεόκλητος Φαρμακίδης ίδρυσε τό 1821 τήν πρώτην έφημερίδα εις τάς Κιαλάμας. — Είς τόν ίδιον Αρχιμανδρίτην ανετέθη τό 1825 ή διεύθυνσις τής πρώτης «Γενικής Έφημερίδος» τής Κυβερνήσεως «πρός Ευάθουσι τής Άληθείας και τών φώτων». — Ο «Έθνικός Κήρυξ» διά τόν πολλαπλασιασμόν τών Σχολείων και διά τήν ύδρυσιν Άνωτέρων Ίερών Ίδρυμάτων φυλετικής Σωτηρίας.

Σας ανέφερα ότι ήταν ιδρύθη ή «Έθνικός Κήρυξ» ήμεις όλοι οί συνεχόμενοι μέ αυτόν είχαμεν συναίσθησιν τής ευθύνης πού ανελαμβάνομεν άπέναντι του Έλληνικού κόσμου. Είχαμεν τήν συναίσθησιν ότι ή δημοσιογραφία είναι ιερόν δημόσιον λειτουργήμα. Ότι δηλαδή έπρόκειτο περί «Ίεραποστολής», ή όποία άπτήει νά θωρακισθώμεν μέ τό πνεύμα τής αυτοθυσίας. Όμως ή Έλληνισμός τής Άμερικης είχε χάσει τήν πρότευσαν εκτίμησιν προς αυτό τό ιερό λειτουργήμα. Λόγω τών κοινοτικών διαιρέσεων τής προτέρας περιόδου εις τάς όποιάς διαιρέσεις είχεν εμπλακή μέ σφοδρότητα και ή Τύπος τής εποχής εκείνης, γενόμενος, έξ ανάγκης ύλικής, όργανον τής έμπαθείας πών άλληλοσπαρασσομένον Κοινοταρχών — τών όποίους ή άείμνηστος πατέρας, του Έλληνοαμερικανικού Τύπου — έστιγματίσεν ως διαφθορείς και τυράννουσ του Τύπου και ως «Πραιτωριανούς» — ή άνίδεος ή κόσμος έθεώρει τούς ιδημοσιογράφους ως κακοποιούς, ως άναξιούς ύπολήψεως. Διά τήν άνυποληψίαν αυτήν και διά τόν έκπεσιμόν του όνόματος «δημοσιογράφος» ως ψευτολόγιου και «καλαμαρά» συντελέσε κατά πολύ και ή άρχαιότερα ήμερησία έφημερίς ή «Ατλαντίς». Έδίδασκεν αυτή επιμόνωσ τόν μετανάστην νά πιστεύη ότι «καλαμαράς» ήτο συνώνυμος περίπου προς «λωποδύτην!» Έμεινε διαβόητη ή προτροπή πού έδιδεν ή έφημερίς προς τών άνιδέους μετανάστιας νά προσέχουν νά μη πίπτουν θύματα τών κοκοποκόν, πών «καλαμαράδων!» Έμειναν ιστορικά τά συνθήματα πού έδιδε προς προφύλαξιν του «βαλκανίου» του κοσμάκη:

«Κουμπωθήτε» και «διπλοκουμπωθήτε» άμα βλέπετε καλαμαράδες!»

Λόγοι τής εποχής εκείνης, ερχόμενοι από τήν Ελλάδα δέν τοιμούσαν νά «ξεματίσουν!» Άμέσως εις ένέργειαν τά συνθήματα τής προφύλαξεως: «κουμπωθήτε!»

Και έγώ ή ίδιος όταν ήλθα εις τήν Άμερικην από τήν Αίγυπτον, όπου ήμουνα Γραμματεύς του Πατριαρχείου Άλεξανδρείας — προσκεκλημένος ως Όργανωτής και Ίεροκλήρυξ, από τήν τότε άκμάζουσαν «Πανελλήνιον Ένωσιν», ή άθρόά συνάδελφος μέ έφιλοφρόνησε μέ τόν τίτλον «καλαμαρά» και «Καλαμαρόπατα!» Ένόμωσα στήν άρχή ότι ή τίτλος «καλαμαράς!» — πού εις τήν Ελλάδα σημαίνει τόν «διαβασμένον» — ήτο ένδειξις φιλοπροσίτης προς τό πρόσωπόν μου και στήν Ίεραποστολήν μου.

— "Όχι με ἐπιηροφόρησαν τότε οἱ φίλοι καὶ συνεργάται μου — καλαμαραῶς ἔχει ἐδῶ τὴν σημασίαν τοῦ «κακοποιῶ!»" Ἔτσι ἐδιδάχθησαν νὰ πιστεύουν οἱ ἀτυχεῖς μετανάσται.

"Ἄμα ιδρύθη ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» καὶ ἀνέλαβα ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ιδρύσεώς του τὴν εὐθύνην τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Συντάξεως, ἕγινα γνωστός εἰς μέγα μέρος πρὸ ταλαιπώρου «νοήμονος κοινουῦ» ὡς «καλαμαραόπατας», τοῦτέστι ὡς «κακοποιός!»

Θὰ πᾶς ἀναφέρω ἓνα χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον, σχετιζόμενον μετὰ τὴν διπλῇ μου ιδιότητι ὡς κληρικῶν καὶ ὡς δημοσιογράφου, διδάσκοντος καὶ μετὰ τὴν γραφίδα.

Εἶχα προσκληθῆ καὶ ἐλειτούργησα κάποια ἑορτὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς «Ἁγίας Τριάδος». Ἠομήνευσα δὲ εἰς τὸ Ἐκκλησίασμα καὶ τὴν εὐαγγελικὴν περικοπήν.

"Τότερα ἀπὸ δύο ἡμέρας ἕνας ἀπλοϊκὸς Χριστιανὸς ἀπὸ τοὺς ἀτυχεῖς ἐκείνους ποὺ ἐδιδάσκοντο νὰ πιστεύουν ὅτι «καλαμαραῶς» σημαίνει «κακοποιός» ἐταχυδρομήσεν ἓνα ἐντυπώγραφον γράμμα πρὸς τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» καὶ ζητοῦσε νὰ πάρῃ ἀπάντησιν δημοσίᾳ ἀπὸ τὴν ἑκτατε καθιερωμένην στήλην τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» «Ἐλεύθερον Βῆμα».

Ὁ ἀπλοϊκὸς Χριστιανός, ποὺ ἴσως νὰ ἦτο ὑποβολιμαῖος, ἐξέσφραξε τὴν κατάλληλξιν του ὅτι μετὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, νὰ κρατῶ τὰ «Ἁγία», νὰ ἐρμηνεύω τὸ Εὐαγγέλιον καὶ νὰ μεταδίδω εἰς τὸ Ἐκκλησίασμα τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν! Ἐζήτηε νὰ μύθῃ ἀπὸ τῆς «Στήλης τοῦ Ἐλευθέρου Βήματος» ἂν ἐπιτρέπεται εἰς ἓνα δημοσιογράφον τὸ ἐπάγγελμα νὰ τολμᾷ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, νὰ τελῇ τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν καὶ νὰ κοινωνῇ τὸν κόσμον!

Ὁ τότε συντάκτης τῆς Στήλης «Ἐλευθέρου Βήματος» μοὶ ἔδειξε τὸ γράμμα καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι θὰ τὸ πετάξῃ διότι δὲν ἀρμόζει νὰ ἀπαντῶμεν εἰς τέτοιαι ἀνοησίες, ποὺ πιθανὸν νὰ εἶναι ὑποβολιμαῖαι.

— "Όχι — τοῦ εἶπα. — Τὸ γράμμα πρέπει νὰ δημοσιευθῇ ὡς ἔχει. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς αὐτὰ ἐδιδάχθη καὶ αὐτὰ ξέρει, ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ κρατοῦν τὴν γραφίδα διὰ νὰ φρατίζουν τὸν κόσμον εἶναι «κακοποιῶ!» Εἶναι δηλαδὴ «καλαμαραῶδες». Λοιπὸν νὰ δημοσιευθῇ τὸ γράμμα σου, ἀλλὰ νὰ γίνῃ δημοσίᾳ καὶ ἡ διαφώτισις, νὰ πληροφωρηθοῦν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἀτυχεῖς, ὅσοι εἶναι θύματα κακῆς διδασκαλίας καὶ πλάνης. Ἐδώσαμεν, λοιπὸν, τότε, μίαν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπάντησιν, διαφωτιστικὴν. Ἀνεπτύξαμεν τὴν ἔννοιαν τῆς δημοσιοφίας ὡς ἱεροῦ λειτουργήματος. Ἐτονίσσαμεν ὅτι κατὰ τὸ παρελθόν, πρὶν ἀκόμη ἐλευθερωθῆ ἡ Ἑλλάς, διάσημοι Ἕλληνες κληρικῶν ποὺ παρέμεναν ἀθάνατοι ὡς Μεγάλοι Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὑπῆρξαν δημοσιογράφοι. Προστέθη δὲ καὶ ἡ γνώμη τοῦ διασήμου Πάπα Πίου τοῦ Δεκάτου, ὁ ὁποῖος ἐτόνισε τὸ περιώνυμον ἐκεῖνο ὅτι, «ἐὰν ἤρχετο εἰς τὰς ἡμέρας μας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, θὰ

ἴδρουν ἐφημερίδα διὰ τὴν διαδόσιν τάχιστα τὴν Θεϊάν διδασκαλίαν του».

Ἄμα, λοιπόν, ὁ καλὸς ἐκείνος Χριστιανὸς εἶδεν ὅτι ἐδημοσιεύθη τὸ ὄνει-
 δικτικὸν γράμμα του, καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ περιοπῆς διαφωτιστικὴ ἀπάντησις,
 ἦλθε, ἐξήτησε συγγνώμην, καὶ ἠὲ χαρίστησε τὴν ἐφημερίδα ὅτι τὸν διεφώτισε
 καὶ τὸν ἀπῆλθαξεν ἀπὸ τὴν πλάνην τοῦ εἶχε συννετεία τῆς χρονίας δυσφημή-
 σεως κατὰ τῶν λογίων ὡς «κακοποιῶν!» Ἐτονίσασμεν τότε ὅτι οἱ δύο διάσημοι,
 μεγάλοι τοῦ Γένους Διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ἀπῆρξαν οἱ πρῶτοι Ἑλληνες κληρι-
 κοὶ Δημοσιογράφοι ἦσαν οἱ ἀείμνηστοι Ἀρχιμανδρίται Ἀνθίμος Γαζῆς καὶ
 Θεόκλητος Φαρμακίδης. Ἦσαν καὶ οἱ δύο Θεσσαλοὶ. Διετέλεσαν καὶ οἱ δύο
 ἐφημεριοὶ τῆς ἀκμαζούσης τότε Ἑλληνικῆς Κοινότητος εἰς τὴν Βιέννην, ἡ ὁ-
 ποία διετήρει καὶ περίφημα Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Καὶ οἱ δύο ἐπῆρξαν ἐμπνευ-
 σμέναι διδάσκαλοι καὶ ἱεροφάνται τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Πρωταγωνί-
 στησαν δὲ ἀμφοτέροι καὶ εἰς τὴν ἱερὰν ὑπόθεσιν, κατὰ τὴν Ἐθνεγεσίαν τοῦ
 1821, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τυραννίαν τεσσάρων αἰώνων. Εὐ-
 ρέθησαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἐνέπνεον τὸ Ἕθνος μὲ ὄλα τὰ ἱερὰ σύμβο-
 λα. Μὲ τὸν Σταυρόν. Καὶ μὲ τὸ ὄπλον. Μὲ τὴν γραφίδα καὶ μὲ τὸν λόγον. Τὸν
 λόγον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὰ ἱσαφά τους συγγράμματα. Τέ-
 τοιοι ἦσαν καὶ οἱ δύο, οἱ μπαρουτοκαπνισμένοι κληρικοὶ τοῦ ἄφησαν ἀθάνατο
 τὸ ὄνομά τους. Ὡς πολεμισταὶ καὶ ὡς δημοσιογράφοι. Ὡς συγγραφεῖς καὶ ὡς
 ἔθνικοὶ Κατηχηταί. Καὶ Διδάσκαλοι τοῦ Γένους καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμά-
 των ἔνθεσι ἱεροφάνται. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀνθίμος Γαζῆς ἴδρυσεν τὸ 1811 εἰς
 τὴν Βιέννην τὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον «Λόγιος Ἐρμῆς» διὰ τὴν διαφωτίξῃ
 τὸ σκλαβωμένο Ἕθνος καὶ τὴν προετοιμάσασιν τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ὅταν
 δὲ ὀλίγον βραδύτερον ὁ Γαζῆς ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν διαδόσιν τὴν
 «Φιλικὴν Ἐταιρίαν», τὸν διεδέχθη εἰς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ἐφημερίδος ὁ συν-
 εργάτης καὶ συμπατριώτης του Ἀρχιμανδρίτης Θεόκλητος Φαρμακίδης. Μό-
 λις δὲ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἐπαναστάσεως κατῆλθε καὶ ὁ Φαρμακίδης καὶ
 ἴδρυσεν τὸ 1821 εἰς τὰς Καλάμας τὴν πρώτην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, τὴν «Σάλ-
 πιγγα». Κατόπιν, ὅταν ἡ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις ἴδρυσεν τὸ 1825 τὸ Ἐθνι-
 κὸν Τυπογραφεῖον καὶ τὴν «Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» ἀνέθεσαν
 εἰς τὸν σοφὸν Ἀρχιμανδρίτην τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν.

Γράφων ἐκ μέρους τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος ὁ Ἀλέξαν-
 δρος Μαυροκορδάτος, πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Φαρμακίδην καὶ ἀναγγέλλων
 πρὸς αὐτὸν τὸν διορισμὸν του ὡς πρώτου Διευθυντοῦ τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος
 τοῦ Ἕθνους τονίζει τὰ ἐξῆς ἀξιοσημεῖωτα, ἐνδεικτικὰ τῆς βαθείας ἐπι-
 μήσεως πρὸς τὸν ἱερωμένον δημοσιογράφον, τὸν ἄλλοτε συντάκτην καὶ Διευ-
 θυντὴν τοῦ «Λογίου Ἐρμῆς» τῆς Βιέννης: «Ἐν ἡμπορεῖσε θεθαίως νὰ κάμῃ
 καλλιτέραν χρῆσιν ἢ Διοίκησις διὰ τοιοῦτον ἔργον διὰ τὸ ὅποιον ἀπαιτοῦνται
 φῶτα, ἐκτεταμένη γνώσις τῶν πραγμάτων καὶ ὑποκειμενον ἀπολαμβάνιον ἐντε-
 λῶς τὴν ὑπόληψίν της. Σπεύδω, λοιπόν, νὰ σᾶς κοινοποιήσω τὸν διορισμὸν τοῦ»

τον και να σᾶς συγχαρῶ μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θέλετε φανῆ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Διοικήσεως και θέλετε ὠφελῆσαι τὸ κοινὸν διὰ τῆς σοφίας και φρονίμου χρήσεως τοῦ μόνου ἀρμοδίου μέσου εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἀληθείας και τῶν φώτων». Τελευταίην ἰδέαν εἶχαν οἱ προπάτορες ἡμῶν διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς δημοσιογραφίας ὡς «τοῦ μόνου μέσου διὰ τὴν διάδοσιν τῆς ἀληθείας και τῶν φώτων».

Αὐτὰ ἐτονίζομεν τότε παρὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς δημοσιογραφίας ὡς ἔργον ἔθνικου και ἱεραποστολικου πρὸς διαφώτισιν πῶν μεταναστῶν μας. Προσεθέσαμεν δὲ και τὴν γνώμην τοῦ ἱσοφου Κοραῆ, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ «ἐφημεριδογράφου» εἶναι ἔργον Ἱεροκλήρουκος.

Ὁ Κοραῆς, ὁ πνευματικὸς αὐτὸς Καθηγεμὸν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, ἦταν ἰδρῦθῆ τὸ 1811 ἢ ἐφημερις τῶν δύο Κληρικῶν ἐχαρωκτῆριζε πὸν «Λόγιον Ἐρημῆ» ὡς «τὸ μέγα κανόνιον» τοῦ ὁποῖου αἱ φλόγες ἐμείλλον νὰ κατακαύσουν τὸ πολίμορφον και πολικέφαλον θηρίον τῆς ἀπαιδευσίας!

Ὁ Κοραῆς χαρακτηρίζει εὐστοχώτατα τὴν δύναμιν, ἀλλὰ και τὴν ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς τῆς δημοσιογραφίας πρὸς προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ. «Ἡ Τυπογραφία — ἐτόνισε τὸ 1811 ὁ ἀθάνατος Χίος — ἠλευθέρωσε και ἐβελτίωσε τὰ Ἔθνη. Τὰ αὐτὰ ἐξ αὐτῆς ἔχομεν νὰ ἀνομιναίωμεν και ἡμεῖς, ἂν οἱ ἐφημεριδογράφοι σπουδάζωσι νὰ φυτεύωσι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁμογενῶν ὅτι συνεργεῖ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῶν ἂν συλλογισθῶσιν, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν εἶναι ἔργον Θεῖον, ἔργον ἀληθῶς Ἱεροκλήρουκος, και τὸ πειστήριον τοῦ τύπου γίνεται ἱερὸς Ἀμβων, ὅταν ὑπ' αὐτὸ σκορπίζωνται εἰς ὅλον τὸ Ἔθνος ἠθικῆς και πολιτικῆς διδάγματα. Τοῦτο μᾶλλον διαφέρει ἢ ὑπερφέρει ἀπὸ τὸν Ἱεροκλήρουκα ὁ ἐφημεριδογράφος, ὅτι διδάσκει ἐν αὐτῷ Ἔθνος ὁλόκληρον, ἐνῶ τοῦ Ἱεροκλήρουκος ἡ διδασχὴ ἀκούεται μόνον ἀπὸ δύο χιλιάδας ἀνθρώπων κάθε φορά».

Ὅστε ὁ μέγας αὐτὸς πνευματικὸς ποδηγῆτης τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ ἀπιδέχεται ὅτι τὸ Θεῖον ἔργον τοῦ ἐφημεριδογράφου εἶναι και πρέπει νὰ εἶναι ἔργον Ἱεροκλήρουκος και ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ πιστεύει ὅτι ὁ Τύπος εἶναι ἀνώτερος και ἀποτελεσματικώτερος ἀπὸ τὸν Ἱερὸν Ἀμβωνα.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1915 ὅτε ἰδρῦθῆ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» μὲ νέον πρόγραμμα ἀνοδημιουργίας — τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς ἀγριότητος τῶν κοινοτικῶν παθῶν και τῶν ἀτελειώτων ἀντεγγιλήσεων, συνεπεία τῶν ὁποῖων εἶχον ἐμπλακῆ και αἱ ἐφημεριδες εἰς σφιδρὸν ἀλληλομαχίαν, ἦταν φυσικὸν διατὶ ἐξέπεσεν ἢ πρὸς τὸν Τύπον ἐκτίμησις τῶν πρωτατόρων μεταναστῶν μας. Ἐφ' ὅσον δὲ ἐπανελαμβάνοντο και τὰ διαβόητα συνθήματα: «κοιμπαθῆτε» ἐνώπιον τῶν «καλομαραδῶν» ἦτο ἐπόμενον, διατὶ ἡ κακὴ ἐκείνη διδασκαλία εἶχε διαστρέψει τὸ αἰσθητήριον τοῦ μετανάστου και τὸν ἐνέτνεε νὰ θεωρῆ τὸν δημοσιογράφον ὡς συνάντημον πρὸς τὸν «κακοποιόν!» Ἦτο ἀνάγκη, νὰ ἀλλάξῃ αὐτὴ ἡ ψυχολογία. Και νὰ πονίξεται ὅτι ἡ δημοσιογραφία εἶναι

«Θεῖον» ἔργον. Ἱερὸν ἰδημόσιον λειτούργημα καὶ ὄχι ὀρημητήριον «κακοποιῶν», ὀρημητήριον «καλαμαράδων» ἀσυνειδήτων!

Ἡ ψυχολογία ἐκείνη εἶχε βαθμιαίως ἀλλάξῃ μὲ ἴλα ἐκεῖνα ποῦ ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω σχετικῶς μὲ τὸ ἱεραποστολικὸ καὶ ἐθναποστολικὸ ἔργο τῶν πρώτων κληρικῶν δημοσιογράφων τοῦ 1811, τῶν ἀειμνήστων μεγάλων Διδασκάλων τοῦ Γένους, τῶν Ἀρχιμανδριτῶν Ἀνθίμου Παζῆ καὶ Θεοκλήτου Φαρμακίδου. Μετεβλήθη δὲ ἡ ψυχολογία τῶν μεταναστῶν μας καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τῶν ἰσηλῶν τῆς νέας μεγάλης ἡμερηίδος καὶ τῶν πρῶτων αὐτῆς περιοδικῶν μετεδύδeto εἰς τοὺς ἀποδήμους ἀδελφοὺς πλουσιοπάροχη ἢ πνευματικὴ ἐκείνη τροφή τῆς ὁποίας εἶχον ἀνάγκην πρὸς ἔξαρσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ αὐτῶν κρονήματις. Τροφή ἐκ τῶν διδαγμάτων, πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν διδαγμάτων ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἔθνικῶν δὲ διδαγμάτων ἐκλαϊκευμένων ἀπὸ τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἱπολιτισμοῦ διὰ νὰ ὑπερηφανεύονται οἱ ξενητευμένοι ὅτι ἀνήρουν εἰς ὀρεισιοκρατικὴν φυλὴν ἀθανάτων.

Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», ὁ ὁποῖος διεφώτισε τοὺς ἀποδήμους διὰ λόγων καὶ ἔργων περὶ τῆς «Θείας» ἀποστολῆς τοῦ Τύπου συννεκέντησε τὰς δυνάμεις του πρὸς ἄλλην, τὴν κυρίαν κατεύθυνσιν. Πρὸς πᾶσας πλαιοπολιτικὰς πᾶν Σχολείων. Ὁνειροπολοῦσε — καὶ τελικῶς τὸ ἐπέτυχε — νὰ ἀποκτηθοῦν καὶ ἀνώτερα ἰδρύματα τῆς φυλακτικῆς σωτηρίας, ὅπως εἶναι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ καὶ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.

Μέρος Ὀγδοον

Ὅταν ἐνέσκηψεν ἡ θύελλα τοῦ Ἐθνικοῦ Διχασμοῦ

Στὴν πρώτη περίοδο οἱ καυγάδες τῶν ἀποδήμων εἶχον τοπικὸν κοινοτικὸν χαρακτῆρα. — Ἀδιαφορία διὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι καμματα. — Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἀδελφοὶ πρόθυμοι εἰς θυσίαν αἵματος καὶ χρήματος. — Μόνον ἡ Ἑλλάδα τοὺς ἐνδιέφερον. — Ἡ ἀλλαγὴ τῆς σκηνοθεσίας. — Ἡ μετὰ ταῦτα τρομερὰ θύελλα τοῦ ἔθνικοῦ Διχασμοῦ. — Ὁ πυρετὸς μεταγχιζόμενος καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν. — Ἡ στάσις τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου. — Ἡ Βενεζελικὴ Ἀποστολὴ ὑπὸ τὸν Γ. Καραντάρη καὶ Ἀραβαντινόν. — Ἡ τότε ἰδρυσις τριῶν ἄλλων ἑλληνικῶν ἡμερηίδων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ. — Τὰ διάφορα Καπετανάτα. — Οἱ «χλιαροί». — Οἱ λεγόμενοι «γνήσιοι ἑπαιδοί». — Τί τραβοῦσαν αἱ ἡμερηΐσαι ἡμερηίδες. — Οἱ «ἀδουράμενοι». — Ὁ «στιβαρὸς Πελοποννήσιος». — Οἱ λεγόμενοι «Πραπράδες». — Αἱ πρὸς τοὺς Ἑλληνοαμερικανικοὺς συμβουλευαὶ τῶν καμματικῶν πολιτικῶν. — «Πάρτε τους στὸ γάμο σου» κτλ., κτλ.

Ἔχω ἤδη ἀναφέρει ὅτι ὁ «Ἐθνικός Κήρυξ» ἐνεφανίσθη τὴν 2 Ἀπριλίου 1915 ὡς δημοσιογραφικὸς κολοσσός. Μὲ ὄλον τὸν πρέποντα οἰκονομικὸν καὶ πνευματικὸν ὄπλισμόν. Ἐκαμε τὴν ἐμφάνισίν καὶ μὲ καθωρισμένον πρόγραμμα ἱεραποστολικὸν διὰ τὰ καθορισθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰδικῶς μὲν τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν, γενικώτερον δὲ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πανελληνίου. Ἐχάμεν βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν ὅτι ἡ δημοσιογραφία εἶναι ἱερὸν δημοσίον λειτουργήμα. Συνέθη δὲ τὰ ἀναφέραμεν πολλὰς φορὰς, πρὸς ἔμπνευσιν καὶ τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα —ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἰδρύσεως, τὸ 1811 ἐν Βιέννῃ τῆς ἐφημερίδος τῶν πρώτων ἱεραμένων Ἑλλήνων δημοσιογράφων— ἔγραψεν ὁ σοφὸς Κοραΐς ὁ ὁποῖος ἐτόνισεν: «Ἡ Τυπογραφία ἠλευθέρωσε καὶ ἐβαλτίωσε τὰ Ἕθνη. Τὰ αὐτὰ ἐξ αὐτῆς καλὰ ἔχομεν τὰ ἀναμένωμεν καὶ ἡμεῖς, ἂν οἱ ἐφημεριδογράφοι σπουδάζωσι τὰ ἐμφυτεύσωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁμογενῶν ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν εἶναι ἔργον Θεοῦ, ἔργον Ἱεροκήρυκος καὶ τὸ πισιτήριον τῶν τύπων γίνεται ἱερὸς Ἄμβων, ὅταν ὑπ' αὐτὸ σκορπίζωνται εἰς ὄλον τὸ Ἕθνος ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς διδάγματα».

Τὸ πρόγραμμα τῆς νέας ἐφημερίδος περιελάμβανε καὶ τὸν ἐξοστρακισμόν τῶν κοινοτικῶν παιθῶν καὶ τῶν ἀντεγγλήσεων, ἰσυνεπείᾳ τῶν ὁποίων ὁ τύπος τῆς προτέρας περιόδου —διαφθειρόμενος ἀπὸ τοῦ Μπόσθηδες, τοῦ «Πραιτωριανούς», οἱ ὁποῖοι ἔδιδαν ἰδιατογάς τί πρέπει τὰ γραφῆ πρὸς κορρασιὸν τοῦ μίσους πῶν κατὰ τῶν κοινοτικῶν ἀντιπάλων— εἶχεν ἐκπέσει εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀποδήμων.

Πρέπει ἴσως τὰ τονισθῆ ὅτι ὁ κομματισμὸς τῆς προτέρας περιόδου (1894—1914) ἦτο κομματισμὸς «ντόπιος». Ἦτο ἄγριος κομματισμὸς τῶν Κοινοπαρχῶν. Τὰ πολιτικῆς φύσεως κομματικὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐτηρέαζαν τὴν ζωὴν τῶν πέραν τοῦ ὠκεανοῦ ἀδελφῶν. Τὸ ἐνδιαφέρον των παρέμεινε ζωηρότατον διὰ τοὺς ἰδικούς των εἰς τὴν γενέτειραν. Ἐνδιεφέροντο καὶ διὰ τὰ χωριά τους, πῶς τὰ εὐεργετήσουν. Καὶ τὰ ἐξωραΐσουν. Καὶ τὰ πλουτίσουν μὲ ἰδρύματα πολιτισμοῦ. Τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔπαυσαν τὰ τὴν ἀγαποῦν μὲ περιπάθειαν, ἔξω ὅμως ἀπὸ τὰ πολιτικὰ κομματικὰ τῆς προβλήματα. Δὲν εἶχαν κομμικὴν ὄρεξιν τὰ σκοποῦνται διὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐκεῖ κομματικῶν παραγόντων. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅμως, καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖόν της ἦσαν ὀλοπρόθυμοι τὰ προσφέρουν καὶ αἷμα καὶ χρῆμα. Κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους χιλιάδες ἀπόδημοι ἄφησαν τὰς ἐν Ἀμερικῇ ἐργασίας των καὶ ἔδραμαν τὰ εὐρεθῶν εἰς τὰ πεδία τῆς τιμῆς. Ὅσοι δὲ δὲν ἀπεφάσιζαν τὰ πάσαν τὸ καράβι ἰδιὰ τὰ εὐρεθῶν ὡς ἐθελονταί, εἰς τὸ ἀνεκλάλητο, τὸ μεγάλο ἔθνικὸ πανηγύρι, ἄδειαζαν τὰ βολάντια τους τὰ βοηθήσουν, κατὰ δύναμιν, τὸν ἱερὸν ἀγῶνα. Ἐτονίσθη τότε ὅτι οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἀπόδημοι συνεισέφερον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα προσέφεραν οἱ ἐν Ἑλλάδι καὶ ὄλοι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τῆς διασπορᾶς. Τέτοιον ἦτο τότε τὸ συγκινητικὸ φρόνημα τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀδελφῶν γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλὰ κατόπιν, ὅταν ἄλλαξεν ἡ ἰσκηνοθεσία; Κατόπιν εἶχεν ἐνοσκήρη ἡ γνωστὴ μεγάλη ἔθνηκή θύελλα. Ἡ καταταγὴ ἐκείνη παρέσυρεν εἰς τὴν δίνην ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον. Τὸ 1916 εἶχεν ἐκραγῆ τὸ Ἐθνικὸ Κίνημα εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν τῆς Τριανδρίας Βενιζέλου—Δαγρῆ—Κουντουριώτη. Δὲν ἐπρόκειτο τότε διὰ ἐποικιοῦδη κομματικὴν ἰδιαφοράν. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς πρώτης Παγκοσμίου Συρράξεως ἐπρόκειτο νὰ κριθῆ αὐτὴ αὐτὴ ἡ ζωὴ καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Ἐφ' ὅσον τοιαύτην εἶχεν ἔννοιαν ἡ τότε ἐν Ἑλλάδι πόλις ἦτο φυσικὸν διατὶ διηρέθη εἰς δύο Στρατόπεδα ὁ ἀπανταχοῦ Ἑλληνικὸς κόσμος. Ἐπομένως ἦτο φυσικὸν διατὶ δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμός. Μοιραίως διηρέθη καὶ αὐτὸς εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἐπρόκειτο περὶ πρωτοφανοῦς ἔθνικοῦ πυρετοῦ ὀξυτάτης μορφῆς. Ὁ πυρετὸς δὲ ἐκεῖνος προσέβαλε καὶ τὸ σῶμα τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν τοῦ Νέου Κόσμου. Ἐτονίζετο τότε εἰς θεελλιάδη σιλλαιλητήρια ἐν Ἀμερικῇ ὅτι μόνον «ἠλίθιοι», μόνον «ἀφιλότιμοι», ἢ «ἀπάτριδες» ἦτο δυνατόν νὰ παραμείνουν «οὐδέτεροι», «ἀδιάφοροι» ἢ «ἀσυγκίνητοι», ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο «περὶ τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου τῆς Ἑλλάδος». Εἰς ἓνα ἐγγραφόν του, δημοσιευόμενον εἰς τὴν πολυτελῆ «Δεκαετηρίδα τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος» (ἐκ σελίδων 400) ὁ Πατριάρχης Μελέτιος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν τότε ἐξ ἀνάγκης διαίρεσιν καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀποδήμων ἀδελφῶν, ἔγραψε καὶ τὰ ἐξῆς ἐπιγραμματικά: «Ὁ πυρετὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Σώματος, κατὰ τὴν περίοδον τῆς φλεγμονῆς, μετηγγίξετο ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέλος αὐτοῦ».

Ὅλοι οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἀπόδημοι ἀδελφοὶ συνελέγοντο τότε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Νὰ μὴ μακροπάθη ἡ Ἑλλάδα. Νὰ μὴ ἀδικηθῆ ἡ Ἑλλάδα. Ὅλων τὰ ἰσθήθη ἐπιπροσλοῦναι τότε ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν μαρτυρικὴν Ἑλλάδα. Πρωτιμότερον νὰ σκοτωνώμαστε γιὰ τὴν ἱεράν μακρονήν γενέτειραν παρὰ νὰ παραμένωμεν ἀδιάφοροι καὶ ἀπαθεῖς γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὅπως αἱ ἐν Ἑλλάδι δύο παρατάξεις, ἔτσι καὶ οἱ ἐν Ἀμερικῇ εἶχον κέντρον ὁράσεως τὴν Ἑλλάδα. Ἐκατέρωθεν δὲ τῶν δύο παρατάξεων ὠριμᾶτο ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῆς ἰσοκρίαν ἀπὸ τὴν ὅποیان ἔβλεπε τότε τὸ δροῦμα τῆς ἀγαπημένης μακρονῆς Πατρίδος. Οἱ ἐν Ἀμερικῇ βασίλοφρονες ἐπίστευον ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἰσθῆ μόνον μετὰ τὴν αὐστηρὸν οὐδετερότητα, σύμφωνα μὲ τὴν ἀποφιν τοῦ Θρόνου ποῦ ἐπίστευε εἰς τὸ ἀκατανίκητον τῆς Γερμανικῆς Στρατοκρατίας.

Οἱ ἄλλοι ὅμως, οἱ Φιλελεύθεροι, οἱ ἀκαλουθοῦντες τοῖς ὁραματισμοῖς τοῦ Προφητικοῦ μεγάλου Κρητὸς ἐπίστεύαμεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπικρατήσουν περικῶς οἱ κολασσοὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἐφ' ὅσον δὲ μετὰ τὴν μιλιταριστικὴν Γερμανίαν συμπολεμοῦσαν τότε ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Τουρκία, οἱ δύο προαιώνιοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀντίπαλοι, τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος ἦτο νὰ ρῆθῃ τὸν κύβον ἀποφασιστικὰ παρὰ τὸ πλεονεχόν τῶν Ἀγγλοσαξόνων, τῶν ἀσκραλῶν τοῦ πολέμου νικητῶν. Ἐπιστεύαμεν

ὅτι ἦτο μοναδική διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ εὐκαιρία νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν κληρονομίαν της, νὰ ἀπολυτρώσῃ τὰ ἐκατομμύρια ὑπιδούλων ἀδελφῶν, νὰ ἐκπληρωθῶν ὅλοι οἱ ἐθνικοὶ χρησιμοὶ καὶ νὰ τυρωθῇ — ὅπως καὶ ἔγινε — ἡ «Μεγάλη Ἑλλάς πᾶν Δύο Ἡπείρων καὶ τῶν Πέντε Θαλασσῶν». Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ Ἐθνικοῦ Διχασμοῦ τοῦ Πανελληνίου, ὅποτε «ὁ πυρετὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Σώματος, κατὰ τὴν περίοδον τῆς φλεγμονῆς, μειτηγγύζετο ἐξ ἀ ν α γ κ ῆ ς εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέλος αὐτοῦ», εἶχαν κατέλθει εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγάωνα καὶ ὄλοι αἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τοῦ Εἰρητικοῦ. Τότε δὲ ἡ Προσωρινὴ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Τριανδρίας ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀντιπροσωπείαν ἑξαμελῆ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γεωργίου Καφαντάρη καὶ τοῦ Ἀραβαντινοῦ. Ἡ ἀπιστολὴ ἐκείνη ἔμεινεν εἰς τὸν Νέον Κόσμον ἐπὶ ἀρκετοὺς μῆνας καὶ εἰργάσθη πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν. Ἡ παρουσία τῆς Ἀπιστολῆς, ὡς ἦτο φυσικόν, εἶχε καταστήσῃ ὀξύτερον τὸν ἐκατέρωθεν φανατισμόν. Παρέμειναν ὅμως ὡς πρωταγωνισταὶ αἱ δύο μεγάλαι ἡμερήσιαι τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἡ «Ἀτλαντὶς» προμαχοῦσε μὲ σφοδρότητα ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τοῦ Κωνσταντινοῦ. Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» παρέμεινεν ἔνθεος ἐξαγγελος τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγώνος τοῦ ἑξαισίου Κρητός, ὑπὲρ τοῦ ὁποῦ ἀγώνος κατήλθε μὲ ἀποφασιστικὸτητα κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ Μιλιταρισμοῦ καὶ παρέταξεν ὅλους τοὺς ἀνεξάντλήτους πόρους τῆς ἡ σάτειρα τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ κόσμου Βορειοαμερικανικῆ Συμπολιτεία.

Αἱ δύο ἡμερήσιαι τῆς Νέας Ὑόρκης διεξήγον ἔντονον τὸν ἀγῶνα πιεζόμεναι μάλιστα ἀπὸ τὴν κοινὴν γνώμην. Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν δραματικὴν ἐκείνην περίοδον ἰδρύθησαν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην πρὸς ἄλλαι ἑβδομαδιαῖαι ἐφημερίδες. Μία τῶν βασιλοφρόνων καὶ δύο τῶν φιλελευθέρων. Τὰς ἴδρυσαν ἄτομα ἢ συσσωματώσεις. Ἐνόμιζαν ὅτι δὲν ἦσαν ἀρκετὰ ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν «Ἀτλαντίδα» ἢ ἀπὸ τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα». Παρεπονοῦντο ὅτι ἡ πολιτικὴ των δὲν ἦτο ἀρκετὰ ἀγωνιστικὴ. Ἔτσι τὴν σημαίαν τοῦ Βασιλισμοῦ ἐφιλοδόξησε καὶ τὴν ἀνέλαβε μὲ φλογερὸν πάθος ὁ Κεφαλλὴν πατριώτης Δημήτριος Θεοφιλάτος. Ἰδρυσε τὴν «φλογοφόρον» ἐφημερίδα «Νημοταγῆ», ὄργανον πῆς ἀδιαιλλάτου παρατάξεως τῶν Βασιλικῶν. Ἰδρύθησαν δὲ τότε καθ' ὅλην τὴν Ἀμερικὴν καὶ οἱ Σύλλογοι τῶν «Νημοταγῶν» ὅπως ἀνωμάσθησαν οἱ μέχρι θανάτου ἀφοσιωμένοι εἰς τὸν Στρατηλάτην.

Τί τραβοῦσαν ὅμως τότε οἱ ἐφημεριδράφοι, ἐκτεθειμένοι εἰς «πυρὰ» καὶ εἰς «ἀσφυξιογῶνα» καὶ εἰς «βέλη» τῆς ἰδίας αὐτῶν ἰδεολογικῆς παρατάξεως. Δὲν ἔλειπαν δὲ καὶ οἱ «ὀδυρόμενοι». Διὰ τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» ὠρισμένοι «χλιαροὶ» ἠδύροντο ὅτι ἦτο πολὺ δορμύς. Ἄλλοι, «οἱ ἀδιάλλακτοι», ἐξεδήλωναν τοὺς ὀδυρμούς των, παραπονούμενοι ὅτι ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἔπρεπε νὰ εἶναι δορμύπερος! Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ «ἀπαδοὶ» εἶχαν τὴν ἀξίωσιν νὰ κανονίζον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸ βαρόμετρον ἢ τὸ θερμόμετρον τοῦ ἀγώνος!

Χάρην θυμηδίας ισᾶς ἀναφέρω ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀνέκδοτα, τὸ ἐξῆς: «Μία παρέα πέντε ἔξ «χλιαρῶν» ἐπῆγαν εἰς τὸ Γουὼλ Στρητ καὶ ἐπεσικέφθησαν τὸν Ἰδρυτὴν παῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». «Ὀδυρόμενοι» τοῦ εἶπαν ὅτι: ὁ Παπᾶς μὲ τὴν δορυμιάτην ἀρθρογραφίαν θὰ καταστρέψῃ τὸν «Κήρυκα» διὰ τὸν ὁποῖον ἐνδιαφερόμεθα! Προσᾶθεισαν δὲ μερικοὶ τῆς παρέας ὅτι πιθανὸν νὰ ἀποδειχθῇ εἰς τὸ τέλος ὅτι ὁ βασιλιᾶς εἶχε δίκαιον καὶ δὲν πρέπει νὰ κακοπάθῃ ἢ ἐφημερίς μας!

Ἄμα τοὺς ἤκουσεν ὄλους ὁ «σιτβαρὸς Πελοποννήσιος» ἀπήνησε μὲ αὐτὰ τὰ καυστικὰ λόγια ἰσὸν καθένα: Γιατρέ μου ξέρουμε τὴ δουλειά μας. Κύτταξε πὰ σερχιτσάλια σου! Καὶ σύ, φίλε μου, κύτταξε τὰ ἰάνθοκομεϊά σου! Καὶ σεῖς οἱ δύο φροντίσατε γιὰ τοὺς πεντζερέδες ἰσας!

Αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ εἶπε διὰ τὴν νοστοροπίαν τῶν τότε «χλιαρῶν», οἱ ὁποῖοι, «φωσιτῆρες», ὅπως ἦσαν, ἐγνώριζαν καὶ περὶ πολεμικῆς τέχνης καὶ ἦσαν ἐνήμεροι καὶ «περὶ τῶν σημεῖων τῶν καιρῶν» τῆς διεθνοῦς διπλωματίας!

Ἀλήθεια τί τραβοῦν οἱ ἐφημεριδογράφοι πρὸ πάντων εἰς περιόδιον μεγάλων καταγιῶδων.

Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἐκίνητοποιήθησαν καὶ «οἱ ἀδιάλλακτοι» φιλελεύθεροι, ἀντιστρατευόμενοι τοὺς «χλιαρούς». Οἱ ἀδιάλλακτοι αὐτοὶ εἶχαν ἰδρύσει εἰς τὴν Νέα «Ὑόρκην» «Σύλλογον Φιλελευθέρων». Καὶ τὰ ἰσυνθήματά πους ἦσαν: «Φωτιά στή φωτιά, καὶ «σιτήθος πρὸς στήθος!» Εἶχαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀξίωσιν νὰ ὑπαγορεύουν τὴν πολιτικὴν τοῦ Κήρυκος. Ἐνοεῖται ὅτι ὁ «Κήρυξ» ἠγνόησε τὰς «ραυγάς τῶν ἀδιαλλάκτων», τῶν ἀνευθύνων «Πραπραδῶν», ὅπως ἐπικονομάζοντο οἱ ἀξιούντες «φωτιά ἰσὴ φωτιά».

Τότε οἱ ἀδιάλλακτοι ἰδρυσαν ἰδίαν πων ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα τὸν «Φιλελεύθερον». Αὐτοεχειροτονήθησαν δὲ καὶ ὡς «γνήσιοι ὄπαδοὶ» τοῦ μεγάλου Κρητός. Ὡς τοιοῦτοι «γνήσιοι» ἤρχισαν καὶ ἐνδοκομματικὴν πολεμικὴν «κατὰ τῶν μὴ γνησίων!» Κωμικὰ πράγματα.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ οἱ περὶ τὸν «Νομοταγῆ» ἀδιάλλακτοι βασιλόφρονες, οἱ αὐτοκαλούμενοι «γνήσιοι ὄπαδοὶ» τῆς πολιτικῆς τοῦ Στρατηλάτου ἤρχισαν κατὰ τῆς ἄλλης ἡμερησίας «παιδαριώδη πετροβολήματα». Πρέπει νὰ προσεθεῖ ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Φιλελεύθερον» «τῶν γνησίων ὄπαδῶν» μιὰ ἄλλη ὁμάς φιλελευθέρων, ἀξίων προσοχῆς διὰ τὴν μόρφωσιν αὐτῶν καὶ τὴν κοινωνικὴν των θέσιν, ἰδρυσαν ἐβδομαδιαῖον περιοδικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα: «Δελτίον τῶν Φιλελευθέρων». Οἱ τῆς ὁμάδος τοῦ «Δελτίου» ἦσαν διανοούμενοι. Ἀνέλαβαν τὸν ἀγῶνα ἀκαδημαϊκᾶ. Ἐγγραφαν ὡς ἀκαδημαϊκοὶ καὶ ὡς διπλωμάται ὑψηλῆς περσιωπῆς. Συνεκέντρωσαν ἀπὸ εἰσφοράς «ἐνθουσιῶντων ὄπαδῶν» μερικές δεκάδες χιλιάδες δολλάρια, ἐξοικονομήθησαν μισθοὶ «δημοσιολόγων» καὶ ὅταν ἐξηντλήθησαν μὲ γοργότητα τὰ «πεκοῦνια» ἐτεροματίσθη αὐτομάτως καὶ ἡ ζωὴ τοῦ πολυδαπάνου ἐκείνου «Δελτίου».

Τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην εἶχεν ὀργανωθῆ ὁλόκληρος ὁ Ἐλληνισμὸς τῶν Ἦνω-

μένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά, διηρημένος εἰς δύο ἀντιμέτωπα στρατόπεδα. Παντοῦ ὀλοζώνταναι οἱ «Σύλλογοι τῶν Φιλελευθέρων». Παντοῦ, ἀντιμέτωποι πρὸς τοὺς Φιλελευθέρους, καὶ ὀλοζώνταναι οἱ «Σύλλογοι τῶν Νοματῶν», τοῦτέστι τῶν βασιλοφρόνων. Ἐμοίοντο δὲ τὰ πάθη. Ἡ δρᾶσις δὲ τότε τῶν Ἑλλήνων, ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων, ἐκαθρεπίζετο, ὡς ἦτο ἐπόμενον, εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἑφημερίδας. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη περὶ «πυρετοῦ» ἦτο πόσον φλεγόμενη διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὥστε ἐὰν τυχὸν ἀπεπειρατο κανεὶς νὰ βγάλῃ ἑφημερίδα «οὐδετέραν» ἢ τοιαύτη ἑφημερίς θὰ ἀπέθνησκε τὴν ἰδίαν ἑβδομάδα, ἔλλειπει ἀναγνωστῶν. Θὰ ἐθάπτετο ἀπὸ τὴν κατακραυγὴν ὅτι ἦτο ἑφημερίς ἀνανδρῆ καὶ ἀψυχὴ ἂν ὄχι καὶ προδοτικὴ!

Ὀλόκληρος ἡ ἐν Ἀμερικῇ ὁμογένεια ἐφλέγετο. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ διαίρεσις ἐκείνη ἔβλαψε σοβαρὰ καὶ τὸ κοινοτικὸν μας συγκρότημα. Διότι εἰς πολλὰ μέρη ξεφύτρωσαν διπλῆς ἐκκλησίαι. Καὶ διπλᾶ Σχολεῖα καὶ ἐκεῖ ἀκόμα, ποὺ δὲν ἠμπεροῦσαν οἱ ὁμογενεῖς νὰ συντηρήσουν ἀξιοπρεπῶς οὔτε μιὰ Ἑκκλησία! Ἡ ἐν Ἑλλάδι διαίρεσις ἀπὸ τὴν ὁποίαν μετεδόθη καὶ εἰς τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Ἀμερικῆς μᾶς ἐρήμαξε. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι οἱ Ἑλληνες πολιτικοὶ ἄνδρες ὅσοι ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ἀμερικὴν «διὰ νὰ μᾶς μελετήσουν» μᾶς ἔλεγον: Καλὰ ἡμεῖς ἔχουμε λόγο νὰ φραγωνώμαστε ἐκεῖ κάτω. Μὰ ἐσεῖς; Γιατί φραγώσαθε; Γιατί εἰσθε διηρημένοι; Ντροπὴ!

Γιὰ αὐτοὺς τοὺς κυρίους πολιτικούς ποὺ μᾶς ὠνείδιζαν κάποιος ἔδωκε τὴν ἀρμόζουσαν ἀπάντησιν: «Πάρ' τους στὸ γόμο σου νὰ σοῦ ποῦν καὶ τοῦ χρόνου!»

Μέρος Ἐνατον

Σταυροφορία πρὸς καταστολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Διχασμοῦ

Ἡ ὕφαισις τοῦ Ἐθνικοῦ Διχασμοῦ στὴν Ἀμερικῇ. — Ἡ Ἑλλάδα ὡς συμπόλεμος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. — Σταυροφορία πρὸς καταστολὴν τῆς καμπατικῆς ἐμπαιθείας. — Ἡ προσωπικότης τοῦ Πρεσβευτοῦ Γεωργίου Ρούσου. — Διατὶ ἐνέπνευεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς ἐπισήμους τῆς χώρας καὶ εἰς τοὺς ἀποδήμους. — Ἡ κατάπληξις τοῦ Πρεσβευτοῦ ὅτι ὠρισμένοι φανατικοὶ ἐνεργοῦσαν παρασκηνητικῶς διὰ νὰ μὴ δοθῇ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις εἰς τὴν Ἑλλάδα. — Τὸ ἰσχέδιον διὰ τὸ ξεχρέωμα καὶ τὴν προικοδότησιν τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἴνστιτούτου. — Ἡ πρώτη μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Πρεσβευτοῦ ποὺ τὸν κατέστησε δημοφιλεῖ. — Μιὰ βροχὴ ὑπερτριάντα ἐπτὰ χιλιάδων δολλαρίων. — Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐδαργετῆι τὸ «τέκνον» τῆς ἀντιπάλου ἡμερησίας ἑφημερίδος. — Ὁ μεγαλόψυχος Μικρασιάτης. — Ὁ Κεφαλλονίτης Δημ. Θεοφιλάτος ποὺ ἐθυσίασε τὴν περιουσίαν του χάριν τῆς νέας μας γενεᾶς. — Ἰδρυσεν εἰς τὴν

Ουάσιγγτων και τὸν «Ἅγιον Κωνσταντῖνον» πρὸς τμήν τοῦ Στρατηλάτου. — Ἡ καταστολή τῶν νεύρων του. — Ἐφιλοτιμήτο νὰ εὐεργετῇ ἀπὸ ἵπποτι-
σμὸν πρὸς τὸν Ἀντίπαλόν του!

Σᾶς εἶπα ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔθνικοῦ διχασμοῦ ποῦ διηρέθη ὁ ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁ ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμὸς εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, ἀμφότεροι αἱ μερίδες εἶχον κέντρον δράσεως τὴν Ἑλλάδα. Νὰ μὴ κακοπάθῃ ἡ Ἑλλάδα. Νὰ μὴ ἀδικηθῇ ἡ Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν τόσον οἱ βασιλόφρονες ὅσον καὶ οἱ σπαδοὶ τοῦ μεγάλου Ἑθνικοῦ Προφήτου, τοῦ Δημιουργοῦ τῆς Ἑλλάδος πᾶν «Δύο Ἡπείρων καὶ τῶν Πέντε Θαλασσῶν», ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὸ αἶσθημα φιλογεράς φιλοπατρίας. Εὐτυχῶς ἡ πλάστιγξ τῆς νίκης ἔκλινε μὲ τὸ μέρος τῶν Συμμάχων, τοῦ ὑποίου συμμετεῖχε καὶ ἡ Βορειοαμερικανικὴ Συμπολιτεία. Ἡ Ἀμερικὴ εἶχε ρίψει εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας ἀγῶνα ὅλους τοὺς πόρους τῆς, τοὺς ἀνεξαντλήτους.

Φυσικὰ μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὴν πάλην ὑπὲρ τῶν Ἐλευθεριῶν τῆς Ἀνθρωπότητος ἡ ἀγριότης πᾶν παθῶν ποῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ εἶχεν ὑποστῆ αἰσθητὴν μείωσιν. Διότι καὶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ἔξαισίου ἐκ Κρήτης Προφήτου ἔβλεπαν ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ νίκη τῶν Συμμάχων μετὰ τῶν ὁποίων ἰσυνετολέμει καὶ ἡ Ἑλλάδα ἐσήμαινε τὴν πραγματοποίησιν ὅλων τῶν ἔθνικῶν ὀνειρών.

Ἦτοτε ἀπὸ τὴν μεταφορὰν τῆς Ἑθνικῆς Ἔδρας ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὰς Ἀθήνας εἶχε ἰσχυρὰ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὡς πρεσβευτῆς αὐτῆς εἰς τὴν Οὐάσιγγτων ὁ ἀείμνηστος Γεώργιος Ρούσος. Ὁ Ρούσος ἦτο σπανίας προσωπικότητος ἐκπρόσωπος τοῦ Αἰγυπτιώτου Ἑλληνισμοῦ. Συνεκέντρωνε ἅπαιρα χαρίσματα. Εἶχεν ὀξυτάτην ἀντίληψιν καὶ ἦτο καὶ ταχύς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φωτεινῶν βουλευμάτων του. Μεγαλοιδεάτης, ἀγνὸς Ἕλληνας, ἐνεπνέετο ἀπὸ τὴν ἰερότητα τῆς Ἑλληνικῆς ὑποθέσεως καὶ ἐνέπνεε τοὺς πάντας. Τόσον τοὺς Ἕλληνας ὅσον καὶ τοὺς Ἀμερικανούς. Εἰς τὴν ἐπιβάλλουσαν, τὴν ἀρχοντικὴν μορφήν του ἦτο διάχυτος ὁ ψυχικὸς του κόσμος: Ἡ εὐλικρινεία του. Ἡ ἀγαθότης του. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑποδειγματικὴ του ἀπλότης. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἀπέκτησε τὴν ἀπεριόριστον ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην πᾶν ἐν Οὐάσιγγτων ἐπισήμων.

Ἡμεῖς οἱ τοῦ «Ἑθνικοῦ Κήρυκος» ἐχαρίσαμεν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς φιλοσυμμαχικῆς Ἑλλάδος ὅλην τὴν θέρημν τῆς ψυχῆς μας. Ἐτάχθημεν ἱεραποστολικῶς εἰς τὸ πλευρόν του. Καὶ τὸν ἐβοηθήσαμεν μὲ ὅλας ἡμῶν τὰς δυνάμεις. Δὲν ἐπρόκειτο περὶ κομματικῶν ἀντιλήψεων ἢ ὑπολογισμῶν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ κ. Πρεσβευτοῦ ἦτο ἐπιτυχία διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος ἡ ὁποία ἠγωνίζετο νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ ἔθνικὰ ὄνειρα γενεῶν τεσσάρων αἰῶνων. Πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι καὶ πᾶν ἄλλων πόλεων αἱ Ἑλληνοαμερικανικαὶ ἐφημερίδες ἐχάρισαν εἰς τὸν ἐπίσημον ἐκπρόσωπον τῆς Ἑλλάδος — συμπολεμούσης μὲ τὴν Ἀμερικὴν διὰ τὸ ἰδεῶδες τῆς παγκοσμίου ἐλευθερίας — ἀγαθὴν καὶ φι-

λοπάτριδα διάθεσιν. Καὶ τὸν ἐνίσχυσαν. Φυσικὰ ἢ ἄλλη ἢ ἡμερησία συνάδελφος τῆς Νέας Ἰόρκης ἔδειξε δείγματα παραφρονίας. Μόνον μερικοὶ ὑπερφανατικοὶ τοῦ παρενέβαλαν προσκόμματα. Μία ἡμέρα μοὶ ἀνέφερε μετὰ κατάπληξίν του ὁ κ. Πρεσβευτὴς — καὶ μοὶ ἀπεκάλυψεν ὠρισμένα δνόματα — ὅτι εὐρέθησαν ἄνθρωποι ποὺ ὁμιλοῦν ἑλληνιστί, ὀνομάζουσι ἑαυτοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀνήκουσι εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, οἱ ὅποιοι εἶχαν τὴν ἀπονία νὰ ἐνεργήσουσι παρασηματικῶς εἰς τὴν Οὐάσιγκτων, μετὰ κάθε μέσον, καὶ ἀθέμιτον ἀκόμη, διὰ νὰ μὴ χορηγηθῇ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις εἰς τὴν Ἑλλάδα!

Δὲν ἐπερίμενα ποτὲ μιὰ πέτοια ἐνέργεια κατὰ τῆς πατρίδος τῶν ἐκ μέρους Ἑλλήνων, μοὶ ἐτόνισε μετὰ θαυμάτην ὀδύνην, κατάπληκτος ὁ κ. Πρεσβευτὴς.

Τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου προσετέθησαν μερικὰ γενναῖα ἔργα κοινῆς ὠφελείας. Ὑπὲρ τῆς μαχομένης Ἑλλάδος. Καὶ ὑπὲρ τῆς ἀποδήμου ὁμογενείας. Ἀμφότερα συμεδέθησαν καὶ μετὰ τὸ πρόσωπον τοῦ κ. Πρεσβευτοῦ. Πρόκειται διὰ τὸ ὀλοκληρωτικὸν ξεχρέωμα καὶ τὴν προικοδοτήσιν τοῦ Ἡμερησίου Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Νέας Ἰόρκης. Ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Ἀμερικανῶν Φιλελλήνων εἰς μίαν ἰσχυρὰν συσσωμάτωσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα «AMERICAN HELLENIC SOCIETY». Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἔργα κοινῆς ὠφελείας προσετέθησαν ὡς τίτλοι τιμῆς εἰς τὴν γόνιμον δρᾶσιν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς πατρίδος μας, τὸν ὅποιον ἐνίσχυνεν ὀλοθερμα ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», χωρὶς νὰ διεκδικῆ δάφνας διὰ τὸν ἑαυτὸν του καίτοι ἢ ἐφημερίς αὕτη ἀνέλαβε σταυροφορικὸν ἀγῶνα διὰ τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν. Ἡ ἐφημερίς αὕτη ποὺ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐμφανισέως της ἀνέλαβεν ἀτελειώτους ἰσταυροφορικὰς ἀγῶνας πρὸς πολλαπλασιασμὸν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολεῖων — τὰ δὲ δέκα Σχολεῖα ποὺ βρῆκε τὰ ἐμεγάλωσε καὶ τὰ ἔκαμεν ὑπερτριπλάσια ἐβάλληκε νὰ εὐεργετήσῃ καὶ τὸ οἰκονομικῶς παλαιὸν Ἡμερησίον Ἑλληνοαμερικανικὸν Σχολεῖον τοῦ Μπρόνξ Νέας Ἰόρκης. Νὰ τὸ ξεχρέωσῃ τελείως. Καὶ νὰ τὸ προικοδοτήσῃ. Ἐν συνεννοήσει καὶ μετὰ τὸν τότε πρόεδρον τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, τὸν ἀείμνηστον Ἀλέξανδρον Κόλλαν κατεστρώθη ἓνα πρακτικὸν σχέδιον ταχυτάτης ἐνεργείας. Ἐμνήθη καὶ ὁ Πρεσβευτὴς Γεώργιος Ροῦσος, ὁ ὅποιος ἐδέχθη μετὰ ἐνθουσιασμὸν τὸ σχέδιον. Εὐρισκόμενος ὁ κ. Πρεσβευτὴς εἰς τὴν Νέαν Ἰόρκην ἀπέστειλε τὴν 22αν Ἰανουαρίου 1918 τηλεγραφήματα πρὸς ὀρισμένους αἰσθηματίας Ἕλληνας «καλῶς ἀποκατεστημένους» καὶ τοὺς ἐκάλεε νὰ προσέλθουσι τὴν ἑπαύριον τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Μπάλτιμορ διὰ νὰ τοὺς ἀνακοινώσῃ μίαν «σπουδαίαν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν». Εἶχαν προσέλθει ὅλοι οἱ προσκληθέντες. Ἰδεολογικῶς ἀνήκουσι οὗτοι εἰς ἀφοπτεράς τὰς παρατάξεις. Δηλαδή καὶ Βενιζελικοὶ καὶ Βασιλόφρονες, τοὺς ὅποιους ἄμως ἤγωνεν ἢ πρὸς τὴν αἰωνίαν Πατρίδα θερμὴ ἀγάπῃ. Τοὺς ἀμίλησε διὰ τὴν ἱερότητα τοῦ Ἡμερησίου Ἐκπαιδευτηρίου ποὺ χαροπαλαίει. Τοὺς εἶπε ὅτι χωρὶς ἱερὰ Τεμένη Ἑλληνικῆς Μαθήσεως δὲν ἡμπορεῖ νὰ σταθῇ τίποτε. Θὰ σθύσωμεν. Ἀδόξως. Τοὺς συνεκίνησε. Τοὺς ἐνέπνευσε. Καὶ τοὺς ἠχμαλώ-

τισε. Καί τώρα, κύριοι, τὸν ὀβολόν σας. Διὰ τὴν Πατρίδα. Διὰ τὴν Νέαν Γενεάν. Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθοδοξίαν. Διὰ τὴν Ἀμερικὴν, ἡ ὁποία ζητεῖ νὰ ἀμαΐζουν τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα.

Ἐσηκώθη τότε ἓνας ἰδανικὸς πατριώτης ἀπὸ τὸν Πόντον. Καί εἶπε: "Ὅσα θὰ δώσετε ἀπὸψε ὄλοι σας θὰ τὰ διπλασιάσω! Ὁ Ἕλληνας αὐτὸς Μικρασιάτης τὸν ὁποῖον ἐκαμάρωσα ἐκείνη τὴν βραδυά, δὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν Εὐριπίδην Κεχαγιᾶν, τὸν σπινθηροβόλον καὶ μεγαλοῦδεάτην ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας Ἑλληνα. Ἦρχισε τότε ἡ δολларίων βροχή. Ἔπεσαν ἐντὸς μιᾶς ὥρας εἰς τὸν «Κορθανᾶν» ἰδέκα τέσσαρες χιλιάδες καὶ ἑνεακόσια σπενήγνια δολλάρια (\$ 14, 950). Ἐρριψε τότε ὁ μεγάλωφρων Μικρασιάτης τὴν ἴσου ποσοῦ ἐπιταγὴν του καὶ ἔτσι τὸ συνολικὸν ποσὸν ἀνήλθεν εἰς \$ 29,900!

Τὴν ἐπαύριον ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐβγῆκε πανηγυρικὸς. Καί πυρπολικὸς. Ἐσυνεχίσαμεν τὴν Σταυροφορίαν. Ἐδηλώσαμεν ὅτι ἡ ἐκστρατεία θὰ εἶναι διαρκείας μόνον δύο ἑβδομάδων δι' ὅσους θὰ φιλατιμηθοῦν νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἱερώτατο αὐτὸ ἴδρυμα. Καί τὸ ἐν ἀκόμῃ δολλάριο τοῦ βιοπαλαιστοῦ εἶναι τίμιο καὶ ἱερό. Ἔτσι συμμετέσχε καὶ ἡ φτωχολογία μὲ προθυμία συγκινητικῆ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι ἡ δύο ἑβδομάδων σταυροφορία ἐκείνη ἀπέδωκεν ὑπὲρ τοῦ Ἰδρύματος τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν \$ 37,171,00. Ἦτο μεγάλο τὸ ποσὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἀπὸ αὐτὰ ἐξεπληρώθη ἡ δυσβάστακτη ὑποθήκη τῶν \$ 22,236.06. Ἐπὶ πλέον ἠγοράσθησαν τοῖς μετρητοῖς μὲ καταβολὴν \$ 10,000 δύο οἰκήματα, εὐρισκόμενα εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου καὶ ἔμειναν εἰς τὸ Ταμεῖον τὸ ποσὸν τῶν \$ 4.934.94.

Αὕτη ἦτο ἡ εὐεργεσία ποὺ ἔκαμεν ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» εἰς τὸ Ἐκπαιδευτήριον, τὸ ὁποῖον ἦτο «τὸ τέκνον» τῆς «Ἀτλαντίδος». Τὸ ξεχρεώσαμεν. Τὸ μεγαλώσαμεν. Καί τὸ ἐπρικοδοτήσαμεν, τὸ γέννημα ἐκεῖνο τῆς συναδέλφου. Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πρὶν ἀκόμῃ γίνῃ ἡ σταυροφορία πρὸς σωτηρίαν τοῦ κινδυνεύοντος μοναδικοῦ μας Ἡμερησίου Ἐκπαιδευτηρίου καὶ Οἰκοτροφείου ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» εἶχε δώσει τὸ σύνθημα τῆς δριστηκῆς καταστολῆς τῶν κομματικῶν ἀντεγκλήσεων καὶ τῆς εἰρηνεύσεως τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν. Τὸ ἀδιάκοπο κήρυγμα ὑπὲρ τῆς εἰρηνεύσεως εἶχε φέρει ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Τόσον οἱ Βενιζελικοὶ ὅσον καὶ οἱ Βασιλικοὶ ἠσθάνοντο τὸ ὑπὲρ τῆς εἰρηνεύσεως ἐπίμονον ἐκεῖνο κήρυγμα ὡς Θεοῦ εὐλογίαν. Κάτω ἡ ἀδιαλλαξία. Ὁ κύριος ἀγὼν εἶναι ἄλλος. Σχολεῖα. Καί μόνον Σχολεῖα. Καί πάλιν Σχολεῖα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἰδρύματα ἱερὰ φυλετικῆς σωτηρίας τὰ ὁποῖα ὠνειροπολοῦσαμεν τότε, κατόπιν δὲ τὸ ὄνειρον ἔγινε πραγματικότης μὲ τὴν ἴδρυσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περὶ τῆς ὁποίας ὀμιλοῦμεν καὶ ἡ ἄλλη ἐφημερίς ἡ «Ἀτλαντὶς» εἶχε μετριάσῃ τὸ ἀντιβενιζελικὸν της μένος. Μόνον ὁ «Ναυοταγῆς», ἡ ἐφημερίς τοῦ ὑπερβασιλικοῦ, ἀγνοῦ ὅμως πάντοτε πατριώτου, τοῦ Κεφαλλῆνος Δημητρ. Θεοφιλάτου, κυκλοφοροῦσε μὲ ἐμπρηστικὰ συνθήματα «πρὸς ἐξόντωσιν τῶν προδοτῶν!»

— «Θὰ τοὺς φάγω! ἔλεγεν ὁ ἀνιδιοτελής Κεφαλλῆν πατριώτης.

Πρὸς ψυχαγωγίαν, πρέπει νὰ προσθέσω καὶ μερικά ἀνέκδοτα. Ἐνας στενὸς φίλος μου ἐπιστήμων, χιουμορίστας, ἀντιβενιζελικῶν φρονημάτων, ἐπῆγεν — ὡς μοι εἶπε — νὰ συνδιασκεφθῆ μετὸν ὁμόφρονά του, τὸν ἄγνον Κεφαλλῆνα πατριώτην.

— «Θὰ τοὺς φάγω!» τοῦ εἶπε μὲ φωνὴν Στέντορος ὁ Θεοφιλάτος.

— Δὲν μοῦ ἴδες, σκοπεύεις νὰ καταβροχθήσης καὶ τὸν «Παπᾶ!»

— «Ὅχι, θρὲ ἀδελφέ, αὐτὸν τὸν «Παπᾶ» δὲν πρέπει νὰ τὸν πειράξω. Τὸν σέβομαι γιατί ἐπῆγε ἑθελοντῆς στὸ μέτωπο καὶ μετὸ Σταυρὸ καὶ μετὸ δῖπλο, ἐνέπνεε τὸ στρατὸ καὶ κνηγοῦσε τοὺς δολοφόνους τοῦ Ἔθνους ἕως τὴν Σόφια!»

Ἀργότερα ὁ Κεφαλλῆν πατριώτης, ὅταν ἀντελήφθη ὅτι τὰ συνθήματα «πρὸς ἐξόντωσιν τῶν προδοτῶν» δὲν εἶχαν πλέον πέρασιν, διέθεσεν ὁλόκληρη περιουσία πρὸς ἐκπαιδευτικούς σκοποὺς ὑπὲρ τῆς ἐν Ἀμερικῇ Νεολαίας μας. Ὁργάνωσε τμήματα Προσκόπων. Ἐπλήρωσεν ὅλα τὰ ἔξοδα. Ἐνδυμασίας. Καὶ ὄργανα. Καὶ τὸν Ἀρχηγόν. Χάριν τῆς Νεολαίας τῆς Ἀμερικῆς ἴδρυσεν καὶ Ἐκδοτικὸν Οἶκον. Ἐπῆρε δὲ τὴν ἄδειαν καὶ ἐξέδιδε κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων τὰ Βιβλία τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου «Ὁφελίμων Βιβλίων». Ἐκράτησε δὲ καὶ τὴν ἡφμερίδα τοῦ «Νομοταγῆ» πρὸς διαφήμισιν καὶ διάδοσιν τῶν βιβλίων, στιβαγμένων εἰς ἀπέραντες ἀποθήκας. Οἱ εἰδότες θεβαιοῦν ὅτι ὁ Κεφαλλῆν πατριώτης ἐδαπάνησε διὰ τὴν ἡφμερίδα του καὶ διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς Νεολαίας ἐκδόσεις καὶ διὰ τὸ Προσκοπικὸν κίνημα περὶ τὰς τριακοσίας χιλιάδας δολάρια!

Εἰς αὐτὰ δὲν συμπεριλαμβάνονται τὰ ὅσα ἐξώδευσε διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας «Ἁγίου Κωνσταντίνου» εἰς τὴν Οὐάσιγκτων πρὸς τιμὴν τοῦ Στρατηλάτου. Νὰ καὶ ἓνα ἄλλο ἀνέκδοτο, χαρακτηριστικὸ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ Θεοφιλάτου.

Μιὰ μέρα μὲ ἐπεσεκέφθη εἰς τὸν Κήρυκα, ἐλθὼν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἓνας νεανίας μὲ φωνὴν τενόρου, ὁ κ. Μάγκος. Ἦθελε νὰ σπουδάσῃ εἰς τὴν Νέαν Ἐνδύσην. Παρεκάλεισε νὰ τὸν συστήσῃ εἰς κάποιον πλούσιον Βενιζελικὸν διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὰς σπουδὰς του. Ὁ νεανίας εἶχε καλὰ συστατικά. Κάθησα, λοιπόν, ἐκείνη τὴν στιγμὴ καὶ ἔγραψα ἓνα θερμὸ γράμμα πρὸς τὸν φιλότιμον Κεφαλλῆνα.

Πῆγαινε — εἶπα εἰς τὸν νεανία — μὲ τὸ γράμμα αὐτὸ καὶ θὰ ἐπιτύχῃς. Ὁ νεανίας ἐδίστασε καὶ ἀποροῦσε διὰ τὸ περιεργὸ διάβημα. Ἀλλὰ ἐπέμεινα. Καὶ ἐπῆγε νὰ παραδώσῃ τὸ γράμμα.

Ὁ ἀειμνηστὸς Θεοφιλάτος, ὁ μεγαλόκαρδος Κεφαλλονίτης μόλις ἐδιάβασε τὸ γράμμα εἶπεν εἰς τὸν ἐμβρόντητον νεανίαν: «Ἀναλαμβάνω ἐπὶ τρία χρόνια ὅλα σου τὰ ἔξοδα, διότι σὲ συνιστᾷ καὶ μετὸ παρακαλεῖ ὁ Ἀντίπαλός μου!»

Μέρος Δέκατον

Ὁ πρεσβευτὴς ποὺ ὠργάνωσε τοὺς Ἀμερικανούς Φιλέλληνας

Ἡ δευτέρα μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Ἑλληνος Πρεσβευτοῦ. — Δύο ἡμέρες μετὰ τὸ τελειωτικὸ ξεχρέωμα τοῦ Ἡμερησίου Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ Οἰκοτροφείου τῆς Νέας Ὑόρκης ἐγίνε καὶ ἡ ἐπίσημη πανηγυρικὴ ἐμφάνισις τῆς Ὀργανώσεως τῶν Ἀμερικανῶν Φιλελλήνων. — Πρόεδρος αὐτῆς ἔνας πνευματικὸς Κολοσσός. — Τὸ βασικὸ πρόγραμμα ἦτο νὰ ὑποστηριχθοῦν τὰ ἔθνικὰ δίκαια τῆς Ἑλλάδος. — Ὁ σταυροφορικὸς ρόλος τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου διὰ τὸν θρίαμβο τοῦ ἱστορικοῦ ἐκείνου Κινήματος. — Ὁ Ἀμερικανὸς ποὺ ὡς Ὀλύμπιος Ζεὺς ἐξυμνοῦσε τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμιάτων στὴν Ἀνθρωπότητα. — Οἱ θεσμοὶ Ἀμερικῆς καὶ Ἑλλάδος. — Ἡ ἀγαλλίασις τοῦ Πρεσβευτοῦ. — Σειρὰ φιλελληνικῶν ἐκδόσεων. — Τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ εἰς τὴν ἀγγλικήν, κατὰ μετάφρασιν τοῦ Ἀριστείδη Φουτριδῆ. — Ὁ πρεσβευτὴς καὶ ἡ Βουλγαρικὴ παρασσία. — Οἱ φιλοσοφικοὶ Μισσιονᾶριοι καὶ ὁ Πρόεδρος Οὐέλσον. — Ἐνα δηλητηριώδες ἀνθελληνικὸ ἄρθρο. «Ἡ Ἑλλὰς χώρα χωρὶς Ἐδαγγέλιο!» — Τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ψηφίσματα ἄλλων φιλελλήνων Ἀμερικανῶν Κληρικῶν. — Βενιζέλος καὶ «Ἐθνικὸς Κήρυξ».

Σὰς εἶτα πῶς ἐμυήθη εἰς ἓνα πρακτικὸ σχέδιον ὁ πρεσβευτὴς Γεώργιος Ροῦσος διὰ τὸ τελειωτικὸ ξεχρέωμα τοῦ Ἡμερησίου Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν συλλογὴν δεκαπέντε περὶ-που χιλιάδων δολλαρίων ἴδρυσεν τὸ 1912 ἡ συνάδελφος «Ἀτλαντὶς» Ἡ σταυροφορία τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ἀπέφερε τότε (τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1918) τὸ ποσὸν τῶν \$ 37,171. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο σημαντικὸν τὸ ἐξασφαλισθῆν ποσὸν ἐκεῖνο. Ἦτο δὲ σεβαστὸ καὶ τὸ ποσὸ τῶν \$ 46,000 ποὺ ἐμάζευσεν ἀργότερα εἰς ἐποχὴν δεινῆς οικονομικῆς κρίσεως ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». Ἔπει ἡ ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ μας ἠμπόρυσεν καὶ ἀγόρασε «τοῖς μετρητοῖς» ἀντὶ μόνον \$ 31,500 τὸ ἀξίας \$ 600,000 ἡγεμονικὸ οἰκοδομικὸ συγκρότημα εἰς τὸ Pomfret, Conn., ὅπου ἀρχικῶς ἐλειτούργησεν ἡ Θεολογικὴ, διὰ νὰ γίνῃ «Φάρος Ἑλληνικῶν Σπουδῶν καὶ νὰ καταρτίζωνται ἐκεῖ ἐκ τῶν νέων μας γενεῶν οἱ Ἱερολογῖται καὶ οἱ Σταυροφόροι τῆς μαρτυρικῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας».

Ἀλλὰ ὁ πρεσβευτὴς Γεώργιος Ροῦσος, ὁ ἐμπνευσμένος ἐκεῖνος ἀφεντάνθρωπος τὸν ὁποῖον ἐνίσχυνεν ἱεραποστολικῶς μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», κατώρθωσε καὶ συνέδεσε τὸ ὄνομά του — καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας — μὲ τὴν σύμψηξιν μιᾶς

ισχυρᾶς Ἀμερικανικῆς Ὁργανώσεως. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς αἰδίου μνήμης American Hellenic Society. Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ὁργανώσεως αὐτῆς συνεκεντρώθησαν πρὸς θετικὴν δρᾶσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν δικαίων αὐτῆς οἱ κορυφαῖοι φιλέλληνες τῆς Συμπολιτείας. Μὲ κέντρον τὴν Νέαν Ὑόρκην, μὲ Τμήματα εἰς τὴν Οὐάσιγκτων καὶ εἰς τὴν Βοστώνην καὶ μὲ πυρῆνας εἰς διάφορες Πανεπιστημιακὰς Ἑστίας ἐπεστρατεύθησαν κορυφαῖοι ἄνδρες τοῦ Νέου Κόσμου. Ἦσαν μεγάλοι διανοούμενοι, Πρύτανεις καὶ Καθηγηταὶ Πανεπιστημίων, δημοσιογράφοι καὶ συγγραφεῖς, κληρικοὶ διαφόρων δογμάτων καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες, πολιτευόμενοι πανίσχυροι, ἀμφοτέρων τῶν Κομμάτων, καθὼς καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ τραπεζιτικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ κόσμου, καὶ μεγάλης ὀλκῆς βιομήχανοι καὶ ἐπιχειρηματία... Ὑπῆρξε δὲ ἐξαιρετικὴ ἡ ἐπιτυχία ὅτι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ φιλελληνικοῦ κινήματος ἐτέθη ἕνας Κολοσσός, ὁ Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Κολόμβια Δρ. Νικόλαος Μώρραϊη Μπῶτλερ. Δύο ἡμέρες μετὰ τὸ τελειωτικὸν ἔσχεμα καὶ τὴν προικοδότησιν τοῦ Ἡμερησίου Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, τὸ ὁποῖον ἦτο «τέκνον» τῆς «Ἀτλαντίδος» καὶ τὸ ἐπροστατεύσαμεν μὲ στοργή, ἔκαμε τὴν ἐπίσημη ἐμφάνισίν της, τὴν 25ην Ἰανουαρίου τοῦ 1918 ἡ American Hellenic Society. Εἶχεν ὀργανωθῆ τότε δεῖπνον εἰς τὴν μεγαλοπρεπεστάτην αἰθουσα «Music Hall» τοῦ ξενοδοχείου Μπίλτμορ ὅπου διέμενεν, ὅσῳκις ἤρχετο εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην ὁ κ. Πρεσβευτῆς. Τὴν βραδυὰ ἐκείνη ἀμίλησαν πλείστοι κορυφαῖοι Ἀμερικανοὶ καθὼς καὶ ὁ Ἕλλην Πρεσβευτῆς. Ὁ πρόεδρος τῆς Ὁργανώσεως, ὁ σοφὸς Πρύτανις, ποῦ ἐφαίνετο ὡς Ὀλύμπιος, ἀνέφερον ὅτι: «καὶ ἄλλοτε ἀνέπτυξα τὴν σημασίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἀδαμάντινης αὐτῶν ἐπιρροῆς εἰς τὸν πολιτικὸν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου ὄλων τῶν αἰώνων».

Εἰσερχόμενος ὁ σοφὸς Πρύτανις εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἀποστολῆς τῆς American Hellenic Society, ἐτόνισε τότε, ἐκτὸς τῆς πολυτιμότητος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τὰ ἐξῆς: «Σκοπὸς τῆς Ὁργανώσεως ἡμῶν εἶναι νὰ γνωρισθῆ ἡ Ἑλλάς, ἡ μητέρα τοῦ πολιτισμοῦ, ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς ὡς ὅλας τὰς ἀπόψεις». Προσέθεσε καὶ αὐτά: «Ἐδέχθην τὴν Προεδρίαν τοῦ Κινήματος μὲ ὄλην τὴν καλὴν θέλησιν νὰ ἐργασθῶ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν πάσῃ δυνάμει». Νὰ γνωρισθῆ ἐπανάλαβε — ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ ὄλους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς πολιτικούς, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἔθνικῆς ἀπόψεως αὐτῆς». Καὶ ἐτόνισεν ἀκόμη. «Νὰ συνδεθοῦν στενωτέρον οἱ δεσμοὶ τῶν δύο Ἐθνῶν καὶ νὰ ἀναπτυχθῆ ὁ φιλελληνισμὸς καθ' ὄλην τὴν Συμπολιτείαν». Ἐξῆρα λόγια.

Κατὰ τὴν ἱστορικὴν βραδυὰ, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς ρήτορας οἱ ὁποῖοι ἐφαίνοντο ὡς φοιβόληπτοι ὅταν ἐξυμνοῦσαν τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Ἕλλην πρεσβευτῆς. Κολυμβῶν εἰς πλήμμυραν ἀγαλλιῶσεως, κατακτητῆς τῆς σπανίας ἐκείνης φιλελληνικῆς συγκεντρώσεως ὁ κ. Ροῦσος, εὐθυτενῆς, ὅπως ἦτο, καὶ μεγαλοπρεπῆς, παρουσίασε τὴν ἄποψιν τῶν ἑλληνικῶν δικαίων καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀγώνων ποῦ συνεχίζονται μὲ τὰς παραδόσεις τοῦ Ἐθνους, τὸ ὁποῖον

παλαίει ἀπὸ καταβολῆς κόσμου πρὸς περιφρούρησιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν θείων ἐκείνων δικαιωμάτων ὑπὲρ τῶν ὁποίων προμαχεῖ σήμερα καὶ ἡ μεγάλη τῶν Ἐθνῶν καὶ τῆς Παγκοσμίου Ἐλευθερίας Προστάτις, ἡ Ἀμερικὴ.

Μὲ πολὺ τάχτι ὁ Ἕλλην Πρεσβευτὴς ἐστιγγάτισε τὴν προδοσίαν τῆς Βουλγαρίας καὶ τὰς φθιωδίας αὐτῆς ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ ἐφημερὶς ἀνέλαβε τὴν σταυροφορίαν καὶ πυροπολοῦσε τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνισχύουν πλουσιοπάροχα τὸ ταμεῖον τῆς American Hellenic Society καὶ νὰ δαπανοῦν οἱ ἴδιοι καὶ διὰ τὰς παντοίας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐκδόσεις τῆς Φιλελληνικῆς Συσσωματώσεως. Ἡ ἀδιάκοπη πυροπολικὴ ἀρθρογραφία διὰ τὸ μέγα φιλελληνικὸ κίνημα εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ γίνωνται γενναῖαι χορηγίαι τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς, τόσον τῶν φιλελευθέρων ὅσον καὶ τῶν φιλοβασιλικῶν πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Ταμείου τῆς Ὄργανώσεως. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐθελουσία τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν ἐπροξένησε τὴν καλλιτέραν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς φιλέλληνας. Εἶχαν ἰδρυθῆ ἀξιοπρεπῆ γραφεῖα εἰς τὴν Νέα Ὑόρκη. Μὲ τὰ ψέμματα δὲν γίνεται ἐργασία. Οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ὄργανώσεως ἠμείβοντο ἀξιοπρεπῶς. Ἦρχισαν δὲ καὶ αἱ ἐκδόσεις ἐργῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Ὀλόκληρη σειρὰ συγγραμμάτων πρωτοτύπων καὶ ἐκ μεταφράσεως. Διὰ νὰ δειχθῆ εἰς τὸν Ἀμερικανικὸν κόσμον ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπαυσε νὰ γεννᾷ καὶ μεγάλους διανοουμένους ἐπροστέθη ἀπὸ τὴν American Hellenic Society καὶ ἕνας τόμος ποιημάτων τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ, κατὰ μετάφρασιν εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἀπὸ τὸν ἀείμνητο Ἀριστείδη Φουτρίδη, ὑφηγητὴν τότε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Χάρβαρντ.

Ἦτο πολὺ νοήμων καὶ πολὺ ἀποδοτικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ ἡ πνευματικὴ ἐκείνη Σταυροφορία ὑπὲρ τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος, μητέρας τοῦ τελειοτέρου πολιτισμοῦ. Οἱ ὥραιες ἐκείνες ὁμοίμορφες ἐκδόσεις κυκλοφοροῦσαν κατὰ χιλιάδας. Ἐστόλιζαν τὶς Βιβλιοθῆκες καὶ τὰ Πανεπιστήμια. Τὰ γραφεῖα τῶν Ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων καθὼς καὶ τὰ Γραφεῖα τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κογκρέσου καὶ γενικᾶ τῶν σημανόντων Ἀμερικανῶν πού κατηύθυναν τὴν πορείαν τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ συσσωματώσεως τῶν Ἀμερικανῶν Φιελλήνων μὲ τὴν σύμπηξιν πολιτῶν ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἦτο φυσικὸ διατὶ ἐκρίθη ὡς σκόπιμα νὰ ἀντιπροσωπεύωνται εἰς τὸ πολυμελὲς Συμβούλιο καὶ μερικοὶ Ἕλληνες πού ἀπεδέχθησαν καὶ τὴν εὐθύνην νὰ δημιουργοῦν ἐπὶ πλέον καὶ ὕλικους —διὰ δωρεῶν καὶ ἐκστρατειῶν— πόρους, ὅσον τὸ δυνατόν ἀφθόνους πόρους, διὰ νὰ κινήται ἀπρόσκοπτα ἡ μηχανὴ τοῦ μεγαλοφάνταστου ἐκείνου φιλελληνικοῦ Κινήματος. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν συμμετεῖχον οἱ ἐξῆς ἑννέα Ἕλληνες:

Θεόδωρος Ἴων, καθηγητὴς Διεθνoῦς δικαίου. Ἦτο Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου τοῦ American Hellenic συνεργαζόμενος μὲ τὸν καθηγητὴν Κάρολον Μπράουν ὁ ὁποῖος ἦτο πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀμφότεροι

ἦσαν οἱ μόνοι ἕμισθοι διὰ τὰ ἀφιερώνουν τὸν χρόνον τοὺς εἰς τὸ μεγάλο Ἔργο. Γραμματεὺς ἦτο ὁ δικηγόρος Κωνστ. Βοηλῆς, πρόεδρος τότε τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως. Χρῆ Τσιμίου ἐξετέλει ὁ Λεωνίδας Καλθοκορέσης ἐκ τῶν διευθυντῶν τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Ἐποκαταστήματος τῶν Ἀδελφῶν Ράλλη. Οἱ ἄλλοι ἔξ Ἑλλήνων ἦσαν οἱ ἑξῆς: Πέτρος Π. Τατάνης, ἰδρυτῆς τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» καὶ Διευθυντῆς τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Ἐποκαταστήματος τῶν Ἀδελφῶν Καρακαντᾶ. Ὁ ἐν Οὐάσιγκτων ἰατρός Δρ. Ἰωάννης Κώνστας Καθηγητῆς τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου. Ὁ πρωθιερεὺς Δρ. Δ. Καλλιμάχος Ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», οἱ ὑφηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Χάρβαρντ Ἀριστείδης Φουτρίδης καὶ Ραφαὴλ Δήμος καὶ ὁ Ἀντώνιος Μπενάκης Διευθυντῆς τοῦ ἐν Βοστώνῃ Καταστήματος Χωρῆμη—Μπενάκη.

Ἡ ὀργάνωσις ἐκεῖνη εἶχε προσφέρει ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν κατὰ τὴν τριετῆ ζωὴν τῆς (1918—1920), πρὸ πάντων ὅταν εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Βερσαλλιῶν ἐμάχετο ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὰ ἐξασφάλισθαι ὅλα τὰ δίκαια τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ πανίσχυροι ἐν Ἀμερικῇ Μισσιονάριοι ποὺ ἦσαν φανατικοὶ φιλοβούλγαροι, εἶχον πολιορκήσῃ τὸν εἰς τὰς Βερσαλλίας εὐρισκόμενον Πρόεδρον Γούντρω Οὐίλσον καὶ ἐμάχοντο νὰ μὴ ἀποδοθῇ ἡ Θράκη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Μισσιονάριοι ἦσαν ἀνέκαθεν δηλητηριασμένοι ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποὺ πρωτοῦλθε στὴν Ἀμερικὴ ὁ πρεσβευτῆς Γεώργιος Ροῦσος ἕνας γνωστὸς ἐκπαιδευτικὸς Μισσιονάριος, ὁ Δρ. Οὐάιτ, ἐδημοσίευσεν εἰς ἕνα ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ περιοδικὸ τῶν Ἱεραποστόλων δηλητηριῶδες ἀνθελληνικὸ ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Χώρα ἢ ἄνευ Εὐαγγελίου!» «The Country Without Cuspe!» Εἶχαν τότε στείλει εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν Εὐαγγέλια μεταφρασμένα στὴν Νεοελληνικὴν. Ἡ μεταδοθεῖσα εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἰδησις ἔλεγεν ὅτι τὰ Εὐαγγέλια αὐτά, ὅσα ἔφθασαν εἰς τὸ Τελωνεῖο στὸν Πειραιᾶ κατεστράφησαν. Ἡ ἐκάθησαν ἢ ἐρρίφθησαν στὴ θάλασσα! Ὁ Δρ. Οὐάιτ ἐτόνιζεν εἰς τὸ ἀνθελληνικὸ ἄρθρον του, ὅτι «ὁ Θεὸς θὰ τιμωρήσῃ τὴν ἄνευ Εὐαγγελίου χώραν, ἢ ὅποια καίει τὰς Ἁγίας Γραφὰς ἢ τὰς πετᾶ εἰς τὴν θάλασσαν!».

Τὸ ἀνθελληνικὸ ἐκεῖνο ἄρθρον τὸ ἀπέστειλα εἰς τὸν κ. Πρεσβευτὴν. Τοῦ ἐτόνισα πόσον πανίσχυροι εἶναι αἱ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὀργανώσεις τῶν Μισσιοναρίων, οἱ ὅποιοι διευθύνουν τὰς Ἀμερικανικὰς Ἱεραποστολὰς ἀνὰ τὴν ὑφήλιον. Ὁ κ. Πρεσβευτῆς, ὁ ὅποιος συνεταράχθη ὅτι οἱ Μισσιονάριοι ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπληροφοροῦντο ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἢ ἄνευ Εὐαγγελίου Χώρα, μοὶ εἶπε ὅτι ἐτηλεγράφησεν ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν «τὰ δέοντα» καὶ ἐτόνιζεν ὅπως ἀποφεύγωνται εἰς τὰ Τελωνεῖα τοιαῦτα ἀποπτήματα, διαφημιζόμενα πρὸς δυσφήμησιν τῆς Πατρίδος μας. Ὀλίγον ἀργότερα ὅταν ὁ Βενιζέλος εὐρέθη εἰς τὰς Βερσαλλίας ἐνώπιον τῆς ἀπροσδόκητης μανίας τῶν φιλοβουλγάρων Μισσιοναρίων ποὺ εἶχαν πολιορκήσῃ καὶ τὸν Πρόεδρον Οὐίλσον καὶ ἐκινδύνευε τὸ

ζήτημα τῆς Θράκης, μᾶς ἔστειλε μήνυμα εἰς τὸν Κήρυκα καὶ μᾶς ἐτόνιζεν ὅτι εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ τοῦ ἀποσταλοῦν ψηφίσματα ἐξ ἄλλων φιλελληνικῶν, Ὄρησκευτικῶν Ὀργανώσεων τῆς Ἀμερικῆς. Τότε ἡ ἐφημερίς, ὑποβαλλομένη καὶ εἰς θυσίας ἐμερίμνησε καὶ ὀργανώθησαν συγκεντρώσεις καὶ ἐστάλησαν ψηφίσματα φιλελλήνων κληρικῶν, ἰδιαίτερος δὲ Ἐπισκοπιανῶν. Τὰ ἀθρόα ἐκείνα ψηφίσματα ὥπλισαν τὸν βραχίονα τοῦ Ἑλληνος Πρωθυπουργοῦ. Ὁπίσσαν καὶ τὴν φωνὴν του ὅτι τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινὴν γνώμην τῶν Ἀμερικανῶν δὲν τὴν ἀντιπροσώπευον ὠρισμένοι φιλοβούλγαροι Μισσιονάριοι. Καὶ ἔτσι ἐκάμφθη καὶ ὁ πολιορκούμενος Πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ ἐπῆραμεν καὶ ὀλόκληρη τὴ Θράκη!

Μέρος Ἐνδέκατον

Ὁ Ἱεράρχης πού ὠνειρεύετο νὰ ψαύσῃ τὰ ἄστρα!

Ἡ ἐπὶ τριάντα χρόνια χειμαζομένη ἀκέφαλη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία στῆν Ἀμερικῇ. — Αἱ ἀναδοχαὶ πρὸς ἀποστολὴν Ἐπισκόπου. — Ἡ πρώτη ἔλευσις τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου στῆ Νέα Ὑόρκη. — Τὰ μέλη τῆς Ἀποστολῆς. — Ἡ ἄρνησις τοῦ Χρυσοστόμου νὰ δεχθῆ τὴν δεσποτοποίησίν του ματαιῶναι τὰ σχέδια. — Τὰ πρῶτα «ἀκροβολυστικὰ πυρά!» — Ἡ ἐπὶ τοῦ ζωτικῶ ζητήματος διαίρεσις τοῦ Τύπου Νέας Ὑόρκης. — Ἐθνικὸς Κήρυξ, «Ἀτλαντὶς» καὶ «Νομοταγῆς». — Ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπεία. — Αἱ συζητήσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀποστολῆς μὲ τοὺς Προτεστάντας. — Ἀκαδημαϊκὰ λόγια «τοῦ ἀέρος». — Τὸ μόνον κέρδος ἦτο ἡ προαγωγή τοῦ Φιλελληνισμοῦ. — Ὁ Μελέτιος μὲ τὴν αἰσιοδοξίαν του ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἤμπορούσε νὰ ψαύσῃ τὰ ἄστρα τὴν νύκτα! — Τὸ δεικρὸ τῆς ἐδρύσεως Ἑλληνικοῦ Ὀρφανοτροφείου στῆ Νέα Ὑόρκη. — Χιλιάδες δαλλάρια «στὸ χαρτί». — Ἐνας ἄλλος «μεγάτμος εὐεργέτης». — Τὸ καράδι μὲ τὰ μηχανήματα διὰ τὴν Μητρόπολιν Ἀθηνῶν. — Τὸ ρεζίλιμα. — «Εἶπαμε, ξεῖπαμε!» — Ἡ πιθανὴ πίσις σημερινῶν βασιλοφρόνων. — Αἱ δύο ἀπογοητεύσεις τοῦ Ἱεράρχου.

Τὸ ἔτος ἐκεῖνο (1918) πού ὁ πρεσβευτὴς Γεώργιος Ροῦσος, ἄρχισε τοὺς θριάμβους του — καὶ διὰ τῆς παρουσίας του ἐνέπνεεν ὅλους μας εὐρηγετήθη πλουσιοπάροχα καὶ ἐστηρίχθη τὸ Ἑλληνοαμερικανικὸ Ἡμερησίον Ἐκπαιδευτήριον καὶ Οἰκοτροφεῖον τῆς Νέας Ὑόρκης, συνεισλήχθη δὲ διὰ πρώτη φορὰ καὶ ἡ ὀργάνωσις τῶν Ἀμερικανῶν φιλελλήνων ὑπὸ τὸ ὄνομα AMERICAN HELLENIC SOCIETY — ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου ἀπέβλεψε καὶ πρὸς ἓνα ἄλλον ζωτικώτατον σκοπὸν: Νὰ ὀργανωθῆ ἡ μέχρι τότε ὀρφανὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπρόκειτο δηλαδὴ περὶ ἐγκαταστάσεως Ἑλληνος Ἀρχιε-

ρέως εἰς τὸν Νέον Κόσμον καὶ περὶ τῆς κανονικῆς τακτοποιήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῶν Κοινοτήτων μας, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ὑπερέβαινε τότε τὰς διακοσίας. Εἶχαν περάσῃ τριάντα περίπου χρόνια, ἀφ' ὅτου ἰδρύθη ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Κοινότης εἰς τὴν Νέα Ὑόρκη, μετὰ τὴν ὁποίαν —καὶ μετὴν ραγδαίαν αὔξησιν τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος— τὸ κοινοτικὸν μας συγκρότημα ἐπεξετάθη βαθμιαίως καθ' ἑλλην τὴν Συμπολιτείαν. Καθ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ πρὸ τοῦ 1918 μακρὰ χρόνια ἐγένοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀτελεῦττες συζητήσεις περὶ ἀποστολῆς εἰς τὴν Ἀμερικὴ Ἀρχιερέως διὰ νὰ κατορθωθῇ, ἐπὶ τέλους, ἡ τακτοποίησις τῆς φρασεῖας εἰς τὸν Νέον Κόσμον ἐκκλησιαστικῆς ἀνωμαλίας. Καίτοι ἡ ὅλη κατάστασις —κατὰ τὰ πρῶτα τριάντα χρόνια— ἦτο «χαώδης» ἐν τούτοις ἡ ἀποστολὴ Ἱεράρχου προσέκρουσεν εἰς τὸν βράχον τοῦ κομματισμοῦ τῶν πολιτευομένων τῆς μακροκνήσας πατρίδος μας. Ἐμειολάβησαν καὶ οἱ πόλεμοι τοῦ 1897. Καὶ τοῦ 1912 καὶ 1913. Καὶ ἡ κατὰ τὸ 1914 ἔκρηξις τῆς παγκοσμίου ἀνθρωποσφαγῆς, ἡ ὁποία ἀνεστάτωσε καὶ διήρρεσε καὶ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον.

Τὸ 1918 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶχεν αἰσθανθῆ τὸ μέγαλον παράτονον καὶ τὸ αἶτημα τῶν ὑπερδιακοσίων χιλιάδων ἀποδήμων, ὅπως, ἐπὶ τέλους, ἀποσταλῇ ἓνας ἀνώτερος πνευματικὸς ἄνθρωπος ἓνας ἄξιος τῆς ὑψηλῆς κλήσεως Ἱεράρχης ἱκανὸς νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἐπὶ τριάντα χρόνια Ὀρφανὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς καὶ νὰ τερματίσῃ τὴν ἐπονείδιστην περίοδον τοῦ χάους. Καὶ τῆς ἀνομίας. Καὶ τῆς ἐντροπῆς.

Ἔτσι, τὸ 1918, μᾶς ἦλθεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἡ Πενταμελὴς Ἐκκλησιαστικὴ Ἀποστολή. Ἦλθεν αὐτὸς οὗτος ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Μελέτιος Μεταξάκης. Τὸν συνώδευαν τέσσαρες ἄλλοι. Ἦσαν ὁ τιτουλάριος Ἐπίσκοπος Ροδαστοῦ Ἀλέξανδρος, ὁ σοφὸς Ἀρχιμανδριτὴς Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἐξελέγη Ἀρχιεπίσκοπος πάσης Ἑλλάδος, ὁ Ἀρχιμανδριτὴς Ἀλέξανδρος Παπαδόπουλος, ἀπεσπασμένοι τότε εἰς τὸ Ἰνστιτούτον τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ τὰ ἐν γένει Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, καθὼς καὶ ὁ Καθηγητὴς Ἀμιώκας Ἀλεβιζάτος. Αὕτη ἦτο ἡ ἐπίσημος ἀποστολὴ ποὺ διέπλευσε τὸν ἄνεαν διὰ νὰ ρυθμίσῃ τὰ ζητήματά μας καὶ νὰ «μᾶς φέρῃ εἰς Θεογνωσίαν».

Ἀτυχῶς ὅμως. Ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο ἀκόμη κατάλληλη πρὸς ρύθμισιν τοῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη σχολάζοντος Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Ὁ γνωστὸς Ἐθνικὸς διχασμὸς ποὺ ἀνεστάτωσε τὸ πανελλήνιον εἶχεν ἀκόμη ἐπικίνδυνες ρίζες μετὰ τῶν ἀποδήμων. Ἡμεῖς οἱ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ἐκάμαμεν ὅ,τι δυνατόν διὰ νὰ ἐνισχύσωμεν τὸ ἄγιον ἔργον. Ἀλλὰ οἱ ἄλλοι οἱ ποτισμένοι μετὴν χολῆν κατὰ τῶν «προδοτῶν», οἱ τῆς ἀντιθέτου παρατάξεως οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὑπολογισμοὶ ἀριθμητικῶς ἤρχισαν τὰ «ἀκροβολιστικὰ πυρὰ», πανέτοιμοι νὰ ἐφορμήσουν κατὰ τοῦ ἐνδεχομένου «βενιζελικοῦ πραξικοπήματος». Πανέτοιμοι νὰ κάμουν τὰ πάντα «Πῆ Μαδιάμ»!

Ὁ Μητροπολίτης Μελέτιος, ὁ ὁποῖος διεκρίνετο καὶ διὰ τὴν ὀξείαν ἀντίληψίν του, ἔβλεπε ὅτι δὲν ἦτο καὶ τόσο ἐύκολο τὸ ἐγχείρημα. Ἐν τούτοις φιλοδοξοῦσε νὰ προχωρήσῃ. Καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν Ἀρχιεπίσκοπον. Γνωρίζω ὅτι ἠγωνίζετο νὰ πείσῃ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Χρυσόστομον Παπαδόπουλον νὰ δεχθῇ τὴν Ἰπλάτην Ἀρχὴν τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἦτο δὲ ἔτοιμος, μὲ συλλειτουργία δύο ἄλλων ξένων, ἀλλ' ὁμοδόξων ἐπισκόπων νὰ τὸν χειροτονήσῃ Ἱεράρχην καὶ νὰ τὸν ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν Νέαν Ἰόρκην Ἀρχιεπίσκοπον τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὀριστικὴ ἄνωγσις καὶ ἡ ἀμετάκλητος ἀρνήσις τοῦ σοφοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐμαπαίωσε τὰ σχέδια τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Ἐὰν ἐδέχετο τὴν προσφερθεῖσαν τιμὴν ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, εὐρίσκομαι ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κατασταλῇ ἡ ὀξύτης τοῦ φανατισμοῦ πῶν ἀντιθέτων. Διότι ἐγνώριζαν καὶ αὐτοί, ἰδιαιτέρως οἱ τῆς ἄλλης ἡμερησίας ὅτι ὁ σοφὸς Ἀρχιεπίσκοπος Παπαδόπουλος εἶχε καὶ αὐτὰ τὰ σπάνια χαρίσματα: Ἦτο γλυκύς, καὶ πρᾶος. Καὶ καλοκάγαθος. Καὶ φιλειργητικὸς.

Ἐπιστεῦσαμε καὶ ἡμεῖς οἱ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ὅτι διὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τοῦ ἐθνικοῦ διχασμοῦ ὁ καλοκάγαθος καὶ πρᾶος ἐκεῖνος κληρικὸς θὰ ἦτο ὁ πλέον κατάλληλος καὶ ὁ πλέον ιδεώδης νὰ ποιμάνῃ, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος, τοὺς χεμιζομένους ἀποδήμους ἀδελφούς.

Κατόπιν τῆς ὀριστικῆς ἀρνήσεως τοῦ Χρυσόστομου ὁ Μελέτιος ἐτροποποίησε τὸ πρόγραμμά του. Ἠρκέσθη νὰ ιδρύσῃ τὴν «Συνδικὴν Ἐπιτροπείαν» ὥρισε δὲ ὡς προσωρινὸν «Ἐπίτροπον» τὸν τιτουλάριον Ἐπίσκοπον Ροδοστόλου, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι, ἐν καιρῷ θὰ ἐκλεγῇ καὶ θὰ ἀποσταλῇ ὁ μέλλων Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου.

Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος εὔρε τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἐμελέτησε τὴν ὅλην κατάστασιν. Ἀντιλήφθη ὅτι παρ' ὅλον τὸν μετριασμόν τῆς κατὰ τοῦ νέου ἐν Ἑλλάδι βενιζελικοῦ καθεστῶτος πολεμικῆς, ὁ ὀργανικὸς Κεφαλλην πατριώτης Δημήτριος Θεοφιλάτος πού εἶχε ἰδικὴν του ἐφημερίδα, τὸν «Νομοταγῆ» καὶ ἐπηρεάζε τοὺς «ἀδιαλλάκτους ὀπαδοὺς» ἐξακαλουθοῦσε νὰ φανατίξῃ μὲ τὰ γνωστὰ συνθήματα «κατὰ τῶν ἀντιπάλων».

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ἱεράρχης τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας ἐπεξέτεινε τὴν ἀποστολὴν του καὶ εἰς τοὺς Ἀμερικανικοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους. Ἡ Ἀποστολὴ ἐπεκρινώθη μὲ Ἠγέτας καὶ μὲ θεολόγους διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁμολογιῶν καὶ διεξήχθησαν παντοῖαι θεολογικαὶ συζητήσεις, ἐνδιαφέρονσαι. Εἰς τοὺς Ἀμερικανικοὺς πρῶτη φορὰ ἔβλεπαν εἰς τὴν Νέαν Ἰόρκην Ἑλληνα Ἱεράρχην καὶ δὴ αὐτὸν τοῦτον τὸν δυναμικὸν Ἀρχηγὸν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔκαμε βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἢ ἐπιβόλους μορφὴν καὶ ἡ σπινθηροβολία τοῦ Μελετίου. Ἐπωφελήθησαν τῆς εὐκαιρίας νὰ πληροφορηθοῦν ἐν πάσῃ λεπτομε-

ρεία περί τῶν δογμάτων τῆς Ὁρθοδοξίας καί περί τῶν βασικῶν διαφορῶν, πού τήν χωρίζουν ἀπό τήν Ρωμαϊκή Ἐκκλησία. Αἱ συζητήσεις περιεστράφησαν, ὡς ἦτο ἐπόμενο καί περί τῶν δογματικῶν ἀντιθέσεων, πού ὑφίστανται μεταξὺ τῶν διαφόρων Προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν καί τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία διατηρεῖ ἀνόθευτην τήν Διδασκαλία καί τήν Παράδοση τῶν Ἀποστόλων. Ἐτονίσθη ἀκόμη ἡ πολυτιμότης τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ὁρθοδοξίας καί τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καί ἡ «καλή θέλησις». Ἡ συνεχιζομένη, ὡς ἐτονίσθη, ἐν πνεύματι Χριστοῦ κατανόησις, θά ὀδηγήσῃ μίαν ἡμέραν εἰς στενωτέραν προσέγγισιν. Μὲ τήν ἐξασφάλισιν δὲ τῆς δογματικῆς θάσεως τῆς ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας θά ἐκπληρωθῇ τὸ ρηθὲν «καί γενήσεται μία Ποίμνη, εἰς Ποιμήν». Πρὸς τὸ ἰδεῖσθαι αὐτὸ ἀποβλέπει ἡ Ἀποστολικὴ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀδιαλείπτως προσεύχεται «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως». Ἦσαν λόγια ἀκαδημαϊκῆς σημασίας. Ἦτο ὠραία ἢ ἐκατέρωθεν ἀβρότης. Καί ἡ ἀλληλοεκτίμησις. Ἀπὸ τὰς ἀκαδημαϊκῆς σημασίας συζητήσεις ἐκεῖνας ἐξεπήγαγεν, ὡς θετικὸ κέρδος, ἡ θερμότερα ἀγάπη τῶν Ἀμερικανῶν πρὸς τὴν ἡρωϊκὴν Ἑλλάδα καί ἡ συμπάθεια πρὸς τὴν μαρτυρικὴ Ἐκκλησία αὐτῆς.

Οἱ Προτεστάνται εἶχαν μαγευθῆ ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἡγέτου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας. Ἰδιαιτέρως δὲ ὁ Moderator τῆς ἐν Ἀμερικῇ Πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας —ἀρχοντικὴ μορφή Ὀλυμπίας μεγαλοπρεπειᾶς— ἐπεδαψίλευσε ἐξαιρετικὰς τιμὰς ὡς καί περιποιήσεις πρὸς τὸν Μελέτιον καί τὴν ὑπ' αὐτὸν Ἀποστολὴν.

Ἠρέπει νὰ προσθέσω ἐδῶ καί μερικὰ ἀνέκδοτα σχετιζόμενα μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ παρεπιδημοῦντος Ἱεράρχου καί μὲ τοὺς ὁμογενεῖς τῆς Νέας Ἱόρκης. Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος διεκρίνετο καί διὰ τὴν ἀπέραντην αἰσιοδοξία πού ἐνόμιζε δὲ ὅτι τὴν νύχτα ἠμποροῦσε νὰ ἀπλώσῃ τὰ χέρια του καί νὰ ψαύσῃ τὰ ἄστρα! —ἐδοκίμασε δύο ἀπογοητεύσεις ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμό τῆς Ἀμερικῆς. Ἐβιάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὀλίγες ἡμέρες πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἔμαθε ὅτι εἰς τὴν περιφέρεια White Plains τῆς Νέας Ἱόρκης ὑπῆρχε ἓνα ἡγεμονικὸ πολυώροφο κτίριον, κατάλληλον διὰ Ὁρφανοτροφεῖον. Ἐπῆγε καί τὸ εἶδε συνοδευόμενος ἀπὸ καμμιά δεκαπενταριά «διασκερμιμένους καί ταλαντούχους ὁμογενεῖς». Ὅλοι ἐνθουσιάσθησαν τόσον πολὺ ὥστε ἔγινεν ἐπὶ τόπου ἔρανος, ὅχι, δυστυχῶς «τοῖς μετρητοῖς», ἀλλὰ μὲ «ὑποσχέσεις» ἀρχετῶν δεκάδων χιλιάδων δολλαρίων. Τὰ ὅσα ἔλαβαν ἐκεῖ χύραν μαζί μὲ τὸν κατάλογον τῶν «ὑποσχέσεων» ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα», ὁ ἴδιος δὲ ὁ Μητροπολίτης Μελέτιος ἐτηλεγράφησε καί πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Βενιζέλον τὸ χαριμόσυνο γεγονός τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἐπιβλητικοῦ Μεγάρου ὅπου θά στεγασθοῦν τὰ ὄρφανὰ τῆς Πατριδος. Ἀτυχῶς ὁμοῦ. Αὐτοῦ (τοῦ Μητροπολίτου) ἀναχωρήσαντος ἐν σπουδῇ δὲν ἔγινε τίποτε. Αἱ χρηματικαὶ δηλώσεις χιλιάδων δολλαρίων ἔμειναν «στὸ

χαρτί». Καί ὅλη ἐκείνη ἡ ὥραία ὑπόθεσις ἔσθυσε. Ἐάν ὁμως ἀπεφάσιζεν ὁ Ἱεράρχης νὰ παρατείνῃ τὴν διαμονή του ἐπὶ ἓνα ἀκόμη μῆνα ἀσφαλῶς θὰ ἐμαζεύοντο τὰ χρήματα καὶ θὰ ἐγίνετο ἡ ἀγορὰ τοῦ Ἱγεμονικοῦ Κυρίου. Αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη ἀπογοήτευσίς τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη ὁ Μελέτιος, ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπληροφορήθη ὅτι τὸ «χαρτί» τῶν δηλώσεων τὸ πῆρε ὁ ἄνεμος καὶ ἐξηφανίσθη.

Ἀλλά, ἐν συνεχείᾳ ἠσθάνθη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ δευτέραν ἐξ Ἀμερικῆς ἀπογοήτευσιν. Ἴδου περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Τὴν παραμονὴν τῆς ἐκ Νέας Ὑόρκης ἀναχωρήσεως ὁ ἰδρυτὴς τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» «Στιβαρὸς Πελοποννήσιος» ὠργάνωσε πρὸς τιμὴν τοῦ Ἱεράρχου τιμητικὸν Δεῖπνον εἰς τὴν ὥραϊαν αἴθουσαν τοῦ Beaux Arts. Πρὸς τὴν ὁμήγουρην ὠμίλησεν ὁ Ἱεράρχης καὶ ἐτόνισεν ὅτι ἡ ἐκπροσωποῦσα τὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία Μητρόπολις Ἀθηνῶν ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην, ἐνὸς συγχρονημένου Τυπογραφείου, πλουτισμένου μὲ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα, πιεστήρια καὶ ἄλλα μηχανήματα, διὰ νὰ τυπῶνται αἱ Ἁγία Γραφαί, περιοδικὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ θρησκευτικὰ καὶ κοινωνικὰ συγγράμματα διὰ τὴν χριστιανικὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐφρόντισε δὲ ὁ Ἱεράρχης καὶ εἶχε μαζί του φωτογραφίαις ὄλων τῶν μηχανημάτων, καὶ ἐπεδείχθησαν εἰς τοὺς συνδαιτυμόνας. Ἐνθουσιασθεῖς τότε ἓνας ἐκ τῶν παρόντων, ὁ φιλοβασιλικὸς μακαρίτης ἐπιχειρηματίας (Σ.Σ.) ἠγέρθη καὶ εἶπε: «Σεβασμιώτατε, ὅλα αὐτὰ τὰ μηχανήματα, ἀξίας \$ 50.000 ἀναλαμβάνω νὰ τὰ πληρώσω ἐγώ. Εἶναι ἔτοιμα καὶ θὰ τὰ φορτώσω διὰ τὸν Πειραιᾶ τὸ ἀργότερον μετὰ δύο ἑβδομάδες. Ἐνθουσιασμένος καὶ ὁ Ἱεράρχης ἔστειλε καὶ δεύτερον τηλεγράφημα εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνήγγειλε τὸ νέο χαρμόσυνο γεγονός. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ δεύτερον αὐτὸ ζήτημα ἀπεδείχθη ὅτι «τὰ καρῦδια ἦσαν κούφια!». Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπιστρέψας εἰς τὰς Ἀθήνας ἐτηλεγράφησεν εἰς ἓνα ἔμπιστον φίλον του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ τηλεγραφικῶς, πότε ἀκριβῶς θὰ φθάσῃ, κομίζον τὰ μηχανήματα εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸ καρῶν διὰ νὰ παραληφθοῦν τὰ πολύτιμα δῶρα ἐπίσημος καὶ μὲ ἁγιασμόν ἐπὶ τοῦ πλοίου. Ἀλλὰ τὰ δῶρα ἐκείνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔγινε καὶ δημοσιογραφικὸς θόρυβος, ἐξυμνητικὸς διὰ τὸν «γενναῖόφρονον Ἑλληνα», ἐσκάλωσαν. Μιὰ διμελὴς ἐπιτροπὴ ἐπήγε νὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ τὸν μεγίστιμον δωρητὴν τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ καρῶν, τοῦ κομίζοντος τὴν πολύτιμην λείαν. Ἀλλὰ ὁ κύριος μεγίστιμος εἶπε μὲ κυνισμόν: «Μὰ τί, ἀστειεύεσθε; Ἐχομε καιρὸ γιὰ τέτοια πράγματα.»

—Μὰ ἡ ἐπίσημη δωρεά σας ἡ ὁποία διελαλήθη εἰς τὸ πανελλήνιον τί θὰ γίνῃ;

—Ὡχ, ἀδελφέ, ἀστειεύεσθε; Εἶπαμε ξεῖταμε! Μὴ χάνετε τὸν καιρὸ σας! Καὶ δὲν ἐσκοκίνισε διόλου!

Ἡ πιθανώτερη ἐξηγήσις αὐτοῦ τοῦ «φιάσκου» εἶναι ὅτι «ὁ μεγίστιμος δωρητὴς» ἐπέσθη ἀπὸ ἰσχυροὺς ὁμόφρονάς του διὰ νὰ ματαιωθῇ ἡ πρὸς τὸν

«Βενιζελικόν» Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ἐξαγγελθεῖσα μὲ πάταγον μεγάλη δωρεά.

Μέρος Δωδέκατον

Ὁ ἐξόριστος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ποῦ κατέφυγε στὴν Ἀμερικὴ

Ἡ νέα τραγωδία στὴν Ἑλλάδα ποὺ ἐπηρέαζε καὶ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ ἀδελφούς. — Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου εἶναι καὶ ἡ ἱστορία τῶν ξενιτεμένων. — Αἱ ἐκλογαὶ τοῦ Νοεμβρίου 1920 ποὺ ἐκρήμνισαν καὶ τὸ ἑλληνικὸ μεγαλόρρημα. — Τὸ μήνυμα τοῦ Ράλλη μὲσω χωροφύλακος «νὰ κρημιστῆ καὶ νὰ τσακιστῆ ἀπὸ τὴ Μητρόπολη» ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἑλλάδος! — Ὁ ἐκδιωχθεὶς Ἱεράρχης ἦλθε στὴ χώρα τῆς Ἐλευθερίας ὅπου δὲν ὑπάρχει «βούρδουλας!». — Ἡ θαυματουργικὴ δράσις τοῦ Μελετίου στὴν Ἀμερικῇ. — Ἰδρυσεν ἀμέσως Ἱερατικὴ Σχολή, ταμεῖο Φιλανθρωπίας, περιοδικὸ Ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἠτοιμάζετο νὰ πυργώσῃ καὶ Ὀρφανοτροφεῖο. — Συνεκάλεσε καὶ Κληρικολαϊκὴ Συνέλευση πρὸς ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας. — Ἡ ἀντίδρασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος. — Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Δεσπότη τῆς Σπάρτης στὴ Νέα Ὑόρκη. — Ἐπισημοποίησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως ἐν Ἀμερικῇ. — Ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἱεράρχου τῆς Σπάρτης. — Ἀθροαὶ χειροτονίαι. — «Δέος» ἐμπρὸς εἰς τὸν «Κολοσσόν!» — Ἡ ἰστάσις τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου. — Ὁ Μελέτιος ἐκλέγεται Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. — Ἡ ἐξαπολυθεῖσα κατὰ τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὁμογενείας μεγάλη συμφορά.

Σᾶς εἶπα ὅτι ἡ εἰς τὴν Ἀμερικῇ ἔλευσις τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας Μελετίου (1918) ὁ ὁποῖος διέπλευσε τὸν Ὠκεανὸν διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ Ἀρχιεπίσκοπο, δὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα. Διότι ἠρνήθη τὴν θέσιν ὁ σοφὸς Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Παπαδόπουλος. Ἦτο εὐλογία ἡ ἄρνησις του, ἐφ' ὅσον οὗτος εἶχε δύο περιφανεῖς θέσεις. Ἦτο διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ ταυτοχρόνως Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Τὸ 1923 ἐξελέγη καὶ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ ἀργότερα μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας. Ἐνόμιζεν ὅτι στὴν Ἀμερικῇ θὰ πῆγαινε χαμένος. Μετὰ τὴν ἄρνησιν ὁ Μελέτιος ἠρκέσθη νὰ ἰδρῶσῃ «Συνοδικὴν Ἐπιτροπείαν» καὶ ἄφησε προσωρινῶς, ὡς Ἐπίτροπον τὸν τιτουλάριον Ἐπίσκοπο Ροδοστόλου. Ἐσκέπτετο δὲ ὁ Μελέτιος νὰ ξανάλθῃ στὴν Ἀμερικῇ διὰ νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐδῶ Ἐκκλησίας μας. Πράγματι δὲ ἦλθε καὶ πάλιν. Ἀλλὰ ἦλθεν ὑπὸ διαφορετικὰς συνθήκας.

Πρέπει νὰ ξανατονισθῇ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ Ἐθνικοῦ Διχα-

μοῦ πᾶν ὅ,τι ἐγίνετο στήν Ἑλλάδα ξεσποῦσε καί στόν Ἑλληνισμό τῆς Ἀμερικῆς. Φυσικά δὲ «ξεσποῦσε» πρὸ παντός, στόν Ἑλληνοαμερικανικό Τύπο, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἐπηρέαζε τὴν ὁμογένεια πολὺ περισσότερο παρὰ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα χρόνια. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον τὰ ὄσα διεδραματίσθησαν στήν Ἑλλάδα καί στήν Ἀμερικὴ ἦσαν ἀρρήκτως συνδεδεμένα καί μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Μελέτιος ἦλθε διὰ δευτέρη φορά στήν Ἀμερικὴ, διότι ἐξεργάγη εἰς τὴν Ἑλλάδα νέα θύελλα. Ἡ θύελλα παρέσυρεν εἰς τὴν δίνην καί τὴν ἐν Ἀμερικῇ ὁμογένειαν, φυσικά δὲ καί τὸν Ἑλληνοαμερικανικό Τύπο. Ἡ θύελλα ἐκείνη ἢ ὁποία εἶχεν εὐρύνην καί πάλιν τὸν Ἐθνικὸν Διχασμό, εἶχε ρημάξη καί τὰς Κοινότητάς μας καί τὸ ἐκκλησιαστικό μας συγκρότημα ἐπὶ ἄλλα ὄκτα ὁλόκληρα χρόνια. Ἔλαβε δὲ τὸ ρῆγμα ἐκεῖνο τὸν χαρακτηριστικῆρα ἐμφυλίου —θά ἔλεγα— ἐκκλησιαστικοῦ καί κοινοτικοῦ σπαραγμοῦ, κατὰ τὰ ἔτη 1923—1930, ἐξ αἰτίας αὐταῦ τούτου τοῦ Πατριάρχου Μελετίου. Ἐπῆρξεν οὗτος στενὸς φίλος μας καί ὁμοιδεάτης καί ἔνθεος εἰς κοινούς ἔθνικοὺς ἀγῶνας. Ὡς Πατριάρχης ἐβουλεύθη νὰ ὀργανώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς μὲ «βενιζελικά στελέχη». Μὲ «Βενιζελικοὺς Ἐπισκόπους». Εἶχομεν ἀντιταχθῆ τότε σφοδρότατα διὰ νὰ προλάβωμεν τὸ μέγα ἀδίκημα πού μᾶς ἔκαμεν. Ἀδίκημα κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Ἀδίκημα πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ προγράμματος τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», ὁ ὁποῖος ἐμάχετο μὲ ἀποφασιστικότητά διὰ τὴν γενικὴ εἰρήνευσι τῶν ἐν φρωγατῇ ἀλληλομαχίᾳ ἐξαντιλουμένων ἀποδήμων ἀδελφῶν.

Ἄλλ' ἄς προχωρήσω. Ὅποτερα ἀπὸ τὰς ἐν Ἑλλάδι ἐκλογὰς τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920, αἱ ὁποῖαι προεσήμαιναν καί τὸ κρήνισμα τοῦ μεγαλουργήματος τῆς «Μεγάλης Ἑλλάδος τῶν Δύο Ἡπείρων καί τῶν Πέντε Θαλασσῶν», ὁ συμπρωθυπουργὸς Δημήτριος Ράλλης ἔστειλε μὲ κάποιον χωροφύλακα ἓνα ἑλληνοπρεποῦς εὐλαθείας σημεῖωμα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Μελέτιον καί τὸν διέτασε «νὰ τσακιστῆ καί νὰ κρημιστῆ ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο!» Νὰ κρημισθῆ αὐτοστιγμεί! Ταλαίπωρη Ἐκκλησία. Ταλαίπωρη Ἑλλάδα!

Ἔτσι ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ τοῦ δοθῆ κἄν καιρὸς νὰ περιμαζέψῃ «τὰ ναυάγια» εὐρέθη ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος. Ἐξόριστος. Ἐτράθηξε πρὸς δυσμάς. Καί εὐρέθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὅποτερα ἀπὸ μερικῆς ἐβδομάδος πῆρε τὸ καράβι τῆς ξενητείας καί ἦλθε στήν κοσμοπόλιν τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὅταν ἔφθασε στόν λιμένα ἐβούρκωσαν ἀπὸ συγκίνηση τὰ μάτια του ἀτενίζοντας τὸ κολοσσαῖο Ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας. Καί ἐδόξασε τὸν Θεόν!

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ τὴν βιαίαν ἔξωσι τοῦ νομίμου καί κανονικοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Κυβέρνησις Ράλλη—Γούναρη ἐπανέφερε τὴν Χριστιανικὴ ἐκείνη Ἠγεσία —πού ἐπίστευε στόν Σταυρωθέντα Λυτρωτῆ— ἢ ὁ-

ποία «ἐν μέσῳ Εἰκοσιῶν Αἰῶνι» ὠργάνωσε χριστιανοπρεπῶς τὸ θεαματικώτατο ἐκεῖνο «Ἀνάθεμα» στὸν «Προδότη!» Ἦσαν τὰ γνωστὰ εἰδωλολατρικά κερναβαλικά ὄργανα ἐντροπῆς στὴν Πυραμίδα τοῦ Ἀναθέματος καὶ τὰ πετροβολήματα τῶν ὄχλων, ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῶν παρισταμένων καὶ συμμετεχόντων εἰς τὴν ἀκολασίαν μεγαλοσχημῶν ἐκπροσώπων τοῦ Σταυρωθέντος Λυτρωτοῦ!

Ὁ βιαίως ἐκδιωχθεὶς Ἱεράρχης πού κατέφυγε στὴν εὐλογημένη χώρα τῆς Ἐλευθερίας ἔκαμε δηλώσεις εἰς τὸν ἀμερικανικὸ καὶ ἑλληνικὸ κόσμον ὅτι, ἐμποδιζόμενος ἀπὸ τὸ ἐν Ἑλλάδι πολιτικὸ καθεστῶς νὰ ἐξασκήσῃ τὰ ἐκεῖ ποιμαντορικά του καθήκοντα, ἦλθε νὰ τὰ ἐξασκήσῃ εἰς τὸ ποίμνιό του ἐν Ἀμερικῇ. Παρέλειψε, καίτοι ἐπνίγετο ἀπὸ ὀδύνη, νὰ προσθέσῃ ὅτι ἐδῶ στὴν Ἀμερικῇ δὲν ἰσχύει ὁ «βούρδουλας» τοῦ Ράλλη! Ἔτσι καθώρισε σαφῶς τὴν ἐν Ἀμερικῇ παραμονὴν του ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑπήγετο τότε καὶ τὸ ἑλληνορθόδοξο ποίμνιο τοῦ Νέου Κόσμου. Ἦλθεν ὡς νόμιμος καὶ κανονικὸς Ἀρχηγός. Κατὰ τοὺς ὀλίγους μῆνας πού ἔμεινε μαζί μας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἑλλάδος ἀνέπτυξε δρασίμ, καταπληκτικὴν. Ραγδαίαν. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἑλληνορθοδόξων Κοινοτήτων προσεχώρησε παρὰ τὸ πλευρόν του. Συνεκάλεσεν εἰς Γενικὴν Συνέλευσιν τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Κοινοτήτων. Λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς. Ἡ παρουσία πού ἐνεθουσίαζεν. Ἐνέπνεε. Καὶ ἠχμαλώτιζε. Συνεζητήθησαν τότε καὶ ἐψηφίσθησαν τὰ ἰσημαντικώτερα ζητήματα πρὸς ὀργάνωσιν καὶ ρύθμισιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ὁ καταπληκτικὸς ἐκεῖνος Ἱεράρχης «τῆς πύρινης ἐνεργείας» προέβη εἰς τὴν ἀμεσον ἴδρυσιν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ «Ἁγίου Ἀθανασίου» στὴν Ἀστώρια. Ἐξησφαλίσθησαν καὶ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως τοῦ ἱεροῦ ἐκεῖνου ἰδρύματος. Ὅλοι οἱ κληρικοὶ ἐψηφίσαμεν ἐνθουσιαστικῶς νὰ προσφέρωμεν, ὁ καθένας, ἑκατὸ δολλάρια κάθε χρόνο διὰ τὴν λειτουργία τῆς Σχολῆς. Οἱ ἔχοντες τὸν καιρὸν καὶ τὰ προσόντα ἀνελάβομεν καὶ τὴν δωρεὰν διδασκαλίαν. Εἰς ἑμένα εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ ἔδρα τοῦ Ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ. Ὅλοι, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, προσέφεραν τὴν συμβολὴν των. Ἐθνικῶς καὶ ἠθικῶς. Καὶ πνευματικῶς. Εἶναι περιττὸν νὰ ξανατονισθῆ ὅτι ὁ ἑλληνοαμερικανικὸς Τύπος εὐρέθῃ διχασμένος. Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐπεστρατεύθη μὲ ὅλες του τίς δυνάμεις ὑπὲρ τῆς πρώτης ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνορθοδόξου Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ διὰ τὸ ὅλο, πρὸς ἀναγέννησιν, μεγαλεπήβολο διάγραμμα τοῦ Μελετίου. Ὁ Τύπος τῆς ἀντιθέτου παρατάξεως ἤρχισε «πυρὰ ἀκροβολιστικά», ὡς προφηνήματα τῶν μετὰ ταῦτα «ἀσφυξιογόνων» καὶ «δηλητηρίων».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Μελέτιος ἴδρυσεν καὶ Ταμεῖο Πτωχῶν καὶ γενικῆς φιλανθρωπίας. Ἰδρυσεν καὶ τὸ πρῶτο ἐπίσημο ὄργανο τῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς, τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Κήρυκα» ἑβδομαδιαῖο δημοσίευμα, ἄρτιο, ὀλοζώντανο. Ταυτοχρόνως, ὁ ἀνήσυχος ἐκεῖνος δημιουργικὸς Ἱεράρχης, πού δὲν ἐγνώριζε τί θὰ εἴπῃ ἀνάπαυσις, ἤρχισε διαπραγματεύσεις καὶ διὰ τὴν ἴδρυσιν Ὀρφανο-

τροφείου. Εἰς τὰς παραμονὰς τῶν διαπραγματεύσεων πρὸς ἄμεσον ἐγκατάστασιν Ὁρφανοτροφείου ἔφθασε τὸ ἄγγελμα ὅτι ὁ ἐξορίστος Ἱεράρχης ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι, ἅμα ἐγνώσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι ὁ ἐκκληθεὶς ἀπὸ τὴν Μητρόπολιν —μὲ τὸν «βούρδουλα» τοῦ Ράλλη— Ἱεράρχης «ἐνέσκηψεν» εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἤρχισε ραγδαίως «ὁ ἁληθῆριος» τὸ ἀναδημιουργικὸ ἔργο του —εἶχαν συνταραχθῆ σφόδρα οἱ «ἅγιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί», οἱ γνωστοὶ τοῦ «Θεατρικοῦ Ἀναθήματος», ὀργανωταί. Συνταραχθέντες δὲ ἔσπευσαν καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, πρὸς ἀντιπερισπασμὸν, τὸν Ἱεράρχην τῆς Σπάρτης σεβ. Γερμανὸν Τρωϊάνον, ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὁ Τρωϊάνος ἦτο πολὺ μορφωμένος κληρικὸς. Εἶχε σπουδασῆ καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν. Καὶ ἦτο προικισμένος μὲ ἀρκετὰ χαρίσματα. Τὸ κήρυγμά του ἦτο γερό. Συγχρονισμένο. Φωτεινόν. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δὲν ἔσπερειτο διοικητικῆς ἰκανότητος. Εἶχε καὶ «κόμμον σένς» —«κοινὸν νοῦν»— πράγμα τόσον ἀπλὸ ὅσον καὶ σπάνιο πολλὰς φορὰς.

Ὅταν ἔφθασε στὴ Νέα Ὑόρκη ἔσθησε τὴν ἔδρα του καὶ τὸ Γραφεῖο του εἰς ἓνα δωμάτιο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ διηύθυνε, ἀθόρυθα ὅμως, τὸ ἀραιομένον ποίμνιον «τῶν ὁπαδῶν». Ἡ παλαιὰ ἐκείνη ἐκφραστικὴ ρήτρα: «ἴαθε θιώσας» ἐχαρακτήριζε τὴν πομπαντορίαν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Σπάρτης. Ἐξυπνὸς ἄνθρωπος ὁ Τρωϊάνος —ποῦ ἀσφαλῶς προσηθάνετο τὸ «τί μέλλει γενέσθαι» στὸ ἀντισημιακικόν, τὸ ἀνώμαλον κυβερνητικὸν καθεστῶς τῶν Ἀθηνῶν— ἔδειξε τὴν σφαιροθέτη διαγωγή ἀπέναντι τοῦ Μελετίου ποῦ εἶχεν ἐνθρονισθῆ καὶ ὡς κατακτητῆς, εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀποδήμων ἀδελφῶν. «Τσιμουδιά», λοιπόν, ὁ σεβασμιώτατος κύριος «ἴαθε θιώσας» ἀπέναντι τοῦ Κολοσσῶ. Τὸν Δεσπότη τῆς Σπάρτης σὰν νὰ ἐφαίνετο ὅτι τὸν εἶχε καταλάβει τὸ αἶσθημα τοῦ «δέους». Τὸ μόνον κακὸ ποῦ θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ καταλογίσῃ εἰς τὸ βάρος τοῦ Τρωϊάνου ἦτο τοῦτο: ὅτι ἀτυχῶς προσέβη εἰς ἀθρόας χειροτονίας, ὁ ἀθεόφοβος. Χειροτονίας Ἱερέων χωρὶς νὰ πολυεξετάζῃ ἐὰν οἱ ὑποψήφιοι οἱ κύπτοντες τὸν αὐχένα διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἦσαν ἀμαθεῖς καὶ ἀργόσχολοι. Ὁ κατὰ τὰ ἄλλα ἀξιόλογος σεβ. Γερμανὸς Τρωϊάνος ὅταν μάλιστα ἔφθασε τὸ τηλεγραφικὸν ἄγγελμα ὅτι ὁ Κολοσσός, ὁ Μελέτιος ἐξελέγη διὰ νὰ καθέξῃ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἤρχισε νὰ περιμαζεύῃ τίς βαλίτσες του. Ἐπὶ πολλοὺς μετὰ τοῦτο μῆνας σὰν νὰ εὐρίσκετο «ἐπὶ ποδός», ὑπὸ ἀπτόν, ἀναμένων διαταγὰς ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἐφησυχάζων.

Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι ἡ ἔλευσις εἰς τὴν Ἀμερικὴν τοῦ σεβ. Γερμανοῦ Τρωϊάνου, Ἱεράρχου ποῦ εἶχεν ἀνεπτυγμένον τὸ «κόμμον σένς» συνετέλεσε πολὺ ὥστε νὰ μὴ ἐκτροχιασθῇ ὁ τῆς βασιλόφρονος μερίδος ἑλληνοαμερικανικὸς τύπος μέχρι βαθμοῦ ὑβριστικῆς ἀκολασίας κατὰ τοῦ Μελετίου, τὸν ὅποιον ἐνίσχυε «πανστρατιᾶ» ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ποῦ ἦτο «τῶν ἐξορίστων καὶ τῶν προδοτῶν»

ὑπέρμαχος» κατὰ τὴν ἀβρὰν γλώσσαν τῶν ἀντιπάλων. Μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Τρωϊάνου ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ ὁποῖος ἐστάλη νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν Μελέτιον τὸν κατακτητὴν τῶν καρδιῶν μεγίστης μερίδος τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν, εἶχεν ἐπισημοποιηθῆ ἡ διοικητικὴ διαίρεσις τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἐχωρίσθη καὶ τὸ ποιῆνιο. Εἰς «πρόβατα» καὶ εἰς «εἰρήφια». Τὸ κακὸ ὅμως αὐτὸ εἶχεν ὅπωσδήποτε καὶ κάποια σημεῖα ἀγαθὰ ἢ ἐλαφρυντικά. Διότι ἠσύχασαν κάπως οἱ φανατικοί, οἱ ἀσεβῶς ἐπιτιθέμενοι διὰ τοῦ τύπου κατὰ τοῦ Μελετίου, «τοῦ ὁπαδοῦ τοῦ προδότη!» Εἶχον καὶ αὐτοί, ἐπὶ τέλος τὸν ἰδικόν τους Ἐκκλησιαστικὸν ἀρχηγόν, τὸν Σπάρτης Γερμανόν. Καὶ ἤμασταν ὅπωσδήποτε ὀλίγον ἥσυχοι ὅλοι μας μὲ τὸν καθορισμὸ τοῦ ποιῆνιου εἰς «εἰρήφια» ἐξ ἀριστερῶν καὶ εἰς «πρόβατα» ἐκ δεξιῶν.

Ἴσως θὰ πρέπει νὰ προσθέσω καὶ ἓνα ἀνέκδοτο, χαρακτηριστικὸ τῆς ἀπέραντης αἰσιοδοξίας καὶ τῶν σκέψεων τοῦ Μελετίου. Ὅταν ἰδρῦθη ἡ Ἱερατικὴ Σχολή, εἶχε γίνει τὸ πρῶτο πείραμα μιᾶς καταπληκτικῆς ἐφευρέσεως. Τοῦ ραδιοφώνου. Μιὰ ἐπίσημος ἐορτὴ πού ἐτελέσθη εἰς τὴν Οὐάσιγκτων, μὲ λόγους καὶ μὲ μουσικὸ πρόγραμμα εἶχε μεταβιβασθῆ εὐκρινέστατα εἰς τὴν Νέα Ὑόρκη. Σχετικῶς μὲ τὸ καταπληκτικὸ ἐκεῖνο πείραμα καὶ μὲ τὶς δυνατότητες πού εἶχε νὰ ἀκούωνται οἱ ὁμιληταί, ἀπὸ τὴν Νέα Ὑόρκη, ἐπὶ παραδείγματι, αὐτοστιγμὴ ἀνὰ τὴν ὑψήλιον, ἔγραψα ἓνα ἄρθρον πού ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Κήρυκα» πού ἱδρυσεν ὁ Μελέτιος. Μόλις τὸ ἐδιάβασε, ἐνθουσιάσθη διὰ τὴν καταπληκτικὴν ἐφεύρεσιν καὶ εἶπε: «Μνήσθητί μου Κύριε! Ἐλύθη τὸ οικονομικὸ πρόβλημα τῆς Ἱερατικῆς μας Σχολῆς. Μιὰ μέρα θὰ στηθῆ τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ μηχανήμα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ αἱ διδασκαλίαι τῶν ἐκεῖ σαφῶν Καθηγητῶν μας θὰ ἀκούωνται αὐτοστιγμὴ ἀπὸ τοὺς Ἱεροσπουδαστάς τῆς Σχολῆς μας. Ἐλύθη λοιπὸν τὸ πρόβλημά μας. Δόξα νὰ ἔχη ὁ Κύριος!» Ὁ Μελέτιος ὠραματίζετο διαρκῶς. Μὲ τὴν ἀπέραντη αἰσιοδοξίαν πού τὸν ἐχαρακτήριζε, ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἤμπορούσε τὴ νύκτα νὰ ἀπλώσῃ τὰ χέρια του καὶ νὰ ψαύσῃ τὰ ἄστρα!

Μέρος Δέκατον Τρίτον

Στὴν Εὐρώπῃ μὲ τὸν τραγικὸ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην¹

Τίμαι ἐν Ἀμερικῇ πρὸς τὸν νεοεκλεγέντα Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. — Ἐπιστράτευσις τῆς Ἀμερικανικῆς Λέσχης τῶν Κληρικῶν. — Ἐπιστράτευσις καὶ τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Ἀμερικανικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μείζονος Νέας Ὑόρκης. — Ἀπονομὴ τίτλου Ἐπιτίμου Διδάκτορος ἀπὸ τὸ New York University. — Χρυσᾶ κλειδιά κ.τ.λ. — Ὁ «Μινώταυρος» στὴ Σῦρο πού κκτάπινε τηλεγραφήματα!! — Ὁ διάπλους τοῦ Ἀτλαντικοῦ. — Ἡ πατριαρ-

1. Βλ. «Θρακικά» Τόμος 38ος «Διδάγματα ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Διχνοίαν» Πρωθιερέως Δ. Καλλιμάχου.

χική λειτουργία στο Λονδίον. — Ἡ «ἀπεργία» τῶν ἐκεῖ κληρικῶν μας καὶ τῶν «βενιζελικῶν» Ἀγγλοελλήνων παραγόντων τοῦ Ναοῦ. — Τὸ ὄραμα τῆς ἐπιχειρήσεως ἐθνικῆς καταστροφῆς. — Ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς μᾶς ἐξήγησε γιατί «θὰ φύγωμεν ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία!» — Οἱ ἐπίσημοι Γάλλοι κριταὶ μᾶς ἐθανάτωσαν. — Μᾶς εἶπαν, σὺν αἱματηροῖ χασάπηδες, ὅτι «θὰ φύγωμεν καὶ ἀπὸ τὴν Θράκη!» — Τὸ θρηνητὸ τοῦ Πατριάρχου ἔμπρὸς εἰς τὴν κλειστή τὴν βουδὴ Πύλῃ τῆς φρικτῆς Ἀγχόνης! — «Τόπος δι' ὄλους εἰς τὸν Γολγοθᾶ!» — Ἡ διανομὴ «τῶν λαφύρων». — Τὸ δράμα τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. — Ἡ τύχη ἐκείνων ποὺ κρατοῦν «πέννα Ἰεραποστολῆς». — Ἡ λαμπάδα ποὺ φωτίζει, ἀλλὰ καὶ λυώνει ἡ ἴδια! — «Ὁ χρυσορροβᾶς Πακτωλὸς τῆς Ἀμερικῆς». — Ἡ νέα φρικτὴ θύελλα τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ στὸν Νέο Κόσμος. — Ἡ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». — Σελίδες ἠθικῶν ἡρωϊσμῶν.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ μεγαλοπράγμονος Μελετίου ὡς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐνῶ ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἦτο συμφέρουσα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ χειμαζόμενον τότε Ἔθνος, ὑπῆρξε μεγάλῃ συμφορᾷ δι' ἡμᾶς τοὺς ἐν Ἀμερικῇ ἀποδήμους. Ὁμιλῶ δὲ περὶ μεγάλης συμφορᾶς, διότι ὁ νέος Πατριάρχης, ὁ στενὸς φίλος μας καὶ συμμαχητὴς, μᾶς ἐξαπέλυσε τὴν φοβερωτέραν θύελλαν ἐν Ἀμερικῇ. Θύελλαν ἀλληλοσπαραγμοῦ καὶ διαιρέσεως, ποὺ μᾶς ἐρήμαξαν ἐν ἀλληλομαχίᾳ ἐπὶ μακρὰ ἔτη μέχρι τοῦ 1930, ὅποτε ἐστῶλη ὡς Ἐξαρχὸς ὁ Μητροπολίτης Κορινθίας Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος, καίτοι ἀντιμετώπισε τὴν προδοσίαν καὶ τὴν διαβολὴν καὶ τὴν παρασπονδίαν καὶ παντὸς εἶδους δολοπλοκίας καὶ τὰς μηχανὰς τοῦ πονηροῦ, κατώρθωσε τέλος νὰ ξεριζώσῃ τὴν ἐθνολέτετρα ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσι καὶ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν γαλήνην. Τὸ κατώρθωσε δέ, διότι — ὡς ἐτόνισεν εἰς τὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν Ἐπιστολῆν του — εἶχε παρὰ τὸ πλευρόν του, ὡς ἀποφασιστικὸν μαχητὴν τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα». Οἱ ἄλλοι παρεσπῶνδισαν. Καὶ τὸν κατεπρόδωσαν.

Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν. Τὰ ὅσα ἕως τώρα ἔχω τονίσει καὶ τὰ ὅσα θὰ συμπεριλάβω εἰς τὰ ἐπόμενα κεφάλαια, ἀρκετὰ δραματικὰ, συνδέονται μὲ τὸ θέμα ποὺ διαπραγματεύομαι περὶ τῶν θετικῶν ἢ ἀρνητικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου κατὰ τὰ τελευταῖα 62 χρόνια. Κακὸς ἦ κατὰ πλειοψηφίαν, καλὸς Τύπος, συνεδέθη μὲ τοὺς ἀποδήμους καὶ ὑπῆρξε πρωταγωνιστὴς διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν προόδων τῆς ὁμογενείας. Ὁ Μελέτιος, ἅμα ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, παρέτεινεν ἐπὶ ὀλίγον καιρὸν τὴν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ διαμονήν του. Ἡ ὀλίγη παράτασις εἶχε συμφέρουσαν σκοπιμότητα. Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», ποὺ ἦτο στὸ πλευρὸν τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐπανηγύριζε συνεργαζόμενος μὲ ἄλλους σημαίνοντας παράγοντας, ἐμερίμνησε ὥστε νὰ ὀργανωθῶσιν τμηαί. Καὶ δεξιώσεις. Καὶ Δείπνο ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐκ μέρους Ἀμερικανικῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν κύ-

κλων. Ὁργανώθησαν τιμαὶ καὶ δεξιώσεις καὶ φιλορθόδοξοι καὶ φιλελληνικαὶ διακηρύξεις ἐκ μέρους τῆς Ἀμερικανικῆς Λέσχης τῶν Κληρικῶν Νέας Ὑόρκης. Τιμαὶ καὶ δεξιώσεις καὶ δεῖπνα ἐκ μέρους τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν Ἀμερικανικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μεϊζονος Νέας Ὑόρκης. Τὸ NEW YORK UNIVERSITY ἀπένευμε πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ὁρθοδοξίας Δίπλωμα Ἐπιτίμου Διδάκτορος. Κατὰ τὴν δεξίωσιν εἰς τὸ Νιοῦαρκ, Νιοῦ Τζέρσεϋ, τοῦ ἐδόθησαν χρυσὰ κλειδιά τῆς πόλεως. Ἄλλαι Ἀμερικανικαὶ ἐνθουσιαστικαὶ ἐκδηλώσεις καὶ ὑποδοχαὶ τοῦ ἐγένοντο καὶ εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν τῆς Πενσυλβανίας. Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ μὲ λεπτομερεῖς περιγραφὰς ἐγέμιζαν, κάθε μέρα, τὰς πανηγυρικὰς σελίδας τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» καὶ ἐτηλεγραφοῦντο καὶ ἀπὸ τὸν παγκόσμιον Τύπον. Μόνον ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνατολή, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, ἔμεινεν ἀπληροφόρητος. Διότι, ὅλαι αἱ τηλεγραφικαὶ περιγραφαὶ διὰ τὰς Ἀθήνας κατεπνίγοντο. Καὶ ὅσα ἀπεστελλόντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐσκόλωναν εἰς τὴν νῆσον Σῦρον. Ἐκεῖ τὰ κατέπιεν ὁ κομματικὸς Μινώταυρος. Ἄλλὰ καὶ ὅσα τηλεγραφήματα ἀπεστελλόμεν ἀπὸ τὸ Λονδίνον, περνοῦσαν καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν Σῦρον καὶ τὰ κατέπιε καὶ αὐτὰ ὁ Μινώταυρος.

Ὁ Πατριάρχης, προετοιμαζόμενος νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, μὲ πολιορκοῦσε νὰ πάγω μαζί του. Ἐδίσταζα, διότι προαισθανόμουν ὅτι καὶ πάλιν θὰ ἐπλήρωνα τὰ «σπασμένα». Ὅπως καὶ ἔγινε. Τέλος, τὴν τελευταία ἡμέρα, μὲ κατὰφερε μὲ τὴν τονιζομένη ἄποψιν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ὑπηρεσίας «εἰς τὸ χεημαζόμενον Ἔθνος», καὶ εἰς τὴν «μαρτυρικὴν Ἐκκλησίαν», καὶ διὰ «ιδανικὰ» καὶ τὰ παρόμοια. Πήραμε τὸ καράβι. Πρωτοχρονιὰ κάναμε στὸ Λονδίνο. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναοῦ τοῦ Λονδίνου εἶχαν κηρύξει ἕνα εἶδος ἀπεργίας». Ἐκήρυξαν ἀποχήν. Καὶ «οὐδετερότητα». Τὸ περιεργον δὲ ἦτο ὅτι καὶ οἱ διωκοῦντες τὴν Κοινότητα Ἀγγλοέλληνες, καίτοι ἦσαν «Βενιζελικοί», καὶ ζοῦσαν εἰς τὴν «φιλοβενιζελικὴν» ἀγγλικὴν πρωτεύουσα, ἀπήρησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκήρυξαν οὐδετέραν, ἄψογον στάσιν! Πρωτάκουστα καὶ περίεργα πράγματα. Μᾶς παρέδωκαν τὴν Ἐκκλησίαν νὰ κάμωμεν «ὄ,τι μᾶς καπνίσῃ!» Ἦταν δὲ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορίαν, ποὺ βοήθησε στὸ Λονδίνο Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, Πνευματικὸς Ἡγεμὼν τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον ἑκατὸν πενήντα ἑκατομμυρίων Ὁρθόδοξων. Καὶ ὅμως. Δὲν συνεκινήθησαν. Κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ Κοινοτάχαι, «βενιζελικοί», εἶχαν τὸν «ἀνδρισμὸ» νὰ ἀπεργήσουν, διὰ νὰ μὴ ἔλθουν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐν Ἑλλάδι Κωνσταντινικὸν καθεστῶς!

Ἔτσι, τὴν Πρωτοχρονιὰ συνελειτουργήσαμεν μὲ τὸν Πατριάρχη δύο ἱερεῖς. Ὁ ἐκ Σικάγου αἰδ. κ. Κ. Χατζηδημητρίου καὶ τοῦ λόγου μου. Στὸ Λονδίνο ἐπεριμέναμε νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὰς Κάννας τῆς Γαλλίας ὁ Βρετανὸς Πρωθυπουργὸς Δαβὶδ Λόυντ Τζώρτζ. Ἀμα ἦλθε στὸ Λονδίνο μᾶς ἐδέχθη μὲ φιλοφρόνησι. Ἡμασταν στὴν ἀκρόασι τρεῖς. Ὁ Πατριάρχης, ὁ Σέρ Τζὼν

Σταυρίδης και τοῦ λόγου μου. Τὰ ὅσα μᾶς εἶπε ἦσαν τρομακτικὰ πράγματα. Μᾶς ἐξήγησε, ὅτι μὲ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἀντισημαχικὸν καθεστῶς, εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνωμεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Θὰ φύγωμεν. Διότι ἐξεπέσαμεν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν. Ἦμασταν διπλωματικῶς ἀπογυμνωμένοι και εἶναι ἀδύνατον νὰ περιμένωμεν οικονομικὴν ἐνίσχυσιν. Οὔτε ἐξῆ πέννες!

Μὲ βαρὺ ἄλγος στὴν ψυχὴ, στερούμενοι και τῶν μέσων διὰ νὰ πληρώσωμε τὸ RITZ HOTEL, ἅπου κατελύσαμε, σὺν νὰ ἦμασταν Πρίγκηπες, στερούμενοι δὲ και τῶν μεταβατικῶν ἐξόδων, (και θὰ ἐμέναμεν «ἀμανάτι» στὸ Λονδῖνο, ἂν δὲν μᾶς ἐλύτρωνε ἕνας φιλότιμος παραβοκίρης ἀπὸ τὸν Μαριμαρᾶ), ἐπήγαμε στὸ Παρίσι. Ἐκεῖ, παγερωτάτη ἡ ἀνθελληνικὴ ἀτμόσφαιρα. Συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς ἐκεῖ Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἕναν ἐπιφανῆ Ἑλληνα, τὸν κ. Γρηγόριο Τριανταφυλλίδη, ἐπισκεφθῆκαμε τοὺς Γάλλους ἐπισήμους, τοὺς κριτὰς τοῦ ἀλύτρωτου Ἑλληνισμοῦ και τῆς δύσμοιρης Ἑλλάδας. Εἶδαμε τὸν Πουαγκαρέ, τὸν Κλεμανσώ, τὸν Τζῶρτζ Λέγκ, Πρόεδρο τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων Ἐπιτροπῆς τῆς Γερουσίας και ἄλλους! Μᾶς ἀπήλπισαν ὅλοι! Ὁ Λέγκ μάλιστα, μᾶς μίλησε σκληρότατα, σὺν χασάτης αἱματηρὸς και μᾶς εἶπε ὀρθο-κοφτά, ὅτι θὰ φύγωμεν ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀλλὰ και ἀπὸ τὴν Θράκην! Μᾶς ἐθανάτωσεν ὁ ἀθεόφοβος. Ἡ ὀδύνη τοῦ Πατριάρχη — εἶδα τὸ πρόσωπό του — ἦτο «ὀδύνη θανάτου!» Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὴν Ἀγγλία και Γαλλία, ἔχω κάμει ἐκθέσεις. Γι' αὐτὲς τὶς ἐκθέσεις και γενικῶς γιὰ τὶς ἐντυπώσεις μου ἀπὸ τὴν Εὐρώπην και ἀπὸ τὴν Βασιλίδα τῶν Πόλεων δὲν ἤμπορῶ νὰ ἀσχοληθῶ ἐδῶ, διότι εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ θέματος περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν προόδων τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν τοῦ Νέου Κόσμου.

Ὅταν πῆγαμε στὴν Πόλιν και φθάσαμε στὰ Πατριαρχεῖα, ὁ ταλαίπωρος Πατριάρχης — βασανιζόμενος ἀπὸ τὸ φρικτὸ δρᾶμα τοῦ τί τὸν περιμένει ἅμα ξαναέλθουν οἱ φίλοι μας οἱ Τοῦρκοι — ὅταν ἀντίκρουσε τὴν κλειστή, τὴν βουβὴ Πύλιν τῆς φρικτῆς Ἀγχόνης, σωριάστηκε. Καὶ ἐθρήνησε. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸ παραξικάρδιον ἐκεῖνο θρηνητό! Στὸν ἐνθρονιστήριον λόγον του πού ἐξεφώνησε τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ὁ τραγικὸς Πατριάρχης ἀνεφέρθη και εἰς τὸν ἐκεῖ διχασμὸ τῶν Ἀρχιερέων. Ἐφώνησε μὲ βαθύτατη συγκίνησιν πού τὸν ἐπῆγε, και εἶπε πρὸς κατάπληξιν ὄλων πού δὲν ἐγνώριζαν τὸ δρᾶμα τῆς αὐριανῆς καταστροφῆς:

— Διατί ἐρίζετε, ἀδελφοὶ Ἱεράρχαι; Ἰπάρχει δι' ὄλους μας θέσις εἰς τὸν Γολγοθᾶ!

Εἶναι περιττὸ νὰ ἀσχοληθῶ ἐδῶ γιὰ ἄλλες σελίδες τοῦ μεγάλου δράματος. Ἐγὼ ἐσυλλογιζόμουν τὸ ἰδικὸ μου δρᾶμα. Τὰ βιωτικὰ μου προβλήματα ἀπαιτοῦσαν νὰ ἀναχωρήσω τὸ ταχύτερον ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. (Ἐκαθόμουν στὸ Πέραν.) Δὲν τὸ κατώρθωσα ὅμως. Παρέτεινα τὴν διαμονή μου

στό Σταυροδρόμι ἐπὶ πολλές ἑβδομάδες, χάριν τῶν αἰωνίων «ἐθνικῶν συμφερόντων» καὶ χάριν «τῶν ἰδανικῶν», ὡς μοὶ ἐτόνιζεν ὁ Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζεν ὅτι τοῦ ἡμῶν χρήσιμος καὶ μοὶ ἔλεγε νὰ ἐργασθῶ καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου καὶ τοῦ περιοδικοῦ κ.τ.λ., καὶ ὅτι ἡ ὄλη ἡ ὑπερτρίμηνη ὑπηρεσία θὰ λογισθῇ καὶ θὰ συγκαταριθμηθῇ διὰ τὰ περαιτέρω. . . Τὰ ὥραῖα ἐκεῖνα σαγηνευτικά λόγια, ἀπεδείχθη στό τέλος, ὅτι ἦσαν ἀκαδημαϊκῆς μόνον σημασίας.

Εἶχα ἀφήσει — καὶ μάλιστα εἰς ἡμέρας μεγάλων προσοδοφόρων ἐορτῶν — τὴν ἱερατικὴ μου θέσι στό Μπρουκλιν. "Ὅταν δὲ ὕστερα ἀπὸ τρεῖς καὶ πλέον μῆνας ξαναγύρισα, ἀντελήφθηκα ὅτι ἔπρεπε νὰ περάσουν χρόνια διὰ νὰ ἀντιμετωπίσω τὸ εἰς ἔξοδα καὶ ζημίας ἀνοιχθὲν δυσβάστακτον χάσμα. Τὸ τραγικὸ δὲ εἶναι ὅτι, ὁ τότε (ἔχι ὁ νῦν) συναδέλφος τῆς ἄλλης ἡμερησίας συναδέλφου, ἔγραψεν ὅτι ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ ἐκεῖνη Ἱεραποστολὴ ἐπραγματοποίησα πέντε χιλιάδες «σκοῦδα»! Ἔτσι γράφεται πολλάκις, κακοποιουμένη, ἡ ταλαιπώρη ἱστορία εἰς ἄρος τῶν ὄσων αὐτοθυσιάζονται ὅταν ἀναλαμβάνουν δημόσια λειτουργήματα πρὸς ὑπηρεσίαν «ἰδεωδῶν» καὶ δὲν συμμυζεύονται! Ἡ ἀνωτέρω παρένθεσις συνέχεται ἀσφαλῶς μὲ τὸν Ἑλληνοαμερικανικὸ Τύπο. Συνέχεται μὲ ὄσους κρατοῦν τὴν γραφίδα καὶ νομίζουν ὅτι φωτίζουν, λησμονοῦν ὅμως τὴν εἰκόνα ὅτι ἡ λαμπάδα ἐνῶ φωτίζει, λυώνει!

Σὲ ὄλο τὸ διάστημα ποῦ ἔμεινα στὴν Πόλι, εἶδα ἀρκετὰ περιέργα πράγματα. Ἔγινα καὶ μάρτυς καὶ «τῆς διανομῆς τῶν διαφόρων λαφύρων». Ἐφ' ὅσον ἐχῆρνε ἐπὶ δύο σχεδὸν χρόνια ὁ Θρόνος, δὲν ἠμποροῦσε κανονικῶς νὰ γίνῃ τίποτε. Μὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ὅμως τοῦ Πατριάρχου, ἤρχισεν ἡ διανομὴ τῶν λαφύρων. Διανομὴ Μητροπόλεων. Διαφόρων ἄλλων διορισμῶν εἰς θέσεις. Καὶ εἰς ἀξιώματα. Ἔγιναν καὶ σκέψεις πρὸς δημιουργίαν πόρων διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ πάρουν — ἀπὸ τὰ ἐπὶ μακροῦς μῆνας καθυστερούμενα — ἔστω καὶ ἓνα μισθὸν οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Πατριαρχείου καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ θέσις τοῦ Μελετίου ἦτο δεινὴ. Διότι εἶχε διαδράμη ἡ φήμη, ὅτι μὲ τὴν ἐκλογὴ τοῦ νέου Πατριάρχου θὰ ἔρρεεν αὐτομάτως ὁ ἐξ Ἀμερικῆς «χρυσορροῶς Πακτωλός!»

Ἐμένα μὲ ἐνδιέφερε κυρίως, πῶς θὰ διηθητοῦντο τὰ ἐν Ἀμερικῇ πράγματα. Ὁ Πατριάρχης μοὶ εἶπεν, ὅτι πρῶτα ἀπὸ ὅλα θὰ ἄρῃ ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος τὸν Τόμον καὶ θὰ ὑπαγάγῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὴν Μάννα, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Δεύτερον. Εἰς τὸν τιτουλάριον Ἐπίσκοπον Ροδοστόλου δὲν θὰ ἀνατεθοῦν εὐθῦναι, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔχει ἀποτριβῆ οὗτος μὲ τὰς φοβεράς τὰς βενιζελοβασικὰς διενέξεις, αἱ ὁποῖαι ἤνοιξαν ἀγεφύρωτον χάσμα ἀνά μέσον τῆς ἀποδόμου οἰκογενείας. Τρίτον. Τὸ Πατριαρχεῖον θὰ ἐκλέξῃ ὡς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς, ἓνα διαπρεπῆ, μὲ ἔξαιρετικὰ προσόντα Ἱεράρχην. Πράγματι, ὁ Πατριάρχης ἐβολιδουσκώπησε τὸν Ἰωακείμ Ἀποστολίδην, τὸν μετὰ ταῦτα Μητροπολίτην Κοζάνης, ὁ

ὁποῖος εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Ἀμερικὴν. Καὶ ἐδέχθη εὐγνωμῶνως τὴν τιμὴν. Κατόπιν ἐβολιδοσκόπησε τὸν Μητροπολίτην Ἐφέσου, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἐδέχθη. Ἐπειτα ἐβολιδοσκόπησε καὶ τὸν Μητροπολίτην Καισαρείας Νικόλαον, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἐδέχθη! Ἐδέχθησαν δηλαδὴ καὶ οἱ τρεῖς! Καὶ οἱ τρεῖς ἔτριβαν τὰ χέρια ἀπὸ χαρὰ. Τὸ τραγικὸ «φινάλε» ἦτο τὸ ἐξῆς: "Ὅταν ἐπέστρεψα εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἦλθε τὸ ἄγγελμα ὅτι Ἀρχιεπίσκοπος ἐξελέγη ὁ τιτουλάριος Ἐπίσκοπος Ροδοστόλου! Αἱ Κοινότητές μας ἦταν τότε διηρημέναι εἰς δύο στρατόπεδα. Ἐν μέσῳ τῆς ἀλληλομαχίας ἐκείνης, ὁ Πατριάρχης ἔδωκε κατὰ τὴν ἐντολὴν εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς σύγκλησιν συνελεύσεων τῶν Κοινοτήτων, διὰ τὴν ἐκλογὴν ἀπὸ τοῦ λαοῦ δύο ὑποψηφίων ἐπισκόπων. Διὰ τὸ Σικᾶγον. Καὶ διὰ τὴν Βοστώνην! Ἐπρόκειτο δηλαδὴ περὶ τῶν «Βενιζελικῶν» Κοινοτήτων. Ἦσαν αἱ μόναι ποῦ ἀνεγνώριζαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀλέξανδρον. Ἡ διαταγὴ ἐκείνη ἐσήμαινε τὴν ἐπισημοποίησιν τῆς ὑφισταμένης διαιρέσεως τῶν Κοινοτήτων μας καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὴν μονιμοποίησιν τοῦ φρικτοῦ χάσματος.

Τώρα ὠρθώθη ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». Μὲ ἠθικὸ ἠρωϊσμό. Ὁρθώθη πάνοπλος διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἐξαπόλυσιν τῆς φοβερᾶς καταιγίδος.

Μέρος Δέκατον Τέταρτον

Τὸ δρᾶμα τῶν Βενιζελικῶν

Τὸ ὀλέθριον διᾶθημα πρὸς διαιώνισιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀλληλοσπαργμοῦ. — Ὁ Πατριάρχης εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὴν ἰδική του τραγωδία. — Ἡ σπάθη τοῦ Δαμοκλέους. — Ἡ στρατιωτικὴ κατάρρευσις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. — Ἡ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις Πλαστήρα. — Διαδήματα τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. — Ἀρθρογραφία μὲ ἠθικὸν ἠρωϊσμόν. Ὅμως συνετελέσθη τὸ «ἀνοσιούργημα» εἰς βάρος τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ. — Αἱ ὑπὸ «ἐχεμύθειαν» συνελεύσεις τῶν ἐν Ἀμερικῇ «Βενιζελικῶν» Κοινοτήτων. — Ἡ ἐκλογὴ τῶν «βενιζελικῶν ἐπισκόπων». — Οἱ «βασιλόφρονες» τρίζουσι τὰ δόντια. — «Ἀτλαντὶς» καὶ «Νομοταγής». — Ὁ Κεφαλλὴν ὑπερπατριώτης ἀπειλεῖ ὅτι ἡ παράταξις του θὰ ἀπακητήσῃ «10 βασιλικούς δεσποτάδες». — Ἡ ἀγγελία στὸν Τύπο ὅτι «Ζητεῖται Ἀρχιερεὺς!» — Ἡ στάσις τῶν Σύρων καὶ τῶν Ρώσων ἐπισκόπων. — Ὁ ἐρχομὸς ἀπὸ τὸ Λονδῖνον τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων. — "Ὅχι μὲ κλάδον ἐλαίας, ἀλλὰ μὲ ἐμπρηστικὸν δαυλόν!" — Ἡ πρώτη χειροτονία. — Ὁ Ἀμερικανικὸς τύπος διὰ τὰς παραχᾶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν. — Τὸ πλουσιώτατο ἔθριον Δεῖπνο «τῆς ἀλληλομαχίας». — «Ἐμεῖς τρῶμε. Ἐσὺ δὲν εἶσαι στὰ καλά σου!»

Σᾶς ἀνέφερα, ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μελέτιος, ὁ «βενιζελι-

κός» φίλος μας και συμμαχητής μας εις πολλές κοινωφελείς υποθέσεις, ἔκαμε ἓνα τρομερὸ ἀδίκημα εις ἄραος τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Ἰδιαιτέρως δὲ εις ἄραος τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», ποῦ ἠγωνίζετο, τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη, διὰ τὴν εἰρήνευσι τῶν ἀποδήμων. Ἦσαν διηρημένοι εις δύο στρατόπεδα τοῦ «Βενιζελισμοῦ» καὶ τοῦ «Βασιλισμοῦ». Διηρημένη ἡ Ἐκκλησία μας. Διηρημένα καὶ αἱ Κοινότητές μας. Ἡ Βενιζελικὴ μερὶς τῶν Κοινοτήτων ἀνεγνώριζε τὸν τιτουλάριο ἐπίσκοπο Ροδοστόλου Ἀλέξανδρο. Ἡ ἄλλη, ἡ βασιλικὴ μερὶς, ἀνεγνώριζεν ὡς Ἐκκλησιαστικὸ Ἀρχηγό της τὸν ἀπεσταλμένο ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἑλλάδος Μητροπολίτη Σπάρτης Γερμανὸ Τρωϊάνο. Ἔτσι ἡ διαίρεσις ἦτο ἐπισημοποιημένη.

Ὁ Πατριάρχης Μελέτιος, ὅταν ἀνῆλθεν εις τὸν Οἰκουμενικὸ Θρόνον, ἀφῆρσε τὸν Τόμο ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπήγαγε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς εις τὸ Πατριαρχεῖο. Ἐν συνεχείᾳ, ἀντιθέτως πρὸς ὅσα μοὶ εἶπεν εις τὴν Κωνσταντινουπόλιν προήγαγεν εις ἀρχηγὸν τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας τὸν ἐπίσκοπον Ροδοστόλου, τὸν ὅποιον ὅμως τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη τοῦ ἀγρίου φανατισμοῦ, δὲν ἀνεγνώριζαν αἱ «βασιλικαὶ» Κοινότητες. Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος ἦτο φίλος μας καὶ ὁμοιδεάτης. Εἶχεν ὅμως φθαρτὴν λόγῳ τῆς τότε ἀλληλομαχίας. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, προχωρῶν πρὸς τὰ χειρότερα, ἔκαμε καὶ τὸ ἐξῆς ὀλέθριον: Ἀψηφῶν τοὺς ἀγῶνας τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», ποῦ ἐπεδίωκε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν κατάρα τῆς ἀλληλομαχίας, ἐβουλεύθη νὰ ἀναδείξῃ ἐπισκόπους Βοστώνης καὶ Σικάγου, προερχομένους ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν «βενιζελικῶν» κληρικῶν καὶ τῶν «βασιλικῶν» Κοινοτήτων μας.

Δὲν ἦσαν ἀνεξήγητα τὰ ἐλατήρια ποῦ ὤθησαν τὸν Πατριάρχην νὰ λοξοδρομήσῃ. Καὶ νὰ μᾶς ἀδικήσῃ, ὅλους μας. Ὅλους, ὅσοι εὐρισκόμασταν σὲ ἓνα τίμιον ἀγῶνα πρὸς γεφύρωσιν τοῦ λυπηροτάτου χάσματος ἀνὰ μέσον τῶν ἐν Ἀμερικῇ ὁμοιόμων καὶ ὁμοδόξων ἀδελφῶν.

Ὁ Πατριάρχης εἶχεν ἀπ' ὄψιν του τὴν ἰδική του τραγωδίαν. Ὅπως σᾶς ἀνέφερα προηγουμένως, ὅταν, στὸ Λονδίνο, μᾶς ἐδέχθη ὁ Πρωθυπουργὸς Λόυδ Τζώρτζ, μᾶς ἐξήγησε διατί εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνωμεν εις τὴν Μ. Ἀσία. Ὅταν πήγαμε στὸ Παρίσι, οἱ ἐκεῖ ἐπίσημοι, οἱ κριταὶ τῆς Ἑλλάδος, μᾶς εἶπαν ὁρθὰ - κοφτὰ ὅτι θὰ φύγωμεν καὶ ἀπὸ τὴν Θράκη! Αὐτὰ τὰ θανατηφόρα λόγια μᾶς εἶπαν στὸ Λονδίνο καὶ στὸ Παρίσι τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1922. Ἔστερα ἀπὸ ἑννέα μῆνες, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1922 ἐπῆλθεν ἡ στρατιωτικὴ κατάρρευσις στὴν Μικρὰ Ἀσία. Ἦτο μὴ ἀπὸ τίς δραματικώτερες καταστροφές τοῦ ἔθνους ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Ἡ καταστροφή ἐκεῖνη ποῦ ἐσήμαινε τὴν ἐπιστροφή τῶν Τούρκων στὴν Κωνσταντινουπόλιν, προεδίκαζε καὶ τὸ μοιραῖον τοῦ τραγικοῦ Πατριάρχου. Γνωρίζω καλὰ ὅτι ὠνευρεύετο νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν Ἀμερικὴ, ὡς καταφύγιον σωτηρίας καὶ πρὸς συνέχισιν πῆς γνωστῆς καταπληκτικῆς δημιουργικῆς του δράσεως. Ἀναχωρῶν ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψιν ὁ Πατριάρχης, διενεθῆθη, ἀδια-

φορῶν διὰ τὰς συντείας, νὰ ὀργανώσῃ μὲ «βενιζελικὰ» ἐπισκοπικὰ στελέχη τὴν ταλαιπώρη Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ ἠφρανίζετο ἐν φρικτῇ ἀλληλομαχίᾳ. Τὰ ἐκατέρωθεν ἀδελφοκτόνα πάθη εἶχον λάβει μορφὴν ἀγριότητος.

Μετὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάρρευσι, εἰς τὴν Ἑλλάδα κυριαρχοῦσεν, ὡς γνωστόν, ἡ Ἐπανάστασις Πλαστήρα. Εἶχεν ἐκθρονησθῆ καὶ εἶχεν ἐξορισθῆ ὁ Κωνσταντῖνος ποὺ ἦτο τὸ ἴνδαλμα καὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ὁμοφρόνων, τῶν φανατικῶν ὀπαδῶν τοῦ «μάρτυρος Στρατηλάτη». Ἐπηρεολοῦθη καὶ ὁ τουφεκισμὸς τῶν Ἐπὶ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἡγετῶν.

Σὲ τέτοια κρίσιμη περίοδον φρικτῆς ἀλληλομαχίας ὁ Πατριάρχης Μελέτιος, αἰσθανόμενος νὰ κλονίζεται καὶ ὁ ἰδικὸς του ὁ πραγματικὸς Θρόνος, διενεώθη νὰ ἐξαποστείλῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐν Ἀμερικῇ τὴν δυναμίτιδα τοῦ Ὁλέθρου. Ἔδωκε τότε ἐντολὴ εἰς τὸν φθαρέντα ἐν κομματισμῷ Ἀρχιεπίσκοπον Ἀλέξανδρον νὰ συγκαλέσῃ εἰς κληρικολαϊκὰς Συνελεύσεις εἰς μὲ τὴν Βοστώνην τὰς Κοινότητας Νέας Ἀγγλίας, εἰς δὲ τὸ Σικάγον τὰς Κοινότητας τῶν Κεντρικῶν Πολιτειῶν πρὸς ἐκλογὴν Ἐπισκόπων, Αἱ κληθεῖσαι Κοινότητες ἤσαν «Βενιζελικαί», αἱ μόναι ποὺ ἀνεγνώριζον τὸν Ἀλέξανδρον. Αἱ ἄλλαι αἱ «βασυλικαὶ» «ἔτριζαν τὰ δόντια». Ἀγρίως!

Φυσικὰ οἱ ὑποψήφιοι πρὸς ἐκλογὴν καὶ ἰδεοτοποποίησιν κληρικοὶ ἦσαν καὶ αὐτοὶ «Βενιζελικοί». Καὶ στενοὶ φίλοι μας.

Αἱ, λοιπόν. Ἐμπρὸς εἰς τὴν «φρενήρη» ἐκείνη ἐντολὴ ἡμεῖς οἱ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ὠρθώθημεν. Μὲ ἠθικὸν — θὰ ἔλεγα — ἠρωτισμόν. Ἐβάλαμεν κατὰ μέρος ἄθλια κομματικὰ συμφέροντα. Ἀγνοήσαμεν καὶ φίλους καὶ ὄλα τὰ συναφῆ, τὰ νομιζόμενα ἀγαθὰ. Ἐν βαθείᾳ συνασθῆσει τῆς ἱερότητος τοῦ δημοσιογραφικοῦ «Λειτουργήματος», ὠρθώθημεν ἐναντίον τοῦ «ἀνοσιογραφήματος» πρὸς «ἀδελφοκτονίαν!» Ὁρθώθημεν μὲ φρόνημα ἠρωϊκόν. Νομιζῶ ὅτι ἐγράψαμεν τότε τὰς τιμιωτέρας σελίδας τῆς δημοσιογραφικῆς ἡμῶν Ἱεραποστολῆς.

Μὲ ἐκθέσεις, μὲ τηλεγραφήματα, μὲ ἐκκλήσεις ἐτονίσσαμεν πρὸς τὸν Πατριάρχην, τὸν στενὸν ἡμῶν φίλον καὶ συναθλητὴν, ὄλους τοὺς λόγους διατὶ θὰ ἦτο ὀλέθριον νὰ ἐπισπευθῆ ἐκ συναρπαγῆς ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ ἐγκατάστασις Ἐπισκόπων ἐκλεγομένων μόνον ἀπὸ τὴν παράταξιν τῶν «ἡμετέρων», φίλων καὶ ὁμοϊδεατῶν. Ἀφοῦ ἐπὶ τριάντα καὶ πλέον ἔτη ἐπεράσαμεν χωρὶς ἐπισκόπους, θὰ ἦτο ὀλέθριον νὰ ἀγνοηθοῦν εἰς τὴν κρίσιμη αὐτῇ περίοδον ἡ ὑπαρξις καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἀντιθέτων ποὺ ἀποτελοῦν μὲγα μέρος τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνορθόδοξου ποιμνίου.

Τὸν ἐξωρκίσαμε τὸν Πατριάρχην νὰ ἀναβάλῃ τὰς «δεσποτοποιήσεις» διὰ χρόνον εὐθετώτερον, ἀπ' οὗ προηγουμένως κατασιγάσῃ ἡ ἀγριότης τῶν παθῶν, γίνουν δὲ αἱ κατάλληλοι ἐνέργειαι ὥστε εἰς τὰς ἐκλογικὰς συνελεύσεις νὰ συμμετάσχουν ὄχι μόνον αἱ Βενιζελικαί, ἀλλὰ ὄλαι, ἀνεξαιρέτως, αἱ ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Ἀμερικῆς πρὸς μόνιμον διασφάλισιν τῆς γαλήνης καὶ

τῆς ἐνώσεως τῶν δυνάμεων διὰ ἔργα φυλετικῆς σωτηρίας καὶ προόδου.

Σὰς τὰ γράφομεν αὐτά, τοῦ ἐτονίζαμεν, ἡμεῖς ποῦ κρατοῦμεν εἰς τὰ χέ-
ρια μας ἓνα κυριαρχικὸ ὄργανο τῆς παρατάξεως τῶν φιλελευθέρων. Δὲν ζη-
τοῦμεν τίποτε διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, ἀλλὰ μόνον τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἔνωσιν τοῦ
διηρημένου Ἑλληνισμοῦ. Ἐὰν ἐπεδιώκαμεν τὰ ἰδικὰ μας, τὰ κομματικά, τὰ
ὕλικά συμφέροντα θὰ ἔπρεπε νὰ χειροκροτοῦμεν ὅτι ἀναδεικνύονται δεσποτά-
δες ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν δημοιδεατῶν μας καὶ τῶν προσωπικῶν μας φίλων. Ὁ-
μως. Θεωροῦμεν ὅτι εἶναι ἱερώτατο καθήκον μας νὰ θυσιάσωμεν φίλιες καὶ ὑ-
πολογισμοὺς καὶ παντοῖα κομματικά συμφέροντα εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ γενικωτέ-
ρου συμφέροντος. Τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τοῦ Ἔθνους. Ἀγωνιζόμεθα σκληρὰ
νὰ καταστείλωμεν τὰ φθοροποιὰ πάθη καὶ νὰ εἰρηνεύσῃ ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλη-
νισμὸς ἰδιὰ νὰ μὴ χαρακτηριζόμεθα καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς ὡς «ἀνεπιθύ-
μητοι ταραξίαι» καὶ διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν, ὅλοι μαζί, νὰ ἀνεγειρώμεν Ἰδρύμα-
τα φυλετικῆς σωτηρίας χάριν τῆς νέας γενεᾶς καὶ νὰ ἰδοῖμε «Θεοῦ προκο-
πὴν». Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους παρακαλοῦμεν καὶ ζητοῦμεν ἀπὸ ποὺς ἐν Κων-
σταντινουπόλει καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀθήναις νὰ μᾶς ἀφήσουν ἡσύχους καὶ νὰ σε-
βασθοῦν τὸν ἱερὸν ἀγῶνα ποῦ διεξάγομεν πρὸς συμφιλίωσιν τῶν ἀποδήμων
ἀδελφῶν ἀφανιζομένων διὰ τῆς διαιρέσεως. Εἶχομεν τότε κάμει διαβήματα καὶ
εἰς τὰς Ἀθήνας.

Αὐτὴ ἦτο τότε ἡ ἔντιμη κραυγὴ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», ὁ ὁποῖος μο-
χθοῦσε, ἀνέκαθεν, διὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων. Ὁνει-
ρεύετο δὲ καὶ διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἀνωτέρων ἰδρυμάτων, ὅπως ἐπετεύχθη πολὺ
θραδύτερον μὲ πῆν ἀπόκτησιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἀκαδημίας
τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, χάριν τῶν ὑποίων διεξήγαγε κατόπιν ἡ ἐφημερὶς Σταυ-
ροφορίας.

Ἡ κατὰ τὸ 1923 κραυγὴ τῆς βενιζελικῆς ἐφημερίδος δὲν φαίνεται ὅτι
συνεκίνησεν, ὅσον ἔπρεπε, τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐπαναστατικὴν Κυβέρνησιν, ἀ-
σχολουμένην περὶ ἄλλα ζητήματα, οὔτε τὸν Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος, βλέπων τὸ
δραμα τῆς σπάθης τοῦ Δαμοκλέους, αἰωρουμένης ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του, ἐπε-
δίωκε νὰ λύσῃ τὰ προσωπικά του ζητήματα. Τὴν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καταφυ-
γὴν του.

Εἶναι περιττὸν νὰ προστεθῇ ὅτι τὰς «βενιζελικὰς δεσποτοποιήσεις» τὰς
ἐννοοῦσε καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλέξανδρος. Μέλη τοῦ Συμβουλίου του καὶ
ἄλλοι φίλοι του τοῦ ὑπεδείκνυαν ὅτι τὸ συμφέρον του ἦτο νὰ κρατήσῃ καὶ αὐ-
τὸς στάσιν ἡρωϊκὴν, ὅπως καὶ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ». Τοῦ ὑπεδείχθη καὶ σάν
προφητεία ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενον, μὲ τὴν σημερινὴν σφαλερὰν στάσιν του, νὰ
πληρώσῃ τὸ σφάλμα του μὲ τὴν ἀπώλειαν τῆς θέσεώς του, ὅπως καὶ πράγμα-
τι συνέβη. Εἰς τὰς παραστάσεις τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου του καὶ τῶν φίλων
του ὁ Ἀλέξανδρος ἀπήντα ὅτι ἔχει δικαιώματα «ἐλέω Θεοῦ» καὶ δὲν εἶναι ὑπο-
χρεωμένος νὰ ἀκούσῃ κανένα! Ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμην τῶν Συμβούλων

του ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἐφρανόζετο ὅτι, μὲ τὴν ἀπόκτησιν καὶ ἄλλων δύο Ἀρχιερέων, στερεώνει ὁπωσδήποτε καὶ τὴν ἰδικήν του θέσιν, κλονιζομένην.

Τὸ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀδίκημα συντελέσθη. Αἱ μονόπλευροι «βενιζελικαὶ συνελύσεις» τῶν «ἡμετέρων» Κοινοτήτων συνήλθαν, ὑπὸ ἐχεμύθειαν» καὶ ἐψηφίσαν ὡς ἐπισκόπους δύο πράγματι διακεκριμένους κληρικούς. Διὰ μὲν τὴν Βαστώνην τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Ἰωσακίμ Ἀλεξόπουλον. Διὰ δὲ τὸ Σικάγον τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Φιλάρετον Ἰωαννίδην, ὁ ὁποῖος ἦτο Διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀστορίᾳ Νέας Ἰόρκης Ἱερατικῆς Σχολῆς. Καὶ οἱ δύο τους, ἀπὸ τὸ 1930 κοσμοῦν Μητροπόλεις ἐν Ἑλλάδι. Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι αἱ δεσποτοποιήσεις ἐδημιούργησαν καὶ οἰκονομικὰ προβλήματα συντηρήσεως. Τὸ δὲ ταμεῖον, λόγῳ τοῦ διχασμοῦ τῶν Κοινοτήτων, ἐστέναιζεν ἀπὸ δυσβάστακτα χρέη. Ἐφ' ᾧ, πρὸς ἐξοικονόμησιν, ἐκλείσεν ἡ Ἱερατικὴ Σχολή. Ἐκλείσεν καὶ τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ». Κατηργήθη καὶ τὸ Ταμεῖον Πτωχῶν καὶ γενικῆς φιλανθρωπίας. Ἐξηφρανίσθησαν δηλαδὴ ὅλα ὅσα ἐδημιούργησε τὸ 1921 ὁ Μελέτιος, ὅταν ἦλθε εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὡς ἐξόριστος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐκβληθεὶς ἀπὸ τὴν κανονικὴν καὶ νόμιμον θέσιν του μὲ τὸν «βούρδουλα» τοῦ συμπρωθυπουργοῦ Δημητρίου Ράλλη.

Μετὰ τὴν ἀνάδειξιν τῶν δύο ὑποψηφίων «βενιζελικῶν» ἐπισκόπων ἀπὸ τὰς ἡμετέρας Κοινοτήτας, αἱ ὁποῖαι συνήλθον «ὑπὸ ἐχεμύθειαν», ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὴν «συνευθύνην» νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ ἐσθμιαίνε — ἂν ὄχι αἱματοκυλίσματα — μονιμοποιήσιν καὶ διαιώνισιν τῆς φρικτῆς διαμάχης. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν Ἀμερικῇ δημοδόξους, ἀλλὰ ἑτεροφύλους Ἀρχιερεῖς — τοὺς Σύρους καὶ τοὺς Ρώσους — δὲν ἐδέχθη νὰ συνεργήσῃ εἰς τὸ κατὰ τῆς ἡσυχίας τῶν Ἑλληνορθοδόξων μέγα ἀδίκημα.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τὴν κρίσιμη, κάποιος εὐφυολόγος ἐπρότεινε νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὰς ἐφημερίδας ἡ σχετικὴ ἀγγελία — «Ζητεῖται Ἀρχιερεὺς» κτλ.!

Ὁ Πατριάρχης ὅμως, πληροφορηθεὶς τὸ ἀδιέξοδο ἀπέστειλε τηλεγραφικὴν ἐντολήν πρὸς τὸν ἐν Λονδίῳ Μητροπολίτην Θουαίριων Γερμανὸν Στρινόπουλον νὰ διαπλεύσῃ ἄμέσως τὸν ὠκεανὸν καὶ νὰ συμμετάσχη εἰς τὰς χειροτονίας τῶν δύο Ἐπισκόπων.

Οἱ πῆς ἀντιθέτου παρατάξεως δημοσιογράφοι, πῶν ὁποῖων ἠγάγετο μὲ τὴν ἐφημερίδα του, τὸν «Νομοταγῆ» ὁ ἐνθερμος ὑπερβασιλικὸς πατριώτης, ὁ Κεφαλλῆν Δημήτριος Θεοφιλάτος — ὁ ὁποῖος ἐπετίθετο «ξίφην» κατὰ τῶν προδοτῶν — ὤμοσαν καὶ ἔγραψαν τὴν ἀπειλήν: Δύο ἐσεῖς «βενιζελικούς» Ἀρχιερεῖς, δέκα ἡμεῖς θὰ ἀποκτήσωμεν «βασιλικούς» δεσποτάδες!

Αὕτη ἦτο ἡ εἰς τὴν πρόκλησιν ἀπάντησις πῶν ὠφισασιμένων εἰς τὸν «μάγικον Στρατηλάτην» ἐναντίον ὄλων ἡμῶν τῶν «βενιζελοπλήκτων προδοτῶν!»

Πρέπει νὰ προστεθῆ ὅτι μόλις κατέπλευσεν ὁ Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς ἦλθε στὸν «Κήρυκα».

— Σᾶς φέρνω — εἶπε — χαιρετίσματα καὶ εὐχὰς ἀπὸ τὸν ἐπισπήθιον φίλον, ὁμοιδεάτην καὶ συναθλητὴν σας Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

Ἐκάθησε μαζί μας ἀρετὲς ὥρες. Τοῦ ἐξηγήσαμεν, ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, πόσον δεινὴ εἶναι ἡ ὅλη κατάστασις καὶ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ κατὰ τῶν ἀποδήμων ἐξαπολυομένη συμφορὰ. Τελικῶς μᾶς εἶπεν ὅτι ἔλαβε, πρὸς ἐκτέλεσιν, διαταγὰς τοῦ Πατριάρχου καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ παρακούσῃ.

Τὰ τελευταῖα λόγια πού τοῦ ἐτονίσασαμε — καὶ ἐδημοσιεύσαμεν τὴν ἐπαύριον στὸν «Κήρυκα» ἦσαν αὐτά: «Ἦλθατε ὄχι μὲ κλάδον ἑλαίας, ἀλλὰ κρατῶντας στὰ χέρια ἐμπροστικὸν δαυλόν!»

Ἐπῆγε εἰς Σικάγο καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν χειροτονίαν τὴν Πέμπτην 21 Ἰουνίου, 1923. Τηλεγράφημα ἐκ Σικάγου τῆς ἰδίας ἡμερομηνίας, ἀπεστάλη εἰς τὸ «DAILY NEWS» τῆς Νέας Ὑόρκης δημοσιευθὲν ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἀγρία Γενικὴ Μάχη διεξήχθη κατὰ χειροτονίαν Ἐπισκόπου». Τὸ τηλεγράφημα ἐτόνιζε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Παρουσία ἀνωτέρων κληρικῶν, καθὼς καὶ Ἀμερικανῶν (σημ. ἐπρόκειτο περὶ Ἐπισκοπιανῶν) ἡ τελετὴ τῆς χειροτονίας κατέληξεν εἰς τὴν γενικὴν συμπλοκὴν. Ἡ ὑποστηρίξουσα τὸν Ἐπίσκοπον πτέρυξ ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν. Ὅταν ἔφθασαν τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα, πρὸς καταστολὴν τῆς ταραχῆς, ἀντιμετώπισαν πανδαμῶνιον ἐκσφενδονισμῶν καθεκλῶν καὶ ἐλευθέρως ἀνταλλαγῆς γρονθοκοπημάτων!»

Ἄς προστεθῆ καὶ ἓνα ἀνέκδοτο: Τὸ βράδυ παρετέθη πολυτελέστατο Δείπνο. Μετὰ τὸ φαγοπότι τρεῖς «χωροαταξήδες» φίλοι μου, «ἄσπονδοι Βενιζελικοί», ἐταχυδρόμησαν πρὸς ἐμένα, τὸν ἀδιόρθωτον, τὸ ἔντυπο πλουσιώτατο ἐδεσμοπολόγιον μὲ τὴν ἑξῆς τιμητικὴν σημείωσι: «Ἡμεῖς τρώμε! Καὶ ἐσύ; Ἐσὺ δὲν εἶσαι στὰ καλά σου!»

Μέρος Δέκατον Πέμπτον

Ἐνοπλος σύρραξις μέσα σὲ Ἑλληνικὴς Ἐκκλησίαις

Ἡ δευτέρα μοιραία «Βενιζελικὴ» δεσποτοποίησις. — Ὁ Κεφαλλῆν Ἀρχηγὸς τῶν «βασιλοφρόνων» ὤρμησεν εἰς τὴν Βοστώνην ἐπὶ κεφαλῆς ἐστρατευτικοῦ σώματος ἀφωσιωμένων ὀπαδῶν. — Ἐπίδειξις γρόνθων καὶ ἐξαγριωμένων ὀφθαλμῶν. — Ἡ ἀστυνομία. — Ταυτοχρόνως εἰς τὴν Πύλῃ ὁ ἐξωμότης «Παπαευθύμ» ἐν συνεργασίᾳ μὲ περικαθάρματα ἐκρήμνιζαν ἀπὸ τὰς σκάλες τὸν τραγικὸν Πατριάρχην. — Ἡ εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἰσβολὴ τοῦ Μητροπολίτου Χαλδίας. — Ὁ Μεσσίας τῶν βασιλοφρόνων ἐκήρυξεν ἑαυτὸν Ἀρχηγὸν «Ἀυτοκεφάλου» Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ Καναδά. —

‘Ο κατ’ αὐτοῦ πρῶτος κεραυνὸς τοῦ Πατριαρχείου ἐξαγγιώνει τοὺς ἐν Ἀμερικῇ ὁπαδοὺς μέχρι θανάτου (!) — Ἡ πορεία τῆς συναδέλφου «Ἀτλαντίδος» καὶ τοῦ Κεφαλλῆνος ὑπερπατριώτου. — Συστάσεις τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» εἰς τοὺς ἐν Φαναρίῳ νὰ ἀποφύγουν τὰ «ἔσχατα μέτρα». — Ἡ κατὰ πλειοψηφίαν ἀποφασισθεῖσα καθαιρέσις ἐδυνάμωσε περισσότερο τὸν «αὐτοκέφαλον» Ἀρχηγόν. — Ἡ τύχη τοῦ «ἀφορισμοῦ». — Ὁ φωτοστέφανος τοῦ «ἤρωος καὶ μάρτυρος» τῶν βασιλοφρόνων. — Ἡ τραγωδία τῆς φρικτῆς ἀλληλομαχίας συνεχίζεται ἐπὶ ἑπτὰ ἀκόμη χρόνια. — Οἱ σεισμοὶ τῆς Κορίνθου ἔφεραν τὸν Δαμασκηνὸν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. — Τί εἶδεν καὶ τί ἐδιδάσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας ὁ Ἱεράρχης. — Συμπλοκαὶ εἰς τοὺς Ναοὺς μὲ φονικά ὄπλα. — Οἱ Ἕλληνες εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς Μαύρους; — Ἡ γάγγραινα καὶ τὸ φάρμακο.

Μὲ τὴν «χειροτονία» — ὅπως σᾶς ἀνέφερα — τοῦ «βενιζελικοῦ» Ἐπισκόπου Σικιάγου πού ἔγινε τὴν Πέμπτη, 21 Ἰουνίου 1923, ἐφάνησαν τὰ προηγήματα ποίου εἶδους μεγάλη συμφορὰ ἐξαπελύετο εἰς βάρος τῆς ἀπὸ τὸ 1921 ἐπισημοποιηθείσης διοικητικῆς Ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως τῆς ταλαίπωρης Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς. Τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας ἐσημειώθησαν θλιβεραὶ ταραχαὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ ἐκεῖθεν τηλεγράφημα πρὸς τὴν ἐν Νέα Ὑόρκῃ μεγάλῃ κυκλοφορίας Ἀμερικανικῆν ἑφημερίδα DAILY NEWS», δημοσιευθὲν ὑπὸ τοὺς κτυπητοὺς τίτλους «Ἀγρία Γενική μάχη διεξήχθη κατὰ χειροτονίαν Ἐπισκόπου» ἐτόνιζε καὶ τὰ ἐξῆς: «Ὅταν ἐφθασαν τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα πρὸς καταστολὴν τῆς ταραχῆς ἀντιμετώπισαν πανδαμῶνιον ἐσκορπυζομένων καθελῶν καὶ ἐλευθέρως ἀνταλλαγῆς γρασηοκοπημάτων!» Ἦσαν αἱ ἀρχαὶ τῆς φρικτότερης ἐμφυλίου διαμάχης πού κατερῆμαξε καὶ ἐξητητέλιξε καὶ εἰς τὸν Ἀμερικανικὸν κόσμον τὴν ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίαν μας, ἀξίαν καλλιτέρας τύχης.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα, τὴν Πέμπτην 28 Ἰουνίου 1913, ἔγινε εἰς τὴν Βοστώνην καὶ ἡ χειροτονία τοῦ δευτέρου «Βενιζελικοῦ Ἐπισκόπου». Εἶχε τηρηθῆ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη σχετικὴ ἡσυχία ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, διότι ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» μὲ ἄρθρα θεοριά, συγκινητικά, ἐξώρκιζε τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς νὰ ἀποφύγουν τὴν δημιουργίαν νέων ἐπεισοδίων τὰ ὁποῖα μᾶς καταρρίπτουν καὶ μᾶς ἐξευτελίζουν εἰς τὸν Ἀμερικανικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ ἀτελείωτα ἔκτροπα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας διαιρέσεως μᾶς κατέτασεν εἰς θέσιν χειροτέραν καὶ αὐτῶν τῶν μαύρων!

Πρέπει νὰ προστεθῆ ὅτι ὁ ἐν Νέα Ὑόρκῃ φανατικὸς πατριώτης ὁ Κεφαλλῆν ἀρχηγὸς τῶν «βασιλοφρόνων» Δημήτριος Θεοφιλάτος πού ἐξέβιβε τὴν φλογόφρον ἐφημερίδα του «Νομοταγῆ», ὤρμησε πρὸς τὴν Βοστώνην, Ξιφῆρης, ἐπὶ κεφαλῆς ἐκστρατευτικοῦ σώματος, ἀφωσιωμένων μέχρι θανάτου «ὁπαδῶν». Οἱ ἐκστρατεύσαντες ἀπεπειράθησαν νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ κάμουν πὰ πάντα «Γῆ Μαδιάμ!» Εὐτυχῶς ἰσχυρὰ ἀστυνομικὴ δύναμις, εἶδο-

ποιημένη ἀπὸ τὴν παραμονή, ἠμπόδισε βιαίως τὴν «εἰσβολήν». Ἔτσι οἱ ἄνδρες τοῦ ἔκστρατευτικοῦ Σώματος «ἐνθεοὶ ὀπαδοί», περιορίσθησαν νὰ κάμουν, ἔξω τοῦ Ναοῦ, τὴν ἐπίδειξιν τῶν γρόνθων των καὶ τῶν ἐξαγριωμένων ὀφθαλμῶν των.

Μετὰ τὰς λυπηρὰς ἐκείνας χειροτονίας τῶν «Βενιζελομεταξακικῶν ἐπισκόπων» τὰς ὁποίας εἰς μάτην προσεπάθησε νὰ ματαιώσῃ ὁ προβλέπων τὴν νέαν «ἀγριωτέραν θύελλαν» «Ἐθνικὸς Κήρυξ», οἱ ἀντίπαλοι ὤμωσαν. Καὶ διεκήρυξαν: Εἰς τοὺς δύο ὀπαδοὺς τοῦ προδότη ἐπισκόπους θὰ ἀντιτάξωμεν ἡμεῖς «δέκα ἐπισκόπους τῆς ὀνειδιζομένης παρατάξεώς μας!»

Μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ Τόμου καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, εἶχεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ δεσπότης τῆς Σπάρτης Γερμανὸς Τρωϊάνος. Ἔτσι αἱ Κοινότητες τῶν βασιλοφρόνων ἔμειναν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀκέφαλοι.

Τότε οἱ τῆς συναδέλφου «Ἀτλαντίδος» ἠγέται καὶ ὁ Θεοφιλάτος καὶ οἱ λοιποὶ Ἀρχηγοὶ τῆς «ἀπορφανισθείσης Παρατάξεως» ἦλθον εἰς μυστικὰς συνεννήσεις μετὰ τὸν Μητροπολίτην Χαλδίας Βασίλειον Κομβόπουλον ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν νὰ ἠγηθῇ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ «ἐθνοσωτηρίου κινήματος!» «Ὁ Βασίλειος, φανατικὸς τύπος βασιλόφρονος, ἦτο ἔτοιμος νὰ φθάσῃ «μέχρις ἐσχάτων» ὑπὲρ «τοῦ μάρτυρος Στρατηλάτου». Ἔπνεε δὲ «τὰ μένεα» καὶ κατὰ τῶν ἐν Φαναρίῳ, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν προσφιλῇ Μητρόπολι Μηθύμνης τῆς Λέσθου τὸν μετέθεσαν εἰς τὴν ἄνευ ποιμνίου Μητρόπολιν Χαλδίας τῆς ἐρημωθείσης Μικρᾶς Ἀσίας. Ἔτσι ἓνα πρωτὶ ὁ Βασίλειος κατέπλευσεν εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἔπου τὸν ὑπεδέχθησαν οἱ ὀπαδοὶ ὡς «Μεσσία». Καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τότε ἐντονώτερον πὸ μεγάλο δρᾶμα τῶν ἐν Ἀμερικῇ κρικτῶν «εμφυλίων ἐκκλησιαστικῶν σπαραγμῶν».

Τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1923 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἀνήγγειλε τηλεγραφικῶς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὅτι κατέπλευσεν ὁ Χαλδίας Βασίλειος, πεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν βασιλοφρόνων. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, τὴν 18ην Σεπτεμβρίου 1923, ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ —Πατριάρχῃς ἦτο πότε ὁ διαδεχθεὶς τὸν Μελέτιον Γρηγόριος ὁ Ζ' (1923—1924)— ἐξαπέλυσε τὸν πρῶτον κεραυνόν. Ἔθεσε τὸν Χαλδίας Βασίλειον «εἰς ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας» καὶ τὸν διέτασσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ διαταγὴ ἐκείνη δημοσιευθεῖσα, ἐξαγρίωσε, ὡς ἦτο ἐπόμενο, τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μεσσία. Οἱ βασιλόφρονες δημοσιογράφοι ἤρχισαν βιαιοτάτας ἐπιθέσεις —συνεχισθείσας καθ' ὅλα τὰ μετὰ ταῦτα ἔτη μέχρι τοῦ 1930— ἐναντίον —ὡς ἐτόνιζον— «τῶν μαύρων κολογήρων τοῦ Φαναρίου!». Εἶχαν ἐξαντλήσῃ —ἐπὶ μακρὰ χρόνια— καὶ τὰ ἀσθεδέστερα κοσμητικὰ ἐπίθετα διὰ νὰ ἐξευτελίουν καὶ νὰ καταρρίψουν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἀποδήμων τὸ γόητρον καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν μαρτυρικὴν, Μητέρα, τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

Πρέπει νὰ προστεθῇ ἐδῶ ὅτι, ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας ἐκείνας, τὸν Ἰούλιον

1923, πού ἐγίνοντο εἰς τὴν Ἀμερικὴν αἱ μοιραῖαι δεσποτοποιήσεις τῶν «βενιζελικῶν» ὑποψηφίων, ὁ διαβόητος ἐκεῖνος ἐξωμότης «Παπᾶ Εὐθύμ» καὶ ἄλλα περικαθάρματα εἶχον εἰσβάλῃ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ὑπέβαλαν εἰς φρικτὰ μαρτύρια τὸν τραγικὸν Πατριάρχην Μελέτιον. Μωλωπισμένον δὲ τὸν ἐκρήμυσαν καὶ ἀπὸ τὲς σκάλες! Ἐμοιαζαν τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ αἱ δδελυρότητες ἐκεῖ-
 ναι τῶν «περικαθαυμάτων» κατὰ τοῦ μάρτυρος Ἀρχηγοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀνάλογοι ἦσαν καὶ αἱ τότε ἀσεβέσταται ἐπιθέσεις, τῶν περὶ τὸν Μεσσίαν Βα-
 σίλειον φανατικῶν ὀπαδῶν ἐναντίον τῆς μαρτυρικῆς Μάνας. Τὴν περὶ «ἀφογίας»
 διαταγὴν τοῦ Πατριαρχείου ὁ Μεσσίας καὶ οἱ ὀπαδοὶ τὴν ἔγραψαν «στὰ πα-
 λῆά πους τὰ παπούτσιω». Ὁ Βασίλειος ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν «Μητροπολίτην καὶ
 Ἀρχηγὸν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν
 καὶ τοῦ Καναδά». Παρέλειπε νὰ συμπεριλάβῃ τὰς Καρολίνας Νήσους καὶ τὸν
 Μεξικανικὸν Κόλπον. Ὁ Μεσσίας ἔστησε τὸ Ἀρχιεγχεῖον του εἰς τὴν τότε πολυ-
 τάραχην Ἑλληνικὴν Κοινότητα τοῦ Λόουελλ, Μασσαχουσέττης.

Τότε ἡμεῖς εἰς τὸν Κήρυκα πού εἶχαμεν ὡς κύριον ἀγῶνα τὴν εἰρήνευσιν
 τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ, προαισθανόμενοι ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ φθάσουν
 καὶ οἱ ἐν Φαναρίῳ «εἰς τὰ ἔσχατα» —μέχρι καθαιρέσεως— ἐφροντίσαμεν καὶ
 ὑπεδείξαμεν ἀρμοδίως τὰ ἐξῆς: Νὰ τηρηθῇ μὲν τὸ γόητρον τῆς Μεγάλῃς τοῦ
 Χριστοῦ Ἐκκλησίας, νὰ εὐρεθῇ ὅμως τρόπος οἰκονομίας διὰ νὰ ἀποσοβηθῇ ἡ
 χειροτέρευσις τῆς θέσεως τῶν ἀλληλοσπαρασσόμενων θανασίμως, ἐξευτελιζο-
 μένων δὲ καὶ εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν κοινωνίαν ἀποδήμων ἀδελφῶν.

Ἀντιθέτως ὁ τότε «βενιζελικὸς» Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς ἐτηλεγράφησε
 τὴν 13ην Φεβρουαρίου 1924, εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς ἐν Ἀ-
 μερικῇ Ἱερᾶς Συνόδου (Σύνοδος ἦτο αὐτὸς καὶ οἱ δύο Ἐπίσκοποι), ἐξήτησε
 «τὴν αὐστηροτάτην τιμωρίαν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς λεγομένης Αὐτοκεφάλου Ἐκ-
 κλησίας Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ Καναδά».

Ἄτυχῶς οἱ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις δὲν εἶχον πλήρη συνείδησιν τῆς μεγά-
 λῃς συμφορᾶς πού μᾶς ἔδεσσε. Ἔτσι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Πατριαρχείων ἔ-
 λαβε τὴν 10ην Μαΐου τοῦ 1924 κατὰ πλειοψηφίαν ἀπόφασιν τῆς ἐσχάτης ποι-
 νῆς. Καθῆρσε τὸν Βασίλειον. Καὶ τὸν ὑπεβίβασεν εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.
 Ἀπήγγειλε δὲ καὶ «ἀφορισμὸν» κατὰ παντὸς ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ ἐπικοινωνήσῃ
 μὲ τὸν καθηρημένον, τὸν λαϊκόν, Βασίλειον Κομβάπουλον. Ἡ καθαιρέσις ἐπέ-
 φερεν ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Διότι τότε ἐγινε μανιώδης ἡ ἐξαγρίωσις τῶν
 ἀντιπάλων ἐφημερίδων κατὰ τῶν «μαύρων καλογήρων τοῦ Φαναρίου!» Ὁ Βα-
 σίλειος ἐνεδυναμώθη περισσώτερον. Οἱ ὀπαδοὶ ἔβλεπαν εἰς τὸ πρόσωπόν του
 τὸν «φωτοστέφανον τοῦ ἤρωος καὶ μάρτυρος». Ἐγραψαν δὲ διὰ τὸν Μεσσίαν
 τους ὅτι παραμένει «ὁ διαπρεπὴς καὶ ὁ ἄφοβος», ὁ ἡρωϊκὸς Ἐκκλησιαστικὸς
 Ἠγέτης τῆς ἰσχυροτάτης παρατάξεως τῶν πιστῶν. Πιστῶν εἰς τὴν ἀμόλυπτην
 ἰδεολογίαν καὶ ἀφωσιωμένων εἰς τὸ θρυλικὸν ὄνομα τοῦ μάρτυρος καὶ ἤρωος
 «Γιου τοῦ Ἀετοῦ». Καὶ ἐτόνιζαν ἀκόμη «Ὁ διαπρεπὴς Ἱεράρχης μας μαχη-

τικώτατος ὅπως εἶναι, ἐνθρονισμένος εἰς τὰς καρδίας πῶν πιστῶν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ταπεινώσῃ τὴν ὀφρὸν καὶ νὰ συντρίψῃ τὰς κεφαλὰς τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Προδοτικοῦ Βενιζελομεταξакισμοῦ! κλπ.

Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐμειοψήφισαν καὶ ἀπέκρουσαν τὴν καθάρισιν φαίνεται ὅτι ἔβλεπαν τὰ πράγματα καλύτερα. Σωφρονέστερα. Ἀπόδειξις τῆς ὀρθοφροσύνης των ἦτο καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὕστερα ἀπὸ ἐπτὰ ἔτη καταστροφικῆς ἀλληλομαχίας ἐν Ἀμερικῇ, ἠναγκάσθη τὸ Πατριαρχεῖον, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1930 — ὅτε ἦλθεν ὡς Ἐξαρχος ὁ Λαμασκηνὸς νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὸ ὄνειδος τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς κατασχύνης— νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν ἀτυχῆ ἐκείνην καθάρισιν.

Ὁ Μητροπολίτης Κορινθίας Λαμασκηνὸς ἦλθε διὰ φορὸς στὴν Ἀμερικῇ. Τὸ 1928 καὶ τὸ 1930. Τὴν πρώτη φορὰ ἦλθε στὴν Ἀμερικῇ διὰ τὴν ἐξῆς αἰτία. Τὴν 22 Ἀπριλίου 1928 ἰσχυροὶ σεισμοὶ εἶχαν καταστρέψῃ τὴν Κόρινθον καὶ τὰ χωρία τῆς περιοχῆς. Τότε, ἀμέσως ἐσχηματίσθη στὴ Νέα Ὑόρκη μία Ἐπιτροπὴ. Προσεκλήθησαν δὲ καὶ αἱ δύο κυριαρχικὲς ἡμερησίως ἐφημερίδες νὰ συμμετάσχουν καὶ νὰ ἀναλάβουν τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων. Οἱ τῆς ἄλλης συναδέλφου ἠρνήθησαν συμμετοχὴν μὲ τὴν συνήθη στερεότυπη δῆλωσιν ὅτι ἡ ἐφημερίς των δὲν συμπράττει μὲ «φυλλάδες». Φυσικὰ σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ διασφρασσάντα τελευταῖα σαράντα χρόνια δὲν συνέπραξε ποτὲ μὲ τὴν «φυλλάδα», τὸν Κολοσσόν, σὲ κανένα ἀγῶνα κοινῆς ὠφελείας. Ἔτσι ἡ ἄλλη συναδέλφους ἤρχισε, μόνη της, τὴν ἐκστρατεία της. Ἐμῶζεψε παραπάνω ἀπὸ εἴκοσι ἑξ χιλ. δολλαρίων. (Διὰ τὴν ἀκρίβεια § 26,354.46). Ἡ Σταυροφορία ὅμως τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος», ὁ ὁποῖος ἐκίνητοποίησε ὅλας τὰς δυνάμεις του καὶ μὲ τὰ φλογισμένα ἄρθρα του συνεκίνησε τοὺς ἀποδήμους ἀδελφούς, ἐμάζεψε δύομιση φορὸς περισσότερα (διὰ τὴν ἀκρίβεια § 67,611.52). Ἡ «Ἀτλαντὶς» ἔστειλε τὰς εἰσφορὰς ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Μητροπολίτην Κορινθίας Λαμασκηνόν. Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐτηλεγράφη τὰ ποσὰ πρὸς τὸν ἐνδοξον Ναύαρχον Παῦλον Κουντουριώτην. Αἱ δύο κυριαρχικὲς ἐφημερίδες ἀπέστειλαν τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν § 93,966.48. Ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον αὐτὰ. Ἡ Ἀδελφότης Ἀχέπα ἀνέλαβεν ἰδικόν της ἔρανον. Τὰ ὑπερτριακῶσια τμημάτά της ὠργάνωσαν ἐπιτροπὰς εἰς τὰς Κοινότητας. Ἔτσι ἐμαζεύθησαν περίπου πενήντα χιλιάδες δολάρια. Τὰ εἶχαν προσφέρει ὄχι μόνον Ἀχέπας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς τῶν παροικιῶν, μὴ Ἀχέπας. Καὶ ἡ ἐφημερίς «Καλιφόρνια» τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ἐμάζεψε ὀκτὼ περίπου χιλιάδες δολάρια. Ἀρκετοὶ δὲ ἄλλοι ὁμογενεῖς, οἱ ὁποῖοι, ἐπὶ τέλους, ἤθελαν νὰ ἀλληλογραφήσουν, ἔστειλαν τὴν εἰσφορὰν των ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Μητροπολίτην. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ μερικαὶ Κοινότητες ἐπειδὴ διαφωνοῦσαν εἰς τὸ ζήτημα ποῖα ἐκ τῶν δύο ἐφημερίδων ἔπρεπε νὰ προτιμηθῇ. Ὑπελογίσθη τότε ὅτι τὰ ὅσα ἐξ Ἀμερικῆς ἐστάλησαν ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων ὑπερέβαιναν τὰς ἑκατὸν ἑβδομήντα πέντε χιλιάδας δολάρια, ποσὸν σημαντικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως κέρδος τὸ

ὁποῖον ἀπεκομίσασαμεν ὅλοι μας, κέρδος ἠθικόν, ἦτο ὅτι ἐπεσεκέφθη τὴν Ἀμερικὴν ὁ ἴδιος ὁ Μητροπολίτης Κορινθίας Δαμασκηνός. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Κορινθίας ἦλθε τὴν 10ην Αὐγούστου 1928 ὅταν εἶχε λήξει ἡ ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν σταυροφορία. Ἀνεχώρησε δὲ ἐπιστρέφων εἰς τὴν κατεστραμμένην ἐπαρχίαν που τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1928.

Κατὰ τὴν ἓν μέσῳ ἡμῶν παραμονὴν του ἐπωφελήθημεν τῆς εὐκαιρίας καὶ τοῦ ἐξεθέσαμεν τὴν ὄλην ἓν Ἀμερικῇ ἀλγενοικιάτην ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀξίαν δακρῶν. Τοῦ ἐτονίσασαμεν ὅτι τὸ μεγαλύτερον εὐεργέτημα ποῦ θὰ ἔκαμνεν εἰς τὴν ζωὴν του ἦτο νὰ μερμνήσῃ ὅπως σταλῇ ἕνας Ἐξάρχος ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον διὰ νὰ τερματισθῇ ἡ περίοδος τοῦ μεγάλου αἵσχους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἀδελφοκτονίας. Ὁ Δαμασκηνός κατὰ τὴν δέμηνον (10 Αὐγούστου—10 Ὀκτωβρίου 1928) παραμονὴν του στήν Ἀμερικῇ ἀντελήφθη τὸ μέγα αἶσχος. Καὶ συνέκλαυσε. Ἐθρήνησε μαζί μας. Ἦτο τότε πλήρης ἡ ὕλικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ ἀποσύνθεσις τῶν ἀλληλοσπαρασσάμενων Κοινοτήτων μας. Ὁ Δαμασκηνός ἐδιάβαζε τὰ ὅσα ἀπελπιστικὰ ἐδημοσιεύοντο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, εἰς τὸν Ἀμερικανικὸν καὶ Ἑλληνικὸν τύπον. Τὰ ὅσα ἀνεγράφοντο, ἐσχετίζοντο κυρίως μὲ τὴν τύχην τοῦ καθηρημένου Ἀρχηγοῦ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Νὰ μερικοὶ τίτλοι περιγραφῶν διὰ τὸ ἐξουθένωμα καὶ τὸ ὄνειδος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας καὶ γενικὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος: «Αἱματηραὶ σκηναὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας» — «Δαρμοὶ ἱερέων καὶ μαχαιρώματα» — «Οἱ Γραϊκαροὶ τοῦ Λόουελλ, διηρημένοι εἰς «γνησίους» Ὀρθοδόξους καὶ εἰς «σχισματικούς» αἱματοκλίνονται» — «Οἱ «New York Times ἀσχολοῦνται διὰ τὸ ἓν Ἀμερικῇ Ἑλληνικὸ ὄνειδος» — «Ὁ Ἀμερικανικὸς Τύπος τῆς Βοστώνης καὶ ἄλλων πόλεων περιγράφουν τὰς ἀγρίας συμπλοκάς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς διηρημένας Κοινοτήτάς των» — «Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Αὐτοκεφάλου ἐν Ἀμερικῇ Ἐκκλησίας τὸν ὁποῖον οἱ ἀντίθετοι ἐγκρέμισαν ἀπὸ τίς σκάλες τοῦ Ναοῦ» — «Νέαι ἀγριαὶ συμπλοκαὶ μὲ ράβδους καὶ μὲ φονικά ὄπλα» — «Οἱ ἀστυνομικοὶ κάμνουν χρῆσιν τῶν ροπαλῶν των καὶ κλείουν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν». — «Ἀπελπιστικὰ ἔκτροπα καὶ εἰς τὸ Νιτηρόιτ» — «Οἱ ἀστυνομικοὶ πετοῦν στὸ δρόμο Μανουάλια, Ἱερά Σκευὴ καὶ Ἀγίας Εἰκόνας!» — «Οἱ ἀστυνομικοὶ εἶπαν ὅτι οἱ Ἑλληνορθόδοξοὶ εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ τοὺς Μαύρους!»

Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἐδιάβαζε τότε ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός. Καὶ ἐθρήνησε μαζί μας διὰ τὸ ἀπελπιστικὸν κατάντημα.

Μέρος Δέκατον Ἑκτον

Ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός καὶ ἡ τραγωδία του στήν Ἀμερικῇ

Τὸ δεύτερο ταξίδι τοῦ Μητροπολίτου Κορινθίας στήν Ἀμερικῇ. — Ἑστά-

λη ὡς Ἐξαρχος τοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν ἐξαλείφειν τὸ αἷσχος ἐπταετοῦς Ἐκκλησιαστικῆς ἀλληλομαχίας. — Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ἱεράρχου εἰς τὸν Πρόεδρον Χουδερ. — Ἡ τηλεφωνικὴ συνομιλία μετὰ τὸν καθοδηγητὴν τῆς ἄλλης ἡμερησίας συναδέλφου. — Οἱ πρῶτοι διθύραμβοι. — Κατόπιν: «Σταύρωσον Αὐτόν!» — Ὁ ρόλος τῆς «Ἀτλαντίδος» καὶ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». — Συμφωνοῦν διὰ πρώτην φορὰν διὰ τὴν σωθῆναι τὸν Ἑλληνισμὸν. — Ὁ «βάσκανος ὀφθαλμὸς». — Τὸ νέο στασιαστικὸν κίνημα κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. — «Ἔργο σκοτιῶν ἐλατηρίων». — Ὁ Βενιζέλος καὶ οἱ ἄλλοι Ἀρχηγοί. — Ὁ Πατριάρχης Φῶτιος καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος. — Τὸ μεσονύκτιον ἀγκάλιασμα τῶν συνωμοτῶν, τοῦ «καγονικοῦ» καὶ τοῦ «καθηρημένου!» — Τὸ ὑπογραφεὶν «πρωτόκολλον» τῆς Λυκοφιλίας. — «Ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸς ἀσπασμὸς» χωρὶς ἐρύθημα. — Ἀποστασία πρὶν ξηρανθῆναι ἢ μελάνη καὶ πρὶν ὁ ἀλέκτωρ φωνῆσῃ!» — «Ὁξος καὶ χολή» εἰς τὸν ἡθικὸν ἥρωα! — Καὶ «ἀκάνθινος» στέφανος! — Νὰ φύγῃ ὁ Δαμασκηνὸς καὶ νὰ μείνουν ἐδῶ οἱ ἀγκαλιασμένοι! — Τὸ αἰώνιον Ρωμέϊκο. — Ἀφάνταστοι δραματικαὶ σελίδες.

Εἰς τὸ προηγούμενον σὰς εἶπα ὅτι μετὰ τὴν εὐκαιρίαν τῆς καταστροφῆς τῆς Κορίνθου ἦλθεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὁ Ἱεράρχης τῆς πληγείσης Ἐπαρχίας Δαμασκηνός. Ἐμεινε μαζί μας ἀκριβῶς δύο μῆνας (10 Αὐγούστου—10 Ὀκτωβρίου 1928). Τὸν ἐρχομὸν του τὸν ἐχαιρετίσαμε σὰν τὴν ἔργο τῆς Θείας Προνοίας διὰ τὴν ἐλεηθῆναι καὶ ὁ ταλαίπωρος Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀμερικῆς. Μὰς ἔδερνε τότε ἡ συμφορὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως. Ἦτο μαύρη ἡ ἐποχὴ. Σὰς ἀνέφερα τὰ ὅσα φρικτὰ εἰς βάρος πῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἐδιάβαζε τότε ὁ ἐπισκέπτης Ἱεράρχης τῆς Κορινθίας. Θέλω νὰ προσθέσω ἐδῶ πόσῃ ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν, ὡς μοι εἶπε, τοῦ ἐπροξένησαν αἱ αἱματηραὶ συγκρούσεις μέσα εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ Λόουελλ, ὅπου εἶχε στήσῃ τὸν θρόνον του ὁ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καθαιρεθεὶς Ἀρχηγὸς τῆς «Ἀυτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ Καναδά». Ἀντὶ ἱεροτελεστίας εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ πῆς Ἀγάπης, ἔνοπλοι συρράξεις κατασχύνης καὶ ἀγριότητος. Ὁ ἐν Λόουελλ ἀνταποκριτὴς τῆς Ἀμερικανικῆς ἐφημερίδος «Boston Daily Advertiser» ἀπέστειλε τηλεγραφικῶς ὑπὸ χρονολογίαν 18 Αὐγούστου 1928 φρικιαστικὴν περιγραφὴν τῶν αἱματηρῶν συγκρούσεων. Εἶχε τότε κρημνωθῆναι ἀπὸ πῆς σκάλας ὁ «Μεσσίας». Ἀρχηγὸς τῆς «Ἀυτοκεφάλου». Ἡ Ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν πρώτην σελίδα τὰς ἀγριότητας τῶν Γκρήκς καὶ προσέθεσε μετὰ κτυπητοῦς τίτλους καὶ τὰ ἐξῆς μεγαλεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας: «Ὁ ἱερεὺς Μαλαχίας ὑπέστη ἐπίθεσιν καὶ ἐδάρη» — «Εἰς ἰδιοκτῆτης καφφενείου ἐμαχαιρώθη». — «Ἄλλος Ἕλληνας ὁ Ἀποστολόκης ἐξελοῦν διὰ τὴν ἰδίαν τὴν συνέβη, ὑπέστη ἐπίθεσιν. Ἐδάρη καὶ ἐμαχαιρώθη εἰς τὸν ἄμνον δι' ἐγχειριδίου. Μεταφέρθη εἰς τὸ Νοσοκομεῖον». — «Ὁ ἱερεὺς Χαρμαντᾶς τῶν ἀντιθέτων κατέλαβε τὴν Ἐκκλη-

σίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος, παρὰ τὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν τοῦ Δικαστηρίου τὴν ἐκδοθεῖσαν τὴν 22 Ἰουλίου».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια μεγαλεῖα, διαδραματιζόμενα καὶ εἰς τὸ Νη-τροῦιτ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, μᾶς ἔδωκαν ἐπιφανῆ θέσιν δόξης. Θέσιν ὑποδεε-στέραν ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν Μαύρων! Ὁ Δαμασκηνὸς ἐθρήνησε. Καὶ ἐθρηνή-σαμεν καὶ ἡμεῖς μαζί του. Τὸ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ αἰσχος τοῦ ἐσυζητήσαμεν μαζί του. Καὶ κατελήξαμεν εἰς ὠρισμένα συμπεράσματα «περὶ τῶν δεόντων γενέσθαι».

Ἐπῆρα κατόπιν στὸ τηλέφωνο τὸν τότε συνάδελφον Ἀρχισυντάκτην τῆς ἄλλης ἡμερησίας. Καὶ τοῦ εἶπα αὐτά: «Μᾶς δέρνει ἡ κατάρα! Εἶναι φοβερὰ ἡ εὐθύνη τῶν δύο ἐφημερίδων ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἐνώπιον δὲ καὶ τῆς νέας μας γενεᾶς, ἡ ὁποία σπρώχνεται ἀπὸ ἀπελπισίαν, πρὸς διπλὴν ἐξω-μοσίαν. Σβύνομεν ἄδοξα μὲ αὐτὴ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας ἀλληλομαχίαν. Ἡ Ἀμερικανικὴ κοινωνία μᾶς θεωρεῖ ὅτι εἴμαστε «ἀνεπιθύμητοι», διότι ξεπέσα-μεν εἰς τέτοια ἐνδοξὴ θαμνίδα χειρότερη ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν Μαύρων». Προ-χωρῶν ἦλθα καὶ εἰς τὴν ἐκλυσιτικὴν ἀποφιν καὶ προσέθεσα: «Πιστεῦν νὰ γνω-ρίζετε ὅτι τὰ δύο τρίτα τῶν ἐν Ἀμερικῇ «βενιζελικῶν» Κοινοτήτων ἐξαρτῶν-ται ἀπὸ τὴν «κανονικὴν» Ἀρχιεπισκοπὴν. Τὸ ἄλλο τρίτο ὑπακούει εἰς τὴν ἰδική- σας τὴν «Αὐτοκέφαλη Ἀρχιεπισκοπὴν». Ὁ ἰδικὸς σας ὁ Ἀρχηγός, καλῶς ἢ κακῶς, εἶναι καθηρημένος ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Κάμετε τὸ σταυ-ρό σας καὶ ἐλάτε, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῆς Ἀγάπης νὰ ἐνώσωμεν, μὲ ἀδελ-φικὴ συνεργασία, αὐτὴ τὴν μαρτυρικὴν, τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Τότε, μὲ τὴν ἐνωσιν, ὄχι μόνον τὸ ἐν τρίτον, ἀλλὰ ὅλαι αἱ Κοινότητες θὰ εἶναι ἰδικαί σας! Δι' αὐτὴ τὴν Χριστιανικὴν χειρονομίαν θὰ σᾶς εὐλογῇ καὶ θὰ σᾶς ἐκτιμᾷ ὀλο-κληρῶς ὁ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμός. Βασιλικοὶ καὶ Βενιζελικαί, θὰ γίνουν ἰδι-κοί σας. Θὰ εἶναι μαζί σας. Μᾶς ἀπομένει ἀκόμη ὀλίγη προθεσμία ποῦ μᾶς ἔταξεν ἡ Θεία Πρόνοια πρὸς σωτηρίαν. Ἐλάτε νὰ χρησιμοποιήσωμεν αὐτὴν τὴν ἀπομένουσαν προθεσίαν εἰς ἔργα δημιουργίας. Κάμετε, λοιπόν, τὸν Σταυ-ρόν σας. Καὶ ἐλάτε νὰ σώσωμεν τὸν Ἑλληνισμόν. Μονά, ζυγά, δικά σας!» Ἡ πονεμένη αὐτὴ γλῶσσα ἄρσε εἰς τὸν συνάδελφον τῆς ἀντιπάλου ἡμερησίας. Καὶ ἐδέχθη τὴν ἀποφιν. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνέφερα εἰς τὸν Μητροπολίτην Δαμα-σκηνόν. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Κορινθίας ἐπῆγε καὶ τοὺς εἶδε καὶ ἔμειναν σίμφωνοι καὶ αὐτοὶ εἰς ὠρισμένο διάγραμμα διὰ τὸ γενικὸ καλὸ. Ἐπῆρε δὲ τὴν δια-βεβαίωσιν τοῦ κ. «συνωδέλου» — ποῦ ἦτο ὁ Καθοδηγητὴς τῆς παρατάξεως τῶν «βασίλοφρονων» — ὅτι ἐὰν ἐνδεχομένως ξαναέλθῃ ὁ Δαμασκηνὸς ὡς ἐπί-σημος Ἐξαρχος, ὡς διακτητὴς καὶ εἰρηνοποιός, θὰ τοῦ χαρίσων καὶ αὐτοὶ ἀμέριστη τὴν ἠθικὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐφημερίδος των διὰ τὴν περιπόθητη γαλή-νευσι. Οἱ οἰωνοὶ ἦσαν ἄριστοι. Ἐλπιδοφόροι.

Ἔτσι τὴν 20ὴν Μαΐου 1930 ἐπανῆλθεν ὁ Ἱεράρχης τῆς Κορινθίας, ἀρ-ματαμένος μὲ ἐπίσημη ἀποστολὴ ὡς «Ἐξαρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρ-

χείου». Ἐξάρχος καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἦτο ἐφωδιασμένος καὶ μὲ ἐκκλήσεις πρὸς τοὺς ξενητεμένους ἀδελφούς ἐκ μέρους ὄλων τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὅλα τὰ ἔγγραφα ἦσαν συγκινητικά. Εἰς πᾶς ἐκκλήσεις τῶν πολιτικῶν καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πάσης Ἑλλάδος Χρυσοστόμου ἐχαρίσαμεν ὅλοι μας εὐρυτάτην δημοσιότητα. Καὶ ἡ ἀρθρογραφία, θεομική, ἐθνουσιαστική, ἦτο ἀνάλογη πρὸς τὸ μέγα, τὸ ἱστορικὸ γεγονός διὰ τὸν ἐνταφιασμόν τῆς δεκαετοῦς ἐκκλησιαστικῆς ἀλληλομαχίας καὶ τὴν ἀνατολὴν νέας περιόδου εἰρήνης καὶ συναδελφώσεως μὲ ἔργα ἀγαθὰ.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Φώτιος εἰς τὸ ἀριστοτεχνικὸ του Διάγγελμα ἐτόνιζε μὲ πατρικὸ πόνον καὶ τὰ ἐξῆς: «Ἐως σήμερα ἐδοκιμάσατε τὰ δεινὰ τῶν ἐρίδων καὶ τῶν διχοστασιῶν. Δοκιμάσατε, πλέον, καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους Ἀγάτης καὶ τῆς Εἰρήνης καὶ θὰ ἴδῃτε τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Ἐριδος, τῆς Ἀγάτης καὶ τοῦ Μίσους τῶν ἀδελφικῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς μισοδέλφου διαστάσεως». Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προσέθετε: «Οὐδεὶς θέλει ὑπάρξῃ ὅστις θὰ θελήσῃ νὰ ἀποτελέσῃ θλιβεράν ἐξάφρῃσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς μεγάλης ταύτης καὶ εὐλογημένης προσπαθείας ὑπὲρ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάτης καὶ ἐνώσεως».

Καὶ ὅμως. Εὐρέθησαν καὶ ἀποτελέσαντες ἐξάφρῃσιν καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν πλευρὰν ἐκείνην πὺν δὲν ἐπερήμενε κανεὶς στασιαστικὰ κινήματα. Καὶ συναμοσίας. Καὶ προδοσίας. Εἶναι δολόκληρη τραγωδία τὰ ὅσα διεδραματίσθησαν κατὰ τὸ ἐννεάμηνον χρονικὸν διάστημα τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀγώνων τοῦ Ἱεράρχου τῆς Κορινθίας.

Σχετικῶς μὲ τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον ἐρχομὸν τοῦ Λαμασκηνοῦ ἔχω γράψῃ, ὑπὸ τύπον ἀπομνημονευμάτων περὶ τὰ ἐξῆντα κεφάλαια δραματικῶν γεγονότων, τὰ ὅποια ἄγνωστα ἐν πολλοῖς, ἐκτίθενται σὰν κινηματογραφικὴ ταινία. Χωρὶς φόβον. Καὶ χωρὶς πάθος.

Ἐδῶ πρόκειται, κατ' ἀνάγκην, νὰ ἐκθέσω μόνον ὀλίγα σχετιζόμενα μὲ τὸ θέμα μου, μὲ τὸν ρόλον, δηλαδὴ, πὺν ἔπαιξεν ὁ Ἑλληνοαμερικανικὸς τύπος εἰς τὴν κρίσιμη ἐκείνη, ὅσον καὶ δραματικὴ περίοδο.

Μόλις ἔφθασεν ὁ Λαμασκηνός, ἐπῆγα καὶ τὸν εἶδα εἰς τὸ Ξενοδοχεῖο Μονκλαίρ, ὅπου ἔσθησε τὸ Ἀρχιεγείο του. Εἶχε μαζί του ὡς βοηθοὺς τὸν Ἀρχιμ. Προκόπου Καλλιωνίτζη, πὺν ἔγινε κατόπιν Δεσπότης ἐστὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ τὸν Ἱερολ. Παντελεήμονα Παπαγεωργίου, ἡδὴ Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης. Τὸ πρῶτο πρᾶγμα πὺν μὲ ἐνδιέφερε ἦτο νὰ ἰδῶ τὰ ἐπίσημα χαρτιά τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου. Γιὰ νὰ ξέρομε τί μᾶς γίνεται, διότι μοῦ περνοῦσε ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς εἰρηνεύσεως θὰ ἦτο σκληρότατος. Πολύπλευρος Ἀγὼν. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τοῦ εἶπα: «Ἐχει καλῶς. Ἡ ἐξουσία τοῦ Εἰρηνοποιοῦ εἶναι ὑπερτάτη καὶ ἀπεριόριστη εἰς τὸ κλύειν καὶ δεσμεῖν». Τώρα ξέρομε πὺν ἰστεκόμασθε καὶ ἡμεῖς, πὺν θὰ μοιρα-

στούμε μαζί σας την ευθύνη δια την πλήρη και τελειωτική νίκη υπέρ τῆς ειρηνεύσεως. Καὶ προσέθεσα: "Ἄν ἀνεμετωπίσωμε «τρικλοποδιές», συνωμοσίες καὶ προδοσίες, εἴμαστε πανέτοιμοι, ἄνευ ὄρων, νὰ ἐξαπολύσωμεν τὴν ἀρματοσιά μας! Γνωρίζομεν πῶς κερδίζονται οἱ μάχες.

Τὴν ἑπαύριο τῆς ἀφίξεώς του, ὁ Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος ἔγινε δεκτὸς μετ' ἐγκαρδιότητα ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Ἀμερικῆς Χέρμπερτ Χούβερ. Ἐπεσκέφθη δὲ καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Στίμσον, τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἄλλους ἐπισήμους. Ἐπέστρεψε δὲ στὴ Νέα Ὑόρκη, ἐνθουσιασμένος, καὶ ἠθικῶς θωρακισμένος, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπισήμου Ἀμερικανικῆς πλευρᾶς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν «τῆς σωτηριώδους ἀποστολῆς του, ὡς εἰρηνοποιού».

Μὲ τὴν ἀφιξίν τοῦ Ἐξάρχου αἱ δύο ἑφημερίδες εὐρέθησαν διὰ πρῶτην φορὰν ἠνωμένες, διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὸν ἀγῶνα τῆς ειρηνεύσεως. Καὶ ὁ κόσμος τὸ ἐχάρηκε ὑπερβολικά. Τὰ πράγματα ἐπήγαιναν πολὺ καλὰ ἀπὸ τῆς 20 Μαΐου μέχρι τῆς 9 Ἰουνίου 1930. Κατόπιν ἔμωσε; Κατόπιν κάποιος βάσκανος ὀφθαλμὸς μᾶς «ἐμάτιασε». Καὶ ἐφθόνησε τὴν πρωτοφανῆ — τὴν μοναδικήν — συνεργασίαν τῶν δύο ἑφημερίδων.

Τις πρῶτες ἡμέρας, ὁ τότε (ἔξι ὁ νῦν) ἀρχισυντάκτης τῆς ἄλλης συναδέλφου ποὺ ἔπαιξε τὸν ρόλον «Καθοδογητοῦ» ἔγραφε διθυράμβους διὰ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Φώτιο καὶ τὸν ἐξαίσιον Ἐξάρχον, «πρώτης τάξεως Ἱεράρχην». Ἀναφερόμενος ὁ «Καθοδηγητὴς» εἰς τὴν τηλεφωνικὴν μας συνομιλίαν τοῦ 1928, τὴν ὁποίαν ἀνέφερα παραπάνω, ἔγραφε: «Τὸν Σεβ. Πατριαρχικὸν Ἐξάρχον τὸν ἐφέραμεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀνεξαρτήτως πολιτικῶν φρονημάτων. Ἐξητήσαμεν παρὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ μᾶς τὸν στείλουν διότι ἡ πρὸ δύο ἐτῶν δοθείσα ἡμῖν εὐκαιρία ὅπως τὸν γνωρίσωμεν, μᾶς ἔπεισεν ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἔχομεν ἕνα πρώτης τάξεως Ἱεράρχην» κτλ., καὶ ἀκολουθοῦσαν καθημερινῶς διθυράμβοι.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Καθοδηγητὴς ἐτόνιζεν εἰς τὰς ἀρθροπαραγράφους του ἐπὶ δύο ἑβδομάδας ἐπαίνους μέχρι «τρίτου οὐρανοῦ»! Ταυτοχρόνως ὠνείδιζε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν «Βενιζελικὸν Ἀρχιεπίσκοπον», διότι οὗτος ἐκήρυξεν ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὁ «βενιζελικὸς» Ἀρχιεπίσκοπος δι' ἐγκυκλίου του ἐχαρσατέριζε τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἐξάρχου ὡς «ἔργον σκοπιῶν ἐλατηρίων». Ἐτόνιζεν ὅτι τὸ Πατριαρχεῖο «καταπατεῖ τὰ δικαιώματα τῆς Ἀυτονόμου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς». Ἦταν λοιπόν, «σκοτία τὰ ἐλατήρια» ὄλων ὅσοι ζητοῦσαν νὰ μᾶς λυτρώσουν ἀπὸ τὸ θηρίον τῆς φορικτῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀλληλομαχίας, ἡ ὁποία εἶχε κατεξυτελίσει τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. «Σκότιοι» καὶ ὁ Πατριάρχης καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πάσης Ἑλλάδος καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς Βενιζέλος καὶ ὅλοι οἱ πολιτικοὶ Ἀρχηγοί. Εἰς τὸ σχέδιον «τῶν σκοπιῶν» συμπεριέλαβε καὶ τὸν «Ἐθνι-

κόν Κήρυκα», ὅτι «ἐπιδιώκει νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν παράταξιν τῶν βασιλοφρόνων καὶ τὸν καθηρημένον ἀρχηγὸν τῆς παρανόμου Ἀυτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς».

Εἰς ἀπάντησιν ὁ κ. Καθοδηγητῆς τῆς ἄλλης ἡμερησίας συναδέλφου ἔγραψεν, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐβδομᾶς συνεληρώθη ἀπὸ τῆς εἰς Ἀμερικὴν ἀφίξεως τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου, τοῦ δημοφιλοῦς καὶ ἐκλεκτοῦ Μητροπολίτου Κορινθίας Δαμασκηνοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀπεδείχθη πρωτίστως ὅτι ὁ σεβασμιώτατος ἔχει τὰ ἑννέα δέκατα τοῦ ἑλληνορθοδόξου κόσμου μὲ τὸ μέρος του καὶ ὅτι μερικαὶ ἐκδηλώσεις ἀνευλαβεῖς ὄσων καὶ ἄστοιχοι, προερχόμενοι ἀπὸ τὴν λεγομένην «κανονικὴν παράταξιν», ὄχι μόνον δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ἄξιοι προσοχῆς, ἀλλὰ καὶ δὲν δύνανται οὔτε κατ' ἐλάχιστον νὰ μεταβάλωσι τὴν πορείαν, ἣν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα θὰ ἀκολουθήσῃ διὰ τὰ φθάσῃ εἰς τὸ ποθούμενον. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ (ἢ παρέα τοῦ σεβ. Ἀλεξάνδρου) εὗρίσκονται ἐν ἀπογνώσει καὶ φλυαροῦν ἄρρητ' ἀθέμιτα ἵνα καὶ ἡμεῖς τὴν ἐκκλησιαστικὴν φρασεολογίαν ἀκολουθήσωμεν».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα ὀνειδιστικά ἔγραψεν τὶς πρώτες 20 ἡμέρες (20 Μαΐου ἕως 9 Ἰουνίου 1930) ὁ Καθοδηγητῆς τῆς ἄλλης συναδέλφου. Ἐν συνεχείᾳ ἐπετίθετο σφοδρότατα καὶ ἐξητέλιξε τὸν κηρύξαντα ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου σεβ. Ἀλεξάνδρου, τὸν ὁποῖον καταπολεμοῦσε λυσσῶδῶς καὶ τὸν ἐξητέλιξε καθ' ὅλην τὴν μαύρην ἑπταετίαν τοῦ διχασμοῦ (1923—1930).

Ἀλλὰ παραδόξως ἀπὸ τῆς 9 Ἰουνίου 1930 ἥλλαξεν ἢ ὅλη σκηνοθεσία κατὰ τρόπον ἐκπληκτικόν. Πρὶν ἀκόμη ξηρανθῆ ἢ μελάνη τῶν ὄσων ἀνωτέρω ἐγράφοντο καὶ «πρὶν φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ» ὁ ἴδιος ὁ συνάδελφος ἐγύρισε τὸ τιμὸν ἀνάποδα! Ἔρχισε σφοδρὰν πολεμικὴν κατὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου καὶ κατὰ τοῦ «ἀγίου ἔργου του!» Ταυτοχρόνως ἀνέλαβε καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξάνδρου! Αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Ἀλεξάνδρου πρὸ τὸν πολεμοῦσε μὲ σφοδρότητα ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη! Ἰμνοῦσε τὸν Ἀλέξανδρον πρὸς εἰς τὴν πρὸς τὰς Κοινότητας ἀτυχεστάτην ἐγκύκλιόν του ὠνείδιζε τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἐχαροκτῆριζε τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἐξάρχου ὡς «ἔργον σκοπιῶν ἐλατηρίων!»

Ὅλος ὁ κόσμος ἔτριβε τὰ μάτια του! Τί συνέβη καὶ ἐπῆλθε τόσον ραγδαία ἢ ἀλλαξοπιστία; Ἴδου τί συνέβη. Εἴκοσι ἡμέρας ἀπὸ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶχε καταστρωθῆ ἓνα περιεργότατο διάγραμμα ἀγοραπωλησίας ψυχῶν καὶ συνειδήσεων καὶ πεποιθήσεων, ὑπεγράφη μάλιστα τὴν 9 Ἰουνίου καὶ τὸ σχετικὸ πρωτόκολλο τῆς ἀγοραπωλησίας! Τὴν θραυὰ ἐκεῖνη ὁ κηρύξας ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὁ «καθηρημένος» Μητροπολίτης Βασιλείου, Ἀρχηγὸς τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς ἀγκαλιασθήκανε! Καὶ ἀντήλλαξαν καὶ τὸν ἐν Χριστῷ σχετικὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν! Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐκεῖνο σχέδιο τῆς λυκοφιλίας τὸ εἶχε φιλοτεχνήσῃ ὁ κ. Καθοδηγητῆς τῆς συναδέλφου κατὰ τὰς μεσονυκτίους ὥρας πρὶν ὁ ἀλέκτωρ φω-

νήση, ὅποτε ὑπεγράφη τὸ πρωτόκολλο, ὠργανώθη δὲ καὶ ἡ Θεαματικὴ σκηνὴ τοῦ ἀγκυλισμοῦ τῶν δύο ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, ποὺ ἀνέλαβαν νὰ σώσουν τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν Ἑλληνισμόν!

Τὰ Θεατρικὰ ἐκεῖνα περὶ τῶν ἐναγκλισμῶν καὶ τῶν ἐν Χριστῷ φιλημάτων, πράγματα ἀπίστευτα, τὰ θεωροῦσα ὡς ἀστείας διαδόσεις εὐφυολόγων. Ὅσοι δὲ ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες τὸ πρᾶγμα ἀνεκοινώθη ἐπισήμως. Τὴν 16 Ἰουνίου 1930 ἓνας ἀπὸ τοὺς Κομισσαριοὺς τοῦ Καθολοῦ τοῦ ἐτηλεφώνησε τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ ἄρῃον τὸ μεσημέρι, ἀλλὰ νὰ παρευρίσκηται καὶ ὁ Ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». Ἦμμενα πολὺ περιεργὸς δι' ἐκεῖνο τὸ τηλεφώνημα καὶ ἐπῆγα. Ἦλθε καὶ ὁ Κομισσαριος καὶ μὲ λίγα λόγια νευρικὰ λέγει πρὸς τὸν Ἱεράρχην ἐπὶ λέξει αὐτά:

«Σεβασμιώτατε, ἔσῃς σᾶς ἔστειλε τὸ Πατριαρχεῖο νὰ μᾶς συμβιάσετε. Λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Βασίλειος συνεβιάσθησαν. Ἀγκυλισθήκανε καὶ φίληθήκανε. Ἔτσι ὁ Ἑλληνισμὸς ἐνώθη μετὰ τὸν συμβιβασμὸν τῶν δύο Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχηγῶν. Ἐπομένως, Σεβασμιώτατε, ἡ ἀποστολὴ σας ἔληξε. Ἐτοιμάσατε τὰ μπαγάζια σας καὶ πάτε στὸ καλὸ. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γὰρ τὸν κόπο σας νὰ μᾶς συμβιάσετε»!!!

Αὐτὰ εἶπε σὺν νὰ τὰ εἶχε ἀποστηθίσαι. Μόλις σηκώθηκα νὰ τοῦ ἀπαντήσω μὲ γλῶσσα κεραυνική, ἐπῆρε νευρικὰ τὸ καπέλλο του καὶ ἐχάθη ἀπὸ ἔμπρὸς μας.

Ἡ κατὰ τοῦ εἰρηνοποιοῦ Ἐξάρχου ἀδυσώπητη πολεμικὴ τοῦ κ. Καθολοῦ ἐσυνεχίσθη ἐπὶ μακροὺς μῆνας. Τὸ μῦθον ἦτο στερεότυπο: Νὰ μείνουν στὴν Ἀμερικὴ οἱ ἀγκυλισμένοι καὶ νὰ φύγη ὁ Δαμασκηνός! Πρόκειται περὶ ἀφαντάστων δραματικῶν σελίδων μιᾶς ταραχωδεστάτης μακροχρονίου περιόδου, τὰς ὁποίας παρουσιάζω σὺν κινηματογραφικὴ ταινία, εἰς τὰ Ἀπομνημονεῦματά μου. Τελικῶς, εἰς σκληροτάτην, στήθος πρὸς στήθος, δημοσιογραφικὴν μάχην ἐνίκησεν ἡ τιμὴ. Καὶ τὸ δίκαιον. Ἐφυγαν οἱ «ἀγκυλισμένοι» καὶ οἱ ἄλλοι «βενιζελικοὶ» ἐπίσκατοι στὴν Ἑλλάδα, τοποθετηθέντες εἰς ἐπιφανεῖς θέσεις. Τὴν 9 Φεβρουαρίου 1931 ἔφυγε καὶ ὁ ἥρωσ τῆς Εἰρηνεύσεως Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ μεταξὺ ἐποίησεν τὸ «ἄξος καὶ τὴν χαλὴν», ἀπὸ τὸ ἀχάριστο ἐν Ἑλλάδι Ἐπισημεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸν ἐφαρμάκωσαν! Καὶ ἀντὶ νὰ τὸν στεφανώσουν, ἐστόλισαν τὴν κεφαλὴν του μὲ τὸν «ἀκάνθινον!» Αὐτὸ εἶναι τὸ αἰώνιον Ρωμέϊκο. Μετὰ δύο περίπου ἑβδομάδας ἔφθασεν ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηναγόρας. Τὸ ἔδαφος τὸ εὐρήκε παρθένον. Καὶ ἐδημιούργησε «νέαν κοσμογονίαν».

Μέρος Δέκατον Ἑβδομον

Ἡ νέα περίοδος εἰρήνης πρὸ τῆς Ἀναγεννήσεως

Ἡ ἐξασφάλις τῆς νίκης τοῦ Κορινθίας Δαμασκηνοῦ ἐν δρόμῳ ἀφαντάστων ἐμποδίων, στασιαστικῶν κινημάτων, συνωμοσιῶν καὶ προδοσιῶν! — Ἐὰν ἔφευγεν ἀπρακτος ὁ Ἐξάρχος, θὰ μᾶς ἔδερνε ἢ κατάρρα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀλληλομαχίας. — Τότε δὲν θὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἀμερικὴν οὔτε ὁ σεβ. Ἀθηναγόρας οὔτε ὁ σεβ. Μιχαήλ. — Ἡ ἐπίσημος ἔκθεσις διὰ τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα», «τὸν ἀκατάβλητον ἀγωνιστὴν καὶ τῆς ἐπελθούσης Ἀναγεννήσεως πρωτοπόρον ἀνιδιοτελέστατον». — Χαρακτηρισμὸς τοῦ σεβ. Ἀθηναγόρα ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸν Ἐξάρχον. — Οἱ περισπασμοὶ τοῦ Νέου Ἀρχιεπισκόπου — Αἱ χειροτονίαι καὶ ἄλλων ἐπισκόπων «ἀνεξαρτήτων». — Ὁ ρόλος τῆς «Ἀτλαντίδος» καὶ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». — Ὁ σεβ. κ. Μιχαήλ, πρὸς νέους ὀρίζοντας Ἀναγεννήσεως. — Ἡ Σταυροφορία πρὸς ἴδρυσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. — Τὸ «Συλλαλητήριον ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης». — Ἡ συμμετοχὴ ἐπισήμων Ἀμερικανῶν. — «Τὰ μνημειώδη Διαγγέλματα».

Τὸ μεγάλο δρᾶμα τῆς καταστροφικῆς διαιρέσεως, ἡ ὁποία μᾶς κατερήμαξε ἐπὶ δέκα σχεδὸν χρόνια ἔληξε μὲ τὴν τελικὴν νίκην τοῦ εἰρηνοποιοῦ Ἐξάρχου Δαμασκηνοῦ. Ἡ νίκη ἐξασφαλίσθη ἐν δρόμῳ ἀφαντάστων ἐμποδίων. Στασιαστικῶν κινημάτων. Συνωμοσιῶν. Νυκτερινῶν πρωτοκόλλων «λυκοφιλίας». Καὶ ἀγκαλιασμένων «κανονικῶν» Ἱεραρχῶν καὶ «καθηρημένων» ξεπεσμένων. Ὁμολογήθη ἐπισημῶς ὅτι ἐὰν δὲν ὠρθάνετο ἡρωϊκᾶ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ποῦ ἀπέμεινε μόνος εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Εἰρηνοποιοῦ Ἐξάρχου — νὰ πολεμήσῃ στήθος πρὸς στήθος — καὶ ἐὰν ἐχάνετο ἡ μάχη κατὰ τῶν στασιαστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐμυκτήριζαν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Λευκὸν Οἶκον, τότε δὲν θὰ ἀπέμενε τίποτε ἄλλο παρὰ ἐρείλια ὀλέθρου. Καὶ δὲν θὰ εὐρίσκετο στὴν Ἀμερικὴ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος οὔτε ὁ Ἀθηναγόρας. Οὔτε ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Ἀρχιεπίσκοπος Μιχαήλ. Καὶ δὲν θὰ εἴχομεν τίποτε. Ἀντὶ τῆς Ἀναγεννήσεως θὰ ἐβασίλευεν ὁ μαρσαμὸς. Καὶ ἡ ἀποσύνθεσις. Εὐτυχῶς ἐκερδήθη ἡ τελικὴ νίκη τοῦ σκληροτάτου ὑπὲρ τῆς εἰρηνεύσεως ἀγῶνος. Διὰ τὸ ἰδεῶδες αὐτὸ τῆς γαληνεύσεως καὶ τῆς ἀναδημιουργίας ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» δὲν ἐδίστασε νὰ πλῆξῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ὁμοιδεάτας του, τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἐπιφανεστέρους λαϊκοὺς ὅσοι παρωξύνοντο διὰ τὴν ἐγκατάλειπιν — ὡς ἐκραύγαζαν — τῆς «βενιζελικῆς» παρατάξεως οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐκ τούτου, προσεχώρησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν κατὰ τῆς μαχητικῆς ἐφημερίδος σφοδρῶν ἀντιπάλων. Ἡμεῖς ἀδιαφορήσαμεν πρὸς πάντας. Καὶ πρὸς τὰ πάντα,

τὰ κομματικά ἀγαθά. Εἴχαμεν εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι ἐπράξαμεν τὸ καθήκον μας διὰ τὰ εἰρηνεύσῃ ὁ ἀπόδημος Ἑλληνισμός. Νὰ εἰρηνεύσῃ καὶ ἡ ἐξευτελιζομένη μαρτυρικὴ Ἐκκλησία. Αὐτὰ ὅλα τὰ ἐτόνισε καὶ ὁ ἐν ἀγρία θυέλλῃ ἐπιπλεύσας Ἱεράρχης τῆς Κορινθίας.

Ἄμα ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Δαμασκηνὸς ὑπέβαλε τὴν Ἐκθεσίον του πρὸς τοὺς ἐπισήμους οἱ ὅποιοι τὸν ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὡς Λυτρωτὴν. Ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐφροντίσαμεν καὶ ἐλάβομεν γνῶσιν τῆς ἐπισήμου Ἐκθέσεως τοῦ Ἱεράρχου. Ὁ ἀθλητὴς Ἱεράρχης — μέγας τῆς ὁμογενείας εὐεργέτης — ἐτόνιζε διὰ τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» ἐκτὸς ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει: «Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἀφθεῖς μόνος του καὶ ἀγωνισθεὶς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν μαχητῶν, πρῶτος μάλιστα ἐν πρώτοις, ἠδιαφόρησε περὶ προσωπικῶν συμπαθειῶν, παρεμέρισε προκαταλήψεις, ἔθετο ἐκποδῶν πολιτικούς δεσμούς, ἀπεκήρυξε κοινωνικὰς οὐκείότητας καὶ διεξήγαγε τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν παράπλευρος πρὸς τὸν ὑπεύθυνον Διαχειριστὴν, καὶ ἀντιμετώπισε τοὺς ἐκ τῶν ἐμφανοῦς ἢ καὶ ἐκ παρασκηνίων ἀντιδράσαντας κατ' αὐτοῦ». Συνεχίζων ὁ σεβ. Δαμασκηνὸς ἐτόνισε καὶ τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἐφημερὶς αὕτη, ἀτενίζουσα εὐθέως πρὸς τὸν ἐθνικώτατον σκοπὸν ἐπληξε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας φίλους καὶ ἐχθρούς, ὀλιγορήσασα τοῦ μίσους τούτων καὶ ἀποξενωθεῖσα, πρὸς ἰστιγμὴν, τῆς ἀγάπης ἐκείνων, ἀναδειχθεῖσα οὕτω προμαχῶν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων ἀκατάβλητος καὶ τῆς ἐπελθούσης Ἀναγεννήσεως πρωτοπόρος ἀνδιωτέλεστατος».

Δὲν γνωρίζω ἐὰν αὐτὰ πὸς ἐπετέλεσε μὲ πνεῦμα ἱεραποστολικῆς αὐτοθυσίας ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», πλήξας καὶ τοὺς ἀντιδράσαντας φίλους του, ποδοπατήσας κομματικὰ συμφέροντα, εἶναι συνηθισμένα, ἢ ὄχι, πράγματα εἰς τὸ Ρωμεῖκο.

Ἐπειδὴ τὸ θέμα μου εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα πῶν ὄσων καλῶν ἢ κακῶν ἔκαμε κατὰ τὰ 62 χρόνια του ὁ Ἑλληνοαμερικανικὸς τύπος, πρέπει νὰ προσθέσω καὶ τὸ ἐξῆς: Ὅταν τὴν 13 Αὐγούστου 1930 ἀνηγγέλθη τηλεγραφικῶς ὅτι καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἐξάρχου, ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξέλεξεν ὁμοφώνως τὸν Μητροπολίτην Κερκύρας Ἀθηναγόραν, ὡς Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς, ὁ κ. «Καθοδηγητὴς» τῆς ἄλλης ἡμερησίας συναδέλφου ἐχαίρεισε τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἐκλογὴν μὲ αὐτὰ τὰ περιέργα λόγια: «Ποῖος πάλιν εἶναι αὐτὸς ὁ ξένος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν μας; Ποῖος τὸν ἐζήτησε καὶ ποῖος ἠρώτησεν ἐὰν τὸν θέλωμεν ἢ ὄχι;» Ὁ κ. Καθοδηγητὴς ἀποροῦσε διατὶ τὸ Πατριαρχεῖον δὲν ἐπῆρε τὴν ἀδειάν του. Ἐξακολουθοῦσε δὲ νὰ γράφῃ στερεότυπα: Νὰ φύγῃ καὶ ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος ὁ ξένος, νὰ φύγῃ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς καὶ νὰ μείνουν στὴν Ἀμερικὴ οἱ ἀγκαλιασμένοι. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Βασίλειος! Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὅταν ὁ Δαμασκηνὸς μοι ἔδειξε τὸ τηλεγράφημα τοῦ ὁ ἔστειλεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ὑποδεικνύων τὴν ἄμεσον ἐκλογὴν τοῦ Μη-

τροπολίτου Κερκύρας ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς ἐλογομάχησα μαζί του. Ἡ συνομιλία μας εἶχε δραματικότητα. Τοῦ εἶπα ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς ὅσα μοι εἶπε τὴν 20 Μαΐου, ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς του, τώρα ἀπεφάσισε νὰ φύγη τόσον προῶρος. Διὰ νὰ μὲ καθησυχάσῃ μοι εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια, πού εἶναι γραμμένα εἰς τὸ σχετικὸ μέρος τῶν Ἀπομνημονευμάτων: «Πρέπει νὰ εἰσθε —μοὶ ἐτόνισεν— ἀπολύτως ἥσυχος διότι ὁ ἄγων τὸν ὁποῖον ἐκερδίσαμεν ἀπὸ κοινοῦ δὲν θὰ διακινδυνεύσῃ. Αὐτὸς τὸν ὁποῖον ἐζήτησα ὡς διάδοχόν μου, εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ ἐμένα τὸν ἴδιον. Περικοσμεῖται ἀπὸ ἄπειρα χαρίσματα. Ὁ Ἀθηναγόρας εἶναι δοκιμασμένης πείρας καὶ ἰκανότητος. Ἔχει ὀργανωτικὸ πνεῦμα. Εἶναι καὶ ἀγγλομαθής. Γνωρίζω τὴν θαυμασίαν δρασίον του εἰς τὴν Κέρκυρα. Ὅπως σὰς βλέπω καὶ μὲ βλέπετε. Νὰ εἰσθε βέβαιος ὅτι ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος τὸν ὁποῖον διακρίνει εὐγενῆς φιλοδοξία καὶ σπανία ἐνεργητικότης καὶ ὀρμὴ πρὸς δρασίον, ὀργανώνων τὴν ἕως τώρα ἀτυχήσαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς, θὰ ἐπιτελέσῃ σπουδαῖα ἔργα διὰ τὰ ὁποῖα θὰ ὑπερφηφανεύσθε ὅλοι σας. Καὶ θὰ εὐλογῆτε καὶ ἐμένα πού τὸν ὑπέδειξα».

Τὰ λόγια ἐκεῖνα πού ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ροιμελιώτικης ψυχῆς του μ' ἔπεισαν. Καὶ ἤμουνα ἥσυχος. Τὴν 15 Αὐγούστου, δύο ἡμέρες μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου ἐπῆρα τὰ καράβι ἐπὶ κεφαλῆς πεντακοσίων περίπου λεγεωναρίων καὶ ἀγωνιστῶν τῶν ἀπολυτρωτικῶν πολέμων τῆς Ἑλλάδος. Ἐπηγάναμεν νὰ προσκυνήσωμεν τὰ ἅγια χώματα τῆς ἡρωικῆς πατρίδος μας πού ἐώρταζεν ἐπισήμως τὰ Ἐκατὸ Χρόνια τῆς Ἐλευθερίας τῆς. Ἐκεῖ συνήντησα διὰ πρώτη φορά τὸν νέον Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ συνεζητήσαμεν. Ὁ Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος ἀνεχώρησε διὰ τὸ Παρίσι τὴν 9 Φεβρουαρίου 1931. Ἐκεῖ συνητήθη μετὰ τὸν νέον Ἀρχιεπίσκοπον, ὁ ὁποῖος ἐπλευσε διὰ τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν 26 Φεβρουαρίου ἐγένεν ἡ ἐγκατάστασίς του εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου. Εἶχεν ἐκφωνήσῃ ἕνα λόγον εὐρυτάτων ἀντιλήψεων, ὁ ὁποῖος εἶχε κριθῆ ὡς «κνημειώδης».

Κατὰ τὰ 18 χρόνια τῆς δημιουργικῆς ποιμαντορίας τοῦ Ἱεράρχου ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» —διατηρῶν πάντοτε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς γνώμης του— παρέμεινεν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ σεβ. Ἀθηναγόρας ἐδοκίμασε πολλὰς τρικυμίας ὅταν μάλιστα εἶχον εἰσελάσῃ εἰς τὴν ποίμνην τρεῖς Ἕλληνες ἐπίσκοποι «ἀνεξάρτητοι» ἀπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν. Ἀντιμετώπισε πολλοὺς ἄλλους περιστασιαμοὺς καὶ ἐποτίζετο, ὡς ἐκ τῶν εὐθυνῶν του, φαρμάκια. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἄχαρης πολιτείας ἄλλων συναδέλφων, οἱ ὁποῖοι ἐπροχώρησαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ δυναματίζων καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ θεμέλια τοῦ Ἱεροῦ Θεσμοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐτήρησε τὴν γραμμὴν τῆς τιμῆς πρὸς τὴν μαρτυρικὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Ἐνισχύσαμεν τὸν Ἱεράρχην, ἰδιαίτερος δὲ ὅταν ἐποτίζετο φαρμάκια. Τὴν ἰδίαν γραμμὴν ἐτήρησεν ἡ ἑφημερὶς καὶ ἀπέναντι τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου κ. Μιχαὴλ πρὸς ἀ-

πρόσκοπτον συνέχισιν τοῦ ἀναμορφωτικοῦ αὐτοῦ προγράμματος με εὐρύτερους ὄρτζοντας.

Μία ἀπὸ τὰς ἱερωτέρας Σταυροφορίας, ποὺ ἀνέλαβεν ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξις» διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ μεγάλο ἀναμορφωτικὸ ἔργο τοῦ σεβ. Ἀθηναγόρα, ἦτο ἐκεῖνη, ἡ σχετιζομένη με τὴν ἀπόκτησιν τοῦ «μεγάλου Διδακτηρίου τοῦ Γένους». Ἠγοράσθη τοῖς μετρητοῖς τὸ ἡγεμονικὸ οἰκοδομικὸ συγκρότημα τοῦ Πάμφρετ. Ἐκεῖ δὲ ἐστεγάσθη ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τίμιου Σταυροῦ.

Ἀρχομένου τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1932 ἓνα περίπου χρόνον ἀπὸ τὴν ἐγκαθίδρουσιν τοῦ σεβ. Ἀθηναγόρα εἰς Ἀρχιεπισκοπικὸν κατηρτίσθη μία ἀντιπροσωπευτικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ἀπόκτησιν «Μεγάλου Ἐκπαιδευτηρίου τοῦ Γένους». Ἐκλήθη τότε πρὸς σύσκεψιν καὶ ἡ ἄλλη ἡ ἀρχαιότερα συνάδελφος. Ἠρνήθη ὁμως με τὴν ἀείποτε προβαλλομένην ἀποψίν ὅτι «ἡ ἐφημερίς μας δὲν συμπράττει με φυλλάδες». Φυλλάδα ἦτο ὁ Κολοσσός. Ἐτραβήξαμεν πρὸς τὰ ἔμπροζ. Τὴν 9ην Φεβρουαρίου 1932 ἤρχισεν ἡ Σταυροφορία «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν». Τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνη ὁ κόσμος ἐμαιοτίζετο ἀπὸ δεινοτάτην οικονομικὴν κρίσιν. Ἐν τούτοις ἡ πολύμηνη ἐκεῖνη σταυροφορία, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας, ἐσημείωσε τελικῶς τὴν πρέπουσαν ἔπιτυχίαν. Οἱ πολυτάλαντοι ἔμειναν ὡς πάντοτε, ἀσυγκλήτοι. Συνεκινήθησαν ὁμως οἱ φτωχοὶ βιοπαλαισταί. Ἐκοπταν ἀπὸ τὸ ψαμί τους καὶ ἔδιδαν με χαρὰ τὸ δολλάριό τους. Ἐμασεύθησαν διὰ τὴν ἀκρίβειαν δολλ. 45,721.44. Ἐποι ἡμπάρσεσε νὰ ἀγοράσῃ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἀντὶ μόνον δολλ. 31,500, χάρισμα θὰ τὸ ἔλεγε τις, τὸ ἐν Πάμφρετ, Κοιν. ἡγεμονικὸν συγκρότημα ἀξίας 600,000.

Ἡ Σταυροφορία δὲν ἀπέβλεπε μόνον νὰ ἀθροισθῇ, δολλάριο πρὸς δολλάριο, τὸ ποσόν. Ὁ ἀγὼν εἶχεν ἀνυπολόγιστη ἠθικὴ σημασία. Τὸ κίνημα ἐκεῖνο ἐχρησίμευε καὶ ὡς σάλπισμα γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἀποδήμων «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν». Ἡ ἐκστρατεία ἐχρησίμευσε —θὰ ἔλεγα— καὶ ὡς κολλημθῆρα ἀναβαπτισμοῦ καὶ ἀναγεννήσεως ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμματίων. Ἐλαβον μέρος εἰς τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰ Ἑλληνόπουλα. Καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν σχολείων. Καὶ οἱ Σύλλογοι τῶν Φοιτητῶν. Καὶ οἱ γονεῖς τῶν παιδιῶν. Ἐπὶ ἕξι μῆνας ἐδημοσιεύοντο ἀδιακόπως τὰ πανταχόθεν λαμβανόμενα συγκινητικὰ γράμματα. Νὰ μερικαὶ περικοπαὶ ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα δημοσιευόμενα γράμματα: «Σᾶς στέλω τὸν κουμπαραῖ μου. Ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα ἔχουν μπάνκις. Ἄς τὰ στεῦλουν διὰ τὸ Μεγάλον Σχολεῖον, Σοφοκλῆς Κολιός. South Bridge Mass.

«Ἐγεννήθηκα ἐδῶ. Δὲν ξέρω ἀρετὰ ἑλληνικά. Ἡ ψυχὴ μου ἐνθουσιάστηκε. Λάβετε ἓνα δολλάριο. Μαρία Χαλάκου. Boston Mas». «Ἡ ἡχώ τῆς κωδωνοκρουσίας τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» μᾶς συνεκίνησεν. Ἡμεῖς οἱ βιοπαλαισταί τοῦ Ριάλτο Ρέστωραντ ἐν Νιοῦαρκ σᾶς στέλλομεν 25 δολλ.»

«Λάβετε καὶ τὸν ἰδικόν μου ὄβολόν. Τὰ παιδιά μου δὲν ξεύρουν οὔτε μιὰ λέξι ἑλληνικά. Οἱ κόποι μας πᾶνε χαμένοι. Πονεῖ ἡ καρδιά μου ὅτι δὲν ἔχομε

ἀρκετὰ Σχολεῖα. Εὐάγγελος Ζήτης, Salem Mass». «Εἴμαστε ἐπὶ ἀδελφία. Τὸ καθένα στέλλομεν ἀπὸ ἓνα κεραμεῖδι γιὰ τὸ Μεγάλου Σχολεῖο». Ὑπογράφουν τὰ ἐπὶ ἀδελφία Κοντάκη, Boston, Mass».

«Λάβετε τὸν ὄβολό μου γιὰ τὴν πρώτη πανελλήνια Κυψέλη ποὺ μέσα θὰ βαμβοῦν ἢ μέλισσες, τὰ Ἑλληνόπουλα, ἀπολαμβάνοντα τὸ μέλι τῆς Ἑλληνικῆς Μαθήσεως. Μαριγῶ Ι. Μπούρα, Boston Mass». «Μὲ Σχολεῖα μεγάλα θὰ βγάλωμεν ἀπὸ τὴν καρδιά τῶν Ἑλληνοπαίδων τὸν πόνο καὶ τὴν ταπεινῶσι, Δ. Γεωργόπουλος, διδάσκαλος ἐν Birmincham Ala».

«Εἶδα στὸν «Κήρυκα» τὴν Ἱερὰ Ἐκστρατεία ὑπὲρ τῆς πρώτης πανελληνίου Κιβωτοῦ. Σᾶς στέλνω τὸν ὄβολό μου καὶ ἀναφωνῶ Δόξα σοι ὁ Θεός! Δ. Βαρβέρης, Newton N. Y.»

Ὁ κ. Ἄγγελος Ἀλεξόπουλος, διδάσκαλος ἐν Kanton Ohio. «Λάβετε καὶ τὸν ἰδικό μου ὄβολό. Ἔσεῖς ἀνάβετε φωτιὰ καὶ σὲ παγωμένες καρδιές!» Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπρόκειτο. Νὰ φλογίζουμε παγωμένες καρδιές».

Τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Σταυροφορίαν τὴν ἐνίσχυσαν ὀλιγῶς καὶ ἠθικῶς καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ Ἱεροφάνται τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος. Ὁ ἀντικυβερνήτης τῆς Μασσαχουσέτης ἐντιμ. κ. Οὐίλλιαμ Γιώκιαν, ἀποστέλλων τὴν εἰσφορὰν του ἐκ Δολλ. 50 ἐτόνισεν εἰς τὸ ἐξαίσιον γράμμα του: «Ὁ κόσμος ὀφείλει πολλὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὸν ἀσύγκριτον πολιτισμὸν τῆς. Τὰ ἐπιτελεσθέντα εἰς τὴν χώραν σας ἔγιναν κληρονομία τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τῆς Δημοκρατίας καὶ Ἐλευθερίας. Συγχαίρω τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὴν δραματικότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐσχεδίασαν τὸ μέγα αὐτὸ καὶ κοινωφελὲς ἔργον».

Μὲ τέτοια ὄνειρα, καὶ μὲ λαχτάρους καὶ μὲ αἵματηρὰς θυσίας τῶν τιμωτάτων βιοπαλαιστῶν μας καὶ μὲ τέτοιους δραματισμοὺς τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς Μασσαχουσέτης ἐπυργώθη ἡ «Κυψέλη», ἡ «Ἱερὰ Κιβωτὸς τῆς Διπλῆς Διαθήκης». Ἐπυργώθη μὲ τὸν ἰδρῶτα τῶν βιοπαλαιστῶν διὰ τὸ νὰ παραμένῃ ἔσαεὶ ὡς Ἱερὸν Ὁρητήριον. Καὶ Προμαχῶν. Ὁρητήριον καὶ Προμαχῶν καὶ Ναὸς Ἑλληνικῆς Μαθήσεως καὶ λαμπροφροῦς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος πρὸς πλουτισμὸν καὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ὀλίγον προτῆτερα, πρὸς προετοιμασίαν τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὴν Σταυροφορίαν πρὸς ἰδρυσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς — τοῦ Ἱερῶ Προμαχῶνος — ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς ἐκ Βοστώνης φίλους του κ. κ. Χαρίλαον Μπούραν, Δῆμον Κακρυδιᾶν καὶ Γεώργιον Δημητρακόπουλον, ὠργάνωσαν εἰς τὴν Βοστώνην ἓνα «πρωτάκουστο» Συλλογιστήριον, ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, εἰς τὸ Camdkidge State Armory. Δέκα καὶ πλέον χιλιάδες ἀπὸ τὴν Μασσαχουσέτην κατέκλυσαν τὴν γιγαντιαίαν Αἴθουσαν. Μὲ εἶχε καταπλήξῃ ἡ κοσμοπλήμιμυρα ἐκεῖνη τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐορτασῶν. Τότε οἱ ἐπίσημοι τῆς Μασσαχουσέτης, ὁ Κυβερνήτης, ὁ Ὑποκυβερνήτης, οἱ Δήμαρχοι καὶ ἄλλοι μεγιστᾶνες τῆς Πολιτείας, εἶχαν ἐκδώσει μνη-

μειώδη ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διαγγέλματα, δημοσιευθέντα εἰς τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα». Μεταφέρω ἀπὸ αὐτὰ μόνον μερικὰς περικοπὰς. Ὁ Κυβερνήτης ἔντιμ. Φράνκ Ἄλλεν διὰ τὰ ἀκουσθῆναι ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Συμπολιτείας καὶ τὰ φρονηματισθοῦν καὶ οἱ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας μικροῦργοι ἐτόνισεν: «Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἰς ἣν ἐλάλησαν οἱ μεγάλοι τῆς Ἑλλάδος ἄνδρες καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐλάβομεν τὰ φῶτα τῶν Τεχνῶν καὶ Ἐπιστημῶν, πρέπει νὰ φυλάσσεται μετὰ ζήλου καὶ νὰ διαιωνίζεται μετὰ ὑπερηφανείας!». Ὁ Δήμαρχος τῆς Βοστώνης ἔντιμ. κ. Νίκολς ἐτόνισεν ὅτι: «ἡ καλλιέργεια τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἀποτελεῖ σήμερον σπουδαιότατην ἐκπαιδευτικὴν ἀνάγκην ἐν Ἀμερικῇ».

Ὁ Δήμαρχος τοῦ Καίμπριτζ ἔντιμ. κ. Edward Quinn ἐβροντοφώνησεν εἰς τὸ διάγγελμά του ὅτι «ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι πολύτιμον ἀπόκτημα, ἀνῆκον εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι καθήκον τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὁλοκλήρου τοῦ πολιτιμένου κόσμου νὰ συνδράμουν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως καὶ διαιωνίσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης!»

Μέρος Δέκατον Ὀγδοῦν

(Τελευταῖον)

Ἀδιάκοπες Σταυροφορίες τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου

Τὰ ἐπὶ 62 χρόνια ἀθλήματα τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου. — «Ὁ Ἑλληνοσμός τῆς Ἀμερικῆς ἀντιπροσωπεύει σήμερα οἰκονομικῶς μίαν τεραστίαν ἰδεξαμενὴν πλοῦτου καὶ ἀποταμιεύσεως καὶ ἠθικῶς ἕνα ἰσχυρὸν μέσον ἐπιφρασμοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς Κοινῆς Γνώμης καὶ ἐπὶ πλέον ἕνα ζωντανὸν καὶ ἀκατάλυτον κρίκον μεταξὺ τῶν δύο Ἐθνῶν». — Ἡ ἰσμβολὴ τοῦ Τύπου. — Ἀδιάκοποι σταυροφορικὸι ἀγῶνες διὰ ἱεράς ὑποθέσεις τοῦ Ἑλληνοσμοῦ τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βορειοαμερικανικῆς Συμπολιτείας. — Ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, οἱ πόλεμοι, τὰ Δάνεια τῆς «Ἐλευθερίας», ἡ δρᾶσις τῶν Φιλλελήνων, τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, τὰ ἱδρύματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κτλ.

Ἀπὸ ὅσα ἔχω ἐκθέσει εἰς τὰ προηγούμενα 17 κεφάλαια τεκμηριώνεται ὅτι ὁ Ἑλληνοαμερικανικὸς Τύπος κατὰ τὰ 62 τελευταῖα ἔτη, παρ' ὅλα τὰ σποραδικὰ ζοφερά του σημεῖα ἐμόχθησεν ὡς πρωταγωνιστὴς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἱερῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, τῆς μακροπύνης ἡρωικῆς πατρίδος καὶ τῆς μεγάλης, τῆς φιλελληνικῆς Συμπολιτείας τοῦ Νέου Κόσμου. «Ἐὰν ὁ Ἑλληνοσμός τῆς Ἀμερικῆς σήμερα —διὰ τὰ μεταχειρισθῶν τὰ ἀνάγλυφα λόγια τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» κ. Μπάμπη Μαρκέτου— ἀντιπροσωπεύει οἰκονομικῶς μίαν τεραστίαν ἰδεξαμενὴν πλοῦτου καὶ ἀποταμιεύσεως

καὶ ἠθικῶς ἓνα ἰσχυρὸν μέσον ἐπηρεασμοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς Δημοσίας Γνώμης καὶ ἐπὶ πλέον ἓνα ζωντανὸν καὶ ἀκατάλυτον κρίκον μεταξὺ τῶν δύο Ἐθνῶν, ἀσφαλῶς διὰ τὸ ἄθλημα αὐτὸ συνετέλεσε κατὰ πολὺ, ὁ Ἑλληνοαμερικανικὸς Τύπος. Ἰδιαιτέρως ὁ ἡμερήσιος τύπος. Ὑπῆρξεν ὁ πυρσὸς ποῦ διετήρησε φωτοβόλους τοὺς λαμπτήρας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδανικῶν ποῦ εἶναι τόσον ἀρμονικὰ συνυφασμένα μετὰ τὰ ἰδεώδη τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι δὲ ἄπειροι καὶ αἱ σταυροφορίαι μετὰ τὰς ὁποίας ἀνέλαβεν ἰδιαιτέρως ὁ ἡμερήσιος Ἑλληνοαμερικανικὸς Τύπος καὶ μετὰ τὰς ὁποίας κατηγάτισε τὴν ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς του. Δὲν ἔχει καμμίαν ὑπερβολὴν ἐὰν τονίσω ὅτι τὸ σταυροφορικὸ αὐτὸ πνεῦμα χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρως τὴν τεσσαρακονταετῆ ζωὴν καὶ σταδιοδρομίαν τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». Ἐδῶ παραθέτω τὰς κυριωτέρας σταυροφορίας ποῦ ἀνέλαβε ὁ Ἑλληνοαμερικανικὸς Τύπος, καθωσιωσμένος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνισμοῦ, τῆς Ἀμερικῆς καὶ Ἑλλάδος.

— Σταυροφορία διὰ τὸ ἐπιτευχθῆν τελικὸν ξεχρέωμα καὶ διὰ τὴν προικοδότησιν τοῦ Ἡμερησίου Ἑλληνοαμερικανικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου τοῦ Μπρόνξ, τὸ ὁποῖον «ἐχαροπάλευε». Τὸ εἶχεν ἰδρῦσει ἡ συνάδελφος «Ἀτλαντὶς» καὶ ἐθεωρεῖτο τέκνον τῆς.

— Σταυροφορία διὰ τὴν ἰδρυσιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ὀργανώσεως τῶν Ἀμερικανῶν Φιλελλήνων American Hellenic Society». Ἡ ὁργάνωσις ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν μετεῖχον κορυφαῖοι ἄνδρες παναμερικανικοῦ κύρους, προσέφερε σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ Ὀργάνωσις, ἐκτὸς ἄλλων, ἐξέδωκε καὶ σειρὰν ἔργων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν δικαίων αὐτῆς. Ἐξέδωκεν ἀκόμη καὶ ἓνα τόμον ποιημάτων τοῦ Παλαμᾶ, κατὰ μετάφρασιν τοῦ ἀειμνήστου Ἀριστείδη Φιτυρίδη διὰ νὰ πληροφορηθῇ ὁ Ἀμερικανικὸς κόσμος ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπαυσε νὰ γεννᾷ μεγάλους ποιητὰς παγκοσμίου φήμης.

— Σταυροφορία ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοὺς Κρητὰς τῆς Ἀμερικῆς διὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Βενιζελείου Σανατορίου εἰς τὴν Μεγαλόνησον.

— Σταυροφορία μετὰ τοὺς Χίους ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομείου τῆς Νήσου.

— Σταυροφορία διὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Σανατορίου τῆς «Μάννας» εἰς τὴν Κορφοξιλιὰ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς περιθάλψιν τῶν ἀρρώστων μαχητῶν. Τὸ συγχρονισμένο ἐκεῖνο Σανατόριον ἐχαιρετίσθη ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα, ἂν ὄχι τὸ καλύτερον τῆς Ἑλλάδος.

— Σταυροφορία ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ξεχωριστὴ σταυροφορία ἀνέλαβε καὶ ἡ ἄλλη ἡμερησία συνάδελφος τῆς Νέας Ὑόρκης.

— Σταυροφορία ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομείου «Ἀγία Ἐλένη» τῆς φιλέλληνης Λουΐζας Ριανκούρ.

— Σταυροφορία ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου ὑπὲρ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

—Σταυροφορία ὄλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου ὑπὲρ τῶν Πολεμικῶν Δανείων τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀμερικανικοῦ Δανείου «τῆς Ἐλευθερίας» ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἐβραβεύθη, ὅτι ἔγραψε τὸ καλύτερο ἄρθρον ἐξ ὄλων τῶν ξενολόγων ἐφημερίδων τῆς Ἀμερικῆς.

—Σταυροφορία ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Παρομοίαν ἐκστρατείαν ἀνέλαβε καὶ ἡ ἄλλη ἡμερησία συνάδελφος εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, πρὶν ἐκδοθῆ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ».

—Σταυροφορία πρὸς κινήσεισιν τῶν φιλελλήνων Ἀμερικανῶν κληρικῶν. Τῶν κληρικῶν τούτων τὰ ψηφίσματα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὥπλισαν τὴν χεῖρα τοῦ Πρωθυπουργοῦ Βενιζέλου διὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς ἐν Βερσαλλίαις συγκεντρωθέντας φιλοβουλγάρους Μισσιοναριοὺς ποὺ πολιορκοῦσαν καὶ ἐπηρέαζαν τὸν Πρόεδρον Οὐύλσον. Τελικῶς ἐπετεύχθη ἡ ἐξασφάλις τῆς Θράκης διὰ τὴν Ἑλλάδα.

—Σταυροφορία, «κατ' ἐπιταγὴν» —ὀλίγον πρὶν ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴν κατάρρευσιν— καὶ Παγχριστιανικὰ Συλλαλητήρια, ὅπως, —ἐφ' ὅσον ἡ συμμαχικὴ διπλωματία ἀνεκοίνωσεν ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μελετίου ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ παραμείνωσιν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν— ἰδρυθῆ εἰς τὴν Ἰωνίαν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σμύρνην, ἀνεξάρτητον Χριστιανικὸν Κράτος διὰ τὴν προστασίαν καὶ ἰδιάσωσιν τῶν διαφόρων χριστιανικῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς ἐξοντώσεως.

—Ἐπίμονη, πολυχρόνιος, ἀδιάκοπη σταυροφορία καὶ ἐξόρμησις —μετὰ τὴν δραματικὴν στρατιωτικὴν κατάρρευσιν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ— πρὸς δριστηκὴν ἔνωσιν καὶ συναδέλφωσιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων μας, κατατρυχομένων, λόγῳ πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν διαφορῶν.

—Σταυροφορία σκληροτάτη καὶ ἐπίμονη τοῦ «Βενιζελικοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος» πρὸς παρεμπάδιον ὀλεθρίου διαθήματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου, ὁ ὁποῖος τὸ 1923 διέταξε καὶ συνῆλθαν «ὑπὸ ἐχεμύθειαν» αἱ «Βενιζελικαὶ» Κοινότητες καὶ ἐξέλεξαν δύο ὑποψηφίους ἐπισκόπους «ἡμετέρους» διὰ τὸ Σικάγο καὶ τὴν Βοστώνη. Αἱ ἄλλαι αἱ λεγόμεναι «βασιλικαὶ» Κοινότητες ἠγγνόθησαν. Τότε οἱ βασιλόφρονες ἔφεραν ἰδικὸν τοὺς Ἱεράρχην τὸν Χαλδίας Βασίλειον, ὁ ὁποῖος αὐτοεκκηρύχθη «Μητροπολίτης καὶ Ἀρχηγὸς τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ». Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», θέσας κατὰ μέρος κομματικὰ συμφέροντα ἐπάλαισε διὰ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ ὀλέθρια διαθήματα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

—Σταυροφορία ὑπὲρ τῶν ψευδομαρτυρῶν τῆς Κορίνθου. Ἐνήργησαν χωριστὰ ἡ «Ἀτλαντίς», ἡ «Καλιφόρνια» τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, καθὼς καὶ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», ὅστις ἐμάζευσε τριπλάσια ποσά.

—Μετὰ ἑπτὰ ἔτη (1923—1930) ἐκκλησιαστικὴ ἀλληλομαχία, τὸ 1930 νέα σκληροτάτη Σταυροφορία τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ὅταν ἐστάλη ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο ὡς Ἐξαρχος ὁ Κορινθίος Δαμασκηνὸς διὰ νὰ ἐνώσῃ τὸν Ἑλ-

ληνισμῷ. Ὁ Ἱεράρχης ἐπροδόθη καὶ κατεπολεμήθη. Εἰς τὸ πλευρόν του παρῆμινε μόνος ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ», ἐξησφαλίσθη ἡ τελικὴ νίκη καὶ ἑτερομείσθη ἡ περίοδος τῶν ἀλληλοσπαραγμῶν τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν.

—Σταυροφορία πρὸς ἴδρυσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐμαζεύθησαν ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς μετανάστας τὰ χρήματα καὶ ἠγοράσθη «τοῖς μετρητοῖς» τὸ ἡγεμονικὸ οἰκοδομικὸ συγκρότημα τοῦ Πάμφρετ ἀξίας 600.000 δολλαρίων. Ἐκεῖ ἐπὶ ἔτη ἐλειτούργησεν ἡ Σχολή.

—Σταυροφορίαι ἀκατάπαυστοι, πολυτετεῖς καὶ ἐπίμονοι, συνετεία τῶν ὁποίων τὰ ἀρχικὰ ὀκτώ Σχολεῖα ποῦ ἦσαν πρὶν ἐκδοθῆ ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» τὸ 1915 ἔγιναν ὑπερτριπλάσια.

—Σταυροφορίαι, Συλλαλητήρια ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, μὲ συμμετοχὴ ἐπισήμων Ἀμερικανῶν.

—Σταυροφορίαι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ποιμαντορίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηναγόρα πρὸς προάσπισιν τῶν Ἱερῶν Θεσμῶν τῆς «κανονικῆς» Ἀρχιεπισκοπῆς, ὁ ὁποῖος θεσμὸς προσεβάλλετο ὅταν ἐχειροτονήθησαν ἀθροῖοι τρεῖς ἄλλοι Ἀρχιερεῖς οἱ ὁποῖοι ἴδρυσαν ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὴν Ἀρχιεπισκοπὴν.

—Μία ἄλλη σκληροτάτη Σταυροφορία ἱεροῦ ἠρωϊκοῦ χαρακτήρος ἦτο καὶ ἐκεῖνη, ὅταν ἰδρῦθη μία Ἑλληνοαμερικανικὴ Ὀργάνωσις, ἡ ὁποία ἀρχικῶς ἐκήρυττεν ὅτι: «εἶναι θρησκευτικῶς ἀδογματίστη» (Non Sectarian), ὅτι «ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν εἶναι ἀπαραίτητη», ὅτι «τὰ ἑλληνικὰ ἐνοριακὰ σχολεῖα παρεμποδίζουν τὸν Ἀμερικανισμὸν κατὰ 100 τοῖς ἑκατόν» καὶ τὰ παρόμοια. Μὲ τὴν ἠρωϊκὴν ὄμωσ ὑπὲρ «βωμῶν καὶ ἐστιῶν» Σταυροφορία ἐφωτίσθησαν βαθμιαίως τὰ πνεύματα καὶ ἡ Ὀργάνωσις αὐτὴ (ποῦ ἐκήρυξε μποῦκοτὰς κατὰ τῆς θαρραλέας μαχητικῆς ἐφημερίδος) εἰσῆλθεν εἰς τὸν πρέποντα δρόμον τῆς τιμῆς.

—Πέντε ἐτήσια Σταυροφορία τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος». Ἀνέλαβε τὴν δαπάνην, μόνος του, ἐπὶ πέντε ἔτη, καὶ ἀπέστειλε εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ Ἑλληνοαμερικανόπουλα πρὸς ψυχικὸν ἀναβαπτισμὸν. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἐπιστρέφοντα ἐγένοντο «ἔθνικοὶ ἀπόστολοι» τῶν ὠραιότητων τῆς ἑνδοξῆς χώρας καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ μετέδιδαν τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπην καὶ εἰς τὰ ἄλλα Ἑλληνοαμερικανόπουλα.

—Σταυροφορία πρὸς ἐνίσχυσιν ὄχι μόνον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἄλλου ἱεροῦ ἰδρύματος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἡμῶν, τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.

—Νέα ἐπίμονη διαφωτιστικὴ Σταυροφορία ὑπὲρ τῆς ζωτικῆς ἀνάγκης τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν Ἡμερησίων Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτηρίων.

—Σταυροφορία καὶ κινητοποιήσις τοῦ Ἀμερικανικοῦ κόσμου πρὸς ἐπαναπατρισμὸν τῶν ἀρπαγέντων ὑπὸ τῶν Ἐρυθρῶν 28.000 Ἑλληνοπαίδων. Ὁργανώθησαν ἄπειρα Συλλαλητήρια εἰς μεγάλας πόλεις καὶ ὀμίλησαν παναμερι-

κανικῆς ἐπιβολῆς ρήτορες ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπιστικῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Ἀπεστάλησαν δὲ εἰς τὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» τρία καὶ πλῆθον ἑκατομμύρια ὑπογραφῶν, προσοριζομένων διὰ τὸν Λευκὸν Οἶκον.

—Σταυροφορία καὶ εὐρυτάτη διαφώτισις τῆς ὁμογενείας περὶ τῶν ἐθνοσωτηριῶν θεσμῶν τοῦ Δεκαδολλαρίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπικῆς.

—Σταυροφορία ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου διὰ τὴν «Ἑβδομάδα τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου», τὴν ὁποίαν ἑβδομάδα ἐνεπνεύσθη ἡ Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπή.

—Σταυροφορία ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν τῶν Ἰονίων Νήσων.

—Σταυροφορία ἔντονη τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ὑπὲρ τοῦ Νομοσχεδίου Γουῶντινς πρὸς εἴσοδον εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἑπτὰ χιλιάδων συμμοριοπλήκτων ἀδελφῶν μας.

—Σταυροφορία ὑπὲρ τῶν κλασικῶν ἐν Νέα Ἰόρκῃ παραστάσεων τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου Ἀθηνῶν, αἱ ἀξιωμασταὶ τοῦ ὁποίου ἐπιτυχία κατηγάγαν τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα ἐν Ἀμερικῇ.

—Ἐντονη Σταυροφορία διὰ τὴν τελικῶς ἐπιτυχούσαν ἐπιπέφθισιν τοῦ Νομοσχεδίου, δυνάμει τοῦ ὁποίου θὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἄλλαι δέκα ἑπτὰ χιλιάδες ἐκτοπισμένοι ὁμογενεῖς.

—Σταυροφορία ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνοαμερικανικοῦ Τύπου —πρωταγωνιστοῦντος μὲ ἰδιάζουσαν ζέσιν τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος»— διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ ἐν Ἀμερικῇ προσκυνήματος τῶν Βασιλέων τῆς Ἑλλάδος Παύλου καὶ Φρειδερίκης, οἱ ὁποιοὶ ἀνύψωσαν τεραστίως τὸ ὄνομα τῆς ἡρωικῆς Ἑλλάδος καὶ γενικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου.

—Πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι παραλλήλως εἰς τὰ ἄλλα τὰ μακροετῆ εὐεργετήματα αἱ δύο μεγάλαι Ἡμερήσιαι Ἐφημερίδες ἀνέλαβαν καὶ τὸ ἔργο τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας. Ἡ Amerikan Bible Society ἢ Bridish Bible Society καὶ ἄλλαι ἐκτυπώνουν καὶ θέτουν εἰς κυκλοφορίαν τὰς Ἁγίας Γραφὰς εἰς ἑκατομμύρια ἀντίτυπα ἑτησίως. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει τοιαύτη Βιβλικὴ Ἑταιρεία, τὴν ὁποίαν ὅμως ἔχουν ὅλα τὰ πολιτισμένα Χριστιανικὰ Ἔθνη. Μόλις τὸ 1929 ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀδελφότης «Ζωή», ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσὴν τῶν Ἀγίων Γραφῶν. Πολλὰ χρόνια προητέρα τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τὸν ἀνέλαβαν αἱ ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες τῆς Νέας Ἰόρκης. Εἰς τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» πολυτελῆ Καινὴν Διαθήκην, ἀμιλλωμένην πρὸς τὰς καλλίστας τῶν ξένων, εἰς τὸν πρόλογον αὐτῆς ἀναφέρεται ὅτι ἠρωτήθη κάποτε ἡ Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Βικτωρία ποῖον εἶναι τὸ αἴτιον τοῦ μεγαλείου τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας. Εἰς ἀπάντησιν ἡ Βικτωρία ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖράς της τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ ἐφώνησε: Εἰς τὴν διάδοσιν καὶ μελέτην τοῦ Ἱεροῦ αὐτοῦ Βιβλίου στηρίζεται τὸ Βρετανικὸ Μεγαλεῖο.

Αὐτὸ τὸ Ἱερὸ Βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποῦ ἔχει γραφῆ εἰς γλῶσ-

σαν ἑλληνικὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Λυτρωτοῦ, τὸ ἔχουν εἰσαγάγει — ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν — κατὰ χιλιάδας εἰς τὰ σπίτια τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἀποδήμων ἀδελφῶν αἱ Ἑλληνοαμερικανικὲς ἐφημερίδες. Εἶναι ἄπειροι τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου αἱ κοινωφελεῖς ἐκδόσεις, φέρουσαι μάλιστα καὶ τὴν σφραγίδα τῆς πολυτελείας. Ἀδξικὰ καὶ ἄλλα ἔργα, καθὼς καὶ περιοδικὰ ἔγιναν περιώνυμα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ περιζήτητα. Εἰδικώτερον διὰ τὸν «Μηνιαῖον Καλλιτεχνικὸν Κήρυκα» διὰ τὸ λογοτεχνικὸν τοῦ περιοδικοῦ «Παναθήναια» καὶ διὰ τὰ «Ἐγκυκλοπαιδικὰ Ἡμερολόγια» τῆς Ἐφημερίδος — ὅλα «θαῦμα ιδέσθαι», ἔχουν γραφῇ ἀληθινὸι διθύραμβοι ἀπὸ τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης.

Ἀπὸ τὸ πλούσιο Ἀρχεῖο, περιλαμβάνον κριτικὰς Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ ἐν γένει πνευματικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνθρώπων ἀποσπῶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα:

—Ὁ «Ἐλεύθερος Τύπος» Ἀθηνῶν διὰ τὰ Ἐγκυκλοπαιδικὰ Ἡμερολόγια: «Πρόκειται περὶ ἐκδόσεων ὅλων ἐξαιρετικῶν διὰ τὰ μὴ εἶπω μοναδικῶν εἰς τὴν γλῶσσάν μας. Ἀληθινὰ ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶδαμε εἰς τὴν γλῶσσάν μας ἐκδόσεις μὲ τέτοιον πλοῦτον εἰκόνων, μὲ τρίχρωμα, μὲ τόσην καλαισθησίαν εἰς τὴν διάταξίν των, μὲ τόσην ποιικίαν ὕλης».

—Ἡ «Πατρὶς» τῶν Ἀθηνῶν: «Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» μὲ τὰς θαυμασίας ἐκδόσεις του ἔδωκεν ἀσφαλῶς ὄχι μόνον εἰς τὴν κίνησιν τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῆς παγκοσμίου τυπογραφικῆς, πολῦτιμον ὤθησιν».

—Ἡ «Ἑλληνικὴ» τῶν Ἀθηνῶν: «Τὸ μοναδικὸν αὐτὸ ἔργον τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» πλουσιώτατον, ἀπαράμειλλον εἰς τὴν εἰκονογράφειαν, εἶναι ἓνα ἀληθινὸν ἐκδοτικὸν θαῦμα».

—Ὁ Ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» Ἀθηνῶν κ. Ἀσημακόπουλος: «Ἀισθάνομαι ἔθνικὴν ὑπερηφάνειαν διότι αἱ ὀραιόταται ἐκδόσεις τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» μοὶ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐκεῖ κάτω οἱ Ἕλληνες μας κρατοῦν ἓνα τόσον ζωηρὸν Φάρον μεταλαμπαδεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὥστε αἱ ἀκτῖνες του, παρὰ τὴν τεραστίαν ἀπόστασιν ποὺ μᾶς χωρῖζει, νὰ δίδουν ἐντονώτατον καὶ ἔδῳ φῶς».

—Ὁ Κώστας Οὐράνης, εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα»: «Τὸ ἔγκυκλοπαιδικὸν καὶ λόγῳ τῆς ὕλης του καὶ λόγῳ τυπογραφικῆς παρουσιάσεως εἶναι ὅτι καλλίτερον ἔχει ἐκδοθεῖ στὴ γλῶσσά μας εἰς τὸ εἶδός του. Ὁ δὲ μηνιαῖος καλλιτεχνικὸς «Ἐθνικὸς Κήρυξ» δύναται νὰ συναγωνισθῇ μὲ τὰ καλλίτερα Εὐρωπαϊκὰ εἰκονογραφημένα περιοδικὰ. Διὰ τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἔδωκεν ἓνα μᾶθημα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐκδοτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἔκαμε τοὺς Ἕλληνας λογοτέχνας νὰ ἀναστενάξουν, διότι δὲν ἠτύχησε νὰ ἔχη ὁ τόπος μας παρρησίας ἐκδόσεις».

—Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων Μ. Λιδωρίκης: «Διὰ τῶν ἐκδόσεων τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» τὰ Ἑλληνικὰ Γράμ-

ματα και αἱ Ἑλληνικαὶ Τέχναι καταλαμβάνουν μίαν ἐκ τῶν πρώτων θέσεων εἰς τὴν παγκόσμιον κίνησιν. Πράγματι δι' αὐτῶν οἱ εἰς τὴν ξένην ζῶντες Ἕλληνες δύνανται νὰ αἰσθάνωνται ὑπερηφάνειαν ὅτι ἀνήκουν εἰς φυλὴν, ἣ ὁποία ἐδόξασε τὸ ὠραῖον καὶ τὸ ὠφέλιμον».

—Ὁ μουσουργὸς Μ. Καλομοίρης: «Ὁ «Ἐθνικὸς Κήρυξ» ἀποτελεῖ ἓνα χάσμα καὶ ἓνα ἀγλάσμα τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφικῆς πρῆσιπαθείας καὶ μᾶς ἐπιβάλλει νὰ τὸν καμαρόνουμε καὶ νὰ τὸν ἀγαποῦμε».

—Ὁ διευθυντὴς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ Πρωθυπουργοῦ δημοσιογράφος Π. Τσιμπιδᾶρος: «Αἱ ὠραῖαι καὶ καλλιτεχνικαὶ ἐκδόσεις τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» ἀποπνέουν πολιτισμόν»

Ὁ σοφὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομος: «Ἀποθαυμάζω τὴν ραγδαίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐκδοτικοῦ ἔργου τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» τὸ ὅποιον καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ἔτι στιγμὴν εὐρίσκω ἀνώτερον τοῦ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Σκεπτόμενος δὲ ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Νέου Κόσμου τάχιστα προσηκειώθησαν πᾶν ὅ,τι τέλειον ἔχει νὰ δείξῃ τὸ περιβάλλον τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατώρθωσαν νὰ μᾶς παρουσιάξουν ὄνειράδεις τελειότητας. Τὸ ἐκδοτικόν σας ἔργον καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκδόσεών σας ἐμφανίζουσι τὴν αἴσθησιν ἑνὸς νέου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν πρωτοπορίαν κρατοῦν οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀμερικῆς».

Οἱ 112 τακτικοὶ συντάκται καὶ συνεργάται τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος κατὰ τὰ διαρρεύσαντα 35 χρόνια

Κατὰ τὴν διαρρεύσανσαν τριανταπενταετίαν οἱ τακτικοὶ συντάκται καὶ συνεργάται τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος καὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ περιοδικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐκδόσεων, ἀνέρχονται εἰς 112. Εἶναι οἱ ἑξῆς: Πρωθυερεὺς Ἀρχισυντάκτης ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος Δ. Καλλιμάχος, Δημ. Στροῦμπος, Δημ. Ἡλιάδης, Παφίτης, Κουρτζῆς, Ν. Λιβανός, Ν. Βαβούδης, Κ. Βασσαρδάκης, Δ. Χριστοφορίδης, Λουκῆλλη Βασσαρδάκη, Ν. Σακελλάριος, Κ. Ρουτλάνδος, Χρῦσανθος Κόντος, Τάκης Δημόπουλος, Ν. Νικολαΐδης, Κ. Βοηρωλῆς, Ν. Μαυρογένης, Πετρόπουλος, Η. Καμμένος, Ἀριστ. Φουτρίδης, Π. Ι. Παπασωτηρίου, Σ. Κανούτας, Κα Σ. Κανούτα, Εὐθύφρων Ἰωαννίδης, Κα Ε. Ἰωαννίδου, Γ. Ἰωαννίδης, Α. Δαρλάκος, Ε. Κουλουμβάκης, Α. Ἀλεξίου, Ι. Δαμβέργης, Χρ. Καίσαρης, Κ. Ουράνης, Λέων Μακκάς, Γρ. Κομπούρογλου, Κ. Παλαμᾶς, Θ. Βελλιανίτης, Γ. Δροσίτης, Μπάμπης Ἀννινός, Ἀρ. Προβελέγγιος, Θ. Κουτούπης, Μιχ. Ροδάς, κ. καὶ κ. Πασσαγιάννη, Φ. Γιοφίλης, Δ. Ταγκόπουλος, Π. Ταγκόπουλος, Γρ. Ξενοπούλου, Γ. Φτέρης, Ν. Ι. Λάσκαρης, Ν. Λαΐδης, Παῦλος Νιρβάνας, Πέτρος Χάρης, Αἰμ. Βεάκης, Σωτ. Σκίπτης, Γεώργ. Ἀσπρέας, Κλ. Παράσχος, Θεόδ. Συναδινός, Γερ. Βώκος, Στάμ—Στάμ, Δημ.σθ. Βουτυρᾶς, Πλάτων Δρακούλης,

Γ. Παπαβασιλείου, Β. Ρεβελῆς, Γ. Γενεράλης, Κ. Κοσμάπουλος, Ν. Τσιλιμπάρης, Πέτρος Πετρίδης, Γ. Ἀδραχτᾶς, Β. Βιδάλη, Ἄννα Ἀρπάζογλου, Βλάμος, Γ. Βαλάσης, Φ. Ἀργυρόπουλος, Χρυσοβέργης, Ἄγγελος Σεφεριάδης, Κ. Κουσουρμης, Γ. Ζηκάκης, Κεραμιανίδης, Γιουλίσσης, Βάλ—Ἄρμς, Καλαμάρας, κα Κάρο, κα Μαρτζωρῆ Κεριγκάν, Χιονίδης, Κλειώ Πάππα, Μαίρη Βρυωνίδου, Τεφζάκης, Κ. Ζαμπούνης, Δις Βεϊνόγλου, Βάσος Ἀργύρης, Ἰασωνίδης, Κ. Μουσαούρης, Μᾶνος Γρηγορίου, Δημ. Ψαθάς, Δις Γρέγου, Σπ. Μινῶτος, Βαγιανός, Ἡλ. Τζανετῆς, Ε. Κοτσαρίδας, Λ. Σ. Σινόπουλος, Καραβίας, Δ. Ἰωαννόπουλος, Τ. Μωραϊτίνης, Ε. Τζαμουράνης, Ἰω. Κοκκινάκης, Ἄρης Ἀγγελόπουλος, Κ. Μπαστιάς, Ἄλ. Λιδωρίκης, Α. Δημάκος, Ὄθων Γαλανίδης, Π. Ντέλλας, Δημ. Καραμπᾶτος, Μιλτιάδης Χριστοφίδης.

Μετὰ ταῦτα ἕως σήμερα προσετέθησαν καὶ οἱ ἑξῆς:

Στ. Ζῶτος, Σπ. Γρανίτσας, Ἄντ. Σκαρλάτος, Γ. Τσουλίδης, Β. Δανιήλ, Ἡλίας Ζιῶγος, Τίνα Ποταμιάνου, Α. Ἀντωνακάκης, Λιβαδάς, Σ. Κόλλιας, Τζῶνσον, Εἰρήνη Πιερράτου, Ἐμμ. Χατζηεμμμανουήλ.

Εἰς τὴν σύνταξιν συμμετέσχον ἐνεργῶς καὶ οἱ κατὰ καιροῦ διευθύνται τῆς ἑφημερίδος, Παῦλος Δῆμος, Βασίλειος Βλαβιανός καὶ Μπάμπης Μαρκέτος.

Αὐτοὶ ὅλοι ἀπετέλεσαν τὴν πνευματικὴν οἰκογένειαν τῆς ἑφημερίδος. Συνεισέφεραν τὰς πνευματικὰς τῶν δυνάμεις, τὴν πίστιν τῶν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν διὰ τὸ καλὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου.

Πρωθ. Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ».

Ὁ ἐκ γεννητῆς ἐκλεκτός Θράξ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΥΡΚΟΥΛΗΣ

Δικηγόρος καὶ διανοούμενος

Μὲ μεγάλην χαρὰν καὶ πατριωτικὴν συγκίνησιν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸν παρόντα 40ὸν Τόμον τῶν «Θρακικῶν» ἑμπεριστατωμένην καὶ περισπούδαστον διάλεξιν, περὶ τῆς πατρίδος μας Θράκης, ἀφειλομένην εἰς τὸν ἐν Ἀλεξανδρουπόλει ἀπὸ ἐτῶν εὐδοκίμως δικηγοροῦντα κ. Χρῆστον Κουρκουλήν.

Τὸν ἐγνωρίσαμεν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. μᾶς συνδέουν δὲ στενοὶ φιλικοὶ καὶ οἰκογενειακοὶ δεσμοί, ὡς παλυτίμου συνεργάτου, κατὰ τὴν μακρὰν ἐποχὴν τῆς εἰς τὸν Ν. Ἑβρου πολιτικῆς μας ἐποχῆς. Ὁ Χρῆστος Κουρκουλῆς ἐσπούδασε νομικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Ἐλαβε μέρος εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τῆς περιόδου 1940—1950 ὡς ἔφεδρος ἀξιωματικός, τιμηθεὶς μὲ εὐφήμους διακρίσεις. Ἡ κατωτέρω διάλεξις του: «Ἡ Θράκη καὶ τὰ προβλήματα τῆς» ἔλαβε χώραν τὴν 14.2.1966 εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐντευκτήριον τῆς Ἑταιρείας Ἑλληνικῶν Σπουδῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν προσκλήθεις παρευρέθη καὶ ἐκ μέρους τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ κ. Φ. Μανουηλίδης.

Αἱ παρατιθέμεναι σελίδες ἀφορῶσαι ἀποκλειστικῶς τὴν πατρίδα μας Θράκην, καταδεικνύουν ὅτι ὁ φιλότιμος ἀγορευτὴς ἐκτός τοῦ ὅτι εἰργάσθη καὶ ἐκοπίασε διὰ τὴν συλλογὴν καὶ ταξιθέτησιν ἱστορικοῦ καὶ ἐθνικοκοινωνικοῦ ὕλικου, ἠγάπησε πραγματικῶς τὴν πατρίδα του καὶ παρηκολούθησεν ἐπὶ σειράν ἐτῶν τὰ ζητήματα, ἅτινα ἐνδιαφέρουν ὅλους τοὺς Θράκας, οὐχὶ μόνον τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Νομοῦ Ἑβρου. Συγχαιροῦμεν τὸν νομομαθῆ Θράκα διὰ τὴν περισπούδαστον καὶ ὠφέλιμον μελέτην του, καὶ εἴμεθα θάμβητοι ὅτι, παρὰ τὸν φόρτον τῶν ἐπαγγελματικῶν του ἐνασχολήσεων, θὰ ἐπιδείξῃ τὸν αὐτὸν ζῆλον παρακολουθῶν καὶ φροντίζων καὶ εἰς τὸ μέλλον διὰ τὰ ζητήματα τῆς ἀγαπημένης μας Θράκης, συμμετέχων εἰς πᾶσαν κοινωνικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν κίνησιν, ἀναφερομένην ὅχι μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας προσπαθείας, μαζὶ μὲ ἄλλα ταπεινὰ Σωματεία, πρὸς εὐδωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ποικίλων ἐθνικῶν ζητημάτων μας.

Ἡ Προεδρία του εἰς τοὺς Συλλόγους Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Ν. Ἐδρου, Γονέων καὶ Κηδεμόνων μαθητῶν Γυμνασίου Ἀλεξ/πόλεως, μετέπειτα ὡς Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ἀλεξ/πόλεως, τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρείας Ἑλληνικῶν Σπουδῶν, ἀποδεικνύει ὅτι ἐκτὸς τῆς ἐπαγγελματικῆς του σταδιοδρομίας, ἐπιθυμεῖ νὰ καταναλίσκῃ ἀρκετὸν χρόνον πρὸς εὐδωσιν τῶν σκοπῶν, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν τὰ Σωματεῖα ταῦτα.

Ἐκ μέρους τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ τῶν Θρακῶν, οἵτινες θὰ ἀναγνώσουν τὴν νέαν αὐτὴν ἡμπεριστατωμένην ἱστορικὴν ἀφήγησιν περὶ τῆς πατρίδος μας, συγχαίρομεν καὶ πάλιν διὰ τὴν διάλεξιν καὶ εὐχόμεθα ἵνα καὶ ἄλλοι μορφωμένοι Θρακῆς μιμηθῶσιν τὸ παράδειγμα τοῦτο.

Φ. Μ.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ὑπὸ Χρίστου Ἡ. Κουρκουλή, Ἐρακὸς δικηγόρου,
Προέδρου τοῦ Τμήματος Ἀλεξ(πό)λεως τῆς Ε.Ε. Σπουδῶν

Ἀθῆναι 14 Φεβρουαρίου 1966

«Ἀξιότιμοι Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,

Ἀπεδέχθην πρόσκλησιν τῆς Ἐταιρείας Ἑλληνικῶν Σπουδῶν διότι ἐκτιμῶ βαθύτατα τὸ ἔργον αὐτῆς. Πράγματι ἡ Ἐταιρεία Ἑλληνικῶν Σπουδῶν ἐπιτελεῖ ἔργον Ἑθνικόν. Εἶμαι δὲ εὐγνώμων πρὸς τὴν Ἐταιρείαν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν διότι μοι παρέσχε τὴν τιμὴν καὶ εὐκαιρίαν νὰ σᾶς ἀπασχολήσω σήμερον μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος «Ἡ Θράκη καὶ τὰ Προβλήματα τῆς». Ἡ ἐπιλογή τοῦ θέματος τούτου ὀφείλεται εἰς δύο κυρίως λόγους.

Πρῶτον, διότι μὲ τὴν Θράκην, ὡς γενέτειράν μου, μὲ συνδέει τὸ πάθος τῆς ἀγάπης καὶ δεύτερον, διότι ἡ Θράκη εἰς πολλοὺς Ἕλληνας εἶναι ἄγνωστος ἐν πολλοῖς. Ἔχει δὲ ἀνάγκην προβολῆς.

Ἦδη, χωρὶς νὰ καταχρᾶμαι τῆς ὑπομονῆς σας θὰ παρεκάλουν νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ μίαν ἀναδρομὴν εἰς τὸ παρωχημένον καὶ βαθύτατα ἀπομεμακρυσμένον ἀνὰ τοὺς αἰῶνας παρελθόν, νὰ ἀνακαλύψωμε τοὺς Θράκας καὶ τὴν Θράκην καὶ νὰ παρακολουθήσωμε τὴν ἱστορικὴν των πορείαν, μέχρι σήμερον.

Ἀφετηρία μας ἡ Νεολιθικὴ ἐποχὴ, ἦτοι ἡ τετάρτη π. Χ. χιλιετηρίς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Θράκη εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τῆς ἐποχῆς αὐτῆς σώζονται ἔργα, μαρτυροῦντα τὴν ὑπαρξιν εἰς τὴν Ν.Α. Εὐρώπην ἀνθρωπίνης διαβιώσεως καὶ στοιχειωδεστάτου πολιτισμοῦ, προσηρησομένου εἰς τὰς πρώτας ἀνάγκας τῆς ζωῆς.

Τὸ ὄνομα Θράκη, κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἶναι μία γεωγραφικὴ ἔκφρασις, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν Καρπαθίων ὀρέων καὶ ἐκτεινόμενη, ἀορίστως, καθ' ὅλην τὴν Χερσόνησον.

Ἡ Θράκη ἐμφανίζεται καὶ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας νὰ εἶναι Χώρα μυστικισμοῦ, κυρίως Ὀρθοκρυπτικῶν, πλήρης παραδόσεων καὶ ἱστορικῶν θρύλων, μέχρι τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ἦτοι τοῦ Τρωϊκοῦ Πολέμου.

Εἰς τὸν Ἡρόδοτον συναντῶμεν πληροφορίας περὶ τῶν Θρακῶν. Πράγματι, ὁ Ἡρόδοτος μᾶς παρέχει πληροφορίας περὶ τῶν Θρακῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκστρατείας τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, περιγράφων τὰ ὀνόματα τῶν Θρακικῶν Λαῶν ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ Ἀξιοῦ, ἀλλ' αἱ πληροφορίες του περιορίζονται μόνον εἰς τὰ παράλια καὶ τὴν περὶ τὸν Ἴστρον (Δούναβιν) περιοχὴν.

Περὶ τῆς Κεντρικῆς Θράκης καὶ τῶν Ὀδρουσῶν, οἱ ὁποῖοι κατεῖχον τὴν περὶ τὸν Ἑβρον Χώραν καὶ οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν τὸ σπουδαιότερον καὶ ἰσχυρότερον τῶν Θρακικῶν Ἔθνῶν, δὲν ἀναγράφει.

Ἐὐτυχῶς περὶ τῶν Ὀδρουσῶν καὶ τοῦ Κράτους των γράφει ἱκανοποιητικῶς ὁ Θρακικῆς καταγωγῆς μέγας ἱστορικὸς Θεουκιδίδης, ἀναφέρων ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Μηδικῶν Πολέμων τὸ Κράτος τῶν Ὀδρουσῶν ἐξετείνεται ἀπὸ τοῦ Ἴονίου, ὡς λέγει κόλλου, μέχρι τοῦ Αἴμου καὶ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως, περιλαμβάνον τὰ εἰς τὴν Χώραν αὐτὴν κατοικοῦντα διάφορα Ἔθνη.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς οἱ Ὀδρῦσαι φέρονται ἐπισήμως καὶ ἱστορικῶς ἔχοντες σχετικὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν καὶ πολιτικὴν συγκρότησιν. Καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς καθίστανται πλέον γνωστὰί τόσον αἱ Κοινωνικαὶ ὅσον καὶ αἱ Ἐμπορικαὶ καὶ Πολιτικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν Ὀδρουσῶν καὶ τῆς πανισχυροῦς Δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν, ἀντιπροσωπευομένης εἰς τὴν αὐτὴν τῶν Ὀδρουσῶν δι' ἐπισήμων πρεσβευτῶν ἐκ διασῆμων στρατηγῶν. Ἐκτοτε ἤρχισαν καὶ ἐπίσημα συνοικέσια ἀνωτέρων Ἀθηναϊκῶν Κοινωνικῶν Τάξεων καὶ Βασιλικῶν ἐξ Ὀδρουσῶν συζύγων. Ἡ μήτηρ τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο Θραῖσσα «Ἀβρότονος Θρηῖσσα γυνὴ τὸ γένος, ἀλλὰ τεκέσθαι τὸν μέγαν Ἑλλησι, φημί, Θεμιστοκλέα» ὡς ὁ Πλούταρχος μνημονεύει εἰς τὸν Βίον τοῦ Θεμιστοκλέους.

Ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Ἴφικράτης ἦτο γαμβρὸς τοῦ Κότυος Α' ὅστις ἐγένετο ἐπίτιμος Ἀθηναῖος πολίτης. Ὁ διάσημος τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς Τιμόθεος υἱὸς τοῦ Κόνωνος εἶχε μητέρα Θραῖσσα. Ὁ ρήτωρ Ἀντισθένης ἐπίσης. Τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, ἰδρυθῆσαν ὑπὸ τοῦ Θρακὸς Εὐμόλπου, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι Εὐμολπίδαι, εἶχον τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα, κατὰ πρόνομιον, τῆς τελέσεως αὐτῶν. Τὸ Ἱερατικὸν ἐπίσης γένος τῶν Δελφῶν, ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς λεγομένους Θρακίδας. Ἡ ὀργιαστικὴ λατρεία τοῦ Διονύσου ἀπὸ τὴν Θράκην διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ Καβείρια μυστήρια ἐπίσης Θρακικά, ἐτελοῦντο εἰς νῆσον Σαμοθράκην.

Ἡ ἐπιμικρία Θρακῶν καὶ Ἑλλήνων ἀνάγεται εἰς μυθολογικὴν ἐποχὴν. Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία πρωτοεμφανίζει τὸν Θρυλικὸν Ὀρφέα τὸν Θραῖκα, ὡς υἱὸν τῆς Μούσης Καλλιόπης καὶ τοῦ Θρακὸς Βασιλέως Οἰάγρου (Θεοῦ τῶν ποταμῶν) καὶ κατὰ τινὰς παραδόσεις τοῦ Ἀπόλλωνος. Εἰς τὸν Παισανίαν συναντῶμεν τὸν Ὀρφέα «Ἑλληνικὸν δὲ τὸ σχῆμα ἐστὶ Ὀρφεὶ καὶ οὔτε ἡ ἐσθλὶς οὔτε ἐπίθυμιά ἐστιν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ Θρακίον». Δηλαδὴ, περιβολὴ καθαρῶς ἑλληνική.

Ὁ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ ἀκμάσας διαπρεπὴς γεωγράφος Στράβων μνημονεύει εἰς τὰ Γεωγραφικά του, 22 Θρακικὰ Ἔθνη, ὑποδιαροῦμενα καὶ αὐτὰ εἰς περισσότερα.

Κατὰ τὴν Ὀμηρικὴν ἐποχὴν τὰ ὄρια τῆς Θράκης διαγράφονται ἔκτει

νόμενα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Ἀξιού ποταμοῦ, εἰς τὴν ἀμφαξιτίδα λεγομένην χώραν. Κατὰ τὸν Ὅμηρον τὰ ὄρια ἦσαν πρὸς Νότον ὁ Πηνεῖος τῆς Θεσσαλίας καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Ἐντὸς τούτων περιλαμβάνετο ἡ Μακεδονία τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ὁ Ἄθως ἢ Ἀθῶς, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἡ Θεὰ Ἥρα κατήρχετο ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ. Ἐπίσης ἡ Πιερία, ἡ κοιτὴς τῶν Μουσῶν, ἡ Ἐρατεινὴ Ἡμαθία καὶ ἡ ἑρίβαλος Παιονία. Λέγει ὁ Ὅμηρος:

«Ἥρη δ' αἰξάσα λίπεν ῥίον Ὀλύμπιο

Πιερίην δ' ἐπιβάσα καὶ Ἡμαθίαν ἔρατεινὴν

σεαυτ' ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν ὄρεα νιφόνετα

ἀκροτάτας κορυφάς, οὐδὲ χθόνα μάρπτε ποδοῦν

ἐξ Ἀθῶ δ' ἐπὶ πόντον ἐβήσετο κυμαίνοντα» (Ἰλιάδος Ε. 225—229 Ἀνατολικῶν αὐτῆς ὄριον ἦτο ὁ ἀγάρρους (ὄρητικὸς) Ἑλλησποντος. Τὰ πρὸς Βορρᾶν καὶ Δυσμᾶς ὄρια τῆς Θράκης δὲν καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν ἐγνώριζε τὸν Βόσπορον, οὔτε τὸν Εὐξείνιον Πόντον, παρὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Σπράβανος.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ δὴ ἀρχομένου τοῦ Ε' αἰῶνος τὰ ὄρια τῆς Θράκης περιορίζονται Δυτικῶς εἰς τὸν ποταμὸν Στρυμόνα.

Ἀπὸ τοῦ Φιλίππου δὲ ὀρίζονται μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ.

Ἐκ τῶν Ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα κατόικον εἰς τὴν κυρίως Θράκην τὰ διασημότερα, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν ἦσαν οἱ Σάτραι διήκοντες ἀπὸ τοῦ Παγγαίου, καθ' ὅλην τὴν Ροδόπην μέχρι σχεδὸν τοῦ Αἴμου. Γνωστοὶ διὰ τὸ Ἱερὸν Μαντεῖον ἐπὶ τοῦ Παγγαίου γνωστὸν καθ' ὅλην τὴν Θράκην καὶ ἀπολαῦον γενικῶς παρὰ τῶν κατοίκων ἐκτιμῆσεως.....

Οἱ Δησοί... κατοικοῦντες εἰς τὰ Βόρεια Ἀνατολικά τῆς Ροδόπης με πρωτεύουσαν τὴν Δησαπύραν (Δησῶν — πόλις) γνωστότατοι διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν μεθ' ὧν ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν Κατακτητικῶν σχεδίων τοῦ Φιλίππου.

Οἱ Δίοι... μαχαιροφόροι, φιλὴ πολυάριθμος καὶ εἰρηγική, κατοικοῦσα ἐπὶ τῆς μέσης Ροδόπης.

Ἀνατολικώτερον τούτων, ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ροδόπης καὶ τῆς Κοιλᾶδος τοῦ Ἑβρου, οἱ πανίσχυροι Ὀδρῦσαι, περὶ τῶν ὁποίων διέλαβον ἀνωτέρω.

Οἱ Θυνοί, κατοικοῦντες εἰς Ἀνατολικὴν Θράκην, ἔθνος πεπολιτισμένον καὶ με ἰσχυρὸν πολιτισμόν, περὶ τῶν ὁποίων ἀσχολεῖται διὰ μακρῶν ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν Ἀνάβασίν του. Οἱ φιλόξενοι Θυνοί, ὀνομασθέντες οὕτω, κατὰ τὴν μυθολογίαν ἀπὸ τοῦ Θυνοῦ, υἱοῦ τοῦ Φινέως, ἀδελφοῦ τοῦ Βυθνοῦ.

Ἰπῆρξαν καὶ ἄλλα Ἑθνη Θρακῶν. Οἱ Δόλογοι θεωροῦνται ὡς ὁ ἀρχαιότερος λαὸς τῆς Θράκης, αὐτόχθονες, κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου. Ἐλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Δολόγκου, μυθικοῦ Βασιλέως τῆς Χώρας των, υἱοῦ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς νύμφης «Θράκης»... Οἱ Δόλογοι,

ἐνοχλούμενοι, ἐκ τῶν συχνῶν ἐναντίον των ἐπιδρομῶν τῶν γειτόνων των Ἀφινθίων, ἀνεκήρυξαν Τύραννον, κατόπιν συμβουλῆς τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν τὸν Ἀθηναῖον Μιλτιάδην, τὸν Κλυφέλου, ὅστις ἐξησφάλισε ταχέως τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸν Τόπον. Θανάτος τούτου τὸ 525 π. Χ. τὸν διεδέχθη ὁ ἀνεψιὸς του Στισταγόρας καὶ αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς του Μιλτιάδης, τὸ 518 π. Χ., ὁ ὁποῖος Κυβερνήσας ἐπὶ 3 χρόνια, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας, λόγῳ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Λαρείου. Αὐτὸς ὁ Μιλτιάδης εἶναι ὁ νικητὴς τοῦ Μαραθῶνος.

Ἄλλοι λαοὶ ἦσαν οἱ Ἀψίνθιοι, οἱ Τριβαλοὶ, οἱ Κίκονες, κατοικοῦντες κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ Σκίμμον τὸν Χῖον τὴν ζήδωριον καὶ ἐριβάλακα χώραν τῶν Θρακικῶν παραλίων, περὶ καὶ Ἀνατολικῶς τῆς Βιστονίδος Λίμνης, ἔνθα ἡ Κικονικὴ Πόλις «Ξάνθεια». Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν «τὴν ἄξενον τῶν Κικόνων γῆν» ἐσπαράχθησαν ἀγρίως πολλοὶ τῶν ἐταίρων τοῦ Ὀδυσσεῶς... οἱ Βοστόνοιοι, οἱ Μαῖδιοι ἢ Μαιδάροι, οἱ Ἀγριάνες, οἱ Βέσσοιοι ἢ Βεσσοὶ, οἱ Βισάλται, οἱ Σαππαῖοι ἢ Σάπται, οἱ Παίοπλοι, οἱ Ὀρέσκιοι, οἱ Ἡδωνοὶ ἢ Ἡδωνες, οἱ Μύγδονες, οἱ Τρηῆρες, οἱ Πιέρεις, οἱ Ἄσται, οἱ Μοισοὶ, οἱ Τραυσοὶ, κατοικοῦντες εἰς τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τῆς Ροδότης. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὅταν ἐγεννᾶτο τις, οἱ συγγενεῖς ἐθρήνουν δι' ὅσα κακὰ ἐπρόκειτο νὰ ὑποφέρῃ, ὅταν δὲ ἀπέθνησκεν ἔθαπτον αὐτόν, πανηγυρίζοντες διὰ τὴν ἐκ τῶν δεινῶν ἀπαλλαγὴν του.

Οἱ Γέται, κατοικοῦντες μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἴμου ἦσαν ἀνδρειότεροι καὶ δικαιοτέροι μεταξὺ τῶν Θρακῶν καὶ μόνον αὐτοὶ ὡς καὶ οἱ Ὀδρῦσαι ἀντέστησαν κατὰ τοῦ Λαρείου, ὅταν οὗτος ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Σκυθῶν. Οἱ Γέται, ἐπίστευον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς Ψυχῆς, δὲν ἔτρωγον ἐμψυχα ὄντα, ὅπως καὶ οἱ γείτονες των Μοισοὶ καὶ ἠκολούθουν τὰ Πυθαγόρεια δόγματα, τὰ ὁποῖα ἐδίδαξεν εἰς αὐτοὺς ὁ μαθητὴς τοῦ Πυθαγόρα καὶ θρησκευτικῶς μεταρρυθμιστὴς καὶ Νομοθέτης αὐτῶν, Ζάμολξις.

Οἱ Δανθελῆπται, οἱ Λόβηρες, οἱ Παναῖοι, οἱ Νιρφαῖοι, οἱ Σιροπαῖοι, οἱ κατοικοῦντες περὶ τὴν Πόλιν Σίριον, νῦν Σέρρας.

Οἱ Θράκες ἦσαν γενικῶς φιλοπόλεμοι καὶ μαχητικώτατοι ὅπως παρατηρῆται εἰς τοὺς θρακίους ἐν γένει λαοὺς, προῖγμα ἐξηγούμενον ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Κλίματος καὶ ἄλλων κλιματολογικῶν συνθηκῶν καὶ ἀποδεικνυόμενον ἀληθές ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης.

Ὁ Ἀριστοτέλης πρὸ πολλῶν αἰῶνων ἔγραφε «Τὰ μὲν ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις Ἔθνη καὶ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ μὲν ἔστι πλήρη, διανοίας δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης, διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ, μᾶλλον ἀπολίτιστα δὲ καὶ τῶν πλησίον ἄρχειαν οὐ δυνάμενα»...

Πρὸ αὐτοῦ δὲ ὁ Ἰπποκράτης, συγκρίνων τοὺς Λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ παρατηρουμένη μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ ὀφείλεται εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ κλίματος «Ὅταν ἡ Χώρα εἶναι ὀρεινὴ, τραχεῖα,

πολύ υψηλότερα από την θάλασσαν και υπόκειται εις μεγάλας ατμοσφαιρικές μεταβολάς, οί κάτοικοι, λέγει είναι τολμηροί, φίλεργοι, άντέχουν περισσότερον εις τούς κόπους είναι πείσμονες, ίκανοί δια μεγάλα έργα, αποφασιστικοί, άγριώτεροι από τούς άλλους, και γενικώς «φιλοπόλεμοι».

“Ολοι οί άρχαιοι συγγραφείς συμφωνοῦν επί του πολεμικοῦ χαρακτήρος των Θρακῶν... ‘Ο Εὐριπίδης εις τήν ‘Εκάβην του, ονομάζει τούς Θράκας δυσμαχωτάτους. “Όταν ή ‘Εκάβη πρόκειται νά συναντηθῆ με τόν Πολυμήστορα λέγει «‘Αλλ’ έκποδόν άπειμι κάποστήσομαι θυμῶ ζέοντι Θρηκή δυσμαχωτάτω». ‘Ο δὲ Πολυμήτωρ, βασιλεύς τῆς Θράκης, χαρακτηρίζει αὐτούς «λογχοφόρον, ἔνοπλον, εὐπιπον ἄρει κάτοχον γένος». ‘Ο ‘Ηρόδοτος περιγράφει τὰ πολεμικά των ὅπλα.

Π Ο Λ Ε Ι Σ

Τὰς Θρακικὰς Πόλεις διακρίνομεν εις δύο κατηγορίας, ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἐκτίσθησαν ὑπὸ Θρακῶν καὶ ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἐκτίσθησαν ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων ὑπὸ ‘Ελλήνων ἀποίκων.

‘Η Μυθολογικὴ παράδοσις κατέστησε γνωστὴν τὴν πρώτην Θρακικὴν Πόλιν, τὴν Σαλμηδυσσόν, κτισμένην ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Εὐξείνου, ὅπου ὁ Μάντις Θησεὺς συνεβούλευσε καὶ ᾠδήγησε τούς Ἀργοναύτας, διαβάνας τὸ στενὸν τῆς Ἑλλης καὶ τοῦ Βοσπόρου φέροντας τὸ πρῶτον, τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν καὶ ἑπικοινωνίαν μετὰ τούς Λαοὺς τῆς Κολχίδος, ἐπὶ τοῦ Καυκάσου.

Γνωστὴ ἐπίσης εἶναι ἡ Θρακικὴ Πόλις Πολτιμβρία, πρωτεύουσα τοῦ Θρακῶς Βασιλείως Πόλτους. ‘Η Πόλις αὕτη μετονομάσθη εἰς Αἶνον καὶ ὡς τοιαύτη μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου.

‘Η Πόλις Μαρώνεια, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος Μάρωνος, ὅστις ἐφιλοξένησε τὸν Ὀδυσσεά, μετὰ τὴν συμφορὰν του εἰς τὴν ἄξενον τῶν Κικόνων γῆν, καὶ τοῦ προσέφερε πολύτιμα δῶρα ἐν οἷς καὶ τούς ἀσκοὺς τοῦ περιφήμου θρακικοῦ οἴνου, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐμέθυσσε τὸν πολύφημον. Παρὰ τὴν Μαρώνειαν ἦσαν τὰ θρακικὰ «πολίσιματα τέμπυρα ὡς καὶ τὰ παράλια» Σαμοθράκεια φρούρια λεγόμενα, ἥτοι Σάλη Ζώνη, Σέρραιον καὶ Μεσημβρία.

Ἐπίσης ἡ Πόλις Οὐσκουδάμα, πρωτεύουσα τῶν Ὀδρουσῶν, ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τῆς ὁποίας, βραδύτερον ὁ Αὐτοκράτωρ πᾶν Ρωμαίων Ἀδριανὸς ἔκτισε τὴν ἱστορικὴν πόλιν «Ἀδριανούπολιν».

Σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θράκης κατέχει ἡ Βιζύη, διατελέσασα πολλάκις κινητὴ πρωτεύουσα τῶν Ὀδρουσῶν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας τῶν Κυψέλων.

Πολυάριθμοι ἐπίσης ἦσαν αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς Θράκης καὶ ἰδίᾳ τὰ παράλια τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου, ὅπου εἶχον

κτισθῆ πλέον τῶν εἴκοσι Πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπευῦθεν ἀπετέλεσαν μετὰ τῶν ἰθαγενῶν Θρακῶν τὸν ἰσχυρότερον καὶ ἀπαράμιλλον Βυζαντινὸν Ἑλληνισμὸν.

Κ Α Τ Α Γ Ω Γ Η

Ἀναντιρρήτως ἡ Θράκη κατέχει μεγάλην θέσιν εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἀρχαίου Κόσμου, λέγει ὁ Albert Dumont, ὀλίγαι δὲ Χῶραι τῆς Ἀρχαϊότητος δύνανται νὰ ἐπιδείξουν σπουδαιότερον τίτλον εἰς τὴν προσηχὴν τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

Ἄλλ' οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἂν καὶ ἀρκούντως μαρτυροῦν τοῦτο, ἐν τούτοις δὲν μᾶς παρέχουν λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῆς Θρησκειᾶς, τῶν Ἡθῶν καὶ Ἐθίμων, τῆς Γλώσσης καὶ τοῦ Πολιτεύματος τῶν Ρωμαίων ἐκείνων Φυλῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων κατώκησαν τὸν Αἴμον καὶ τὴν Ροδόπην.

Ὁ Ἡρόδοτος ἐλάχιστα ἀναφέρει περὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ἐβρου ὁ Θουκιδίδης, ὁ Στράβων ἐπίσης.

Ὁ Τάκιτος εἰς τὰ Χρονικά του ἀπαξιῶν νὰ ἠμιλήσῃ περὶ Θράκης. Ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος θεωρεῖ ἀνάξιον ἑαυτοῦ νὰ ὀνομάσῃ καὶ τοὺς Θράκας.

Ὁ μόνος ὁ ὁποῖος μᾶς διαφωτίζει ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα τὴν γλώσσαν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, εἶναι ὁ ἱστορικὸς Ἀμιανὸς Μαρκελλίνος (322 - 400 μ. Χ.), ἀλλὰ καὶ τούτου ἡ διήγησις εἶναι ἀτελής.

Τὸ *Interarium Antonini*, τὸ ὁδοπορικὸν τοῦ Ἀντωνίνου 375 μ. Χ., ὁδηγὸς τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν συγκοινωνιῶν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, συνταχθὲν ὑπὸ ἀγνώστου, περιλαμβάνει πόλεις, κειμένας πλησίον τῶν μεγάλων λεωφόρων (Τοιαῦται μεγάλοι λεωφόροι στρατιωτικαὶ *Viae Militares* — ὑπῆρχαν καθ' ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον. Ἡ σπουδαιότερα γνωστὴ ὡς «Ἐγνατία ὁδὸς» (*Via Egnatia*) συνῆδε τὸ Δυρράχιον μετὰ τῆς Κων/πόλεως διερχομένη διὰ Θεσσαλονίκης, Μαξιμιανουπόλεως, Τραϊανουπόλεως, Ἡρακλείας καὶ Σηλυβρίας.

Συμπληρωματικὰς πληροφορίας μᾶς παρέχει ὁ Πτολεμαῖος Κλαύδιος «Γεωγραφικὴ Ἀφήγησις», ἢ *Notitia Dignitatum Et Administratorum Orientis* τὴν ὁποῖαν διαφωτίζουν τὰ «Κτίσματα» τοῦ Προκοπίου, τὰ περὶ θεμάτων Κων/τίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ οἱ ἐπίσημοι πίνακες τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν. Τέλος ἀρχαῖοι γεωγράφοι καὶ ἰδίως ὁ Διονύσιος Βυζάντιος μᾶς παρέχουν πληροφορίας διὰ τὰ Θρακικὰ παράλια.

Ὁ Ἡρόδοτος θεωρεῖ τὴν Θράκην, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ὄρους Δυσώρου (νῦν Μπόξ - Ντάγ) ἐν Μακεδονίᾳ, πρὸς Βορρᾶν ἐπεκτείνει τὰ ὄρια τῆς μέχρι τοῦ Ἰστροῦ ποταμοῦ (Δουνάβεως) καὶ τῶν ἐκβολῶν του, πρὸς Ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, πρὸς Νότον

μέχρι τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου, πρὸς Δυσμὰς δὲ μέχρι τῆς Χώρας τῶν Ἰλλυριῶν, σημερινῆς Ἀλβανίας.... τὸ δὲ Ἔθνος τῶν Θρακῶν, ὡς τὸ μέγιστον πάντων μετὰ τοὺς Ἴνδους, ἀλλὰ συνάμα καὶ τὸ μᾶλλον ἀσθενὲς ἕνεκα τῆς διαιρέσεώς του εἰς πολλὰς Φυλὰς τῆς ἐλλείψεως διοικητικῆς συνοχῆς. «Θρηκίων δὲ Ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετὰ γε Ἴνδους πάντων ἀνθρώπων. Εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο ἢ φρονέοι κατὰ ταῦτό, ἄμαχον τ' ἂν εἶη καὶ πολλῶν κράτιστον πάντων Ἐθνέων κατὰ τὴν γνώμην τὴν ἐμὴν».

Κατὰ δὲ τὸν Πausανίαν «Θρακῶν δὲ πάντων οὐδένας πλείους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων ὅτι μὴ Κελτοί».

Κατὰ τὸν Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον, ἡ Μακεδονία ἀπετέλει μέρος τῆς Θράκης, καθ' ὅσον Χῶραι αὐτῆς κατοικοῦντο ὑπὸ Θρακῶν.

Ὁ Σκύλαξ ὁ γεωγράφος καὶ ὁ Στράβων θεωροῦν τὴν Θράκην ἐκτεινομένην μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Ἰστροῦ (Δουνάβεως).

Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα τὰ ὀνόματα Πιερία, Πίμπλεια, Λεῖβηθρον καὶ Ὀλυμπος ἦσαν ὀνόματα Θρακικά. «Ἐν Θρήκη, ἢ, νῦν Μακεδονία καλεῖται». Πίμπλεια ἦτο ἀρχαία κώμη τῆς Πιερίας θεωρουμένη ὡς κατοικία τοῦ Ὀρφέως καὶ ἔδρα λατρείας τῶν Μουσῶν, αἱ ὁποῖαι Πιμπληίδες ὀνομάζονται, τὸ δὲ Λεῖβηθρον ἢ τὰ Λεῖβηθρα ἦσαν ἀρχαιοτάτη Πόλις τῆς Πιερίας ὅπου αἱ Μοῦσαι ἔνεταφίασαν τὰ λείψανα τοῦ Ὀρφέως, τὰ ὁποῖα κατέστρεψε ὁ ποταμὸς Σὺς (νῦν Ζίλιανα).

Ἡ Θράκη ἔχασε τὴν ἀνεξαρτησίαν της τὸ 46 μ. Χ. ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος, ἀποτελέσασα Ρωμ. ἐπαρχίαν.

Τὸ 298 μ. Χ. ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἡ Θράκη ἀπετέλεσε μίαν τῶν δώδεκα ἐπαρχιῶν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους.

Κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα, ἐπὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Μακεδονικῆς Δυναστείας τὸ Βυζαντινὸν Κράτος διηρέθη εἰς 29 Θέματα. Τὸ Θέμα τῆς Θράκης ἔξετείνεται ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι Προποντίδος πρὸς Νότον τῆς Ραιδεστοῦ, κατὰ δὲ τὸν Παπαρρηγόπουλον, μέχρι τῆς Τραϊανουπόλεως.

Ἐπὶ Παλαιολόγου τὸ Θέμα τῆς Θράκης ἦτο ἀκόμη περισσότερον περιορισμένον.... Κατὰ δὲ τὸν Καθηγητὴν Ἀδ. Ἀδαμαντίου περιελάμβανε μόνον τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰ πέριξ.

Ὁ Κων/τῖνος ὁ Προφυρογέννητος λέγει «Τῆς Θράκης τὸ κάλλιστόν τε καὶ τιμιώτατον μέρος».

Ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου 525—567, ἔποτε οἱ Σλαῦοι καὶ Βούλγαροι ἤρχισαν νὰ διαβαίνουν τὸν Δούναβιν καὶ νὰ ἐπιδράμουν κατὰ τῆς Θράκης ἤρχισαν περιοριζόμενα τὰ ὄρια της εἰς στενωτέραν γεωγραφικὴν ἔκτασιν.

Οἱ Βούλγαροι, ἀρχικῶς Τουρανικῆς καταγωγῆς, ὀρμηθέντες ἀπὸ τὰς στέππας τοῦ Τουρκεστάν καὶ τοῦ Βόλγα, ἐγκατεστάθησαν κατὰ τὸν 7ον μ. Χ. αἰῶνα εἰς Κάτω Μοισίαν, ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Κων/τῖνου Πωγωνάτου.

Ἀνείχθησαν μετὰ τῶν ἰθαγενῶν φυλῶν τῆς Κάτω Μοισίας καὶ τῶν Σλαβῶν καὶ ἔδωσαν εἰς ὅλους αὐτοὺς τὸ ὄνομα Βούλγαροι ἐδανείσθησαν ὅμως παρ' αὐτῶν τὴν Σλαβικὴν ἰδιότητα, λαβόντες ἔτιοτε τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν μὲ καταφανῆ τὰ ἴχνη τῆς Θρακικῆς γλώσσης, ὡς αἱ καταλήξεις οβο—οβα, ἡ τοποθέτησις τοῦ ἄρθρου εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, τὸ κυδέτερον γένος κλπ.

Ἡ Θράκη κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων
τὸ ἔτος 1365 — ἀπηλευθερώθη δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 1920

Ὅταν σήμερον λέγομεν Θράκην ἐννοοῦμεν τὴν Δυτικὴν Θράκην περιλαμβάνουσαν τοὺς Νομοὺς Ξάνθης, Ροδόπης καὶ Ἐβρου.

Τὸ ἕτερον μῆμα τῆς Θράκης τὸ ἐκτεινόμενον ἀνατολικῶς τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀποτελεῖ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, περιλαμβανομένην ἤδη εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἐπικράτειαν.

I

Ὁ Νομὸς Ξάνθης ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς πόλεως Ξάνθειας αὕτη δὲ ἀπὸ τοὺς Ξάνθους, παλαιὸ Θρακικὸ Λαό, συναντάμενον εἰς τὸν ἱστοριογράφον τοῦ ΣΤ' αἰῶνος π. Χ. Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον.

II

Ὁ Νομὸς Ροδόπης ἐκ τοῦ ὄρους Ροδόπη. Κατὰ τὴν μυθολογίαν ὁ Αἴμιος, υἱὸς τοῦ Βορέου καὶ τῆς Ὁρυσθίας θυγατρὸς τοῦ Ἐρεχθέως ἦτο σύζυγος τῆς νύμφης Ροδόπης ἐκ τῆς ὁποίας ἐγέννησε τὸν Ἐβρον, κατ' ἄλλους δὲ ἀδελφὸς τῆς Ροδόπης καὶ ἔνεκα τῶν ἀθεμίτων σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν, ὀργισθεὶς ὁ Ζεὺς μετεμόρφωσεν αὐτοὺς εἰς τὰ δμώνυμα ὄρη, τὸν Αἴμιον καὶ τὴν Ροδόπην.

III

Ὁ Νομὸς Ἐβρου ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου. Κατὰ τὸν Πλούταρχον, τὸν γεωγράφον, ὁ Ἐβρος ἦτο υἱὸς τοῦ Μυθικοῦ Βασιλέως Κασσάνδρου καὶ τῆς Κροτωνίκης.

Διαξευχθεὶς ὁ Κασσάνδρος τὴν Κροτωνικὴν ἔλαβε δευτέραν σύζυγον τὴν ὠραίαν Δαμασίπτην, θυγατέρα τῆς οἰκογενείας τῶν Λαπιθιδῶν. Αὕτη ὅμως ἐρωτευθεῖσα τὸν προγονὸν Ἐβρον, καὶ ἀποκρουσθεῖσα ἀπὸ αὐτόν, τὸν διέβαλε πρὸς ἐκδίησιν εἰς τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος κατεδίωξεν αὐτόν. Ὁ Ἐβρος δὲ διὰ τὰ μὴ γίνῃ ὁ πατέρας του υἰοκτόνος ἐρρίφθη καὶ ἐπνίγη ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ Ρόμβου, ὁ ὁποῖος ἔτιοτε μετωνομάσθη εἰς Ἐβρον. Ἐλέγετο δὲ Ρόμβος, ἐκ τῶν ἐλιγμῶν τοὺς ὁποίους σχηματίζει κατὰ τὸν ροῦν του.

Εἰς τὸν Νομὸν Ἐβρου περιλαμβάνεται καὶ ἡ νῆσος Σαμοθράκη. Φυσικὴ καλλονή, μὲ ὑψόμετρον 1.700 μ. κυριαρχεῖ τοῦ Αἰγαίου, ἀμιλλωμένη τὸν ὑψικάρηρον Ἀθῶνα.

Ἡ Σαμοθράκη εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὰ Καβεῖρια Μυστήρια.

Λόγῳ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰ Καβεῖρια Μυστήρια πολλοὶ ἐπίσημοι ἐπεσκέπτοντο τὴν νῆσον διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Θεὰν Ρέα, μητέρα τῶν Θεῶν, πελώριον ἄγαλμα τῆς ὁποίας ἀνεκάλυψεν εἰς τὰ Γανόχωρα ὁ ἀρχαιολόγος Dumont, διατηρούμενον εἰς Κατακόμβην, ὅπου ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς Παναγία, μήτηρ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπίσης εἰς Σαμοθράκην κατέφευγον, πολλοὶ ἐκπεσόντες Βασιλεῖς καὶ Πολιτικοὶ ἄνδρες, ὡς ὁ Πτολεμαῖος ὁ Φούσκων (Β' π. Χ. αἰών), ἡ Ἄρσινὴ, σύζυγος τοῦ Πτολεμαίου Φιλαδέλφου κλπ.

Ἡ Δόξα τῆς Σαμοθράκης ἐκορυφώθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τῆς ἀρχαιότητος χρόνους, ὅτε ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς, νικῆσας παρὰ τὴν Κύπρον τὸν Βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον ἀπέδωκε τὴν νίκην εἰς τοὺς Θεοὺς Καβεῖρους καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτοὺς τὴν πεφημισμένην νίκην τῆς Σαμοθράκης, π τ ε ρ ω τ ἠ ν Θ ε ἄ ν, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ 1863 κοσμεῖ τὸ ἐν Παρισίοις Μουσεῖον τοῦ Λούβρου, εἶναι δὲ τὸ σπουδαιότερον μετὰ τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου ἄγαλμα τοῦ Μουσείου.

Διὰ τὴν νίκην αὐτὴν γράφει μὲ λυρισμὸν ὁ Ἴων Δραγοῦμης «Ἡ νίκη προβαίνει σὰν τὸν ἄνεμο, κανένα ἐμπόδιον δὲν τὴν βαστᾷ γιατί ἔχει φτερά καὶ ὁ ἀγέρας παίρνει τὰ φορέματά της καὶ δείχνει τοῦ στερεοῦ κορμιοῦ της τὴν μορφή τὴν τέλεια». Προβαίνει σὰν τὸν ὄνεμο... Εἶναι ἡ νέα περὶ τῆς νίκης ἀντίληψις τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, τὴν ὁποίαν συνέλαβε ὁ μεγαλοφυέστατος τῶν ἐπιγόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν καλλιτέχνην. Εἶναι ἡ ἀντίθεσις τῶν μεγαλαπραγμιόνων Μακεδόνων πρὸς τοὺς τότε στασιμους καὶ ἀπράγμονας Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἔστησαν τὴν «Ἄ π τ ε ρ ω Ν ί κ η ν».

—Ἐξετάσωμεν ἤδη πόθεν προέρχεται τὸ ὄνομα Θράξ—Θράκη—

Τὸ ὄνομα Θράξ—Θράκη συσχετίζουσι μερικοὶ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Θρέω—Θρω, Θρύλος, μάλιστα δὲ καὶ πρὸς τὸ Θρησκός. Πιθανὸν εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα Θράκη—Θράξ ἐδόθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς διάφορα Ἔθνη, φέροντα καθ' ἑαυτὰ ἴδια ὀνόματα καὶ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῆς ἠθικῆς ἐννοίας, μετέπεσε εἰς φυλετικόν.

Κατὰ τὸν Fabre d' Olivet, σοφὸν ἐκδότην τῶν «Χρυσῶν Ἐπιῶν» τοῦ Πυθαγόρου ἡ λέξις Θράκη εἶναι φοινικῆς καταγωγῆς, ἐκ τοῦ Φοινικοῦ Ρ α κ ι β ἄ, τὸ ὁποῖον σημαίνει «ὁ αἰθέριος χῶρος» ἢ τὸ «στερέωμα».

Διὰ τοὺς ποιητὰς Πίνδαρον, Αἰσχύλον, Πλάτωνα καὶ ἄλλους, τὸ ὄνομα Θράκη εἶχε συμβολικὸν νόημα καὶ ἐσήμαινε «τὴν Χώραν τῆς ἀγῆς διδασκαλίας καὶ τῆς Ἱερᾶς ποιήσεως, ἣτις πηγάζει ἐξ αὐτῆς». Δι' ἐκείνους ἡ λέξις εἶχε φιλοσοφικὸν καὶ ἱστορικὸν χαρακτῆρα. Καὶ φιλοσοφικῶς μὲν ἐσήμαινε μίαν διανοητικὴν σφαῖραν..., τὸ σύνολον δηλαδὴ τῶν διδασκαλιῶν καὶ

παραδόσεων αἱ ὁποῖα παραδέχονται τὴν προέλευσιν τοῦ Κόσμου τούτου ἐκ μιᾶς Θείας καὶ Ἑπερτάτης διανοίας.

Ἱστορικῶς δὲ ὑπενθύμιζε τὴν Χώραν καὶ τὴν Φυλὴν ἐκείνην ὅπου ἡ Δωρικὴ διδασκαλία καὶ ἡ ποίησις, ἡ εὐγενεστέρα αὐτὴ κατάκτησις τοῦ ἀρχαίου Ἀρίου πνεύματος, εἶχεν ἀναφανῆ διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Χώραν αὐτήν, διὰ τὰ διαπλατυνθοῦν καὶ τελειοποιηθοῦν ἀργότερον εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ Ἑρὸν ὄνομα τοῦ Ἀπόλλωνος.

Κατὰ τὸν Ἰώσηπον Φλάβιον, ἱστορικὸν τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος τὸ ὄνομα Θράκη προῆλθεν ἐκ τοῦ Θεῖρα, υἱοῦ τοῦ Νῶε.

Κατὰ δὲ τὸν Κων/τίνον τὸν Πορφυρογέννητον ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τοῦ ὀνόματος μυθικοῦ τινος Βασιλέως αὐτῆς ἢ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Τιτανίδος θυγατρὸς τοῦ Δολόγκου, ἐκ τοῦ ὁποῖου κατ' ἀρχὰς οἱ Θράκες, Δόλογοι ἐπωνομάζοντο.

Κατὰ τινὰς ἡ λέξις Θράκη εἶναι σημιτικὴ. The Rach ἢ Ραχπόρος καὶ σημαίνει τὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τοῦ Βοσπόρου χωρισθεῖσαν Χώραν.

Φ Τ Λ Η

Κατὰ τὸν ἀείμνηστον Θράκα Ἱστορικὸν Κων. Κουρτίδην οἱ Θράκες ἀνῆκον εἰς τὴν Ἀρίαν ὀμογένειαν, ἐπομένως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκογένειαν. Κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὴν γνώμην τῶν Ἐθνολόγων καὶ Ἀνατολιστῶν, ὀρμηθεῖσα ἡ Ἀρία Φυλὴ ἀπὸ τὴν κοιτίδα τῆς, τὰ ὄροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας διηρέθη εἰς τρεῖς μεγάλας ὀμάδας. Ἡ μία ἐγκαθιδρύθη εἰς τὰ ὄρεινά μέρη τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, ὅθεν αἱ Ἑλληνικαὶ Φυλαί, αἱ ὁποῖαι θὰ κατέλθουν ἀργότερον εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ἄλλη κατώκησεν εἰς τὰ ὄροπέδια τῆς Φρυγίας, ὅθεν ἰδὲν μετεκινήθη καὶ ἡ τρίτη κατέλαβε τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀποκίσασα τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ μέρος τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

Ἀνθρωπολογικῶς ἀπετέλουν δεσμὸν φυλετικῆς Ἐθνότητος μεταξὺ Ἑλληνοπελασγικῆς καὶ Βορείου Εὐρώπης.

Διακρίνονται δύο μεγάλαι κατηγορίαι Θρακικῶν Ὀμάδων, οἱ Θράκες καὶ Φρυγες. Πολλοὶ ἱστορικοὶ ἠθέλησαν νὰ βεβαιώσουν ὅτι οἱ Πελασογοὶ ἦσαν ἴδιοι οἱ Θράκες καὶ μάλιστα διήρεσαν αὐτοὺς εἰς Πελασοθρακικὴν Ὀμάδα καὶ Πελασοφρυγικὴν.

Ἄλλ' ὁ Ὀμηρὸς διακρίνει ρητῶς τοὺς Δίους Πελασογούς ἀπὸ τοὺς Θράκας καὶ τοὺς Φρυγας καὶ λοιποὺς Ἑλληνας, ὡς συμμάχους τῶν Τρώων καὶ ἄλλων Φρυγικῶν Ἐθνῶν κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον.

Γ Λ Ω Σ Σ Α

Βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Θράκες ὀμίλουν ἴδιαν γλῶσσαν, ἀκατάληπτον εἰς

τούς Ἑλληνας... Ὁ Ξενοφῶν διερχόμενος διὰ τῆς Θράκης τὸ 400 π. Χ. κατὰ τὴν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ἐπιστροφὴν του, διὰ διερμηνέως συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Θράκης Σ κ ὕ θ ο υ τοῦ Β' «Παρῆν δέ, λέγει ὁ Ξενοφῶν, καὶ Σεύθης βουλάμενος... καὶ ἐν ἐπηκῶφ εἰστήκει ἔχων διερμηνέα».

Ἡ γλῶσσα τῶν Θρακῶν δὲν ἦτο γραφομένη. Εἶναι ἐν τούτοις γνωστὸν ὅτι, οἱ Βησσοὶ ἐκχριστιανισθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου των Ἁγίου Νικήτα (335—414) ἐπισκόπου πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 367 Ρεμεσιάνων, νῦν Bela Palanka (Μουσταφᾶ Πασᾶ Παλάνκα Βουλγαρίας), ἐτέλουν τὴν θείαν μυσταγωγίαν, μέχρι τοῦ βου αἰῶνος εἰς τὴν ἰδίαν των διάλεκτον, ἔχοντες παρεκκλήσιον καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Ἁγ. Χρυσόστομος λέγει: «Τὰ πῶν ἀλιέων καὶ σκηνοποιῶν οἶκ ἐν Ἰουδαία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν Βαρβάρων γλώττῃ διαλάμπει. Καὶ Σκῦθαι καὶ Θρᾶκες καὶ Σαυρομάται καὶ Μαῦροι καὶ Ἰνδοὶ καὶ πρὸς αὐτὰς ἀπωκισμένοι τὰς ἔσχατιὰς τῆς Οἰκουμένης πρὸς τὴν οἰκίαν ἕκαστος, μεταβάλλοντες γλῶτταν τὰ εἰρημένα φιλοσοφοῦσι (τὰ τῆς Χριστιανωσύνης)».

Τινὲς ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Θρακῶν ἦτο ὁ ἐνωτικὸς κριτικὸς τῶν Ἰνδο—Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, δι' ὃ καὶ παρουσιάζει μεγάλην συγγένειαν πρὸς ἄλλας αὐτάς.

Πάντως οἱ ἀρχαῖοι Θρᾶκες κῶδέποτε ἔγραψαν τὴν γλῶσσαν των. Κατὰ τὸν Αἰλιανὸν ὄχι μόνον δὲν ἐγνώριζον γραφὴν, ἀλλὰ ἐνόμιζον «αἰσχιστον εἶναι οἱ τὴν Εὐρώπην οἰκοῦντες βάρβαροι χρῆσθαι γράμμασι».

Κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην Θρακικαὶ τινες Φυλαὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀριθμήσουν πέραν τοῦ (4) τέσσαρα. «Μόνον δ' ἀριθμοῦσι τῶν Θρακῶν γένος τι εἰς τέσσαρα» Ἀριστοτέλους Προβλήματα 3.

Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ μεγαλεπηθόλου Βασιλέως τῶν Μακεδόνων Φιλίππου, ἤρχισεν ἡ ἀφομοίωσις καὶ ἐξομοίωσις τῶν Θρακῶν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων.

Κατὰ τὸν 1ον καὶ 2ον μ. Χ. αἰῶνα δὲν ἐσώζοντο ἐκ τῆς Θρακικῆς γλώσσης παρὰ μόνον λέξεις τινὲς καὶ ἰδίως ὀνόματα ποταμῶν, πόλεων, χωρῶν καὶ προσώπων, τὰ ὅποια ἦσαν καθαρῶς Θρακικά. Οὐσκούδαμα, ἡ νῦν Ἀδριανούπολις, Δραβῆσκος, νῦν Δαυρίσκος, Ἐβρος, Τόνιζος, Ἄρζος κλπ.

Εἴπομεν, ὅτι ἡ Θράκη σήμερον διακρίνεται εἰς Ἀνατολικὴν Θράκην, περιλαμβανομένην ἐντὸς τῆς Τουρκικῆς Ἐπικρατείας καὶ Δ υ τ ι κ ῆ ν Θ ρ ᾶ κ η ν.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη δικαίως δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι ἔδωσε εἰς τὸ Βυζάντιον τὸν πρῶτον Ἑλληνα Αὐτοκράτορα Λέοντα Α' τὸν Θρᾶκα 457—474 ὡς καὶ τὴν Μακεδονικὴν λεγομένην Δυναστείαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ὁποίας ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἀνήχθη εἰς ὑψίστην ἀσκήν τῆς δυνάμεώς της.

Οὐδεμία ἄλλη περιοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Χώρου διετήρησε ἀνεπαφα καὶ

αυτούσια ὅσον αὐτὴ τὰ τοπωνύμιά της διὰ μέσου τῶν χλιετηρίδων μέχρι σήμερον, εἴτε Ἑλληνικά εἶναι ταῦτα εἴτε ἀνήκοντα εἰς τὴν προελληνικὴν ἐποχὴν.

Δημοκράτεια, Ἐπιβάται, Καλλικράτεια, Γάνος, Μυριόφυτον, Μάδυτος, Βυζώ, Ζαντώ, Σηλόβρια, παρέχοντα οὕτω καὶ τό, κατ' αὐτὸν τὸν μισέλληνα Φαλαμερίϋγερ ἀλάθητον τεκμηρίον τοῦ ἀμιγοῦς ἑλληνισμοῦ τῶν κατοίκων των.

Ἐχουσα παρὰ τὸ πλευρόν της τοιοῦτον πληθυσμὸν, δὲν εἶναι διόλου ἀποροὸν πῶς κατάρθωσεν ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία νὰ παρατείνῃ οὐχὶ ἀδόξως τὸν Βίον της ἐπὶ ἔνδεκα συναπτοῦς αἰῶνας... Ἦρχοντο ἐπιδρομαίς καὶ παρήρχοντο χωρὶς νὰ ἀφήνουν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των.

Ὅτε ὁ Χριστιανισμὸς ἦλθε νὰ ρίψῃ νέον φῶς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐξέλιξιν, ἡ λάμψις αὐτοῦ ἐταντίσθη μὲ τὴν αἴγλην τοῦ Βυζαντίου καὶ αἱ λαμπραὶ ἀκτίνες δὲν ἤργησαν νὰ φθάσουν εἰς Θράκην. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας, ὁ πρωτόκλητος μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρῶτος ἐδίδαξε τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Θράκην ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ ἴδρυσεν τὴν πρώτην ἐν Θράκῃ Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ὁ Ἐπίσκοπος ἦτο ὁ ἀνώτερος Ἐκκλησιαστικὸς ἀρχὸν τῆς Θράκης. Βραδύτερον ὁ Πρωτόθρονος οὗτος Μητροπολίτης μετέφερε τὴν ἔδραν του εἰς Ραυδεστὸν καὶ ἐκλήθη Μητροπολίτης Ἡρακλείας καὶ Ραυδεστοῦ.

Ραυδεστὸς εἶναι ἡ ἀρχαία Βισάνθη, κεῖται ἐπὶ τῆς Προποντίδος (θάλασσα Μαρμαρᾶ) εἰς μίαν ἔσοχὴν ἀνοικτοῦ Κόλπου μεταξὺ τῶν Γανοχώρων καὶ Ἡρακλείας. Ὁ Πλίνιος τὴν ἀναφέρει ὡς Resistos. Ἐσώζοντο λείψανα παλαιοῦ Φρουρίου, ἐπιγραφαὶ τῆς καὶ τινὰ χάλκινα νομίσματα μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηναῖς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Βι ἢ Βισανθηῶν.

Βισάνθη εἶναι ἡ δις ἀνθοῦσα Πόλις. Οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν ἀποκαλοῦν RODOSTO, ὁ δὲ Λαὸς ΡΟΔΟΣΤΟ ἀπὸ τὸ ρόδον καὶ τὴν ὠραίαν θεάν τῶν ἀνθρώπων της. Οἱ Τούρκοι τὴν ἀπεκάλεσαν «Γκιουλ - Μπαξέ» ἀνθόκηπον. Μετέπειτα ἐπεκράτησε τὸ Ραυδεστὸς.

Ἡ Ραυδεστὸς ἐκράτησε τὴν δευτέραν θέσιν... μετὰ τὴν Βασιλίδα τῶν Πόλεων... εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν.

Ὡς προείπομεν ἡ Θράκη ἀνέδειξε τὸν πρῶτον Ἑλληνα Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Λέοντα Α' τὸν Θράκα (457—474), τὴν Μακεδονικὴν Δυναστείαν, τῆς ὁποίας ὁ Ἀρχηγέτης Βασίλειος ὁ Μακεδόν, ἐγεννήθη εἰς χωρίον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὁνομάσθη δὲ Μακεδόν, διότι ἡ Ἀδριανούπολις μέχρι τοῦ Αἴμου ἀνῆκεν εἰς τὸ θέμα τῆς Μακεδονίας.

Ἀνέδειξε τὸν πρῶτον ἀτομικὸν ἐπιστήμονα τὸν Δημόκριτον, τοῦ ὁποίου ἡ γενέτειρα τὰ Ἄβδηρα εἶναι χωρὶς κείμενον πλησίον τῆς Ξάνθης. Ἀνέδειξε Βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου, ὡς ὁ Ἰουστίνος ὁ Θράξ καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Ἰουστινιανὸς ὁ Μέγας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη ὁ Παρθενὸν τοῦ Βυ-

ζαντινού Ἑλληνισμοῦ ἢ Ἀγία Σοφία καὶ ἐγράφη ὁ Ἰουστινιάνειος Κῶδιξ, ἀποτελέσας τὴν βάση πολλῶν νομοθεσιῶν Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης... Ἀνέδειξε Πατριάρχας (Ἄνθιμον, Γεράσιμον, Διονύσιον, Εὐγένιον, Θεοδόσιον, Τιμόθεον), δεκάδας Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων, λογίους, μουσικούς, μελωδούς, ἀνωτάτους ὑπαλλήλους, ἱστορικούς καὶ ἐπιστήμονας. Ἐκ τῶν νεωτέρων μὲ τὴν Ἱστορίαν τῆς Θράκης ἠσχολήθησαν οἱ ἀείμνηστοι Κ. Κουρτίδης καὶ Ἀχιλλεὺς Σαμοθράκης καὶ Γ. Γιαννακάκης.

Πολύτιμον ἐργασίαν ἐπιτελεῖ ἀπὸ ἐτῶν τὸ ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ διὰ τοῦ Συγγράματός του τὰ «Θρακικά» διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Θρακῶς ἐκ Ραιδεστοῦ κ. Φιλίππου Μανουηλίδου, συγγραφέως καὶ πολιτικοῦ ἀνδρός, τοῦ ὁποίου ἡ διέλευσις ἐκ τῶν Ὑπουργείων Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἐσωτερικῶν καὶ Προνοίας ἐσημείωσε σταθμὸν εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ τόπου.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920, ὅτε ἔπνευσε ἡ αἴρα τῆς Ἐλευθερίας, ἡ Θράκη, ἤρχισεν ἀνασυγκροτουμένη. Διὰ τοῦ ἐποικισμοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τῆς μεθορίου τῆς Θράκης διὰ προσφύγων Ἑλλήνων ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ Ἀν. Ρωμυλίας καὶ Α. Θράκης, τῆς ἀγροτικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως τούτων, ἡ Θράκη μετέβαλεν ὄψιν.

Τὴν ἐρήμωσιν, τὴν θλίβριν, τὴν φοβίαν, τὴν ἀπελπισίαν ἀντεκατέστησαν ἢ ἀνάπτυξις τοῦ τόπου, ἡ χαρὰ, ἡ αἰσιοδοξία, ἡ ἐλπίς. Ἀνεπτύχθησαν πόλεις καὶ χωριά, κατεσκευάσθησαν δρόμοι, διενεμήθησαν ἐκτάσεις, ἀνεπτύχθη ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ἐνεφανίσθη ἕνας νέος σφριγηλὸς Ἑλληνισμὸς εἰς Θράκην.

Πράγματι οἱ Θραῖκες εἶναι ἀκραιφνεῖς Ἕλληνες καὶ ἔτσι αἰσθάνονται. Εἶναι ἀγνοὶ πατριῶται. Ἀγαποῦν τὴν Πατρίδα καὶ ἀγωνίζονται δι' αὐτήν. Τὸ ἀπέδειξαν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1940, κατὰ τὴν Κατοχήν 1940—44, κατὰ τὸν συμμαχοριτοπόλεμον 1946—50 καὶ σήμερον κατὰ τὴν διατάραξιν τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων.

Ψύχραιμοι, ἀπτόητοι, μὲ ἀκμαιότατον ἠθικόν, ἀντιμετωπίζον τὰς Τουρκικὰς ἀπειλὰς μὲ εἰρωνείαν. Δὲν πανικοβάλλονται, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιδίδονται εἰς τὰ εἰρηνικά των ἔργα, περιφρονοῦντες τὸν κίνδυνον ἐκ Τουρκίας.

ἔχον ἀνεπτυγμένον τὸ αἶσθημα τοῦ Ἐθνισμοῦ καὶ ἐπιδεικνύουν ἐξαιρετικὴν εὐαισθησίαν εἰς τὸ θέμα τῆς Ἰθαγενείας. Σήμερον διὰ τὸν Θρακὰ βαρυτάτην ὕβριν ἀποτελεῖ ἡ ἀμφισβήτησις τῆς Ἑλληνικότητός του.

Εἶναι ἕνας θαυμάσιος Ἑλληνισμὸς καὶ ἔτσι πρέπει νὰ τὸν διατηρήσωμεν.

Ἡ Θράκη σήμερον κατοικεῖται ἀπὸ Ἕλληνας, κυρίως.

Εἰς τοὺς Νομούςς Ἐάνθης καὶ Ροδότης ὑπάρχει Μουσουλμανικὴ μειονότης, κατὰ σημαντικὸν ποσοστὸν. Εἰς τὸν Ν. Ἐβρου ὀλίγοι Μουσουλμάνοι τὸ θρήσκευμα οἱ λεγόμενοι Ἀχριάνηδες. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Θράκης σήμερον ἀνέρχεται κατὰ Νομούςς:

1) Έβρου εις 157.760 ἐπὶ ἐκτάσεως 4.242 τετρ. χιλιομέτρων, ἦτοι κατὰ τετρ. χιλιομέτρον 37,2.

2) Ροδόπης 109.201 ἐπὶ ἐκτάσεως 2.543 τετρ. χιλιομέτρων, ἦτοι κατὰ τετρ. χιλιομέτρον 42,9.

3) Ξάνθης εις 89.594 ἐπὶ ἐκτάσεως τοῦ Νομοῦ 1.793 τετρ. χιλιομέτρων ἦτοι 50 ἄτομα κατὰ τετρ. χιλιομέτρον.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Θράκης εἶναι κυρίως ἀγροτικός. Ἡ παραγωγή τῶν σιτηρῶν εις δολόκληρον τὴν Θράκην ἀνῆλθε τὸ 1964 εις 200.028 μετρικούς τόννους, τοῦ καπνοῦ εις 7.849,5, τῶν κτηνοτροφικῶν φυτῶν εις 516,6, ἀραβοσίτου εις 693,2, τῶν πεπονσιδῶν εις 52.000 μ.τ. καὶ γεωμήλων εις 690 μ.τ. Αὐτὰ ἀναφέρω ἐνδεικτικῶς, διότι θὰ τὰ ἐπικαλεσθῶ παρακατιῶν.

Εἰς Έβρον ἡ καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν καλύπτει ἑκτασιν 965.804 στρεμμάτων, ἔναντι 244.500 τῆς Ξάνθης καὶ 513 τῆς Ροδόπης. Ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ εις Έβρον ἀποδίδει 352 τόν. μετρικούς, εις Ξάνθην 4.195,5 καὶ εις τὴν Ροδόπην 3.303 τόννους. Ἡ καλλιέργεια τῶν κτηνοτροφικῶν φυτῶν ἀποδίδει εις Έβρον 322 μετρ. τόννους, εις Ξάνθην 142 μ.τ. καὶ εις Ροδόπην 54 μ. τ. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἀραβοσίτου εις Έβρον ἀποδίδει 427 μ. τ., εις Ξάνθην 182 καὶ εις Ροδόπην 85 μ.τ.

Πεπονσιδῶν, εις Έβρον 38.000 μ.τ., εις Ξάνθην 5.200 καὶ εις Ροδόπην 9.000, τῶν δὲ γεωμήλων εις Έβρον 4.636, εις Ξάνθην 119 καὶ Ροδόπην 107.

Ἐκ τοῦ παρατεθέντος πίνακος καταφαίνεται ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῆς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως τῆς Θράκης καὶ ἰδίᾳ τοῦ Έβρου, καλύπτει ἡ σιτοκαλλιέργεια. Τοῦτο συντελεῖ εις πραγματοποιήσιν μειωμένης, κατὰ στρέμμα ἀκαθαρίστου προσόδου. Ἐπιβάλλεται ἡ ἐφαρμογὴ προγράμματος ἀναδιαρθρώσεως τῶν καλλιεργειῶν δι' ἀντικαταστάσεως τῆς σιτοκαλλιέργειας ἰδίως εις τὸν Ν. Έβρου δι' ἄλλης ἀποδοτικωτέρας. Ἡμεῖς προτείνομεν τὴν τευτοκαλλιέργειαν, μὲ παράλληλον ἴδρυσιν Ἐργοστασίου Ζαχχάρεως εις Έβρον, ὅποτε προβλέπεται ἡ αὔξησις τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος κατὰ στρέμμα εις 4 ἕως 5.000 δραχμῶν, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ὑποπροϊόντων τοῦ Ἐργοστασίου εις τὴν κτηνοτροφίαν.

Ἡ Θράκη θαλασσίως ἐξυπηρετεῖται διὰ τῶν Λιμένων Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ «Πόρτο - Λάγο».

Ὁ λιμὴν Ἀλεξ/πόλεως ἀπέκτησε μεταπολεμικῶς δύο λιμενοβραχίονας, οἱ ὁποῖοι τὸν καθιστοῦν λιμένα μεγάλου ποσορισμοῦ, πλὴν ὕστερεϊ εις μηχανικὸν ἐξοπλισμόν. Στερεῖται προκυμαίας. Σήμερον προσεγγίζουν εις τὸν τόπον φορτοεφορτώσεων M/5 200 τόννων. Μελετᾶται ἡ ἐκβάθυνσις τοῦ λιμένος ἀπὸ 18—26 πόδια καὶ ἡ κατασκευὴ προκυμαίας, ὥστε νὰ προσεγγίζουν πλοῖα μεγάλου ἐκτοπίσματος εις τὸν τόπον φορτοεφορτώσεων, ὅποτε θὰ ἐπέλθῃ καὶ

σημαντική μείωσις τῶν κομίστρων, παραλλήλως αὔξησις καὶ τόνωσις τῶν θαλασσιῶν μεταφορῶν διὰ τοῦ λιμένος. Πρέπει νὰ ἐφοδιασθῇ διὰ δύο κινητῶν γερανῶν, δυναμικότητος 10 καὶ 20 τόν. ἔναντι τοῦ ἑνὸς 5 τ. πού διαθέτει σήμερον.

Ὁ λιμὴν Πόρτο - Λάγο εἶναι μικροτέρας δυναμικότητος.

Σιδηροδρομικῶς ἡ Θράκη ἐξυπηρετεῖται διὰ τῶν Σ.Ε.Κ., ὀδικῶς δὲ διὰ τῆς Ἐθνικῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - Ἀλεξ/πόλεως - Καστανεῶν.

Ἀεροπορικῶς ἐξυπηρετεῖται διὰ τοῦ ἀερολιμένος Ἀλεξ/πόλεως. Ὑπάρχει ἀεροδρόμιον πρόχειρον ἔξωθι τῆς Κομοτηνῆς, ὄχι ὁμῶς ἐν λειτουργίᾳ.

Τὸ ἀεροδρόμιον Ἀλεξ/πόλεως ἔχει διάδρομον προσγειώσεως μήκους 1.200 μ. ἔκτεινόμενον μεταξὺ ΣΕΚ καὶ Ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἀλεξ/πόλεως - Συνόρων. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀδύνατος ἡ προέκτασις του πρὸς τὴν μίαν ἢ ἄλλην κατεύθυνσιν εἰς μήκος 2.800 πού πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ, ὥστε νὰ καταστῇ κατάλληλος διὰ τὴν προσγειώσιν ἀεροσκαφῶν μεγαλυτέρας ταχύτητος τῶν Ντακότα DC3 μὲ τὰ ὁποῖα διεξάγεται σήμερον ἡ συγκοινωνία Ἀθηνῶν - Ἀλεξ/πόλεως καὶ τὰ ὁποῖα, ὡς λέγεται, θὰ ἀποσυρθοῦν τῆς ὑπηρεσίας μετὰ 6—12 μῆνας. Προτείνομεν, ὡς λύσιν τὴν μετατόπισιν τῆς γραμμῆς ΣΕΚ νοτιώτερον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποδεσμευθῇ ὁ ἀπαιτούμενος διὰ τὴν προέκτασιν τοῦ διαδρόμου, χώρος.

Ἡ Θράκη εἶναι περιοχὴ γεωργοκτηνοτροφική. Παρουσιάζει ὡς ἐκ τούτου μικρὸν εἰσοδήμα. Παρέχει ὁμῶς τεραστίας ἰδυνατότητας ἀναπτύξεως. Ἐπιβάλλεται ἰδέ, πρῶτον, νὰ κατασκευασθοῦν ἀρδευτικὰ ἔργα διὰ τῶν ὁποίων προβλέπεται ἀρδευσις μόνον εἰς Ν. Ἔβρου 1.200.000 στρεμμάτων. Δεύτερον, νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀναδιαρθρωτικὴ πολιτικῶν τῶν καλλιιεργειῶν. Αὐτὰ θὰ συντελέσουν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος.

Παραλλήλως ὁμῶς πρέπει ἡ Θράκη ἐν τῷ συνόλω της νὰ ὑπαχθῇ εἰς ἕν πρόγραμμα περιφερειακῆς ἀναπτύξεως. Νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐκβιομηχάνισις της.

Α'.

Ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀναδιάρθρωσιν τῶν καλλιιεργειῶν πρέπει νὰ ἰδρυθῇ Ἐργοστάσιον Ζακχάρεως. Ὑπάρχουν ὅλαι αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀποδοτικὴν καὶ συμφέρουσαν εἰς τὸ Κράτος λειτουργίαν ἑνὸς τοιούτου Ἐργοστασίου.

Β'.

Ἐπιβάλλεται ἡ ἰδρυσις ἑνὸς Θερμικοῦ Ἐργοστασίου παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, λειτουργοῦντος μὲ πρώτην ὕλην τοῦς ἀρίστης ποιότητος Λιγνίτας Θράκης. Οἱ Λιγνῖται τοῦ Λιγνιτωρυχείου Ἰάνας Ἀλεξ/πόλεως, μεγάλης θερμαντικῆς ἰκανότητος, ἐν ξηρᾷ καταστάσει παρουσιάζουν 7.500 θερμίδας,

ύγρασίαν 7,30%, τέφραν 11,44%, θείον 3,44% και μόνιμον άνθρακα - πτητικά 59,17%. Ἀποθέματα ὑπάρχουν τεράστια εἰς ὁλόκληρον τὸ Λεκανοπέδιον ἀπὸ Διλόφου, Μαρασίων μέχρι τοῦ Παγγαίου.

Τοῦτο θὰ προσέφερε τεραστίαν ὠφέλειαν εἰς τὸν Τόπον καὶ τὴν Ἐθνικὴν Οἰκονομίαν.

Γ'.

Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ Δημοσίου Μεταλλείου Κίρκης τὸ ὁποῖον περιέχει κοιτάσματα 1.250.000 τόννων, με περιεκτικότητα 9—14% μολύβδου, 8—13% ψευδαργύρου, 6% χαλκοῦ καὶ 4—6 σὺγγίας ἀργύρου κατὰ τόννον. Τοῦ ἰδιωτικοῦ Μεταλλείου Κίρκης με πιθανὰ μεταλλευτικὰ ἀποθέματα 2.500.000 τόννων, με περιεκτικότητα 11% μολύβδου, 9% ψευδαργύρου καὶ 240 γραμμαρίων ἀργύρου κατὰ τόννον.

Τοῦ Μεταλλείου Πεύκων με περιεκτικότητα χαλκοῦ 8—16%. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ Μεταλλεῖα κεῖνται πλησίον τῆς Ἀλεξ/πόλεως εἰς ἀπόστασιν 17—20 χιλιομέτρων, πλησίον ὁδικῶν ἀρτηριῶν καὶ σιδηρῆς γραμμῆς ΣΕΚ.

Δ'.

Νὰ τεθῆ εἰς λειτουργίαν τὸ Ἔργοστάσιον μετὰξῆς Σουφλίου. Θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν παραγωγῶν καὶ ἐργατριῶν ἰδίως.

Ἀπὸ Ἐθνολογικῆς πλευρᾶς, ἡ παρουσία τῶν Μουσουλμάνων ἀποτελεῖ καὶ διὰ τὴν Θράκην πρόβλημα.

Οἱ Μουσουλμᾶνοι τῆς Θράκης διακρίνονται εἰς τοὺς ἀποίκους Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1350 ἐγκατεστάθησαν εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Κεντρικὴν Θράκην ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν δύο Σουλτάνων Μουράτ καὶ Βαγιαζήτ, τῶν ὁποίων πρωτεύουσα εἶχε καταστῆ τὸ Διδυμότειχον. Οἱ Τούρκοι αὐτοὶ κατοικοῦν σήμερον εἰς Νομούςς Ἐάνθης καὶ Κομοτηνῆς. Ἀντιπροσωπεύουν σημαντικὸν ποσοστὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῶν Νομῶν αὐτῶν. Ἀποτελοῦν ἀνασταλτικόν, ἀρνητικὸν παράγοντα προόδου τῶν Νομῶν αὐτῶν. Τὰ εἰσοδήματά των μετατρέπονται εἰς χρυσᾶς λίρας. Ὁ ἀποθησαυρισμὸς εἶναι τὸ πιστεύω των. Πολλοὶ συλλαμβάνονται πειρώμενοι νὰ ἐξάγουν χρυσᾶς λίρας εἰς Τουρκίαν. Εἰς οὐδεμίαν ἐπένδυσιν κεφαλαίων προβαίνουν. Διαβιοῦν εἰς χαμιόσιπτα, συνήθως πλινθόκτιστα. Ἡ ἀμφίβυσσις καὶ ἡ ἰδιαίτᾳ των εἶναι λιτή, πρὸς ἀποφυγὴν δαπανῶν. Ἴσως ἔχουν ὀδηγίαις πρὸς τοῦτο ἐκ Τουρκίας. Διάγουν ἀπολύτως ἐλεύθεροι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἑλληνικῶν Νόμων, ἀλλ' ἢ συνείδησίς των εἶναι Τουρκική.

Ἄλλη κατηγορία Μουσουλμάνων τὸ θρήσκευμα, περιορισμένου ἀριθμοῦ, κατοικοῦντων εἰς χωρῖα εὐρισκόμενα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Τριγῶνου Διδ/χου, Σουφλίου Κομοτηνῆς, εἶναι οἱ Ἀχριάνηδες. Ἐξ ἀγνοίας τοὺς ἀποκαλοῦν καὶ οἱ ἴδιοι αὐτοαποκαλοῦνται «πομάκοι» ἐνῶ ἰδὲν εἶναι πομάκοι. Αὐτοὶ εἶναι

ἄλλοι, ἄλλη φυλή, κατοικοῦσα δυτικώτερον καὶ βορειώτερον τῆς Κομοτηνῆς. Οἱ Ἀχριάνηδες ὡς καὶ οἱ Πομαῖκοι ὁμιλοῦν σλαβικὴν γλῶσσαν ἢ μᾶλλον σλαβικὸν ἰδίωμα μὲ πολλὰς παρεφθαρμένας λέξεις Ἑλληνικάς. Διατηροῦν Χριστιανικὰς συνηθείας.

Κάμουν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ εἰς τὴν ζύμην τοῦ ἄρτου, πρὶν τὴν σκεπάσουν. Ἀνάβουν κηρία ὅταν μεταβαίνουν εἰς τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν τους.

Ἄλλοτε οἱ Πομαῖκοι καὶ οἱ Ἀχριάνηδες εἰς ἐρώτησιν σχετικὴν ἀπήντων ὅτι εἶναι Πομαῖκοι. Τελευταίως ἀπαντοῦν ὅτι εἶναι Τοῦρκοι. Φαίνεται ὅτι ἡ Τουρκικὴ προπαγάνδα ἀναπτύσσει δραστηριότητα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν. Ἐνῶ ἡ Ἑλλάς ἐπὶ πολλὰ χρόνια τοὺς ἀφῆκε χωρὶς Σχολεῖα Ἑλληνικά. Πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἰδρύθησαν Ἑλληνικὰ Σχολεῖα εἰς τὰ χωριά τῶν Πομακῶν.

Ἐὰν συζητήσετε μὲ τοὺς Ἀχριάνηδες κυρίως, θὰ παραδεχθῶν ὅτι δὲν εἶναι Τοῦρκοι καὶ δὲν ἀποκρούουν τὴν ἐκδοχὴν ὅτι προέρχονται ἀπὸ παλαιὰν Θρακικὴν Φυλὴν τῶν Ἀχριάνων, ἡ ὁποία κατόκει βορειώτερον ἀπὸ τὰ σημερινὰ χωριά τῶν Ἀχριάνηδων.

Θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῆ ὁ ἐξελληνισμὸς τῶν πάση θυσία, ἀντὶ νὰ ἀποκτήσουν τουρκικὴν συνείδησιν, τὴν ὁποίαν σήμερον δὲν ἔχουν.

Θέμα σοβαρότατον διὰ τὴν Θράκην ἀποτελεῖ ὡς ἄλλως τε δι' ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ἡ «Μετανάστευσις».

Ἀπὸ τὸν Νομὸν Ἐβρου μετανάστευσαν 25.000 νέοι ἀγρόται. Τὰ αἷτια τοῦ μεγάλου αὐτοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος εἶναι, ὡς προείπον, πρῶτον ἡ ἐκτατικὴ καλλιέργεια, ἡ μὴ ἀποδίδουσα σοβαρὸν εἰσόδημα. Ἡ καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν μετὰ κόπου ἐξασφαλίζει τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πλέον στοιχειωδῶν ἀναγκῶν διαβιώσεως, ἐγγίζουσα τὰ ἔθρια τῆς πείνας. Δεύτερον, ἡ ἔλλειψις Βιομηχανιῶν καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἔλλειψις προσθέτου εἰσοδήματος. Ἡ φύσις τῆς μεταναστεύσεως τῶν Θρακῶν. Δύναμαι νὰ εἶπω προσωρινή. Οἱ Θρακὲς μετανάσται, ἀγαποῦν τὸν Τόπον, τὴν γενέτειράν των, κατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νόστου, καὶ εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπανέλθουν, εὐθύς ὡς ἐξοικονομήσουν μερικὰ χρήματα πρὸς ἐξασφάλισιν στέγης, ἢ πρὸς βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ἐργασίας των. Οὐδεὶς σκέπτεται νὰ παραμείνη μόνιμος εἰς τὴν

Ἐ ἔ ν η ν.

Ἡ δημιουργία προϋποθέσεων πλήρους ἀπασχολήσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ σχετικῶς πολιτισμένης διαβιώσεως εἰς τὴν ἐπαρχίαν, θὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ συντομώτατα εἰς τὴν Πατρίδα.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὑποδεικνύομεν ἴδρυσιν Βιομηχανιῶν εἰς τὴν Θράκην, ὥστε μέρος τοῦ, ἄλλως, ὑποπασχολουμένου ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ νὰ στραφῆ πρὸς τὴν Βιομηχανίαν, ὅποτε θὰ δημιουργηθῆ ὑγιὲς ἐργατικὸν δυναμικόν.

Τέλος διὰ λόγους καθαρῶς Ἐθνικοῦς, ἐπιβάλλεται ἡ ἴδρυσις εἰς Θρά-

κην μιᾶς Πανεπιστημιακῆς Σχολῆς καὶ δὴ Γεωπονοδασολογικῆς ἢ ὁποία προσιδιάζει πρὸς τὰς τοπικὰς ἐν γένει συνθήκας τῆς Θράκης.

Ἐπάρχουν πληροφορίαι ὅτι οἱ Τούρκοι μελετοῦν τὴν ἴδρυσιν Πανεπιστημίου εἰς Ἀδριανούπολιν διὰ λόγους προπαγανδιστικούς ἀποβλέποντες εἰς προσέλκυσιν Ἑλλήνων Φοιτητῶν, κυρίως ἐκ Θράκης. Ὁφείλομεν νὰ ἀντιληφθῶμεν τὸν κίνδυνον.

Πλέον τούτου, τελευταίως παρατηροῦμεν ἔντασιν καὶ τῆς Βουλγαρικῆς προπαγάνδας.

Οἱ Βούλγαροι διαφημιζοῦν τὰ Νοσοκομεῖα των, ὡς ἄρτια, τοὺς δὲ ἰατροὺς των, ὡς θαυματουργοὺς. Πολλοὶ Ἕλληνες, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ προπαγάνδαν, μεταβαίνουν εἰς Βουλγαρίαν πρὸς νοσηλείαν.

Οἱ Βούλγαροι ἐπιδιώκουν νὰ ἐπιτύχουν παρὰ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως παραχώρησιν δικαιοῦματος ἐκμεταλλεύσεως τοῦ, ἀνωτέρω ἀναφερομένου, Δημοσίου Μεταλλείου Κίρκης, ἐνῶ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος κρατεῖ τὰ ἐν λόγῳ Μεταλλεῖα ἀπὸ τοῦ 1945 ἐν ἀργίᾳ. Πᾶς τις ἀντιλαμβάνεται τὸν ἀντίκτυπον ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου. Ἐμφανίζεται ἡ Ἑλλάς ἀδρανοῦσα ἢ ἄλλως ἀνίκανος νὰ ἀξιοποιήσῃ μίαν τοιαύτην πλουτοπαραγωγικὴν πηγὴν.

Οἱ Βούλγαροι ἐπέτυχον καὶ εἰσήγαγον εἰς Ἑλλάδα μεγάλας ποσότητας ἐμφυλωμένου, ἐπιτραπέσιου ὕδατος, τὸ ὁποῖον πωλεῖται ἀντὶ 20 δραχμῶν κατὰ μεγάλην φιάλην, καθ' ἣν στιγμὴν νερὰ ὡς τοῦ «Κοτζᾶ Τσεσμέ» Φερρῶν, Λευκίμης καὶ ἄλλα τοῦ Ν. Ἐβρου, παραμένον ἀνεκμετάλλευτα. Εἶναι ἀποκαρδιωτικὸν τὸ φαινόμενον.

Περαίων, σημειῶ τὴν ἀνάγκην τῆς τουριστικῆς ἀξιοποιήσεως τῆς Θράκης. Τὰ Θρακικὰ παράλια ἀπὸ Μαρωνείας μέχρις Ἀλεξανδρουπόλεως, αἱ ἀκταί, ἢ καθαρὴ θάλασσα συνθέτουν ἓνα μαγευτικὸν τοπίον ἀπαράμιλλο, συγκρινόμενον μόνον μετὰ τὴν Ὀλυμπιακὴν ἀκτὴν Κυλῆνης Πελοποννήσου.

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Αὕτῃ εἶναι ἡ Θράκη καὶ τὰ προβλήματα τῆς.

Σᾶς εἶμαι εὐγνώμων διὰ τὴν καλωσύνην, πού εἴχατε νὰ με ἀκούσητε. Δι' ἑμὲ ὑπῆρξε τιμὴ καὶ χαρὰ.

Ὁ περικλεῆς ἱστορικός τῆς Ρώμης Niebur ἔλεγε: «Ὁ ἀνακαλῶν εἰς τὴν ὑπαρξιν τὸ παρελθὸν ἀπολαμβάνει τὴν εὐχαρίστησιν τῆς δημιουργίας». Ἄλλ' ὁ γράφων τὴν Ἱστορίαν τῆς Πατρίδος του αἰσθάνεται ἐπὶ πλέον τὴν εὐχαρίστησιν ὅτι ἐκπληροῖ Ἱερὸν πρὸς αὐτὴν καθῆκον.

ΧΡ. Η. ΚΟΥΡΚΟΥΛΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

«Ἡ Λαϊκὴ Ἱατρικὴ στὸ Σουφλί»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Σπουδαῖο ἀγαθὸ ἡ ὑγεία. Γι' αὐτὸ πάντοτε ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια ὡς τὰ σήμερα, ἀλλὰ καὶ ὡς τὴ συντέλεια τοῦ Κόσμου, ἀπετέλεσε, ἀποτελεῖ καὶ θ' ἀποτελῇ κύριο μέλημα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δὲν εἶναι ἄσκοπο ν' ἀναφέρουμε τὸ τοῦ Σιμωνίδου «Ὑγιαίνειν ἄριστον ἀνδρὶ θνητῶ», ἀλλὰ καὶ τὸ σύνηθες ἐκεῖνο: «νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ». Βεβαίως εἶναι πολὺ ὀρθὸ καὶ πολὺ φυσικὸ, ὁ ὑγιῆς νοῦς, νὰ κατοική σὲ ὑγιῆς σῶμα.

Ἔτσι, ἀπ' τὸν Ἀσκληπιὸ ὡς τὸν Παστέρ πολλοὶ ἐπεχείρησαν νὰ εὑροῦν τρόπους καὶ μέσα θεραπείας τῶν διαφόρων νόσων ποὺ ἰδέρνουν τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ὅλον καὶ ὡς ἄτομο. Σήμερα ἰδὲ πρὸ πάντων, ἡ πάσης φύσεως ἔρευνα στὰ ζητήματα τῆς φαρμακευτικῆς καὶ τῆς Ἱατρικῆς, ἐφθασε στὸ κατακόρυφο, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐξακολουθῇ πάντα μὲ κάθε προσοχὴ, ἐπιμέλεια καὶ μ' ὅλα τὰ μέσα ¹.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗ

II. Δὲν μᾶς χωρίζουν ὅμως πολλὰ χρόνια ἀπ' τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ποὺ σ' ὅλα τὰ μέρη, ἀλλ' εἰδικὰ ἐδῶ στὸ Σουφλί, ἡ ἱατρικὴ καὶ ἡ φαρμακευτικὴ βρισκόταν στὰ σπάργανα καὶ ἦσαν ἄπειρα τὰ θύματα τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν στοιχειωδεστέρων μέσων ἰατρογνωστικῆς καὶ τῶν ἀπλουστερῶν μέσων θεραπείας. Ἰδίως δὲ οἱ γέροι καὶ ἰδιαίτερα τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ νήπια, ἐθερίζονταν κυριολεκτικὰ ἀπ' τὸ δρεπάνι τοῦ Χάρου. Ἔτσι περίπου μοῦ εἶπεν ὁ κ. Γ. Μπρίκας, φαρμακοποιὸς 78 ἐτῶν, τὸν ὁποῖον ἐδιώλεξα γιὰ συνομιλητὴ μου στὸ παραπάνω ζήτημα.

Ἐνθυμοῦμαι, μοῦ λέγει, ὅταν ἤμουνα παιδί, ὅτι οἱ ἱατροὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ διαγνώσουν, παρὰ ἐλάχιστες ἀρρώστειες. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅλες τὶς ἀσθένειες τὶς ἀπέδιδαν καὶ τὶς συνέχεαν μὲ τὴν ἐλονοσία ποὺ τὴν ἔλεγον «θερ-

(1) Μ' ὅλα ταῦτα, μοῦ εἶπεν ὁ κ. Χρ. Τερζοῦδης, φαρμακοποιός, μετὰ 50 χρόνια, καὶ τὰ σημερινὰ μέσα, θὰ θεωροῦνται ἀπρηχαιωμένα.

μασιά» προφανώς απ' τὸν χαρακτηριστικὸ πυρετὸ πὺ ἐδερενε τὸν ἀσθενῆ.

Σὰ δεύτερη αἰτία τῶν ἀσθενειῶν θεωροῦσαν τὸ κρυολόγημα, γι' αὐτὸ γενικὰ γιὰ ὅλους τοὺς ἀρρώστους «οἱ θεντουῦζες» ἦσαν ἡ πρώτη σύσταση τοῦ γιαιτροῦ καὶ μάλιστα οἱ κοφτές. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἄλλος συναμλητής μου, ὁ κ. Χρ. Τερζοῦδης, ὁ ἕτερος φαρμακοποιὸς τῆς πόλεώς μας, μοῦ εἶπεν ὅτι, στὰ χρόνια ἐκεῖνα, οἱ ὑποψήφιοι γιαιτροὶ πηγαίνανε στὸ Πανεπιστήμιο χωρὶς ἐξετάσεις καὶ ἀποφοιτοῦσαν ἐπίσης χωρὶς ἐξετάσεις!..

Παρὰ ταῦτα, στίς μεγάλες πόλεις ὑπῆρχαν καὶ ἄριστοι γιαιτροί, Παθολόγοι, Χειροῦργοι κ.λ.π.

Κατὰ τρίτο λόγο, σὰν αἰτία τῶν ἀσθενειῶν θεωροῦντο τὸ «ἀερισκόν», ἡ ἐπενέργεια τῶν δαιμονικῶν ὄντων, ὀλιγώτερο ἢ θεϊκὴ δοκιμασία, ἡ στενοχώρια, ὁ ἀγιάτρευτος συνήθως καὶμὸς τῆς ἀγάπης, πολλὰς φορὲς τὰ μάγια τῶν κακῶν γυναικῶν, τὸ κακὸ μάτι ἢ «βάσκαμα» κ.λ.π.

Ὁ κοιλόπονος, ὁ κεφαλόπονος, καὶ κάθε πόνος, ἀπεδίδοτο εἶπαμε σὲ κρυολόγημα καὶ γι' αὐτὸ διατάσσοντο πάντοτε, θεντουῦζες καὶ ἐντριβές. Ἐντριβές στὸ λαϊμὸ, στὸ σῶμα, στήν κοιλιά καὶ στὰ πόδια, παντοῦ. Οἱ καλοὶ τριφτάδες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἦσαν μὲ τ' ὄνομα. Κι' ἔμειναν ὡς τὰ σημερινὰ χρόνια γνωστοί. Οἱ Πάππος Νταλαβέρας, Πάππος Κιλτσίκας καὶ Μπόμπο Ζαγκότσαινα, Τσίλινα Ξυπόλινα κ.λ.π.

Ἄν ἡ ἀρρώστεια δὲν περνοῦσε μὲ τὴ μιὰ ἐντριβή, γινόταν καὶ δεύτερη, καὶ γύρισμα τοῦ «ὀμφαλοῦ», καὶ τσουκάκι στὸ κέντρο τῆς κοιλιάς πὺ ἐστελνε ἀναυλα τόσους καὶ τόσες στὸν ἄλλο κόσμο.

Ἐπίσης γιὰ τὴ θεραπεία τῶν ὑποθετικῶν νόσων ἐδίδοντο τὰ πιὸ περιέργα φάρμακα τῶν ἐμπειρικῶν γιαιτρῶν—φαρμακοποιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιστημόνων πὺ τὰ παρασκευάζαν ὅλα μὲ τὸ γουδι καὶ τὴν πλάστιγγα, στὸ πάγκο τοῦ φαρμακείου.

Φάρμακο βιομηχανοποιημένο δὲν ὑπῆρχε, ἐκτὸς ἀπὸ ἀσπιρίνη καὶ κινίνο. Μὰ καὶ πάλι προτιμοῦσαν τὸ «ματζιούγι» ἢ καὶ τὸ «σουλφέτο» ὅπως λέγανε τὸ κινίνο, διαλυμένα μέσα σὲ καλὸ κονιάκ. Καὶ θεωροῦ πολὺ χαρακτηριστικὸ ἓνα παράδειγμα, πὺ μοῦ εἶπεν ἡ ἀδερφή μου ἡλικίας 66 ἐτῶν, καθὼς θυμᾶται καλὰ ἀπὸ διήγησιν τῆς μάνας μας, τὸ ἐξῆς:

Μιὰ γετόνισά μας πρὸ 80—90 ἐτῶν ὑπέφερεν ἀπὸ ἐπιλόχιο πυρετὸ, τότε ἄγνωστο!

Οι γέροι του σπιτιού τον απέδωσαν σε κρυολόγημα της λεχοῦς. Ἀμέσως λοιπόν βάζουν ένα νεροπότηρο κονιάκι ἀπ' τὸ βαρέλι τοῦ μπακάλικου, πού είχαν, καὶ μέσα ἀρκετὴ «σκόνη σουλφάτου», δηλ. κινίνο καὶ τῆς παράγγειλαν νὰ τὸ πιῇ ὄλο. Ἔτσι θὰ ἴδρωνε, ἐνόμισαν, καὶ θὰ περνοῦσε ὁ πυρετὸς κι ὁ κοιλόπονος. Καὶ παρὰ τὴ θέλησή της, τὸ ἤπιε ὄλο ἡ δυστυχημένη, ἀλλὰ μετὰ τὴν τελευταία γουλιὰ τοῦ περιεχομένου τοῦ ποτηριοῦ, ἔγινε μακαρίτισσα.

.. Ἡ ἴδια ἀφηγήτριά μου, μοῦ εἶπε καὶ τὸ ἔξης γεγονός, ὡς πρὸς τὴ χρήση τῶν βδελλῶν.

Μία ἄλλη γειτόνισά μας, καὶ δὴ συγγενῆς μας, εἶχε μεζεμένες σ' ἓνα μπουκάλι, ἀρκετὰ μεγάλο, πολλές βδέλλες πού τις πουλοῦσε σὲ διαφόρους, γιὰ πρίξιμο, γιὰ πονόδοντο, γιὰ πληγές κλπ. Ἐνα βράδυ ὅμως, καθὼς ὄλοι κοιμόνταν μέσα στὸ βαθὺ σκοτάδι τοῦωματίου, οἱ βδέλλες, παραβιάζοντας τὸ φελλὸ τοῦ μπουκαλινοῦ πού θρυσκόταν στὸ «ράφι», σύρθηκαν ὡς τὴν κούνια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ τῆς οἰκογένειας.

Τὸ πρῶτ, ὅταν ἡ μάνα - γιάτρισσα, πῆγε νὰ δῆ τὸ μωρὸ της, τὸ εὔρε κατάχλωμο καὶ ἀκίνητο. Εἶχε πεθάνει! Κι' ὅταν τὸ ξετύλιξε, εἶδε κολλημένες ἀκόμη στὸ τρυφερὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ, ὅλες τις βδέλλες, πού εἶχαν διαλέξει αὐτὸ γιὰ θύμιά των!

«ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ»

III. Κυρίως ὅμως, γιὰ τὴν παρασκευὴ τῶν φαρμάκων, σὰν πρῶτες ὕλες εἶχαν τὰ λογῆς - λογῆς βότανα, πού ἀσφαλῶς ἔμειναν κατὰ παράδοσιν ἀπ' τὰ χρόνια τοῦ πατέρα τῆς λατρικῆς, τοῦ Ἱπποκράτη, ὡς τὰ σήμερα. Καὶ τὰ παρασκεύαζαν μὲ ἀπάνταστη τεχνικὴ, μὲ ἀπειρους συνδυασμοὺς, ἀλλὰ καὶ μὲ μυστικότητα, μὴ τοὺς πάρη ἄλλος τὴν τέχνη, ἀλλὰ μόνο σὲ θυγατέρα καὶ ἀπὸ παποῦ σὲ γυιὸ καὶ σὲ ἐγγονό.

Πάρτε ἀπὸ φασκόμηλο καὶ χαμομήλι, ὡς τὴν ἀγριάδα καὶ τις φοῦντες τῶν καλαμποκιῶν, καὶ τις ρίζες διαφόρων χόρτων. Σὰν τελευταῖο ἀντιπρόσωπο τῶν ἐμπειροτεχνῶν αὐτῶν φαρμακοποιῶν ἀναφέρουμε τὸν καλόγηρο Πάτερ Γυμνάσιο, ὁ ὁποῖος, κατὰ μίαν συνάδελφο πού ἔτυχε νὰ τὸν ἰδῆ, ἦταν ἓνας ἀγύρτης, μεγάλης ὀλκῆς ἀπατεῶν, εἰρωνευόμενος τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα.

Καὶ στὸ σημεῖο τοῦτο θεωρῶ καλὸν ν' ἀναφέρω τὴν ὀρθὴ παρατήρηση τοῦ κ. Τερζοῦδη, ὅστις μοῦ λέγει: Ἀλήθεια, εἶναι, ὅτι καὶ σήμερα ἀκόμη, σὰν βάση τῶν φαρμάκων εἶναι ἡ βοτανικὴ καὶ ἡ χημεία, καὶ κατόπιν τῶν τελειῶν μέσων πού διαθέτει ἡ σημερινὴ επιστήμη, ἐρευνῶνται καὶ ἐπισημαίνονται λεπτομερῶς οἱ θεραπευτικῆς ἰδιότητες τῶν διαφόρων βοτάνων καὶ χημικῶν οὐσιῶν.

Καὶ βέβαια, δὲν ἦσαν κατακριτέα ὄλα τὰ χρησιμοποιούμενα τότε φάρμακα, ὅταν ἐλαμβάνοντο μὲ προσοχὴν. Κατακριτέοι ὅμως ἦσαν οἱ ἀσυνείδη-

τοι ἐκείνοι πού, παρὰ τὴν πελειάν ἄγνοιά των, ἔδιναν οἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε διάφορες συνταγές τῆς ἐπινοήσεώς των, τῆς στιγμῆς.

IV.—'Ονοματολογία μερικῶν ἀσθενειῶν

Οἱ πῶς συνηθισμένες ἀσθένειες μετὰ τὴν παλιὰ των ὀνομασία, ἦσαν οἱ παρακάτω :

1. Θ ι ρ μ α σ ι ἄ = ἔλονοσία.
2. Ν τ α μ π λ ἄ ς = ἀποπληξία.
3. Χ τ ι κ ι ὸ = φθίσις = χτικιᾶρις (οὔ) = ὁ φθισικός.
4. Σ π λ ῆ ν α = σπληνιᾶρις = ὁ ἔλονοσῶν.
5. Ν τ ἄ γ κ α = γρίπη καὶ κάθε λοιμώδους νόσος.
6. Π ὄ ν τ α = πνευμονία.
7. Ν τ α λ ἄ κ (ι) = ἄνθραξ.
8. Ν τ ο υ μ ο ὺ ζ - μ π α σ ἰ = ἐρυσίπελας. Τὸ ἐθεράπευον ἐπιθέτοντες κάτι τὸ πολὺ ζεστό, καὶ μετὰ μαύρη ἀλουκφή.
9. Σ α ρ ἄ λ ' κ (ι) = χρυσή. Τὴν θεράπευαν ὡς ἔξῃς: Κόβανε μετὰ ξυράφι τὴν κορυφὴ τοῦ κεφαλιοῦ καὶ τρίβανε τὸ σημεῖο κεῖνο μετὰ μπαρούτι καὶ σκόρδο.
- Φακὸς ἢ φανὸς = ἐπιπεφυκίτις. Τὴν θεράπευαν μετὰ «ριξάρι», ξύνοντας μετὰ αὐτὸ τὸ ματόφυλλο ἀπ' τὸ ἐσωτερικὸ μέρος, ὥσπου νὰ ματώσῃ.
10. Ρ ε μ α τ ι σ μ ο ἰ = ρευματισμοί. Τοὺς θεράπευαν πηγαίνοντας γιὰ ζεστά μπάνια στὰ «λουτζια» = τὰ λουτρά τῶν Φερρών.
11. Σ φ α ἰ ὸ = Οἰοσθήποτε ἐντοπισμένος δυνατὸς καὶ συνεχῆς πόνος στὸ στῆθος, στὴ μέση, στὴν καρδιὰ κλπ.
12. Μ α λ α θ ρ ἄ ν τ ζ α = "Όλα τὰ ἀφροδίσια νοσήματα πῶν ὁποίων φορεῖς ἦσαν, καθὼς πίστευαν, οἱ γύφτοι κ' οἱ φράγκοι.
13. Μ π λ ἄ σ ν α = Ἄσπρισμα τῆς γλώσσας τῶν μικρῶν.
14. Τ ρ ι γ ι ο υ ρ ἰ σ τ ρ α = ἡ τριάγαθου — Πιρίξιμο τοῦ ἄκρου ἐνὸς δακτύλου τοῦ χεροῦ μετὰ δυνατὸ πόνον. Θεραπευόταν μετὰ βούτυμα τοῦ δακτύλου σὲ ζεστὸ καφέ.

'Αλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸ ν' ἀναφέρουμε ὅλες τὰς ἀρρώστιας, γιὰ τὸ τοῦτο θ' ἀπαιτοῦσε καὶ ἔρευνα μεγάλη καὶ χρόνον ἀνάλογον πολὺ.

ΜΕΡΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ

1. Ζ α π α ρ ἰ ν α = Ἦταν φυτὸ γιὰ τὴν θεραπεία πολλῶν νόσων, τὸ βράζανε, τὸ βάζανε στὸ κρασί ἐπὶ 20—30 μέρες, καὶ πίνανε ἀνὰ ἓνα ποτηράκι τοῦ ρακιοῦ. Τὸ πουλοῦσαν, λέγει ὁ κ. Μπρίκας, καὶ στὰ μπακαλικά.

2. Σ ο υ λ φ ο ὺ ρ' (ι) = Αιθήρ. Τὸ βάζανε μέσα σὲ ρακὶ καὶ πίνανε, γιὰ πόνους τοῦ στομαχοῦ καὶ γιὰ στενοχώρια, γιὰ ἀνακουφίση.

3. Π ο ν τ ι κ ὸ λ α ἰ δ ο = Τὸ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὴ θεραπεία τῶν αὐτιῶν. Τὸ κατασκευάζανε ἰδέ, ἀπὸ μικρὰ νεογέννητα ποντικῶνια, βάζοντάς τα μέσα σὲ λάδι, ὥσπου νὰ λυώσουν.

4. Μ π ἄ λ σ α μ ο = Ἦτο γιὰ δυὸ χρήσεις: α) βραστό σὰν τσάι, γιὰ τὸ στομάχι καὶ β) μέσα σὲ λάδι ἐπὶ μέρες πολλές, γιὰ πληγές, ισχυριὰ κλπ.

5. Ἄ γ ρ ι ἄ δ α, ἥ φουίντες καλαμποκιοῦ βραστές. Τὸ ἀφέψημα ἐλαμβάνετο σὰν διουρητικόν.

6. Π ε ν τ ἄ ν ε υ ρ ο = Γιὰ τὴ θεραπεία τῶν πλεγῶν.

7. Θ ρ ι φ ὄ φ λ ο υ = Τὸ καλλιεργοῦν στὶς γλάστρες, καὶ τὰ φύλλα, ἀφοῦ βγάλουν μιὰ λεπτὴ φλούδα, τὰ ἐπιθέτουν γιὰ τὴ θεραπεία (θρέψιμο) τῶν πλεγῶν.

8. Μ ο υ λ ὸ χ ε ς = Βραστές καὶ μὲ λίγο λάδι, τὶς ἐπιθέτανε στὸν πρισμένο λαϊμό.

9. Π ρ ἄ σ ο ψ η τ ὸ = Μὲ τὸ ζεστό ζουμι σταλάζανε στὸ ἀφτί, γιὰ πάψιμο τοῦ πόνου.

10. Κ α ρ υ ἰ δ ἄ κ ι α π ρ ἄ σ ι ν α = Μ' αὐτὰ ἔτριβαν τὸν τριχοφάγο καὶ πίστευαν ὅτι ἔτσι θεραπεύεται ἀσφαλῶς.

11. Χ ρ υ σ ὸ μ υ ι γ ε ς σ ἐ λ ἄ ἰ = Γιὰ τὴ θεραπεία τῶν λειχήνων.

12. Τ ἐ λ σ ο υ ρ ο ὺ = Διωδιούχος ἰδράργυρος, τὸ ἀνακατεῖνανε μὲ λίγο λάδι καὶ ἐθεράπευαν τὰ σπυριά.

13. Ἀ σ π ρ ἄ γ κ α ἰ θ ο υ = Ἄσπρα ἀγκάθια πὺ βγαίνουν στὸν κάμπο. Μ' αὐτὰ κεντοῦσαν γύρω - γύρω στὴ θάση τῶν «μπαστραβιτσῶν» (ἀροχορδόνων) καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὶς θεράπευαν.

14. Π ἰ τ ο υ ρ α ζ ε σ τ ἄ = Γιὰ τὸν πονόλαιμο καὶ κρουλόγημα.

15. Λ ἄ ἰ δ ι, σ α π ο ὺ ν ι, ζ ἄ χ α ρ ι = Γιὰ τὴ θεραπεία τῶν δοθιήνων. Τὸ παρασκεύαζαν ὡς ἐξῆς: Κόβανε ἓνα κρεμμύδι κατακορύφως εἰς δύο ἴσα μέρη. Ἐπαιρναν τὸ ἓν ἡμῖσι, βγάζανε τοὺς κίτρῖνους γύρους, καὶ στὸ βαθύλαμα, βάζανε τὸ λάδι, ξύσμα σαπουνιοῦ καὶ ζάχαρι. Ὅλα αὐτὰ πάλι πάνω σὲ κάρβουνα γιὰ νὰ γίνουν μιὰ πηκτὴ μάζα. Μετὰ τὸ βγάζανε ἀπ' τὴ φωτιά, κρύωνε, καὶ τὸ βάζανε λίγο ζεστὸ πάνω στὰ σπυριά ἢ «χουλ(ι)κά» ὡς τὰ ὠνόμαζαν.

16. Δ ἔ ρ μ α φ ρ ε σ κ ο γ δ α ρ μ ἔ ν ο υ ζ ῶ ο υ. = Τὸ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὰ σοβαρὰ κτυπήματα τοῦ σώματος. Μ' αὐτὸ περιτύλιγαν τὸ μελανιασμένον μέρος, καὶ κρατοῦσαν τὸ δῆρμα αὐτό, μέχρις ὅτου μύριζε δυνατά. Ἦκουσα νὰ λέγουν ὅτι, ἔτσι περιτύλιγαν τοὺς μέχρις αἱματώσεως δερμομένους Ἑθνικοὺς ἀγωνιστὰς Θράκας ἀπὸ τοὺς τυράννους Τούρκους, καθ' ἣν περίπτωσιν συνελαμβάνοντο.

17. Νι-σ-αν-τ-ή-ρι-ή-μ-ο-υ-σ-ια-ν-τ'-ρ-ι = (χλωριοϋχο αμιώ-νιο). Τὸ χρησιμοποιοῦσαν ἢ μὲ τὸ δάκτυλο (δείκτην) πατώντας τὰ παιδιὰ στὸ λαμπὸ ἀπὸ τὸ ἔσωτερικὸ τοῦ στόματος ἢ φυσώντας το μὲ καλάμι πρὸς τὸν λάρυγγα. Ἄς ἀναφέρω ὅτι, οἱ γιαιγιάδες ἔτριβαν καὶ ἔξωτερικῶς τὸ λαμπὸ μὲ ζεστὸ λάδι καὶ τελευταῖα πιέζοντας μὲ τοὺς ἀντίχειρες στοὺς κροτάφους ἢ στὴ βάση τῶν σιαγόνων, ἔλεγον «Ἄ! νὰ ἰδγίης τώρα κι' τὴν Πόλ(η)».

ΤΕΛΙΚΑΙ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ

VI. Τὸ θέμα βεβαίως ἰδὲν ἐξαντλήθηκε, γιατί θὰ χρειάζοταν πολὺς χρό-νος. Μοῦ εἶπαν δὲ ὅτι, πληθὺν φαρμάκων γνωρίζει ὁ Πάπα - Θανάσης Τσιομ-πάνογλου (85 ἐτῶν), τὸν ὁποῖον καὶ θὰ συμβουλευθῶ, ἐν καιρῷ.

Ἡ παρούσα μελέτη, δηλῶ ὅτι, εἶναι ἀνέκδοτος. Δύναται ν' ἀποτελέση συνέχειαν τῶν «Λαογραφικῶν Σουφλίου» τῶν περιληφθέντων εἰς τοὺς 33ον, 37ον καὶ 39ον Τόμους τῶν «Θρακικῶν» τοῦ Θρακ. Κέντρου Ἀθηνῶν, σὺν τῇ πολλῇ ἄλλῃ ἀνεκδότῳ ὕλῃ, ἣν ἐπὶ 35/ετίαν ἤδη καταγράφα.

Ἐν Σουφλίῳ τῇ 7 Ἰανουαρίου 1966

Χρ. Μπαμπαλίτης
(Δ)κτῆς Γ' Σχολ. Σουφλίου)

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

Ἄννας Θεοφανούδη (Διδασκαλίσης)

... Ἡ Λαογραφία καθρεφτίζει τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας, τὶς λαχτάρες, τὶς ἐλπίδες, τοὺς πόθους, τὶς νοσταλγίες καὶ τὰ ὄνειρά του, τὰ ἰδανικά του, ποὺ κρύβονται μέσα στίς παραδόσεις καὶ θρύλους του, μέσα στὰ ἦθη καὶ ἔθιμά του, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μπορεῖ κανεὶς νὰ προδικάσῃ καὶ τὸ μέλλον του.

Ἡ ἀληθινὴ κατανόηση τῆς ἀξίας τῆς Λαογραφίας, ὥθησε τὸν σεβαστὸ μας Ἐπιθεωρητὴ στὴν προσπάθεια τῆς πραγματοποιήσεως στὴν περιφέρειά μας, μιᾶς Λαογραφικῆς Συλλογῆς, μέσα στὴν ὁποία καθρεφτίζεται τὸ παρελθὸν τῆς φυλῆς μας, παρελθὸν ἑκατοντάδων ἐτῶν, παρελθὸν μὲ τὴ γλῶσ-σα — τὴ λατρεία — τὴν τέχνη — τὰ ἔθιμα, τὸν χαρακτήρα τοῦ λαοῦ μας, ποὺ πρέπει νὰ κρατήσομε ζωντανὸ σὰν ἀγρυπνὴ συνείδηση μέσα στὴν ψυχὴ τῶν νέων μας, σὰ χρέος κι' εὐθύνη ὅλων μας.

Λιθάρι στὸ ἔργο αὐτὸ ποὺ ὠραματίσθηκε ὁ Προϊστάμενός μας, εἶναι καὶ ἡ ἰδική μου μελέτη γύρω ἀπὸ τὰ θέματα:

Α. Γέννησις

“Όπως από τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, ἡ ἀπόκτηση παιδιοῦ καὶ μάλιστα πολλῶν παιδιῶν θεωροῦνταν σὰν εὐλογία τῶν Θεῶν, ἔτσι καὶ στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα μου, τὸ Σουφλί, ἡ ἀπόκτηση παιδιοῦ θεωροῦνταν καὶ θεωρεῖται σὰν εὖνοια τοῦ Θεοῦ, σὰν θεῖο χάρισμα.

Γι’ αὐτό, κάθε γυναίκα ποὺ δὲν ἔφερε παιδί στὸν κόσμο, στὰ πρώτα χρόνια τῆς παντρείας της, γιὰ νὰ μὴν θεωρηθῆ σὰν ἀμαρτωλή, ποὺ δὲν ἀπολαμβάνει τὴν εὖνοια καὶ συμπάθεια τοῦ Θεοῦ, κατάφευγε σὲ κάθε μέσο γιὰ νὰ μπορέσει νὰ φέρῃ παιδί στὸν κόσμο.

Τὰ γιατροσόφια ποὺ μεταχειρίζονταν καὶ ποὺ πολλὰ ἀπ’ αὐτὰ δὲν ἀπέχαν καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ τους ἀξία, ἦταν πάμπολλα.

Ἡ στεῖρα γυναίκα ἔβραζε γάλα, ἔκαιγε μικρὲς κουκουνίτσες (κάτασπρες λαμπερὲς πετρίτσες) καὶ ἀφοῦ κατὰ διαστήματα τὶς ἔριχνε μέσα στὸ γάλα ποὺ τὸ τοποθετοῦσε σὲ εἰδικὸ δοχεῖο, «τὸ καθύκι», καθόταν ἑπάνω μὲ κουκουλωμένα (πολὺ σκεπασμένα) τὰ πόδια της μὲ κουβέρτες καὶ περιέμενε τὴν γιαιτρεία της μὲ τὶς θεραπευτικὲς ιδιότητες τοῦ ἀχνοῦ ποὺ ἔβγαине ἀπὸ τὸ δοχεῖο αὐτό.

Ἄλλες πάλι, ἔβαζαν στὸν ἀναφαλὸ τους (ἀμφαλὸ) παιδολόγο μὲ τσουκάλι. Ἦταν ἰδὲ ὁ παιδολόγος, βαμβακερὸ πανί σὲ σχῆμα σφαίρας, ποὺ στὴ μιά του ἄκρη εἶχε οἰνόπνευμα. Τοποθετοῦσαν στὸν ἀναφαλὸ τὸ πανί αὐτὸ μὲ τὸ οἰνόπνευμα πρὸς τὰ ἑπάνω, τὸ ἀναβαν κι’ ἀπάνω τοποθετοῦσαν τὸ τσουκάλι, ποὺ σὰν πελώρια βεντούζα μάζευε τοὺς μῦς τῆς κοιλιᾶς.

Ἐπίσης, τὰ τριψήματα ἔφεραν καλὸ ἀποτέλεσμα. Εἶχαν δὲ καὶ τὴν πρόληψη, ὅτι ἂν μιὰ στεῖρα γυναίκα καθῆση στὸ ζεστὸ (ἐτοιμογέννητο) ὕστερο (=πλακοῦντα) μιᾶς πρωτιάρας (=πρωτότακης) γυναίκας, θ’ ἀποκοτῶσε ὀπωσδήποτε παιδί.

Β. Ἐγκυμοσύνη «ἀγκαστριά»

Μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ χαρμόσунου γεγονότος, παρουσιάζονταν καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἐνδεχομένης πρόωρης γεννήσεως τοῦ ἀναμενομένου παιδιοῦ. Γιὰ τὸν λόγον αὐτό, οἱ ἔμπειρες γυναῖκες, τὴν συμβούλευαν τὴν ἀγκαστραμένη (ἐγκυο) νὰ φορέσῃ στὸν κόρφο της τὸν λεγόμενο «κρατῆρα» (κόκκινο αὐγὸ τοῦ Πάσχα ποὺ τὸ φύλαγαν στὸ εἰκόνημα) ὡς τὴν ἡμέρα τῆς κανονικῆς γέννησης τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ γεγονὸς τοῦ παιδιοῦ δὲν τὸ «ἀπέβιαζαν» (=καταλάβαιναν), ἀλλὰ μόλις τὸ ἐννοιοθε ἢ μάννα νὰ σκιρτᾷ μέσα της, δὲν σήγγαινε σὲ κηδεῖα γιὰ νὰ μὴ γένῃ τὸ παιδί κίτρινο. Τὴν ἡμέρα δὲ τῆς ἐορτῆς τοῦ Συμεῶν καὶ τοῦ

Ἄγ. Στυλιανουῦ, δὲν ἔκαναν κομμία δουλειά, μὰ προπαντὸς δὲν ἔπιαναν φωνικά ἀντικείμενα (μαχαίρια κλπ.).

Γ. Τοκετός (Γέννα)

Ὅταν ἔρχονταν οἱ μέρες, ποὺ ἡ γαστραμμένη θὰ κόντευε νὰ γεννήσῃ καὶ ὅταν ἄρχιζε νὰ κοιλοπονᾷ, ἡ μαμὴ (πρακτικὴ κείνα τὰ χρόνια), ἔρριχνε πάνω στὴν ὑποψηφία μόνο τὴ «ζώνη τῆς Παναγίας», τὴν ὁποία ἔφερεν σὲ κάθε πέτοια περίπτωση. Ἄλλες φορὲς πάλι ἔβαζαν σ' ἓνα ποτήρι νερὸ πὸ «χέρι τῆς Παναγίας» καὶ τὸ μονόκερο (σταυρὸς μὲ φίλντισι, ποὺ ἔφερναν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ). Ἄν στὸ νερὸ σχηματίζονταν φουσκαλίδες, τότε ἡ γυναίκα ἐλευθερωνόταν. Τῆς ἔρριχναν δὲ καὶ τὸ νερὸ τοῦ ποτηριοῦ, ἐπάνω της, γιὰ νὰ τρέξῃ (νὰ γεννηθῇ) τὸ παιδί, ὅπως τρέχει τὸ νερὸ. Μόλις γεννοῦσε ἡ γυναίκα, ἔπαιρναν «τᾶκλουθου» (= ὕστερο), τᾶκοβαν κομμιάτια-κομμιάτια καὶ τὸ παράχωναν βαθειά. Ἄν τὸ παιδί γεννιόταν μὲ πάνα (προσωπίδα) πίστευαν πὼς τὸ παιδί αὐτὸ θὰ ἦταν πολὺ τυχερὸ. Ἀμέσως ἔβαζαν τὴ λεχώνα νὰ πλαγιάσῃ, τὴν κάπνιζαν μὲ θυμιάμα καὶ ἀφοῦ ἔκοβαν τὸν ἀναφαλὸ (ὀμφαλὸ) τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἔβαναν ἐπάνω καφέ, τοῦ ἔκαναν τὸ πρῶτο μπάνιο. Κατὰ τὴν ὥρα τοῦ μπάνιου ἔρριχναν χρήματα στὸ νερὸ. Αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο δῶρο τῆς μαμῆς. Ὅστερα τὸ ἀλάτιζαν μὲ πολὺ ψιλὸ ἀλάτι ὡς ὅτου γίνῃ ἄσπρο, ἔδεναν τὸ κεφάλι του μ' ἓνα «χρῖτσουδί» (= ἄσπρο λεπτὸ μαντήλι), τὸ τύλιγαν μὲ τὰ πολυγάδια (ισπάργανα) καὶ ποῦ ἔδιδαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες γάλα ἀπὸ τὴ «βζάχτρα» (ξένη μωρομάνα), γιὰ τὸ γάλα τῆς μάνας ἦταν «κουλιάστρα» (ἦταν πολὺ πηχτό).

Ἀργότερα, στὸ μπάνιο, ἔβαζαν κι' ἓνα ποτήρι κρασί ἢ ἓνα σπασμένο αὐγὸ.

Μετὰ τὸ πέσιμο τοῦ ὀμφαλοῦ, τοποθετοῦσαν στὴν οὐλὴ τῆς κοιλιάς ἓνα κομμάτι «σιγκούν'(ι)» (= μάλλινο χοντρὸ ὕφασμα) βουτηγμένο στὸ ραζὶ (= οὖζο) καὶ πασπαλισμένο μὲ θυμιάμα, ὥστε νὰ κολλήσῃ γιὰ νὰ μὴ παίρῃ ἀέρα τὸ Ἐβραίουδ'(ι) (= τὸ ἀβάπτιστο).

Δ. «Λιχώνα» (= Δεχώ)

Ἐπὶ 40 ἡμέρες «ἡ λιχώνα» δὲν ἔβγαινε ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτι της. Ἀφοῦ δὲ ἔμεινε 8 μέρες στὸ κρεββάτι, σηκώνονταν καὶ ἄρχιζε μόνῃ της τὴν περιποίηση τοῦ παιδιοῦ. Φοροῦσε ἄσπρο τοιμπέρι (μαντήλα) στὸ κεφάλι, ποὺ στὴ μιά του γωνία ἦταν δεμένο σὲ κόμπο ψωμί, σκόρδο καὶ θυμιάμα, τὰ ὁποῖα ἐβγαίξε μετὰ τὸ σαράντισμα καὶ τᾶκαγε στὸ θυμιάτο.

Κάθε μέρα, μόλις θασίλευε (ἔδνε) ὁ ἥλιος, δὲν ἔπρεπε οὔτε νὰ μπῆ στὸ δωμάτιό της φῶς ἀπ' ἔξω, οὔτε νὰ βγῇ φῶς ἀπὸ τὸ δωμάτιό της. Δὲν

ἔπρεπε ποτέ νὰ μείνη στοὺ σκοτάδι καὶ πάντα τὴ νύχτα ἔπρεπε νάχη παρέα. Ἡ πόρτα ἢ ἔξωτερικὴ ἦταν μισάνοιχτη γιὰ νὰ μπορῆ νὰ μπη ἄνθρωπος, διαφορετικὰ δὲν ἐπιτρέπονταν ὡς τὸ πρῶτ' ν' ἀνοίξη γιὰ νὰ μπη ἄνθρωπος. Ἄν κάποιος ἐπισκέπτης ἔφευγε ἀργὰ τὸ βράδυ καὶ εἶχε τίποτα μαζί του (ἐργόχειρο, πιᾶτο κλπ.), τὸ ἄφηνε γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, ἀφήνοντας συγχρόνως καὶ κλωστές ἀπὸ τὰ ροῦχα του γιὰ τὸ κάπνισμα τῆς λεχώνας, καὶ ὅλα αὐτὰ γίνονταν γιὰ νὰ μὴ χαθῆ τὸ γάλα τῆς μάνας. Ὁ βραδυνὸς ἐπισκέπτης, ἀφοῦ γύριζε τρεῖς φορὲς τὸ χαγιάτι (εἶδος χῶλ - προχῶλ) φώναζε ἀπ' ἔξω: «Βάλτι φουτιάά!» Ἀμέσως ἡ λιχώνα, χωρὶς νὰ μιλήσῃ, ἔβαζε στοὺ θυμιὰτὸ φωτιά καὶ θυμιάτιζε. Ὁ ἐπισκέπτης μετὰ, ἔμπαινε στοὺ δωμάτιο, μὰ ἡ λιχώνα δὲν ἀνταπέδωνε τὸ χαιρετισμὸ οὔτε στοὺ ἔμπα, οὔτε στοὺ ἔβγα τοῦ ἐπισκέπτη. Παράλληλα ἡ λιχώνα δὲν ἔπρεπε οὔτε νὰ δῆ, οὔτε ν' ἀκούσῃ γιὰ κηδεῖα.

24 ὥρες ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ φώναζαν τὸν παπᾶ καὶ διάβαζε
ε ὦ χ ἔ ς.

Σ' ἓνα μπουκάλι βάζανε νερὸ μ' ἓνα κλωνὶ βασιλικὸ ξηρὸ ἢ χλωρὸ, τὸ κρατούσανε μέχρι τὶς 40 μέρες κ' ἔβαζαν ἀπ' αὐτὸ στοὺ μπάνιο τοῦ παιδιοῦ, ἔπλεναν τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ καὶ ἔπλενε καὶ ἡ λιχώνα τὸ στήθος τῆς (τὶς θηλές) πρὶν ἀπὸ κάθε θήλασμα.

Ὅσες γυναῖκες δὲν εἶχαν γάλα, ἔπιναν γαλατοβότανο, πού τὸ ἔφεραν οἱ «Χατζήνιες» (γυναῖκες πού εὐτύχησαν νὰ πᾶνε στοὺ χατζηλίκι, δηλ. στοὺς Ἀγίους τόπους). Ἦταν αὐτὸ κομματὶ ξηρὸ ψωμί, εἶδος ἀντίδωρου, πού τὸ ἔβαζαν σ' ἓνα ποτήρι νερὸ, τὸ ἔλυωναν καὶ μετὰ ἀπὸ πολλὰς προσευχὰς καὶ μετάνοιες, τὸ ἔπιναν καὶ τὶς ἔρχόταν τὸ γάλα. Σὰν καλὴ τροφὴ πού ἔφερνε πολὺ γάλα θεωροῦσαν, τὸ ὄμο κρεμμύδι.

Τὴν εἶδηση τῆς γέννησης ἑνὸς παιδιοῦ, ἔπαιρνε ὁ κόσμος μὲ τὴ μπουγάτσια (ἄζιμο ψωμί). Τὴν ἐπομένῃ τῆς γέννησης, μὴ γνωστὴ τῆς λιχώνας, ἔκανε μπουγάτσια, τὴν ἔκοβε κομματάκια κ' ἓνα κοριτσάκι συγγενικὸ, 10 χρονῶν, τὴ μοίραζε στοὺς συγγενεῖς καὶ γνωστοὺς λέγοντας: «Π ἔ ν σ ι ἢ κ ἄ κ ο υ μ' (θεῖα μου) κουρτσούδ' (ι) ἢ πιδοῦδ' (ι)». Οἱ γνωστοὶ πῆγαιναν νὰ τὸ δοῦν, μὲ μὴ μσουροῦδα — πῆλινο βαθὺ πιᾶτο ριζόσμου (ριζόσουπα), ἂν πῆγαιναν τὶς πρῶτες μέρες ἢ μὲ ἓνα μπουκάλι κραισὶ ἂν πῆγαιναν ἀργότερα.

Πλησίαζε ἡ 40ῆ ἡμέρα. Ἡ λιχώνα λούζονταν κ' ἐτοιμάζονταν, ἐτοιμαζε καὶ τὸ παιδί πού ὀπωσδήποτε ἦταν βαπτισμένο. Μὲ τὴν πεθερὰ ἢ τὴ μάνα ἢ λιχώνα ἢ ἐν ἀνάγκῃ μὲ κομμὰ ἄλλη γνωστὴ, πῆγαινε στὴν ἐκκλησία γιὰ «σαραντισμὸ». Μετὰ τὸ διάβασμα τοῦ παπᾶ πρὶν νὰ γυρίσῃ τὸ παιδί στοὺ σπίτι, πῆγαινε σὲ τρία σπίτια, ὅπου τὸ μεταμφέζαν σὲ πάπου (γέρο) ἢ μπάμπου (γριά). Σὲ τρία σπίτια πῆγαινε γιὰ νὰ μὴν κἀνῃ ἡ μάνα ἐπὶ μία ζετῖα ἄλλο παιδί. Στὰ σπίτια αὐτὰ τὸ παιδί δέχονταν ἀλεύρι, θαμβάκι, ζάχαρη καὶ χρήματα. Τὸ ἀλεύρι τὸ ἔβαζαν στοὺ κεφάλι λέγοντας: «Ἄιντε νὰ γίνουν ἄσπρα

τὰ μαλλιά σου σὰν τ' ἀλεύρι». Τὸ βομβάκι τὸ ἔβαζαν στὸ πηγούνι λέγοντας, «Ν' ἀσπρίσουν τὰ γένεια». Τὴ ζάχαρη στὸ στόμα, «Γλυκεῖα νᾶν' ἢ ζωὴ σ'». Τὰ χρήματα στὸ χέρι, «Νὰ γένω σλούσιος». Μετὰ γύριζαν στὸ σπίτι.

Τὸ παιδί τελείωσε τὸν πρῶτο κύκλο, ἢ μητέρα ἀπὸ τὴν ἐπομένη εἶναι ἐλεύθερη γιὰ ὄλες τὶς ἐκδηλώσεις, κοινωνικὲς — συζυγικὲς καὶ λοιπὲς οἰκογενειακὲς.

Ε. Βρέφος

Τὸν πρῶτο θηλασμό τὸν κάνει τὸ παιδί ἀπὸ ξένη «βζᾶχτρα» κατόπιν ἢ μάνα του τὸ θηλάζει. Ὁ ἰθλασμός διαρκεῖ τὶς περισσότερες φορὲς ὡς τότε πού ἢ μάνα ξαναμένη ἔγκυος, εἶδ' ἄλλως μέχρι 1,5—2 χρόνων. Ἐνδιάμεσα τρώγει τὸ παιδί «κάσια» κρέμα μὲ νερὸ καὶ ἀλεύρι ἢ γάλα καὶ ἀλεύρι καὶ ἀπὸ τὸ φαγητὸ τῆς ἡμέρας κατάλληλα πολτοποιημένο μὲ ψύχουλα.

Τὶς πρώτες μέρες τὸ παιδί κοιμᾶται δίπλα στὴ μάνα του ἢ καὶ πάντα, ἂν ἢ οἰκογένεια εἶναι φτωχὴ. Ἡ πλούσια οἰκογένεια ἔχει ἐτοιμάσει τὴν κούνια, πού εἶναι ξύλινη σκαλισμένη πολλὲς φορὲς μακρὴ καὶ στενὴ, καὶ ἐνώνεται μὲ κρῖκους ἀπὸ τὰ δύο πόδια (στηρίγματα), ὥστε νὰ αἰωρεῖται στὸν ἀέρα καὶ νὰ τοποθετῆται σὲ ὄ,τι ὕψος θέλει ἢ μητέρα. Ἄλλου εἶδους κούνια εἶναι ἢ ἀνεμόκνα (αἰώρα), στηρίζεται στὸ ταβάνι (ὄροφῆ) μὲ σχοινιά καὶ στὸ κάτω μέρος σχηματίζεται τὸ λίκνο τοῦ παιδιοῦ μεγάλο καὶ σὲ ὕψος κατὰ βούληση. Νὰ παρασιάτω κι' ἓνα ἀπὸ τὰ νανουρίσματα:

«Κοιμᾶται τ' μπῆ τοῦ πιδί, κι' τ' Καϊμοιάμι τ' ἀγγόνι
ἀπὸ γεννήθη στὴ Φραγγιά κι' μεγαλὼν(ει) στὴν Πόλη,
Νὰ τοῦ δώσ'(ει) Ἄγᾶς μπουμπόλια (=καρομέλες) κι' Καντίνα
(=χανούμιος) ἓνα μῆλου,
Νᾶναι γύπνουν φουρτουμένου,
Νάνι, τοῦ πιδί μου, νάνι, κι' ὅπου τοῦ πουνεὶ νὰ γιάνει.
Νάνι τοῦ μουρό μου νάνι, γύπνουν ἀλαφρὴν νὰ κάνη».

Πολλὲς φορὲς τὸ παιδί διέτρεχε τὸν κίνδυνο νὰ πέση ἀπὸ τὴν κούνια του. Διέτρεχε ὅμως κίνδυνο κι' ἀπὸ κακὸ μάτι. Πολλὲς φορὲς ματιάζονταν. Ἡ μάνα προλάβαινε τὸ βάσκαμα μὲ τὸ νὰ βάλη στὴ σαλιέρα ἢ στὸ σκοῦφο τοῦ παιδιοῦ, σκόρδο, ψωμί καὶ θυμιάμα, περασμένο σὲ μιὰ παρασιάνα (=ἀσφάλεια καρφίτσα).

Ἄν ὅμως παρ' ὄλα αὐτὰ ἀβασκαίνουνταν ἀπὸ Σαββατογεννημένον, ἔπλεναν τὸ παιδί ἀνάποδα δηλ. ἀπὸ τὸ σαγόνι πρὸς τὸ μέτωπο, τρεῖς φορὲς καὶ τὸ θυμιάτιζαν μὲ «τὰ καλὰ λουλούδια» (=τῶν Βαίων — Μ. Παρασκευῆς — 14ης Σεπτεμβρίου). Πολλὲς φορὲς δὲν εὑρισκαν θεραπεία, τότε δὲ φρόντιζαν νὰ βροῦν τὸν ἄνθρωπο πού τὸ μάτιασε, αὐτὸς τὸ ἔφτυνε τρεῖς φορὲς στὸ πρόσωπο, τὸ θυμιάτιζε τρεῖς φορὲς μὲ κλωστὲς ἀπὸ πάνω του καὶ γινόταν τὸ

παιδί καλά. Ἡ μάνα μόλις καταλάβαινε πὼς τὸ παιδί θάβγαζε δόντια, τὰ πρῶτα δόντια, ἔβραζε στιάρ' (=σιτάρι), τὸ μοίραζε στὰ παιδιὰ κι' ἔλεγε: «Ὅπου σκάζ'(ει) τοῦ στιάρ'(ι), νὰ σκάσουν κι' τὰ δόντια». Ἐκεῖνος ποῦ πρωτοέβλεπε τὸ πρῶτο δόντι, ἔπαιρνε στὸ παιδί εἶδος ρουχιμοῦ.

Μόλις ἔκανε τὸ πρῶτο βήμα, ἐτοίμαζε ἡ μητέρα μπουγάτσια, τὴν ἔκοβε κομματάκια, τὴν ἔδινε σ' ἓνα παιδί, τὸ ὁποῖο συνεχῶς τρέχοντας τὰ μοίραζε σὲ γνωστούς κι' ἀγνώστους. Ὅσοι ἔπαιρναν μπουγάτσια εὐχόνταν «ὅπως τρέχει τὸ παιδί ποῦ μοιράζει τὴ «μπουγάτσια» ἔτσι νὰ τρέξη καὶ τὸ μωρό».

Πολλὲς φορὲς ἀργοῦσε ἓνα παιδί νὰ μιλήσῃ. Τότε ἔπλεναν τὴν καντήλα καθαρὰ, τὴ γέμιζαν νερὸ κι' ἔδιναν στὸ παιδί νὰ πιῇ ἀπὸ τρεῖς μεριές. Ἡ μάνα συγχρόνως εὐχόνταν: «Ὅπως καθαρὴς ἡ καντήλα νὰ καθαρῖσ'(η) ἡ γλῶσσα τ'».

Μέχρι νὰ γίνη τὸ μωρὸ ἐνὸς ἔπους, δὲν τοῦκοβαν οὔτε μαλλιά οὔτε νύχια. Αὐτὸ γινόταν αἰτία πολλὰς φορὲς νὰ τσουγκρανίζεται ἄσχημα, στὸ δὲ κεφάλι, νὰ παρουσιάζεται τὸ «μαλαθράκ'(ι)» (=ἡ κασίδα), τὸ ὁποῖον ἐθεράπευαν μὲ ἐπάλευση λαδιοῦ.

Τὸ μωρὸ τίς πρῶτες μετὰ τὴ γέννησή του μέρες, ἀποκοῦσε στὴ γλῶσσα του ἓνα ἄσπρο ἐπίστρωμα, τὸ ὁποῖον ἀφαιροῦσαν μὲ ἓνα κομματί ὑφασμα βουτηγμένο στὸ μέλι. Αὐτὴ ἡ ἀρρώστεια λέγονταν «μ.π.λ.ά.σ.ν.ι.α».

Θανατηφόρα ἀρρώστεια ἦταν τὸ κικρινάδι (ἱκτερος). Πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ ἔκαιγαν ἓνα κλωνάρι βασιλικὸ καὶ μὲ τὸ κάρβουνο ἔκαιγαν τὸν οὐρανίσκο τοῦ παιδιοῦ.

ΣΤ. Βάπτισμα

Πρὶν νὰ σαραντίσῃ τὸ παιδί, βαπτίζόταν. Μὲ κοινὴ συνεννόηση ὠρίζετο ἡ ἡμέρα πῆς βάπτισης. Νουνὸς ἦταν αὐτὸς ποῦ στεφάνωσε τὸ ἀνδρόγυνο. Ἡ μάνα τοῦ παιδιοῦ 8 μέρες πρὶν γίνη ἡ βάπτισις, ἔκανε τὸ κάλεσμα δηλ. ἔστελνε μὲ τὴ μαμὴ σὲ ἓνα «σνι» (=δίσκος—σερβιρίσματος μὲ δύο χέρια—λαβὲς) μιὰ δλόκληρη πίττα ψημμένη καὶ μιὰ δλόκληρη «κλουῦρα» (=φραντζόλα κεντημένη). Πολλὲς φορὲς συνοδευόταν ἡ πίττα καὶ ἡ κλουῦρα καὶ μὲ ἓνα μπουκαλί ρακί. Ἡ νουὰ ἔκοβε ἓνα κομματί ἀπὸ τὴν πίττα καὶ κουλούρα καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἐπέστρεφε στὴ μάνα εἰδοποιῶντας πὼς δὲν κωλύεται ἀπὸ τίποτα, νὰ γίνη ἡ βάπτισις.

Τὴν ἡμέρα τῆς τελετῆς ἡ μαμὴ πῆγαινε στὴν ἐκκλησίαν τὸ παιδί. Τὸ ὄνομα τὸ ἔβαζε ὁ νουνός. Ὄνόματα χρησιμοποιοῦσαν κατὰ προτίμησιν τὰ ὀνόματα τῶν γονέων τοῦ πατέρα, ὑπερα τῶν γονέων τῆς μάνας καὶ μετὰ ὀνόματα τυχόν θανόντων νέων ἀδελφῶν τῶν γονέων τοῦ παιδιοῦ ἢ τῶν ἐορταζομένων ἁγίων ποῦ τὴν ἡμέρα ἐκείνη συνέπιπτε νὰ γεννιόνταν τὸ παιδί. Ἄν ἡ μητέρα γεννοῦσε πολλὰ παιδιὰ, ἔβαζαν τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος ἢ Σταμάτιος, γιὰ νὰ

κάνη «σ τ ά σ η» νά σταματήση τήν τεκνοποίηση ή μάνα. Στό μωρό δίνονταν δῶρα, εἶδη ρουχιμοῦ, ἐλάχιστα, ἐπίσης δέ ἐδωρίζονταν καί ὁ νουνός (= ἀνάδοχος) ἀπό τούς γονεῖς τοῦ παιδιοῦ.

Ἐπίσης τὸ παιδί γίνονταν ἐνὸς χρόνου, ὁ ἀνάδοχος «ἄλλαζε» τοῦ κουμπάρουδ' (ι) ἀπὸ τὰ νύχια ὡς τὴν κορυφή.

Πολλές φορές ὅταν τὸ παιδί ἀρρώσταινε καί κινδύνευε νά πεθάνη, πρὶν νά βαπτισθῆ, τὸ βάπτιζαν στὴν καντήλα, στὸν αἆρα. Ἄν τ' ἄφηναν νά πεθάνη ἀβάπτιστο, θεωροῦνταν γιὰ τούς γονεῖς μεγάλη ἁμαρτία.

Ἄν τὸ παιδί πέθαινε χωρὶς νά τὸ νοιώσῃ ἡ μάνα (ἀπὸ ἀσφυξία ἢ ἀπὸ «πλιάτσουμα» (= πίεση) = ἀπροσεξία, δὲν γίνονταν ἡ μάνα δεκτὴ στὴν ἐκκλησία καί γιὰ μιὰ τριετία δὲν κοινωνοῦσε.

Ζ. Τὸ παιδί μετὰ τὴν συμπλήρωση ἔτους

Τὴν ἐπέτειο τῶν γενεθλίων τοῦ παιδιοῦ, τοποθετοῦσαν μπροστά του, πράγματα ἐπαγγελματικῆς φύσεως. Ὅ,τι ἀντικείμενο ἔπαυρε στὰ χεράκια του, τέτοιου εἴδους ἐπάγγελμα θ' ἀκολουθοῦσε.

Ἡ καθυστέρηση τοῦ βαθίσματος ὑποχρέωνε τούς γονεῖς νά παίρουν τῆς Παναγίας τὸ πόδι, νά τὸ φορέσῃ τὸ παιδί ἐπὶ 40 ἡμέρες.

Προσευχές καί παιδικὰ τραγοῦδια δυστυχῶς δὲν σώζονται.

Κατὶ ποῦ λέγονταν ἀπὸ μάνες στὰ παιδιά τους ὅταν τὰ χαίρονταν εἶναι:

«Τάνα του καὶ τάνα του — ἓνα τῶχει ἡ μάνα του,
μέσ' στὰ τυλιγάδια του — τῶδειρι τοῦ μάλλουσι
κι' ὄξου τοῦ μαντάλλουσι — κι' ἡ γιαγιά τ' τοῦ μάζουξι».

Οἱ πληροφοριοδότες τῆς παραπάνω συλλογῆς εἶναι:

- 1) Θεοφανοῦδη Βάγια ἐτῶν 85.
- 2) Φύλλια (Τσιαμόκουρα) Δήμητρα ἐτῶν 90.
- 3) Γκάτσικα Μαρία ἐτῶν 82.
- 4) Παπατσαρούχα Μαρία ἐτῶν 88.
- 5) Ἄννα Μόκουτζια ἐτῶν 84.

Ἐπίσης ὅλα ὅσα μοῦ διηγήθηκαν τάκουσαν ἀπὸ τίς μάνες καί γιαγίές τους, δηλ. ἀνάγονται σὲ ἡθὴ κα' ἔθιμα ἀπὸ τὰ χρόνια 1800 περίπου καί ὄωθε (150 ἐτῶν).

ANNA ΘΕΟΦΑΝΟΥΔΗ

Δημοδ/σα Β' Δημ. Σχολείου Σουφλίου

Σουφλί, 1966

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΚΟΡΝΟΦΩΛΙΑΣ

Νικολάου Δούκα Διδασκάλου

Σε ὄλους, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τοῦ Ἐβρου ὡς τὴν ἄλλη, εἶναι γνωστό, τὸ Μοναστήρι τῆς Κορνοφωλιάς.

Βορεινὰ τοῦ χωριοῦ, Κορνοφωλιά, κάπου ἓνα χιλιόμετρο καὶ ἀκριβῶς πέντε χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Σουφλί, σὲ μιὰ ὁμορφη καὶ μυστικοπαθῆ φύση, στὴν ὁποία ἀρμονίζεται τὸ ἄγριο τοπίο μὲ τὸ ἥμερο, τὸ πετροβοῦνι μὲ τὸ δάσος, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἀγέρας τοῦ βουνοῦ εἶναι ἀρωματισμένος ἀπὸ τὰ ἀγριολούλουδα, ἐκεῖ ὅπου ἡ πετροπέρδικα, τ' ἀηδόνι, τὰ θελάσματα καὶ κουδούνια τῶν προβάτων καὶ οἱ ἄλλοι ἤχοι τοῦ βουνοῦ δημιουργοῦν συναυλία, εἶναι κτισμένο τὸ μοναστήρι τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου, μετόχι τῆς Μονῆς Ἰθέρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἱστορία γραμμένη σὲ μαρτυριῆς γραπτές, δὲν ὑπάρχει μέχρι σήμερα γιὰ τὸ Μοναστήρι αὐτό. Ἡ ἔλλειψη αὐτῆ, μὲ ἀνάγκασε νὰ προσπαθῆσω ὅσο ζοῦσε ὁ ἀείμνηστος καλόγερος Χρυσόστομος Τσιριγώτης, καὶ μὲ τὸν ὁποῖο μὲ ἔνωσε στενὴ φιλία, νὰ συγκεντρώσω στοιχεῖα τέτοια καὶ τόσα, ὥστε κάποια μέρη, πάνω σ' αὐτὰ νὰ βασιστῇ ὁ εἰδικὸς καὶ νὰ ἀφήσῃ γιὰ τὶς μελλούμενες γενιές, ἓνα γραπτό, πὺν θὰ κρατήσῃ ζωντανὸ στὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας, τὸ Μοναστήρι αὐτό, παρὰ τὰ χρόνια πὺν θὰ περάσουν.

Στὶς προφορικῆς λοιπὸν μαρτυριῆς τοῦ τελευταίου καλόγερου, ἀλλὰ καὶ στὶς δικῆς μου παλιῆς ἀναμνήσεις πὺν σχημάτισα ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺν γνώρισα ὡς παιδί καὶ ἀργότερα ὡς δάσκαλος τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ «Κορνοφωλιά», στηρίζεται ἡ μελέτη αὐτῆ πὺν τὴν ἀφιερώνω στὴν μνήμη τοῦ ἀξέχαστου καλόγερου Χρυσοστόμου, πὺν τόσο κενὸ μού ἄφησε στὴν ψυχῆ μου ὁ πρόωρος θάνατός του.

Ἡ πρώτη ἱστορικὴ περίοδος τοῦ Μοναστηριοῦ ἀρχίζει, σύμφωνα μὲ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ συνημμένο Πατριαρχικὸ Συγγίλιο (Ἀπόφαση) τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως, γύρω ἀπὸ τὸ 1700. Σύμφωνα μ' αὐτὸ λοιπὸν, ἐπειδὴ ὑπέπεσε σὲ χρεὴ πολλὰ τὸ Μοναστήρι, τὸ ὁποῖο ὑπάγονταν στὸ Ἐνοριακὸ δίκαιο τῆς Μητροπόλεως τοῦ Διδυμοτείχου καὶ ἐπειδὴ τὰ «ἔσχατα ἐκινδύνευσε» κάποιος προσηγομένος Ἰθηρίτης Αὐξέντιος ἀνέλαβε νὰ ἐξοφλήσῃ ὅλα τὰ χρεὴ κλπ. τοῦ Μοναστηριοῦ μὲ τὴ συμφωνία νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸ μετὰ πᾶν κτημάτων του καὶ νὰ τὸ κἀνῃ Μετόχι τῆς Σεβάσμιας Μονῆς Ἰθέρων, καὶ ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Ἁγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου.

Ἡ ἐπιτύμβια δὲ πλάκα τοῦ πρώτου Ἰθηρίτη ἡγουμένου Αὐξεντίου βρῖσκεται μέχρι σήμερα μπροστὰ στὴν Ἁγία Τράπεζα τοῦ Μοναστηριοῦ μὲ χρονολογία θανάτου του τὸ 1771.

Ἐπίσης ὁ Χρονικογράφος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀναφέρει ὅτι ὁ Πατριάρχης Παΐσιος ἀναγνωρίζει τὰ προνόμια τοῦ Μοναστηριοῦ μὲ Σιγγίλιό ποῦ γράφηκε τὸ 1747, πάνω σ' αὐτὸ ἔγινε τὸ Σιγγίλιο τοῦ 1756 καὶ πάνω σ' αὐτὸ στηρίχτηκαν κα' ἔγραψαν καὶ τὸ Σιγγίλιο τοῦ 1781, ἓνα ἀντίγραφο τοῦ ὁποῖου ἐπισυνάπτομε στὸ τέλος τῆς μελέτης.

Τὸ Μοναστήρι σὲ ὅλα τὰ χρόνια τῆς ζωῆς του στὴν Τουρκικὴ σκλαβιά, προσέφερε λόγῳ τῆς θέσης του, ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες, τόσο στὴ μόρφωση τῶν Ἑλληνοπαίδων ὡς Κρυφὸ σχολεῖο ὅσο καὶ στὴν ἐκπαίδευση ἀργότερα τῶν διαφόρων ἀνταρτικῶν ομάδων ποῦ ἄρχισαν νὰ δημιουργοῦν οἱ σκλαβωμένοι στοὺς Τούρκους, Ἑλληνες.

Δὲν ἦταν σπάνιο τὸ φαινόμενο, στὰ χρόνια ποῦ ἔζησαν οἱ παπποῦδες καὶ πατέρες μας, ομάδες - ομάδες χωρικῶν καὶ προπαντὸς Σουφλιωτῶν, νὰ ξεκινοῦν ἀπὸ τὰ ρέματα καὶ τίς χαράδρες καὶ νὰ γεμίζουν τὴν ἀπέραντη αὐλὴ τοῦ Μοναστηριοῦ. Ἡ γύμνασή τους ἐκεῖ δὲν εἶχε τόσους κινδύνους, ἀφοῦ ὅλα τὰ γύρω χωριά κατοικοῦνταν ἀπὸ καθαρὸ Ἑλληνικὸ πληθυσμὸ.

Ἡ αὔρα τῆς Ἐλευθερίας ποῦ ἐπνευσε μετὰ τὴν ἐκδίωξη τῶν Τούρκων, βρῆκε τὸ Μοναστήρι ἐρειπωμένον καὶ ἔρημο ἀπὸ ἐμψυχο ἕλικό, ποῦ τὸ κατάντησαν ἔτσι οἱ πυρπολήσεις τόσο τῶν Τούρκων τὸ 1912 ὅσο καὶ ἡ σφαγὴ τοῦ καλογέρου ἀπὸ τοὺς Βούλγαρους τὸ 1913 ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ἐνδώσῃ στὶς ἐπιδιώξεις αὐτῶν, νὰ ὑπαχθῇ στὴ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Ἐξάρχου Βουλγαρίας.

Τὸ Μοναστήρι, σὲ ὅλα τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, διοικοῦνταν ἀπὸ μία Ἐπιτροπὴ ἢ ὁποῖα διορίζονταν ἀπὸ τὸ Ἁγιον Ὄρος καὶ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ πρόσωπα ἀδιάβλητα, ἀπολαμβάνοντα τῆς γενικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ τοῦ ἐκάστοτε ἡγουμένου αὐτοῦ.

Ἡ ἔλευθερία καὶ ἡ ἐνώση τῆς περιοχῆς αὐτῆς μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα ἀργήσε λίγο, ἔγινε μόνον τὴ σωτήρια χρονιά τοῦ 1919, ἀν καὶ ἀγῆματα τῶν ἐλευθερωτῶν Ἑλλήνων πεζοναυτῶν ἔφθασαν μέχρι τὰ γύρω ὑψώματα τοῦ Μοναστηριοῦ.

Ἡ Μονὴ Ἰδῆρων τὸ 1919 κατόπιν προσκλήσεώς τοῦ Στρατιωτικοῦ Δ/τοῦ τῶν Συμμάχων Γάλλου Στρατηγοῦ Ντ' Ἐσπεραί, ποῦ ἦταν παλαιὸς θαυμαστής αὐτῆς ὡς καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἔστειλε τοὺς πρῶτους ἀντιπροσώπους της ποῦ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τὸν Προηγούμενον Ἰωαννίκιον καὶ τὸν καλόγερο Μιχαῆλο, οἱ ὁποῖοι καὶ παρέλαβαν τὸ Μοναστήρι μὲ ὅλην του τὴν περιουσίᾳ.

Μετὰ τὴν παραλαβὴ τοῦ μετοχίου καὶ ὅλης τῆς κτηματικῆς περιουσίας του ἀπὸ τοὺς δύο ἀντιπροσώπους τῆς Μονῆς Ἰδῆρων, ὁ μὲν καλόγερος Μιχαῆλος ἐγύρισε πίσω στὸ Ἁγιον Ὄρος, ὁ δὲ Προηγούμενος Ἰωαννίκιος παρέμεινε μέχρι τὸ 1925 ἐγκαινιάζοντας τὴ δεύτερη γνωστὴ ἱστορικὴ περίοδο.

Ἡ δεύτερη αὐτῆ ἱστορικὴ, ἅς τὴν ποῦμε, περίοδος συντηντίζεται μὲ τίς ἄμεσες ἀναμνήσεις τόσο τοῦ ἀξέχαστου καλόγερου Χρυσοστόμου ὁ ὁποῖος ἀντι-

κατέστησε τὸν Προηγούμενο Ἰωαννίκιο πὸν γύρισε στὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅσο καὶ μετὶ τῆς δικῆς μου παιδικῆς ἀναμνήσεως μέσα μου, σὰν χθεσινές.

Ὁ καλόγερος Χρυσόστομος παρέμεινε 10 ὀλόκληρα χρόνια καὶ ξαναῆλθε καὶ πάλι τὸ 1938 γιὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν τελευταία του πνοή στὸ Μοναστήρι πὸν τόσο ἀγάπησε - τόσο πόνεσε καὶ πὸν καὶ τὴ ζωὴ του ρυοκινδύνεψε γιὰ νὰ τὸ σώσῃ, ἀπὸ τὴ λαμαργία πολλῶν ἐχθρῶν του, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ἐσόδων του ἀπὸ τὰ ἄφθονα κτήματά του (800 καὶ παραπάνω στρέμματα χωράφια).

Τὸν θυμᾶμαι τὸν καλόγερο Χρυσόστομο (προηγούμενος στὸ βαθμὸ) μικρὸ παιδί ἐγὼ νὰ καταβαίη γιὰ διάφορες δουλειές του στὸ Σουφλί, μετὶ τὸ περήφανο κι ἀπίθασσο ἄτι του, μετὶ τῆς μπότες καὶ τὰ σπιρούνια καὶ τὸ πιστόλι ζωομένο στὴ μέση του.

Πρὸ πολὺ ἔμως τὸν θυμᾶμαι στὸ πανηγύρι πὸν γίνονταν καὶ πιστεύω ὅτι καὶ τώρα θὰ συνεχίζεται νὰ γίνεται κάθε 23 Αὐγούστου, τὰ 9ῆμερα ἀπὸ τὴν Κοίμηση τῆς Παναγίας. Ἡ ἀνθρωποθάλασσα πὸν τὸ πλημύριζε ἀπ' ὅλα τ' ἄκρα τοῦ Ν. Ἐβρου ἦταν ἀπερίγραπτη. Ἀμάξια - κάρρα μετὶ χαρακτηριστικὰ στολίσματα (σκεπασμένα μετὶ ψάθες γιὰ τὸν ἥλιο καὶ τὸ μπροστινὸ γιολάντες ἀπὸ λογγῆς - λογγῆς λουλούδια), σειρὲς ἀτελείωτες ἦταν τὸ ἀποκλειστικὸ θέαμα τῆς ἐβδομάδος πὸν προηγούνταν ἀπὸ τὸ πανηγύρι.

Σειρὲς ἀτελείωτες, περνοῦσαν ἀπὸ τὸν κεντρικὸ δρόμο τοῦ Σουφλίου, γεμάτες ἀπὸ ἀφιερῶματα - ταξίματα γιὰ τὴ χάρη τῆς Παναγίας. Τ' ἀφιερῶματα δὲ αὐτὰ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ σιτάρια, μαλλιά προβάτων καὶ ζωντανὰ ἀκόμα. Ἡ μεγάλη αὐτὴ κινητοποίηση τῶν πιστῶν τοῦ Νομοῦ, προκαλοῦσε καὶ τὴν κινητοποίηση καὶ τῶν κατοίκων πὸν βρίσκονταν καὶ ἀπὸ τῆς δυὸ μεριές τοῦ κεντρικοῦ δρόμου πὸν περνοῦσαν τὰ κάρρα. Θυμοῦμαι σὰν νᾶναι τώρα, τὸ τί γινόταν στὸ Σουφλί. Οἱ μάνες ἄλλαζαν (καλοσέντυκιν) τὰ παιδιά τους, ντύνονταν καὶ κείνες τὰ γιορτινά τους, πέρναν καὶ κανένα στρωσίδι καὶ κατέβαιναν στὸ δρόμο, ἔξω ἀπὸ τὸ Σουφλί, κάθονταν στὶς πλαγιὲς κοντὰ στὸ δρόμο καὶ συργιάνιζαν τὸ μοναδικὸ τῆς χρονιᾶς θέαμα. Ἐκεῖ θὰ τῆς εὑρισκαν καὶ οἱ ἄνδρες τους, ὅταν γύριζαν ἀπὸ τὴ δουλειά τους. Τὰ διπλανὰ χωριά, ξεκινοῦσαν τὴν παραμονὴ γιὰ νὰ διανυκτερέψουν στὴν ἐκκλησιά πὸν Μοναστηριοῦ, οἱ γυναῖκες καὶ ἐμεῖς τὰ παιδιά μετὶ τοὺς πατέρες μας, νὰ γυρῶμε ἔξω στὸν αὐλόγυρο, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἐντελῶς ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, συργιανίζοντας, περιεργαζόμενοι δηλ. τῆς λοταρίας — τῆς κούνιες — ἀλλὰ καὶ τῆς προθῆρες τῶν διαφόρων μικροπωλητῶν, ἀγοράζοντες, οἱ καλότυχοι πὸν εἶχαν βαστούμενους πατέρες, καμιά σφυρίχτρα (ντιουντούκα) ἢ μπαλόνι ἢ κανένα ζαχαρωμένο πετειναράκι πηγμένο σὲ μικρὰ ξυλάκια. Οἱ ἄπολοιποι μετὰξὺ τῶν ὁποίων κι' ἐγὼ, παρακαλοουθούσαμε, σὲ πόσα πλαταγίσματα τῆς γλώσσας τους θὰ τελείωναν τὸ ζαχαρωτὸ πετειναράκι τους. Ἄς εἶναι!...

Ὅλη τὴ νύχτα τὴν περνοῦσε ὁ κόσμος ξάγρυπτος, ἄλλοι ἐπαναλαμβάνω

προσευχόμενοι μέσα στην εκκλησία και άλλοι ψυχαγωγούμενοι έξω από την εκκλησία.

Τὸ μεσημέρι τῆς 23ης Αὐγούστου, οἱ μὲν μακρυνοὶ ξεκίνοῦσαν ἐπιστρέφοντες στὰ χωριά τους, οἱ δὲ κοντινοὶ κατέβαιναν στὸ χωριὸ «Κορνοφωλιᾶ» ὅπου συνεχίζονταν τὸ γλέντι ὡς ἀργὰ τὸ βράδυ.

Ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ πανηγυριοῦ ἦταν:

Ἐκπλήρωση καὶ θρησκευτικὴ ἱκανοποίηση τῶν προσελθόντων γιὰ προσκύνημα. Ψυχαγωγία τῶν γειτονικῶν κατοίκων καὶ

Ἐλικὴ ἱκανοποίηση τοῦ Καλογέρου, ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀφιερῶματα ποὺ συγκεντρῶνε.

Λίγο προτῆτερα, ἐξέφρασα τὴν εὐχὴ μου καὶ τὴν ἐλπίδα μου ὅτι τὸ πανηγύρι τοῦ Μοναστηριοῦ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ γίνεται, γιὰτι τελευταῖα μὲ μεγάλη μου λύπη, βλέπω ὅτι, οἱ διάφορες «ἐτσιθελικὲς» ἐπεμβάσεις τῶν ἐπιτηδείων ποὺ γιὰ διαφόρους λόγους ἀποφεύγω ν' ἀναφέρω, ἀν καὶ εἶναι σὲ ὅλους γνωστοί, κατώρθωσαν νὰ στρέψουν τὴν προσοχὴν τῶν πιστῶν σὲ νέους χώρους — ἱστορικοὺς δῆθεν — νὰ ὀργανώσουν πανηγυρικὲς λειτουργίες, νὰ ξεδεύουν γιὰ τὸν εὐπρεπισμὸ τῶν χώρων αὐτῶν ἀρχετὰ κεφάλαια, προσερχόμενα ἀπὸ ἐράνους καὶ ἀπὸ τὰ ταμεῖα τῆς Μητροπόλεως τῆς ἴδιας. Παράλληλα, κατήργησαν καὶ διάφορα προνόμια ποὺ εἶχε τὸ Μοναστήρι τῆς Κορνοφωλιᾶς, ὅπως ἡ περιφορὰ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς Παναγίας καὶ τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους (μὲ τὰ ὁποῖα προικιόδοτησε τὸ Μοναστήρι, ἡ Μονὴ τῶν Ἰθῆρων).

Ἄν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, πρῶτα τὴν ὀλοένα καὶ σὲ μικρότερη κλίμακα πραγματοποίηση τοῦ πανηγυριοῦ τῆς 23ης Αὐγούστου, δεῦτερον τὴν ἀπαγόρευση τῆς περιφορᾶς στὰ διάφορα χωριά, κατὰ τις ἡμέρες ἀνομβρίας καὶ ἀσθενειῶν, τῶν λειψάνων κλπ., ἀλλὰ καὶ τὴν ὀλικὴ σχεδὸν ἀπαλλοτριώση τῶν χωραφιῶν τοῦ μοναστηριοῦ, ἀμέσως σχηματίζουμε ξεκάθαρη ἀντίληψη τῆς σημερινῆς κατάστασης τοῦ Μοναστηριοῦ.

Πράγματι, τὸ Μοναστήρι ἔφτασε σὲ τέτοια οἰκονομικὰ χάλια, ποὺ ἂν δὲν θρίσκονταν ὁ ἀξέχαστος καλόγερος Χρυσόστομος, ποὺ ἐξώδεψε ὅλες του τίς οἰκονομίες γιὰ νὰ διορθώσῃ τόσο τὰ κελιά ὅσο καὶ τὸ τεῖχος ποὺ περιβάλλει αὐτά, σήμερα τὸ Μοναστήρι θὰ ἦταν ἓνας ἀμορφος σωρὸς ἐρειπίων.

Ἐπειδὴ πιὸ πάνω ἔβαν ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς σημερινῆς κατάντιας τοῦ Μοναστηριοῦ, ἀνάφερα καὶ τὴν «ὀλικὴν σχεδὸν ἀπαλλοτριώσιν τῶν χωραφιῶν του», κρῖνω ἀπαραίτητο στὴ μελέτη μου αὐτῇ, νὰ δώσω μιὰ πιὸ σαφῆ εἰκόνα, τοῦ πῶς κατάφεραν ν' ἀφήσουν τὸ Μοναστήρι μὲ 40 στρέμματα παληοχώραφα ἄχρηστα ποὺ εἶναι μᾶλλον παθητικὰ παρὰ προσοδοφόρα.

Τὸ 1925, δηλ. τὴ χρονιά ποὺ ἀνέλαβε ὑπηρεσίαν στὸ Μοναστήρι ὁ καλόγερος Χρυσόστομος, τὸ θέαμα ποὺ ἀντίκρυσσε, ἦταν θέαμα ποὺ θύμιζε τὸν σάλο καὶ τὴν ἀναταραχὴ τῆς προσφυγιάς τοῦ 1922. Πολλὲς οἰκογένειες προ-

σφύγων τοποθετήθηκαν μέσα στο Μοναστήρι, αναμένοντας το διάταγμα τῆς ἀπαλλοτριώσεως καὶ διανομῆς τῶν χωραφῶν τοῦ Μοναστηριοῦ. Αὐτὸ ἦταν ἔργο τῶν κατοίκων, τῆς Κορνοφωλιᾶς πού ἐκδηλώθηκαν σὰν ὑπέρμαχοι τῆς ἀποκατάστασης τῶν κατομοίρων αὐτῶν ἀνθρώπων.

Οἱ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν μεγάλη καταστροφή ἦταν καιρῶς. Ὅλων ὁι καρδιές ἦταν εὐνοϊκὰ διαθεθειμένες στὰ δίκαια αἰτήματα τῶν προσφύγων. Γι' αὐτὸ πέτυχαν πολὺ γρήγορα τὴν ἔκδοση τῆς ἀπόφασης πού διέταξε τὴν ὅλική ἀπαλλοτριώση τῶν κτημάτων τοῦ Μοναστηριοῦ. Μόλις ὅμως οἱ προστάτες καὶ συνήγοροί των, κάτοικοι τῆς Κορνοφωλιᾶς ἔλαβαν γνώσιν τῆς ἔκδοσης τῆς ἀπόφασης τοῦ Ὑπουργείου, σταμάτησαν τὴν συνηγορία τους ὑπὲρ τῶν προσφύγων καὶ ἄρχισαν νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν ἐκδίωξη ἀπὸ τὴν περιφέρειά τους, τῶν προσφύγων, γιὰ διῆθεν τελειώτερη ἀποκατάσταση σὲ ἄλλη περιφέρεια τοῦ Νομοῦ, πρᾶγμα πού τελικὰ τὸ κατώρθωσαν.

Οὔτε ἓνας πρόσφυγας ἰδὲν ἔμεινε στὴν περιοχὴ τους, ἐνῶ ἐπίμονα ζητοῦσαν τὴν ἄμεση ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης, ἰδρύοντες συγχρόνως καὶ Σύλλογο ἀκτημόνων, μέλη τοῦ ὁποίου ἦσαν ἄνθρωποι κάθε ἄλλο παρὰ ἀκτῆμονες.

Στὸ τέλος νίκησαν. Τὰ κτήματα τοῦ Μοναστηριοῦ ἀπαλλοτριώθηκαν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ 40 στρέμματα παληοχώρια πού ἀνέφερα παραπάνω. Καὶ αὐτὰ πάλι μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα, ὁ καλόγερος μὲ πολλοὺς ἀγῶνες κατώρθωσε νὰ σώση, ἀπειλῶντας κάποτε, μικρὲς ομάδες ὄχλοκρατῶν πού ἤθελαν νὰ εἰσβάλλουν καὶ σ' αὐτὸ τὸ Μοναστήρι, μὲ τὸ πιστόλι στὸ χέρι, μέχρις ὅτου ἔφθασε ἡ Ἀστυνομία Σουφλίου. Ἡ ἐπακολουθήσασα τροποποιητικὴ ἀπόφαση τοῦ τότε ὑπουργοῦ Γεωργίας, κατοποίησε τὸ ζήτημα, ἀφήσασα τελικὰ τὰ 40 στρέμματα ὡς περιουσία τοῦ Μοναστηριοῦ, γιὰ τὴν συντήρησή του.

Τὰ χρόνια περνοῦν. Τὸ φῶσμα τοῦ πολέμου κρέμεται πάνω στὸ κεφάλι τῆς Ἀνθρωπότητος... 1940 Ἑλληνοϊταλικὸς Πόλεμος μὲ τοὺς γνωστοὺς θριάμβους μας... 1941 ὁ βραχνᾶς τῆς Γερμανικῆς μπότας, κυριαρχεῖ ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρο τῆς πατρίδας μας μέχρι τὸ ἄλλο.

Ἡ γωνιὰ αὐτὴ, παρέμεινε ἀπλή Γερμανοκρατούμενη, ἐνῶ ἄλλα μέρη τῆς σκλαβωμένης Ἑλλάδας, ἔμειναν στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν καὶ ἄλλα στὰ χέρια τῶν Βουλγάρων.

Ὅπως σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ἔτσι καὶ σ' αὐτὸ τὸ κομμάτι της, δημιουργήθηκαν ἀνταρτικὰ πού σκοπὸ εἶχαν τὴν ἀντίσταση κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καλῶντας σὲ συνεργασία ὄλους τοὺς Ἑλληνας. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅλοι ἔτρεξαν, προσέφεραν, ἀγωνίστηκαν, ὑπέφεραν, μαρτύρησαν γιὰ τὸν ἀγῶνα, ἄσχετα, τονίζω πᾶ μωρφὴ πῆρεν ὁ ἀγῶνας αὐτὸς τελικὰ καὶ τί συμφορὲς ἐπεσώρρευσε στὸν ἄτυχο τόπο μας.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους πού ἔδωσε τὸ παρὸν στὸν «Ἀγῶνα», ἦταν ὁ ἀξέχαστος καλόγερος. Ὁ εἰδικὸς ρόλος πού τοῦ ἀνατέθηκε ἀπὸ τὴν Ἀρχηγία, ἔγινε καὶ ἡ αἰτία νὰ ὑποφέρει ὅσα ὑπέφερε. Μέσα στὶς τάξεις τῶν Γερμανῶν, ὑπη-

ρετούσε και κάποιος πού ανήκε κάποτε στ' ανταρτικά. Ως έκ τούτου γνώριζε πρόσωπα και πράγματα και πού έγιναν άμέσως γνωστά στ' άφεντικά του, τούς Γερμανούς.

...3 Αύγουστου 1943, μόλις ξημέρωσε, ώρα 6, Γερμανοί ΕΣ—ΕΣ περιεκύκλωσαν τὸ Μοναστήρι, μπήκαν και συνέλαβαν τὸν καλόγερο Χρυσόστομο, τὴ στιγμή πού μόλις τελείωσε ἡ θεία λειτουργία κ' ἔβγαине ἀπὸ τὴν ἐκκλησία.

Ὁ καλόγερος μὲ ἐκπληξη ἀνάμεσα στους Γερμανούς και μὲ Γερμανικά ρούχα ντυμένο εἶδε κ' ἕναν Γύφτο, πού ἄλλοτε ὑπηρετούσε στ' ανταρτικά. Τότε τὰ κατάλαβε ὅλα.

Ταυτόχρονα, ἄλλο τμήμα Γερμανῶν, ἔπιανε και τὸ Δήμαρχο Σουφλίου τὸν ἀείμνηστο Παναγιώτη Δεμερτζῆ. Και τούς δύο τούς ἔκλεισαν στὰ μπουντρούμια τοῦ Διδυμοτείχου. Ὅλα αὐτὰ τὰ πληροφορήθηκε ὁ Νομάρχης Ἐβρου Εὐταξίας Σταῦρος και προαισθανθεὶς ὅτι ἔφτασε και ἡ σειρά του, ἔφυγε στὴ Μ. Ἀνατολή, στίς 15 Αύγουστου 1943, ὥρα 2 τὸ μεσημέρι.

Πληροφορηθέντες οἱ Γερμανοὶ τὴ φυγὴ τοῦ Νομάρχου, ξέσπασαν μὲ λύσσα στους δύο κρατουμένους, και τὸν μὲν ἠγοῦμενο τὸν ξυλοκόπησαν μέχρι κωφώσεως, τὸν δὲ Δήμαρχο Δεμερτζῆ μέχρις ἀφασίας.

Ἡ κράτησή τους στὸ Διδυμοτείχο, βάσταξε 10 μῆνες, ὁπότε μεταφέρθηκαν μὲ τὸ τραῖνο, στὸ στρατόπεδο τοῦ Παύλου Μελά, στὴ Θεσσαλονίκη.

Θυμοῦμαι και ἐγώ, τὴν ἡμέρα πού πέρασε τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ Σουφλί μὲ τούς κρατουμένους. Πληροφορηθέντες ἐγκαίρως τὸ γεγονός περί τούς 100 Σουφλιῶτες, παραταχθήκανε στίς πλαγιές, δίπλα στὴ Σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀμέσως ἔξω ἀπὸ τὸν σταθμὸ και ὅταν περνοῦσε τὸ τραῖνο, ἀρχίσαμε νὰ χαιρετοῦμε κουνώντας τὰ χέρια, δίνοντας κουράγιο στους κρατουμένους. Και αὐτοὶ τὸ ἴδιο, κουνώντας τὰ χέρια τους, ἀνταπέδιδαν τὸν χαιρετισμὸ μας.

Στὸ στρατόπεδο τοῦ Παύλου Μελά, παρέμειναν ἀρκετά, ἀπελευθερώθηκαν δὲ λίγο προτοῦ φύγουν οἱ Γερμανοί, χάρις στίς ἐνέργειες τοῦ ἠγομένου τῆς Μονῆς Βλατάδων —Παγκρατίου— ὁ ὁποῖος γνωρίζονταν μὲ ἕνα Γερμανὸ Στρατοδίκη, πού εἶχε γιатρέψει ἀπὸ μιὰ πάθηση και συνδεόνταν ἀπὸ τότε πολὺ στενά. Ὅταν ἔφυγαν καλά - καλά οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, οἱ δύο αὐτοὶ μάρτυρες, ξαναγύρισαν στὸν Ἐβρο.

... 1946. Ὁ βραχνᾶς τοῦ Ἐμφυλίου πολέμου, μὲ τὰ γνωστὰ ἐπακόλουθα ἀνάγκασε τούς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου, μαζί και τὸν καλόγερο Χρυσόστομο νὰ συγκεντρωθοῦν στὰ κέντρα και κυρίως στὸ Σουφλί. Τὸ μοναστήρι ἔμεινε ἐγκαταλελειμένο. Τὰ 3 χρόνια πού ἀφέθηκε στήν τύχη του, ἄφησαν ἄσβεστα τὰ σημάδια του. Οἱ τοῖχοι του μισογκρεμισμένοι, τὰ παράθυρα σπασμένα, τὰ πάντα λεηλατημένα. Τόσο, πού ὅταν μὲ χρόνους και καιροὺς ξαναγύρισε ὁ καλόγερος και τ' ἀντίκρισε, ἔκλαψε πολὺ ὥρα γιὰ τὸ κατάντημα τοῦ ἀγαπημένου του Μοναστηριοῦ.

Ἀμέσως ἔβαλε σὰν μοναδικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς του, τὸ ξαναζωντανεμά του,

σὸν τὸν Φοῖνικα τῆς Μυθολογίας. Ἐώδιεψε ἐκτὸς ἀπὸ τὶς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς του δυνάμεις καὶ ὅλες του τὶς οἰκονομίας πού ἔκανε γιὰ τὰ γηρατειά τοῦ καὶ ἔτσι σήμερα ἀντικρύζομε τὸ Μοναστήρι τῆς Κορνοφωλιάς, μὲ δὴν τὴν παλιὰ μεγαλοπρέπεια, μεγαλοπρέπεια ὅμως πού χρειάσθηκε τόσους ἀγῶνες καὶ θυσίες.

Στὸ σημερινὸ ἐπισκέπτη, παρουσιάζεται μιὰ ἐκκλησία ἄρκετὰ εὐρύχωρη, ὁμορφα βαμμένη καὶ στολισμένη, μέσα στὴν ὁποία γιὰ νὰ μπῆς, περνᾷς ἕνα Νάρθηκα μὲ κολῶνες (τύπου ἀρχαίου περιστυλίου).

Μέσα στὴν καθ' αὐτὸ ἐκκλησία φυλάγονται τὰ λείψανα τοῦ Ἀγ. Χαράλαμπος, βρῖσκεται δὲ σὲ μιὰ γωνιά καὶ ἕνα πηγάδι—τὸ ἁγίασμα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μεγάλη αὐλὴ πού ἔχει γύρω - γύρω, μαντρότοιχο ψηλὸ 2 μέτρα —ἔχει τὸ Μοναστήρι— ἕνα δίπατο κτίριο, μὲ δωμάτια καὶ σάλες, ὅπου ἐκτὸς ἀπὸ τὸν καλόγερο, ἔμεναν καὶ μένουν ὅσοι θέλουν μὲ τὴν παραμονή τους ἐκεῖ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ βαρεῖες ἀρρώστειες.

Ἄν λογαριάσουμε τὸν ψηλὸ καὶ γερὸ μαντρότοιχο —τὶς ὑπόγειες δεξαμενὲς καὶ ἀποθήκες— τὸ ἄφθονο νερὸ καὶ τοὺς ἀπαραίτητους βοηθητικὸς χώρους — φούρνους κλπ. θὰ σχηματίσουμε ἀμέσως τὴ γνώμη, ὅτι στὰ παλιὰ χρόνια, μποροῦσε νὰ βαστάξῃ σὲ μακρόχρονη πολιορκία.

Ἡ σημερινὴ ξαναζωντανεμένη μεγαλοπρέπεια τοῦ προκάλεσε καὶ πάλι τὸ φθὸνο τῶν διοικούντων τὴν Κορνοφωλιά, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν ὅπως καὶ στὰ παλιὰ χρόνια διάφορα ζητήματα εἰς βάρος του, πότε μὲ τὴν διεκδίκηση τοῦ ἄφθονου νεροῦ του, καὶ πότε μὲ τὴ λαθραία, ἀλλὰ μῶλλον κατευθυνομένη, ὑλοτόμηση τῶν γύρω ἀπὸ τὸ Μοναστήριο δένδρων. Ἡ σταθερὴ στάση τῆς Μονῆς Ἰθῆρων στὴν ὁποῖαν ἀναφέρθησαν τὰ παραπάνω, γλύτωσε καὶ τὴν φορὰ αὐτὴ τὴν λεηλασία καὶ ἀπογύμνωση τοῦ Μοναστηριοῦ. Τὸ σημερινὸ Μοναστήρι διαφεντεύεται ἀπὸ τὸν 10ον καλόγερο πού εὐτύχησαν νὰ ὑπηρετήσουν σ' αὐτό. Οἱ θητεῖες των καθορίζονται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ἀνανεώνονται κάθε φορὰ πού τυχὸν θὰ ἤθελε κανένας ἀπ' αὐτοὺς. Ὅπως ἀναφέραμε καὶ στὶς ἀρχὲς τῆς μελέτης μας αὐτῆς, ὁ πρῶτος γνωστὸς καλόγερος τοῦ ὁποῖου καὶ ἡ ἐπιτύμβια πλάκα σώζεται μπροστὰ στὴν Ἅγια Τράπεζα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ πού φέρει χρονολογία θανάτου του 1771 ὑπῆρξε ὁ Ἀὐξέντιος.

Μετὰ ἀπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ ὀλόκληρα χρόνια μᾶς εἶναι ἄγνωστο ποῖος καλόγερος ὑπηρετήσεν. Κι' ἐρχόμεστε στὸ 1896 βρῖσκοντας νὰ ὑπηρετῇ τὸν καλόγερο Ἰβηρίτη Γρηγόριο ἀπὸ τὴ Μακεδονία, μέχρι τὸ 1900. Τὸ 1901 καὶ γιὰ διάστημα 12 χρόνων δηλ. μέχρι τὸ 1912 βρῖσκoμε τὸν Ἰβηρίτη Πορφύριο ἀπὸ τὸ Ἀϊβαλί (Κυθωνίαι) τῆς Μ. Ἀσίας. Αὐτὸς βρῆκε τραγικὸν θάνατο φανευθεὶς ἀπὸ τοὺς ὑποχωροῦντας Τούρκους κατὰ τὸν Αὐτὸν Βαλκανικὸν Πόλεμο. Ἀπὸ τὸ 1912—1913 ὑπηρετήσεν ὁ ἀρχιμανδριτῆς Ἰβηρίτης Χρῦσανθος ἀπὸ τὸ Νιαρίγκοβο τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ὁ ὁ-

ποῖος ἐκδιώχθηκε ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους τὸ 1913 διότι δὲν δέχτηκε νὰ μημονεύσῃ τὸν δικὸν τους Ἐξαρχο ἀντὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Σὲ ὄλο τὸ χρονικὸ διάστημα τοῦ Αου Παγκοσμίου Πολέμου δηλ. μέχρι τὸ 1919, ἀφέντες τοῦ Μοναστηρίου παρέμειναν οἱ Βούλγαροι.

Τὸ σωτήριον ἔτος 1919 καὶ τῇ προτροπῇ τοῦ Στρατηγοῦ τῶν Συμμάχων Ντ' Ἐσπεραί, ἡ Μονὴ Ἰβήρων παρέλαβε τὸ Μοναστήρι, διορίσασα πρῶτον μεταπελευθερωτικὸν καλόγερον τὸν Ἰωαννίκιον μέχρι τὸ 1925.

Τὸ 1925 διορίσθηκε ὁ καλόγερος Ἰβηρίτης Χρυσόστομος Τσιριγώτης ἀπὸ τὸ Τσίριγο τῆς Σμύρνης καὶ ὁ ὁποῖος παρέμεινε μέχρι τὸ 1931 καὶ τὸν ὁποῖον διαδέχθηκε ὁ καλόγερος Ἀντύπας μέχρι τὸ 1936, αὐτὸν ἀκολούθησε ὁ καλόγερος Φιλάρετος μέχρι τὸ 1938 ὅποτε βλέπομε νὰ ξανάρχεται καὶ πάλι ὁ Προηγούμενος στὸ βαθμὸ Χρυσόστομος Τσιριγώτης, ὁ ὁποῖος ἄφησε σ' αὐτὸ καὶ τὴν τελευταία του πνοὴ τὴν 1ην Αὐγούστου 1965 ἡμέραν Κυριακὴ καὶ ὥρα 5,05 βωσανισθεὶς ἀπὸ τὴν καταραμένη ἀρρώστεια τοῦ Καρκίνου.

Τὸ μισὸ Σουφλί, δλόκληρη ἡ Κορνοφωλιὰ καὶ πολλοὶ φίλοι του ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ παρηκολούθησαν τὴν κηδεῖα του καὶ θάφτηκε στὸ Νεκροταφεῖο τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου Κορνοφωλιάς, δίπλα στὸν τάφο τοῦ φίλου του Ἱστορικοῦ Κων/νου Κοιρτίδη. Ἡ ψυχὴ ὅλων ἐκείνων ποὺ τὸν γνώρισαν καὶ συνεργάστηκαν καὶ ἔζησαν ἀπὸ κοντὰ μαζί του, ἔνωωσε καὶ νοιώθει καὶ θὰ νοιώθῃ ἓνα μεγάλο κενό. Ἄς εἶναι ἕλαφρὸ τὸ χῶμα ποὺ σὲ σκεπάζει ἀείμνηστε Καλόγερε Χρυσόστομε.

Πρὶν καλὰ - καλὰ μάθουμε τὴν ἀφιξὴ καινούργιου καλόγερου καὶ πρὶν περῶσει ἓνας μῆνας ἀπὸ τὴν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του, πληροφορηθήκαμε τὸν ξαφνικὸ θάνατο τοῦ καινούργιου καλόγερου Νεόφυτου Ζαχαριάδη, ἀπὸ τὴν περιοχὴ Παγγαίου.

Σήμερα ἡγούμενος τοῦ Μοναστηριοῦ εἶναι ὁ λεβεντόκομος, Κρητικὸς τὴν καταγωγὴν, Ἰβηρίτης Γρηγόριος, ὁ ὁποῖος ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τοῦ προηγούμενου τοῦ καλόγερου Χρυσόστομου, ὑποσχέθηκε στὸν ἑαυτὸ του νὰ ξοδέψῃ ὅλες τὶς δυνάμεις, ὑλικὰ καὶ ψυχικὰς, γιὰ νὰ μπορέσῃ καὶ πάλιν τὸ Μοναστήρι τῆς Κορνοφωλιάς νὰ βρῇ τὶς μεγαλόπρεπες ἡμέρες ποὺ ἀξιώθηκαν οἱ προκατόχοί του, μὰ προσάντων ὁ Χρυσόστομος Τσιριγώτης, νὰ χαρίσῃ σ' αὐτό, ὕστερα ἀπὸ τὴ μικρὴ διακοπὴ τῆς κωσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Χρυσόστομου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου ἀτυχου Νεόφυτου Ζαχαριάδη.

Ἀξίζει, εἶν' ἀλήθεια, τὸν κόπο νὰ τὸ γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸ ἐπισκεφθῇ κανεὶς τὸ ἱστορικὸ Μετόχι αὐτό, νὰ γνωρίσῃ τὴν ἱστορίαν του, ἀλλὰ σύγχρονα νὰ θαυμάσῃ τὴν ὁμορφὴν τοποθεσίαν που καὶ ταυτόχρονα τὴν περίφημην Ἀγιορείτικην φιλοξενείαν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

Σουφλί, 1966

Δημοδιδάσκαλος

Ἐπίγραφον τοῦ Πατριαρχικοῦ Συγγιλίου (ἀπόφασις) διὰ τοῦ
ὁποίου ἀναγνωρίζονται τὰ δικαιώματα τοῦ Μετοχίου τῆς Μονῆς
Ἰθῆρων στήν Κορνοφωλιά

Γαβριήλ Ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων/λεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰ-
κουμενικὸς Πατριάρχης.

Πολὺς ὁ λόγος καὶ γενναία ἡ φροντίς καὶ ἄγρυπνος ἡ μέριμνα τῇ κοινῇ
ταύτῃ μητρὶ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία...

... Ἐπειδὴ τοιγαροῦν προσεκομίσθη καὶ ἐνεφανίσθη ἤδη τῇ ἡμῶν μετριό-
τητι ἐν παλαιγενῆς συγγιλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα ἐκδοθὲν κατὰ τὸ πα-
ραλελυθὸς χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν πεντηκοστὸν ἔκπον (1756) ἐπὶ τῶν ἡμε-
ρῶν τοῦ Ἀιδήμου Πατριαρχοῦ Κυρ. Κυρίλλου, διαλαμβάνω οὕτως ὅτι ἐνε-
φανίσθη τὸ τότε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν ἴσον ἀπαράλλακτον συγγιλιῶδες γράμμα τοῦ
πρὸ ἐκείνου πατριαρχεύσαντος αἰδήμου Παΐσιου δι' οὗ ἐδηλώθη ὅτι τὸ κατὰ
τὴν Ἐπαρχίαν Διδυμ/χου πλησίον τοῦ χωρίου Κορνοφωλιάς λεγομένου, κεί-
μενον ἱερὸν καὶ σεβάσιμον μοναστήριον τὸ σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπε-
ραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κοιμήσεως, ἄνωθεν μὲν διετέλεσεν ἐνο-
ριακὸν δίκαιον τῆς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Διδ/χου, διεξαγόμενον ὑπὸ τῶν
κατὰ καιροὺς ἀρχιερατικῶς Προϊσταμένων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ, χρέους δὲ
βαρυτάτοις ὑποπεσὸν καὶ μὴ δυνάμενον ἔτι ἀπαντᾶν τοῖς δανεισταῖς, τὰ ἔσχατα
ἐκινδύνευσεν ἅτε τῶν δανειστῶν ἐξωτερικῶν ὄντων ἐπιμενόντων δεινῶς τῇ ἀ-
πατήσει τῶν δανείων καὶ τὰ πάνδεινα ἐπαπειλούντων κατὰ τῆς Σεβασμίας
ταύτης Μονῆς καὶ ὅτι ἐν τοιοῦτῳ καὶ τηλικούτῳ κινδύνῳ εὐρισκομένον τοῦ ἱεροῦ
τούτου Μοναστηρίου καὶ μηδαμῶθεν τὰ πρὸς βοήθειαν ἔχοντας, Προηγουμένους
τῆς Ἰθρητίτης Αὐξέντιος, ἀνεδείξατο καὶ ἀπελογήσατο πρὸς δανειστὰς ἅπαν
τὸ χρέος τοῦ ἱεροῦ τούτου Μοναστηρίου καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸ μετὰ πάντων τῶν
προσόντων αὐτῶν κτημάτων, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, προσηλώσας τότε τῇ ρη-
θείᾳ Σεβασμίας Μονῆς τῶν Ἰθῆρων τῇ κατὰ τὸ Ἀγιώνυμον Ὄρος τοῦ Ἀθωνος
κειμένη καὶ πεποιήκεν Μετόχιον αὐτῆς ἀναφαιρετον καὶ ἀναπόσπαστον. Μετὰ
δὲ ταῦτα διὰ γνώμης καὶ συγκαταθέσεως ἐκείνου τοῦ Μακαρίου Μητροπολίτου
Διδ/χου Κυρ. Αὐξέντιου καὶ τῶν χριστιανῶν τοῦ ρηθέντος χωρίου Κορνοφω-
λιάς καὶ μὴν δι' ἐγγράφου ἀξιώσεως τοῦ Μητροπολίτου ἐκείνου Διδ/χου, ἀνή-
γαγον αὐτὸ ὑπὸ τὴν Πατριαρχικὴν περιωπὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτου Οἰκου-
μενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου καὶ διὰ τοῦ προσεκομθέντος συγγιλιῶδους γράμ-
ματος. Ἐπεβεβαιώθη ἡ συνένωσις αὐτοῦ μετὰ τῆς ρηθείσης Σεβασμίας Μο-
νῆς Ἰθῆρων καὶ ἐπεβραβεύθη αὐτῷ ἡ σταυροπηγιακὴ ἀξία καὶ ἐλευθερία καὶ
ἐγένετο τὸ αὐτὸ Μοναστήριον Πατριαρχικόν, σταυροπηγιακόν, ἐλεύθερον πάντῃ
καὶ ἀκαταπάτητον συνηνωμένον τῇ ρηθείᾳ Ἱερῶ Μονῆς τῶν Ἰθῆρων. Ἐκτοτε
γοῦν διετέλεσε τὸ εἰρημένον τοῦτο ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Ὑπεραγίας Ἡμῶν
Θεοτόκου τῆς Κοιμήσεως, τὸ κείμενον πλησίον τοῦ χωρίου Κορνοφωλιάς λε-

γομένου σταυροπηγιακόν και μετόχιον συνηγαμένον και προσκεκληρωμένον μετόχιον και οϊον ειπείν αχωρίστου συμβεβηκότος τόπον επέχον έν τῇ ρηθείση Σεβασμία Μονῇ τῶν Ἰβήρων και ἐξουσιαζόμενον και δεσποζόμενον και διεξαγόμενον τε και διακυβερνόμενον υπό τῶν κατά καιροῦς ἐκέϊσε ἀποστελλομένων δσοιότατων Ἰβηρητῶν Πατέρων και κώδεμίαν ἐπήνεγκαν αὐτῷ ἐτήρειαν και ἐνόχλησιν οἱ ἀρχιερατεύσαντες έν τῇ ἐπαρχία ταύτῃ Διδυμ/χου.

Ἄλλα προλαβόντος ἔφθασε διά τινος περιστάσεως, λόγω οἰκονομίας χορηγηθῆναι τῷ ἤδη ἀρχιερατεύοντι έν τῇ ἐπαρχία ταύτῃ Διδ/χου Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Διδ/χου ὑπερτίμῳ και Ἐξάρχῳ Ροδότης έν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ και συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος Κυρ. Παϊσίου, ἡ διοικήσεις και ἐξουσία τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου, δι' ἣν ὁπωσδήποτε πρὸς κερδὸν δοθείσαν αὐτῷ διοικήσεις τοῦ εἰρημένου Μοναστηρίου πολλά συνέβη ἐριστικά και φιλόνοκα μεταξύ αὐτοῦ ἱερότητος και τῶν δσοιότατων πατέρων Ἰβηρητῶν, ἃ και σιγῇ παρατρέχομεν.

Τελευταίον δὲ ἤδη σκέψεως κοινῆς γενομένης περὶ ὑποθέσεως ταύτης και ὅμα ἐφανισθέντων τῶν πρεσβυγενῶν πατριαρχικῶν και συνοδικῶν συγγιλιῶν γραμμάτων παρὰ τῶν δσοιότατων Ἰβηρητῶν πατέρων και τῶν δικαίων αὐτῶν ἐπισταμένως ἀνακαθέντων και τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος συνηγορίαν πλουτούντων, ἐξενίχθη κοινὴ συνοδικὴ ψήφος και ἀπόφασις ἀμετάθετος, ὅπως ἡ μὲν ἱερότης αὐτοῦ ἀποστῆ τῆς διακατοχῆς και ἀντιποιήσεως τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου προσεπικυρωθῆ δὲ κατοχυρωθῆ ἐδραίως τε και μονίμως ἡ τὲ σταυροπηγιακὴ ἀξία τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου και ἡ ἀρχαία προσήλωσις και συνένωσις αὐτοῦ λόγω μετοχίου έν τῇ Ἱερᾷ και Σεβασμία Μονῇ τῶν Ἰβήρων, κατά τὰ παλαιγενῆ πατριαρχικά και συνοδικὰ συγγιλιῶδη γράμματα, ὅπερ σὺν τῷ δικαίῳ αὐτῷ εὐλαδούμενοι και δικαιοπραγούντος προσκόρωσ, γράφομεν και ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν ἡμᾶς Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων και ὑπερτίμων τῶν έν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν και συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ διαλειφθὲν Ἱερὸν Μοναστήριον τὸ σεμνυνόμενον ἐπ' δνόματι τῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κοιμήσεως και κείμενον πλησίον τοῦ χωρίου Κορνοφωλεᾶς καλούμενον, έν τῇ ἐπαρχία Διδ/χου, ὡς ἐπ' εὐλόγοις αἰτίας προσηλωθὲν τῇ Σεβασμία Βασιλικῇ και Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῶν Ἰβήρων και Μετόχιον αὐτῆς γερονὸς σταυροπηγιακῆς τε ἀξίας και χάριτος ἀξιωθὲν παρὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, εἶη και λέγηται και παρὰ πάντων γνωρῆζεται, Πατριαρχικόν, Σταυροπηγιακόν ἐλεύθερον, ἀδοῦλωτον και ἀκαταπάτητον συνηγαμένον και προσκεκληρωμένον τῇ ρηθείση Ἱερᾷ Μονῇ τῶν Ἰβήρων μετὰ πάντων τῶν τε ἤδη προσθέντων και τῶν μετέπειτα προσεθεσμένων κτημάτων και πραγμάτων και ἀφιερωμάτων, ἀναφαιρέτως και ἀναπεσπᾶστος ἕως ὅτου ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον περιτρέχον κύκλον και ὑπ' αὐτῆς διεξαγόμενον και διακυβερνόμενον, ἀνενόχλητόν τε ἀνεπηρέαστον και ἀσύδοτον διατελεῖ και ὅλος ἀκαταπάτητον παρὰ τε τοῦ ἤδη ἀρχιερατεύοντος έν τῇ

ἐπαρχία ταύτη Διδ/χου, καὶ συναδέλφου ἡμῶν Κυρ. Παῖσιου καὶ παρὰ τῶν μετέπειτα διεξαγομένων τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ Μητρόπολιν καὶ παρὰ παντὸς ἄλλου προσώπου, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλον παρέχειν, οὔτε ὑποτελεῖν, ἀλλὰ ἀνώτερον διατελοῦν πάσης ἐπηρείας καὶ ἐνοχλήσεως καὶ χρηματικῆς ἀπατησεως, μνημονευομένων ἐν αὐτῷ ἀενάως τοῦ κανονικοῦ Πατριαρχικοῦ ὀνόματος ὡς νενομίσται, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ συνασκοίμενοι ὁσιώτατοι πατέρες μένοντες ἀνενόχλητοι καὶ ἀνεπηρέαστοι ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ὀφείλουσι διάγειν εἰρηνικῶς καὶ ἡσυχῶς καὶ φιλαλληλῶς, φροντίζοντες τῆς συστάσεως καὶ βελτιώσεως τοῦ αὐτοῦ Μοναστηρίου.

Τούτων οὖν καλῶς ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθέντων καὶ συνοδικῶς ἀποφανθέντων, ὅστις καὶ ὅποιος τῶν ἀπάντων εἴτε τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου τυγχάνων, εἴτε τῶν λαϊκῶν τάξεων τοιμήσῃ διασεῖσαι καὶ ἀνατρέψαι τι τῶν ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἀποφανθέντων καὶ διορισθέντων καὶ καταπεμβῆναι τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος τοῦ αὐτοῦ Μοναστηρίου, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζὼν καὶ φρονηματίας καὶ κακότροπος, ἀφωρισμένος εἶη παρὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδαιρέτου μακαρίας Τριάδος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ἐνοχος τῷ πυρὶ τῆς γένεης.

Εἰς γοῦν εἰδειξὶν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν Συγγίλιον, ἐν μεμβράναις γράμμα καὶ καταστρωθὲν ἐν τῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀπελύθη τῇ Ἰερᾷ ταύτῃ Μονῇ τῆς Κοιμήσεως καὶ δέδοται εἰς χειρὰς τῶν αὐτῶν Ὀσιωτάτων Ἰθρητηῶν Πατέρων πρὸς ἀσφάλειαν, ἐν ἔτει σωτηριῶ Χιλιοστῶ ἐπιτοκοσιοστῶ ὀγδοημοστῶ πρώτῳ κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἐπινεμήσεως δεκάτης τετάρτης (1781/14—6).

Γαβριήλ Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων)πόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

1) Ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος

2) Ὁ Καλληδόνης Παρθένιος

3) Ὁ Τυρνάβου Καλλίνικος

4) Ὁ Σμύρνης Προκόπιος

5) Ὁ Νικομηδείας Μελέτιος

6) Ὁ Δέρκων Ἀνασίας

7) Ὁ Προύσης Ἀνθίμος

8) Ὁ Χριστιανουπόλεως Ἱερεμίας

9) Ὁ Βυζίης Γεράσιμος

Τὸ ἀντίγραφον ἐθεωρήθη διὰ τὸ γνήσιον ἀπὸ τῆς Ἰερᾶς Μονῆς τῶν Ἰθήρων, τῇ 1.9.1956.

Ἔ π ο γ ρ ά φ ο υ ν

- 1) Εὐθύμιος (προηγούμενος)
- 2) Λεόντιος
- 3) Μιχαήλ

Τὰς σφραγίδας τὰς ἐθεώρησαν οἱ Ἐπιστάται τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

ΕΡΩΤΑΣ · ΑΡΑΒΩΝΑΣ · ΓΑΜΟΣ ΣΤΟ ΣΟΥΦΛΙ
Μεταξίας Τσακμάκη Διδασκαλίσης

Συλλέκτης πληροφοριῶν

Μεταξία Τσακμάκη Διδ/σα τοῦ Β' Δημοτικοῦ σχολείου Σουφλίου.

Πληροφοριοδότες

- 1) Δημήτριος Σεϊτανίδης ἐτῶν 74 (Συνταξιούχος Διδάσκαλος)
- 2) Χρυσὴ Τσακμάκη ἐτῶν 80 (Οἰκιστὴς)
- 3) Πασχάλης Τσακμάκης ἐτῶν 76 (Συνταξιούχος Δημόσιος ὑπάλληλος)
- 4) Γεώργιος Καφαλίδης ἐτῶν 78 (Συνταξιούχος Δημοτικός ὑπάλληλος)
- 5) Δημήτριος Μπράτσας ἐτῶν 92 (Γεωργός)
- 6) Ἰωάννης Γιαβαχτσιᾶς ἐτῶν 88 (Γεωργός)
- 7) Σταμάτα Γιαβαχτσιᾶ ἐτῶν 85 (Οἰκιστὴς)

Οἱ ἀνωτέρω μᾶς ἔδωσαν πληροφορίες τῆς ἐποχῆς των, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς πού ζοῦσαν οἱ γονεῖς καὶ οἱ παππούδες τους. Ἔτσι τὰ ὄσα γράψαμε γινόνταν πρὶν 150 χρόνια περίπου.

1ον ΕΡΩΤΑΣ

Ἐρωτας ἀγνός, τίμιος, πλατωνικός, ὑπῆρχε μόνον. Γιατὶ οἱ νέοι καὶ οἱ νέες τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ζοῦσαν πολὺ περιορισμένα. Ἰδιαιτέρως οἱ νέες δὲν ἔβγαιναν ποτὲ μόνες. Οἱ νέοι κυκλοφοροῦσαν μόνοι βέβαια, ἀλλὰ δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ χαιρετίσουν ἔστω, τίς νέες πού ἀγαποῦσαν. Μόνον τίς Κυριακὲς καὶ τὰ «σνάρακα» (= Ἀποκριῆς - Πάσχα - Χριστούγεννα κλπ.), θὰ πήγαιναν στοὺς χοροὺς πού γίνονταν στὶς πλατεῖες (Γιλαδαρὰ - Γιλαδαροῦδα - Κούτσουρου - Μσουχώρι - Σαρμπνάρι) καὶ ἐκεῖ θὰ βλέπονταν. Καὶ στὸ χορὸ ἀκόμα ὅμως δὲν θὰ μιλοῦσαν ποτέ, ἔστω καὶ ἂν ὑπῆρχεν αἰσθημα μεταξὺ τους. Ὅταν μία νέα ἔσερνε τὸ χορὸ δὲν τολμοῦσε κανένα παλληκάρι νὰ πιαστῆ ἀπ' αὐτὴν ἂν δὲν ἦταν συγγενῆς τῆς. Ἄν κανένας τολμοῦσε νὰ κἀνῃ ἓνα τέτοιο

διάβημα θὰ τὸ πλήρῳ πολὺ ἀκριβὰ. Ἄν οἱ ἐρωτευμένοι γίνονταν ἀντιληπτοί, δὲν ἀποκλείονταν στὸν ἐπόμενον χορὸ νὰ ἀκούσουν καὶ τὸ τραγούδι τους. Γι' αὐτὸ ὅταν δύο νέοι ἀγαπιόνταν θὰ ἔπρεπε ὁ νέος νὰ σταίη προξενήτρα στοὺς γονεῖς τῆς κοπέλλας. Αὐτὴ ἦταν γυναῖκα παντρεμένη. Ἐπαιρνε χτένια καὶ μτάγια (γιὰ νὰ μὴν καταλάβουν οἱ γείτονες) τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς της, καὶ πῆγαινε στὸ σπίτι τῆς νύφης.

Ἐκεῖ γινόταν ἡ συμφωνία (ὁ λόγος) μὲ τὸν πατέρα τῆς νέας. Συζητοῦσαν δὲ καὶ γιὰ τὸ (Μπαμπὰ—χακί) = (Δίκαιο τοῦ μπαμπὰ). Καθοριζόταν σὲ λίρες Τουρκίας γιατί αὐτὸ ἦταν τὸ νόμισμα. Αὐτὸ θὰ τὸ ἔδινε ὁ γαμπρὸς στὸ πεθερὸ μετὰ τὸ γάμο. Ἄν συμφωνοῦσαν σὲ ὅλα τότε ἡ προξενήτρα πῆγαινε στὸ σπίτι τοῦ νέου, γιὰ νὰ μεταβιβάσῃ στοὺς γονεῖς του τὸ ἀποτέλεσμα. Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἡ προξενήτρα μὲ τὸν ἄντρα της πῆγαιναν τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ ἢ γιορτῆ καὶ ἔφερναν τὰ σμάδια (βέρα ἀσημένια, μαντήλι καὶ βασιλικό). Ἡ νύφη τοὺς ἔδινε βέρα καὶ μαντήλι γιὰ τὸν γαμπρὸ, πετσέτα γιὰ τὸν πεθερὸ, γιασμὰ (μαντήλα) γιὰ τὴν πεθερά, μαντήλι καὶ γιασμὰ γιὰ τοὺς προξενητάδες. Μετὰ ἡ νύφη, τοὺς κερνοῦσε ρακί (οὔζο) αὐτοὶ δὲ εὔχονταν (ἄντι νὰ ζήσουν). Ἐπὶ γινόταν τὸ κρυφὸ, (τὰ τελειώματα). Τὸν κρυφὸ αὐτὸ ἀρραβῶνα ὁ κόσμος τὸν μάθαινε ἀπὸ τὰ δῶρα ποὺ ἔβλεπε στὴ νύφη - στὸ γαμπρὸ καὶ στὴν προξενήτρα, τὴν ἐπομένη ἡμέρα. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ὁ νέος καὶ ἡ νέα ἦταν πλέον σιβασμένοι (ἀρραβωνιασμένοι). Τὸ κορίτσι ἦταν ἡ γιακλή (ἀρραβωνιαστικιά) καὶ ὁ νέος ἦταν ὁ γιακλῆς (ἀρραβωνιαστικός). Τὰ ἀδέρφια τῆς νύφης τὸν γαμπρὸ τὸν φώναζαν μπασιάκου (= γαμπρὸ) ἐκεῖνος δὲ μπαλντζις (= κουνιάδος). Μετὰ τρεῖς ἢ ἕξι μῆνες ἀνάλογα μὲ τὴν οικονομικὴ τους κατάστασιν γινόταν οἱ ἐπίσημες πλέον ἀρραβῶνες. Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ νέος οὐδέποτε μιλοῦσε μὲ τὴ νέα, οὔτε καὶ πῆγαινε στὸ σπίτι της.

2ον ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ

Ἐνα Σάββατο βράδυ ἢ παραμονὴ γιορτῆς οἱ προξενητάδες πῆγαιναν στὴ νύφη τὰ ἐπίσημα σμάδια (δῶρα). Ἡ προξενήτρα εἶχε πάνω στὸ κεφάλι της τοῦ σνί (= ξύλινος στρογγυλὸς δίσκος) ὁ ὁποῖος στηριζόταν σὲ στρογγυλὴ βάση. Τὰ δῶρα αὐτὰ ἦταν: Μαγλικά—διστιμέλι (μαντήλι μεταξωτὸ) πκάμισο—καφτάνι—φουστάνι (εἶδος φουρὸ) πιαράτσια (κάλτσες)—κουντούρια (παπούτσια) μιὰ μπουρλιά (κορδέλλα στὴν ὁποίαν ἦταν ραμμένα μιὰ ντούμπλα (χρυσὸ νόμισμα δυνάμιση λιρῶν) καὶ πολλὰ φλουριά. Αὐτὸ θὰ τὸ κρεμοῦσε ἡ νύφη στὸ λαιμὸ της ὅταν στολιζόταν νὰ βγῆ ἔξω. Μιὰ κλούρα (ψωμί) καὶ ἓνα πιάτο μὲ βρασημένο ρύζι. Ἡ νύφη χαιρετοῦσε τρεῖς φορὲς μὲ κλίση τοῦ σώματος (εἶδος μετάνοιας) καὶ ἔπαιρνε δῶρα. Κατόπιν ἔστρωναν τὸ τραπέζι μὲ τὰ καλύτερα φαγητὰ καὶ παλαιὸ κρασί. Τότε ὁ πατέρας τῆς νύφης ἔκοβε σταυρωτὰ τὴν κουλούρα στὸ κεφάλι του. Μετὰ τὴν ἔκοβαν σὲ φρέτες ἔ-

βαζαν και μιὰ κουταλιά από ρύζι και μοίραζαν σ' όλους. Αυτοί δὲ ἔτρωγαν και εὔχονταν: Νὰ μᾶς ζήσουν. Νὰ μᾶς ζήσουν. Μετὰ τὸ φαγητὸ ἀρχίζαν τὰ τραγούδια και ὁ χορὸς. Αὐτὰ ἦταν τὰ στουλιδία (ἀρραβάνας)!

1. ψές προυψές (ἐπιτραπέζιο)

—Ψές προυψές εἶπα νὰ ἔρθου
μ' ἔπιασε ψιλή βροχή
—"Ἄς ἡρχόσουνα καιμένη
κι' ἄς βριχόσουνα πολύ.
Εἶχα ρούχα νὰ σ' ἀλλάξου
πάπλουμα νὰ κοιμηθῆς
κι κουρμι για ν' ἀγκαλιάσῃς

ὥσπου νὰ τοῦ βαρεθῆς
Στρῶσει στρῶμα κουκουλέϊνιο
πάπλουμα μεταξουτὸ
για νὰ πέσου νὰ πλαγιόσου
και νὰ γλυκοκοιμηθῶ
Κι κουρμι για ν' ἀγκαλιάσου
ὥσπου νὰ τοῦ βαρεθοῦ

2. "Αγουρους που τὴ Φραγκιά (χορὸς σταυρωτὸς)

"Αγουρος που τὴν Φραγκιά
κόρ' ἀπ' τὴν Ἀνατουλή
ἦρθαν κι' ἀνταμώθηκαν
πέρα που τὸν πότα μου
Κόρη τὸν παρακαλεῖ
πέρασει μένα γόρι μου
πέρα που τὸν πόταμου
Νὰ πάρ' τοῦ γκιουρντάνι μου
Δὲν τοῦ θέλου κόρη μου
δὲν τοῦ καταδέχουμι
πάλι τὸν παρακαλεῖ
πέρασει μένα γόρι μου
πέρα που τὸν πόταμου
νὰ πάρ' τοῦ ζουνάρι μου
Δὲν τοῦ θέλου κόρη μου
δὲν τοῦ καταδέχουμι
Πάλι τὸν παρακαλεῖ
πέρασει μένα γόρι μου
νὰ πάρ' τοῦ καφτάνι μου
Δὲν τοῦ θέλου κόρη μου
Δὲν τοῦ καταδέχουμι
Πάλιν τὸν παρακαλεῖ
Πέρασει μένα γόρι μου

πέραν που τὸν πόταμου
Θὰ σοῦ δώσω φίλημα
φίλημα κι' ἀγκάλιασμα
Σὰν ἀητὸς τὴν ἀρπαξει
πέρα τὴν ἀπέρασει
Δὸς μου κόρη μ' τοῦ φίλημα
δὸς μου κι τ' ἀγκάλιασμα
Βάσια - Βάστ' γόρι μου
νὰ φανοῦν τὰ σπίτια μας
κι τὰ κираμίδια μας,
Φάνηκαν τὰ σπίτια τους
κι τὰ κираμίδια τους
Πάλιν τὸν παρακαλεῖ
Δὸς μου κόρημ τοῦ φίλημα
δὸς μου κι τ' ἀγκάλιασμα
νὰ φανῆ κι μάνα μου
Φάνηκι κι μάνα της
Πάλι τὴν παρακαλεῖ
Δὸς μου κόρημ τοῦ φίλημα
δὸς μου τὸ τ' ἀγκάλιασμα
"Ἐβγα - ἔβγα μάνα μου
μ' ἓνα πνάκι πίτυρα

3. ψές ἦταν βραδυὰ για νάρθω (ἐπιτραπέζιο)

Ψές ἦταν βραδυὰ για νάρθω
μ' ἔπιασε ψιλή βροухή
τοῦ θεὸ παρακαλοῦσα
για νὰ σ' εὔρου μοναχή

Κι' οὔδι μοναχή σὶ βρήκα
κι' οὔδι μὶ τὴ μάνα σου
μὶ λουλούδια στουλισμένη
μὶ τίς φιληνάδεις σου.

Ἐπίσης χόρευαν μὲ τὰ κἀλήματα ἢ παιγνίδια (ὄργανα). Ἦταν δὲ αὐτὰ γκάιντα καὶ ἀργότερα βιολί, κλαρίνο κλπ. Μετὰ ἀπὸ τὸ γλέντι ἡ νύφη ἔβαζε στὸ ἴδιο σπὶ τὰ ἀντίδωρα. Πουκάμισο ὑφαμένο ἀπὸ τὴν ἴδια, κάλπες ποὺ ἔπλεξε μόνη της, γιασμάς (μαντήλα) γιὰ τὴν πεθερὰ πετσέτα τὸν πεθερό, ἄσπρες μισόλις (λεπτὸ βαμβακερὸ ὕφασμα κεντημένο στὶς τέσσερις γωνίες ποὺ τὸ φοροῦσαν οἱ γυναῖκες) δῶρα γιὰ συγγενεῖς. Τὰ ἔβαζε πάλι ἡ προξενήτρα στὸ κεφάλι καὶ ἐπέστρεφαν στὸ σπῆτι τοῦ γαμπροῦ. Ἐκεῖ στρώνονταν καὶ πάλι τραπέζι καὶ τὸ γλέντι συνεχιζόταν μέχρι τὸ πρωῒ.

4. Στὸ σπῆτι τοῦ γαμπροῦ (ἐπιτραπέζιο)

Ἄσπρα μου περιστέρια
κ' ἄμορφα πουλιὰ
στοὺν τόπου ποὺ θὰ πάτη
κι θὰ γυρίσητη
νὰ γράψου ἓνα γράμμα
στὰ φτερούγια σας
νὰ πάτη τὴν μανά μου χειριτίσματα
Νὰ μὴν τῆς πῆτει χάθηκα
ἀλλὰ ραβώνιασα
πῆρα τ' ν' Ἀρμινουπούλα
δικαουχτῶ χροινὴ

τῆς μάγισσας κουρίτσι
τῆς μάγισσας παιδί
μαγεύει τὰ καρῶθια
κι δὲν ἄρμινᾶν
μεγεύει κι τὶς στράτεις
κι δὲν κουρνιαχτάν,
ἔκλινησα νὰ πάγου
χιόνια κι βρουχῆς
στοὺν γυρισμὸ γυρίζου
πάλι ξαστριγιές.

5. Ν' οὔλις βιργούλις εἵντεις δῶ (πηδηχτὸς)

Ν' οὔλις βιργούλις εἵντεις δῶ
δικὴ μ' βιργούλα δὲ ντ' ἰδῶ
παγαίν' στὴ βρύση γιὰ νερὸ
πάγω καὶ γὼ νὰ πῶ νερὸ
νὰ τῆς θουλώσου τοῦ νιρὸ
νὰ τῆς τσακίσου τὸ σταμνὶ

νὰ πῆ στὴ μάνατς ἀδειανὴ
Ποῦνει κουρὴ μου τοῦ σταμνὶ
Μάνα μου στραβουπάτησα
κι ἔπισα κι τοῦ τσακίσα
Δὲν εἶνι στραβουπάτημα
Μὸν εἶν' ἀγορουφίλημα.

6. Ν' ὄξου στοῦ Φιγγαράκι (Συρτὸς)

Ν' ὄξου στοῦ Φιγγαρά... Βαί ἁμὰν ἁμὰν
Ν' ὄξου στοῦ Φιγγαράκι στὴν ἄστρουφιγγιά (δὶς)
Κάθιτ' ἓνα κουράσιου κι' μοιρουλουγεῖ
Κάθιτ' ἓνα κουρά... Βαί ἁμὰν ἁμὰν
κάθιτ' ἓνα κουράσιου κι' μοιρολογεῖ (δὶς)
Τί κλαῖς, τί κλαῖς κουράσιου κι' μοιρουλουγεῖς
Καλὸν ἔχου στὰ ξένα στὰ παντάξινα
κι' οὐδὲ γραφὴ μοῦ στέλνει, οὐδὲ μοιρουλουγιὰ
Κι' τώρα ποὺ μοῦ στέλνει μαῦρα γράμματα
ἂν θέλ'ς κόρη μ' παντρέψου θέλεις καρτηρεῖς

Κι' αν θέλς τὰ μαῦρα βάλει κι ἔλα νὰ μὲ βρῆς
 Πῆρα τ' ν' Ἀρμινουπούλα πσ' μάγισσας κουρίτσ
 μαγεύει τις θαλάσσις κι δὲν ἔρχομι
 Σὰν τὰ κινήσου νάρθου χιόνια κι βροχῆς
 κ' ἂν τὰ γυρίσου πίσου οὔλου ξωστηρεῖς.

Τὴν Κυριακὴ στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ κρεμοῦσαν τὰ δῶρα τῶν ἀρραβῶνος σὲ σχοινιά. Πήγαιναν ὁ κόσμος τὰ ἔβλεπαν καὶ γινόταν τὸ σχετικὸ κουτσομπουλιό. Μετὰ τοὺς κερνοῦσε ἡ νύφη ζαχαρωτὰ καὶ ρακί (οὔζο) καὶ αὐτοὶ εὐχόνταν: Νὰ ζήστη. Νὰ ζήστη.

Τὴν ἐπομένῃ μοίραζαν τὰ δῶρα στοὺς ἰσυγενεῖς καὶ στοὺς προξενητάδες. Ὁ γαμπρὸς θὰ ἔπρεπε νὰ πάη στὴ νύφη τὴν ἄλλη Κυριακὴ συνοδευόμενος ἀπὸ συγγενεῖς τῆς νύφης καὶ ἀπὸ ἓνα φίλο του. Μετὰ κάθε Κυριακὴ καὶ γιορτὴ πῆγαινε μόνος του. Ποτὲ ὅμως δὲν ἔβλεπε τὴν μνηστὴ μόνη οὔτε καὶ συζητοῦσε μαζί της. Ἡ νύφη δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπισκεφθῆ ποτὲ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ἔστω καὶ σὲ ὥρες λύτης ἢ χαρᾶς. Ἐξω νὰ βγοῦν μαζί δὲν ἐπιτρεπόταν. Μονάχα στὰ νυχτέρια καὶ στοὺς χοροὺς ἰσναντοῦσε ὁ ἓνας πὸν ἄλλον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ νύφη θὰ ἔπρεπε πάντα νὰ συνοδεύεται ἀπὸ συγγενεῖς της.

Καλύτερη νύφη ἦταν ἐκείνη πού ἐγνεθε καὶ ὕφαινε μόνη της τὰ προικιά της στὸν ἀργαλειό (ἢ μεταξωτὰ ἢ μάλλινα ἢ βαμβακερά). Γιὰ νὰ ἐτοιμάση ὅμως τὰ προικιά καὶ τὰ δῶρα πού θὰ ἔδινε στοὺς συγγενεῖς χρειάζόταν πολλὰ χρόνια. Γι' αὐτὸ ὁ ἀρραβῶνας διαρκοῦσε ἀπὸ τρία μέχρι ἕξι χρόνια, τὸ τελευταῖο δὲ ἐφαρμόζετο ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους.

Τὰ κορίτσια ἀρραβωνιζόταν ἀπὸ 14—20 χρονῶν καὶ τὰ ἀγόρια ἀπὸ 18—21.

Ἄν ἔμεναν περισσότερο τὰ μὲν κορίτσια τὰ ἀποκαλοῦσαν μπαμποῦ, τὰ δὲ ἀγόρια παπποῦδες. Μετὰ δυὸ - τρεῖς μῆνες ἀπὸ τὸν ἀρραβῶνα ἡ πεθερὰ γιὰ νὰ γνωρίση τὴν νύφη της, ἔπαιρνε μερικὲς συγγενεῖς της καὶ γειτόνισσες καὶ πῆγαιναν μιὰ Κυριακὴ ἀπόγευμα σπίτι της, (πῆγαιναν νὰ κερᾶσουν τὴν νύφη). Ἡ κάθε μιὰ ἔβαζε σὲ μιὰ πετσέτα ἓνα σμίτι (κουλούρι μαλακὸ) ἔβαζε πάνω σ' αὐτὸ ἓνα τσεντάζι (πουρκικὸς παρᾶς, τὸ 1/20 τῆς λίρας) ἡ δὲ πεθερὰ ἔβαζε φλουράκι καθὼς καὶ φροῦτα τῆς ἐποχῆς.

Μόλις ἔφθαναν στὸ σπίτι τῆς νύφης κάθονταν ὅλες μὲ τὴν ἀράδα καὶ ἡ πεθερὰ πρώτῃ. Ἡ νύφη ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ περάση καμαρωτὰ - καμαρωτὰ μπροστὰ ἀπὸ τὴν κάθε μιὰ νὰ τις χαιρετίση καὶ φιλώντας τὸ χέρι τους νὰ πάρη τὰ κερᾶσματα. Πίσω ἡ ἀδελφὴ της κρατοῦσε ἓνα πανέρι καὶ τοποθετοῦσε τὰ δῶρα. Τισ κερνοῦσε ζαχαροῦδες (καρραμέλλες) συζητοῦσαν καὶ κατόπιν φιλοῦσε καὶ πάλιν τὸ χέρι τους καὶ ἔφευγαν. Αὐτὸ γινόταν μιὰ - δυὸ φορὲς τὸ χρόνο ἰδίως στὰ σνόρατα (Χριστούγεννα - Ἀποκριῆς κλπ.).

Τὰ χρήματα αὐτὰ πού μάζευε ἡ νύφη τὰ χρησιμοποιοῦσε γιὰ νὰ πάρη

νήμα - μαντήλια κλπ. ὥστε νὰ περισσεύη τὰ προικιά της. Στὸ διάστημα ποὺ ἦταν κορίτσι ἀρραβωνιασμένο, ἔπρεπε νὰ ἐτοιμάσῃ ὅλη τὴν προῖκα του ποὺ ἀποτελεῖτο ἀπὸ τὰ κάτωθι εἶδη:

1. Π ο υ κ ἄ μ ι σ α. Αὐτὰ ἦταν 30—40. Μεταξωτά, βαμβακερὰ εἶχαν δὲ καὶ διάφορες ὀνομασίαις (Μεταξωτά—κλουσαμένα κυναρούδια—γυράνια βαμμένο μὲ ἰσκουῖρο).

2. Κ α φ τ ἄ ν ι α. Ἦταν τὸ ἐπάνω φόρεμα. Ἔπρεπε δὲ νὰ ἔχη 20—30. Μάλλινα σκέτα βαμβακερὰ, μαλλοβάμβακα. Ἔπρεπε δὲ νὰ καὶ ἰσάριθμους μπεντέτες ποὺ θὰ φοροῦσε σὲ μεγάλη ἡλικία. Τὸ κάθε καφτάνι ἐπίσης ἔπρεπε νὰ συνοδεύεται μὲ τὸ ἴδιο φουστάνι (εἶδος σημερινοῦ φουροῦ) γιατί τὸ καφτάνι γύριζε ἀπὸ κάτω καὶ τὸ σκάλωνε ἀριστερὰ δεξιὰ στὴ ζώνη της καὶ φαινόταν. Πίσω δὲ τὸ καφτάνι θὰ ἔκαμνε ἓνα εἶδος τρίγωνα καὶ θὰ φαινόταν καὶ πὸ σουπάνι (δηλαδὴ ἡ φόδρα του πολὺ κ' αὐτὴ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀνάλογα μὲ τὸ καφτάνι).

3. Π ο δ ι ἄ. Κι' αὐτὴ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ ἴδιο ὕφασμα μὲ τὸ καφτάνι καὶ τὸ φουστάνι. Τὴν στήριζε δὲ κ' αὐτὴν μπροστὰ κάτω ἀπὸ τὸ ζουνάρι. Οἱ μπιντένες (εἶδος καφτάνι κ' αὐτὸ) ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἰδιαιτέρες ποδιές τὰ λεγόμενα σ π α ρ γ ἄ τ σ ι α ποὺ κεντοῦσε ἡ κάθε κοπέλλα στὸν ἀργαλειό. Γιὰ νὰ κεντίσῃ ἓνα σπαργάτσι χρειαζόταν 2—3 μῆνες γιατί κεντοῦσε σχήματα Ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ ὅπως ἦταν ὁ δικέφαλος αἰετὸς ἢ ἄλλα παρεμφερῆ σχήματα. Σήμερα τέτοια σπαργάτσια δὲν ὑπάρχουν γιατί τὰ ἀγόρασαν ὠραιομένοι πλούσιοι γιὰ κειμήλια.

4. Π ε τ σ ἔ τ ε ς φ α γ η τ ο ῦ κ α ἰ π ρ ο σ ῶ π ο υ. Εἶχε 2—3 δωδεκάδες πετσέτες φαγητοῦ, 6—12 προσώπου καὶ παρὰ πολλές ποὺ θὰ δώριζε τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου.

5. Ψ ο υ μ ο υ μ ἔ σ α λ ε ς. Εἰδικὰ ὑφάσματα 10—12 μέτρα τὸ καθένα γιὰ νὰ σκεπάζουν τὸ ψωμί ὅταν τὸ πῆγαιναν στὸ φουῖρο.

6. Μ ι σ ἄ λ ε ς. Ὑφάσματα πετραγωνικὰ ποὺ θὰ τύλιγαν τὴν προῖκα γιὰ νὰ τὴν μεταφέρουν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

7. Γ ι ο ῦ κ ο ς. Εἰδικὸ ὕφασμα γιὰ νὰ σκεπάζῃ τὰ στρώματα καὶ τὰ παπλώματα γιατί τότε δὲν ὑπῆρχαν ντουλάπες.

8. Π α π λ ῶ μ α τ α. Ὑφάσματα γιὰ 5—6 στρώματα καὶ ἄλλα τόσα σόλια (παπλώματα).

9. Κ ἄ λ τ σ ε ς. Πολλὰ ζευγάρια ποὺ θὰ ἔπλεκε μόνη της.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη πονκάμισα γιὰ τὴν πεθερὰ—πεθερὸ καὶ στενοὺς συγγενεῖς ποὺ θὰ δώριζε στὸ γάμο.

3ον ΕΘΙΜΑ ΠΡΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Ὅταν πιά ὅλα ἦταν ἔτοιμα οἱ δύο οἰκογένειαι ὠρίζαν τὴν ἡμέρα τῆς

χαρᾶς (γάμου). Ἄρχισε ἕνα μεγάλο πανηγύρι τότε καὶ ἰστὰ δύο σπίτια, καὶ διαρκοῦσε ἀπὸ τὴν Κυριακὴ πρὸ τοῦ γάμου καὶ τελείωνε μετὰ δεκαπέντε ἡμέρες. Τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ οἱ γονεῖς τοῦ γαμπροῦ πῆγαιναν στὸ σπίτι τῆς νύφης νὰ σπᾶσουν ψομί. (Αὐτὸ ἦταν μιὰ γλυκεῖα κουλούρα μὲ σουσάμι ἀπὸ πάνω). Ἦταν ἡ ἐπίσημη εἰδοποίηση ὅτι τὴν ἄλλη Κυριακὴ θὰ γίνῃ ὁ γάμος.

Τὴν κουλούρα αὐτὴ, ἕνα μπουκάλι οὔζο καὶ ζαχαρωτὰ τὰ τοποθετοῦσαν σ' ἕνα σιδηρσοῦνι (μεγάλος δίσκος) καὶ τὰ πῆγαιναν στὴ νύφη. Ἐκεῖ τοὺς περιμένει ἡ νύφη μὲ τοὺς συγγενεῖς τῆς, μόλις δὲ ἔφταναν πῆγαινε ὁ πεθερὸς μπροστὰ στὸ εἰκονοστάσι ἔκανε τρεῖς μετάνοιες καὶ μετὰ ἔσπαζε τὴ κουλούρα σταυρωτὰ στὸ κεφάλι του, καὶ τὴν παρέδιδε ἰστὴ νύφη. Μετὰ ἔστρωναν τραπέζι καὶ μοίραζαν σ' ὅλους ἀπὸ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν κουλούρα, γιὰ νὰ εὐχηθοῦν τὴν καλὴ ὥρα. Ὅταν ἔφευγαν τοὺς ἔδιναν τὸ δίσκο μὲ ἕνα κομμάτι κουλούρα καὶ ἕνα μπουκάλι οὔζο. Τὴν Δευτέρα ἕνας νέος συγγενὴς καὶ φίλος τοῦ γαμπροῦ θὰ μοίραζε στοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους ἀπὸ ἕνα κομμάτι τῆς κουλούρας καὶ λίγο οὔζο καὶ θὰ ἔλεγε: (Νὰ εἶστε καλεσμένοι). Ἦταν δηλαδὴ τὸ σημερινὸ προσκλητήριον. Τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ ἐπίσης ἕνας συγγενὴς τοῦ γαμπροῦ μὲ τὴν γυναῖκα του θὰ πῆγαινε κουλούρα στὸν νουνὸ (κουμπάρο), γιὰ νὰ τὸν εἰδοποιήσουν ὅτι τὴν Κυριακὴ θὰ γίνῃ ἡ χαρά. Αὐτὸς συνήθως εἶναι ὁ νουνὸς τοῦ γαμπροῦ. Ἀπὸ τὴν Δευτέρα ἀρχίζει τὸ δῖπλωμα τῆς προί-κας ἀπὸ τίς φιλενάδες τῆς νύφης ὥστε νὰ ἀραδιασθῆ σὲ σκοινιά πού δένονται σταυροειδῶς στὴν σάλα ἢ στὸ κελλάρι. Τὴν Πέμπτη τὰ ἀράδιαζαν καὶ τὴν Παρασκευὴ πῆγαινε ὁ κόσμος τὰ ἔβλεπε, κερνιόταν καὶ εὔχονταν νὰ ζήσουν - νὰ ζήσουν. Ἔστρωναν μίαν ψάθα κάτω καὶ πάνω ἔβαζαν μισάλες. Τοποθετοῦσαν μσοῦρις (χαμαίνιες σουπιερίτσες) μὲ μπουλγκούρι (σπασμένο σιτάρι) βρασμένο καὶ φασούλια. Τὸ μπουλγκούρι τὸ ἔτρωγαν μὲ τὰ χέρια καὶ τὰ φασούλια μὲ τὰ χλιάρια (ξύλινα κουτάλια). Οἱ εὐχὲς ἔπαιρναν καὶ ἔδιναν. Νὰ ζήστη - νὰ σᾶς ζήσουν. Ἠχαριστοῦμαι - ἠχαριστοῦμαι καὶ στὴ σᾶς τέτοιες χάρες.

Μετὰ ἔφευγαν οἱ ξένοι καὶ ἔμεναν μόνο οἱ στενοὶ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλες τῆς νύφης. Μάζευαν τὰ ροῦχα ἀπὸ τὰ σκοινιά καὶ τὰ ἔκαναν 12—15 μποχτσιάλικια. Δηλαδὴ τὰ ἔβαζαν μέσα σὲ μισάλες (ἄσπρα πανιά).

Τὸ ἀπόγευμα ἔρχονταν ὁ γαμπρὸς μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ τὰ λαλήματα (ὄργανα μουσικῆς Γκαίνια - βιολί - κλαρίνο - οὔτι κλπ.) γιὰ νὰ πάρουν τὰ ροῦχα (προίκα), ἔφθναν δὲ τὴν στολὴ τῆς νύφης πού θὰ φοροῦσε τὴν Κυριακὴ. Στὴν αὐλὴ τῆς νύφης ἔστηναν τὸν χορὸ ἢ στὸ κελλάρι ἢ ἰστὴ σάλα, καὶ ἀφοῦ τοὺς κερνοῦσαν οὔζο καὶ κρασί ἔπαιρναν οἱ γυναῖκες ἀπὸ ἕνα μποχτσιὰ καθὼς καὶ τὴν φορεσιὰ τοῦ γαμπροῦ καὶ μὲ χοροὺς καὶ τραγοῦδια τὰ πῆγαιναν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Χόρευαν καὶ κεῖ καὶ ἔφευγαν στὰ σπίτια τους. Τὸ Σάββατο φιλενάδες τῆς νύφης καὶ συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ θ' ἀράδιαζαν τὰ προικὰ στὰ σκοινιά πού δένονταν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Καφτάνια - φουστάνια - ποδιές κλπ. όλα με την σειρά. Ἰδίως τὴν Κυριακὴ τοῦ γάμου θὰ περνοῦσαν ὅλα τὰ κορίτσια γιὰ νὰ τὴν δοῦν. Ἔκαναν καὶ κρυφὸ κουτσουμπολιὸ γιὰ τὸ προικιὸ τῆς νύφης καὶ τὴν νοικοκυρωσύνῃ της.

Τὸ Σάββατο ἐπίσης ἀνάλογα μετὰ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασι τῶν οἰκογενειῶν θὰ σφαζόταν 1—4 ἀρνιά ἢ καὶ μοσχάρι.

Τὸ ἀπόγευμα δὲ τὰ ὄργανα μετὰ τοὺς φίλους τοῦ γαμπροῦ θὰ συνώδευαν τὸ γαμπρὸ στὸν μπαρμπέρ (κουρέα). Ὁ κουρέας εὐρίσκετο σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ καφενεῖου, δὲν εἶχε δηλαδὴ ἄλλο κατάστημα. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐπαιζαν τὰ ὄργανα καὶ ξυρῖζαν τὸν γαμπρὸ καθὼς καὶ τοὺς ἀρατίκιδις (τοὺς φίλους του). Ἐπέστροφεν πάλι στὸ σπίτι καὶ ἔτρωγαν.

Τὸ βράδυ γίνονταν οἱ Γύκνες. Μαζευόταν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ φίλοι καὶ συγγενεῖς καὶ μετὰ τὰ λαλήματα πῆγαιναν στὴ νύφη ὅπου γίνονταν τὸ γλέντι. Ἐκεῖ ἐτοίμαζαν μιὰ μούρα μέσα στὴν ὁποῖαν ἔβαζαν μιὰ σκόνῃ γύκνα καὶ ἓνα ἀναμμένο κερὶ στὴ μέση. Ἀρχίζε ὁ χορὸς καὶ ἡ νύφη μετὰ τὸ πιάτο χόρευε πρώτη. Μετὰ τὸ ἔπαιρναν οἱ φίλες της μετὰ τὴν σειρά καὶ χόρευαν ὅλες σέροντας (ἦταν πρώτη) τὸ χορὸ. Τὸ γλέντι συνεχιζόταν μέχρι τὶς πρωινὲς ὥρες μετὰ χοροὺς καὶ τραγοῦδια. Τὰ κεράσματα καὶ οἱ εὐχὲς ἦσαν ἄφθονα. Τὰ κορίτσια διέλυαν γύκνα σὲ νερὸ καὶ μὲ αὐτὸ ἔβαφαν κόκκινα τὰ νύχια τους γιὰτὶ ἄλλα καλλυντικὰ δὲν γνώριζαν. Χαρακτηριστικὰ τραγοῦδια τοῦ χόρευαν τὸ βράδυ αὐτὸ ἦταν καὶ τὰ παρακάτω:

7. φῆς ἀργὰ ν'ταργούτσικα

Ἰφῆς ἀργὰ ν' τ' ἀργούτσικα
Ἰφῆς ἀργὰ τοῦ βράδου
ποῦ τ' ν' ἀμπουρά σου διάβηκα
κι' ἀποὺν τὴν αὐλαή σου
Γλέπου τῆς πόρτας ἀνοιχτή
κι' τῆς φουτιᾶς νὰ καίη
Ἀκούου τ' μάννας μάλουνη
κι' ἀνάφωρει κι' μένα

ἂν σὲ μαλὸν γιὰ με κουρί' μ
πῆς με νὰ μὴν διαβαίνο
Διάβιν' ἀγόρωμ' διάβινει
πὼς ἦσαν μαθημένους
Ἀγάπη θέλει φρόνησι
θέλει ταπεινοσύνη
θέλει ματάκια χαμηλά
νὰ χαμπηλοκνάζουν.

8. Δῶ στοὺν ἀπάν τοῦ μαχαλά (χορὸς πηδηχτός)

Δῶ στοὺν ἀπάν τοῦ μαχαλά Κάπα—Λάμδα—Δέλτα—Ξι
στοὺν ἄλλον παρακάτου γιὰ Κάπα καὶ γιὰ Λάμδα.

Νίκι' ἀγαποῦσα μιὰ μικρὴ
ν' ἀξίνη νὰ τὴν πάρου
Κι' αὐτ' ἄξινει καὶ πλάτεινει
κι' ἄλλον καλὸν ἱτήρει
κι' μένα μὲ ξιαπάργιασει
σὰν καλομιὰ στοὺν κάμπου

Βάνου φωτιὰ στὴν καλαμιὰ
κι' καίει ἢ κάμπους οὐλοῦς
κι' καίγονται οἱ λεμονιές
ποῦ πάνουν τὰ λιμόνια
Κάμουν λιμόνια πράσινα
τὰ φύλλα σιρματεῖνα

Ὅποιους τὰ κάψει κόβεται
 κι' ὅποιους τὰ φάει πηθαίνει
 Κι' ὅποιους τοῦ προντουμύρισει

ἀγάπη δὲν κερδαίνει
 Ν' ἐγὼ ἄς τοῦ κόφου κι' ἄς κουπιῶ
 τοῦ φάγου καὶ ἄς πιθάνου.

9. Σαββάτου βράδυ γιὰ Ρινοπούλα μου

Σαββάτου βράδυ γιὰ Ρινοπούλα μου
 μὴ διώχνουν οἱ γονεῖς μου
 Ἄπο τὸ σπίτι μου κι' ἀπὸ τὴ γειτονιά μου
 Μέρους δὲν ἤθρα χουριὸ νὰ ξεφυχήσω
 Βρίσκω ἓνα δένδρι στὸν κάμπου Κυπαρίσιο
 κεῖνο μοῦ μιλεῖ κεῖνο μοῦ μιλάει
 Ξένιμ' ἔξεψει, ξένιμ' τί δὲν ξιζέφεις
 Νὰ κι ρίζα μου κι δέσι ν' τ' ἄλλογου σου
 Νὰ κι κλώνους μου κι σκάλουσ' τ' ἄρματά σου
 Νὰ κι ἴσκιους μου κι πέσει κι κοιμήσου
 Κι' αὔριον τοῦ προν τοῦ νοίκι σοῦ γυρεύω
 Ἄκουσι θιὲ κι γῆ μὴ τοῦ φδιχτήσει
 ὡς κι' ἓνα δένδρι τοῦ νοίκι μοῦ γυρεύει
 Βρὲ ἀχάριστη τί νοίκι σοῦ γυρεύου
 Μιὰ σταλιά νιρὸ στὴν ρίζα μου νὰ χύσης.

10. Ἀφέντης μου κάνει χαρὰ (Σταυρωτός)

Ἀφέντης μου κάνει χαρὰ
 Μπασιραμαντικ—μπασιραμαντικ
 Χαρὰ κι πανηγύρι
 Σύριτζα βαρναντυμένη
 Γιάννη Τσάρη Γκαχουμένη

Κάλισαν ἰνιὰ χουριὰ
 κι δεκαπέντι κάστρα
 κι' κάλισαν κι' μένανε
 ποῦ μ' ἔχει μάναμ' ἓνα νε

11. Γιάνν'ς τοῦ χουρὸ μούρ Λιμουνιά (Σταυρωτά)

Γιάνν'ς τοῦ χουρὸ μούρ Λιμουνιά
 Γιάνν'ς τοῦ χουρὸ ποὺν ἔσυρνε
 Λιμουνιά τούν μαμαρών' ει)
 Λιμουνιά μου καραγκιόζα

Σφάξιμ' μπαμπάμ μούρ Λιμουνιά
 Σφάξιμ' μπαμπάμ κι' σκότουςιμ'
 Πάλι τοῦ Γιάνν' θὰ πάρου
 Λιμουνιά μου καραγκιόζα

4ον ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Τὴν Κυριακὴ τὸ πρωτὶ ὁ γαμπρὸς φοροῦσε τὸ γαμπριάτικο κουστούμι, δῶρο τοῦ πεθεροῦ (σαρίκα - πλάμισου - γιλέκου - σαλταμάρκα - βρακί - κάλτσες - παπούτσια). Ἀφοῦ τὸν κάπνιζαν μὲ καλὰ λουλούδια, πήγαινε στὴν ἐκκλησία.

Μετά τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας, ὁ παππᾶς διάβαζε τὴ σχετικὴ εὐχή καὶ μετὰ πήγαινε στὸ σπίτι, ὅπου τὸν περιμέναν φίλοι, συγγενεῖς καὶ ὄργανα, γιὰ νὰ πᾶν νὰ πάρουν τὴ νύφη (οἱ γάμοι γίνονταν μετὰ τὴ θεία λειτουργία).

Τ' ἀδέρφια καὶ 2-3 φίλοι τοῦ γαμπροῦ, ἦταν πάνω σὲ ἄλογα καὶ πήγαιναν μπροστά. Πίσω τὰ ὄργανα — ὁ γαμπρὸς μετὰ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς. Ἡ ὄλη πομπὴ πήγαινε πρῶτα στὸ σπίτι τοῦ κουμπάρου. Ὁ Νοῦνος (κουμπάρος) ἦταν ἔτοιμος. Εἶχε εἰτοιμάσει ἄμωσ καὶ τὸ Μπαργιάκι. Αὐτὸ ἦταν ἓνα ψηλὸ καλάμι καὶ πάνω εἶχε ἓνα σταυρὸ. Ἐπάνω στὸ σταυρὸ εἶχαν μῆλο ἢ ρόιδο. Τὸ στόλιζαν ἀκόμα μετὰ πατλάκες (ψημένα ξηρὰ καλαμπόκια) ποὺ τὶς περνοῦσαν σὲ κλωστές. Ἐνα μεγάλο μαντήλι κόκκινο καὶ ἄσπρο, μετὰ κρόσια καὶ μπομπονία γυαλιστερὰ κίτρινα, κρέμονταν ἀπὸ τὸ σταυρὸ. Τὸ μπαργιάκι τὸ ἔπαιρνε ἓνας νέος καὶ προηγεῖτο τῆς ὄλης πομπῆς. Ἀφοῦ παρελάμβαναν καὶ τὸν κουμπάρου, κατευθύνοντο στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ πάλι, μετὰ χοροῦς — τραγούδια καὶ καλῆματα (ὄργανα μουσικῆς).

Οἱ καβαλάρηδες ἄρχιζαν τὸ πρέξιμο, ποὺς θὰ φτάση πρῶτος ν' ἀναγγεῖλη τὸν ἐρχομὸ τοῦ γαμπροῦ, νὰ πάρη δῶρο ἀπὸ τὴ νύφη, μὰ καὶ νὰ πάρη τὸ ἄσπρο μαντήλι, ποὺ ἦταν σκαλωμένο στὸ πῶ ψηλὸ κλωνάρι τῆς μουριάς. Αὐτὸς ποὺ τὸ ἔπαιρνε ἦταν παλληκαρὰς καὶ τ' ἄλογό του ἄξιο. Στὸ μεταξὺ ἔφτανε καὶ ἡ πομπὴ μετὰ τὸ γαμπρό.

5. ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

Ἡ νύφη, ἀπὸ τὸ πρῶτὸ εἰτοιμάζονταν. Οἱ φίλες τῆς τῆς φοροῦσαν τὴ σταλὴ ποὺ τὴν Παρασκευὴ τῆς ἔφερε ὁ γαμπρὸς. (Καφτάνι — ἀπλαζέλιο ἢ μεταξωτὸ — πουκάμισο — ποδιὰ — κάλτσες — παπούτσια — μαγλίκα — πέπλο πυκνὸ γιὰ νὰ μὴν φαίνονται τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς — τέλια καὶ κορδέλλες μπροστὰ καὶ πίσω, καθὼς καὶ ντουμπλά (χροσὸ νόμισμα) μετὰ τὰ φλουριά. Καθόταν πάνω σὲ ἄσπρο μαξιλάρι, ποὺ τὸ εἶχαν τοποθετημένον σὲ μικρὸ κάθισμα, στὴ γωνία τοῦ δωματίου. Στὸ μεταξὺ οἱ φιλενάδες τῆς ἔστηναν χορὸ καὶ περιμέναν τὸ συμπεθεριό. Σπάζαν καὶ μιὰ κουλούρα ποὺ τὴν εἶχαν ἀπὸ τὸ Σάββατο ἔπομη. Τὴν σπάζαν δὲ πάνω στὸ κεφάλι, κτυπάζοντας πρὸς τὸ εἰκόνημα. Ἐνα ἀπὸ τὰ τραγούδια εἶναι :

12. Λέν ἔχου πουλί ποὺ φύλαγει

Λέν ἔχου πουλί ποὺ φύλαγει
 χειμῶν' (α) κι' καλοκαῖρι
 τοῦ πάζα τὴ ζάχαρι
 τοῦ πότιζα τοῦ μύσχου
 κι' ἀπὸ τὸν μύσχου τὸν πουλὺ
 κι' ἀπὸ τὴ μυροιδία του

Ξισκανδαλίσκει τοῦ κλονι
 κι' φεύγει τοῦ πουλάκι
 κι' πήρα τὴν ἰξόβιργα
 πῆγα νὰ τοῦ γυρίσου
 Γύρσει πίσου πουλάκι μου
 κι' ἔλα σιὰ τὴ μένα.

Κι' όταν φαίνονταν τὸ συμπεθεριὸ τραγουδοῦσαν:

13. Ἰσεῖς κινούργοι φίλοι
κινούργοι συμπηθέροι
κουντουκαῖτέροισι
νὰ χειριτῆς ἢ νύφη
τῆ μάνα, τοῦ μπαμπά της
τ' ἀδέρφια, τὰ ξαδέρφια
κι' τοὺς καλοὺς γειτόνους.

Ἔφταναν οἱ συμπεθέροι φωνάζοντας Ἔ - ε - ε - ε - ε, ἤχου - χου - ου. Τοὺς καλωσώριζαν καὶ οἱ μὲν γυναῖκες ἔμπαιναν μέσα, χαιρετοῦσαν τὴ νύφη, τῆς ἔδιναν χρήματα καὶ ἔλεγαν τὴν εὐχή: (Νὰ ζήστη, νὰ γηράστη κι' ἕνα γκάτζιου ἄσπρου ν' ἀγοράστη (ἄσπρο γαῖδουρι). Τώρα πιά ἦρθε ἡ στιγμή πού ἡ νύφη θὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς δικούς της: γονεῖς, ἀδέλφια, συγγενεῖς. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς γινόταν στὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ. Ἐμπαιναν στὴν ἀράδα ὄλοι καὶ ἡ νύφη ἔκανε τρεῖς φορὲς σχῆμα (εἶδος μετάνοιας), φιλοῦσε τὸ χέρι, καὶ αὐτοὶ τῆς ἔδιναν χρήματα. Οἱ φιλενάδες της δὲ τραγουδοῦσαν:

14. Σήμερα μαῦρος οὐρανὸς σήμερα μαύρη μέρα σήμερα ξεχωρίζεται μάνα καὶ θυγατέρα Μάνα μ' μαλὶμ τὸ χέρι σου δὸς μου κι' τὴν εὐχή σου καὶ πὲς πὼς δὲ μ' ἀνάθρεψες	πὼς δὲ μ' εἶχες παιδί σου.
	Περπάτα νύφ' περπάτησε πὼς περπατοῦσες πρῶτα κι' ἡ πεθερὰ σὲ καρτερεῖ στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα.

Ὅταν πελεῖκоне ὁ ἀποχαιρετισμὸς, θὰ ἔπαιρναν τὴ νύφη δύο κορίτσια τοῦ κουμπάρου καὶ θὰ καθάταν μαζί στὸ ἀμάξι πού τὸ ὀδηγοῦσαν βόδια ἢ ἀγελάδες. Τὸ ἀμάξι ἦταν σκεπασμένο μὲ ψάθα, πάνω ἰστὴν ὀποῖα ἔρριχναν δύο ὠραίες ψέρογες (κουβέρτες ὑφαντές). Τὸ εἶχαν δὲ στολίσει μὲ πολλὰ λουλούδια τῆς ἐποχῆς. (Ἰδίως χρυσάνθεμα, γιατί οἱ γάμοι γινόταν φθινόπωρο καὶ χειμῶνα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πού δὲν εἶχαν γεωργικὲς δουλειές). Σχηματιζόταν ἡ πομπή, τὸ μπαργιάκι — οἱ καβαλάρηδες — τὰ ὄργανα — ἡ νύφη, ὁ γαμπρὸς μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους. Τότε οἱ φιλενάδες τῆς νύφης τραγουδοῦσαν.

15. Τὴν πήραν(ε) τὴ νύφη μας
σιαποῦ τὴν προβουδίσαν
στὴ βρύση γιὰ κρύου νεροῦ
Νὰ μὴν ἀργήσῃς νύφη μου
νὰ μὴν ἀργήσῃς κι' νὰ ρθῆς
Καλὲ ἄς ἀργήσω κι' ἄς δὲ ρθῶ
τὴν πέρδικα ἦρθα γιὰ νὰ διῶ
τὴν πέρδικα κι' τὸν ἀητό.

6. ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

Τὴν ὥρα ποὺ ξεκινοῦσαν γιὰ τὴν ἐκκλησία, ἡ μητέρα τῆς νύφης τὴν ἔρραινε μὲ ρύζι ἢ βαμβακόσπορο, σημάδι εὐτυχοῦς δρόμου γιὰ τὴ νέα της ζωή. (Ἄργότερα καταργήθηκε τὸ ἀμάξι καὶ ἡ νύφη πήγαινε πεζῇ καὶ σὲ ὅλη τὴ διαδρομὴ ἔπαιζαν τὰ ὄργανα — τραγουδοῦσαν οἱ νέοι καὶ οἱ νέες καὶ χόρευαν συγχρόνως). Ὅταν ἔφθαναν στὴν ἐκκλησία ἔτρεχαν ὅλα τὰ παλληκάρια κοντὰ στὴ νύφη, ἔβγαζαν τὶς σιαρβέτες (ὑφασμα μαῦρο ὑφαντὸ ἀρκετὰ μακρὸν) ἀπὸ τὸ κεφάλι, τὶς ἀνοίγαν καὶ τὶς ἔβαζαν γύρω ἀπὸ τὴ νύφη γιὰ νὰ μὴν φαίνεται, μέχρι νὰ μπῆ στὴν ἐκκλησία, ἐνῶ συγχρόνως ἔρριχναν πυροβολισμοὺς καὶ φώναζαν ἔ - ἔ - ἔ - ἔ.

7. ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ

Μετὰ τὴ στέψη, ἡ νύφη παραδίνονταν ἀπὸ τὸν παπᾶ στὸν γαμπρὸ γιὰ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὸ σπίτι του, ὅπου τοὺς περιέμεναν οἱ γονεῖς του γιὰ νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν. Ἐπιστρέφοντας, ὁ χορὸς καὶ τὰ τραγοῦδια, οἱ πυροβολισμοὶ καὶ τὰ χου - χου - χου - ε - ε - ε - ε ἀντηχοῦσαν σ' ὅλη τὴ συνοικία. Ὅταν ἔφτανε ἡ πομπὴ στὴν αὐλὴ τοῦ γαμπροῦ, τότε οἱ φιλενάδες τῆς νύφης τραγουδοῦσαν:

16. Ἐβγα - ἔβγα Μάικου (μητέρα)
 ἔβγα νὰ δῆς τὸ γιὸ σου
 ποὺ φέρνει μιὰ πιρδίκια
 πιρδίκια μυρωμένη
 στὰ κόκκινα ντυμένη
 στὰ γαλάζια ζουσμένη

Στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ περιέμεναν τὰ πεθερικά της καὶ χαιρετοῦσε πάλι κάνοντας τρεῖς μετάνοιες. Ἡ πεθερὰ τοὺς ράντιζε μὲ ρύζι ἢ βαμβακόσπορο, καὶ ὁ πεθερὸς μὲ μιὰ πετσέτα θὰ ὀδηγοῦσε τὴν νύφη στὸν ὄντα (στὸ ὑποδαμάτιο τῶν νεονύμφων). Ἐκεῖ σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ δωματίου στεκόταν ὄρθια γιὰ νὰ περάσουν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ καὶ οἱ φιλενάδες της νὰ τὴν χαιρετήσουν. Ἐν τῷ μεταξὺ θάρχιζε ἡ προετοιμασία γιὰ τὸ γεῦμα πάνω στὴ σάλα ἢ στὸ κελάρι τοῦ σπιτιοῦ, στρώνονταν ἰδιαίτερα ὑφάσματα ποὺ τὰ εἶχε ἡ νύφη ὑφάνει καὶ κεῖ πάνω τοποθετοῦσαν τὸ φαγητὸ μὲ μισοῦρες (χωματένια βαθιὰ πιάτα), ποὺ ἀποτελεῖτο ἀπὸ κρέας μοσχάρισιο, ἀρνικό ἢ καὶ χοιρινὸ μὲ μπουλιγκοῦρι (σπασμένο σιτάρι) ἢ λάχανο. Σέρβιραν δὲ καὶ ἄφθονο κρᾶσι ποὺ πολλὲς φορὲς τὸ εἶχαν φυλαγμένο ἀπὸ πολλὰ χρόνια. Μετὰ τὸ φαγοπότι θάρχιζε τὸ γλέντι κι' ὁ χορὸς ποὺ θὰ ἐξακολουθοῦσε ὡς ἀργὰ τὴ νύχτα. Ὁ χορὸς δέ, θὰ γινόταν ἢ μὲ τὰ κλήματα (ὄργανα) ἢ μὲ τραγοῦδια, χωρὶς πολλὲς φορὲς νὰ λείπη καὶ ἡ γαϊῖνα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ νύφη, ὅταν χόρευε τὸ συμπεθεριό, ἔβγαине μὲ τὰ δῶρα καὶ δώριζε τοὺς συγγενεῖς καὶ

φίλους τοῦ γαμπροῦ, σκαλώνοντας αὐτὰ στοὺς ὤμους τους, ἦσαν δὲ ὅλοι ὑποχρεωμένοι νὰ χορέψουν φέροντας τὰ δῶρα στοὺς ὤμους τους. "Ὅποιος ἔσερνε τὸ χορὸ, πετοῦσε στοὺς ὀργανοπαῖκτες κέρματα (χρήματα) καὶ ἐκεῖνοι φώναζαν τζιάμπα — τζιάμπα ἀπ' τὴ χαρὰ τους, γιατί αὐτὰ ἦταν τὰ ἐπὶ πλέον τῆς συμφωνίας χρήματα. Τὸ γλέντι κρατοῦσε μέχρι ἀργὰ τὴ νύκτα, μὲ χορὸ—κέφι καὶ τραγούδια, τόσο χορευτικά ὅσο κι' ἐπιτραπέζια.

17. Ποῦ θὰ πάτη σεῖς κουρτσούδια (σταυρωτός)

Ποῦ θὰ πάτη σεῖς κουρτσούδια
θὰ πᾶ νὰ μάσουμι λουλούδια
νὰ τὰ δώσουμι(η) τοῦ μπασιάκουμ' (γαμπρὸ)
νὰ τὰ βάλῃ στὴν τσιαλμάτατ (σαφίρι).

18. Παλληκάριαμ' ἀντρουμένα (πηδηχτός)

Παλληκάριαμ' ἀντρουμένα
τί στέκισται πιραμένα
ἓνα τ' ἄλλου διαλιγμένα
τὰ ντουφέκια κουρτσιμένα
τὰ σπαθιά ξεγυμνουμένα

Τὸν ἀφέντη σας τὸν πῆραν
κι' τὸν πᾶν μακρὰ στὰ ξένα
Βόύβουνταν κι' χαζνατάρην
νὰ οὐρίζ' τὸν κόσμου οὐλου
νὰ οὐρίζ' κι' τὰ πιδιά του.

19. Λέν σαρανταπέντε Κυριακές (συρτός)

Λέν σαρανταπέντε Κυριακές
κι' δεκουχτὸ βδομάδες
Λέν δὲν εἶδα τοῦ Γιαρέντη μου
νὰ διάβῃ, νὰ πιράσῃ
'Ἰφές ἀργὰ ν' ἀργούτσικα
'Ἰφές ἀργὰ ν' τοῦ βράδου
διαβαίνει κι' πιρνάει
Μάναμ' νιρὸ δὲν ἔχοιμι
πόφι κι' τί θὰ πιόιμι
ἀρπάξ' κουρὶ τοῦ μαστραπά
στὴ βρύση κατιβαίνει

κι' βρίζει τοῦ Γιαρέντη τῆς
στὴ βρύση νὰ κοιμάτῃ
Παίρνει νιρὸ στοῦ στόμα τῆς
γιὰ νὰ τὸν ξιαγρυνήσῃ
Κι' μάνα του προέβαλλει
ποῦ πᾶν' π' τοῦ παραθύρι
Μουρῆ σκύλα μ' μουρῆ οὐβρό μ'
τ' ἔχεις ποῦ τὸν ἦ γυιό μ'
Θᾶν εἶνι γυιό σου κανακόρης
κάμει συντοῦκι ἀποῦ καρα-
βάντουν κι' κλειδουέ τουν.

20. Στῆς Παναγιᾶς τοῦ μαχαλά (συρτός)

Στῆς Παναγιᾶς τοῦ μαχαλά
στῆς Παναγιᾶς τίς μέρες
ἐκεῖ κλήμα ἐφύτρωσε
κλήμα ἦταν φυτρουμένον
κλήμα μου ποῖός σ' ἐφύτρωσε
κι' ποῖός θὰ σὶ κλαδέψει
κάνει σταφύλι ραζακι

κι' τοῦ κρασί βαμμένου
ὅποιος ποῦ κόψει κόβεται
κι' ὅποιος τοῦ φάει πιθαίνει
κι' ὅποιος τοῦ πρωτουμύρσει
ἀγάπη δὲν κινδύει.
Νὰ τόχει πιῆ κι' μάνα μου
νὰ μὴ ἔχ' (εἰ) κάνει κι' μένα

Κι' ἂν μ' ἔκομη κι' ἂν μ' ἔθριφει
 κι' μούδουσε στὰ ξένα
 ξένες μοῦ πλαίν' τὰ ροῦχα μου
 ξένες τὰ σκαματίζουν
 τὰ πλαίνουν μιὰ τὰ πλαίνουν δυὸ
 τὰ πλαίνουν τρεῖς κι' πέντε

στην τρίτη ἄμους τὴ φορὰ
 δὲν θέλει νὰ τὰ πλύνη
 πάρει ξένημ' τὰ ροῦχα σου
 κι' πάντα στὴ μάνα σου
 Ἄν εἶχα μάνα κι' ἀδελφὴ
 δὲν θ' ἄρχουμαν οἱ σένα.

21. Ἦταν πέντι ἔξ νταῖδεις (σταυρωτός)

Ἦταν πέντι ἔξ νταῖδεις
 μπρέ, μπρέ, μπρέ, πέντι' ἔξ νταῖδεις
 χά, χά, χά, πέντι' ἔξ νταῖδεις
 βρήκαν ἓνα κούφιου δέντρου
 εἶχει μέσα κουκουβάγεις

ἔκαψαν κι' τίς μοιράσαν
 ὅλοι πήραν ἀπὸν δύο
 Τοῦ Γιαννάκ' τὸν δόσαν μία
 Γάνιασει κι' δὲν τὴν πήρει

22. Σουπάσιτει σιγήσιτει (ταπνὸ)

Σουπάσιτει, σιγήσιτει
 γιὰ βγήτη ἀφουγκρασίτει
 νὰ δῆτι τί μᾶς γίνικει
 φέτους τοῦ καλοκαιροῦ
 Πατήσαν κμέβδεις στὰ χουριά
 κι' σπὴ μιγάλη τ' ἠώρα
 πῆσαν μανάδεις κι' πιδιά
 κι' πηθηρὲς κι' νύφεις
 Πῆσαν τὴν κύρ Γιαννάκινα
 τὴν πρώτ' τὴν τσουρμπιατζέισα
 Ξυπόλητὴ τὴν πιρπάτησαν
 στὰ χιόνια κι' στὰ μπουζία
 Πιρπάτα κύρ Γιαννάκινα

στὰ χιόνια κι' στὰ μπουζία
 μέρ' τ' ἀσήμνια σὶ βαραίνουν
 μέρημ' τὰ μπιλιτζία
 Κι' ἂν σὶ βαραίνουν τὰ φλουριά
 κι' ἂν σὶ βαραίνουν τ' ἄσπρα
 Δὲ μὴ βαραίνουν τ' ἄσπρα
 Μόν' μὴ βαραίν' τ' ἀντρούμ' καῖμὸς
 κι' τοῦ πιδιούμ' ἢ πόνους.
 Τοὺν ἄντρα μου τοὺν σκότουσαν
 μπρουστά σπὴν ἀμπουρά μου (πρό-
 σσημ τοῦ σπιτιοῦ)
 κι' τοῦ πιδίμ' τοῦ ἔσφαξαν
 πάνου σπὴν ἀγκαλιά μου.

23. Σαράντα παλληκάρια κι' ἓνας γηραντάκος

Σαράντα παλληκάρια κι' ἓνας γηρουντάκος
 ἔκαψαν κι' μετρώνταν ποιὸς θὰ πάρ' τ' Μαρία
 τ' Μαρία τὴν καραγκιόζα κ' ἐπίσει στοῦ γέρου
 κι' τὴν πέρν' οὐ γέρους κι' τὴν πάει σὶ ἀμπέλια
 τῆς ἔκανε κριβάτι - κριβάτι γιὰ νὰ κοιμάτη
 κι' ἀπουκοιμήθκ' οὐ γέρους, σηκώντει Μαρία
 πηγαίν' (εἰ) στὰ παλληκάρια
 κι' ξυπνάει οὐ γέρους κι' ρουφάει τὴ μίξαπ'
 κι' σφουγγίζ' τὰ γένιατ'
 κι' ρουτάει τ' ἀηδόνια κι' πιτροχλιδόνια
 μὴν εἰδιατὴ τ' Μαρία τ' Μαρία τὴν καραγκιόζα.

24. Ἡ Τσουρτσουλιάνους στὴν κουπρά (συρτός)

Ἡ τσουρτσουλιάνους στὴν κουπρά
 βγήκει γιὰ ν' ἀγαπήσῃ
 τὸν εἶδρει ἀλπού κι' γέλασει
 κι' κόττα χαχανίσει
 Τί εἶδεις Ἄλτου κι' γέλασεις
 κι' κόττα χαχανίσεις
 Εἶδρα τοῦ χάρου κἀν' χαρὰ
 κι' κάλισει κι' μένα

Εἶχει χιλιάδεις πρόβατα
 κι' δυὸ χιλιάδεις γύδγια
 Εἶχει κι' ἕναν παλιάλουγου
 κι' κείνους ψουρτωμένους
 Τ' ὄνα τ' αὐτίτ' ἦταν κουφὸ
 κι' τ' ἄλλου δὲν κουτούσει
 Τ' ὄνα τοῦ πόδιτ' ἦταν κουτσὸ
 κι' τ' ἄλλου δὲν πατούσει.

25. Κάτου στ' βασιονιάς τὴ ρίζα (σταυρωτός)

Κάτου στ' βασιονιάς τὴ ρίζα
 κάθονταν κυρά μας Ἀνίκα
 ἔβγανει τὴ μαμουλίκατς
 ἔπλιγει κι' τὰ μαλλιὰ της

φώναζει κι' τὰ πιδιά της,
 παντρειά ζητάει καρδιά μου
 τούτηνα τὴν ἀβδομαδά.

26. Νάμαν μηλιά στοῦ Γαλατᾶ (τοῦ τραπεζιοῦ)

Νάμαν μηλιά στοῦ Γαλατᾶ
 Ἔρ Παρουφαλιά στὴν Πόλη
 Ἔρ νάμαν κι' ἕνα ψηλὸ δεντρί
 μῶρ στὴν ἄκρα τῆς θαλάσσης.
 Ἄχ νὰ πότιζα τὴ ρίζα του
 Ἔρ ν' ἀξίνουν οἱ κουρφάδεις τ'

Ἄχ νὰ κάμναν οὐκᾶλα ν' ἀνηθῶ
 Ἔρ στὴν πὶδ ψηλὴ κουρφίτσα
 Ἔρ νὰ διῶ τὴν Πόλη πὼς καίγηται
 τὴν Προῦσα πὼς ριμάζει
 Ἔρ νὰ διῶ τοῦ Τουρκου τ' ἄλουγου
 τοῦ Γάλλου τοῦ γαλόνη.

8. ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Τὴν ἄλλη μέρα γινόταν (ἡ Δευτέρα). Πολὺ πρῶτ' μαζεύονταν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ συγγενεῖς καὶ φίλοι ντυμένοι καρναβάλια καὶ ὁ καθένας ἔφερνε ἀπὸ ἕνα πιάτο μὲ διάφορα γλυκὰ γιὰ τὴ νύφη. Ἔλεγαν διάφορες φράσεις, πὺν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γράψουμε.

Στὸ μεταξὺ ὁ πεθερὸς καὶ ἡ πεθερὰ πηγαίνουν στὸ ὑπνοδωμάτιο τῶν νεονύμφων, νὰ διαπιστώσουν ἂν ἡ νύφη ἦταν παρθένα. Ἄν πράγματι ἦταν, τότε ἔρχονταν στὸ κρεβάτι χρήματα καὶ γνωστοποιούσαν τὸ σπουδαῖο αὐτὸ γεγονός μὲ ἕνα πυροβολισμό. Τότε ἔρχονταν ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ ἔρχονταν καὶ αὐτοὶ χρήματα στὸ κρεβάτι. Ἡ νύφη ἔπαιρνε μία πετσέτα καὶ μία στάμνα καὶ ἔρριχνε στὸν πεθερὸ της νερὰ νὰ πλυθῇ. Κατόπιν ἄρχιζε καὶ πάλι τὸ γλέντι μὲ ὄργανα καὶ τραγοῦδια.

27. Κάτου στ' Μπαρμπαριάς τὸν κάμπου (συρτό)

Κάτου στ' Μπαρμπαριάς τὸν κάμπου
 τὰ ψαροῦδια ἔχουν χάρι

τὰ μυρμηγκία πανηγύρι
 κάλισαν κι' μένα νοῦνου
 κἀκίουσα κι' γὼ δὲν πῆγα

τί νά ντύσου τί νά βάνου
 πκάμισου δέν είχα νά βάνου
 νταίνου τόνα νταίνου τάλλου
 νταίνου του μπαμπάμ τ' σιαλβάρ'
 άντα βγαίνου κι' άγναντεύου
 ού λαγός λαλάει τή λύρα
 κι' άλεπού τὸ τεμπελέκι

κι' ἤ σκαντζόχοιρους ἢ σγούρους
 κἄν τ' χειλώνα μι τοῦ μάτι
 Ἔλα βράδν στοῦ κριβάτι
 νά φιλήσης μαύρου μάτι
 κι' τομπουριασμένου λάκρου (σβέρ-
 κος)

28. Τί νά κάμου ἔρημους (σταυρωτός)

Τί νά κάμου ἔρημους
 μι τή γυναίκα πάχου
 τοῦ Γηνάο και τοῦ Φλιδάο
 μι προυβουδάει στοῦ θέρου
 θέριζα ξιθέριζα
 οὔλου βρουχῆς κι' χιόνια
 κι' άν τὰ τοῦ θυμώναζα
 οὔλου κρουσταλλάκια
 Κίνησα κι' γώ καϊμένους
 νά πάνου σπιτι
 βρίσκου τή νοικουκρά
 ποῦ μαγειρεύει
 Λαγούς, περδίκια ἔφηνε
 κι' μπουλντουρτζίνια

ἄπλουσα κι' γώ καϊμένους
 σά νοικούρης
 σκῶν τοῦ σιδηρόφκιαρου
 μι χπάει μιὰ στοῦ χέρι
 ἄν τᾶχου γώ τοὺς φίλους μου
 νά μὴν παραπλώνεις
 νά τοῦ κουτσουχούλιαρου
 μέσ' τὴν κουτσουκάλαθα
 νά τοῦ ξηρουκόμματου
 μέσ' τὴν κουτσουκάμαρα
 νά τοῦ ντουμπουλόγαλου
 μέσ' τοῦ κουτσειουτσούκαλου
 φάει κι' ντιρλίκουσι σκάσει κι πέσει.

29. Κλαῖν οἱ Φράκτες γιά πουλιά (πηδηχτό)

Κλαῖν οἱ φράκτες γιά πουλιά
 κι' οἱ βαπονῆς γι' ἀηδόνια
 κλαίει κι' ἕνας νιούτσικους (νέος)
 γιά μιὰ βουλγαροπούλα
 πῶχει τὰ χίλια πρόβατα

τὰ πεντακόσια γίδια
 σκυλιά νά φᾶν τὰ πρόβατα
 κι' λύκους τὰ κατσίκια
 ἄρα κατάρα ἰσδίνου γέμ'
 βουλγάρα νά μὴν πάρης.

30. Σήκου κυρὰ νύφ' μ' ὅτ' ἐφιξει
 πότι θὰ ζυμάης ἰννιά ψουμνιά
 κι' θὰ φουκαλίσης ἰννιά μαντροῦ
 κι' θὰ προβουδίσης ἰννιά μουσκου
 Μέρα νύχτα πιρπατούσα
 μι' τ' ἄστρι μι τοῦ φηγγάρι
 μι τὴ ρόκα στοῦ ζουνάρι.

31. Πιθηρὰ πρὸς πιθηρούδα (συρτός)

Πιθηρὰ πρὸς πιθηρούδα
 ἀνιθαίν' στοὺν πύργου ἀπάνου
 κι' δέν θέλι νά κατέβη
 κι' τῆς τάζουν τοῦ ποικάμισου

κι' δέν θέλι νά κατέβη
 κι' τῆς τάζουν τὴ μισάλα
 κι' δέν θέλ' νά κατέβ'
 κι' τῆς τάζουν τοῦ σπαργάτση

κι' δὲν θέλ' νὰ κατέβ'
 κι' τῆς τάζουν τὴ νύφη
 ἄρχινάει νὰ κατιβαίη'
 πιθηρὰ ἀπ' τὴ χαρὰ της
 τσ' ἤρθη γιὰ νὰ κατουρίση
 μέσ' τὴ μέσ' τοῦ Μισουχώρι
 σκῶν τὰ σπίτια σὰν καράβια

κι' τὰ τζάκια σὰν μπαράκια
 ἦταν ἓνα κουτσουμίλι
 κι' ἄρχισε νὰ λουγιουρνάει
 ντιμιρτζῆς ἀπ' τὴ χαρὰ του
 πέρ' τοῦ σνίκι στοῦ κηφάλι
 τοῦ σεπέτι στὴν ἀμιασχάλη.

32. Πιθηρὰ πρὸς Πιθηρούδα (συρτός)

Πιθηρὰ πρὸς πιθηρούδα
 βράσει μας φαγὶ νὰ φάμη
 στοῦ μικρὸ τοῦ ζαζανούδι
 ἀπὸν παίρν' πουλὺ κι' λίγου
 ὀποῦ παίρν' πέντι γηλάδια
 κι' τοῦ μπάσι τοῦ ντανάδι
 ἔκατσι κι' νύφ' νὰ φάγη
 τὸ ν' τοῦ δόντις δὲν ἀρτήθηκε

πιθηρὰ προσιπηρούδα
 βγάλει μας κρασι νὰ πιούμη
 στοῦ μικρὸ τοῦ βαριλάκι
 πὸν παίρν' πουλὺ καὶ λίγου
 πὸν παίρν' διακόσια μέτρα
 Πῆρη γιὰ νὰ πιῇ κι' ἡ νύφη
 τὸ ν' τοῦ χεῖλι της δὲν βράχκει

33. Ἀφέντης μας κάνει χαρὰ (πηδηχτός)

Ἀφέντης μας κάνει χαρὰ
 μπασιαραμαντικ - μπασιαραμαντικ
 χαρὰ κι' πανηγύρι
 σίριτζα βαριά ντυμένη.
 Κάλισαν κι' ἰνιὰ χουριά
 μπασιαραμαντικ - μπασιαραμαντικ
 κι' δικαπέντι κάστρα

σίριτζα βαριά ντυμένη
 Γιάννη τσάρι γκαζουμένη.
 Κι' κόλισαν κι' μένανι
 μπασιαραμαντικ - μπασιαραμαντικ
 πὸν μ' ἔχει μάναμ' ἔνανε
 σίριτζα βαριά ντυμένη
 Γιάννη τσάρι γκαζουμένη.

34. Μέσα στ' μέσ στην Ἰντιρνέ (Ἀδριανούπολη)

Μέσα στ' μέσ στην Ἰντιρνέ
 βάνει κόρη κι' λούζιπει
 κι' μάνα της τὴν ἔπλυει
 ξῆντα κουσούδεις τν' ἔφκιασει
 ξῆντα ρουμπιέδεις τν' ἔβανει
 κι' γιὰ νηρὸ τὴν ἔστειλνει
 Κανένας δὲν τὴν σταύρουσι
 τοῦ τσοιμπανάκι τὴ σταύρουσι

κρούου νηρὸ τῆς γύρηπει
 κρούου νηρὸ δὲν πούδουσει
 τοῦ μαχιράκι τ' ἔβγαλει
 κι' στὴν καρδίτσα τς τόβαλει
 λιανὰ κοιμμάτια τ' ν' ἔφκιασει
 κι' στοῦ μαντήλιτ τὴν ἔμωσει
 κι' στ' μάνα της τὴν ἔστειλει.

Ἐκὼ ὅλοι διασκεδάζαν στὸ σαλόνι ἢ στὸ κελάρι ἢ στὴν αὐλή, οἱ πῶ γερντισσες ἀπομόνωναν τὸν γαμπρὸ σ' ἓνα δωμάτιο καὶ τοῦ τραγουδοῦσαν διάφορα τραγούδια. Δὲν τὰ γράφουμε, γιατί τὸ περιεχόμενό τους εἶναι πολὺ σόκιν. Ἀναφέρουμε μόνον ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ παρακάτω τραγούδι:

35. Ἄχ! δὲ σὶ ρουτῶ γαμπρὲ
 πὼς τὰ πέρασις ἰψές;
 σὶ πίστασι ἀνήφουρους
 σὶ κούρασι τοῦ μινουπάτ;
 Ἦταν νύφ' (η) μας στρουμπουλή;
 ἦταν κί' ζουμιρῆ
 Ἄχ! δὲν σὶ ρουτῶ γαμπρὲ

.....

36. Ποῦναι δενδρίτσι πράσινου

Ποῦναι δενδρίτσι πράσινου
 μὰ τοὺν ἀλήθιου τοῦ Σταυροῦ
 νάχ' ἀσημένα ρίζα
 κί' τὰ φύλλα συρματέϊνια
 κί' κάτου στή ριζίτσα του
 καίμω πούχει καρδίτσα του
 βρούσει κρούου νιράκι
 στούλισμένου κουριτσάκι
 κί' ἔσκυμα νὰ πιῶ νερό
 κουρτσούδα μ' δὲ σὶ λημοννῶ
 νὰ πιῶ κί' νὰ γιμίσου
 κί' νὰ μὴ σ' ἀλημοννήσου
 Ἔχασα τοῦ μαντήλι μου
 μὴ λυπόσσι φίλοι μου
 τοῦ χροσουκεντημένου
 τ' ἀργυροσγουραφιασμένου.
 Ἐμεῖς θὰ τοῦ κινήσοιμι
 κί' θὰ τοῦ σγουραφίσοιμι

Τρεῖς ἀγαπητικὲς μου
 κί' τρεῖς εἶναι δικές μου
 Ἡ μιὰ ἦταν ἀπ' τὰ νησιά
 θασιάει πουλὺ καλά μυαλά
 ἡ ἄλλη ἀπ' τὰ Μαράσια
 σὰν τοῦ Μάη μὴ τὰ κινάσια
 ἡ τρίτη ἡ μικρότερη
 ἀπ' ὅλις ἡ ὁμορφότερη
 ἦταν ἀπ' τοῦ Νεοχώρι
 ποὺ τὴν ἀγαποῦσαν ὅλοι
 Τὴν ἀγάπησα κί' ἐγὼ
 νὰ τὴν πάρου δὲν μποιρῶ
 νὰ τὴ μιλήσου κλαίει
 κί' τ' μάνα της τοῦ λέει
 Ρώτησα τ' γειτόνισσα
 ποὺ εἶν' ἡ κόρη π' ἀγαπῶ
 μέσα εἶναι κί' κοιμάται
 Ἄχ! ἡ σκύλα! δὲ σὶ λυπάται;

Καὶ ὅταν φούντωνε τὸ γλέντι καὶ ὅλοι ἦταν πιὰ στὸ κέφι (γιατὶ τὸ κρασί καὶ οἱ μεζέδες ἦταν ἄφθονα, ἔκαναν ἓνα γῦρο σ' ὅλο τὸ Σουφλί χορεύοντας μὲ τὰ ὄργανα καὶ τὰ τραγούδια. Οἱ περισσότεροι, ὅπως καὶ παραπάνω ἀνέφερα, ἦταν μασκαρεμένοι (ντυμένοι σὰν σὲ καρναβάλι) καὶ προκαλοῦσαν τὸ γέλιο σὲ ὅσους τοὺς συναντοῦσαν. Πολλοὶ ἀνέβαιναν πάνω στὰ γκατζιόλια (γαϊδούρια). Πρῶτα πήγαιναν στὸ σπίτι τῆς νύφης, ὅπου ἔστηναν χορὸ. Μετὰ θὰ πήγαιναν καὶ στὸν κουμπάρο. Σὲ κάθε πλατεῖα ποὺ περνοῦσαν, σταματοῦσαν, χόρευαν καὶ κερνοῦσαν ὅσους συναντοῦσαν (εἶχαν μαζὶ τοὺς μπουκάλια μὲ οὔζο καὶ κρασί). Πολλὲς φορὲς δὲ, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐνθουσιαζόμενοι ἔμπαιναν κι αὐτοὶ στὸ χορὸ. Ἔτσι, διασκεδάζοντες, γύριζαν καὶ πάλι στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ὅπου θὰ ἐξακολουθοῦσε τὸ γλέντι ὡς ἀργά, μὲ χορὸ καὶ τραγούδια.

37. Σμυρλιά (ταπνός χουρός)

Νι δῶ στοῦ πέ-μουρι Σμυρλιά
 Νιδῶ στοὺν πέρα μαχαλά
 κι' ἐκεῖ στήν κάτ' τῆ γειτουριά
 Κι' κεῖ στήν κα-μουρι Σμυρλιά
 κι' κεῖ στήν κάτ' τῆ γειτουριά
 φυτρώνει μιὰ τριανταφυλλιά
 Κι' ἀπόλκει κλώνους κι' κλωνιά
 κι' σκέπασει τῆ γειτουριά
 Τῆ γειτουριά τν' ἀρχόντισσα

κι' τὴν ἀρχοντοπούλισσα
 Τ' ἀκοῦ τ' ἀκοὺς γειτόνισσα
 τ' ἀκοὺς τ' ἀκοὺς μουρι Σμυρλιά
 Νὰ πῆς τῆ θυγατέρα σου
 νὰ μὴ πλυθῆ νὰ μὴ λουστῆ
 Κι' ἀπ' τὴν πόρτατος ν' ἀμὴ βγῆ
 νὰ μὴν τῆ δεῖ ὁ γυιόκας μου
 Τρελαίνιτει - λουλαίνιτει
 μὴ μαχαίρι μαχρώνιτει.

38. Ἦταν ἓνας γέρους (πηδηχτός)

Ἦταν ἓνας γέρους γηρούτσικους,
 εἶχει τρεῖς κουπέλλες, τρεῖς ἀρετῆς
 Κι' τίς τρεῖς τίς στέλνει στοῦ δασκαλου
 κι' δάσκαλους τίς στέλνει γιὰ κρύου νιοῦ
 Γίδρουσι κουπέλλα κι' μόρφινει
 σὰν τὴν εἶδ' οὗ γέρους τὴν ἄρισει
 Ἔλα κουπιλούδα μ' νὰ παίξουμι
 δὲν φοβάσει γέρουμ' ποὺ τοῦ Θειοῦ,
 ὅσου κρῖμα εἶνι ἄς τῶχου γῶ.

39. Ἀνάθιμα τοῦ Βασιλιά (πηδηχτός)

Ἀνάθιμα τοῦ Βασιλιά
 Κι' μύρα ἀνάθιμά τουν
 Μαζώνει κόσμο κι' πιδιά
 Οὐλα τὰ φτουπχοπαῖδια
 Μαζώνει κι' ἓναν νιούτσικου
 τρεῖς μέρες παντριμμένον
 Τὴν Κυριακὴ παντρεύονταν
 Διντέρα ὅλη μέρα
 κι' τὴν Τετάρτη τοῦ ταχιά (πρωτὶ)
 κουντὰ νὰ δώσ' οὗ ἥλιους
 Ἦ νιὸς τῆ μανατ' ἔλγει
 ἢ νιὸς τῆ μανατ' λέγει
 Βγάνει μαναμ' τὰ ρούχα μου
 ν' ὄξου μιρὰ στήν πόρτα
 νὰ μὴν τοῦ νιὸς ἢ νύφη σου
 κι' θ' ἀρχινήσ' νὰ κλαίη
 Κι' νύφητς πάλι τ' ἀκουσεῖ

κι' ἀρχίνησει νὰ κλαίη
 ὅπου κι' ἂν πᾶς Γιαρέντη μου
 κι' γῶ μαζί σου θ' ἄρθρου
 Νὰ σ' μαγειρεύου νὰ δεπνᾶς
 νὰ στρώνου νὰ κοιμάση
 νὰ δίνου κι' τοῦ γρίβουσου
 πασάτα κι' χουρτάφι
 πᾶσα βραδύ, πᾶσα ταχὺ
 πᾶσα τοῦ μεσημέρι
 Ἰκεῖ π' θὰ πάνου γῶ κουριμ
 κουράσιου δὲν πηγαίνει
 Δὲ μαγειρεύουν δὲ δεπνοῦν
 δὲ στρώνουν, δὲ κοιμούνται
 θάνουν τοῦ χέρι ψιέφαλου
 κι' τοῦ σπαθι γιὰ στρώμα
 παίρνουν κι' τοῦ τουφέκι τους
 δίπλα στήν ἀγκαλιά τους.

40. Μιά καλή νοικοκυρά (συρτός)

Μιά καλή νοικοκυρά
 ἔπισει ν' τ' Ἀηδημητροῦ
 σκόθκει μόν' τ' Ἀθηνασιοῦ
 σκόθκει γιά ν' ἀνάψ' τ' φουτιὰ
 χάληψει κι' τοῦ μωσιὰ
 χούφτουσει πο' γάτας τ' νουρά
 θάρρηψ' ἦταν ρόκα της
 Φρίχκει ἢ καρδίτσα της
 γλέπ' τοῦ σκάλ' (ι) μὶ τοῦ κρασι
 ξυπάγουσι τοῦ γίωμα της
 ξυφρίσκει ἢ καρδίτσα τς
 Τί κακὲς νυφάδης πῶχου

οὔλου μένα μὶ μαλώνουν
 θάματις δουβάρῶν κάμου
 πέντι μήνεις πέντε' ἀδράχτια
 τᾶμασα ἓνα κουβάρι
 τὰ σκαλῶνου στοῦ κουβάρι
 τὰ σκαλῶνου στοῦ κιλάρι
 Μπαίνει βγαίνει νοικοκυρῆς
 τοὺν χτυποῦνι στοῦ κεφάλι
 ἔβαζα νὰ τοῦ γιδιάσου
 νὰ τοῦ κάνου τσιαραπούδια
 κι' τὴ γάτα μου μιστούδια

41. Ὅπιους εἶνι παλληκάρι

Ὅπιους εἶνι παλληκάρι
 Ἔτσ' εἶνι μάτια μ, μὰ τὴν Παναγιὰ
 Ντέρτι δὲ βάου μέσα στὴν καρδιά
 Ὅποιους εἶνι κουρτσάκι
 πιρπατεῖ - πιρπατεῖ σὰν λουλουδάκι
 Ἔτσ' εἶνι μάτια μ' μὰ τὴν Παναγιὰ
 ντέρτι ἰδὲ βάζου μέσα στὴν καρδιά
 Ὅποιους εἶνι ἀρραβονισμένους
 πιρπατεῖ - πιρπατεῖ σὺλλουγισμένους
 Ἔτσ' εἶνι μάτια μ' μὰ τὴν Παναγιὰ
 ντέρτι δὲ βάζου μέσα στὴν καρδιά
 Ὅποιους εἶνι παντρημένους
 πιρπατεῖ - πιρπατεῖ βασανισμένους
 Ἔτσ' εἶνι μάτια μ' μὰ τὴν Παναγιὰ
 ντέρτι ἰδὲ βάζου μέσα στὴν καρδιά

42. Κάτου στὴν Ἀγιὰ Βαρβάρα (σταυρωτός)

Κάτου στὴν ἀγιὰ βαρβάρα
 ἔκανα χρυσὴ κουμπάρα
 κι' ἔμαθα τοῦ μινουπάτι
 πῆγινα κι' κάθε βράδυ
 μ' ἔπιασαν κι' μιὰ θραυδιὰ
 μέσ' τς κουμπάρας τ' ν' ἀγκαλιὰ
 Δὲ μού δόσαν κι' πουλλὲς
 πιντακόσεις κι' καλὲς.

Κι' μού τρίψαν τοῦ κεφάλι
 σὰν τοῦ τρύπχιου τοῦ τσοκαλί
 Δὲ μού δόσαν μιὰ κι' δυὸ
 μὸν μού δόσαν ξῆντα δυὸ
 κι' μού κάναν τὰ πλευρά μου
 μαλακὰ σὰν τὰ κοιλιά μου
 Κι' μού κάναν κι' τὰ πόδια
 μαλακὰ σὰν τ' ἀχταπόδια.

43. Φέτους τοῦ Καλουκιράκι (πηδηχτός)

Φέτους τοῦ καλουκιράκι
φύτιμα ἓνα ἴμπιλάκι
οὔλου λίμουνες ἀράδα
λιμουνές κι' κυπαρίσια
Πάει ἡ κλέφτης νὰ τὰ κλέψη

Κλέφτη μου μὴ κλέφτς τὰ μῆλα
μὴν κουφουλουγὰς τὰ φύλλα
τὰχ' Ἀγὰς μοῦ μετρημένου
ἓνα τ' ἄλλουτς διαλιγμένα
στοῦ τικτόστ' ἀπιρασμένα.

44. Παλληκάρια ν' ἔσκαφταν (συρτός)

Παλληκάρια ν' ἔσκαφταν
μὴ τ' ἀσημουμάχια
Ἀσημόχοι' (α) ἔβγαναν
στὴν πουδιά πς τοῦ μάζουναν
Στὴ μηλιά τοῦ πήγιναν
Νὰ μηλιάμ' τοῦ χάμα σου
Νὰ μηλιάμ' τοῦ χάμα σου

Κὶ τοῦ χουματάκι σου
Φέρτου μένα νὰ στουλιστῶ
νὰ στουλιστῶ ν' ἀραματουθῶ
Στοῦ γυαλὸ νὰ κατιβῶ
νὰ μαράνου τρεῖς οἱ νιές
τρεῖς οἱ νιές ἢ δώδικα
ὡ' ὡς τίς δικατέσοιρις.

9. ΤΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΙΑ ἢ ΚΑΛΕΣΜΑΤΑ

Τὴν τρίτη τὸ ἀπόγευμα θὰ στολιζόνταν ἡ νύφη μὲ τὰ πιὸ ὠραῖα φορέματα καὶ μαζί μὲ τίς φιλενάδες τῆς θὰ πήγαιναν στὸν ποταμὸ Ἐβρο νὰ πάρη νερὸ μὲ τὴν λαγίνα τῆς (στάμνα) καὶ νὰ ρίξη χρήματα. Ἀργότερα δὲν πηγαινε στὸν Ἐβρο, γιατί ἦταν μακρὰ. Πήγαινε σὲ πηγάδι. Τὸ ἴδιο βράδυ ἔκανε τραπέζι τοὺς νεονύμφους ἓνας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς πους.

Τὴν Παρασκευὴ οἱ γονεῖς τῆς νύφης ἔσπελναν κουφέτα καὶ οὔζο ὡς ἐπίσημη πρόσκληση γιὰ τὰ ΚΑΛΕΣΜΑΤΑ ἢ ΕΠΙΣΤΡΟΦΙΑ (ἐπιστροφή τῶν νεονύμφων στὸ σπίτι τῆς νύφης).

Οἱ νεόνυμφοι συνοδεύονται καὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοῦ γαμπροῦ, πήγαιναν τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου.

Ντυμένοι μὲ τὸ λὴν τὰ καλά τς (τὰ γιορτινά). Χαρὲς καὶ γέλοια ἀκούγονταν σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ γεύματος. Ἄν ὑπῆρχε κανένας συγγενὴς ποὺ νὰ τραγοῦδᾷ ἔλεγε ἰδιάφορα ἐπιτραπέζια τραγοῦδια. Ἐνα ἀπ' αὐτὸ εἶναι τὸ παρακάτω.

45. Τρεῖς ἀρχοντάδεις κάθονται (ἐπιτραπέζιο)

Τρεῖς ἀρχοντάδεις κάθονται
κάθονται τρῶν κι' πίνουν
ἔχουν κι' ἓνα σκλαθόπουλο
μικρὸ ἔταν τοῦ καϊμένον
κι' τοῦλιγαν τραγοῦδισει
σκλάβεμ' σπὲς μας τραγοῦδια
Ν' ἰγὼ σᾶς λέγου δὲν μπουρῶ

ἰσεῖς μοῦ λέτε σῆριου
γιὰ πιάστε μι σηρώστι μι
κι' βάλτει μι νὰ κάτσου
κι' δόστει μι τὴ λύρα μου
τοῦ νιό μου τοῦ πιχνίδι
νὰ σᾶς λαλήσω ἀγαλινα

κι' νὰ σὰς πῶ τραγουδία
γιὰ ν' ἀκουστώ σ' ἰννιά χουριά
σι δικαπέντι κάστρα

γιὰ νὰ μ' ἀκούσ' ἡ μάνα μου
νὰ χύν' τὰ δάκρυα σὰ βρουχή
θάν' σιγανή ψυχάλα.

Ὅταν τελείωνε τὸ γεῦμα οἱ γονεῖς τοῦ γαμπροῦ ἔφευγαν. Οἱ νεόνυμφοι ὅμως ἔμεναν καὶ ἔφευγαν τὸ ἀπόγευμα τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Στὶς εἴκοσι - δύο ἡμέρες ἢ πεθερὰ θὰ πήγαυε τὴ νύφη στὴν ἐκκλησία. Ἡ νύφη θὰ χάρυζε στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας πετσέτα ἢ πουκάμισο. Ἡ νεόνυμφος ἐπὶ ἓνα χρόνον δὲν ἔπρεπε νὰ δῆ νεκρὸ οὔτε νὰ ἐπισκεφθῆ ἁελώνα γιὰ νὰ ζῆ εὐτυχημένη καὶ χαρούμενη σὲ ὅλη τὴ ζωὴ της.

Περιγράψαμε μὲ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὸν ΕΡΩΤΑ — ΑΡΡΑΒΩΝΑ — ΓΑΜΟ ὅπως γινόταν πρὶν 150 χρόνια περίπου στὸ Σουφλί. Γιὰ τὴν συγκέντρωση τῶν πληροφοριῶν μου ἐργάσθηκα ἀρχεπεὺς μῆνες καὶ ἀπασχόλησα ἐπὶ πολλὰς ὥρες τοὺς πληροφοριοδότης μου. Τὰ ἄπειρα εὐχαριστῶ μου, θὰ ἦταν λίγα γιὰ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν πνευματικὴ κοίραση ποὺ κατέβαλαν οἱ ὑπερήλικες αὐτοὶ Σουφλιῶτες, ὥστε μὲ ἀκρίβεια νὰ μοῦ παρέχουν τὶς πληροφορίες ποὺ τοὺς ζητοῦσα. Ἰδιαιτέρως τὸν Σεβαστό μου διδάσκαλο κ. Δημήτριον Σεϊτανίδη γιὰ τὶς πολύτιμες πληροφορίες οἱ ὁποῖες συνέβαλαν πολὺ εἰς τὴν ἐπιτυχεῖ ἀποπεράτωση τῆς ὅλης ἐργασίας.

Θὰ ἦταν ὅμως μεγάλη παράλειψη ἂν δὲν εὐχαριστοῦσα καὶ τὸν Σεβαστό μου κ. Ἐπιθεωρητῆ, διότι μᾶς ὑποκίνησε γιὰ τὴν συγκέντρωση λαογραφικῆς ὕλης, μὲ τὴν ὁποῖαν οὐδεὶς μέχρι σήμερα ἀσχολήθηκε.

Μετὰ ἀπὸ τὴν προσφυγιὰ τοῦ 1914 καὶ τοὺς Παγκοσμίους Πολέμους, ὁ μοντερνισμὸς ἐξαφάνισε κάθε ἔχνος ἀπ' τὰ παλιὰ ἐκεῖνα καὶ ὄμορφα ἦθη καὶ ἔθιμα ποὺ εἶχαν οἱ πρόγονοί μας. Σήμερα δὲν ἔχει μείνει τίποτα ποὺ νὰ μᾶς θυμίσῃ τὶς ἄδολες ἐκεῖνες συγκεντρώσεις τους μὲ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ ἀγνά τους τραγουδία βγαλμένα ὅλα ἀπ' τὴ ζωὴ τους. Ποῦ εἶναι ἀλήθεια ἐκείνη ἢ ἀρχοντιά, ἢ ἀγαθότης, ἢ καλωσύνη;

Ἡ γκαίντα, τὸ ἀγαπημένον τους αὐτὸ λαϊκὸ ὄργανο, ποὺ ξεσήκωνε νέους καὶ γέρονς, κι' αὐτὴ ἰσκόμα ἔχει ἐξαφανισθῆ.

Παραθέτω ἀκόμα τὸ ποίημα «ΧΑΡΑ» τὸ ὁποῖο εἶναι μιὰ σάτυρα γραμμένη ἀπὸ τὸν κ. Γεώργιο Καμαλίδη δάσκαλο στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, γραμμένη μὲ τὸ γλωσσικὸ ἴδιωμα ποὺ μεταχειρίζονταν τότε οἱ Σουφλιῶτες, μὲ τὴν πεποιθήση πὼς κάτι θὰ προσφέρῃ κι' αὐτὸ στὴ λαογραφία τοῦ τόπου μας.

Η Χ Α Ρ Α

Ἄκουε μὰ τρανὴ Χαρά
ἀπ' γίνκει προυχτὲς τ' ν' ἀπουρά
σιακεῖ χαμπλά σι' Γιλαδαρά

πίσου πού τοῦ σπίτι τ' Ἀντρέ
 Κι' ἄπχανει αὐτὴ Χαρά
 ἀπέκ' ἀπὸ τὴν τρανὴ τ' μουρὰ
 (πού 'νει τώρα αἰλιὰ ξηρὰ
 κι' ἀνοφιλέ τσ' θάνουν κουπρὰ
 κι' τὴν τλίγουν μι' τφιλουρὰ (φλοιὸς τῆς μουριᾶς)
 Κι' παίνει ὡς τ' Λία τν' ἀμπουρά.
 Θάμαξαν ἰσὺλ' μι' τ' Χαρά
 κι' εἶπαν—Τ' εἶνι τούτου... Μπράααα...
 Ἦταν μιὰ μέρα Βρουχιρὰ
 κι' ἓνας ἀγέρας φσούσει θάν ἀπ' τοῦ βουρρά
 Τοῦ μαντλοῦδ' σκαλουμένου πουρπουλίζονταν
 ποῦταν στυ' αὐλὴ παράμιρα ἰστ' μουρὰ
 κι' καὶ τηρούσι π' Χαρά.
 Συμπιθέρ' καμνὰ δικαρὰ
 προυσκαλισμέν' πού τσ' νύφς τιμρὰ
 κάθουνταν ἀρὰ - ἀρὰ
 ψιὰ σὶ μνιὰ ψάθα φαρδὰ
 κι' ἦταν σκιπασμέν' μι' μνιὰ γούνα
 ἔμπιτζε πού τσ' ἄκρεις μαλλιαρά.
 Ἔκουφταν τζάφτεις ἔτρουγαν σπόργια
 εἶχαν μπρουστάτς νουρὸκ τοῦ παγούρ (γαμάτο)
 Γιὰ μιζέδης εἶχαν: Μνιὰ μσούρα λαχαρμνιὰ
 εἶχαν ἀρσιάτια, τυρὶ λιμπλιμπουδία, ἰλές, ἓνα
 πνάκ καλπαζάνα γιουμάτ
 πού τὸν ξιδ' πιπιρούδια
 Εἶχαν κι' γιὰ τσιμπλέτζμα
 ἓνα πνάκ σταφλαρμνιὰ
 Μὶ τις πσαλμάτεις πατέοι (γέροι)
 κατσουφιασμέν' κείθι μηρὰ
 κάθουνταν σὶ μνιὰ καθάκα ξηρὰ
 ποῦταν πισμένη ἰκει ἰστὴν κουπρὰ
 γκαζγκαλοῦσαν πού χῶμα
 κι' καίτηροῦσαν τ' χαρὰ
 Ρόπουτους ἀκούσκει, σάπατι γιὰ
 ἔρθουντι θάματ'... ἔρτει χαρά.
 Μπάμι - Μπούμι... φουνές κακὸ πού μακρὰ
 Ἦ—εεεε... ἦχου χου χου χου
 Συμπιθέρ ποῦστι γιὰ...
 Νὰ τὰ λαλήματα ἦρθει χαρὰ

Νὰ τοῦ Μπαργιὰν μ' ἓνα ρόιδου μπαμπάτσου
πατλάκις, σταπίδης σὶ μινιά μπλάνια μακρὰ
μισκιβρὰν χουφτουμέν' καλαμίδα γιρὰ
κί τὰ γκίζάνια (μικρὰ παιδιὰ) ἀλλαγμένα
μὶ τὰ τέλια στουλισμένα
γιγίν στήν κουπρά...

Συμπιθέρ- συμπιθέρις ἀρὰ - ἀρὰ
τ' νύφ' γιὰ νὰ πάρουν νὰ γέν' χαρὰ
Νὰ κί' γαμπρός κί μπράτμους
μὶ τ' μαντζιρκ πιπιργιά (κόκκινη πιπιριά καφετερή)
κί οὔλα αὐτὰ γιὰ τ' χαρὰ.

Μὶ μινιάς σκόντι οὔλ' στοῦ πουδάρ
τὰ λαλήματα πῆραν τοῦ «Ἐγκαλιζέρ»
Στέκειτ μουρὴ νύφ προυσκνήη
Νύφ' θὰ φανῆ... Βήρει ἀπ' τοῦ κιλάρ
Φίδ' μαύρου μᾶς ἔχ' φάει βρε πιδγιά
κρῆμα στὰ ἔξοδα κρῆμα στ' χαρὰ
Νύφ' ἦταν μὴ φουβιρὰ (ἄσχημη τρομακτικὴ)
ἦταν ἓνας μπάτσαρους μὶ μινιά μύτ' σουγλιρὰ
Θὰν οὐραχτσίδα παλαμαρὰ (γεωργικὸ ἐργαλεῖο ποὺ ἔχουν γεωρ-
γοὶ ὅταν θερίζουν)

Γλωσσα θὰ πῆς θὰν πιγκρανγκρὰ
Μπέτκον τίποτα (πολὺ ἄσχημο)
θὰν κιοῦπα χουντρὰ (πολὺ μεγάλο πῆλινο δοχεῖο)
Ἄρκιδίσου πιρπάτμα ἀρὰ - ἀρὰ
σαλάντζι τιμέστς θὰ μισαρὰ (κουνοῦσε τὴ μέση)
Ποῦθι πιρνούσι μύρζι θὰ θρουμουκαρὰ
Πρικνιάρου - βλουγιάρου θὰν ξιμέν' σκιουμγιά
Κρῆμα στὰ ἔξοδα, κρῆμα στ' χαρὰ
αὐτὴ χαρὰ τῆγκι ἀλμυρὰ.

Ἐξήγηση τῶν λέξεων

Πρέπει νὰ ἐξηγήσω πὼς τὰ παλαιὰ χρόνια, ὅπως ἀναφέρω τὸν σημερινὸ γάμο τὸν λέγανε χαρὰ. Ἄκουες νὰ λένε: Ποῦ θὰ πάτη μουρὴ; Στ' χαρὰ Τζιμπιλούδας (ὄνομα).

Γιλαδαρὰ = Πλατεῖα Νάνου σήμερα

Ἄιλιά = χωρὶς ἀμφιβολία

Ἄναφιλὲ = στὰ χαμένα

Πουπουλίζονταν = πετοῦσε ἰδῶθε - κεῖθε

- Τζάφτις = κουβέντες
 Ντουρούζι = γαμάτο
 μισούρα = πιάτο βαθύ χωματένιο
 Άρσάτια = γλυκίσματα
 Πνάκ = πιάτο χωματένιο
 Καλπαζάνα = μεγάλο πιάτο χωματένιο
 Τσιπλέντζιμα = για να περνᾶ ἡ ὥρα
 Σταφλαφρινιά = σκορδιστό σταφύλι
 Τσαλιμάτα = σαρκία ειδικὸ κάλυμα τῆς κεφαλῆς
 Γκαζγκάλζαν = ισκάλιζαν
 Ρόπουτους = θόρυβος
 Κίσικβρόακ = σφυκτά
 Κζάνια = μικρὰ παιδιὰ
 γιγίν = ὄλοι μαζί ποῦρσο
 Έιγκαλιζερ = Τουρκικὸ τραγοῦδι
 Σουγλιρά = μυτηρὰ
 Σαλάντζι = κουνούσε
 Μισιρά = σημαδιακὰ (κυρίως ἄρρωστος ποὺ δὲν κουνιέται ἀπὸ τὸ κρεβάτι του)

ΜΕΤΑΞΙΑ ΤΣΑΚΜΑΚΗ

Διδ/σα τοῦ Β' Δημοτικῆς Σχολεῖου Σουφλίου

Σουφλι Μάιος 1966

ΘΡΑΚΙΚΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΚΟΥΦΟΒΟΥΝΟΝ

Βασιλείου Κουσιδή, Γραμματέως Κοινότητος Κουφοβούνου

Κάθε τόπος ἔχει τὰ δικά του ιδιόμορφα ἤθη καὶ ἔθιμα, ἔτσι καὶ τὸ χωριό μας ἔχει νὰ παρουσιάσῃ τὰ δικά του γιὰ τὴ γιορτὴ τοῦ γάμου, τότε ποὺ οἱ φιλήσυχοι κάτοικοι του βρίσκουν εὐκαιρία νὰ ξεκουράσουν τὴν ψυχὴ τους ἀπὸ τὸν κάματο τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τῆς τόσο μονότονης, τοῦ χωριοῦ.

Μερικὲς μέρες πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο, ἀρχίζει στὰ δυὸ σπίτια, τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης, μιὰ ἔντονα ζωηρὴ κίνηση. Τὸ ὑπὸ σύμπηξιν νέο ζευγάρι, συνοδευόμενον ἀπὸ δικά του πρόσωπα, εὐνόητον τὸ γιατί, κατεβαίνει στὴν πόλι, στὸ Διδυμάτειχο, ποὺ ἀπέχει κάπου 6 χιλιόμετρα, γιὰ νὰ ψωνίσῃ τ' ἀπαραίτητα γιὰ τὸ γάμο ἐφόδια, κι' ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ ἀναλαμβάνει νὰ

κυπτάξη στὰ γύρω χωριά, γιὰ νὰ βρῆ τὰ καλύτερα «λαλήματα», τὰ ὄργανα δηλαδή γιὰ τὸ χορὸ.

Τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωῒ, κατ' ἐντολὴν τῶν δύο συμπεθέρων, γίνεται ἡ πρόσκλησις τῶν στενῶν μόνο συγγενῶν, μὲ τὸν ἐξῆς ἰδιότυπο τρόπο: Δύο νεαρὰ κοριτσάκια, ἓνα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ γαμπροῦ καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ μέρος τῆς νύφης, γυρνοῦν στὸ χωριὸ καὶ προσκαλοῦν τὰ ὠρισμένα αὐτὰ πρόσωπα, κερνώντας τα μιὰ γουλιὰ ἀπὸ τὸ μπουκάλι, κρασί ἢ οὔζο, ποὺ ἔχουν μαζί τους. Αὐτὴ ἡ πρόσκλησις εἶναι βέβαια γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ γάμο ποὺ θὰ γίνη, ἀλλὰ εἶναι καὶ συγχρόνως ὑπόμνησις, ὅτι πρέπει νὰ ἐποιοῦσιν τὸ «δώρημα» ποὺ ὁ καθένας τους θὰ δωρίσῃ στὸ ζευγάρι, κατ' ἐπιδεικτικὸν μάλιστα τρόπον, τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου. Πρακτικὴ συνήθεια θὰ μοῦ πῆτε, γιὰτὶ ἔτσι φτιάχεται ἰσχεδὸν ὅλο τὸ νοικοκυριὸ τοῦ καινούργιου ζευγαριοῦ.

Τὴν ἄλλῃ μέρα, τὸ Σάββατο δηλαδή, τὰ κοριτσάκια μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, μὲ τὸ κέρασμα ἀπ' τὸ μπουκάλι, προσκαλοῦν τώρα τοὺς ἄλλους, τοὺς μὴ συγγενεῖς δηλαδή. Ἄλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ, ἡ εἰδικὰ αὐτὴ κραισσοῦζαπωλιακῆς μορφῆς πρόσκλησις, δὲν ἔχει πῆ σημασία τῆς ἀναγκαστικῆς ὑποχρέωσως τῆς προσφορᾶς δώρου. Ὅχι βέβαια, ὅτι, ἂν κανεὶς φιλάτιμος καὶ χονδραρδᾶς θελήσῃ νὰ προσφέρῃ στοὺς νεονύμφους «ΚΑΤΙ», αὐτὸ δὲν θὰ γίνη δεκτὸ' κάθε ἄλλο μάλιστα.

Τὸ βράδυ, μόλις ὁ ἥλιος δύσῃ, σκαρπιέται στὸ χωριὸ ἡ εἶδησις ὅτι κοντεύει ἡ ὥρα ποὺ θ' ἀρχίσῃ ὁ χορὸς μὲ τὰ περιβόητα «λαλήματα». Αὐτὴ ἡ εἶδησις, ὡς φυσικὸν εἶναι, ἔχει ἰδιαίτερη χαρούμενη σημασία γιὰ τοὺς νηοὺς καὶ τίς νηές τοῦ χωριοῦ, γιὰ τοὺς μπεκιάρηδες καὶ τίς μπεκιάρισσες. Καὶ παρέες - παρεοῦλες μαζεύονται ἰστὸ καθωρισμένο γιὰ τὸ χορὸ μέρος, γιὰ νὰ θαυμάσουν ἄλλωστε καὶ τὴν προῖκα τῆς «νεφρούλας», ποὺ ἀπὸ τὸ πρωῒ ἔχει ἀπλωθῆ ἐκεῖ, καὶ τὴν ποιότητα, πλουσιότητα καὶ ἀριότητα τῆς ὁποίας θὰ σχολιάσουν δεόντως τὰ στόματα τῶν θηλυκῶν, στὸ πηγᾶδι ἢ στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ. Καὶ μόνον ὅταν θὰ κοντεύουν τὰ μεσάνυχτα, θ' ἀρχίσῃ τὸ ἀραῖωμα τοῦ κόσμου, ποὺ εἶχε συγκεντρωθῆ ἐκεῖ γιὰ νὰ χορέψῃ, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ κουσσομπολέψῃ καὶ ἄλλα πολλά. Ἀφίνει ὁ καθένας τὸ «κουροῦ μουαμπέτι» αὐτό, δηλαδή «γλέντι χωρὶς φαγητό», γιὰ νὰ πάῃ νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ πάρῃ δύναμη γιὰ τὴν αὐριανὴν μέρα ποὺ θὰ γίνη τὸ στεφάνωμα.

Καὶ μόνον οἱ ὑποψήφιοι πρωταγωνιστοὶ τῆς τελατῆς, ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύφη, δὲν θὰ ἡσυχάσουν. Σκληρὴ ἡ ἐπιταγὴ τῶν συνηθειῶν τοῦ χωριοῦ, τοὺς θέτει ὑπὸ... ἀπαγόρευσιν καὶ... ἐπιτήρησιν! Στὸ δωμάτιο τοῦ γαμπροῦ θὰ ἐγκατασταθοῦν τρεῖς χειροδύναμαι λεβέντες, καὶ στὸ δωμάτιο τῆς νύφης τρεῖς καλλίμορφες ἐπίγειες Ἀφροδίτες. Κι' ἀπαγορεύεται στὸ γαμπρὸ καὶ ἰστὴ νύφη, κάθε κίνησις ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀτηγορευμένην ἐπαφὴν καὶ πρόωρον φάγωμα τοῦ «Καρποῦ τῆς ἁμαρτίας». Κρίμα, θὰ μοῦ πῆτε, τόση φασαρία γιὰ 24 μόνον ὥρες!...

Και ξημερώνει ή τόσο αναμενόμενη ήμέρα τής Κυριακής. Από τό πρωτό ακόμη οί «περιτάνες» (σερβιτόροι) μαζί με μερικά πρόσωπα, συγγενικά του γαμπρού, συνοδεύουν με τὰ «λαλήματα», τὰ ὄργανα ὅπως τὰ λέμε ἐδῶ, πηγαίνουν και παίρνουν τόν «νούνου», τόν κουμπάρο, και τόν φέρνουν στο σπίτι του γαμπρού, ὅπου γίνεται τό πρώτο γλέντι και φαγοποτία, ἔτσι σάν προοίμιο, μέχρις ὅτου ἐτοιμασθῆ για τήν στέψη ή νύφη. Κι' ὅταν δοθῆ τό σινιάλο, ὅτι κι' αὐτή ἐτοιμασθῆκε, ξεκινᾷ ὅλο τό γαμπριάτικο ἀσκέρι με τόν νούνο και τὰ λαλήματα, για τό σπίτι του κοριτσιου. Στο δρόμο, διαρκῶς οί «περιτάνες» χορεύουν συγκαθιστοὺς χορούς.

Στό σπίτι τής νύφης, ή καρδιά του κοριτσιου ἀρχίζει τὰ πρώτα γλυκοχτυπήματά της. Περιμένει, μαζί με δύο φιλινάδες της, κορίτσια ἀνύπαντρα, τόν ἔρχομό του ἐκλεκτου της, πίσω ἀπό τήν πόρτα του σαλονιου του σπιτιου της. Στα χέρια της κρατᾷ ἕνα καθρέφτη και μιὰ σσανάκα (πιάτο) γεμάτη κρασί. Κι' ὅταν μέσα στο γυαλί ἀνακαλύψη τόν μέλλοντα σύζυγό της και ἐκλεκτό τής καρδιάς της, σπάζει τό πιάτο με τό κρασί στο κατώφλι του σπιτιου της και με τίς δύο ἄλλες κοπέλλες, τρέχει και μπαίνει στο δωμάτιό της. Συμβολική, ἴσως ἀναπαράσταση «παραδόσεως», μόνον που στα ἀρχαία χρόνια ἔδιναν «γῆν και ὕδωρ», και τώρα μίαν ἀπλή τσανάκα κρασί.

Κι' ὅταν ὅλη ή γαμπροπαρέα μπῆ στο σπίτι τής νύφης, ὁ πατέρας της δίνει ἐντολή νά μεταφερθῆ ή προίκα του κοριτσιου στο σπίτι του γαμπρου του, πράγμα που κάνουν οί περιτάνες χορεύοντας στο δρόμο συγκαθιστοὺς χορούς. Μά στο διάστημα αὐτό, ὁ γαμπρός κάνει τό πρώτο «κατακτητικό» βῆμα, πηγαίνει στην πόρτα που είναι τό δωμάτιο, που περιμένει ή ἐκλεκτή του και ἀφοῦ δώση τρία χτυπήματα με τό πόδι του, μπαίνει μέσα, γιατί ή πόρτα, ή καύμένη, δέν μπόρεσε δῆθεν ν' ἀνθέξη και ἀνοιξε!... Και ή νυφούλα ὑποδέχεται τόν καλόν της με μιὰ χαριτωμένη ὑπόκλιση. Τότε ὁ γαμπρός προχωρεῖ και βάζει στο χέρι τής νύφης μερικά χρήματα — οί κακὲς γλώσσες λένε ὅτι αὐτό γίνεται για νά δικαιολογηθῆ τό πρώτο θερμό χειροσφίξιμό τους — ή δική μου ὁμως γνώμη είναι ὅτι πληρώνονται ἀπό μέρος του γαμπρου τὰ «διόδια»... και κρατούμενοι χέρι - χέρι, σὰ σύμβολο τής ζωῆς που θὰ πρέπει νά περάσουν ἐνωμένοι πλέον για πάντα, πηγαίνουν στο δωμάτιο που βρίσκονται οί γονεῖς και φίλοι που τούς περιμένουν. Και είναι συγκινητική ή στιγμή αὐτή, γιατί πλησιάζει ή ὥρα που ή νύφη θ' ἀφίση, για πάντα πλέον, τό πατριό της σπίτι για νά πάη στην καινούργια της κατοικία. Δέν λείπουν οὔτε οί ἀναστεναγμοί, οὔτε τὰ δάκρυα ακόμη, καθώς ή κόρη ἀποχαιρετᾷ τούς δικούς της, χαρίζοντας τους και ἀπό ἕνα μαντήλι — για νά μαζέψουν τὰ δάκρυά τους ἀραγε, ἢ για σημεῖο χωρισμου, ὅπως ή λαϊκή μούσα μᾶς παρουσιάζει πάντα τό μαντήλι;

Και ἀκούγεται τό τραγούδι: «Σή γέλασαν μουρη μάννη, σου πήραν τό κορίτσο' για δύο ζεύγη παπούτσια και για ἕνα δακτυλίδι. Ἔβγα, μουρη μάν-

νη, ἔβγα νὰ δῆς τὸν ἥλιον πῶς δέρνει, ἔτσι δέρνει καὶ τῆς κοροῦλας ἡ καρδιά, ὡσπου νὰ ξεχωρίσ' ἀπ' τῆς μάννας' τὴν ἀγκάλη. Σύντεκνες, κοντοκαρτερέστε με, νὰ χαϊρετίσ' ἡ νύφ' τὴν μάννα τς' τ' ἀδελφια, τὰ ξαδέλφια.»

Ἄπὸ ἐκεῖ πᾶνε στὴν ἐκκλησία καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς στέφews, γυρνᾶνε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ πλέον, χορεύοντας πάλι συγκαθιστοὺς χορούς στὸ δρόμο, μὲ διαφόρους «χαβάδες», σκοποὺς δηλαδὴ μουσικούς. Χορεύουν καὶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς, τοῦ ζευγαριοῦ, κρατῶντας τὸ «δῶρημα» ποὺ θὰ χαρίσουν, ἐπιδεικτικά ὑψηλὰ σὲ στάση ἀνατάσεως τῶν χειρῶν τους, χορεύοντας, πηδῶντας καὶ φωνάζοντας «Γιού, χού, χού—Γιού χού, χού» σὰν νὰ θέλουν νὰ κρατήσουν κάποιο φανταστικὸ «ρεφραίν».

Στὴν εἴσοδο τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ ὑποδέχονται τὸ νέο ζευγάρι ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα τοῦ γαμπροῦ, προσφέροντας στὴν νύφη τους μιὰ κανάτα γεμάτη νερό. Κι' ἡ νύφη, ἴσως γιὰ νὰ ἀποδείξῃ προσόντα νοικοκυρωσύνης, ἀλλὰ καὶ πεθερικής ὑποταγῆς, χύνει νερὸ γιὰ νὰ πλύνουν τὰ πεθερικά της τὰ χέρια τους. Πρὸς Θεοῦ, μὴ νομίσετε ὅτι εἶναι παρομοίωσις μὲ τὴν ἀνάλογη πράξη τοῦ Ποντίου Πιλάτου!... Καὶ οἱ περιτᾶνες τραγουδοῦν: «Ἐβγα, μουρὴ μάννη, ἔβγα νὰ δῆς τὸ γυιό σου τί φέρνει... μιὰ πέρδικα γραμμένη, στὰ κόκκινα ντυμένη, στὰ πράσινα ζωαμένη...».

Ἦστερα ἀπὸ λίγη ὥρα, οἱ νεόνυμφοι καὶ οἱ συγγενεῖς βγαίνουν ἔξω σπὴν αὐλῇ κι' ἐκεῖ, καθὼς χορεύεται ἓνας εἰδικὸς χορὸς, ὁ χορὸς τοῦ δωρίσματος, δίδουν οἱ νεόνυμφοι πλέον, τὰ δῶρα τους πρὸς τοὺς καλεσμένους συγγενεῖς ποὺ παρέστησαν στὸ γάμο τους. Καθὼς βλέπετε, ἰσχύει ἡ παροιμία «τὸ δῶρο θέλει ἀντίδωρο».. Κι' ἔταν τελειώσῃ τὸ μοίρασμα τῶν δώρων αὐτῶν, ἀρχίζουν τὰ ὄργανα νὰ παίζουν ἓναν εἰδικὸ «χαβά» (σκοπὸ), ἀλλὰ γιὰ νὰ χορέψουν μόνον οἱ ἀνύπαντροι.

Δυστυχῶς γιὰ τοὺς καλεσμένους, τὰ θάσανά τους δὲν τελείωσαν, γιὰτὶ ὁ «χαβάς» αὐτὸς εἶναι τὸ σημάδι ὅτι τώρα πλέον πρέπει νὰ πληρώσουν τὰ «διόδια» τοῦ γάμου, σὲ χρῆμα αὐτῇ τῇ φορᾷ. Καθένας ἀπὸ τοὺς καλεσμένους πλησιάζει τοὺς νεόνυμφοις καὶ ἐπιδεικτικά κερφιστᾶνε στὸ στήθος τους ὅπτι ἔχει νὰ διαθέσῃ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτόν, σὲ χάρτινα νομίσματα, ὥστε σὲ λίγο παρουσιάζεται μιὰ ποικιλόχρωμη ἔκθεσις, μὲ τὰ χρώματα ποὺ ἔχουν τὰ διάφορα χαρτονίσματα, ἀπὸ τὸ πενήνταρικο κι' ἑπάνω. Καὶ τὸ τέλος τῆς... ἱεροτελεστίας αὐτῆς, σημεῖωνεται μὲ προμαστικὸς λαϊκὸς χορὸς, δίκαια ἄλλως τε γιὰτὶ δὲν ἔχει πειὰ ἄλλο... χαράτσι! Ἄπὸ ἐδῶ καὶ πέρα, ἀρχίζει τὸ φαγοπότι καὶ πιωτὸ τοῦ γάμου. Οἱ φοῦρνοι ἀνοίγουν καὶ βγαίνουν τὰ ζεστά καὶ ἀχνίζοντα ροδοψημένα ψητά. Οἱ περιτᾶνες (σερβιτόροι) μὲ τίς κουτάλες μοιράζουν τὸ ζεστὸ φαγητό, γιὰ νὰ χορτάσῃ τὸ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις προσελθόν πληθὸς. Καὶ τὸ γλέντι, ὁ χορὸς, συνεχίζονται μέχρις ἀργὰ τὸ θράδυ, ὅποτε, κουρασμένοι, ἀρχίζουν νὰ διασκορπίζονται, γιὰ νὰ μπορέσῃ τὸ ζευγάρι νὰ

μείνη με τούς στενούς του συγγενείς. Και μέσα στο τρικούθερο γλέντι, ακούγονται τραγούδια:

«Έδώ τσοπάνης, εκεί τσοπάνης... Τσοπάνης πήγε στα κορίτσια, βάζει την καρδάρα του για καντήλι και την κάπα του για καλύβα, τη γκλίτσα του για λαμπάδα... Τραγούδησε γερέντι μου ν' ακούσω τή λαλιά σου, να πεταχτώ σαν πέρδικα, νάρθω στην άγκαλιά σου...». 'Ο αγέρας κάνει τον καρπό, ο αγέρας τον τινάζει, μάννα που κάνει το παιδί και ξένος τ' άγκαλιάζει...».

Και στο τελευταίο πιά σουγκρισμα πών ποτηριών, γίνονται οι εϋχές «'Αντε νοῦνε, σήμερα στεφανώνεις, στους έννέα μήνες να λαδώνεις...». Κι' ο κοιμπάρος (νοῦνος) άπαντά, με ένδεικτικό χαμόγελο: «Εϋχαριστώ πολύ, από τὸ στόμα σας και στοῦ... γαμπροῦ τ' αὐτί...». Και με τὸ κατακλειδί αυτό φεύγουν, για να μείνη τὸ άντρώγυνο στὸ άποκλειστικά δικό του περιβάλλον. 'Ε, νομίζω πὸς ήταν καιρός πειά... να ακούσαμε τήν έκκριξη τῆς άτομικῆς «θόμβας»... Πρὸς Θεοῦ, μὴν νομισθῆ ὅτι τὸ ισάσιμο τῆς «θόμβας» ὁμοιάζει με ἐκεῖνο τῆς «ΧΙΡΟΣΙΜΑ». 'Αλλοίμονο!

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΥΣΙΔΗΣ

Γραμματεὺς Κοινότητος Κουφοβούνου
Διδ/χου Ν. Έβρου

ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΠΑΛΗΟ ΣΟΥΦΛΙ Χρήστου Παπασταματίου - Μπαμπαλίτη

'Ω! τί χαρά βασιλεύει παντοῦ! Στα πλάσματα ὅλου τοῦ κόσμου! 'Όλα γιορτάζουν. Γιορτάζει ἡ φύση με τὸ πολύχρωμο καινούριο της φόρεμα! Γιορτάζουν τὰ πουλιά με τὸ γλυκὸ κελάδημά τους. Γιορτάζουν οἱ 'Άγγελοι διασχίζοντας τὸν οὐράνιο θόλο. Πανηγυρίζουν οἱ ἄνθρωποι, ψάλλοντας τὸ «Χριστὸς 'Ανέστη».

Ναί! Τὴν πένθιμη σιωπὴ τῆς Μεγάλης Έβδομάδας, αντικατέστησε τὸ τραγούδι τῆς χαρᾶς. 'Αναστήθηκεν ὁ Χριστὸς, για να πέσουν κάτω θαμπωμένοι οἱ φύλακες. Για να βουβαθοῦν τὰ στόματα τῶν Γραμματέων και Φαρισαίων, για να παύση τὸ κλάμμα τῶν δικαίων και τῶν κατατρεγμένων. Για να συντριβῆ τὸ κράτος τοῦ θανάτου, για να σωθῆ τὸ ανθρώπινο γένος.

Χαρά και ἀγαλλίαση, γιατί οἱ περίλυτοι μαθηταὶ εἶδαν τὸ δάσκαλό των με ὅλη του τῆ θεία δύναμη και τὴν οὐράνια δόξα.

Χαρά και ἀγαλλίαση στους Χριστιανούς ὅλου τοῦ κόσμου, γιατί ἔλαβαν τὴ βέβαιη ἐλπίδα τῆς σωτηρίας των, ἀπὸ τὸν παντοδύναμο Σωτῆρα Χριστό.

Γέροι και νέοι, πλούσιοι και φτωχοί, ντυμένοι τὰ γιορτινά των, καινε τὴ λαμπάδα τῆς 'Αναστάσεως, τσουγκρίζουν τὸ κόκκινο αὐγὸ, σημάδι τῆς χαρᾶς, και γεύονται ἀπ' τὰ πλούσια ἀγαθὰ που χαρίζει ὁ Θεός.

Κάμε όμως Θεέ μου, να νοιώσουν τη δύναμή σου όλοι, φίλοι κι' εχθροί...
Να παύση ή αδικία στον κόσμο και να βασιλεύη παντού και πάντοτε ή ειρήνη, ή ευτυχία, ή δικαιοσύνη. «Χριστός 'Ανάστη!»!

**«Πώς γιόρταζαν τό Πάσχα, οί Παληοί Σουφλιώτες»
(Συνομιλία μέ πάπο - Βλασάκην Βλασακούδην, έτών 85).**

Μέ έξαιρετικό κέφι, γιορτάζανε και οί παληοί Σουφλιώτες τίς γιορτές του Πάσχα, όχι μόνον έξ αιτίας αυτών τούτων των εορτών, από καθαρώς θρησκευτικούς και έθνικούς σκοπούς, αλλά και για τό ότι ύστερα από έντατική νηστεία, ακόμα και κούραση, διότι συμπίπτουν και οί έαρινές εργασίες στα χωράφια, θα έτρωγαν κρεατάκι, τυρί, αυγά, διάφορα άπλά γλυκίσματα, και θα έπιναν και ωραίο μπρούσικο παληό κρεασάκι, που τόσο άφθονο φύλαγαν στα βαρέλια.

Έξαιρετικά βέβαια χαιρόταν και οί άρραβωνισμένοι, γιατί θάβρισκαν την ευκαιρία να ιδωθούν λόγω των μεγάλων εορτών και να γιορτάσουν, να χαρούν, και να τὰ πούν «τέτ-α-τέτ», όπως θα λέγαμε σήμερα, κάνοντας τὰ μελλοντικά σχέδια τής δριστικής ένωσης των.

Μα και οί κοπέλλες και τὰ παλληκάρια θα ντυνόταν τὰ καινούρια τους και θα πηγαίνανε στο χορό, να δείξουν τὰ θέληγιά των και να διαλέξουν τόν καλό των — τήν καλή των, που θα κλαυτούν στους δικούς των, να μεσολαθήσουν, γιατί οί δουλειές αυτές θα γινόταν 90% με τίς προξενιές, και την συγκατάθεση των γονιών τους, άπαραιτήτως.

‘Αλλά, ως έρθουμε στη συνομιλία μας με τό έξαιρετικό γεροντάκι, τόν πάπο Βλασάκη - Βλασακούδη.

Είναι τρίτη μέρα του Πάσχα· τόν βρίσκω στο καφενείο του Κισέ—Μπακάλη. Είναι ένας γέροντας 85 χρονών με σφρυγηλό, ακόμα, κορμί. Ίσους σαν κυταρίσσι, ροδοκόκκινος, με άρχοντικό παράστημα, γιατί έζησε πραγματικά σαν άρχοντας και του μένει ακόμη ή αυτοπεποίθηση, ότι έζησε και σαν τέλειος Χριστιανός στις μύρες τής μακρόχρονης Τουρκικής σκλαβιάς, μα και σαν καλός πατριώτης, γιατί πολέμησε όταν τό καλοῦσαν οί περιστάσεις για την πολυπόθητη λευτεριά τής Πατρίδας (1910—1914).

‘Αφοῦ λοιπόν του λέω «χρόνια πολλά», τόν καλώ σ' ένα γωνιακό τραπέζακι κι αρχίζω τίς ερωτήσεις μου για τό πως γιόρταζαν οί παληοί Σουφλιώτες τό Πάσχα. Και άπαντά με χαμόγελο και κέφι σ' όλες τίς ερωτήσεις μου με τόν παληό Σουφλιώτικο γλωσσικό ιδιωματοισμό, που τόν νοιώθω βέβαια και γώ πολύ καλά. Στο στόμα του, έχει διαρκώς τότσιγάρο, που τό ρουφά άχόρταγα, κι ανάβει τ'όνα πάνω σ' άλλο.

— Νηστεύατε, παπού, τότε κατά τη «Μεγ. Σαρακοστή;» (= Μεγάλη Τεσσαρακοστή).

— Ναί! νηστεύαμε ὅλοι ἀνεξαιρέτως, μεγάλοι καὶ μικροί, γέροι καὶ νέοι. («κι μπαμπάτσ(ι)κ'(οι) κι μούτσ(ι)κ'(οι), κι παπαίοι, κι νέοι, κι ἄντρις κι γυναίκες, 'κόμα κι τὰ μούτσ(ι)κα, τὰ γκ'ζάνια».¹— "Ἄνδρες καὶ γυναίκες, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ μικρὰ παιδιά. Πλούσιοι καὶ φτωχοί. Μονάχα οἱ ἄρρωστοι, κατόπιν αὐστηρᾶς σύστασης τῶν γιατρῶν, κάνοντας δίαιτα, ἔτρωγαν λίγο γάλα καὶ γιαούρτι, ὥσπου νὰ γίνουν λίγο καλά, κι ὕστερα πάλι νήστευαν. Θυμᾶμαι μονάχα κάποιον ἔμπορα πού ἔλεγε: «'Ὀχ! τί καλά! Τώρα π' δὲν τρῶτι σεῖς, θρίσ(ι)κνου μπόλ(ι)κου κι οὐτζιούζ(ι)κου βουτυράκ (ι)».

'Εὰν τυχὸν ἔβλεπαν κανένα νὰ χαλάη τῇ Σαρακοστή, δηλ. νὰ πρῶη κρέας, αὐτὰ κλπ., πὸν λέγαμε Οὐβρό (= Ἑβραῖο), ἢ Ἄλῆ—Μεμέτ(η), καὶ τὸν ἀποστρέφονταν ὅλοι: «Οὐχ—ἀλλά!, ἔλεγαν, αὐτὸς ρὲ ἀρτέντη».

'Ἐτσι, περνούσαμε ὅλη τῇ Σαρακοστή, γενικά, μὲ νηστήσιμα φαγητὰ μὲ βάση τὸ σκόρδο, τὰ σπανάκια, τὰ πράσινα κρεμμυδάκια πού γινόταν εἰδῶν—εἰδῶν φαγητὰ, (π. χ. κρεμμύδια μὲ ρύζι, κρεμμύδια μὲ ἀλάτι, κρεμμύδια μὲ ξύδι, λάδι καὶ ἀλάτι, κρεμμύδια μὲ «μπουλιγκούρ'(ι) κλπ., τῇ «μπιμπιρίτσα», (= φέτες ψωμοῦ βρεγμένες καὶ πασπαλισμένες μὲ ἀλάτι—ρύγανη—πιπέρι κόκκινο, «ριτσέλια», πικ(ι)μέζ'(ι), καὶ φθόναμε ὡς τῇ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Ἡ χαρὰ τότε μικρῶν καὶ μεγάλων μεγάλωνε περισσότερο, καὶ παίρναμε ἀκόμα λίγο κουράγιο γιὰ τῇ μεγάλῃ γιορτῇ.

Κάθε βράδυ ντυνόμαστε τὰ καλά μας, δηλ. γαλάζιο βρακί καὶ ἄσπρο 'πουνάμισο, μὲ μεγάλα μπλέ κουμπιὰ (= ἔνδυμασία πού δήλωνε τὴν ἄγνῃ Ἑλληνικῇ ψυχῇ των), καὶ πηγαίναμε στὶς ἀγρυπνίες, δηλ. στὶς ἱερῆς Ἀκολουθίες τῶν Νυμφίων.

Καλά, λέγω· καὶ σᾶς ἐπέτρεπαν οἱ Τουρκικῆς Ἀρχές, νὰ πηγαίνετε ἐλεύθερα στὶς Ἐκκλησίες;

— Καὶ μποροῦσαν νὰ μᾶς ποῦν τίποτα καὶ νὰ μᾶς ἀπαγορέψουν; Τότε, ὅλοι οἱ Σουφλιῶτες εἴμαστε πολὺ ἀγαπημένοι καὶ μονιασμένοι, καὶ δὲν τολμοῦσαν τέτοιο πρᾶγμα.

Τῇ Μ. Παρασκευῇ γυρνοῦσαμε συνοδεύοντας τοὺς ἐπιτάφιους τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὅπως γίνεται καὶ τώρα. Τοῦ «Ἄγ. Γεωργίου», ὁ κάτω μαχαλὰς καὶ τοῦ «Ἄγ. Ἀθανασίου», ὁ ἐπάνω, Κομπιῶτες καὶ Κορακατοσέληδες, δηλ. μὲ σημεῖο συναντήσεως τὸ Μεσοχώρι. Ἐκεῖ, στὴν εὐρύχωρη Πλατεῖα, πού γιὰ μιὰ στιγμή ἕμοιαζε μὲ ἀνθρωποθάλασσα πλημμυρισμένη ἀπ' τὸ φῶς τῶν λαμπάδων, ἀφοῦ οἱ παπάδες ψάλλανε μερικῆς εὐχῆς, ὁ μὲν ἐπιτάφιός τοῦ Ἄγ. Ἀθανασίου, προηγούμενου τοῦ Σταυροῦ, ἐπέστρεφε στὴν πάνω ἐκκλησία, ὁ δὲ δικὸς μας, διὰ τοῦ Β' Σχολείου, κατέβαινε στοῦ Νικουτάκα,

1. Ἄλλὰ πρέπει νὰ προχωρήσω μεταφράζοντας, γιὰ νὰ μὲ ἔνοοῦν ὅλοι οἱ ἀναγνώστες.

διέσχισε τὸν κεντρικὸ δρόμο καὶ ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ λουτροῦ, καὶ τὴ βρῦση Γκιουβέντα, γυρνοῦσε στὴν Ἐκκλησιά. Ἐκεῖ κρατοῦσαν τὸν «Ἐπιτάφιο» οἱ ἱερεῖς καὶ περνοῦσαμε ὅλοι ἀπὸ κάτω, διὰ νὰ ἀγιασθοῦμε, ὅπως ἀκριβῶς κάνομε καὶ σήμερα. Ὅλη τὴν ἡμέρα τῆς Μ. Παρασκευῆς δὲν τρώγαμε τίποτε. Εἴμαστε τελείως νηστικοί.

Καὶ ἐπ' εὐκαιρία, προσθέτει ὁ ὑποφαίν. ὅτι «ὁ Σταυρός» ἔβγαине στὴν πλειοδοσία. Καὶ καθὼς καλῶς ἐνθυμεῖται, ὅταν ἐπλησίαζε ἡ ἔξοδος τῆς πομπῆς, ὁ νεωκόρος, κρατώντας τὸ Σταυρὸ εἰς τὸ μέσον τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς στιγμὴν ἐφώνησε: «100 δρχ. ὁ Σταυρός!» Καὶ σὲ λίγο ἠκούετο ἄλλη φωνή: «150». Ἔτσι, ἔφθανε τίς 300 δραχμῆς, ἀκόμη καὶ τίς 500 δραχμῆς. Τὸ εἶχαν γιὰ «καλὸ» νὰ πάρουν ὅσο - ὅσο τὸ «Σταυρὸ», πού θὰ τοὺς φύλαγε ὅλο τὸ χρόνο ἀπὸ κάθε κακὸ, καὶ θὰ τοὺς ἐξασφάλιζε σταθερὴ ὑγεία καὶ προκοπή.

Θέλω νὰ προσθῶσ ἀκόμη καὶ ἓνα ἄλλο ἀξιοσημείωτο γεγονός: Τὸ ξενύχτισμα τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ. Τὸ ἔθιμο τοῦτο διατηρεῖται καὶ σήμερα ἀκόμη, παραδεδομένο ἀπ' τοὺς παπιοῦδες καὶ προσπαποῦδες καὶ τίς οἶδε πρὶν πόσες γενεές. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ ἀντελήφθην καὶ ὁ ἴδιος, ὅταν κατὰ τὴ Μ. Παρασκευῆ τοῦ ἐφετεινοῦ Πάσχα ἐπισκεφθῆκαμε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Μάνδρα, μοῦ τὸ εἶπαν καὶ τὰ κοριτσάκια τοῦ Σχολείου, πολλὰ δὲ μάλιστα ἀπ' αὐτὰ ἔλαβαν μέρος καὶ στὸ «ξενύχτισμα». Τὸ ἔθιμο τοῦτο ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὑπῆρχε καὶ στὴν Κασσάνδρα τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπου περῶσαμε ἐπτὰ χρόνια προσφυγιάς, 1914—1921, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ στὴν Πελοπόννησο, καθὼς μὲ διαβεβαίωσι καὶ ἡ γυναίκα μου, πού ἔζησε μιὰ χρονιά στὰ Κουλέντια τῆς Λακωνίας, ἀπ' ὅπου κατάγεται ὁ μπαμπᾶς της. Ἐκεῖ, τὴν ἡμέρα τῆς Μ. Παρασκευῆς, γυρίζουν τὰ παιδάκια ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι καὶ τραγουδώντας τὸ τραγούδι «Σήμερα μαῦρος οὐρανὸς κ.λ.π.», μαζεύουν αὐγά.

Ἡρώτησα μάλιστα καὶ τὸν ἱερέα Παπανικόλα, καὶ αὐτὸς μοῦ εἶπεν ὅτι πράγματι, καὶ σήμερα ξενυχτίζουν τὸ Χριστό. Καὶ γίνεται αὐτὸ τὸ ξενύχτισμα ὡς ἐξῆς:

Μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς Ἐκκλησίας, ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν 12 Εὐαγγελίων τῆς Μ. Πέμπτης, ὅλοι φεύγουν καὶ μένουσιν μόνον ὠρισμέναι γυναῖκες καὶ κοριτσόπουλα, οἱ ὁποῖες, ἄγρυπνες ὅλη τὴ νύχτα, συνοδεύουσιν, ἢ μᾶλλον συντροφεύουσιν τὸν ἐσταυρωμένο Ἰ. Χριστό, ψάλλοντας καὶ εἰδικὰ θρησκευτικὰ ἄσματα. Τὰ ἄσματα αὐτὰ τὰ ἐπαναλαμβάνουσιν καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας τῆς Μ. Παρασκευῆς, φυσικὰ σὲ ὥρες πού δὲν ὑπάρχει στὸ ναὸ Ἐκκλησίασμα.

Κυρίως, στὸ τραγούδισμα αὐτὸ παίρνουν μέρος θρησκῆς καλλιφάνες κοπέλλες.

Μιὰ μαθήτριά μου, τῆς ΣΤ' τάξ., μοῦ εἶπε ὅτι, κάτι κοπέλλες, γιὰ νὰ

μή νυστάζουν στο ξενύχτισμα, τρώγανε σπόρια, και τις μάλωσε πολύ γι' αυτό ο κωνδηλανάπτης.

Δυό τέτοια τραγούδια δημοτικά κατώρθωσα να συλλέξω, από μαθητρίες μου, που κι' αυτές τ' άκουσαν από τις μάνες των κ.ο.κ.

Τò πρώτο μου τó 'δωκεν ή μαθήτρια τής ΣΤ', Τότα Κουτισοδήμου, κι' είναι τó παρακάτω:

«Έμπρός στη Θεία Σταύρωση».
(Στό σκοπό: Σήμερα μαύρος ουρανός).

Όταν σε βλέπω στο Σταυρό, Χριστέ μου κρεμασμένο
και τó άγνό Σου τó κορμί, στο αίμα βουτηγμένο,
και γύρω στο κεφάλι σου, άκάνθινο στεφάνι,
μαραίνεται ή καρδούλα μου, και δέν μπορεί να γιάνη.
Κι' όταν μου έρχονται στο νοῦ, τά πάθη τά φρικτά Σου,
οί έμπτυσμοί, οί μάλιστα και τά μαρτύριά Σου,
τò ξύδι που ποτίστηκες, έσύ, αντί του «μάννα»,
μέ πιάνουν όλοι οί λυγμοί, και δάκρυα συνάμα.
Για τή δική σου τή θανή, όλη ή γή έσειέθη,
ταράχτηκαν τά σύμπαντα, κι ό ήλιος έσκοτίσθη,
κι όλος ό κόσμος μέ καημό, μπροστά σου γονατίζει,
σκύθει, φιλεϊ τά πόδια σου, και κλαίει και δακρύζει.
Χριστέ, που καταδέχτηκες τó αιμά Σου να χύσης,
κι απ' άμαρτίες μας πολλές όλους να έξαγνίσης,
Συχώρησε κι όλους ήμās, για τ' άμαρτήματά μας.
Θά σε ύμνούμε πάντοτε, μέ όλη τήν καρδιά μας.

Τò δεύτερο τραγούδι μου τó 'δωκαν, μέ κάποια παραλλαγή θέβαια, οί δυό τους, οί μαθήτριές μου τής Ε' τάξεως, 1) Φωτεινή Νικολαΐδου, και 2) Δέσποινα Πέτσινα. Ψάλλεται κατά τó «Αί γενεαί αι πάσαι. . .», τής Γ' Στάσεως τών έγκωμίων, και είναι τó παρακάτω :

1. Σήμερα μαύρος ουρανός,
σήμερα μαύρη μέρα,
σήμερα όλοι θλίβονται
και τά θουνά λυποῦνται.

2. Σήμερα έβαλαν βουλή
οί άνομοι Έβραϊοί,
οί άνομοι και τά σκυλιά
οί τρισκαταραμένοι,
για να σταυρώσουν τó Χριστό

τών πάντων Βασιλέα.

3. Κι ό Κύριος έθέλησε
να μπή σε περιβόλι,
να λάβη δεϊπνο μυστικό
για να τόν λάβουν όλοι.

4. Κι ή Παναγιά ή Δέσποινα
καθόταν μοναχή της,
τις προσευχές της έκανε
για τόν μονογενή της.

5. Φωνὴ ἤκουσθ' ἐξ οὐρανοῦ
 κι' ἀπ' Ἀρχαγγέλου στόμα,
 φτάνουν κυρά μου οἱ προσευχῆς,
 φτάνουν καὶ οἱ μετάνοιες.

6. Τὸ γιού σου τὸν ἐπιάσανε
 καὶ στὸ χαλκιᾶ τὸν πᾶνε,
 καὶ στοῦ Πιλάτου τὴν αὐλή
 ἐκεῖ τὸν τυραννοῦνε.

7. Τὸ Φαραώ κι' ἂν ἔστειλαν
 νὰ φκιάσ(η) τρία πυρόνια,
 ἐκεῖνος ὁ παράνομος
 παίρνει καὶ φκιάνει πέντε.

8. Σὺ, Φαραώ, πὸν τὰ ἴφκιασες
 πρέπει νὰ μᾶς διδάξης.

9. Τὰ δυὸ βάλτε στὰ χέρια του,
 τὰ δυὸ στὰ ποδαράκια,
 τὸ πέμπτο, τὸ φαρμακερὸ
 βάλτε το στὴν καρδιά του,
 νὰ τρέξη αἷμα καὶ νερὸ
 νὰ λιγωθῆ ἡ καρδιά του.

10. Κι' ἀπ' τὸν πόνο τὸν πολὺ
 κι' ἀπ' τὰ μαρτύριά του
 ὁ ἥλιος ἔσκοτείνιασε
 καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη.

11. Κι' ἡ Παναγία σὰν τ' ἄκουσε
 ἔπρεσε καὶ λιγώθη.
 Φωνὴ ἀκούσθη ἐξ οὐρανοῦ
 κι' ἀπ' Ἀρχαγγέλου στόμα:

12. «Γιὰ κράξτε τίς γειτόνισσες,
 νὰ τὴν παρηγορήσουν».

13. Στάμνες νερὸ τῆς χύσανε
 τρία κανάτια μόσχο
 καὶ τρία μυρωδόσταμα
 γιὰ νὰ τῆς ἔρθῃ ὁ νοῦς της.

14. Καὶ σὰν τῆς ἤρθ' ὁ λογισμὸς
 καὶ σὰν τῆς ἤρθ' ὁ νοῦς της,
 ζητεῖ μαχαίρι νὰ σφαγῆ,
 φωτιά νὰ πάη νὰ πέσῃ,

ζητεῖ γκρεμὸ νὰ γκρεμιστῆ,
 γιὰ τὸ μονογενῆ της.

15. Ἐσὺ μανά μου κι' ἂν σφαγῆς,
 σφάζονται μάνες ὄλες.
 Ἐσὺ μάνα κι' ἂν κρεμαστῆς,
 κρεμιούνται μάνες ὄλες.
 Ἐσὺ μανά μου κι' ἂν καῆς,
 καίγοντ' οἱ μάνες ὄλες.

16. Ἡ Μάρθα, ἡ Μαγδαληνὴ
 καὶ τοῦ Λαζάρου ἡ μάνα,
 τοῦ Ἰακώβου ἡ ἀδερφὴ
 κι' οἱ τέσσαρες ἀντάμα,
 ἐπιάσαν τὸ δρομὶ—δρομὶ
 δρομὶ τὸ μονοπάτι.
 Τὸ μονοπάτι τὰ ἔβγαλε
 εἰς τοῦ ληστοῦ τὴν πόρτα:

—Ἄνοιξε πόρτα τοῦ ληστοῦ
 καὶ Πόρτα τοῦ Πιλάτου,
 κι' ἡ πόρτα ἀπὸ τὸ φόβο της
 ἄνοιξε μοναχὴ της.
 Τηράει ζερβά, τηράει δεξιὰ
 κανένα δὲ γνωρίζει
 Τηράει καὶ δεξιότερα,
 βλέπει τὸν Ἄη—Γιάννη:

Ἐσὺ Ἄϊ—Γιάννη Πρόδρομε
 πὸν βάφτισες τὸν υἱὸ μου,
 Δὲν εἶδες μένα τὸν υἱὸ μου
 καὶ τὸν διδάσκαλό σου;

—Δὲν ἔχω στόμα νὰ σοῦ πῶ,
 γλῶσσα νὰ σοῦ μιλήσω
 δὲν ἔχω χειροπάλαμο,
 ἐγὼ νὰ σοῦ τὸν δείξω:
 Βλέπετε ἐκεῖνο τὸ γυμνὸ
 καὶ παραπονεμένο,
 ὅπου φορεῖ ἴπουκάμισο
 στὸ αἷμα βουτηγμένο,
 ὅπου φορεῖ στὴν κεφαλὴ
 ἀκάνθινο στεφάνι,
 ἐκεῖνος εἶν' ὁ γιόνας σου
 καὶ ἡμεῖς διδάσκαλός μου.
 Καὶ πῆγε καὶ πλησίασε,
 γλῶκα τὸν ἀμιλοῦσε:
 Δὲ μοῦ μιλάς παιδί μου...
 δὲ μοῦ μιλάς παιδί μου....

Τί νά σοῦ πῶ μονούλα μου
 πού διάφορο δέν ἔχει.
 Μόνο τὸ μέγα Σάββατο
 κοντὰ τὸ μεσονύχτι,
 κοντὰ νά λαλήσ' ὁ πετεινὸς
 σημαίνουν οἱ καμπάνες.
 Σημαίν' ἡ γῆ, σημαίν' ὁ Θεός,
 σημαίνουν τὰ οὐράνια,

σημαίνει κι ἡ Ἁγία — Σοφία
 μὲ τρεῖς χρυσές καμπάνες.
 Ὅποιος θ' ἀκούσῃ σώζεται,
 κι ὅποιος τὸ λέει ἀγιάζει,
 κι ὅποιος τοῦ καλουφουγκραστῆ
 παράδεισο θὰ λάβῃ,
 παράδεισο καὶ λίβανο
 ἀπὸ τὸν Ἅγιο Τάφο.

Ἡ μεγαλύτερη κίνηση τῆς ἀγορᾶς παρουσιαζόταν τὸ Μ. Σάββατο.

Ὅλες σχεδὸν οἱ νοικοκυρὲς κατέβαιναν στὸ παζάρι μὲ τὰ καλάθια¹ στὸ χέρι, γιὰ νά κάμουν τὰ τελευταῖα ψώνια των. Τὰ κόκκινα αὐγὰ καὶ τὰ «τσιουρέκια», ἦταν ἔτοιμα, ἀκόμη ἀπὸ τὴ Μ. Πέμπτη. Ἀφοῦ λοιπὸν γέμιζαν τὰ καλάθια καὶ τὰ «ζεμπύλια» μὲ διάφορα φαγώσιμα, ἐπέστρεφαν γιὰ νά ἐτοιμάσουν τὸ πλούσιο γεῦμα τῆς ἐπομένης.

Βέβαια, τὸ παζάρι παρουσίαζε πολὺ μεγάλη κίνηση. Μετὰ μεγάλης δυσκολίας μπορούσε κανεὶς νά κινηθῆ ἀπὸ τὴν πληθώρα τῶν ἀνθρώπων, πού ἄλλοι ψώνιζαν, ἄλλοι διαλαλοῦσαν ὅσο πιὸ δυνατὰ μπορούσαν τὰ ἐμπορεύματά των. Καὶ ὑπῆρχαν παντὸς εἶδους τρόφιμα, πού τᾶφερναν οἱ χωρικοὶ τῶν γύρω χωριῶν, ντυμένοι μὲ τίς γραφικὲς στολές των, πού γι' αὐτὸ εὐκόλα καταλάβαινε κανεὶς τὴν προέλευσή των, Μάνδρα, Λάβαρα, Κορνοφωλιὰ, Δαδιά κλπ., ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ τῆς ἀπέναντι ὄχθης τοῦ Ἑβρου, Ντέκιοι, Μπέκιοι, Ἀλμπέκιοι, Κιπλί, Ντουγαντζι καὶ πολλὰ ἄλλα, Ἑλληγες καὶ Τοῦρκοι μονασμένοι κι ἀγαπημένοι! Καὶ ἐπ' εὐκαιρία θ' ἀναφέρω καὶ ἐγώ, ὁ γράφων, ἓνα γεγονός πού θυμοῦμαι ὅτι ἔγινε σ' ἓνα τέτοιο πολυπληθέστατο «παζάρι» στὰ 1922 καὶ πρὶν γίνῃ ἀκόμη ἡ ἐκκένωση τῆς Ἀν. Θράκης. Τὸ θυμοῦμαι ἀρκετὰ καλά, γιὰτὶ ἤμουν αὖς 12 χρονῶν. Μέσα στὴν τόση κοσμοσυρροή, ἓνας Ἑλληγας στρατιώτης ἀπ' αὐτοὺς πού ὑποχωροῦσαν ἀπ' τὴ Μ. Ἀσία, Μικρασιάτης, τίς οἶδε ἀπὸ ποῦ, γιὰ μιὰ στιγμὴ ἄρπαξε ἀπὸ κάπου ἓνα ξύλο καὶ μ' αὐτὸ ἄρχισε νά κνηγᾷ καὶ νά χτυπᾷ ἓνα νέο Τοῦρκο, λέγοντας δυνατὰ, ὅσο μπορούσε: «Ἐσὺ μοῦ σκότωσες τὸν Πατέρα, ρίχνοντας μὲ τὸ ὄπλο πάνω ἀπ' τὸ «Τζαμί»!

Κι ἀδύνατο οἱ πολῖτες νά τὸν ἀναχατίσουν. Παρατυχῶν ὅμως χωροφύλαξ κατῶρθωσε νά τὸν συγκρατήσῃ καὶ νά τὸν ἡμερώσῃ.

Παρὰ ταῦτα, ἀν καὶ τὸ ἐπεισόδιο τοῦτο ἦταν βέβαια κάπως δικαιολογημένο, ἔνεκα τῶν προσφάτων γεγονότων τοῦ πολέμου ἐκείνου, σπανιώτατα σὲ ἄλλες ἐποχὲς συνέβαιναν τέτοια.

(1) Εἰδικὰ ὅμως γιὰ ψώνια, ἦσαν κάτι πλεκτὰ κατασκευάσματα ἀπὸ «σάζι», ψάθινα δηλ. ἀρκετὰ μεγάλα, καὶ κάπως ἀκριβά, πού τ' ἀγοράζουν οἱ πλουσιώτεροι. Κάπου - κάπου, φαίνονται τέτοια καὶ σήμερα. Εἶναι τὰ «ζεμπύλια».

Κι' επανερχόμενος στη διήγησή μου για τὸ Πάσχα, συνεχίζω ὅτι, ὅλα τὰ τρόφιμα ἦσαν πάμφθινα καὶ μπορούσαν ν' ἀγοράσουν ὅλοι ὅ,τι ἤθελαν. Ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ἀκὰ τὸ κρασὶ ἐτιμᾶτο «10 μεταλίκια», τὸ τυρὶ 2.50 «γρόσια», τὸ «παζαρόψουμου» (= τὸ ψαμί τοῦ φούρνου), 4 «μεταλίκια», τὸ βούτυρο, 4 γρόσια, τὸ κρασί ἔξ (6) γρόσια τὸ «μέτριο».

Τὸ «μέτριο», ἦταν μετάλλινο ἢ πήλινο σκεῦος, ποῦ ἔπαιρνε ὀκτώ (8) ὀκάδες.

Δὲν ἔλειπε ἀκόμα κι ὁ «τσιρλουχαλβάς», καὶ τὰ ἀναρνητικὰ «λιμουνάδης», καὶ ὁ περιφρημὸς «μπουζάς».

Ὁλος ὁ δρόμος ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο ὡς τὴν «Πελαδαριά» (= Πλατεῖα Νά-νου) καὶ ἀπὸ τὸ Δημαρχεῖο ὡς τὸ Σταθμό, ἦταν γεμάτος ἀπὸ κόσμο. Πολὺ δύσκολα μπορούσε νὰ διασχίσης ἢ νὰ περάσης ἀπὸ τὸ 'να μέρος στ' ἄλλο.

Μετὰ τὸ μεσημέρι, ντόπιοι καὶ ξένοι, ἐπέστρεφαν στὰ σπίτια των. Οἱ νεοκωυράδες μὲ βοηθοὺς τους τίς κοπέλλες των, ἀκόμα καὶ τίς νύφες των, ἐτοιμάζανε καὶ τὰ τελευταῖα φαγητά. Ὁ «τσιβιομές» (= ψητὸ ἀρνὶ φούρ-νου) μοσχοβολοῦσε σκανδαλιστικὰ κι ἔφθανε ἀπ' τὸ φούρνο, ποῦ ἦταν στὴν αὐτὴ κάθε σπιτιοῦ, ὡς μέσα στὸ σπίτι, καὶ ἀνυπομονοῦσαν ὅλοι, πότε θὰ φθά-ση ἡ μεγάλη στιγμή!...

Ἐπὶ τέλους, στὶς 11 τὴ νύχτα ἀκουγόταν ὁ γλυκὸς ἦχος τῶν κωδωνο-στασιῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, περὶ ἠχοῦσαν χαρμόσυνα καὶ ἐκάλυπταν ὅλη τὴν ἔκταση τῆς πόλεως. Τὸ Σουφλί εἶχε τότε 14 χιλ. κατοίκους. Ταυτόχρονα ἄρ-χιζαν καὶ οἱ ντουφεκιές, λὲς καὶ γινόταν πραγματικὴ ὁδομαχία.

Κρότοι εἰδῶν—εἰδῶν ἐδonoῦσαν τὴν ἀπὸσφαιρα, ἀπὸ πανάρχαιους γυρά-δες, ἀπὸ Κολοκοτρωνεῖκες μπιστόλες, ἀπὸ «τσιφτέδες» (= ἐμπροσθογεμὴ κνη-γετικὰ ὄπλα), σύγχρονα πιστόλια διάφορα, καὶ ἀπὸ αὐτοσχέδιες χαρτοβόμβες.

Σὲ λίγο, ὅλοι θροισκόταν στὴν Ἐκκλησία γιὰ ν' ἀκούσουν τὸν καλὸ τὸ λόγο, δηλ. τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», καὶ νὰ τσουγκρίσουν τὰ κόκκινα αὐγά, σύμβολο χαρᾶς, καὶ νὰ εὐχηθοῦν «χρόνια πολλά», καὶ «καλὴ λευθεριά», ἐννοώντας τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θράκης ἀπ' τὴν τούρκικη σκλαβιά. Ἡ Ἐκκλησία ἦταν κατὰ-μεστη ἀπὸ κόσμο, μὲ τίς γραφικὲς στολές των. Μὰ καὶ ὁ μεγάλος περιβόλος τῆς Ἐκκλησιᾶς ἦταν κατόμεστος.

Οἱ ἀνυπόμονες παιδικὲς φωνοῦλες, σὰν τὸ ὁμαδικὸ τιτίθισμα πουλιῶν στὴν ἠσυχία τοῦ δάσους, ἀκούοταν γλυκὰ στὴν ἠσυχία τῆς ἱερῆς νύχτας, ἀκόμη ὅμως καὶ μεμονωμένα γέλια καὶ σπαρταριστὰ χαχανητὰ ἀπ' τὰ ἀνή-συχα κοπελοῦδια.

Πολὺ ἐνδιαφέρον ἦταν τὸ σημεῖο ἐκεῖνο τῆς Ἱερῆς Ἀκολουθίας, ποῦ ὅταν ὁ παπᾶς ἔψαλλε τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς», συνωθοῦνταν γύρω του πολ-λοὶ νέοι συναγωνιζόμενοι, ποῖος θὰ ἀναβε πρῶτος τὴ λαμπάδα του μὲ ἅγιο φῶς ἀπὸ τὴν «ἀκούμητη λυχνιά» γιὰ νὰ τὸ δώσει καὶ στοὺς ἄλλους, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι θὰ τὸν εὐνοοῦσε πάρα-πολὺ ἡ τύχη, ἢ

μᾶλλον θὰ τὸν βοηθοῦσε ὁ Θεὸς στὴν πραγματοποίηση τῶν πόθων του. Φυσικὰ ἔκαναν τὴν ποτηριὰ νὰ βρέχουν μερικοὶ τὸ φτυλί τῆς λαμπάδας των μὲ πετρέλαιο, ὅπως τώρα μερικοὶ νεαροί, μὲ βενζίνη.

Ἐπίσης ὑπῆρχε ἡ συνήθεια νὰ βγάζουν στὴν πλειοδοσία καὶ τὸ ποιὸς θὰ κρατᾶ κατὰ τὴν ἔξοδο, ὡς τὴν ἐξέδρα τοῦ Περιβόλου, τὸ λάβαρο τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ ἐπ' εὐκαιρία, καλὸν νὰ ἀναφέρουμε καὶ τὸ ὅτι καὶ τότε, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὶν λίγα χρόνια, συνήθιζαν οἱ Ἐκκλησιαστικὲς Ἐπιτροπὲς γιὰ τὴν αὐξηση τῶν πόρων τῆς Ἐκκλησίας, νὰ πλειοδοτοῦν τὰ στασιδία γιὰ ἓνα χρόνο, κάθε Μ. Ἑβδομάδα καὶ δὴ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαίων. Ὡς τὴ Μ. Τετάρτη ἔκλειαν οἱ τιμές, καὶ οἱ κάτοχοι τῶν στασιδιῶν μποροῦσαν νὰ ξεκουράζονται κατὰ τὴ διάρκεια τῶν μακρῶν Ἀκολουθιῶν, τῶν Ἀγίων ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ ἔτους. Στασιδία νοίκιαζαν κι οἱ γυναῖκες, τὰ τοῦ «γυναικωνίτη» καὶ μερικὰ κάτω εἰς τὸ δεξιὸ κλίτος. Τὸ νοίκιασμα ὅμως αὐτὸ καὶ ἡ πλειοδοσία στασιδιῶν καὶ ἱερῶν ἀντικειμένων τοῦ Ναοῦ, ἐθεωρήθησαν ὡς πράξεις ἀνέροισι καὶ κατηγορήθησαν ὀριστικὰ πρὶν λίγα χρόνια, καὶ δὴ μὲ τὴ διεύρυνση τοῦ μεσαίου «κλίτους», μὲ τὴν ἀφαίρεση τῶν στασιδιῶν, ὑπὸ τὴν πρωτοβουλία τοῦ μορφωμένου ἱερέα, θεολόγου καθηγητοῦ κ. Κων) νου Φούσκα. Ἀντ' αὐτῶν ἐυποθετήθησαν ὠραῖα καὶ ἀναπαυτικὰ καθίσματα, δεξιὰ γιὰ τοὺς ἄνδρες καὶ ἀριστερὰ γιὰ τὶς γυναῖκες.

Στὶς 12 ἀκριβῶς ἔβγαιναν οἱ ἱερεῖς μὲ τὰ χρυσοστόλιστα ἱερά των ἁμφια, προπορευομένων τῶν ἐξαπτερύγων καὶ τῶν λαβάρων καὶ δὴ τοῦ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ πήγαιναν στὴν ἐξέδρα τοῦ περιβόλου, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται καὶ σήμερα. Ὅστερα ἀπὸ λίγο ἀκούσαν ψαλλόμενο ἀπὸ ὅλους μαζί τοὺς παπάδες — ἡ κάτω Ἐκκλησιὰ εἶχε τότε δεκατέσσαρες (14) παπάδες, τώρα ἔχει μόνον δύο (2),— τὸ γλυκόφωνο «Χριστὸς Ἀνέστη», καὶ ἡ χαρὰ ὅλων ἐκροφούτο.

Οἱ εὐχὲς ἀμέσως «ἔπαιρναν κι' ἔδιναν». Οἱ χαρούμενες φωνὲς περισσεύαν, τὰ γέλια καὶ τὰ ξεφωνητὰ ἀκούσαν ἐντονώτερα, τὰ γύρω ὅλα ἐφωτίζονταν ἀπὸ τὴν ἀνταύγεια τῶν λαμπάδων, ποὺ ὅλοι ἀνεξαίρετος, μικροὶ—μεγάλοι, κρατοῦσαν στὰ χέρια, καὶ τ' αὐτὰ μετὰ τὸ ἀγωνιῶδες τσούγκρισμα γιὰ τὸ ποιὸς θὰ νικήσῃ, αὐτὸστιγμὴ καταβροχθίζονταν.

Ὅστερα, ὅσοι μὲν χωροῦσαν, καὶ οἱ πρὸ θρησκοί, πήγαιναν μέσα στὴν Ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴ Θ. Λειτουργία ὡς τὸ τέλος, καὶ νὰ «μεταλάβουν» (=κοινωνήσουν), ὅσοι δὲν εἶχαν «μεταλάβει» τὴ Μ. Σαρακοστή, οἱ δὲ πολλοὶ μὲ τὴ λαμπάδα στὸ χέρι ἀναμμένη, ἐπέστρεφαν στὸ σπίτι, γιὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ Πανδαισία. «Καὶ εὐφρανθῶμεν τῇ πανηγύρει», δὲν λείπει τὸ προπάριο; Πρῶτῃ δουλειὰ των ἦταν ὅμως νὰ ἀνάψουν μὲ τὸ Ἅγιο φῶς ποὺ κρατοῦσαν, τὴν κωνδήλα τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ νὰ ἔρθῃ στὸ σπίτι ὅλο τὸ χρόνο, ὡς τ' ἄλλο Πάσχα, ἡ χαρὰ, ἡ ὑγεία καὶ ἡ εὐτυχία. Καὶ δὲν θὰ λησμονήσῃ ὁ γράφων, ὅτι κάποια χρόνια (1950—1952), εἶχε σταθμεύσει ἓνα

Πούλιαν στην αγορά με προσκνητάς επιστρέφοντας από τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πού εἶχαν μαζί των σὲ «φανάρη» καὶ «Ἅγιο φῶς» ἀπὸ τὸν Ἱερό Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Ἄν καὶ ἡ νύχτα ἦταν ἀρκετὰ προχωρημένη, 9—10 μ.μ., ὅλες οἱ γυναῖκες ἀπὸ τὶς γειτονιὲς συνωθοῦνταν μὲ Ἱερό δέος, γιὰ νὰ πάρουν Ἅγιο φῶς, γιὰ νὰ φυλάγῃ τὸ σπιτικό των.

Ἐπειτα, καθόταν ὅλοι ἀνεξαιρέτως «σταυροπόδι» γύρω στὸ «σουφρά» — τὰ ἀνήλικα σὰ γόνата τῶν παπούδων — πού ἐντὸς ὀλίγου γέμιζε ἀπὸ ψωμιά καὶ λογιῶν—λογιῶν φαγητά, μὲ τὸν «τσιβριμέ» στὸ κέντρον.

Οἱ νύφες «χαιρετοῦσαν»¹ τοὺς πεθεροὺς καὶ τὶς πεθερές, αὐτοὶ δὲ πάλι ἔδιναν τὸ «κέρασμά τους», καμμιά λίρα χρυσῆ ἢ ντουμπλα, ἀναλόγως τῆς εὐπορίας τοῦ σπιτιοῦ, ἢ καὶ τίποτα. Καὶ μετὰ τὴν ὁμαδικὴ προσευχὴ ἀρχίζε πλέον τὸ φαγοπότι, μὲ τὰ χέρια ἐννοεῖται, γιὰτὶ πηροῖνα δὲν ὑπῆρχαν. Ὑπῆρχαν ὅμως ξόλινα γλυπτά κουτάλια. Τὶ γέλια, τί χαρὰ, τί εὐτυχία, Θεέ μου! Τὶ εὐτυχισμένοι, ἀλήθεια, ἦταν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι! Καὶ πόσο ὀλιγαρχεῖς! Ἀκολουθοῦσε τὸ κρασί μὲ τὸ «γκουμπούζι» (=μεγάλῃ σήληνη φιάλη), καὶ ἔπιναν μικροὶ—μεγάλοι, ὅσο ἤθελε ὁ καθείς. Ὅποτερα, τὰ τραγούδια, οἱ χοροὶ, τὸ ξεφάντωμα καὶ τέλος ὕπνος κατὰ βούλησιν. Οἱ πιὸ θρηῆσκοι, στὶς 10 π. μ. πῆγαιναν στὴν Ἐκκλησίᾳ, στὴ δευτέρῃ Ἀνάστασι, γιὰ ν' ἀκούσουν τὸ Εὐαγγέλιο σὲ πολλὰς γλώσσας.

Τὸ μεσημέρι, πάλι, ἄλλο φαγοπότι καὶ ἄλλο γλέντι, τὸ δὲ ἀπόγευμα γενικὸς ξεσηκωμὸς γιὰ τὸ Δημόσιο ὑπαίθριον χορὸ, πού γινόταν στὶς πλατεῖες τῆς πόλεως, στὸ «Σάραπ—μπινάρ(ι)», «στοῦ Μισουχώρ(ι)», στὴ «Πιλαδαρά», ὅπου ὅλοι βέβαια, ἀλλὰ κυρίως οἱ νέοι καὶ νέες ἐπέδειχναν μαζί μὲ τὴν ὠραῖα φορεσίᾳ των, καὶ ὅλη τὴ ζωντάνια καὶ τὴ δόξα τῆς νιότης τους! Οἱ «λαληματάδες» πάλι, γκαϊντατζήδες, νταουλιτζήδες, κι οἱ τραγουδιστάδες, ἦταν στὶς δόξες τους.

Ὅποτερα, πηγαίνανε ἐπισκέψεις, «στὰ βύζιτα», ὅπως λέγανε, στοὺς Πασχάληδες καὶ Πασχαλιές, πού ἦταν πολὺ διαδεδομένο τότε τὸ ὄνομα αὐτό, ἢ πηγαίνανε μὲ δῶρα πού ψωνίζανε ἀπὸ μέρες, μὲ σκοπὸ «ν' ἀλλάξουν» «τὰ κουμπαραούδια τους» καμμιά φορεσιά ἢ κανένα κρουστανάκι. Αὐτὸ δὲ τὸ ἀλλαγμα γινόταν κάθε χρόνον, ὡς πού νὰ γίνῃ τὸ «κουμπαραούδι», ἑφτά χρονῶν.

Ἐποὶ λοιπὸν γιώρταζαν, μοῦ εἶπεν ὁ συνομιλητῆς μου «Πάπο - Βλασάκης», οἱ παλῆοι ἐκεῖνοι Σουφλιῶτες, ἀθῶα καὶ φτωχικά, ἐν συγκρίσει μὲ τὸ σήμερον, πού γιορτάζουν ὅλως ἀσυγκρέτως πλουσιώτερα, μ' ὅλα τὰ καλὰ, μ' ἀρνιά στὴ σούβλα, μὲ κοκορέτσια, μὲ ἐκδρομὲς καὶ μὲ ἔξοχες.

Δὲ θὰ παραλείψω ὅμως ν' ἀναφέρω ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι τὴν πρώτη μέρα

1. Γινόταν δὲ ὁ χαιρετισμὸς ἔτσι: Πῆγαινε ἡ νύφη ντροπαλὰ - ντροπαλὰ, πλησίαζε καὶ στεκόταν ὀρθῶς λέγοντας «τν' ἱρκὴ σ' ἀφιντάκι(η)». Μετὰ, σιγὰ σιγὰ ἔσκυβε, τοῦ φιλοῦσε τὸ χέρι, καὶ σιγὰ - σιγὰ, σηκώνοταν πάλι.

τοῦ Πάσχα καὶ ἐπὶ 40 ἡμέρες, μέχρι τῆς Ἀναλήψεως, ἐστρεφόντο στὸ τέμπλο τοῦ ναοῦ Ἀγ. Γεωργίου, μὴ τεράστια εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως, καθὼς θιμᾶται καλὰ καὶ ὁ γράφων, — ποὺ τὴν εἶχαν ζωγραφίσει οἱ: πατέρας καὶ δυὸ γυιοί, Ἡλίας, Ἀπόστολος καὶ Λεωνίδας Παπαποστόλου, καὶ τὸ εἶχαν γιὰ καύχημά τους, σὺν ἔργο καλλιτεχνικῆς ἀξίας, μαζὶ μὲ τὴν «Παντάνασσα», ποὺ στολίζει τὸ θόλο τοῦ ἱεροῦ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ Ἀγ. Νικολάου Ἀλεξ(πό)λεως. Ἀλλὰ τώρα, δὲν τὴν τοποθετοῦν πᾶς τὴν εἰκόνα αὐτὴν, μοῦ εἶπε μὲ πικρία κάποιον μέρα ὁ μεγάλος ἀδελφός, ὁ Ἀπόστολος Παπαποστόλου, ποὺ διατηρεῖ «ἀτελεῖ ἀγιογράφου», ὡς κάτοικος Ἀλεξ(πό)λεως, ἀπὸ τινων ἐτῶν.

Μὲ ἐπληροφόρησε δὲ ὁ ἴδιος ὅτι, καὶ τὴν ἐλαιογραφία τοῦ δωρητοῦ Φάκου, ποὺ κοσμεῖ τὸ Ἐπιτροπικὸ τοῦ ναοῦ Ἀγ. Γεωργίου, τὴν ἔκαμε ὁ μπαμπᾶς του, ὄχι ὅμως ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἀλλὰ μεγένθυση ἀπὸ φωτογραφία. Γράφω δὲ στὸν 37ο τόμο τῶν «Θρακικῶν» ὅτι, ἡ ἐλαιογραφία αὐτή, καθὼς ἀκουσα μὲ τ' αὐτιά μου, ἐθεωρήθη ἀπὸ κάποιον εἰδικὸ ἐξ Ἀθηνῶν, ὡς ἔργο σπανίας τέχνης καὶ μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας.

Σουφλί, Μάϊος 1966

(Χρ. Παπαστ. Μπαμπαλιτῆς)

Δ)ντῆς Γ' Σχολείου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

Ἡ συγγραφή τῆς ἱστορίας τῆς Νήσου Σαμοθράκης δὲν ἀποτελεῖ εὐκόλον ἐπιδίωξιν. Ἡ δλοκληρωτικὴ καταστροφή της κατὰ τὸ ἔτος 1825 καὶ αἱ προηγηθεῖσαι διαδοχικῶς καταστάσεις ὑποτελείας της ἔχουν ἐξαφανίσει τὰς πηγὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ ἐρευνητὴς θὰ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἀντλήσῃ περιεχόμενον ἱστορικόν. Τὸ πέρασμα, ἄλλωστε, τῶσων ἐτῶν κατέστησεν ἀκόμη δυσχερεστέραν τὴν ἐπιτυχίαν μιᾶς τοιαύτης ἐπιδιώξεως.

Εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ἡ Σαμοθράκη θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐμφανίσῃ πλουσιωτάτην ἱστορίαν Ἐθνικοθρησκευτικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ ἐνδιαφέροντος διότι τὰ πάντα μαρτυροῦν τοῦτο.

Εἶναι παρήγορον ὅτι τὸ «παρελθόν» τῆς Σαμοθράκης, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε ἀδιαπέραστος πέπλος μυστηρίου, ἀποκαλύπτει ἀπὸ 30ετίας περίπου ἡ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν τῆς παλαιᾶς Πόλεως (Παλαιαπόλεως) μὲ

ἌΟ δημοσιευθεὶς εἰς τὸν 39ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν» σελ. 298 - 307 «Διηγηματικὸς καὶ Ἐγκωμιστικὸς Λόγος εἰς τοὺς Ἀγίους Πέντε Νεομάρτυρας Σαμοθράκης» μᾶς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Γ. Μανωλάκη.

Ἐκ τῆς συντάξεως τῶν «Θρακικῶν».

τὰ ἀφθονα κατ' ἔτος πολύτιμα εὐρήματα τὰ ὅποια κοσμοῦν τὸ εὐρύτατον Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον τῆς Νήσου.

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν εὐρημάτων τούτων ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἀείμνηστον Κάρολον Λέμιαν Καθηγητὴν τοῦ Ἰνστ. Καλῶν Τεχνῶν τῆς Ν. Ὑ. καὶ μεγάλον φίλον τῆς Σαμοθράκης ὅπως ἐκδώσῃ τὸ 1954 περιληπτικὸν τευχίδιον «**Η ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ**» πρὸς στοιχειώδη κατατάξισιν τῶν ξένων κλπ. ἐπισκεπτῶν τῶν ἀρχαιοτήτων, περὶ τῆς ἀποκαλυφθείσης ἐν μέρει πιθανῆς ἱστορίας τῆς νήσου. Ἀργότερον ἠσχολήθη, ὡς λέγεται, μὲ τὴν λεπτομερεστέραν κατάταξιν τῶν στοιχείων τούτων, τὰ ὅποια διαρκῶς ἀνενεοῦντο, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκδόσεως ἐπιμελημένης καὶ ἀναλυτικῆς ἐργασίας. Ὁ πρόωρος θάνατός του διέκοψε τὸ ἔργον του τοῦτο. Ὑπάρχουν πληροφορίαι ὅτι ἡ χήρα τούτου κ. Φίλις Λέμιαν Καθηγήτρια τοῦ, ὡς ἄνω, Ἰνστιτούτου ἀσχολεῖται μὲ τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου τοῦ συμπληροῦσα τοῦτο μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν, διαρκῶς, ἀνευρισκομένων σπανίων ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων τῶν συνεχιζομένων ὑπ' αὐτῆς ἀνασκαφῶν.

Λέγεται ὅτι, παλαιότερον ὁ ἀείμνηστος ἱατροφιλόσοφος Νικόλαος Φαρδῦς ἐπεχείρησε τὴν συγγραφὴν ἐργασίας τῆς ἱστορίας τῆς Σαμοθράκης, πλὴν ὅμως λόγῳ τοῦ πρόωρου θανάτου του τὴν ἄφησε ἡμιτελῆ. Τὴν προσπάθειάν του ἠθέλησε νὰ συνεχίσῃ ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Δραγοῦμης εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἀφικθῆς ἐν τῇ νήσῳ χρησιμοποιοῦν τὰ χειρόγραφα τοῦ Φαρδῦ, τὰ ὅποια ἔκτοτε ἐξηφανίσθησαν, καὶ ἄλλας πληροφορίας γερόντων ἐντοπίων. Ὅμως καὶ τούτου οὐδὲν ἔργον ἐκυκλοφόρησεν.

Ἀργότερον ὁ Σαμόθραξ κ. Γεώργιος Βαφεΐδης Θεολόγος—Νομικὸς καὶ τ. Γυμνασιάρχης (Βόλβης 21—Ἄνω Πατήσια Ἀθηνῶν) προέβη εἰς τὴν συλλογὴν ἱστορικῶν στοιχείων τῆς Σαμοθράκης, πλὴν ὅμως καὶ τούτου δὲν ἐξεδόθη σχετικὴ ἐργασία.

Εἶναι φανερόν ὅτι μίᾳ κακοτυχίᾳ βαρύνει τὴν Σαμοθράκην ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ προβολὴ τῆς Πανελληνίως καὶ διεθνῶς ὅπου, ἐν τούτοις, εἶναι τόσον γνωστῆ, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀνήκουσαν εἰς αὐτὴν ἱστορικὴν τοποθέτησιν. Ἐκείνην ἡ ὅποια θὰ τὴν καταστήσῃ ἀκόμη περισσότερον τὸ ἐπίκεντρον τοῦ μεγάλου Θρακικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἡ ἐκδόσις τῶν «**Θρακικῶν**» ἡ ὅποια, τόσον ἰδιαιτέρως, τιμᾷ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τὰ μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, περιλαμβάνει εἰς τὸν παρόντα Τόμον μίαν ἀπολύτως περιληπτικὴν συγγραφικὴν ἐργασίαν περὶ «**Σαμοθράκης**», τοῦ γέροντος Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Π. Μανωλάκη, ἀπλοῦν βιογραφικὸν σημεῖωμα τοῦ ὁποίου δημοσιεύεται, καὶ θεῖου ἐκ μητρὸς τοῦ ὑπογράφοντος.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἀποτελεῖ αὐθόρμητον προσφορὰν τοῦ συγγραμματος καὶ συμβολικὴν συμμετοχὴν τούτου εἰς τὸ ἐκδοτικὸν ἔργον τοῦ Θ. Κέντρου διὰ τὴν προβολὴν τῆς ἱστορίας τῆς Θράκης μας, ἀναπόσπαστον πμῆμα τῆς

ὁποίας εἶναι, ὡς γνωστόν, καὶ ἡ καλλιμορφος νῆσος Σαμοθράκη.

Διατηροῦμεν τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ ἀναγνώσται θὰ κρίνουν ἀναλόγως τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ τὴν ἔφεσιν τοῦ γέροντος συγγραφέως, ἡ ὁποία ἐργασία, ὡς μοι ἐκμυστερεύθη, δὲν εἶναι καθόλου ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ ἐμφανίσῃ τιμῶν τὴν ἰδιαιτέραν του Πατρίδα.

Εἶναι τόσον μέγαν τὸ βάρος τῶν ἐτῶν τῆς πολυπλεύρου ἱερατικῆς καὶ διδασκαλικῆς αὐτοῦ προσφορᾶς ὥστε νὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἐπωμισθῇ καὶ τὸν φόρτον μιᾶς σοβαρωτάτης ἐκδοτικῆς ἐργασίας. Ἀπλῶς καὶ μόνον ἠθέλησε νὰ μὴ ἀπουσιάσῃ ἀπὸ τὸ προσκλητήριο τοῦ ἔργου τοῦ Θ. Κ. μέλος τοῦ ὁποίου καὶ τυγχάνει, ἀφιερῶσας εἰς αὐτὸ ὅ,τι προσωπικῶς ἐγνώριζε παιδιόθεν ἐκ πληροφοριῶν γεροντοτέρων καὶ ἐκ παραδόσεως ἢ ἄλλων ἱστορικῶν πηγῶν, κατὰ τὴν παλαιτῆ ὑπηρεσίαν του ὡς ἱερέως καὶ διδασκάλου.

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἐὰν ἡ ἐργασία του αὐτῆ ἀπετέλει παρόρησιν διὰ τινα τῶν διανοουμένων τῆς Χώρας μας καὶ δὴ τὸν Ἀξιότιμον κ. Νικόλαον Ἀνδριώτην τ. Πρύτανιν τῆς Φ. Σχολῆς Θεσ/νίκης, διαμείναντα οἰκογενειακῶς ἐν Σαμοθράκῃ καὶ εἰδικῶς ἀσχοληθέντα ἱστορικῶς περὶ αὐτὴν, διὰ τὴν συλλογὴν περισσοτέρων στοιχείων μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ὀλοκλήρωσις ἑνὸς ἔργου δυναμένου νὰ ἐμφανίσῃ λεπτομερῶς, ὑπὸ πᾶσαν δυνατὴν ἐποψιν (ἱστορικῶς, λαογραφικῶς κλπ.) τὴν ἱστορίαν τῆς Σαμοθράκης.

Ἐν Σαμοθράκῃ τῆ 24 Ἀπριλίου 1966

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΛΕΝΟΥΔΙΑΣ

β' Γραμματεὺς Κοινότητος

Ἐισηγητὴς Τ. Ε. Σαμοθράκης

«Τὸ Θρακικὸν Κέντρον γράφει ὀλίγας λέξεις διὰ τὸν ἀφηγητὴν τῆς ὡς ἄνω ἱστορίας τῆς Σαμοθράκης, συγχαίρει δὲ τὸν Πρωτοπρεσβύτερον Γεώργιον Μανωλάκην διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα τῆς δημοσιευομένης πολιτίμου συγγραφῆς. Οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς δουλείας καὶ μετ' αὐτὴν, εἶναι οἱ κυριώτεροι γνώσται τῶν τῆς πατρίδος των καὶ ἔχουν τὴν φιλοπονίαν εἰς πλείστας περιστάσεις νὰ μεταδίδουν ἱστορικὰ κείμενα, ἅτινα ἄνευ αὐτῶν δὲν θὰ ἔβλεπον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Μεγάλας ὑπηρεσίας φιλετικὰς καὶ ἔθνικας παρέχουν οἱ οὕτως ἐργαζόμενοι ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι ἐκάστου τόπου. Μὲ σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν ἀπευθύνομεν συγχαρητήρια εἰς τὸν Πρωτοπρεσβύτερον Γ. Μανωλάκην, δικαίως τιμηθέντα παρὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸν ὀνομάζομεν καὶ ἡμεῖς ὡς Ἐπίτιμον Μέλος τοῦ Θρακικοῦ μας Σωματείου».

(Ἐκ τῆς συντάξεως τῶν «Θρακικῶν»)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Π. Μανωλάκη

Ὁ γράφων «περὶ Σαμοθράκης» Γεώργιος Π. Μανωλάκης, ἐγεννήθη ἐν τῇ Κωμοπόλει Χώρα Σαμοθράκης τὸ ἔτος 1895 ἐκ γονέων εὐσεβῶν. Ἐδιδάχθη εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς γενέτειράς του καὶ ἀργότερον εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῶν Ἰθήρων—Ἀγίου Ὁρους.

Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν πῶν στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεών του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μαρωνείας Θάσου καὶ Σαμοθράκης κυροῦ Μελισσηνοῦ Χριστοδοῦλου—Σαραντακλησιώτου εἰς Λιμενάρια Θάσου τὴν 23ην Ἀπριλίου 1920.

Ἐπηρετήσεν ὡς Ἱερεὺς καὶ Διδάσκαλος εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Μαρωνείας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920—1927, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1927 μέχρι 1956 εἰς Χώραν Σαμοθράκης. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διετέλεσε ἐπὶ 10ετίαν Διευθυντὴς τοῦ βθεσίου Δημοτικοῦ Σχολείου Χώρας, ἔτυχε δὲ Βασιλικῆς εὐαρεσκείας καὶ τριαύτης Ἐπιθεωρητῶν Δημοτικῶν Σχολείων Ἀλεξανδρουπόλεως.

Ὡς ἱερεὺς ἐτιμήθη κατὰ τὸ 1926 παρὰ τοῦ πρώην Μητροπολίτου Μαρωνείας Ἀνθίμου μὲ τὸ ὄφρϊκιον τοῦ Οἰκονόμου παρὰ δὲ τοῦ Μητροπολίτου Ἀλεξ/πόλεως Ἰωακείμ Καβείρη κατὰ τὸ ἔτος 1962 μὲ τὸ ὄφρϊκιον τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου, ὃν καὶ ἀντιπροσωπεύει εἰς τὴν Νῆσον Σαμοθράκην, ὡς Ἀφιερατικὸς Ἐπίτροπος ταύτης, μέχρι σήμερον.

Γ. ΛΕΝΟΥΔΙΑΣ

Η Σ Α Μ Ο Θ Ρ Α Κ Η

Νῆσος τῶν Θρακικῶν Σποράδων, ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, ὑπάγεται Διοικητικῶς εἰς τὸν Ν. Ἐβρου καὶ Ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἀλεξ/πόλεως. Μέχρι τοῦ ἔτους 1923 ὑπήγετο Διοικητικῶς εἰς τὸν Ν. Λέσθου καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 1926 ὑπήγετο Ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Μαρωνείας, Θάσου καὶ Σαμοθράκης. Κατὰ τὸ ἔτος αὐτό, ἡ Σαμοθράκη καὶ ἡ Μάκρη ὑπῆχθησαν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἀλεξ/πόλεως ἐπὶ Μητροπολιτῶν Μαρωνείας Ἀνθίμου καὶ Ἀλεξ/πόλεως Γερβασίου. Ἀπέχει ἀπ' Ἀλεξ/πόλεως 24 μίλια καὶ τῆς νήσου Ἰμβρου 12. Σημερινοὶ κάτοικοι (5.000) περίπου. Ἄλλ' ἰσημέραι, οἱ κάτοικοι αὐτῆς διαφορέουν. Μετηγάστεισαν καὶ μεταναστεύουν εἰς Ἀμερικὴν, Ἀφρικὴν, ἐντὸς

τῆς Ἑλλάδος καὶ τελευταίως εἰς Δυτικὴν Γερμανίαν, Βέλγιον, Ἑλβετίαν κ.ά. Ἔχει σχῆμα ἑλλειψοειδές, μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Α. Ν.Α. πρὸς Δ. Β.Δ. ἔχει μῆκος 20 χιλμ., μέγιστον πλάτος 12 ἑμβαδὸν 180 πετρ. χιλμ. Ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς νήσου καλύπτεται ἀπὸ συμπαγῆ ὄροσειρὰν τὸν Σάον, Σαώκιην ἢ Σαίκιην, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ «Φεγγάρι» χιονοσκεπῆς πάντοτε ἀνέρχεται εἰς ὕψος 5.248 ποδῶν (1.600 μ.) καὶ κατ' ἄλλους (1.800) μ. Ἀκρωτήρια τῆς νήσου εἶναι: Πρὸς Ν. ἡ Μαλαθριά, πρὸς Ν.Δ. ὁ Κῆπος, πρὸς Α. τὸ Σκεπαστόν, πρὸς Β.Δ. ὁ Φονιάς, πρὸς Β. ὁ Ζαγοριώτης, πρὸς Β.Α. ἡ Παλαιάπολις καὶ πρὸς Δ. τὸ Ἀκρωτήριον Ἀγ. Ἀνδρέου. Ἡ παραλία αὐτῆς ἔχουσα περίμετρον 32 περίπου μιλίων, δὲν παρουσιάζει κανένα ὄρμον, ἐκτὸς τὸν τῆς Καμαριωτίσης ὅπου ἐσχάτως μερίμη καὶ δαπάνη Κρατικῆ, κατεσκευάσθη λιμενίσκος, ὅπου σήμερον ἐλλιμενίζονται τὰ βενζινώπλοια ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ δὲν καταφεύγουσιν ὅπως καὶ πρὶν εἰς τὸ Νότιον μέρος τῆς Νήσου, ὅπου ἔπνεε Βορριάς (τραμουντάνα). Ὁ δὲ Δυτικὸς ἄνεμος δταν πνέει προσβάλλει γύρωθεν τὴν νήσον καὶ δικαίως ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἑτῶν, ὡς νῆσος ἀλλίμενος. Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν ὀρητικῶν χειμάρρων, τῶν ὁποίων κυριώτεροι εἶναι: τὸ Πολυποῦδι, ὁ Εἰρησιόταμος, ὁ Πλάτανος, ὁ Ἀμμος, ὁ Βάτος, ὁ Ρηχοπόταμος, ὁ Πλατυπόταμος, ὁ Ἀγκιστρος, ὁ Κατσαμπᾶς. Παρὰ τὴν δυτικὴν ἄκρην τῆς νήσου καὶ πλησίον τοῦ νῦν ἑξωκλήσιου «Ἅγιος Ἀνδρέας» ὑπάρχουσιν ἐντὸς βαλτώδους τοποθεσίας καλουμένης «Λιβάδια» δύο μικραὶ λίμναι. Τὸ ἑξωκλήσιον τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1871, ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου αἰδ. Πατᾶ Γεωργίου Γρηγοροπούλου καταγαμένον ἐκ Ζαγοράς τοῦ Πηλίου, πάππου ἀπὸ μητρὸς τοῦ γράφοντος, ἐξ ἀφορμῆς ἑνὸς χειμερινοῦ δυστυχήματος. Κατὰ τὸ ἔτος 1871 ἦτο μεγάλη βαρυσχεμονία. Ἐτυχεν ἀπὸ τὰ Βόρεια κτηνοτροφικὰ μέρη, νὰ κατέρχωνται 3—4 ποιμένες διὰ τὴν κωμόπολιν Χώραν, ὅπου καὶ κατόκουσιν αὐτοί. Κατερχόμενοι δέ, εἰς Παλαιάπολιν, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀνέλθουν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν κωμόπολιν, λόγω μεγάλης χιονοθύελλης καὶ ἠναγκάσθησαν παραλιακῶς νὰ φθάσουν περιπατῶντας εἰς τὸ Νότιον μέρος τῆς Νήσου καὶ ἐκεῖθεν ν' ἀνέλθουν εἰς τὴν Χώραν. Δυστυχῶς ἅμως φθάσαντες, εἰς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκειται τὸ ἑξωκλήσιον τοῦ «Ἀγίου Ἀνδρέου» ἔμειναν ἐπὶ τόπου καὶ κατόπιν ἐρεύνης, ἀνεκάλυψαν αὐτούς, παγωμένους καὶ μαυρισμένους ἀπὸ θάνατον ἐξ ἀσφυξίας. Κατόπιν τούτου τοῦ δυστυχήματος, ἔκτισεν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον τὸ ἑξωκλήσιον τοῦ «Ἀγίου Ἀνδρέου» μετὰ μικροῦ οἰκίσκου καὶ καταφεύγουσιν ἐκεῖ ναυτικοί, ἄλιεῖς, γεωργοὶ ἐν καιρῷ κακοκαιρίας καὶ σὺζονται. Συντηρεῖται κ' ἐπιδιωρθώνεται κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῶν ἐγγόνων τοῦ ἀειμνήστου πάππου των, συνεχιζόντων τὴν σχετικὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Βορείως τοῦ Παρεκκλησίου, εὐρίσκειται ἡ πεδινὴ καλλιεργήσιμος εὐφορος γῆ ὀνομαζομένη «Μαῦρο», λέγεται δὲ ὅτι ἦτο ἡ ἑπαυλις τοῦ Δημητρίου Πολιορκητοῦ. Σὺζονται καὶ τινὰ ἀρχαῖα εἰρειπωμένα τείχη. Πρὸς δὲ τὴν Ἀνα-

τολικήν πλευράν τῆς νήσου, ἄνωθεν τῆς παραλίας «Ἄμμος» καὶ ἐπὶ κορυφῆς κρημνοῦ ὕψους 600 μ. περίπου, εὐρίσκεται τὸ ἀπὸ ἀρχαιετατων χρόνων ἰδρυθὲν παρεκκλήσιον «τῆς Παναγίας τῆς Κρημνωτίσσης», ἔνθα, κατὰ διαφόρους καιροὺς, συντρέχωσιν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου καὶ τελοῦσι πανηγυρικὰς λειτουργίας, λόγῳ μεγάλης εὐλαβείας των καὶ τῶν πολλῶν θαυμάτων ποῦ ἐπιτελεῖ ἡ Πανάμωμος Παρθένος εἰς τοὺς προσκαλουμένους τὴν θεϊὰν Χάριν Αὐτῆς. Ἔχει ὠλιγα ὑγιεινόν. Νερὰ ἄφθονα καὶ χωνευτικά. Ρυάκια πολλά. Ἐκ τῶν πολλῶν ρεόντων ὑδάτων, ἀρδεύονται χιλιάδες ἐλαιοδένδρων καὶ οἱ περισσότεροι ἀγροὶ τῆς νήσου.

Ἡ Σαμοθράκη ὑπέστη πολιτειακῶς τὴν τύχην τῶν γειτονικῶν νήσων. Παραμείνασα ἐλευθέρα μέχρι τῆς ἐναντίον τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείας τοῦ Δαρείου (513 π.Χ.) ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ δὲ τοῦ Ξέρξου συνεξεστράτευσεν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν (481 π.Χ.). Μέχρι τῆς ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς ναυμαχίας (405 π.Χ.) ἡ νῆσος διετέλει ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους καταβάλλουσα εἰς αὐτοὺς κατὰ τινα ἐπιγραφὴν 2.400 δραχμὰς φόρον ἑτησίως, μεθ' ὃ περιῆλθεν εἰς τοὺς Λακεδαιμόνας. Διὰ τῆς Ἀποικιαδεῖου εἰρήνης (387 π. Χ.) ἀνέκτησε τὴν αὐτονομίαν της, ἐνῶ ἡ Ἄημος, Ἰμβρος καὶ Σκύρος περιῆλθον εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Διατελέσασα ἐκ περιτροπῆς ἔκτοτε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων περιῆλθε τέλος εἰς τὴν κατοχήν τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοσ καὶ παρέμεινεν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν Ἡγεμονίαν μέχρι τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων. Ἐνταῦθα διὰ πρώτην φορὰν συνηντήθησαν ὁ Φίλιππος καὶ ἡ Ὀλυμπιάς κατὰ τὴν μύησίν των καὶ ἠγάπησαν ἀλλήλους.

Ἡ Σαμοθράκη ἀπολέσασα τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἠδυνήθη χάρις εἰς τὰ Καβείρια Μυστήρια νὰ διατηρήσῃ τὴν παλαιὰν δόξαν καὶ εὐκλείαν. Οἱ διασημότεροι τῶν Ρωμαίων ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μνηθῶσιν εἰς αὐτά. Κατὰ τὸ ἔτος (51 μ. Χ.) ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κατόσιν δράματος, ὅπου εἶδεν ἐν Τροίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας, προσεκαλεῖτο ὑπὸ τινος Μακεδόνοσ νὰ μεταβῇ καὶ εἰς Μακεδονίαν, νὰ διδάξῃ κ' ἐκεῖ. (Πράξ. Ἀπ. Κ. ΙΣΤ' στίχ. 9—11). Τότε ὁ Ἀπ. Παῦλος μέσῳ τῆς νήσου Σαμοθράκης (ὡς πλησιεστέρου θαλασσινοῦ σταθμοῦ), ἀφοῦ παρέμεινεν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ὅπου ἰδρυσεν ἐν τῇ Παλαιαπόλει Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἐπιούσαν, ἐπιβάντες μετὰ τῶν λοιπῶν συνοδοιπόρων του πλοίου, ἀνεχώρησαν καὶ μετέβησαν εἰς τὴν Νεάπολιν—Μακεδονίας, τὴν σημερινὴν Καβάλαν. Ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς Φιλίππους, Ἀμφίπολιν, Θεσσαλονίκην, Βέροϊαν, Ἀθήνας, Κόρινθον κ. ἱ. Ὁ δὲ ἱστορικὸς Λιβάνιος ἀναφέρει ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἀκόμη (Δ' αἰὼν μ. Χ.) ἐτελοῦντο τὰ Καβ. Μυστήρια. Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων ἡ νῆσος περιελήφθη εἰς τὸ θέμα τῆς Θράκης. Λόγῳ δὲ τοῦ ἀγόνου τῆς συγκαινωνίας της, ἡ νῆσος ἔθεωρεῖτο, ὡς τόπος ἐξουσίας καὶ κατὰ καιροὺς ἐξωρίζοντο εἰς αὐτὴν διάφοροι Πο-

λιτικοί και Κληρικοί ἄνδρες. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντινοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου (735 μ. Χ.) ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον ὁ Ἅγιος Θεοφάνης, ὁ ἠγοούμενος τῆς Μονῆς Συγγριανῆς - Μυτιλήνης (Συν. Ἐκκλ. 12 Μαρτίου), ὡς εἰκονολάτρης. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν κακουχιῶν ἃς ὑπέστη μετὰ 23 ἡμερῶν παραμονήν, ἀπέθανεν ἐν τῇ νήσῳ. Μαθόντες δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἁγίου, οἱ Μοναχοὶ τῆς Ἱ. Μονῆς Συγγριανῆς - Μυτιλήνης, ἤλθον παρέλαβον ἐντεῦθεν τὸ Ἅγιον Λεῖψανον καὶ μετέφερον αὐτό, εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τῆς Μετανοίας του καὶ τὸ ἐκήδευσαν μετὰ τῶν πρεπουσῶν τιμῶν. Ἀργότερον διερχόμενος ἐκ Μυτιλήνης ὁ Ἅγιος Ἰωαννίκιος ἠγοούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Ὀλύμπου Μυσίας καὶ προσκυνήσας τὸ Ἱ. Λεῖψανον τοῦ Ἁγίου, ἐπιστρέφων δὲ εἰς τὴν Ἱ. Μετανοίαν του, καὶ διερχόμενος μέσῳ τῆς νήσου Θάσου, ἐκεῖ διὰ προσευχῆς του, ἐξεδίωξε τὰ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντα φίδια. (Ἐκκλ. Συν. 5 Νοεμβρίου). Ἡ νῆσος μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀπὸ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα, ἀπώλεσε τὸν ἐκ τῶν Καθειριῶν Μυστηριῶν, προερχόμενον πλοῦτον, διότι οἱ ἐξόριστοι Χριστιανοὶ εἰκονολάτραι, κατεκρήμνιζον τοὺς εἰδωλικοὺς ναοὺς ὡς καὶ ἄλλα μεγάλης τέχνης καὶ ἀξίας οἰκοδομήματα ἢ ἐκτίζαν ἐντὸς τῶν πυκνῶν δασῶν ἐξωκελήσια κ' ἐκεῖ ἐλάτρευον τὸν Θεόν, ἐν κατανύξει, εὐλαθείᾳ καὶ ἡσυχίᾳ. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν πολλῶν ἐν τῇ νήσῳ εὑρισκομένων ἱστοραδικῶς ἐρειπωμένων τοισούτων. Λέγεται δέ, ὅτι ἐν ἀπόσῃ τῇ νήσῳ εὑρίσκονται (999) τοιαῦτα ἐν ἐρειπῶδει καταστάσει. Ἐν δὲ τῷ Παλαιῷ Ἰθρητικῷ Μετοχίῳ «Χριστὸς» ἀπέχον 20' λεπτά τῆς ὥρας βορείως τῶν σημερινῶν Λουτρῶν (λαματικῶν πηγῶν) εὑρίσκονται πλεῖστα ὅσα μάρμαρα μὲ πολλὰς ἀρχαίας ἐπιγραφάς, ἅτινα μετεκομίσθησαν ἐκ τῶν κρημισθέντων τότε ἀρχαίων οἰκοδομημάτων τῆς ἀκμαϊούσης Παλαιαπόλεως καὶ ἐκτίσθησαν τότε τὸ Ἱερὸν Ναῦδριον ὡς καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ περιοχῇ Μοναχικὰ Κελλία.

Αὕτη ἡ Μοναστηριακὴ περιοχὴ ἐθεωρήθη καὶ ἀνεγνωρίσθη παρὰ τοῦ Κράτους ὡς ἀρχαιολογικὸς χώρος, ἐνεργείαις καὶ δραστηριότητι τοῦ ἀρχαιολόγου τῆς Περιφερείας Θράκης κ. Ἀνδρέου Βαβρίτσα, καὶ ἐν καιρῷ εὐθέτω γενήσονται ἀνασκαφαὶ ἐν αὐτῇ ὡς ἔχουσα πλεῖστον ὅσον κεκρυμμένον ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον, συμφώνως τῇ γνώμῃ καὶ μελέτῃ αὐτοῦ. Ἡ νῆσος παρέμεινεν ὑπὸ τὸ Βυζάντιον μέχρι τῶν Σταυροφοριῶν, ὁπότε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ παρεχωρήθη εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δανδόλου. Τὸ 1222 ἀνεκτήθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Δουῆα Βατάζη. Κατὰ τὸν 14ον καὶ 15ον αἰῶνα περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Γενουατῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐπιθυμῶν ν' ἀνταμείψῃ τὸν Φραγκίσκον Κατελοῦζον διὰ τὴν κατὰ τῶν Καταλανῶν βοήθειάν του, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὡς σύζυγον τὴν ἀδελφὴν του Μαρίαν καὶ ὡς προῖκα τὴν Λέσβον τὸ 1353. Ἐντὸς ὀλίγου αἰ κτήσεις τοῦ Κατελοῦζου ἐπεξεπάθησαν διὰ τῆς προσθήκης τῆς Αἴνου καὶ τῶν νήσων Ἰμβροῦ καὶ Σαμοθράκης. Λεῖψανον τῆς κυριαρχίας τῶν Κατελοῦζων

εἶναι ὁ σωζόμενος κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως πύργος ἐπὶ Κυκλωπέων βάσεων, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν ἐξῆς ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν:

ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΝ Δ' ΑΝΗΓΕΙΡΕΝ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ ΜΕΓΑΣ ΑΡΙ-
ΣΤΕΤΣ ΦΙΛΟΠΟΛΙΣ ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΑΙΝΟΥ ΛΑΜΠΡΑΣ ΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΕ ΝΗΣΟΥ ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ ΕΝΔΟΞΟΣ ΓΑΤΕΛΟΥΤΖΟΣ ΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ ΕΣΤΗΣΕΝ ΕΝ ΧΡΟΝΟΙΣ ΕΡΓΟΝ ΤΕΤΡΑΚΙΣ ΔΕΚΑ
ΙΠΠΕΤΟΥΣΙ ΠΡΟΣ ΓΕ ΕΝΝΕΑΚΟΣΙΟΙΣ ΚΑΙ ΧΙΛΙΟΙΣ ΕΞΑΚΙΣ
ΦΟΒΕΡΟΝ Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΦΡΟΥΡΙΟΝ ΠΟΛΕΜΙΟΙΣ «Πμ» 941.

Κατὰ τὸ 1444, ἔπαρχος τῆς Σαμοθράκης ἀναφέρεται ὁ διάσημος Ἰά-
νος Λάσκαρις Ρωνδακηνός, τὸ δὲ 1462 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ
Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ. Κατὰ ἱστορικὴν παράδοσιν τοῦ ἀεμνήστου ἱατρο-
φιλοσόφου Νικολάου Φαρδῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1814 ἡ νῆσος ἠρῶμαι περὶ τὰς
14.000 κατοίκους. Προτοῦ ὅμως ἐπέλθη ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821 στὴν 1η
Σεπτεμβρίου, ἐπλήρωσε καὶ ἡ Σαμοθράκη ἀφθονα θύματα. Ὅταν ἐπέστρε-
φεν ὁ Τοῦρκος Ναύαρχος Καρᾶ - Ἀλῆς ἐκ Πελοποννήσου νικητὴς ἐκ τῶν
διαφόρων ναυμαχιῶν, προτοῦ εἰσέλθῃ εἰς Δαρδανέλλια, διῆλθεν ἐκ Σαμο-
θράκης, ἀπεθίβωσε πολεμιστὰς τινὰς καὶ αἰχμαλωτίσας περὶ περὶ (100) Σα-
μόθρακας, τοὺς παρέλαβε καὶ τοὺς ἐκρέμασε εἰς τὰ κατάρτια τῶν πλοίων του
καὶ ἔδωκε μεγάλην πανηγυρικὴν ἐμφάνισίν του, εἰσερχόμενος εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν, ὅτι τὰ αἰωρούμενα πτώματα τῶν ἀτυχῶν Σαμοθρακῶν ἦσαν πτώ-
ματα τῶν στασιασάντων πληρωμάτων Θ. Μέξη καὶ τῶν Γαλαξιδιωτικῶν.
(Βλέπε ἐγκ. Πυρσ. λ. Καρᾶ - Ἀλῆς). Ἐπελθούσης δὲ τῆς Ἐπαναστάσεως
τοῦ 1821 αἱ πλησίον αὐτῆς γειτονικαὶ νῆσοι Ἰμβρος, Λήμνος καὶ Θάσος,
μαθοῦσαι τὰς σφαγὰς τῆς Κων/πόλεως καὶ ἄλλων μεγαλοπόλεων ὡς καὶ τοὺς
ἀπαγχονισμοὺς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τῶν λοιπῶν Συνοδι-
κῶν κ.ἀ. δὲν ἐπανεστάτησαν. Μόνον ἡ Σαμοθράκη πιστὴ εἰς τὸν ὄρκον τῆς
Φιλικῆς Ἐταιρείας (διότι οἱ κάτοικοι ἦσαν μεμνημένοι) ἐπανεστάτησε ζητοῦ-
σα τὴν ἐλευθερίαν της. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐνισχυθοῦν ἐκ τοῦ
Κέντρου μὲ πολεμοφόδια, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν, ἀφοῦ πρωτίστως
ἐφόνευσαν τὸν Τοῦρκον σημαιοφόρον, ἐρχόμενον ἔμπροσθεν τοῦ Τουρκικοῦ
στρατοῦ, ἀπὸ τὴν θέσιν «Βρηχός». Ὁ δὲ Τουρκικὸς στρατὸς ἐρχόμενος ἐξ
Ἰμβρου, εἶχεν ἀποβιβάσθῃ εἰς Μακρυλιές (Σαμοθράκης) καὶ ἐκεῖθεν ἐξεκί-
νησε διὰ τὴν Πρωτεύουσαν Χώραν (Κάστρον). Οἱ κάτοικοι φοβηθέντες καὶ
ἀφῆσαντες τὰ πάντα ἐν ταῖς οἰκίαις των, ἔφυγον περὶφόβοι καὶ ἐκρύφθησαν
εἰς τὰ τότε ἀκόμη εὐρισκόμενα πυκνὰ δάση, ἅτινα ἐκρύβαν τὰ διάφορα κρη-
σφύγετα. Τότε οἱ Τούρκοι εἰσελθόντες ἐν αὐτῇ, κατέσφαξαν τοὺς εὐρεθέντας
κατοίκους, κατέκαυσαν καὶ ἠρῶμισαν τὰ πάντα, ἠτίμασαν γυναῖκας καὶ παρ-
θένους, εἰσελθόντες ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ κατεσυνέτριψαν τὰ πάντα εἰκόνας, καν-
δήλας κλπ. μὴ ἀρκεσθέντες, ἐκ τῆς μεγάλης των λύσεως. Εἷς ἐκ τῶν ἀξιωμα-
τικῶν κατέσχισε διὰ τοῦ ξίφους του τὸ δερμάτινον ἐξώφυλλον τοῦ Ἱεροῦ Εὐ-

αγγελίου τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅπερ ἀργότερον διὰ μερίμνης τῶν ἐναπομεινάντων καὶ διασωθέντων κατοίκων ἐστάλη εἰς Ἀθήνας καὶ φυλάσσεται ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἐθνικῶν κειμηλίων. Φέρει δὲ ἐν τῇ κάρτᾳ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «Ἱερὸν Εὐαγγέλιον τῆς νήσου Σαμοθράκης σχισθὲν διὰ Τουρκικοῦ ξίφους κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔτους 1821». Φεύγοντες δὲ οἱ κάτοικοι παρικόβλητοι, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέτων ἀκόμη καὶ τὰ βρέφη των, ἵνα σωθῶσιν οἱ γονεῖς. Ἦκούσαμεν δὲ ἐκ τῶν προγονικῶν μας παρωδόσεων ὅτι μία ἐξ αὐτῶν τῶν γυναικῶν ἐπέταξεν εἰς τοὺς δρόμους τὸ ἄρρεν βρέφος της, ἀλλ' εἰς παρατήρησιν ἄλλης γυναικὸς — διὰ τὴν ἀστοργίαν ποῦ ἔδειξε — ἐντράπη καὶ τὸ παρέλαβε μαζί της, καὶ μετὰ ἔτη, ποῦ ἐπαγιώθη ἢ εἰρήνη, ἔγιεν Ἱερεὺς ὀνόματι Ραξῆς, ἀργότερον δὲ ἀπέθανεν ἑκατοντούτης (1900). Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ Τοῦρκοι ἔγιναν κύριοι τῆς νήσου, ἐκολάκευσαν κάποιον Σαμοθρακα, στὸν ὁποῖον ὑπεσχέθησαν νὰ δώσουν πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ τοὺς δείξῃ τὰ κρησφύγετα, διὰ νὰ τοὺς κολακεύουν, ὅτι δὲν εἶχαν νὰ πάθουν τίποτε. Αὐτὸν τὸν ὠνόμασαν Τσαούσην — δηλ. λοχίαν — καὶ ἤρχισαν οἱ κάτοικοι νὰ ἐξέρχωνται καὶ νὰ παρουσιάζωνται.

Εὐθὺς, ὡς συνεκεντρώθησαν, ἤρχισεν ἡ σφαγὴ τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ εἰς τὴν ἀπέναντι ἄκραν τῆς σημερινῆς κομοπόλεως. Ἐσφαξαν τοὺς ἄνδρας καὶ ἐκυλόντο αἱ κεφαλαὶ τῶν σφαζομένων εἰς τὸν σημερινὸν Δ. Δρόμον, ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν Καμοσιώτισσαν. Ὁ δὲ τόπος αὐτὸς εὐρίσκεται εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Χώρας, ὀνομαζόμενος «Ἐφκάς», δηλ. ἀπὸ τοὺς (800) ἀνθρώπους, ἅπευ ἐσφάγησαν. Τὰ δὲ γυναικόπαιδα, αἰχμαλωτισθέντα ἐπωλήθησαν εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Κων/πόλεως καὶ Σμύρνης, καὶ ἐκεῖθεν μετεπωλήθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Μετ' αὐτῶν τῶν γυναικοπαίδων εὐρίσκοντο μικρᾶς ἡλικίας παιδία, ἅτινα ἐξεπαιδευθήσαν εἰς τὴν Ἀραβικὴν θρησκείαν, ἢ ἔγιναν Γενίτσαροι ἀξιωματικοὶ καὶ Διοικηταὶ διαφόρων Τουρκικῶν Ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας διώκουν μετὰ φανατισμοῦ, ὡς ἐξωμόται. Πολλὰ δὲ ἐξ αὐτῶν, ἤρχοντο κατὰ περιόδους καὶ ἔβλεπαν τοὺς ἐναπομεινάντας ἐκ τῶν σφαγῶν συγγενεῖς των καὶ πάλιν ἐπανήρχοντο εἰς τὰ ἴδια. Μεταξὺ αὐτῶν τῶν πωληθέντων ἀηλικίων παιδιῶν ἦσαν καὶ πέντε, ἐκ τῶν ὁποίων, τὰ μὲν 4 ἐπωλήθησαν εἰς Σμύρνην καὶ ἐκεῖθεν ὠδηγήθησαν εἰς Αἴγυπτον, ἅπου ἐξισλαμίσθησαν ἦσαν δὲ ὁ Ἐμμανουήλ, Γεώργιος, Θεόδωρος, Γεώργιος ὁ δὲ πέμπτος, ὁ Μιχαήλ, ἦτο Κύπριος καὶ ἐγκατεστημένος οἰκογενειακῶς εἰς Χώραν, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων τῆς οἰκίας του, ἅτινα σῴζονται μέχρι τῆς σήμερον, ἀνηφοδομήθη, τὸ ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν, Ἱερὸν Ναῖδριον. Ἀφοῦ ἔληξεν ὁ πόλεμος κατὰ τὸ ἔτος 1828, πολλοὶ φιλέλληνες Εὐρωπαῖοι τραπεζίται, καὶ δὴ ὁ Ἐλβετὸς Ἐυνάργδος — πλοῦσιος τραπεζίτης — ἐξηγόρασαν πολλὰς χιλιάδας ἐξανδραποδισθέντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων Ἑλλήνων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκοντο καὶ οἱ 5 Σαμοθρακες ἂν καὶ μικρὰ παιδία, ἐνεθυμοῦντο ὅτι ἦσαν Χριστιανόπουλα, καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀπελευθερωθέντων ἦλθαν εἰς Πελοπόννησον, ποῦ ἦτο

ἐλευθέρῳ πλέον Ἑλληνικῇ Χώρα, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψαν χαρούμενοι εἰς τὴν πατρίδα των καὶ ἔξω ἐν μέσῳ τῶν οἰκείων, συγγενῶν καὶ συμπατριωτῶν των. Ἀλλὰ προδοθέντες παρὰ τῶν κακῶν προδοτικῶν στοιχείων εἰς τοὺς Τούρκους, οἳ ἦσαν Τούρκοι καὶ ἔγιναν Χριστιανοί, συνελήφθησαν παρὰ τῶν Τούρκων διωκητῶν καὶ ἀπεσάλησαν ἀλυσσοδεμένοι εἰς τὴν τότε ἀκμάζουσαν πόλιν τῆς ἐπαρχίας Τραπεζουπόλεως Μάκρην, καὶ ἐκεῖ ὑπέστησαν τὸν μαρτυρικὸν των θάνατον. Ἐπὶ τοῦ τόπου δὲ τοῦ μαρτυρίου ἐκτίσθη — ἐπ' ὀνόματι τῶν 5 μαρτύρων καὶ εορτάζονται κατὰ τὴν Δευτέραν ἡμέραν, Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ — Ἱερὸν Ναῖδριον τοῦ δὲ δημίου, ὅστις ἀπεκεφάλισε τὸν Ἅγιον Ἐμμανουὴλ καὶ τοὺς λοιποὺς καὶ κατηράσθη ἐπ' αὐτοῦ, εἶχε γυρίσει ἡ κεφαλὴ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ παρεουσίαζεν οἰκτρὸν θέαμα τοῖς ἀνθρώποις. Ὅταν δέ, ὁ γράφων καὶ ἔξιστορῶν ταῦτα, Γεώργιος Μανωλάκης, ἱερεὺς καὶ Διδάσκαλος, ὑπηρετεῖ ἐν τοῖς χωρίοις Ἀσκητῶν (Σοφουλάρ) Κρωβύλης (Καρᾶ-Κορτζαλῆ) καὶ Διώνης (Καρᾶ - ἀγάς) τῆς Ἐπαρχίας Μαρωνείας τοῦ νομοῦ Ροδόπης, κατὰ τὰ ἔτη 1920—1927—καθ' ὅτι ἡ Σαμοθράκη μέχρι τοῦ ἔτους 1926 ὑπήγετο Ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Ἱ. Μητροπόλιν Μαρωνείας — μετέβαινεν εἰς τὸ χωρίον Πετρῶτᾶ (Δασλίκ) ἀπέχον μίαν ὥραν περίπου ἀπὸ τὸ χωρίον Ἀσκητῶν (Σοφουλάρ) καὶ ἐτέλει διαφόρους ἱεροπραξίας, εἰς τοὺς ... ἐκεῖ Βουλγάρους πρόσφυγας, ἐκ (Σιτσανλίκ Σασιῶν) ἐκποτισθέντας, διὰ λόγους ἀσφαλείας, ὑπῆρχε κάποιος γέρον ὀνόματι Στογιάννης, ὑπάλληλος τοῦ ἐν τῇ θέσει «Πιακίν» μεγάλου κτηνοτρόφου ἐκ Μαρωνείας Δωροθέου Καρύδη, ὅστις ἐνεθυμείτο καὶ μᾶς διηγείτο κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου τῶν Ἀγίων, ὅτι ἔβλεπαν οἱ Τούρκοι τῆς Μάκρης, πῶς ὁ Θεὸς ἔρριπτε φωτιὰ διὰ τὴν κατακαύσιν τοὺς Μάρτυρας, ἐπειδὴ ἠρνήθησαν τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ. Ὡς μᾶς ἔλεγεν, ἦτο ὁ καπνὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ ἐνίσχυε τοὺς Μάρτυρας. Ὁ δὲ δῆμιος ἔζη μέχρι τοῦ ἔτους 1906—1908, κατὰ τὴν μαρτυρίαν πολλῶν συγχρόνων καὶ γερόντων τῆς Μάκρης, ἐλθόντων ἐνταῦθα, ὡς ἐκδιωχθέντων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν Ἑλληνο - Βουλγαρικὸν πόλεμον τοῦ 1913—1914. Ὁ βίος των καὶ ἡ ἀκολουθία τῶν Ἀγίων εὐρίσκειται ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ χειρογράφῳ τῆς Ἐκκλησίας, συνταχθέντα παρὰ τινος μοναχοῦ Ἀνθίμου, ἐν ἔτει 1843.

Ἄλλος δὲ Σαμοθραξ, διοικητὴς ὢν τῶν Δαρδανελλίων, εἶχε τιμηθῆ παρὰ τῶν Τούρκων δι' ἀργυροῦ ξίφους, καὶ ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἦτο Ἑλληνορθόδοξος τὴν καταγωγὴν του, ἦλθεν εἰς Σαμοθράκην, ἀνεκάλυψε τοὺς γονεῖς του, καὶ ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν διεσκέδαζεν ὡς Χριστιανὸς καὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Σαμοθράκης, ἔσπασε τὸ ξίφος του καὶ ἀπὸ τὰ ἀργυρᾶ τεμάχια αὐτοῦ ἐπηργύρωσαν τὸ Ἱ. Εὐαγγέλιον τῆς Χώρας ἐν ἔτει 1840, ὅπερ καὶ σώζεται ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον, καινουργέστατον. Οὗτος ὀνομάζετο Νικόλαος καὶ ἦτο ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Νικολάου Βακάλη, ὅστις καὶ κατοικεῖ ὡς ἔμπορος ἐν Ἀλεξανδρουπόλει. Ὁ δὲ ἀναχωρή-

σας εἰς Δαρδανέλλια Νικόλαος, ἄφησεν ἐντολὴν εἰς τοὺς γονεῖς του, ὅτι, ἐπιστρέφων εἰς τὰ ἴδια θὰ ὠμολόγει ὅτι ἦτο Χριστιανὸς καὶ προθύμως θὰ ἐμαρτύρει ἰδιὰ τὸν Χριστόν, καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, γὰρ τοῦ κόμουν τὰ μνημόσυνά του, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του. Ὅπερ καὶ ἐγένετο. Μετὰ δὲ τὴν σφαγὴν τῆς Σαμοθράκης, ἣτις ἐγένετο κατὰ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1821, ἣτις σφαγὴ, ἦτο ἀπαράλλακτος μετὰ τὴν σφαγὴν τῆς Χίου, μετ' ὀλίγον, ἀπὸ τὴν τελείαν καταστροφὴν τῆς Νήσου, ἦλθον ἐκ τῆς γειτονικῆς Νήσου Ἴμβρου καὶ ἐληλάτησαν καὶ ἀπήγαγον ὅλην τὴν ἐναπομείνασαν, ἐκ τῶν κατακτητῶν - ἐπιδρομῶν, κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τῶν φρονευθέντων Σαμοθρακικῶν εἰς αἰγοτρόβατα, μεγάλα ζῶα, οἰκιακὰ ἐπιπλα κλπ., καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἦτο ἔρημος καὶ ἀραιοκατακημένη. Ἐπὶ τῶν καταφύτων καλλονῶν τῆς νήσου, ἐπέτα σιωπηλὴ καὶ μελαγχολικὴ ἡ Δόξα, καὶ μονάχη, ἐσκέπτετο καὶ ἐλογάζριζε τοὺς σκοτωμένους κατοίκους, ποὺ ἴδεν ἠδυνήθησαν ν' ἀποκτήσουν τὴν ποθητὴν Ἐλευθερίαν. Ἡ παράδοσις μᾶς λέγει, ὅτι μόνον 20 - 25 οἰκογένειαι ἐσώθησαν, κρυμμένα εἰς τὰ σπήλαια καὶ ἔξω ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, διατώμεναι ἐκ τῶν ἀγρίων τῶν δασῶν αἰγῶν καὶ ἐκ χόρτων. Ἀφοῦ δὲ ἐξησφαλίσθη καὶ ἐπαγιώθη ἡ εἰρήνη καὶ ἡσυχασεν ἡ Νῆσος, κατέφθανον ἀπὸ τὴν Ἴμβρον, Θάσον, Λήμνον, Μυτιλήνην, Κυθωνίας, Μοσχονήσια, Παλ. Ἑλλάδα, Ἡπειρον, Θράκην, Βουλγαρίαν κλπ., καὶ ἐγκαθίσταντο ἐν Σαμοθράκῃ καὶ ἐνυμφεύοντο μετὰ τὰς ἐναπομεινάσας γυναῖκας, καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπολλαπλασιαζόντο οἱ κάτοικοι καὶ ἐπεδίδοντο εἰς τὰς διαφόρους ἐργασίας.

Ἀπὸ τὴν ἀτυχή ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἡ νῆσος ἐβυθίσθη εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Μορφωμένοι καὶ ἐγγράματοι ἄνδρες, ἐξέλιπον τελείως. Μόνον οἱ ἱερεῖς καὶ μερικοὶ γραμματοδιδάσκαλοι, ἐλλθόντες ἐκ τῶν νήσων Τενέδου καὶ Ἴμβρου, ἐφήρμισαν τὰ κρυφὰ Σχολεῖα καὶ ἐδίδασκον εἰς τοὺς νέους τὰ στοιχειώδη γράμματα ὄπου, θεῖα ἐμπνεῦσαι, μερικοὶ τῶν προκρίτων μεταβάντες εἰς Σμύρνην, δι' ἐμπορικὰς τῶν ἐργασίας, εὔρον ἐκεῖ, τὸν ἐκ Ζατοῦνης - Δημητσάνης τῆς Ἀρμαθίας, νεώτατον διδάσκαλον Χρῆστον Ν. Ρηγόπουλον καὶ τὸν ἔφερον ὡς τοιοῦτον.

Οὗτος ἐδίδαξεν ἐπὶ σειρὰν 40 ἐτῶν τοὺς νέους τῆς Σαμοθράκης. Ἐνυμφεύθη ἐνταῦθα, ἐδημιούργησεν οἰκογένειαν ἑλληνοχριστιανικὴν καὶ ἀπέθανεν ἐνταῦθα, γέρον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος ἀνεφάνη ὁ πρῶτος — μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου — ἐπιστήμων, Ἰατροφιλόσοφος Νικόλαος Β. Φαρδῦς, ὅστις, εὐθὺς ὡς ἐνηλικιώθη, μετέβη εἰς Σμύρνην καὶ ἐνεγράφη ὡς φοιτητὴς εἰς τὴν περιώνυμον, ἀμμάζουσαν τότε «Εὐαγγελικὴν Σχολὴν» καὶ ταυτοχρόνως — ὡς καλλιῶνος — ἐδιδάσκετο καὶ τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν εἰς τὸν Πρωτοψάλτην τῆς Σμύρνης Νικόλαον. Τόσον δὲ ἐξέμαθεν αὐτὴν τεχνηέντως, οὕτως ὥστε, οἰονδήποτε ἤκουεν ἄσμα, τὸ ἐτόνιζε μουσικῶς καὶ τὸ ἔψαλλεν ἀμέσως. Ὁ δὲ ἀείμνηστος Πρωτοψάλτης Σμύρνης Νικόλαος,

είχε μίαν μονάκριβη κόρη, ἣτις ἀσθενήσασα βαρέως, ἀπέθανε προῶρος. Ἐκ τῆν μεγάλην συγκίνησίν του, διὰ τὸν ἄωρον θάνατον αὐτῆς, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ της καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, ἀπήγγειλε, ψάλλον, τὸν «Ἐπιρὸν τὸν Καλοφρονικόν» εἰς ἤχον πλάγιον β' «Τὸ Ὄμμα τῆς καρδίας μου, ἐκτείνω πρὸς Σέ, ὦ Δέσποινα! Ἄχ! μὴ παρίδης τὸν μικρὸν μου στεναγμόν» ἐν ὥρᾳ ὅταν κρίνη, ὁ Σὸς Ἰῖός τὸν κόσμον γενοῦ μοι σκέπη καὶ βοήθεια», ὡς ὕστατον μοιρολόγι. Ἐκτοτε ψάλλεται εἰς ὅλας τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, περὶ τὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅταν γίνεται ἡ διανομὴ τοῦ Ἀντιδώρου εἰς τὸ Χριστεπώνυμον ἐκκλησίασιμα, παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἢ τοῦ λειτουργοῦντος Ἱερέως. Μετὰ δὲ τὴν ἀποφοίτησίν του, ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, μετέβη κ' ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ' ἐκεῖθεν, μετὰ τὴν λήψιν τοῦ πτυχίου του, ἀπεστάλη παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ βασιλείᾳ τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α' εἰς Μασσαλίαν καὶ τὴν νῆσον Κορσικὴν τῆς Γαλλίας, πρὸς τόνωσιν τοῦ Ἑλληνορθόδου φρονήματος τῶν ἐκεῖ κατοικοῦντων Ἑλλήνων, ἐκ τῆς ἐπαπειλουμένης Λατινικῆς προπαγάνδας. Ἀργότερον ἐτιμήθη παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Σωτήρος, διὰ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν παρασχεθείσας παρ' αὐτοῦ ὑπηρεσίας. Ἀλλὰ δυστυχῶς, κλονισθείσης τῆς ὑγείας του, καὶ τῇ συστάσει τῶν ἐκεῖ ἰατρῶν ὅπως ἀλλάξῃ κλῖμα, ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ἀπέθανεν ἐν ἀνθηρᾷ ἡλικίᾳ, 41 ἐτῶν, κατὰ τὸ ἔτος 1901. Οὕτως, ἀπώλεσεν ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σαμοθράκη ἓνα ἐκ τῶν πολυτίμων τέκνων των. Ἐν Ἀθήναις καὶ Γαλλίᾳ εὐρισκόμενος, εἶχε συναργάτας τὸν Μητροπολίτην Ζακύνθου Διονύσιον Λάτταν καὶ τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν Γερμανὸν Καλλιγᾶν κατὰ τὰ ἔτη 1887—1896. Συνέγραψε καὶ διάφορα θέματα ἐν τῇ τότε ἐφημερίδι τῶν Ἱεροσολύμων «Σιών». Συνέγραψε πραγματείαν «Περὶ ἀτόνου καὶ ἀπνευματίστου» καὶ πλείστα ὅσα ἔργα, ἅτινα ἄφησεν ἡμιτελῆ καὶ ἀδημοσίευστα, λόγῳ τοῦ προῶρου θανάτου του. Ἐμεινε δὲ ἡ Σαμοθράκη, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν μέχρι τοῦ ἔτους 1912. Πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς, προηγήθησαν τὰ ἐξῆς ἀξιωματιμώμεντα χαρμόσυνα προαγγελτήρια:

1) Κατὰ τὴν 8ην Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1912, παραμονὴν τῆς εορτῆς τῶν ἁγίων 5 νεομαρτύρων, ἔλαβε χώραν τὸ ἐξῆς θαῦμα: Εἰς τὴν ὥραν τοῦ Ἑσπερινοῦ ποῦ μετέβαινον αἱ γυναῖκες διὰ νὰ θυμιάσουν καὶ νὰ ἀνάβουν κηρία εἰς τὴν ἔρειπωμένην οἰκίαν τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ — διότι δὲν εἶχε κτισθῆ ἀκόμη, Ἱερὸς Ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων, ἔνεκα φόβου τῶν Τούρκων — ἠκούσθη ἤχος ἀοράτων συνεχῶν κωδωνοκρουσιῶν, προειδοποιουσῶν τοὺς κατοίκους διὰ τὴν ἐντὸς ὀλίγου, ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας των καὶ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Μητρὸς των Ἑλλάδος. Οἱ κάτοικοι ἀνέμενον ἀγωνιωδῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν χαρμωσύνων εἰδήσεων περὶ ἀποτινάξεως τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἀπαντες ἐγενόμεθα αὐτήκοοι τῶν ἀοράτων κωδωνοκρουσιῶν.

2) Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους 1912 σμῆνος διερχομένων χελιδόνων ἐκ βορείων μερῶν, ἐπεκράθησαν εἰς τοὺς 4 τοίχους τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, κ' ἐκάλυψαν αὐτούς, τόσον πολὺ, οὕτως ὥστε, οὐδ' ἐλάχιστον μέρος λευκοῦ τοίχου, ἐφαίνετο. Χωρμόσυνα προμηνύματα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ΗΤΙΣ, κ' ἐγένετο, «Θεῖα Χάριτι» κατὰ τὴν 19ην Ὀκτωβρίου, τοῦ ἰδίου ἔτους 1912 ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 10 π.μ. Ἀπὸ πρωΐας, ἐθεάθησαν νὰ καταφθάνουν εἰς τὸ ἐπίνειον τῆς νήσου «Καμαριώτισσα» τὰ θωρηκτά· ἢ Ναυαρχίς Ἀβέρωφ, Ἰδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρά, συναδεδυμένα ὑπὸ τῶν ἀνοικτῆς θαλάσσης ἀντιτορπιλικῶν «Λέων», «Ἰέραξ», «Ἀετός», «Πάνθηρ» καὶ τινα μικρότερα. Εὐθὺς ὡς ἐγένετο ἀπόβασις τοῦ πεζοναυτικοῦ ἀγῆματος, ὅπερ ὠδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Σημαιοφόρου Κων)νου Παναγιώτου, κατέλαβε τὴν νῆσον ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α' α' ἀμέσως ἐγκατέστησεν προισωρινὰς Ἀρχάς, οἱ δὲ ὀλίγοι Τούρκοι χωροφύλακες, παραδοθέντες ὠδηγήθησαν ὡς αἰχμάλωτοι εἰς Ποταίαν Ἑλλάδα. Μεταξὺ τῶν Τούρκων χωροφυλάκων, ὑπερέτει καὶ εἰς Σαμόθραξ, Ἑλληνας, ὀνόματι Κυριάκος Καρτάσης, ὅστις παρακινηθεὶς ὑπὸ τῶν πατριωτῶν του, ν' ἀποβάλλῃ τὴν στολὴν τοῦ χωροφύλακος καὶ νὰ σωθῇ, ἐκεῖνος πιστὸς ὢν εἰς τοὺς Τούρκους, ὠδηγήθη μετὰ τῶν λοιπῶν Τούρκων κ' ἔκτοτε δὲν ἐπανῆλθεν ὑπέστη τὴν τύχην τῶν λοιπῶν συναδέλφων του. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπελευθέρωσως τῆς νήσου, ἅπαντες οἱ κάτοικοι διετέλουν, ὡς ἐν ὄνειρῳ. Ἐβλεπον πράγματα ἀπροσδόκητα, ἀπελάμβανον τὴν ἀπ' αἰῶνων ἀναμενομένην ποθητὴν ἐλευθερίαν, κ' ἐνὶ λόγῳ εὐρίσκοντο ὄλοι ἔξαλλοι ἀπὸ ἐθνικῶν ἐνθουσιασμών. Ὡς γνωστὸν δέ, ὁ πόλεμος τοῦ 1912 ἦτο ὁ Βαλκανικὸς, εἰς τὸν ὁποῖον συμμετεῖχον ὡς Σύμμαχοι τὸ Μαυροβούνιον, ἢ Σερβία, ἢ Βουλγαρία καὶ ἢ Ἑλλάς, ἐναντίον τῆς Τουρκίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Χριστιανῶν ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ. Μετὰ τὸν διορισμὸν τότε τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν, ὑπὸ τῆς κατοχικῆς Κυβερνήσεως ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐπίνειον τῆς Καμαριώτισσας ὁ ἐκ τῆς νήσου Τήνου τῶν Κυκλάδων καταγόμενος αἰεμνηστος Εὐάγγελος Σιχνῆς ὡς λιμενάρχης. Ἡ φίλη καὶ σύμμαχος Βουλγαρία, πάντοτε ἐνήργει ὡς πονηρὰ ἀλώπηξ, ἔστειλε τότε ἐξ Ἀλεξ/πόλεως (τότε Δεδὲ - Ἀγάτς) τὸ ἀτιμόπλοιον «Βάρνα» γεμάτο δῆθεν μετὰ τραυματίας Βουλγάρους πρὸς ἀνάπαισιν —σκοπὸν εἶχε ν' ἀρπάσῃ δολίως τὴν Σαμοθράκην— διότι ἤλπιζε διέξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον. Τότε, ὁ ὡς ἄνω Λιμενάρχης στέλλει κρυφίως βάρκαν εἰς Μοῦδρον—Λήμνον, ἔνθα ἐναυλόχει ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ὑπὸ τὸν αἰεμνηστον Ναύαρχον Παῦλον Κουντουριώτην καὶ μετὰ τὸ ἀντιτορπιλικὸν «Κανάρης» ἐκδιώκει τὸ Βουλγαρικὸν πλοῖον. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη τῶν Βουλγάρων ἐγένετο κατ' Ἀπρίλιον μῆνα τοῦ ἔτους 1913 Μεγάλῃν Πέμπτην. Ἐκτοτε ἡ Σαμοθράκη ἀπελάμβανε, μετὰ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν μερῶν τὸν καθαρὸν τῆς ἐλευθερίας ἀέρα, ἕως ὅτου βόσκανος ὀφθαλμὸς ἐφθόνησε τὴν Ἑλλάδα καὶ κηρυχθέντος τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου 1940—1941 κατέλαβαν τὴν νῆσον οἱ Γερμανοί, τὴν 19ην Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1941 ἡμέραν Μεγάλου Σαββάτου καὶ κατὰ τὴν

13ην Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους, οἱ Γερμανοὶ ὑπέστειλαν τὴν σημαίαν των, ὕψωσαν τὴν Βουλγαρικὴν σημαίαν καὶ παρέδωκαν προδοτικῶς τὴν νῆσον εἰς τὴν Σύμμαχόν των Βουλγαρίαν, ἥτις τὴν κατεῖχεν ἐπὶ σειρὰν 40 μηνῶν. Οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν πείναν, ἐρημώσεις, ἀρπαγὰς, κ' ἐνεθυμοῦντο τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἐλευθερίας των, κ' ὑπέκλυαν τὸν αὐχένα των, εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ προαικονίου ἐχθροῦ. Ἄλλ' ὁ Πανάγαθος Θεός, ἐλυπήθη καὶ πάλιν τὴν φιλόστοργον θυγατέρα του, τὴν Ἑλλάδα, συνέτριψε τὰς κεφαλὰς τῶν πολεμίων «ὡς σκευὴ κεραμείως» καὶ κατὰ τὴν 21ην Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1944, οἱ Βούλγαροι ἐγκατέλειψαν τὴν Σαμοθράκην ἠττημένοι καὶ ἀνεχώρησαν κατῃσχυμένοι ἐκ Καμαριωτίσης· κ' ἐπανεῦρε τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἐλευθερίαν της. Τὸ ἐπίκειον τῆς νήσου ὀνομάσθη «Καμαριώτισσα» ἐκ τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνης τῆς Θεοτόκου, ἥτις ἐκομίσθη ἢ ἤλθεν ἐνταῦθα θαυματουργικῶς διὰ θαλάσσης, ὡς ἄλλη εἰκὼν τῆς Πορταϊτίσης τῆς Ἱ. Μονῆς τῶν Ἱδίων Ὁρῶν —κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα μ. Χ. ἐκ τοῦ χωρίου «Καμάρες» τῆς Προποντίδος ἢ ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς Καμαριωτίσης—Χάλκης, ἐν ἡμέρᾳ Πέμπτῃ τῆς Διακαινησίμου, καθ' ἣν ἡμέραν πανηγυρίζει μεγαλοπρεπῶς καὶ ὁ ὁμώνυμος Ἱ. Ναὸς τῆς Καμαριωτίσης—Σαμοθράκης. (Βλ. Ἑγκ. Πυρσοῦ. Καμαριώτισσα, σελ. 628).

Ἐγγραφοὶ ἐν Χώρα—Σαμοθράκης κατ' Ἀπρίλιον μῆνα 1966

Πρωτοπρεσβύτερος ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Ἀρχ/κὸς Ἐπίτροπος καὶ Συνταξ/χος δημοδ/λος»

ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ, ΩΣ ΤΟ «ΜΗΝΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ» ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ ΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια, εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν «Διοικητικῶν» ἐκάστου ἐκδι-
δομένου Τόμου, μὲ κοπιώδη σύλλογην στοιχείων, νὰ καταχωρῆται καὶ ἓνα ἄρ-
θρον τῆς Συντάξεως τῶν «Θρακικῶν», τὸ ἄρθρον δὲ τοῦτο, αὐστηρῶς μα-
κρὸν πάντοτε τῆς πολιτικῆς, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἀσχοληθῇ ἐφεξῆς καὶ μὲ τὸν
ἐμφανισθέντα εἰς ὅλας τὰς ἡπείρους τρομακτικὸν σάλον.

1) Ἡ παγκόσμιος αὐτῆ ἀναταραχὴ ἐπεκτείνεται ἐπικινδύνως εἰς ὅλα
σχεδὸν τὰ κράτη τοῦ πλανήτου μας, ἀμιμλῶνται δὲ οἱ διὰ οἱ λευκοὶ ὅσον καὶ οἱ
οἱ λευκοὶ ὅσον καὶ οἱ χρωματισμένοι, ποῖος θὰ καταστῇ χεῖρ εἰς ἐφευ-
ρέσεις μέσων μαζικῆς καταστροφῆς, εἰς ἐγκλήματα καὶ εἰς ἀνωμαλίας.

2) Ἀπὸ μίαν παγκόσμιον στατιστικὴν σταχυολογοῦμεν μὲ δέος καὶ ἔκ-
πληξιν ὅτι ἐνῶ ὁ μισὸς πληθυσμὸς τῆς γῆς ἔχει ὅσῳσδήποτε ἐπάρκειαν τρο-
φῆς, ὁ ἄλλος μισὸς πένεται καὶ λιμοκτονεῖ, εἶναι δὲ φυσικὸν χωρὶς νὰ εἶναι
κανεὶς σοφὸς καὶ βαθὺς ἐρευνητῆς τῶν γεγονότων νὰ καταλήγῃ εἰς τὸ συμ-
πέρασμα ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ κινδυνεύοντες νὰ ἀποθάνουν ἐκ πεί-
νης ἑκατομμύρια συνάνθρωποί μας, θὰ ἐξεγερθοῦν κάποτε καὶ θὰ ἀρπάσουν
τὰ ἐφόδια τῶν μὴ λιμοκτονούντων διὰ νὰ κορέσουν καὶ τὴν ἰδικὴν των ἀφό-
ρητον κατόσπασιν. Ἐν τῷ μεταξὺ, ἀντὶ τὰ σωφρονούντα κράτη τῆς ὑψηλοῦ
νὰ σκεφθοῦν πῶς θὰ ἀπομακρύνουν τὸν ἐγγύζοντα κίνδυνον ἐξοδεύουν εἰς πο-
λεμικὰς δαπάνας καὶ εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῖνας (ἀξίας βεβαίως θαυμασμοῦ),
ἀναρίθμητα δισεκατομμύρια διὰ τὸν περίπατον εἰς τὸ διάστημα καὶ διὰ τὴν
ἐπιτυχῆ ἐγκατάστασιν εἰς τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἄλλους πλανήτας. Μὲ ἄλλους
λόγους ἀντὶ αἱ προσπάθειαι μας νὰ ἔχουν ὡς σκοπὸν τὴν καταστολὴν τῆς δυ-
στυχίας καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ἀμαλότητος καὶ εἰρήνης, ἐφευρίσκομεν ὄρ-
γανα καταστροφῆς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ δαπανῶμεν ἀσυλλογίστως διὰ νὰ
μεταναστεύσωμεν ἴσως ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς εἰς τοὺς ἀγνώστους καὶ ἀ-
νεξερευνητοὺς χώρους τοῦ ἰστερώματος.

Τὰ ἀνωτέρω δύο γενικὰ κεφάλαια, γνωστὰ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ
καθημερινοῦ τύπου, μᾶς δίδουν ἀφορμὴν νὰ σχολιάσωμεν τὰ γεγονότα, τὰ
ὁποῖα, ἐὰν δὲν μεταβληθῇ ἡ σημερινὴ ὁλοθρία νοστροπία, φυσικὸν εἶναι νὰ

ἐπιφέρουν μίαν ἐπανάστασιν γενικὴν τοῦ ἡμίσεος πληθυσμοῦ τῆς γῆς, ὅστις δοκιμάζεται. Ἡ παγκόσμιος αὐτὴ ἀναταραχὴ, εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε θέλομεν φλοῦμεν, τείνει νὰ ἐπηρεάσῃ σημαντικῶς καὶ τὴν Χώραν μας, ἥτις ὑφίσταται καθημερινῶς τὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης γενικῆς ἀνωμαλίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἐπερχομένων καταστροφῶν.

3) Ὅρθον εἶναι πάντοτε νὰ στηρίζωνται αἱ κρίσεις βάσει τῶν ὑπαρχόντων οικονομικῶν δεδομένων καὶ τῆς προβλέψεως τῶν μελλοντικῶν τοιούτων. Κατεφύγαμεν εἰς ἀρμοδίας πηγὰς Ὑπουργείων καὶ εἰς ἐρεῦνας εἰδικῶν προσώπων, ἅτινα κατέγιον μὲ τὰ θέματα ταῦτα. Ὑπάρχουν στατιστικαὶ αἰτινὲς ὁμιλοῦν εὐγλώττως. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀνῆρχετο κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν, τὴν 31.12.1965 εἰς ὀκτὼ ἑκατομμύρια τριακοσίας πενήκοντα χιλιάδας (8.350.000) κατοίκους. Ἀτυχῶς, δὲν εἶναι δυνατόν μὲ τὴν αὐτὴν ἀκρίθειαν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἴτε διὰ μεταναστεύσεως, εἴτε παλαιῶν μονίμων ἐγκαταστάσεων, διεσπαρμένων Ἑλληνικῶν πάλιν πληθυσμῶν, εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους. Ἐὰν ὑποθεθῆ ὅτι ὁ διεσπαρμένος οὗτος πληθυσμὸς προσεγγίζει τὸ ἑκατομμύριον, προστιθέμενος εἰς τοὺς ~~πέντε~~ τὰ δύο ἑκατομμύρια Ἑλλήνας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Καναδά, τότε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος Ἑλληνες ἀνέρχονται εἰς 11—12 ἑκατομμύρια περίπου. Ἡ τοιαύτη στατιστικὴ καθίσταται χρήσιμος, διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν βάσει τῆς μετέπειτα νομοθεσίας καὶ τῆς προοπτικῆς τῶν προϋπολογισμῶν τοῦ κράτους, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ποῖα εἶναι αἱ πρὸς τὸ κράτος ὑποχρεώσεις καὶ τὰ νόμιμα καθήκοντα καὶ ποῖος ὁ διαχωρισμὸς τῶν ἔξω τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου διαβιούντων καὶ διὰ διαφόρους λόγους ἐκδιωκόμενων ἐκάστοτε καὶ καθισταμένων ἀνέργων καὶ πτωχῶν ἀδελφῶν μας, οἷτινες φυσικὸν εἶναι νὰ ζητήσουν μοναδικὸν στήριγμα ἢ καταφύγιον καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὴν γενέτειράν των.

Ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε εἰς συνεχῆ ἄρθρα μας καὶ κατὰ κόρον ὅτι ἡ πτωχὴ μας πατρίς, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐπιτυχῶς ὀλόκληρον τὸ δυσβάστακτον βάρος τοῦ τοιούτου ἀναγκαστικοῦ ἐκ τῶν διωγμῶν ἐπαναπατριμοῦ, δεδωμένου ὅτι τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐκδιώκουν κατακρατοῦν τὰς μεγάλας ἢ μικρὰς περιουσίας των ἢ ἀπαλλοτριώνουν αὐτὰς εἰς τὸ ἐλάχιστον τῆς πραγματικῆς ἀξίας των.

Καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν εἴχομεν περιέλθει εἰς τὸ σημερινὸν ἀδιέξοδον καὶ θλιβεράν οικονομικὴν κρίσιν, τὸ γενικὸν καὶ καταπληκτικῆς σπουδαιότητος συμπέρασμα ὅλης αὐτῆς τῆς ἀναστατώσεως καὶ ἀπειλῆς εἶναι ἡ πατρίς μας νὰ εὐρεθῆ μίαν ἡμέραν κατακορηματισμένη μὲ τὸ ἦμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, νὰ ἔχῃ δὲ νὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ ἓνα κολοσσιαῖον οικονομικὸν ζήτημα. Τοῦτο μᾶς ἀναγκάζει νὰ χρούσωμεν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ νὰ τονίσωμεν τὰς σκέψεις μας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ δημιουργουμένου φιλετι-

κοῦ καὶ οἰκονομικοῦ χάους νὰ προτείνωμεν δὲ μέτρα, ἅτινα ἐπιβάλλεται νὰ ἐφαρμοσθοῦν ἐγκαίρως διὰ νὰ μὴν εἶναι πλέον ἀργά.

Α) Ἐστὼ καὶ ἂν εἶναι ματαία ἡ ἐπανόληψις, ἡμεῖς δὲν θὰ παύσωμεν μετὰ φορτικότητος νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν, ἐφ' ὅσον δὲν προσέρχονται πατριωτικῶς καὶ οἰκειοθελῶς οἱ ζῆπλουτοὶ ἀδελφοί μας, καὶ νὰ εὐρισκώμεθα εἰς ἀναζήτησιν μὲ ἐπιλογὴν καὶ ἐξαναγκασμὸν ἐκείνων, οἵτινες θὰ δύνανται νὰ διαθέσουν, ἔστω καὶ χιλιοστὸν τῆς κτηθείσης καὶ καθημερινῶς ἀξαναομένης περιουσίας των. Εἰς τὸ παρελθὸν οἱ ἡμογενεῖς μας, παρὰ τὴν κοπιώδη καὶ μὲ πολλὰς στερήσεις καὶ θυσίας κτωμένην περιουσίαν, προσήρχοντο αὐθορμήτως καὶ χωρὶς τὴν ἐλαχίστην παρόρμησιν καὶ διέθετον ὀλόκληρον ἢ μέρος αὐτῆς διὰ τὴν ἐπιχορήγησιν καὶ ἀνέγερσιν μεγάλων ἐθνικῶν Ἱδρυμάτων, ὡς τὸ Ἐθνικὸν Στάδιον, τὸ Ζάππειον, καθὼς καὶ ὀλοκλήρους περιθιπέτους συνοικίας Ἐκκλησιῶν, Σχολείων, Νοσοκομείων καὶ πλήθους φιλανθρωπικῶν Ἱδρυμάτων εἰς Ἑλλάδα, Αἴγυπτον, Κωνσταντινούπολιν, Ρωσίαν, Ρουμανίαν καὶ ἄλλαχοῦ. Οἱ Μεγάλοι Ἐθνικοὶ Εὐεργεταὶ ὡς ὁ Ζάππας, Ζαρίφης, Ἀβέρωφ, Εὐγενίδαι, Μαυροκορδάτος, Καρατζάδες, Βαλλιάνοι, Μαρασιλῆς, Σίνας, Ἀχιλλόπουλος, Σπετσερόπουλος, Χωρέμης, Σαλβάγος, Μπενάκης, Ζερβονδάκης, Κότσικας, Ἀ/φοὶ Ράλλη, κλπ. κλπ., πρέπει νὰ τὸ χωνεύσωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον. Σήμερον ὄχι μόνον δὲν προθυμοποιοῦνται, κεντριζόμενοι ἀπὸ ἱερὸν πατριωτισμὸν, νὰ διαθέσουν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ κράτους, ἀλλὰ τὸ καὶ σπουδαιότερον, ἐνθυμοῦνται τὴν Ἑλλάδα μόνον κατὰ τὰ ταξείδια των ἀναρρηχῆς ἢ διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν ἐπικερδῶν συμβάσεων καὶ ἄλλων παραχωρήσεων ἐκτάσεων δωρεὰν διὰ θέρετρα, καὶ νὰ ἀπομιζήσουν οὕτω τὴν οἰκονομικὴν εὐρυχωρίαν τοῦ κράτους. Τοῦτο, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ σημεριναὶ περιουσίαι εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτεραι ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, ἀφοῦ οἱ στόλοι τῶν καθημερινῶς ἀξαναομένων πλοίων πολλαπλασιάζονται, σύμφωνα καὶ μὲ ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, ἣτις ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς ἔμπορικὸς στόλος, τείνει νὰ καταλάβῃ τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον ναυτιλίαν.

Καὶ ὡς ἐμφανὲς παράδειγμα ἀναφέρομεν, ὡς ἐδημοσιεύθη τελευταίως εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὅτι ὁ τετιμημένος οἶκος Γουλανδρῆ, ἔδωκε παραγγελίαν εἰς Ἰαπωνικὰ ναυπηγεῖα κατασκευῆς δεξαμενοσλοίου χωρητικότητος ἑκατοντάδων χιλιάδων τόνων.

Β) Κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν 1965 καὶ 1966, ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ τόπου ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βαρῆθρου καὶ ἡ χρεωκοπία ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐβεβαιούτο ὅτι ἤγγισε τὰ ἄκρα. Διατὶ ἀρὰ γε ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πλουσίων ἡμογενῶν, οἵτινες διάγουν μὲ σκανδαλίζουσας πολυτέλειαν καὶ ἰδιαιτέρως οἱ Ἕλληνες μεγαλοεπιχειρηματῆαι καὶ ἐφοπλισταί, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς προσφάτου δωρεᾶς Βεργωτῆ, καὶ τινῶν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, δὲν εὐρέθησαν ὀλίγοι δε-

κάδες πρόθυμοι νὰ προστρέξουν ὡς γνήσιοι Ἕλληνες καὶ νὰ συνεισφέρουν πρὸς ἀποτροπὴν μιᾶς τοιαύτης ἐθνικῆς καταστροφῆς; Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διατί τόση ἐγκληματικὴ ἀδιαφορία ἐνῶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εὑρεθοῦν ἑκατοντάδες Βεργωτῆδες, πολὺ κατωτέρας εἰς τὴν ἱεραρχίαν τῶν παμπλουτῶν κλιμακῶν, διὰ νὰ δανείσουν, εἰς τὸ εὐρεθὲν εἰς τὸ χεῖλος τῆς χρεωκοπίας ἑλληνικὸν κράτος ποσὸν 40—50 ἑκατομμυρίων δολλαρίων μὲ ἀντίκρουσμα ἐγγυήσεων, διὰ νὰ ἀποτρέψουν τὴν χρεωκοπίαν, ἀντὶ νὰ καταφεύγωμεν μὲ τὸν δίσκον τῆς ἐπαιτείας καὶ νὰ ἀναγκάζεται καὶ ὁ Βασιλεὺς μας ἀκόμη νὰ συνιστᾷ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς τοιαύτης ἑλεμμοσύνης.

Ἡ τοιαύτη ἔλλειψις ἐνδιαφέροντος καὶ ἡ ἀνάγκη ἀναζητήσεως εὐεργετῶν, ἐδημιούργησε συζήτησιν μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων, περὶ τοῦ ἐὰν δὲν θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀνώδυνος φορολογία μεταξὺ τῶν ἀπανταχοῦ ζαπλοῦτων ὁμογενῶν.

Ἀδιαφοροῦμεν ἂν πρόκειται νὰ γίνωμεν δυσάρεστοι μὲ τὰς τοιαύτας πραγματικὰς διαπιστώσεις. Τὸ Θρακικὸν Κέντρον δὲν πρόκειται νὰ ζητήσῃ δάνειον ἀπὸ τοὺς ζαπλοῦτους ὁμογενεῖς, διότι πὸ ἐπισχύουν ἀρκετὰ τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα καὶ Ὁργανισμοί, οἱ ἐκτιμῶντες τὸ ἔργον του, διὰ κατ' ἔτος χορηγιῶν οὔτε δὲ καὶ κλαυθμηρίζει δι' ἴδιον λογαριασμόν. Πρὸς Θεοῦ ὅμως μᾶς γεννᾶται τὸ ἀναπάντητον ἐρώτημα, οἱ συσσωρεύοντες τὰ ἀμύθητα αὐτὰ πλοῦτη, δὲν ἀντιμετωπίζουσι τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου ἀλλ' ἔχουσι τὴν βεβαιότητα κατὰ τὴν λαϊκὴν παρουσίαν τοῦ παλαιοῦ καιροῦ ὅτι: «Θὰ τὰ πάρουν μαζί των»!!

Ἐστω καὶ ἂν εἶναι ματαίᾳ ἡ ἐπανάληψις, τονίζομεν ὅτι ὁ ἔξω Ἑλληνισμός, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς εὐρισκαμένους εἰς Ἀμερικὴν καὶ Καναδοῦν Ἕλληνας, πρέπει νὰ δημιουργήσῃ ἓνα ἐνιαῖον σωματῆρ Ὁργανισμὸν, ὅστις ἐθνικῶς καὶ οἰκονομικῶς νὰ σταματήσῃ τὸ καθημερινῶς ἐπιδεινωόμενον κακόν, μὲ τοὺς κατὰ τόπους Μητροπολίτας, μὲ τὰ διάφορα πολυπληθῆ Σωματεῖα καὶ μὲ τὴν ἀνεκμετάλλετον καλὴν θέλησιν τῆς ὁμογενείας.

Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τοιοῦτου Ὁργανισμοῦ θὰ τεθοῦν κατάλληλα, δραστήρια καὶ ἀνιδιαιτελῆ πρόσωπα, ὑπὸ αὐστηρὸν ἔλεγχον, διὰ τὴν ὁμαλὴν καὶ ἀπαδοτικὴν σταδιοδρομίαν καὶ ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ του. Ὁ Ὁργανισμὸς οὗτος δὲν θὰ ἐξοφλῇ μόνον μὲ τὴν συλλογὴν χρημάτων, μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῆς κατ' ἔτος ἐκδρομῆς τῶν διαφόρων Σωματείων εἰς Ἑλλάδα, μὲ πομπῶδεις καὶ ἄνευ οὐσίας λόγους καὶ πλήρους ἀγνοίας ἐπὶ τῶν ζωτικῶν ἐθνικῶν μας θεμάτων τῶν ὑπευθύνων του, ὡς συνέβη μὲ τὴν περυσινήν ἐκδρομὴν τῆς ΑΧΕΠΑ, καθ' ἣν ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ἐδήλωσεν, ἐκτὸς ἄλλων, ὅτι εἶχε πλήρη ἀγνοίαν τοῦ διεθνῶς πλέον γνωστοῦ Κυπριακοῦ μας ζητήματος.

Τὸ σημερινὸν ἄρθρον τῆς συντάξεως τῶν «Θρακικῶν» δὲν ἔχει μόνον τὴν ἔννοιαν τῶν καὶ ἄλλοτε μηνυμάτων πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς, διὰ τὸ κέντρισμα τοῦ ὑπνώττοντος πατριωτισμοῦ πρὸς χορηγίαν δωρεῶν, παρὰ τῶν πολυταλάντων, ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν μας. Λόγω ὅμως τῆς πα-

ρούσης θλιβεράς παγκοσμίου αναταραχής, ἐγκλιμονούσης γενικὴν περίπου καὶ ὀλεθρίαν σύρραξιν τῆς ὑψηλίου, ἐπιθυμοῦμεν κατὰ ζωηρότερον τρόπον νὰ σημάνωμεν, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ εἶναι πλέον ἀργά, ἐγερτήριον σάλπισμα, ἵνα συγκινηθοῦν οἱ συγκομίσαντες πλοῦσια τὰ ἔλέη τοῦ Ὑψίστου, μὲ πρωτοφανεῖς περιουσίας, τὴν καταρτίθῃσιν τῶν ὁποίων ἴσως καὶ οἱ ἴδιοι δὲν γνωρίζουν ἐπακριβῶς καὶ νὰ βοηθήσῃσιν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις πρὶν τὸ κακὸν φθάσῃ μέχρι τῆς μικρᾶς μας χώρας καὶ νὰ ἀνοίξουν τὰ ταμεῖα των, συντρέχοντες ὁπωσδήποτε τοὺς συνανθρώπους ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ ἵνα τὸ κακόν, ἂν δὲν καταστῆ δυνατὸν νὰ ἀποσοθηθῇ νὰ ἐμφανισθῇ ἀργότερον καὶ ἥπιώτερον.

Ἐκ τῆς Συντάξεως τῶν «Θρακικῶν»

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ

Εἰς τὸν 39ον Τόμον τοῦ Συγγράμματός μας τὰ «Θρακικά» καὶ εἰς τὰς σελίδας 83—113 παρεθέσαμεν τὴν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου κ. Φ. Μανουηλίδου σκιαγραφηθεῖσαν εἰκόνα τοῦ Μεγάλου Ἐθνικοῦ Εὐεργέτου Εὐγενίου Εὐγενίδου.

Ἦδη ἐπ' ἀφορμῇ τῶν ἐγκαινίων κατὰ τὴν ἑναρξιν λειτουργίας τοῦ τεχνικοῦ κέντρου τοῦ Ἰδρυάτος Εὐγενίδου τῆς 7ης Ἰουνίου 1966, παρουσία τῶν Α.Α.Μ.Μ. Βασιλέων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλων ἐπισήμων, κρίνομεν ἐπάναγκες νὰ ἐπανέλθωμεν ἵνα ἐξάραμεν τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ εἰς δεσπόζουσαν θέσιν ἀνεγερθέντος τούτου συγκροτήματος, ὅπερ προκαλεῖ τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν ὄλων τῶν διερχομένων καὶ ἐπισκεπτομένων τοῦτο Ἑλλήνων καὶ ξένων καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν του διαρρύθμισιν, ἣτις ἀναβιβάζει τὸ κτίριον τοῦτο πῆς Λεωφ. Συγροῦ μεταξὺ τῶν σπανίων κοσμημάτων τῆς πρωτεύουσος τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ὁ θαυμασμὸς μας εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον ἐξαιρετικά, διότι ὁ Εὐγένιος Εὐγενίδης, ὡς ἐγράψαμεν, συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν μας γεννηθεῖς εἰς τὸ Διδυμότειχον τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, πρέπει δὲ πάντοτε νὰ μνημονεύεται ὡς ἓνα ἐξέχον τέκνον τῆς πατρίδος μας.

Ὁ Εὐγένιος Εὐγενίδης, μὲ τὴν διορατικότητα, ἣτις τὸν διέκρινε προέβλεψε τὴν ἀνάγκην βιομηχανίσεως τῆς Ἑλλάδος, ἢ ἐκβιομηχάνισις δὲ αὕτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ εἰμὴ μόνον διὰ τῆς καταλλήλου καὶ ἐγκαίρου καταρτίσεως τεχνικῶν εἰς διαφόρους εἰδικότητας. Τὸ μεγαλεπήβολον τοῦτο ἔργον ἤρχισε καὶ ὅταν ἀκόμη εὕρισκετο ἐν τῇ ζωῇ, μετὰ θάνατον δὲ καθώρισε διὰ διαθήκης ὅπως πραγματοποιηθῇ τὸ Ἰδρυμα Εὐγενίδου «ἵνα συμβάλῃ εἰς τὴν κατάρτισιν τῶν νέων καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ τεχνικὸν πεδίων».

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξεδόθησαν διάφορα τεχνικὰ βιβλία προσιτὰ εἰς πούς σπουδαστάς, ἐχορηγήθησαν ὑποτροφίαι καὶ διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ

περί οὗ ὁ λόγος κυρίου ὅπερ περιλαμβάνει: 1) Ἐπιστημονικὴν καὶ Τεχνικὴν Βιβλιοθήκην. 2) Ἐκθεσὶν συλλογῶν ὄργάνων καὶ μηχανῶν. 3) Ἀμφιθέατρον καὶ αἰθούσας διαλέξεων καὶ 4) Πλανητάριον, συνκεληρώθη εἰς τὸ ἀκέρατον ἢ ἐπιθυμία τοῦ διαθέτου.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἐγκαινίων ἐκυκλοφόρησαν καὶ αἱ κάτωθι εἰς καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν ἐπὶ πολυτελοῦς χάρτου ἐκδόσεις σχετιζόμεναι μὲ τὸ «Ἰδρυμα Εὐγενίδου» ἐνίας τῶν ὁποίων παραθέτομεν:

1) Βιβλίον ἐκ 42 σελίδων ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΥΓΕΝΙΔΙΟΝ ΠΛΑΝΗΤΑΡΙΟΝ» μὲ πολλὰς φωτογραφίας καὶ μὲ λεπτομερείας ὅσον ἀφορᾷ τὸ Διάστημα. Μερικὰ ἀπὸ τὰ κεφάλαιά του: «Ὁ Οὐρανὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος», «Ἀστρονομία καὶ Διαιτησιολογία», «Ἀστεροσκοπεῖα καὶ Ἐπισκέπται», «ΤΟ ΠΛΑΝΗΤΑΡΙΟΝ», «Ἐγκατάστασις του», «Παγκόσμιος Προβολεὺς», ὅστις εἶναι τὸ κύριον ὄργανον τοῦ Πλανηταρίου, εἶναι δηλ. συσκευὴ προβολῆς ὕψους 5 μ. περιήτου, βάρους $2\frac{1}{2}$ τόννων, ἀπατελεῖται δὲ ἡ συσκευὴ αὕτη ἀπὸ 29.000 μικροεξαρτήματα. Εὐρίσκεται τοποθετημένη εἰς τὸ μέσον κυκλικῆς αἰθούσης, τὴν ὁποίαν καλύπτει ἡμισφαιρικὸς θόλος διαμέτρου 15 μ. καὶ ὕψους 10,5 μ. Ὁ θόλος εἶναι ἐσωτερικῶς κεκαλυμμένος ἀπὸ διάτρητον ἔλασμα ἀλουμινίου, εἰς τὴν κυκλικὴν βάσιν του δὲ ἀναπαριστάνεται ἡ γραμμὴ τοῦ ὁρίζοντος καὶ οὕτως ὁ ἐπισκέπτης ἔχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸ ὑπαίθριον.

Ἡ συσκευὴ τοῦ Πλανηταρίου περιλαμβάνει δύο σφαίρας προβολῆς τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ βορείου καὶ νοτίου ἡμισφαιρίου, διάφορα συστήματα προβολῆς μεγάλων πλανητῶν ὅπως τῆς Σελήνης, τοῦ Ἡλιακοῦ συστήματος, τῶν ἀστερισμῶν, τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τοῦ ζωδιακοῦ φωτὸς κλπ. κλπ. Ἐπίσης δι' εἰδικῶν προβολῶν παρουσιάζεται τὸ φαινόμενον τῆς μεταπτώσεως «Χρόνος ἀναπαρωσατώσεως τῶν οὐρανίων φαινομένων», «Μερικαὶ ἀπὸ τὰς ἀναπαραστάσεις τοῦ Πλανηταρίου», «Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πλανηταρίου» μὲ τὴν προσθήκην ὅτι τὸ ἐν λόγω Πλανητάριον εἶναι τὸ πρῶτον ὅπου ἐγκαθίσταται εἰς χώραν τῆς Βαλκανικῆς, ἢ Ἑλλάς δὲ ἥτις ἐκαλλιέργησε τὴν Ἀστρονομίαν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος προηγεῖται εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς προσφορᾶς. «Ἑλλάς καὶ Ἀστρονομία», «Ἰππαρχος ὁ πατὴρ τῆς Ἀστρονομίας», ὅστις ἀνεκάλυψε τὴν ἐκκεντρότητα τῆς τροχιάς τῆς Γῆς περὶ τὸν Ἥλιον συντάξας καὶ τὸν πρῶτον κατάλογον ἀπλανῶν ἀστέρων. «Ὀλίγα γνώσεις ἀπὸ τὴν Ἀστρονομίαν», «Τὸ θέαμα τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ», «Ἡμερησία κίνησις τῆς οὐρανοῦ σφαίρας», «Φαινόμενη κίνησις τοῦ Ἡλίου», «Μετάπτωσις ἢ μεταπτωτικὴ κίνησις», «Ὁ Γαλαξίας μας καὶ τὸ Σίμπαν».

2) ΧΑΡΤΑΙ ΤΟΥ ἘΝΑΣΤΡΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ: Ἐκδοσις «Ἰδρύματος Εὐγενίδου» σελίδες 26 — Ἐπιμελεία Σταύρου Πλακίδου ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν — Ἀθῆναι 1966: Περιεχόμενα: Ἐξ ἡμερῶν τοῦ οὐρανοῦ, οὔτινες εἰκονίζουσι τὴν ὄψιν τοῦ οὐρανοῦ ἀνὰ δίμηνον κατὰ τὰς ἡμερομηνίας καὶ ὥρας.

3) Πολυτελές επίσης φυλλάδιον κυκλοφορήσαν κατά τὴν ἡμέραν τῶν ἔγκαιρίων μὲ πλῆθος φωτογραφιῶν πῶν οἰκημάτων καὶ τῶν διαφόρων Ὁργάνων ἐκ σελίδων 30: «Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἰδρύματος Εὐγενίδου», «Ἐπιτροφία», «Ἐκδόσεις βιβλίων Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως», «Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Τεχνίτου», «Τὸ Κτιριακὸν συγκρότημα τοῦ Ἰδρύματος», «Τὸ Πλανητάριον».

Εἰς τοὺς ἐπισκέπτας ἐπίσης δίδονται καὶ βιβλία τῆς ΣΗΜΕΝΣ ΕΛΛΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε., μὲ πλῆθος φωτογραφιῶν μηχανημάτων τῆς ἐν λόγῳ Ἐταιρίας ὅπως «Δοκιμαστήριον ὑψηλῶν τάσεων διὰ μετασχηματιστὰς μετρήσεων», «Κινητηριακὸς ἐπιλογεὺς» δι' ἐξυτηρέτησιν τηλεφωνικῶν ἐγκαταστάσεων, «Μηχαναὶ παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας», «Στροβιλογενήτριες», «Ἡλεκτράμαξαι», «Ἀτμολέβητες», «Μηχαναὶ κλωστηρίων βάμβακος», «Μηχαναὶ Ἐργοστασίων Τσιμέντων», «Μηχαναὶ δι' ἐργοστάσια χυμῶν φρούτων», «Μηχαναὶ ἀρδεύσεως», «Πλωταὶ δεξαμεναὶ μὲ ἠλεκτρικὸν ἐξοπλισμὸν τῆς ΣΗΜΕΝΣ», «Φωτεινὰ σήματα ὀδικῆς κυκλοφορίας», «Ἡλεκτρικὰ εἶδη οἰκιακῆς χρήσεως», «Μηχανήματα νοσοκομείων δι' ἀκτινοθεραπείας», «Κέντρα Τηλεγραφίας καὶ Σηματοδοτήσεως», «Τηλέτυπα», «Ἀτομικοὶ ἀντιδραστήρες» κλπ. κλπ.

Τὸ πλῆθος τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ διαφωτιστικῶν βιβλιαρίων μαρτυρεῖ τὴν γενομένην ἐπιμελῆ καὶ ἐπιστημονικῶς ἀρτίαν ἐργασίαν, ἣτις ἐπετεύχθη διὰ συνεχοῦς πολυμύχου ἀπασχολήσεως καὶ δαπανῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ νεαροὶ Ἕλληνες φοιτηταὶ καὶ οἱ ἄλλοι τεχνικοὶ παράγοντες ἀποκοτῶν ὀλοκληρωμένην πολύτιμον καθοδήγησιν καὶ θὰ εἶναι εὐγνώμονες καὶ ὑπόχρεοι ὄχι μόνον ἀπέναντι τοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου, ἀλλὰ θὰ εὐλογοῦν ἔσασαι καὶ τὸ ὄνομα τῆς μεγαλοπράγματος ἀδελφῆς Κας Σίμου, ἡ ὁποία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων σπανίων ἀρετῶν τῆς, διὰ τῆς μετριόφρονος ἀρνήσεως τῆς ζητηθείσης φωτογραφίας τῆς, μᾶς στερεῖ ὀφειλομένης ὑποχρεώσεως νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν εἰκόνα μιᾶς προσωπικότητος τόσοσιν σπανίας διὰ τὴν σημερινὴν μας ἐποχὴν τὴν βριθοῦσαν ματαιοδόξων ἐπιδιώξεων.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν πλέον μὲ τὸ δαπανηθὲν τεράστιον ποσὸν τῆς Ἐθνικῆς ταύτης δωρεᾶς, ἀλλὰ μὲ τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ ὠραῖον σύνολον τοῦ συγκροτήματος, ὅπερ κατόπιν μόχθων καὶ διὰ τῆς συμβολῆς γνωστῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐπιστημόνων καὶ τεχνικῶν ἐνεφανίσθη ἵνα τιμήσῃ τὴν πατρίδα μας. Ἡ ὀσπερικὴ διαρρήθμισις μὲ τὸν πλοῦτον τῶν ὀργάνων, μηχανῶν, βιβλίων κλπ., μᾶς ἀναγκάζει ὄχι μόνον νὰ ἐξάρωμεν τὸ σπάνιον τοῦτο διὰ τὴν ἐποχὴν μας ἐπίτευγμα, ἀλλὰ διότι ὁ ἴδιος ὁ χορηγὸς εἶχε τὴν μεγαλοφυᾶ πρόβλεψιν νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγαλοπνόου σχεδίου του, τὴν διοίκησιν καὶ τὴν διαχείρισιν εἰς τὴν ἀδελφὴν του ἀξιότιμον δέσποιναν Καν Μαρίαν Γ. Σίμου. Πράγματι ἡ Κα Σίμου μὲ μίαν συνεχεῆ καὶ ἐπίπονον ἐνασχό-

λησιν ανέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ἐπικουρουμένη καὶ ἀπὸ εἰδικούς τεχνικούς καὶ ἐπιστήμονας, κατώρθωσε δὲ μὲ ἀξιοθαύμαστον, παρὰ τὴν ἡλικίαν τῆς, ἐργατικότητα, νὰ ἐκπληρώσῃ εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ διαθέτου καὶ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ δισεπίτευκτον καὶ λαμπρὸν τοῦτο ἔργον. Πρὸς τὴν διεκεκριμένην Καν Μαρίαν Γ. Σίμου ἀπευθύνονται καὶ δημοσία θερμότερα συγχαρητήρια καὶ εὐχαριστίαι, διότι δὲν εἶναι μόνον ἄξιον ἐξάρσεως τὸ νὰ διαθέτῃ κανεῖς, μὲ πατριωτικὸν ἐνθουσιασμὸν τὰ πλοῦσια μέσα, ἀλλ' ἐξ ἴσου σπουδαῖον εἶναι νὰ κατορθῶνῃ ὁ διαθέτων νὰ εὐρίσκῃ ἀξίους καὶ ἐπιτυχεῖς συντελεστὰς τῶν ἐπιθυμιῶν του.

Ὁ ἀείμνηστος Εὐγένιος Εὐγενίδης διὰ τοῦ τρόπου τούτου τῆς διαθέσεώς του ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἐγνώριζε μόνον, μὲ τὴν μεγάλην του πείραν καὶ ἐργατικότητα, νὰ κερδίσῃ καὶ συσσωρεύῃ ἀγαθὰ, ἀλλὰ πῶς μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν διορατικότητα νὰ διαθέτῃ ταῦτα καὶ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἐξελίξιν τῆς πτωχῆς μὲν ἀλλὰ ἐπιδικουμένης νὰ συγχρονισθῇ ὑπεκαπιτύκτου πατρίδας μας.

Ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχῃ τὸ Θρακικὸν Κέντρον καὶ θὰ ἐκδίδῃ τὸ ἱστορικὸν, ἐπιστημονικὸν καὶ λαογραφικὸν Σύγγραμμά του τὰ «Θρακικά», δὲν θὰ παύσωμεν νὰ γράφωμεν διὰ τὸ μεγαλόπνοον ἔργον τοῦ ἐκλεκτοῦ συμπολίτου μας, διότι σπανίζουσιν σήμερον οἱ Θράκες οἵτινες ἐγκαταλείπουν τὴν αὐτὰς κληρονομίαν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον κ. Φ. Μανουηλίδης κληθεὶς νὰ παραστῇ κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ «Ἰδρύματος Εὐγενίου Εὐγενίδου» ἐκολούθη λόγῳ ἀσθενείας του. Κατόπιν τούτου ἀπέστειλε τὸ κατωτέρω χαιρετιστήριον μήνιμα, ἵνα ἀναγνωσθῇ κατὰ τὰ ἐγκαινία:

«Αἰσθάνομαι ζοηρὰν συγκίνησιν καὶ βαθεῖαν ἱκανοποίησιν, διότι μοῦ δίδεται ἡ τιμὴ νὰ ἀπευθύνω ὀλίγας λέξεις, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐγκαινίων τοῦ «Ἰδρύματος Εὐγενίδου» καὶ νὰ χαιρετίσω ἐκ μέρους τῶν Θρακῶν συμπολιτῶν, ὡς Πρόεδρος τοῦ παλαιάρχου Σωματείου «ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ», τὸ τοιοῦτον τεχνικὸν κόσμημα, ὅπερ ἐξυψώνει καὶ λαμπρύνει τὸν τόπον μας. Ἄνδρες ἐπιφανεῖς, μεγάλοι εὐεργεταί, ὡς ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης Θραξ Εὐγένιος Εὐγενίδης, κατὰ τὴν σημερινὴν ἰδίαν σπεύραν ἐποχὴν, σπανίως ἐμφανίζονται, τὰ δὲ ὀνόματα καὶ ἡ μνήμη των θὰ παραμένουν ἕσσει ἀθάνατα εἰς τὰς χρυσαῖς δέλτους τῆς ἱστορίας, ὡς καὶ ἄλλοτε λεπτομερῶς ἐδημοσίευσεν διὰ τὸν Εὐγένιον Εὐγενίδην, τὸ ἱστορικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν Σύγγραμμά μας τὰ «Θρακικά».

Εὐχομαι ὅπως τὸ ἐθνικὸν τοῦτο φυτόριον, ὑπὸ τὴν Διοίκησιν τῆς σεβαστῆς Δέσποινας, ἥτις ἐμύχθησεν καὶ ἠνάλωσεν τὸν βίον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑπερόχου ἐπιθυμίας τοῦ ἐξαιρέτου ἀδελφοῦ τῆς, ἀξιολύτου Καν Μαρίας Γ. Σίμου, ἀποδώσῃ τοὺς ἀναμενομένους ὑφ' ὧν ἀγλαοὺς καρπούς, οἵτινες ἀ-

φορούν την άνοδον τοῦ τεχνικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου τῶν νέων τῆς Χώρας, ὡς καὶ τὴν ἐθνικοτεχνικὴν γενικῶς ἐμφάνισιν τῆς πατρίδος μας.

Πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἐξόχου ὁμογενοῦς Εὐγενίδου Εὐεργέτου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ πρὸς τὴν σημερινὴν ὁμήγουριν ἀπευθύνω ἐγκάρδιον χαιρετισμόν».

5.6.1966

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΘΑΪΔΗΣ

Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου
καὶ κατ' ἐπανάληψιν Ὑπουργός

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Μετὰ τὴν λογοδοσίαν καὶ τὸν ἰσολογισμόν τῆς προηγ. διετοῦς χρήσεως 1963 καὶ 1964 (Τόμος 39ος), διὰ τὴν διανουμένην νέαν διετὴν περίοδον τοῦ 1965 καὶ 1966, ἐδαπανήθησαν ἐκ τῶν νέων εἰσπράξεων διὰ τὸν ἐκδοτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν τομέα μέχρι τοῦδε περὶ τὰς ὀκτακοσίας χιλιάδας δραχμῶν περίπου, τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ αὐξηθῇ μέχρι τῆς μετὰ ἐξάμηνον λήξεως τῆς χρήσεως. Πάντα ταῦτα θὰ ἀναφερθοῦν ἐν λεπτομερείᾳ κατὰ τὴν προσεχῆ Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν μέσων τοῦ 1967.

Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τὸ ὀφειλόμενον εἰς προβλέψεις τοῦ Προέδρου καὶ τῶν συναδέλφων του, ἀπέδωσε πρωτοφανῆ εἰς τὰ Σωματειακὰ χρονικὰ ἀποτελέσματα, με γενικὴν ἀναγνώρισιν, δηλοῦται δὲ ὅτι θὰ συνεχισθῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον, ἐφ' ὅσον θὰ ἐπιτρέπουν αἱ εἰσπράξεις διὰ τὴν ποιαύτην συνέχισιν.

Τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα ἔγγραφα ἦτοι, πρακτικὰ τῶν τοπικῶν ἐπαρχιακῶν μας Ἐπιτροπῶν, ἐπιστολαὶ διακεκομμένων Μητροπολιτῶν καὶ ἀπαντήσεις μας, ἐπιστολαὶ διαφόρων προσωπικοτήτων, ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων, Σωματείων, εὐεργετουμένων καὶ ἀγραμμάτων ἀπλῶν ἀνθρώπων, ἐμπομπὰὶ ραδιοφωνικῶν σταθμῶν ὡς καὶ ποικίλαι δημοσιεύσεις τοῦ τύπου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι οἱ πλέον εὐγλωττοι μάρτυρες τῆς συντελουμένης ἀθορύβου ἀνθρωπιστικῆς καὶ ἐθνικῆς δράσεως.

Θὰ πηχόμεθα οἱ συντελεσταὶ τοῦ θαυμαζομένου τούτου ἔργου νὰ δυνηθοῦν νὰ συνεχίσουν τὴν αὐτὴν πρωτοπορειακὴν δραστηριότητα, με τὴν προσθήκην ὅτι, ἡ δημοσίευσιν τῶν Διοικητικῶν δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν αὐτοδιαφημῆσεως ἦν ἀνέκαθεν ἀπεφύγαμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστῇ νοητὸν καὶ ἀπὸ τὰ

άλλα ομοιογενή Σωματεία με ποῖον τρόπον ἐντατικῆς ἐργασίας συνετελέσθησαν καὶ συνεχίζονται, τὰ παρὰ πάντων ἐπαινούμενα ἀξιόλογα ἀποτελέσματα.

Ἄπευθύνομεν θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς πάντας, τοὺς βοηθήσαντας, εἰς τὰς ἐπιτυχεῖς εἰσπράξεις, διπλασίων ἀπὸ τὴν παρελθοῦσαν διετίαν, ποσῶν, ἀξιοτίμους κ. κ. Ὑπουργούς, Προέδρους Ὄργανισμῶν, Διοικητὰς Τραπεζῶν κλπ. με ἐπικεφαλῆς τὸν ἄξιον πάσης τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΝ, ὅστις διὰ τοῦ κάτωθι παραπυθεμένου ἐγγράφου ἤλθε νὰ ἐπιδοκιμάσῃ, διὰ δευτέραν φορὰν, τὸ συνετελούμενον ἔργον:

**ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΡΟΕΔΡΕΙΑΣ
ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ**

Ἀθήναι 14.3.1966

Π ρ ὶ σ

Τὴν Γενικὴν Δ)νσιν Τύπου

Γραφεῖον κ. Ὑπουργοῦ

Ἀποστέλλοντες ὑμῖν συνημμένως ἐγκύκλιον πρὸς τὰς τοπικὰς καὶ ἐπαρχιακὰς ἐπιτροπὰς τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐδρεύοντος Ἰθρακικοῦ Κέντρου μετὰ σχετικοῦ σημειώματος τούτου καὶ σχετικοῦ ἀποκόμματος τοῦ Ἐθνικοῦ Κήρυκος Νέας Ὑόρκης περὶ τῆς ἐν γένει δράσεως αὐτοῦ εἰς τὸν ἐκδοτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν τομέα, παρακαλοῦμεν ὅπως, διαβι-
β ἄ ζ ο ν π ε ς κ α ἰ π ρ ὅ σ θ ε τ ο ν ἐ π ι θ υ μ ῖ α ν τ ο ῦ κ. Π ρ ο-
έ δ ρ ο υ τ ῆ ς Κ υ β ε ρ ν ῆ σ ε ω ς, ἐ ν ι σ χ ῦ σ η τ ε ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῶ ς τὸ ὡ ς ἄ ν ω Κ ἐ ν τ ρ ο ν δι' ἀ ν α λ ὄ γ ο υ π ο σ ο ῦ, κ α θ ὅ σ ο ν ὡ ς π ρ ο κ ῦ π τ ε ι κ α ἰ ἐ κ τ ο ῦ
σ υ ν η μ ῖ μ ἔ ν ο ῦ ἀ π ο κ ὴ μ μ α τ ο ς τ ο ῦ Τ ῦ π ο υ, ἐ π ι π ε λ ε ῖ π ο λ λ α π λ ὶ ς ἔ-
θ ν ι κ ῆ ν ἀ π α σ τ ο λ ῆ ν.

Ὁ Ὑπουργός

ΕΥΑΓ. ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΕΠΑΡΧ. ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Διδυμότειχον 1.6.66

Π ρ ὶ σ

Τὸν Ἀξιότιμον Πρόεδρον τοῦ Ἰθρακικοῦ

Κέντρου κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

Ἀθήνας

Σεβαστέ μοι κ. Πρόεδρε,

Ἐσωκλείω ἐν πρακτικὸν τῆς Ἐπιτροπῆς Διδυμοτείου. Ἡ γραφίς μου εἶναι πτωχὴ καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ ὅσα αἰσθάνεται διὰ τὸν κ. Μανουηλίδην.

Δὲν θέλω νὰ χαρακτηρισθῶ κόλαξ, ἀλλὰ δὲν παρασιωπῶ, ὅτι τιμὴ διὰ

τὴν Θράκην καὶ σέμνωμα εἶναι νὰ ἔχη τέκνον καὶ πολιτευτὴν οἷος ὑμεῖς εἴσθε.

Μετὰ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ

Δ. Μανάκας

Π ρ α κ τ ι κ ὸ ν

Συνεδριάσεως τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς Διδυμοτείχου τοῦ ἐν Ἀθήναις
Θρακικοῦ Κέντρου

Συνελθούσα ἡ Τσαϊκὴ Ἐπιτροπὴ Διδυμοτείχου τοῦ ἐν Ἀθήναις Θρακικοῦ Κέντρου, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Δημητρίου Μανάκα, ὡς εισηγητοῦ καὶ τῶν Γεωργίου Βαῖδου, Χαραλάμπους Μιχαηλίδου, Σταματίου Τσάγκου καὶ Πασχάλη Πασχαλίδου, ὡς μελῶν, σήμερον τὴν 1ην Ἰουνίου 1966, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 11 π. μ., ἐπὶ τοῦ θέματος ἐκφράσεως εὐχαριστιῶν καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Θρακικὸν Κέντρον, δι' ὅσας εὐεργεσίας ἐπεδαφίλευσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ εἰς τὴν περιοχὴν Διδυμοτείχου, ἰδίᾳ ὅμως πρὸς τὸν Πρόεδρον αὐτοῦ ἀξιότιμον Κον Φίλιππον Μανουηλίδην:

Ἄ κ ο ὑ σ α σ α

τοῦ εισηγητοῦ, ἀναπτύξαντος ὅτι τὸ Θρακικὸν Κέντρον ἀπὸ ἐτῶν δρεῖ ἔθνικῶς, ἀσχολούμενον α) μὲ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς Θράκης ἐν γένει, τὴν ὁποίαν ἐπὶ αἰῶνας ἐκάλυπτεν ὁ πέπλος τῆς σκλαβιάς, ἔφθασε δὲ σήμερον εἰς τὸ ἐπιζῆλον σημεῖον τῆς ἐκδόσεως 39 τόμων ἐκ σελίδων 15.000 καὶ πλέον, μὲ ἐκλεκτὸν ὕλικὸν ἱστορικόν, λαογραφικόν, γλωσσολογικόν κ.τ.λ., σκοπούσης νὰ ἐνημερώσῃ τοὺς ἀπανταχοῦ εὐρισκομένους Θράκας μὲ τὴν πατρῶαν αὐτῶν ἱστορίαν, περιλαμβανομένην ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰῶνων μέχρι σήμερον, β) Ὅτι τὸ αὐτὸ Θρακικὸν Κέντρον ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τὴν ἰσόβιον τοῦ ἀξιότιμου κ. Φιλίππου Μανουηλίδου, παντοίας εὐεργεσίας παρέσχε καὶ παρέχει πρὸς τὴν Θράκην γενικῶς καὶ τὸ Διδυμοτείχον ἰδιαιτέρως, ἦτοι: 1) Ἐνισχύει οἰκονομικῶς διὰ σεβαστοῦ ποσοῦ δεκάδας κορασίδων Θρασσῶν ἠρραβδωνισμένων καὶ μὴ ἔχουσάν τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς τέλει τοῦ γάμου των, 2) Βραβεύει καθ' ἕκαστον ἔτος διὰ σεβαστοῦ ποσοῦ δεκάδας ἀπόρων μαθητῶν τοῦ ἐνταῦθα Λυκείου, ἀριστευόντων καὶ διαγωγὴν ἀριστον ἐπιδεικνύντων, 3) Παρέχει οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν εἰς ἀτυχήσαντας κατὰ καιροὺς Θράκας γηγενεῖς καὶ πρόσφυγας καὶ 4) ὅτι δι' ὅλα ταῦτα, ἐπιβεβλημένον καθῆκον τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι νὰ ἐκφράσῃ εὐχαριστίας πρὸς τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ νὰ διαδηλώσῃ τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν σεβαστὸν πολιτευτὴν ἄλλατε σοῦ Νομοῦ Ἐβρου, τὸν ἐπὶ πολλὰς περιόδους διατελέσαντα Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Προνοίας καὶ Ἐσωτερικῶν, κ. Φίλιππον Μανουηλίδην,

Ἄ π ο φ α σ ί ζ ε ι

1) Ὅπως ἐκφρασθοῦν θερμαὶ εὐχαριστίαι πρὸς τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου δι' ὅσα ὑπέρ τῆς Θράκης μερμνοῦν.

2) Διαδηλοῦν τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς ἡ' Ἐπιτροπῆ πρὸς τὸν ἀκάματον Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου κ. Φίλιππον Μανουηλίδην, διὰ τὴν στοργὴν μεθ' ἧς περιβάλλει τὴν Θράκην καὶ ἰδιαιτέρως τὸ Διδυμότειχον καὶ δι' ὅσα καλὰ καὶ ὠφέλιμα μοχθεῖ καὶ ἀπεργάζεται ὁ χαλκέντερος καὶ ἀκούραστος αὐτὸς Θραξ πρὸς τιμητικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξύψωσιν τοῦ διαμερισματος τούτου τῆς Πατρίδος μας, τῆς Θράκης καὶ

3) Ἐκφράζει τὴν εὐχὴν πρὸς τὸν ἐνταῦθα Δήμαρχον καὶ τὸ περὶ αὐτὸν Ἀξιότιμον Δημοτικὸν Συμβούλιον, νὰ τιμήσῃ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου τέκνου τῆς Θράκης μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως Διδυμοτείχου.

Ἐφ' ᾧ συντάσσεται, ὑπογράφεται τὸ παρὸν καὶ ἀνατίθεται ἡ περαιτέρω ἐνέργεια εἰς τὸν εισηγητὴν τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Δημ. Μανάκαν.

Ὁ Εισηγητὴς

Δ. ΜΑΝΑΚΑΣ

Τὰ Μέλη

1) Γ. ΒΑΓΔΗΣ

2) ΧΑΡ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

3) ΣΤΑΜ. ΤΣΑΓΚΟΣ

4) ΠΑΣΧ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ

Ἄριθ. Πρακτ. 6) 7.4.1966.

Α Π Ο Σ Π Α Σ Μ Α

Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω πρακτικοῦ συνεδριάσεως τῆς Δ. Ε. τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἐν Σαμοθράκῃ

Ἐν Σαμοθράκῃ σήμερον τὴν 7ην τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου 1966, ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 1ην μ. μ. συνήλθεν εἰς συνεδρίασιν ἡ Δ. Ε. τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς Σαμοθράκης τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. 1) Γεωργίου Ε. Λενοῦδια εισηγητοῦ, 2) Πρωτοπρεσβ. Γεωργίου Μανωλάκη, 3) Μιχαὴλ Χανοῦ, 4) Λεων. Εὐαγγελοπούλου, 5) Δημητρίου Ἀγγελώνια, καὶ 6) Ἡλία Ψαθᾶ ὡς μελῶν καὶ εὐρεθεῖσα ἐν νομίμῳ ἀπαρτίᾳ, προέβη εἰς τὴν συζήτησιν τῶν κάτωθι θεμάτων:

Θέμα 3ον:

«Ἐκφρασις εὐχαριστιῶν πρὸς τὴν διοίκησιν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν δι' ἐπιτελεσθὲν ἔργον ἐν Σαμοθράκῃ».

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεδριάσεως ἐγένετο μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Διοικ. Ἐπιτροπῆς σύντομος ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου, τὸ ὅποιον ἐπετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1964 μέχρι σήμερον ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ Σαμοθράκης, ὑλοποιούσα τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐπιδιώξεις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν ἐν τῇ νήσῳ.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν αὐθόρμητος ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους ὄλων τῶν μελῶν τῆς Δ. Ε. ὅτι ἔργον ἐξαιρετικῶς χρήσιμον ἐπετελέσθη, διὰ τὴν ἄνοδον τοῦ μορφωτικοῦ κλπ. ἐπιπέδου τῶν κατοίκων τῆς

νήσου. Ἐν συνεχείᾳ ὁμοφώνως ἐπροτάθη ὑπὸ τῶν μελῶν ὅπως διὰ τοῦ παρόντος διατυπωθῆ ἡ ἔκφρασις θερμοῶν εὐχαριστιῶν τῆς Δ. Ε. καὶ τῶν μελῶν τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς Σαμοθράκης πρὸς τὸ Διοικ. Συμβούλιον καὶ τὰ μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, διὰ τοῦ σεβαστοῦ Προέδρου τούτου κ. Φίλιπ. Μανουηλίδη τ. Ὑπουργοῦ καὶ Βουλευτοῦ Ἑβρου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς προσφορᾶς καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Θ. Κ. διὰ τὴν Σαμοθράκην.

Ἡ Δ. Ἐπιτροπὴ μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλα ἐκτεθέντα κατὰ τὴν συζήτησιν,

Ἀποφασίζει ὁμοφώνως

Τὴν ἔκφρασιν θερμοτάτων εὐχαριστιῶν πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον Ἀθηνῶν διὰ τὸ πρὸς τὴν Σαμοθράκην ἐκδηλωθὲν μέχρι σήμερον ἐνδιαφέρον, κατὰ τὸν ἐκαστοτε προγραμματισμὸν τῶν παροχῶν τούτου.

Ἰδιαιτέρως ἐκφράζεται ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν Σεβαστὸν Πρόεδρον τοῦ Θ. Κέντρου κ. Φίλιππον Μανουηλίδην τ. Ὑπουργὸν καὶ Βουλευτὴν Ἑβρου, διὰ τὸ ἔκδηλον, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, στοργικὸν ἐνδιαφέρον του πρὸς τὴν νῆσον μας παλαιότερον καὶ σήμερον.

Πρὸς τούτους, ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Δ. Ε. κ. Μιχ. Γ. Χανὸς Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Σαμοθράκης, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ εἰσηγηθῆ εἰς πρώτην συνεδρίασιν τοῦ οἰκείου Κοινοτικοῦ Συμβουλίου, τὴν λήψιν ἀποφάσεως διὰ τὴν καὶ ὑπὸ τούτου ἐκδήλωσιν ἰδιαιτέρας ἐκτιμῆσεως τῶν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν τοῦ ὡς ἄνω πρὸς τὴν Σαμοθράκην παλαιότερον καὶ σήμερον.

Ἐφ' ᾧ συνετάγη τὸ παρὸν καὶ ὑπογράφεται ὡς ἔπεται.

Ὁ Εἰσηγητὴς

Τὰ Μέλη

Ἰπ. Γ. ΛΕΝΟΥΔΙΑΣ

Πρωτοπρ. Γ. Μανωλάκης
Μιχαὴλ Χανὸς
Λεων. Εὐαγγελόπουλος
Δημήτρ. Ἀγγελώνιας
Ἡλίας Ψαθᾶς

Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ Ὁρεστιάδος τοῦ ἐν Ἀθήναις Θρακικικοῦ Κέντρου

Ἐν Ὁρεστιάδι σήμερον τὴν 1ην τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 11ην π.μ. συνήλθεν εἰς συνεδρίασιν ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ Ὁρεστιάδος τοῦ ἐν Ἀθήναις Θρακικοῦ Κέντρου, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν 1) Λεωνίδα

Κουκουλαμάτη, ὡς εἰσηγητοῦ καὶ 2) Γεωργίου Παπαθανασίου Κωνσταντίνου Μαυρομιμάτη καὶ Βαμβακοπούλου Νικολάου ὡς μελῶν ἐπὶ τοῦ θέματος ἐκφράσεως εὐχαριστιῶν καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν Πρόεδρον αὐτοῦ κ. Φίλιππον Μανουηλίδην δι' ὅσα ὑπὲρ τῆς Θράκης μοχθεῖ, ἔχουσα ὑπ' ἑσπιν 1) ὅτι ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν τὰ «Θρακικὰ» σύγγραμμα μεγάλης σημασίας καθ' ὅσον πραγματεύεται τὴν ἱστορίαν τῆς Θράκης τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἄλλος μέχρι τοῦδε ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ ἀνασύρῃ ἐκ τοῦ σκότους τῆς σκλαβιάς καὶ τοῦ πέπλου τῆς λήθης, 2) ὅτι πλὴν τῆς πνευματικῆς ἀνυψώσεως τῆς Θράκης, προβαίνει εἰς ἀγαθοεργὰς πράξεις καὶ ἀνακουφίζει πάσχοντας Θράκας ἥτοι: Παρέσχε προικοδοτήσεις εἰς πολλὰς κορασίδας πτωχὰς πρὸς τέλει τοῦ γάμου των διότι ἐστεροῦντο τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Ἐβράβευσε ἰκανὸν ἀριθμὸν μαθητῶν Γυμνασίου ἐπίδοσιν καλὴν σημειωσάντων καὶ διαγωγὴν ἀμειπτον ἐπιδειξαμένων. Ἐνίσχυσε ἐναρκιακὰ Ταμεία πρὸς ἀποπεράτωσιν ἐκκλησιῶν. Συνεισέφερεν διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὠραίου ἔργου τῆς ἀνεγέρσεως Οἰκοτροφείου θηλέων πρὸς ἀτέλειαν πτωχῶν μαθητριῶν τοῦ Γυμνασίου ἐκ τῶν χωριῶν προερχομένων,

Ἄ π ο φ α σ ί ζ ε ι

Θεωρεῖ καθήκον ἐπιτακτικὸν ὅπως ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας της πρὸς τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς Διοικήσεως Ἐπιτροπῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἰδιαιτέρως ἄνω πρὸς τὸν ἀξιότιμον Πρόεδρον αὐτοῦ κ. Φίλιππον Μανουηλίδην, τοῦ ὁποίου ἡ εὐεργετικὴ δρασὶς χρονολογεῖται ἀπὸ 40ετίας, ἐκφράζει τὴν ἀπειρον εὐγνωμοσύνην της εὐχομένη ὅπως ὁ ἄριστος παρέχῃ αὐτῷ ἀλλήν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν ἐπὶ καλῶ τῆς ἀγαπητῆς μας Θράκης.

Σὺν τοῖς ἀνωτέρω ἐκφράζει τὴν εὐχὴν πρὸς τὸ ἐνταῦθα Δημοτικὸν Συμβούλιον ὅπως ὀνομάσῃ μίαν ὁδὸν τῆς πόλεως τιμῆς ἔνεκεν δι' ὅσα ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς Θράκης ἀπεργάζεται τὸ ἐπιλεκτικὸν τέκνον αὐτῆς δι' ὅπερ δικαιοῦται νὰ σεμνύνηται.

Ἐφ' ᾧ συντάσσεται καὶ ὑπογράφεται ἀνατεθειμένης τῆς περαιτέρω ἐνεργείας τῆς παρουσίας πρὸς τὸν εἰσηγητὴν τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ Εἰσηγητὴς

Τὰ Μέλη

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ 6 Ἀπριλίου 1966

Ἀγαπητέ μοι κ. Πρόεδρε,

Διὰ χειρὸς τοῦ κ. Δημητρ. Μανῆκα, ἀντιπροσώπου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἔλαβα 5.000 δραχμάς, πὰς ὁποίας εἶχατε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ δια-

θέσητε διὰ τὸ ἐν Ὁρεσιάδι Ἐκκλησιαστικὸν Οἰκοτροφεῖον Θηλέων καὶ ἐκφράξω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν τε καὶ τῶν προφίμων τοῦ Ἰδρυάτου.

Ἐπίσης ὁ κ. Μανάκας μοῦ παρέδωσε καὶ 1.500 δραχμὰς πρὸς διάθεσιν εἰς πτωχοὺς τῆς Ὁρεσιάδος καὶ εὐχαριστῶ πολύ.

Τὰς Ἁγίας Ἡμέρας τῶν πανσέπτων Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου νὰ διέλθητε μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν.

Μετ' εὐχῶν καὶ πλείστης τιμῆς

† Ὁ Διδυμοτεῖχου καὶ Ὁρεσιάδος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

ΔΙΑΤΜΟΤΕΙΧΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ 3 Μαΐου 1966

Ἀγαπητέ μοι κ. Πρόεδρε,

Προαγόμεθα νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν τῆς ἡμετέρας ἐντιμότητος, ὅτι παρελάβομεν παρὰ τοῦ κ. Δημ. Μανάκα τὸ ποσὸν τῶν πέντε χιλιάδων (5.000) δρχ., ὡς εἰσφορὰν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ὑπὲρ τοῦ ἐν Ὁρεσιάδι Ἐκκλησιαστικοῦ Οἰκοτροφείου Θηλέων, γ' δόσιν.

Αἰσθανόμεθα βαθυτάτην τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εὐχαριστήσωμεν ἡμᾶς θερμῶς καὶ διὰ τὴν νέαν σας προσφορὰν ὑπὲρ τοῦ Ἰδρυάτου μας.

Ἡμεῖς δὲν προσεφεράμεν τι τὸ σπουδαῖον ὑπὲρ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἀλλ' ὧν προσφέρει εἰς τὴν ἀκριτικὴν Θράκην.

Μετ' εὐχῶν καὶ πλείστης τιμῆς

† Ὁ Διδυμοτεῖχου καὶ Ὁρεσιάδος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

ΔΙΑΤΜΟΤΕΙΧΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ 12 Μαΐου 1966

Ἐλλογιμώτατε καὶ Ἀγαπητέ μοι κ. Πρόεδρε,

Ἐλαβα ἀμφοτέρας τὰς ἐπιστολάς τῆς ἡμετέρας Ἀγάπης, ἃς μοὶ ἐνεχείρισεν ὁ ἀγαπητός μας φίλος κ. Δημ. Μανάκας.

Εὐχαριστῶ ἐκ βαθέων καὶ αἰθῆς διὰ τὴν εὐγενῆ προσφορὰν Σας ὑπὲρ τοῦ ἐν Ὁρεσιάδι Μαθητικοῦ Οἰκοτροφείου ὡς καὶ διὰ τὰς πρὸς τὴν ταπεινότητά μου αἰσθημάτά Σας καὶ εὐχόμεθα, ὅπως ὁ Δυνατός Κύριος χορηγῇ ἡμῖν πλουσίως σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις πρὸς συνέχισιν τοῦ Ἐθνικοφελοῦς ἔργου Σας.

Μετ' εὐχῶν καὶ πλείστης τιμῆς

† Ὁ Διδυμοτεῖχου καὶ Ὁρεσιάδος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

1802.

4η Μαΐου 1966

Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Διδυμοτείχου - Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντίνου

Εἰς Διδυμοτείχον

Σεβαστὲ φίλε,

Ὁ ἀγαπητὸς φίλος καὶ εἰσηγητὴς τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς Διδυμοτείχου κ. Δ. Μανάκας, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς γράφῃ ὅτι μὲ τὰς εὐλογίας Σας καὶ τὰς Θεοπειθεῖς παροτρύνσεις Σας ἡ Ὁρεστιάς καὶ ἡ περιφέρειά της εἰσῆλθον, ἔστω καὶ καθυστερημένως, εἰς τὸν καλὸν δρόμον καὶ οἱ κάτοικοί της θὰ ὠφελῆθουν, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων περιοχῶν, παρὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου. Διὰ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας Σας σπεύδομεν νὰ Σᾶς ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας, τὴν 27ην δὲ παρελθόντος Ἀπριλίου ἀπεστείλαμεν δι' ἐπιταγῆς μέσου τοῦ κ. Μανάκα τὸ ποσὸν τῶν 5.000 δρχ., ὡς τρίτην δόσιν ἐνισχύσεώς μας διὰ τὸ Οἰκοτροφεῖον Σας, ὑποσχόμεθα δὲ ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον, λησιμονοῦντες τὸ παρελθόν, θὰ περιβάλλομεν μὲ στοργὴν καὶ ἀγάπην καὶ τὴν περιοχὴν ταύτην τοῦ ποιμνίου Σας. Ὅλα ὅμως αὐτά, Σεβαστὲ φίλε, κατὰ μέγα μέρος ἀφείλονται εἰς τὴν ἰδικὴν Σας εὐλογίαν καὶ ἐνίσχυσιν, ἣν εἴμεθα θέβαιοι ὅτι θὰ συνεχίσῃτε, καὶ εἶναι ἐλαχίστη ἡ ἐκ μέρους τοῦ Θρακικοῦ μας Σωματείου ἐκδήλωσις θαυμασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως πρὸς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα.

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν,

Μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ

(ἴπ. Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ)

Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

1805.

9η Μαΐου 1966

Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Διδυμοτείχου - Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντίνου

Εἰς Διδυμοτείχον

Σεβασμιώτατε φίλε,

Εἰς ἀπάντησιν τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς Σας ἀπὸ 3 τρέχ., ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ μᾶς θεβαιώσῃτε, ὅτι ὁ κ. Δ. Μανάκας ὡς ἐμέτρησε τὸ ἔμβλημα τῆς 29.4.66 ἐκ δρχ. 5.000. Πρόκειται περὶ τῆς τρίτης δόσεως συνόλου 15.000 δρχ., τὰς τὰς ὁποίας, παρὰ τὰ κεκανονισμένα διὰ κτιριακὰς ἐνισχύσεις, διεθέσαμεν ὑπὲρ τοῦ ὠραίου ἔργου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Οἰκοτροφείου Ὁρεστιάδος, τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὁποίου μοχθεῖτε καὶ προσπαθεῖτε νὰ τεματίσῃτε τὸ παχύτερον.

Εἶσθε ἄξιος θερμοτάτων συγχαρητηρίων, διὰ τὸ ἀγαθοεργὸν αὐτὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον, χάρις εἰς τὴν ἰδικὴν Σας καὶ μόνον φροντίδα θὰ ἀχθῇ εἰς

πέρας και θα ευεργετήση περιοχὴν, ἡ ὁποία δὲν δεικνύει μεγάλο ἐνδιαφέρον διὰ τοιαῦτα κοινωνικά και εὐρυτάτης ἐθνικῆς σημασίας ἐπιτεύγματα. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ θεβαιωθῆτε ὅτι ἐκτιμῶμεν τὴν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν Σας και ἀναγινώσκουμεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Ἀλεξ/πόλεως τὰ τῆς κοπιωδεστάτης, ἀλλὰ και τόσο ἀναγκαίας, τελευταίας περιοδείας Σας εἰς τὰς περιοχὰς Διδυμοτείχου, Ὁρεσιιάδος και Σουφλίου.

Εὐχόμεθα ἵνα μὲ σιδηρὰν ὑγείαν και ἀκαταπόνητον δραστηριότητα ἐξακολουθήσητε τὸ Θεάρεστον Χριστιανικὸν ἔργον Σας διὰ νὰ Σᾶς μιμοῦνται και ἄλλοι Ἱεράρχαι, περὶ ἄλλα, ἀτυχῶς, μεριμνῶντες και τυρβάζοντες.

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον και ἰδιαίτερος ὁ Πρόεδρος που, σᾶς ὑπόσονται νὰ μὴ παύσουν ἐνισχύοντες, ὅταν ὑπάρχη δυνατότης, τὴν τοιαύτην ἀξιωθαύμοστον ποιμαντορικὴν σας μέριμναν.

Ἀσπασζόμεθα τὴν δεξιάν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος και διατελοῦμεν,

Μὲ ἰδιαίτεραν ἐκτίμησιν και σεβασμὸν

(Ἰπ. Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ)

Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΞΑΝΘΗΣ

Ἐν Ξάνθῃ τῇ 2 Ἰουλίου 1966

Λίαν μοι ἀγαπητὴ κ. Φίλιππε Μανουηλίδη,

Πρόεδρε τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου,

Μὲ ἰδιαίτεραν χαρὰν ἐπικοινωνῶ μαζί σας, μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ἐκφράσω πρὸς τὸν σεβαστὸν ἀγωνιστὴν τῶν Θρακικῶν ὁσίων και ἱερῶν τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας διὰ τὴν ἐν παντὶ καταβαλλομένην προσπάθειαν ἕπερ τῆς Θράκης.

Ἡ πνευματικὴ προσφορά τῶν ἀξιολόγων Ἰόμων τῶν «Θρακικῶν» τὰ ὁποία περικλείουν τὰς παραδόσεις, πτὴν Ἱστορίαν, ἀλλὰ και τὴν ψυχὴν τοῦ Θρακικοῦ λαοῦ, διασφαλίζουν ἐπίζηλον θέσιν εἰς τὴν πινακοθήκην τῶν ἀκαταπόνητων ἐργατῶν τοῦ Ἔθνους. Ἡ ὑλικὴ δὲ προσφορά διὰ τῶν προαιροδοτήσεων ἀπόρων κοριτσιῶν εἰς ὥραν γάμου, ὡς και ἡ θράβευσιν ἀπόρων ἀλλὰ λίαν ἐπιμελῶν μαθητῶν, σᾶς ἔφεραν πολὺ κοντὰ εἰς τὸν λαὸν τῆς Θράκης.

Ὡς Ποιμενάρχης τῆς ἀκριτικῆς και πολὺ δοκιμασθείσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ξάνθης, σᾶς ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας και τοῦ ποιμνίου μου δεόμενος τοῦ Κυρίου ἵνα χορῆζῆται εἰς ὑμᾶς ὑγείαν και μακροήμερευσιν.

Μετὰ πατρικῆς ἀγάπης και εὐχῶν

† Ὁ Μητροπολίτης Ξάνθης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

1832.

8η 'Ιουλίου 1966

Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
 Ξάνθης κ. 'Αντώνιον,
 Διακεκομμένε φίλε,

Εἰς Ξάνθην

Αὐτὴν τὴ στιγμὴν λαμβάνομεν τὴν ἀπὸ 2 τρέχ. πρὸς τὸν ἡμέτερον Πρόεδρον, ἐπιστολὴν Σας, εἰς ἣν θεωροῦμεν καθῆκον νὰ ἀπαντήσωμεν ἀμέσως καὶ ὄχι μόνον νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν διὰ τοὺς φιλόφρονας καὶ καλοὺς λόγους, οὓς ἀπευθύνετε πρὸς τὸ ὑφ' ἡμᾶς Θρακικὸν Κέντρον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς Σας, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν στοργικὴν ἀγάπην Σας πρὸς τοὺς Θράκας, ἣν μεταδίδετε παρακαλοῦμεν πρὸς ὅσους ἐκ τοῦ ποιμνίου Σας φιλοτίμως ἐνισχύουν ταύτην.

Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐκδοσιν τεσσαράκοντα Τόμων (τοῦ 40οῦ ἢ ἐκτύπως ἔχει συμπληρωθῆ κατὰ τὸ ἥμισυ), τοῦ ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Θράκης Συγγράμματός μας τὰ «Θρακικά», τοῦ βραβευθέντος παρὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων ξένων καὶ ἐντοπίων Ὁργανώσεων, ἀποδεικνύουν ὅτι ἐκτιμᾶτε δεόντως τὴν ἐπιδειχθεῖσαν καὶ συνεχιζομένην κολοσσιαίαν πνευματικὴν ἐργασίαν, διὰ δαπάνης ὑπερβαίνουσας τὸ ἐνάμισυ ἑκατομύριον, ἣτις προάγει καὶ δια φωτίζει ὄχι μόνον τοὺς Θρακικοὺς πληθυσμούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ γράμματα καὶ μὲ τὴν ἐπιστήμην τοῦ πνεύματος, ἀπανταχοῦ Ἑλλήνας. Τὰ ὅσα γράφετε περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἀποτελοῦν δι' ἡμᾶς μίαν ἠθικὴν ἰκανοποίησιν, ἃς εὐχηθῶμεν δὲ αἰ εὐλογίαι Σας νὰ μᾶς ἐνδυναμώσουν διὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου τούτου.

Διὰ τὴν περιοχὴν Ξάνθης εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῆ ὅτι ἡ τῆς ἰδικῆς Σας ἀνωτερότητος συμβολὴ καὶ ὁ ἀξιεπαινος ζῆλος τοῦ συνεργάτου μας κ. Ἀριστ. Γ'ενναδίου, συνετέλεσαν εἰς τὰ μέχρι τοῦδε, διπλωσιασθέντα ἤδη, ἀποτελέσματα τοῦ τομέως εὐποιίας, ἡ τοιαύτη δὲ σύμπραξις Ἐκκλησίας καὶ κοινωνίας τῆς Ξάνθης ἐγγυᾶται ὅτι τὸ πολύτιμον αὐτὸ ἔργον δὲν πρόκειται, παρὰ τὰς ἔξαιρετικά κρισίμους περιστάσεις, ἃς διερχόμεθα, νὰ ἀνασταλῆ.

Σᾶς ἐκφράζομεν συνεπῶς καὶ πάλιν τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας, κατασπασζόμεθα δὲ τὴν Δεξιάν τῆς Ἐμετέρας Σεβασμιότητος καὶ διατελοῦμεν,

Μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ
 ('Υπ. Φ. ΜΑΝΟΤΗΛΙΔΗΣ)

Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τ. Ὑπουργός

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

«Εὐχαριστήριος ὁμιλία

ἐπὶ γενομένης δωρεᾶς «Θρακικοῦ Κέντρου»

Μὲ μεγάλη μου συγκίνησι ὄφελω νὰ ἐκφράσω θερμότεας εὐχαριστίας

στο «Θρακικό Κέντρο» αλλά και στον εισηγητή Ξάνθης, κ. Ἀρίστιππον Γεννάδιον καθὼς και σ' ἄλλους ὄσους ἀποτελοῦν τὴν τοπικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου γιὰ τὴν γενναϊόδωρον χειρονομίαν τους μὲ τὴν παροῦσαν ὑποτροφίαν.

Ἔχω τὴν γνώμη ὅτι ἡ διάκρισις αὐτὴ, πού μου γίνεται, ἀντανακλᾷ σὲ ἄλλους τοὺς συμμαθητάς μου και ὅτι αὐτὴ τῆ στιγμῇ εἶναι σὰν νὰ τοὺς ἐκπροσωπῶ. Γι' αὐτὸ και διαβεβαίω και γιὰ λογαριασμό τους ὅτι τόσο ἐγὼ προσωπικὰ ὅσο και ἄλλοι μας θὰ φανοῦμε ἀντάξιοι τῆς τιμῆς αὐτῆς.

Και θέλω νὰ πιστεύω ὅτι ἡ σημερινὴ αὐτὴ ἀπονομὴ θὰ ἀποτελέσῃ κίνητρο γιὰ τὴν βελτίωσί μας στὴν ἀπόδοσι τῶν μαθημάτων, περισσότερο δὲ γιὰ τοὺς συμμαθητάς μας τῶν μικροτέρων τάξεων, στοὺς ὁποίους ἄς μου ἐπιτραπῆ νὰ εὐχηθῶ νὰ ἔχουν καλλίτερες ἐπιτυχίες ἀπὸ μᾶς.

Ὁφείλω τῆ στιγμῇ αὐτὴ νὰ ἐκφράσω ἕνα βαθύτατο εὐχαριστῶ στοὺς σεβαστοὺς μου Καθηγητάς πού ἐργάσθησαν και ἐργάζονται, γιὰ νὰ μᾶς προσφέρουν ὅ,τι τὸ ὠραιότερο και ὑψηλότερο.

Ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶναι συμβολικὴ τῶν ὄσων ἔχουν ἐπιτύχει μέχρι σήμερα.

Ξάνθη, 27.10.1965

Σᾶς εὐχαριστῶ

ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΓΓΝΑΤΙΑΔΗΣ

Μαθητῆς Δημοσίας Τεχνικῆς Σχολῆς Ξάνθης

Ἐν Παλιουρίου τῆ 15.11.1965

Καλημέρα σας κύριε Φίλιππε. Σᾶς χερετὸ ἐγὼ ἡ Ἀραμπατζῆ Μοσχοβιά και σᾶς δῆνο τὴν ἀλληλογραφία μου σᾶς γνωρίζω ἀπὸ μακριὰ μὲ τὸ γράμμα μου και σᾶς ἐφχαριστῶ πάρα πολὺ πού μᾶς κάνατε αὐτὸ τὸ καλὸ και παντρεφτήκαμε κῆριε Φίλιππε τὸν ἄνδρα μου νὰ τὸν σηχορέσης πού δὲν σᾶς ἔστηλε γράμμα ἦνε φαντάρος και δὲν τὸν ἐπητρέπουν νὰ στήλῃ γράμμα ἕαν τὸν ἄφιναν θὰ ἔστηλνε και ἐκῆνος δὲν πηράζῃ νὰ τὸν σηχορέσετε θὰ σας στήλω ἐγὼ, τὸ ἥδω ἦνε τὰ λευτὰ τὰ πήραμε και ἐφχαριστηθήκαμε πάρα πολλὴ ληπὸν σας χερετὸ ἔχετε πόλους χερετησμούς ἀπὸ τὸν ἄνδρα μου τὸ Εὐάγγελο και νὰ τὸν σηχορέσετε πού δὲν ἔστηλε γράμμα ἔχετε πολοὺς χερετησμούς ἀπὸ τὸν Μηχάλη Ἀγγελουόδη και ἀπὸ τὴν δική μας ἠκογένια τελίονο και περιμένο τὴν ἀλληλογραφία νὰ μὲ σηχορίτε πού δὲν ξερο νὰ σιστήσο γράμμα καλὸ

Γιὰ σας ἄλλους τοὺς φίλους

Τὸ τηλεγράμμα τὸ πήραμε και εὐχαριστηθήκαμε

Γιὰ σας

σᾶς χερετοῦμε

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΛΥΚΕΙΟΝ ΕΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

(Ν.Δ. 4379)64)
Ἄριθ. πρωτ. 417.

Ἐν Σαμοθράκη τῇ 18.11.1965

Πρὸς

Τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην τ. Ὑπουργὸν

Πρόεδρον Ἰθρακικοῦ Κέντρου

Σταδίου 38, Τ. 132

Ἀθήνας

Αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸν σὺλλογὸν σας τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τοῦ σχολείου μας διὰ τὴν αὐτόθουλον βράβευσιν μὲ τὸ χρηματικὸν ποσὸν τῶν δύο χιλιάδων (2.000) δραχμῶν εἰς ἕκαστον τῶν δύο μαθητῶν τοῦ Λυκείου μας διακριθέντων κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος δι' ἐπιμέλειαν καὶ χρησιμοθήθειαν.

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Διευθυντῆς

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΣΚΗΡΕΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΛΥΚΕΙΟΝ ΔΙΑΧΟΥ

Πρὸς

Τὸν Ἀξ. κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

Πρόεδρον Ἰθρακικοῦ Κέντρου

Εἰς Ἀθήνας

Σεβαστέ μας Κύριε Πρόεδρε,

Μετ' ἐξαιρετικῆς καὶ αὐθις χαρᾶς μας ἐλάβομεν τὰς δύο ὑποτροφίας ἐκ δύο χιλιάδων (2.000) δραχ. τοῦ ὑφ' Ὑμᾶς Ἰθρακικοῦ Κέντρου, τὰς ὁποίας κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου καὶ ἐν ταύτῳ συνεργασίας μας καὶ μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου Σας καλὰ ἀγαπητοῦ κ. Δημ. Μανάκα κατενεύμαμεν εἰς τοὺς κατωτέρω:

- 1) Κοτίνην Κων., Γ' Λυκείου καὶ
- 2) Ἰωαννίδου Ἐλένην, Α' Λυκείου, ἀπόρους μὲ ἄριστον ἦθος καὶ ἐπίδοσιν.

Ἡ συνεχὴς μέριμνα τοῦ Ἰθρακικοῦ Κέντρου καὶ ὑμῶν προσωπικῶς διὰ τὰς ἀπόρους καὶ διακρινομένους μαθητὰς τοῦ ἀκριτικοῦ μας Σχολείου ἔχει ἐκτιμηθῆ ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα συμπατριωτῶν μας καὶ συνάμα, προκαλεῖ συγκίνησιν εἰς τοὺς μαθητὰς μας καὶ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς βραβευόμενους.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐπιτρέματέ μοι, ὅπως ἐκφράσω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας

τῶν μαθητῶν τοῦ Λυκείου Διδ/χου, πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ ὑμᾶς προσωπικῶς διὰ τὰ φιλογενῆ Σας αἰσθήματα, ὡς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν βραβευθέντων.

Δέξασθε ἐπιπροσθέτως τὰς θερμοτέρας τῶν εὐχῶν ὅλων μας διὰ τὰς προσεγγίζουσας ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Νέου Ἔτους.

Μετὰ πλείστης τιμῆς

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λυκείου

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐν Αὐδυμοτείχῳ τῇ 29.11.65

Ἐξιότιμον Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

κ.κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

Καλημέρα σας σεβαστὲ κ. Μανουηλίδη,

Εὐχαριστῶ θερμῶς, διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργὴν ποῦ τρέφετε γιὰ μᾶς, καὶ διὰ τὸ χρηματικὸν βοήθημα ποῦ μᾶς προσφέρατε, ὡς ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων μας.

Εὐχομαι ἐκ βάθους καρδίας, νὰ ζήσητε χρόνια πολλὰ καὶ χαρούμενα, γιὰ νὰ συνεχίσητε τὸ Θεάρεστο αὐτὸ ἔργο.

Ἵπόσχομαι ὅτι καὶ ἐγὼ ὅταν θὰ μεγαλώσω, θὰ συνεχίσω νὰ εἶμαι καλὴ Ἑλληνοπούλα καὶ θὰ βοηθήσω μὲ κάθε τρόπο τὴν Πατρίδα μας Ἑλλάδα καὶ ἰδιαιτέρως τὴν Πατρίδα μας Θράκη.

ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ

Μαθήτρια Α' τάξεως Λυκείου Διδ/χου»

Ἀθῆναι, 9 Δεκεμβρίου 1965

Κύριε Πρόεδρε,

Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ 39ου τόμου τῶν «Θρακικῶν» καὶ σᾶς συγχαίρω διὰ τὴν τόσον ἐπιμελημένην καὶ συνεχῆ ἐργασίαν ἐπὶ τόσα ἔτη. Εἶδα ὅτι περιλαμβάνετε καὶ ἀρκετὴν ὕλην ἀπὸ τὰ «ΑΠΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ» μου καὶ σᾶς δηλῶ ὅτι ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν σας ὅσα ἀντίτυπα θὰ μοῦ ζητήσετε, ἔστω καὶ τηλεφωνικῶς, τὰ ὁποῖα θὰ σᾶς στείλω μὲ τὸν σωφὲρ μου.

Με πολλὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΓΟΝΑΤΑΣ

Ἐν Αὐδ/χῳ τῇ 10.12.1965

Κύριε Πρόεδρε,

Εὐρίσκομαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἐκφράσω ὑμῖν θερμῶς, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, τὰς

εὐχαριστίας μου, διὰ τὸ χρηματικὸν ποσὸν τὸ ὁποῖον μοι ἐχορηγήθη ὡς ἀριστεύσαντος μαθητοῦ τῆς Γ' τάξεως Λυκείου Διδ/χου καὶ σᾶς ὑπόσχομαι μὲ πίστιν ὅτι θέλω τιμῆσει μελλοντικῶς τὴν Πατρίδα τοῦ Ὁρφέως καὶ τοῦ Δημοκρίτου.

Μετὰ πλείστης τιμῆς
ΚΟΤΙΝΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΞΑΝΘΗΣ

Ἐν Ξάνθῃ τῇ 13 Δεκεμβρίου 1965

Σεβαστὲ κ. Πρόεδρε,

Ἐχομεν τὴν τιμὴν ν' ἀπευθύνωμεν τὴν παροῦσαν πρὸς ὑμᾶς καὶ νὰ εὐχαριστήσωμεν θερμῶς καὶ εὐγνωμόνως τὸν ἰδρυτὴν καὶ ἑδραιωτὴν τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου», διὰ τὴν σκέψιν καὶ ἐγκρίσιν τῆς βραβεύσεως τοῦ μαθητοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Σχολῆς Κίμτσου Ἀθανασίου, ὅστις διεκρίθη κατὰ τὸ παρελθὸν σχολ. ἔτος διὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν πρόοδον.

Ἡ βράβευσις αὕτη ἐκ μέρους τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου» διὰ τοῦ ἐλλεκτοῦ καὶ ἀξιότιμου εἰσηγητοῦ τοῦ σωματείου σας ἐν Ξάνθῃ κ. Γενναδίου, διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Σχολῆς, ἐνὸς μαθητοῦ ἡμῶν εἶχε μεγίστην ἀπήχησιν καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν μαθητῶν καθότι ἐπίστευον ὅτι ἦσαν ἐντελῶς λησμονημένοι ἐκ μέρους ὀργανώσεων καὶ Σωματείων.

Ἄν σκεφθῆτε δὲ ὅτι τυγχάνουν πάμπτωχα παιδιὰ ἐκ περάτων τῆς Δυτ. Θράκης, ἡ βράβευσις αὕτη ἐθεωρήθη ὡς τιμὴ καὶ ἔδωσε φτερὰ εἰς τὴν ἐλπίδα· ἦλθεν δὲ ἀρρωγὸς εἰς τὸ παιδαγωγικὸν μας ἔργον, διότι καθὼς διεπιστάθη ὑπὸ τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου καὶ ἐμοῦ ἐδημιούργησε ἄμικλα μετὰξὺ τῶν μαθητῶν διὰ τὴν βελτίωσιν των εἰς τὰ μαθήματα καὶ τὸ ἦθος.

Τοῦτο τὸ γεγονός εἶναι ἐπακόλουθον τῆς βραβεύσεως καὶ βοηθᾷ τὰ μέγιστα, ἐπαναλαμβάνω, εἰς τὸ παιδαγωγικὸν μας ἔργον.

Διὰ πάντα ταῦτα ὁ Καθηγητικὸς Σύλλογος τῆς Σχολῆς κ' ἐγὼ σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς καὶ εὐχόμεθα ὀλοψύχως εἰς τὴν εὐδόξωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου».

Εὐχόμεθα δὲ καὶ ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τῶν Ἀγίων ἐσρτῶν τῶν Χριστουγέννων Χρόνου Πολλοῦς. Ἐσωκλείομεν δὲ εἰς τὴν παροῦσαν καὶ τὸ εὐχαριστήριον γράμμα τοῦ βραβευθέντος μαθητοῦ.

Μεθ' ὑπολήψεως καὶ Σεβασμοῦ

Διατελοῦμεν

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς

ΒΑΣΙΛ. ΑΣΗΜΟΜΥΤΗΣ

Ἄξιότιμε κύριε Πρόεδρε,

Νοιώθω συγκίνησιν καὶ θαυμάτιν χαρὰν ἀλλὰ καὶ ὑπερηφάνειαν, τὴν στιγμὴν ταύτην διότι ἀπευθύνομαι σὲ Σᾶς πού με πόσῃ στοργὴν καὶ πατρικὴν ἀγάπην περιβάλλετε ἡμᾶς, τὰ παιδιὰ τῆς Θράκης, ὥστε διὰ τῆς ὥρας πρωτοβουλίας Σας νὰ βραβεύσητε ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦμεν νὰ φανῶμεν ἀντάξιοι τῶν τιμημένων προγόνων μας. Ἡ βράβειός μου ἔχει εὐρεῖ ἀπήχησιν εἰς ὅλους τοὺς συσπουδαστάς μου, οἵτινες βλέποντες τὴν μέριμναν πού καταβάλλετε Σεῖς διὰ τὴν παντός εἶδους ἐνίσχυσίν μας θαδίζουσι αἰσιόδοξοι πρὸς τὰ ἔμπρὸς, γιὰ ἓνα λαμπρότερο μέλλον. Ὅπως ἰδιαιτέρως δὲ ἐγὼ νοιώθω ἀπέραντον εὐγνωμοσύνην νὰ πλημμυρίζῃ τὴν ψυχὴν μου, ἀναλογιζόμενος τὴν σπουδαίαν ἐνίσχυσίν σας πού ὄχι μόνον ὑλικῶς, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς μοι ἐβόηθησε. Ἄς μὴ Σᾶς κουράζω σεβαστέ μου κύριε Πρόεδρε, δεχθῆτε τὰς θερμὰς εὐκρινεῖς εὐχαριστίας μου, καὶ τὴν ὑπόσχεσίν μου, ὅπως καὶ ἐγὼ φανῶ εἰς τὸ μέλλον ἄξιος τῆς φροντίδος σας.

Τῆς ἐντιμότητός σας πιστὸς θεράπων, σᾶς ἀσπάζομαι μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι, ἰδικὸς Σας.

Σεβασμὸ στὸ χέρι, ἰδικὸς Σας.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΙΜΤΣΟΣ

ΣΤΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ & ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ
ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Οἱ γονεῖς καὶ κηδεμόνες, μαθηταὶ καὶ μαθήτριά του Γυμνασίου Σαμοθράκης, εὐχονται Καλὰ Χριστούγεννα καὶ Εὐτυχισμένο τὸ 1966.

Ὁ Πρόεδρος

ΠΑΝ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΕΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΗΛ. ΨΑΘΑΣ

ΣΤΥΛΛΟΓΟΣ
ΚΤΡΙΩΝ & ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἄριθ. πρωτ. 77.

10.2.1966

Κύριον Φίλιππον Μανουηλίδην

Πρόεδρον «Θρακικοῦ Κέντρου»

Ἀθήνας

Ἀγαπητὴ κύριε Πρόεδρε,

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου Κυριῶν καὶ Λίδων Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀπευθύνει πρὸς τὴν Ἀξ. Διοίκησιν τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου» καὶ ἰδιαίτερα σὲ σᾶς τὸν ἐκλεκτὸ συμπατριώτη καὶ ἐξαιρετὸ Πρόεδρό της, τὶς θερμότερες εὐχαριστίας του γιὰ τὴ βράβευση ἑπτὰ φτωχῶν καὶ ἀρίστων μαθητριῶν τῆς Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς του μὲ τὸ συνολικὸ ποσὸ τῶν 5.000 δραχ.

Βεβαιωθήτε, Κύριε Πρόεδρε, ότι με τή χειρονομία σας αυτή, ενισχύετε θετικά μιὰ κοινωνική ἔργασία, πού ἐκτός ἀπό τήν οικονομική της σημασία, διασώζει ταυτόχρονα τήν ὠραία καλλιτεχνική παράδοση τῆς Θράκης μας.

Ἐσωκλείομε τὰ σχετικά δικαιολογητικά καί διατελοῦμε

Μεῖ ἰδιαίτερη τιμῆ

Ἡ Πρόεδρος
ΕΛΕΝΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Ἡ Γεν. Γραμματεὺς
ΛΤΑΙΑ ΚΑΛΠΑΚΑ

Π ρ ὀ ς

Τὸν Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

Ἀθήνας

Ἀξιότιμε κύριε Πρόεδρε,

Εἶμαι ἀπόφοιτη τοῦ Γυμνασίου Θηλέων Ξάνθης τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1964—65. Προχθές κατὰ τήν ἡμέρα τῆς ἐπετείου τοῦ «ΟΧΙ» σέ μιὰ συγκινητική τελετή, ὁ εισηγητῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου στήν Ξάνθη, κ. Ἀρίστιππος Γεννάδιος μοῦ ἀπένευμε βραβεῖο ἐκ 2.000 δραχμῶν διὰ τήν ἐπίδοσή μου κατὰ τήν φοίτηση στό σχολεῖο.

Ἡ ἐπιβράβευση αὐτή, ἡ ὁποία ἀντανακλᾷ σ' ὅλο τὸ σχολεῖο μας, τιμᾷ ἰδιαίτερα τὸ Θρακικὸ Κέντρο, τοῦ ὁποίου προΐστασθε, διότι ἀποδεικνύει ὅτι ἀποτελεῖ αὐτὸ ἕναν Ὁργανισμό, ὁ ὁποῖος στήν πρώτη σειρά τῶν μελημάτων του, ἔχει τήν σπουδάζουσα νεολαία τῆς Θράκης.

Παρακαλῶ, κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε τήν ἔκφραση αἰσθημάτων βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν, τόσο ἐκ μέρους μου προσωπικῶς ὅσο καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀξιότιμων κυρίων καθηγητῶν καὶ κυριῶν καθηγητριῶν καὶ τοῦ συνόλου τοῦ Γυμνασίου ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀπεφοίτησα.

Μετὴν βεβαιότητα ὅτι αὐτὸς ὁ θεσμὸς θὰ συνεχισθῆ.

Μετὴ σεβασμὸ

ΕΛΕΝΗ ΧΑΡΙΣΙΑΛΟΥ

Ἐν Σταυροπόλει τῆ 29 Φεβρουαρίου 1966

Π ρ ὀ ς

Ἀξιότιμον Πρόεδρον
τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

Ἀθήνας

Κύριε Πρόεδρε,

Ἰδὰ τῆς ἐπιστολῆς μου αὐτῆς θέλω νὰ σοῦς εὐχαριστήσω θερμῶς, διὰ τήν ἰδιαίτεράν τιμὴν πού μοῦ κάνετε διὰ τῶν ἀντιπροσώπων σας εἰς τὸ ἐνθάδε Λύκειον, δίδοντάς με τὸ χρηματικὸ αὐτὸ βραβεῖο, τὸ ὁποῖον ἀφ' ἑνὸς μὲν

ἑστάθη ὡς ἀνακούφισις στήν οικονομικήν κατάστασιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μοῦ τόνωσε τίς πνευματικῆς προστάθειες.

Ἄναγκοῦρίζω τὸ σπουδαῖο ἔργο τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖ τὸ Θρακικὸν Κέντρον, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιθυμῶ νὰ γίνω καὶ ἐγὼ συνδρομητῆς του, γιὰ νὰ παρακολουθῶ τὴν πορείαν τῆς προόδου του καὶ νὰ ὑποβοηθῶ ὅσο μπορῶ τοῦτο.

Μετ' ἐκτιμῆσεως
σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Ἐν Σταυρουπόλει τῇ 5.3.1966

Πρὸς

Τὸν κ. Μανουηλίδην Φίλιππον

Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμότερα διὰ τὸ βοήθημα τοῦτο πού μοῦ προσφέρατε, τὸ ὁποῖον ἀφ' ἑνὸς μὲν με ἐνίσχυσε οικονομικῶς, διότι κατάγομαι ἀπὸ φτωχὴν οἰκογένειαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μοῦ ἔδωσε θάρρος νὰ συνεχίσω με μεγαλύτεραν μελέτην τὸ σχολεῖόν μου. Ἀπὸ σήμερα γράφομαι ὡς συνδρομητῆς τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ θὰ διακηρύξω εἰς ὅλους τίς βοήθειες πού προσφέρει τὸ Θρακικὸν Κέντρον σὲ φτωχοὺς ἀνθρώπους.

Θὰ σᾶς εὐγνωμονῶ πάντοτε ἡ μαθήτρια

Γ' τάξεως Λυκείου Σταυρουπόλεως
ΚΟΥΤΣΟΤΜΠΗΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

Ἔδρα ἐν Ἀθήναις

Παράρτημα Ν. Ξάνθης

Ἄριθ. πρωτ. 23.

Ἐν Ξάνθῃ τῇ 28.3.1966

Πρὸς

Τὸν Σεβαστὸν κ. Φ. Μανουηλίδην

Πρόεδρον Θρακικοῦ Κέντρον

Ἀθήνας

Ὡς κάτοικοι Ξάνθης καὶ Θρακιῶτες αἰσθανόμεθα ὑπερηφάνειαν παρακολουθοῦντες τὸ ἔθνικόν καὶ κοινωφελὲς ἔργον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον εἰς τὴν πόλιν μας, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Αἱ τελεταὶ τῆς βραβεύσεως τῶν ἀρίστων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων καὶ αἱ τελεταὶ προικοδοτήσεως τῶν νεανίδων προκαλοῦν τὸν

θαυμασμών και τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν κατοίκων πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον.

Σήμερον ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὄραν 6ην μ.μ. κατὰ τὴν ἕκτακτον συνεδρίασιν τοῦ Συνδέσμου, ὁ κ. Γεννάδιος, παρουσίᾳ ὄλων τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, προσέφερεν ἐκ μέρους τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, τὸ ποσὸν τῶν τεσσάρων χιλιάδων (4.000) δραχμῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα, ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τοῦ Συνδέσμου.

Δι' ὃ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας καὶ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι θὰ πράξωμεν πᾶν τὸ δυνατὸν διὰ τὴν ἐξάλωσιν τοῦ ἔργου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου.

Μετὰ σεβασμοῦ

Ἦ Πρόεδρος
Πετροχειλίου

Ἦ Γραμματεὺς
Α. Γραμματικιάκη

Ἦ Ταμίας
Φ. Δούκα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
Ἐν Ξάνθῃ

Ἐν Ξάνθῃ τῇ 1 Ἀπριλίου 1966

Πρὸς

Τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην
Πρόεδρον Θρακικοῦ Κέντρου

Εἰς Ἀθήνας

Σεβαστὲ κ. Πρόεδρε,

Ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν κί' ἐγὼ αισθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὸ «Θρακικὸν Κέντρον» καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς Ὑμᾶς, ὅστις προύστασθε ἐπαξίως καὶ ἀναντικαταστάτως τοῦ θαυμασίου τούτου Συλλόγου.

Ἦ εὐγνωμοσύνη μας αὐτὴ εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἐκφρασθῇ ἔμπροσθεν εἰς τὴν τόσον μεγάλην συμπαραστάσιν καὶ βοήθειαν ὑμῶν πρὸς τὴν Σχολὴν μας. Ἦ βοήθεια δέ, δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν, ἀλλὰ ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, εἰς τὴν ἠθικὴν τοιαύτην. Ἐμψυχώσατε τοὺς μαθητάς μας καὶ ἡμᾶς εἰς τὸ δύσκολον ὁμολογουμένως ἔργον μας. Διὰ πάντα ταῦτα σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ εὐχόμεθα εἰς τὸν Ἀναστάνα Κύριον ὅπως χαρίζῃ μακροημέρευσιν καὶ δύναμιν εἰς ὑμᾶς διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ὑψηλοῦ ὑμῶν ἔργου.

Ὁ Διευθυντῆς
Β. Ἀσημοῦτης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΞΑΝΘΗΣ

Σεβαστέ μας κ. Πρόεδρε,

Ἐνας κόμπος μᾶς δένει τὸ λαϊκόν, κάτι τὸ ἀνέκφραστο κρατᾶ τις καρδιές μας σφικτές, κάτι σὺν δειλία, σὺν ἀδυναμία, διότι βρισκόμαστε σὲ μιὰ τέτοια θέσι, πού ἀδυνατεῖ ἡ πτωχή μας γραφίδα, νὰ ἐκφράσῃ ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν εὐχαριστιῶν μας, καὶ τοῦ σεβασμοῦ πού τρέφομε γιὰ Σᾶς.

Στις ψυχές μας εἶσθε ὁ στοργικὸς ἐκεῖνος πατέρας πού μὲ τὸ στοργικὸ Του χέρι, πάντα θὰ βρῆ τὸν κατάλληλο τρόπο νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπη Του στὰ παιδιά του. Ἔτσι στὸ παρελθόν ἐβραβεύσατε ἓνα ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας, καὶ μᾶς δώσατε τόσο κουράγιο καὶ δυνάμεις γιὰ τὸν μαθητικὸ μας ἀγῶνα. Τώρα δὲ εἴχαμε τὴν εὐτυχία νὰ γενθοῦμε ὅλοι μας τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης Σας.

Ἡ στοργή Σας ἐξεδηλώθη διὰ τὴν προσφορὰν τοῦ σεβαστοῦ ποσοῦ τῶν 4.000 δρχ. Αὐτὸ μᾶς κάνει νὰ εἴμεθα αἰσιόδοξοι καὶ νὰ πιστεύωμε ἀκράδαντα ὅτι καὶ στὸ μέλλον, ὅπως μᾶς ὑποσχεθήκατε διὰ τοῦ ἐδῶ ἀντιπροσώπου Σας, θὰ μᾶς εἶσθε ἀρωγὸς καὶ συμπαραστάτης μας. Στις ψυχές μας εἶσθε ὁ ἐνεργέτης τῆς Σχολῆς. Γιὰ ὅλα αὐτὰ θέλωμε νὰ Σᾶς ἀπευθύνωμε μύρια θεομὰ «εὐχαριστιῶ» μὰ καὶ τοῦτα εἶναι πτωχά, δὲν ὑπάρχουν λέξεις πού νὰ μπορούν νὰ χρωματίσουν τὸ μέγεθος τῆς εὐγνωμοσύνης μας. Σὰ σταγόνα τῆς ἀνταποδόσεώς μας, Σᾶς εἴμεθα ἀπέραντα εὐγνώμονες, καὶ Σᾶς δίδομεν τὸν λόγον μας ὅτι θὰ προσπαθήσωμεν παντοίῳ τρόπῳ διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ εὐαγοῦς Θρακικοῦ Κέντρου.

Σᾶς ἀσπαζόμεθα μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι, διατελοῦντες ἐν πλήρη εὐγνωμοσύνη ὅλοι οἱ μαθηταί.

Ὁ Διευθυντής
Β. Ἀσημομύτης

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΞΑΝΘΗΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ συνυποβάλω τὰς εὐχαριστίας τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς μας πρὸς Ἑλλάς, οἵτινες ἐθεώρησιν ὑποχρέωσιν καὶ ἀνάγκην τῶν νὰ πράξουν αὐτό.

Σᾶς παρακαλοῦμεν οἱ μαθηταί κ' ἐγὼ νὰ δεχθῆτε τὰς εὐχαριστίας αὐτάς. Ἐλπίζομεν δὲ συντόμως, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐκδρομῆς ἡμῶν πρὸς

τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Πελοπόννησον νὰ εὐρωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑποβάλουν τὰ σέβη των αὐτοπροσώπως.

Μετὰ μεγίστης τιμῆς

Ὁ Διευθυντῆς

Β. Ἀσημοῦτης

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΕΠΙΚΟΤΡΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

Ἔδρα ἐν Ἀθήναις

Παράρτημα Ν. Ξάνθης

Ἐν Ξάνθῃ τῇ 7 Ἀπριλίου 1966

Π ρ ὄ ς

Τὸν Σεβαστὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

Εἰς Ἀθήνας

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἐπικουρικῶν Σχολικῶν Ὑποτροφιῶν (Παράρτημα Ξάνθης), ἀπευθύνεται πρὸς ὑμᾶς διὰ τῆς παρουσίας του, διὰ νὰ Σᾶς καταστήσῃ γνωστὸν ὅτι εἰσηγείται τὴν βράβεισιν τοῦ Λάμπρου Παπαντωνίου, μαθητοῦ τῆς Γ' τάξεως τοῦ Λυκείου ἀρρένων Ξάνθης, ὅστις τυγχάνει ἄξιος πάσης ὑποστηρίξεως, διότι ὀρφανὸς πατρός καὶ μητρὸς καὶ στερούμενος παντὸς πόρου κατορθώνει ἐν τούτοις ὄχι ἀπλῶς νὰ παρακολουθῇ τὰ μαθήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ παρουσιάσῃ ἀξιωζήλευτον ἐπίδοσιν, ὡς καὶ διαγωγὴν ἄφογον.

Βέβαιον ὅτι ἡ ἡμετέρα εἰσήγησις θέλει εἰσακουσθῆ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς καὶ διατελοῦμεν μετὰ πάσης τιμῆς.

Διὰ τὸ Δ. Σ.

Ἦ Πρόεδρος

Πετροχειλίου

Ἦ Γεν. Γραμματεὺς

Λ. Γραμματικιάκη

Ἀθῆναι, τῇ 20.4.1966

Ἀξιότιμον κύριον Πρόεδρον
τοῦ ἐν Ἀθήναις Θρακικοῦ Κέντρου

Ἐνταῦθα

Ἀξιότιμη καὶ ἀγαπητὴ κύριε Πρόεδρε,

Βαθύτατα σᾶς εἶμαι εὐγνώμων διὰ τὸ σχόλιον τῶν «Θρακικῶν» (τόμος 39ος) σχετικῶς μὲ τὴν δρᾶσιν μου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Δοκιμάζω ἀληθινὴν συγκίνησιν ὅταν μετὰ πάροδον τόσον ἐτῶν δὲν λησμονεῖται ἀλλὰ τιμᾶται, τόσον ἐν Μεγ. Βρετανίᾳ ὅσον καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἡ δρᾶσις αὐτῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ γενομένη πολλάκις ἀνωμόως.

Εὐχαριστῶ διὰ τοῦτο θερμότατα τόσον ὑμᾶς ὅσον καὶ τὸ Θρακικὸν Κέντρον τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη ἔθνικὴ δρᾶσις ἐκτιμᾶται πανελληνίως.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς
Α. ΠΟΤΜΠΟΥΡΑ

ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ - ΟΙΚΟΚΤΡΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΞΑΝΘΗΣ

Ἄριθ. πρωτ. 772.

Ἐν Ξάνθῃ τῇ 20 Ἀπριλίου 1966

Πρὸς

Τὸ «Θρακικὸν Κέντρον» Ἀθηνῶν
(διὰ τῆς Τοπικῆς του Ἐπιτροπῆς ἐν Ξάνθῃ)

Εἰς Ἀθήνας

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας καὶ τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας διὰ τὴν ἐκ μέρους Ὑμῶν οικονομικὴν τῆς Σχολῆς ἐνίσχυσιν διὰ τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ τῶν τεσσάρων —ἐφέτος— χιλιάδων (4.000) δρχ.

Ὅμως ἰδιαίτατα ἔντονα διαδηλοῦμεν τὴν ἄπειρον χαρὰν μας διὰ τὴν ἐκ τῆς οικονομικῆς βοηθείας ἐκφραζομένην ἠθικὴν Ὑμῶν συμπαράστασιν διὰ τὸ ἔργον μας, τοῦ ὁποίου ὁ σκοπὸς ὅσον δύσκολον εἶναι νὰ πραγματοποιηῆται ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πασχόντων συνανθρώπων μας, τόσον ὑψηλὸς καὶ ὠραῖος γίνεται.

Δὲν λησιμονοῦμεν ὅτι: «Ποτὲ δὲν εἶναι μόνοι ἐκεῖνοι τοῦ συντροφεύονται ἀπὸ εὐγενικὰς σκέψεις καὶ πράξεις».

Εὐγνωμόνως διὰ τὴν Σχολὴν

Ἡ Διευθύντρια

Ἐν Σαμοθράκῃ τῇ 24.4.1966

Ἀξιότιμον κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

τ. Ὑπουργὸν - Πρόεδρον Θ. Κέντρον Ἀθηνῶν

Εἰς Ἀθήνας

Σεβαστέ μου κ. Πρόεδρε,

Διάβασα τὸν 39ον τόμον τῶν «Θρακικῶν» μας ποὺ εἶχατε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στείλετε. Πέρασα πάλι μὲ προσοχὴ τὴν ὕλην τους. Εἶδα μ' εὐχαρίστησα τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἐκδοτικοῦ ἔργου τοῦ Θρακικοῦ μας Κέντρον. Καὶ δὲν ἀγνοῶ τὸ πόσον σεῖς εἰσθε συντελεστής τοῦ ἔργου τούτου.

Στάθηνκα μὲ ἐρωτηματικά. Ἀναρωτήθηκα ἄν, ὅλοι οἱ Θρακιῶτες, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν τὰ «Θρακικά» σὲ ξέχωρη θέσι στὸ σπιτικό τους. Ὅπου κι' ἂν ζοῦν. Κι' ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ στέλνουν ὕλη γιὰ νὰ πλουτίσουν τὴν ἐκδοσί τους. Πιὰτὶ σ' αὐτοὺς, φυσικά, ἀνήκει τὸ ἔργο αὐτὸ σὰν Θρακιῶτες.

“Ολοι ξέρουμε πώς τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καταστρέφει κάθε ιστορική πηγή πὸν δὲν συγκρατιέται. Κι’ ἂν διατηρηθῆ μετὰ τὴν παράδοσι, ἀλλοιώνεται. Ἔτσι ἀργότερα θὰ εἶναι ἔντονη ἡ ἀποκαρδίωσι στὸς μεταγενεστέρους γιατί οἱ γονεῖς τοὺς δὲν φρόντισαν νὰ συγκρατήσουν τὴν ἱστορία τῆς Θράκης μας. Αὐτὸ πὸν ἐπιδιώκουν τὰ «Θρακικά».

Μέσα στὶς ἀπλὲς αὐτὲς γραμμὲς κλείνω τοὺς στοχασμούς μου, πὸν αὐτόδημα ἀνεπύχθησαν κάτω ἀπ’ τὴν ἐκδηλὴ ἐπίδρασι τῆς ὕλης πὸν περιλαμβάνουν τὰ «Θρακικά» μας.

Εἶναι ἀρκετὰ ἐνθαρρυντικὴ ἡ διαπίστωσι ὅτι οἱ Θρακιῶτες στὸ ΝΕΟ ΚΟΣΜΟ παρουσιάζουν μιὰ ἔντονη πνευματικὴ κίνησι πὸν κίνητρό της εἶναι ἡ ἔρευνα κάθε ἱστορικοῦ δεδομένου πὸν εἶναι δεμένο μετὰ τὸν ἀπέραντο σὲ σύνολο Θρακιώτικο πολιτισμό. Καὶ νὰ τὸ συγκρατήσουν μετὰ τὸ γραπτὸ λόγο. Αὐτὸ πὸν μετὰ τὸσες δυσκολίες ἐπιδιώκει νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ Θρακικὸ μας Κέντρο.

Μὲ Σεβασμὸ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΛΕΝΟΤΛΙΑΣ

β’ Γραμματεὺς Κοινότητος

Ἐισηγητῆς Τ. Ε. Σαμοθράκης

Ἐν Σαμοθράκῃ τῇ 25.4.1966

Ἄξιότιμον κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

Πρόεδρον Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν

Σταδίου 38—Ἀθήνας

Σεβαστέ μας κ. Πρόεδρε,

Εἴμαστε δυὸ μαθητὲς πὸν τελειώσαμε τὸ Γυμνάσιον τοῦ νησιοῦ μας τὴν περασμένη χρονιά. Εἴχαμε τὴν τύχη νὰ θραβευθοῦμε ἀπὸ τὴν Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ Σαμοθράκης πὸν ἀντιπροσωπεύει τὸ Θρακικὸ μας Κέντρο στὸ μικρὸ μας νησί.

Σὰς εὐχαριστοῦμε θερμά. Νοιώθουμε βαθύ τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης γιατί τὸ Θρακικὸ Κέντρο κλείνει τέτοιους σκοποὺς πὸν ἀποβλέπουν στὴ πρόοδο τῶν φτωχῶν παιδιῶν τῆς Θράκης μας καὶ πὸν κανένα ἄλλο σωματεῖο δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μέχρι τώρα.

Παρακολουθήσαμε τὴν λογοδοσίαν τῆς Τοπικῆς μας Ἐπιτροπῆς καὶ εἴμαστε ὑπερήφανοι γιατί Θρακιῶτες σὰν ἐσᾶς καὶ τοὺς συνεργάτες σας στάθηκαν ἄξιοι στὸ τόσο πολύπλευρο ἔργον τους.

Καὶ ἐμεῖς ὅταν βγοῦμε στὴ κοινωνία θὰ γίνουμε ἐργάτες καλοὶ γιὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Θρακικοῦ μας Κέντρου.

Μὲ πολὺ σεβασμὸ

σᾶς χαιρετοῦμε

Β. Κ. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Κ. Α. ΣΤΑΦΥΛΑΣ

Ἀξιότιμον Κύριον
Φίλιππον Μανουηλίδην
Πρόεδρον Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν

Ἀθήνας

Κύριε Πρόεδρε,

Σᾶς ἔγραψα πρὶν ἀπὸ μέρες. Ὅμως, τὰ γράμμα μου γύρισε πίσω. Ἐκανα λάθος στὴ σύσταση.

Θέλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, γιατί με βοήθησε τὸ Θρακικὸ Κέντρο στὸ γάμο μου, με 5.000 δραχμές. Ἔτσι μπορέσαμε νὰ παντρευθοῦμε, γιατί εἴμαστε καὶ οἱ δύο φτωχοὶ καὶ νὰ ἀγοράσουμε ἕνα μικρὸ κτηματάκι γῆς, νὰ τὸ καλλιεργοῦμε.

Με σεβασμὸ

Ἐλευθερία Σουλτάτου

Σαμοθράκη, 2.6.66

Ἀξιότιμον κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

τ. Ἐπαυροῦν—Πρόεδρον Θρακ. Κέντρ. Ἀθηνῶν

Ἀθήνας

Κε Πρόεδρε,

Ἀργησα νὰ σᾶς γράψω καὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω θερμὰ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν 5.000 δραχ. ἡ ὁποία μοῦ ἐχορηγήθη ἀπὸ τὸ Θρακικὸν Κέντρον Ἀθηνῶν ὅταν παντρεύτηκα. Τὰ χρήματα αὐτὰ βοήθησαν τὸν σύζυγόν μου καὶ ἀγοράσαμε ἕνα σπιτάκι ποῦ δὲν εἴχαμε.

Τώρα εἶμαι μητέρα. Σᾶς εὐχαριστοῦμε ὅλους σας, με τὸν σύζυγόν μου, καὶ σᾶς εὐχόμεθα νὰ εἰσθε πάντα καλά.

Με μεγάλη ἐκτίμησι

Ἀρτεμισία Βίτσα

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἰουλίου 1966

ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΔΡΧ. 4.000

Ὁ κάτωθι ὑπογεγραμμένος Ἐπαμεινώνδας Παπαχρίστου Λυκειάρχης Λυκείου Διδυμοτείχων, ἔλαβον παρὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τὸ ὡς ἄνω ποσὸν δραχ. τεσσάρων χιλιάδων (4.000) διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν μαθητριῶν τοῦ Λυκείου Διδ/χου κατὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐκδρομὴν τοῦ 1966. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου αἱ δραχ. 3.000 θὰ διατεθοῦν δι' ἔξοδα μεταβάσεων εἰς Πελοπόννησον (Μυκῆνας, Ἐπίδαυρον, Ναύπλιον) καὶ δραχ. 1.000 διὰ τὴν περιοποίησίν των.

Ἐκφράζομεν τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας καὶ ἐκ μέρους τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς, αἱ εὐχαριστίαι δὲ αὐταὶ εἶναι ποσοῦτω μᾶλλον ἐκδηλοὶ, καθόσον

τὸ ὡς ἄνω ποσὸν ἐδόθη ἐξαιρετικῶς καὶ παρὰ τὸ Καταστατικὸν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, διὰ τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, ἵνα ἐρχόμενοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπισκεφθῶν τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ καὶ πνευματικὰ Ἱδρύματα, Μουσεῖα καὶ Ἀρχαιολογικοὺς χώρους.

Ὁ ὑπογράφων, ἡγούμενος τῆς ἐκδρομῆς Λυκείαρχης Λιδυμοτείχου κ. Παπαχρίστου, ὅστις κατέβαλε προσπαθείας πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐκδρομῆς, δηλοῖ ὅτι ἡ ἐνίσχυσις αὕτη δίδεται διὰ τελευταίαν φορὰν καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ προηγούμενον.

Μετὰ πλείστης τιμῆς

Ὁ λαβὼν

ΕΠΙ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΥ

Λυκείαρχης Λυκείου Λιδυμοτείχου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΞΑΝΘΗΣ
ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΜΑΓΓΑΝΩΝ

Ἀριθ. πρωτ. 427.

Ἐν Μαγγάνοις τῇ 23 Ἰουλίου 1966

«Ἐκφράζονται εὐχαριστίαι»

Π ρ ὶ σ

Τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην

Πρόεδρον Θρακικοῦ Κέντρου

Ἀθήνας

Ἐχομεν τὴν τιμὴν ν' ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῶν κατοίκων τῆς ἡμετέρας Κοινότητος καὶ ἐμοῦ προσωπικῶς διὰ τὸ ἐπιδειχθὲν ἐνδιαφέρον ὑμῶν διὰ τὴν προικοδότησιν ἀπόρων κορασίδων τῆς Κοινότητός μας καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως μὲ τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον καὶ ζῆλον συνεχίσῃτε τὸ θεάρεστον καὶ ἐπιμοχθον αὐτὸ ἔργον σας.

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΤΡΙΔΟΓΛΟΥ

Μάνδρα, τῇ 26.7.1966

Σεβαστέ μου κ. Πρόεδρε,

Τὴν στιγμή αὐτὴ αἰσθάνομαι βαθύτατα συγκινημένος ἰδίῳ μοῦ δίδεται καὶ πάλι ἡ εὐκαιρία νὰ ἀλληλογραφίσω μαζί σας. Μὲ μεγάλη μου χαρὰ καὶ συγκίνηση ἔλαβα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαγωνισμῶν παρουσία τοῦ κ. Γενναδίου, τοῦ κ. Λυκείαρχου, καὶ τῶν κ. κ. καθηγητῶν μου, τὸ ποσὸν τῶν 1.000

δραχμῶν. Τὸ ποσὸν αὐτὸ μὲ βοήθησε πάρα πολὺ νὰ ἀνταπεξέλθω εἰς τὰ ἔξοδά μου, διότι ὡς γνωστὸν εἶμαι ὀρφανὸς ἀμφοτέρων τῶν γονέων καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχω πόρους ἀπὸ πρυθηνά. Θὰ ἦταν περιττὸ νὰ σᾶς ἀναφέρω λεπτομερῶς πὺν τίς χρησιμοποίησα. Ἄρρησα νὰ σᾶς γράψω διότι περιμένα νὰ βγοῦν τὰ ἀποτελέσματα, πράγματι ἔχουν βγεῖ καὶ πέρασα στὴν Γ' Λυκείου κλασικῆς κατευθύνσεως.

Σεβαστέ μου κ. Πρόεδρε, δὲν ἀπομένει τίποτε πλέον παρὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά θερμότατα, καὶ σᾶς καὶ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου γιὰ τὸ ἱερὸν αὐτὸ ἔργον. Εὐχόμεαι ὁ Πανάγαθος Θεὸς νὰ σᾶς χαρίξῃ ὑγεία, καὶ μακροήμερευση οὕτως ὥστε νὰ συνεχίζετε καὶ εἰς τὸ μέλλον τὸ ἱερὸν ἔργον σας. Ἐγὼ δὲ μὲ τὴν διαγωγή μου, μὲ τὴν ἐργατικότητά μου, θὰ βαδίζω πάντοτε πρὸς τὸν ἰδρόμον τῆς ἀρετῆς, τῆς προόδου, τῆς μαθήσεως, οὕτως ὥστε νὰ φανῶ ἀντάξιός τῆς ἐμπιστοσύνης πὺν μὲ μὲ περιβάλλετε. Γιὰ μιὰ ἀκόμη φερὰ σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα.

Μὲ ἄπειρο σεβασμὸ

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΛΑΜΠΡΟΣ

Μαθητῆς Γ' τάξεως Λυκείου

Κλασικῆς Κατευθύνσεως Λυκείου Ἄρ. Ξάνθης

Ξάνθη 28.2.1966

Μετεδόθη διὰ τοῦ Ραδιοφ, Σταθμοῦ Κομοτινῆς τὴν 5.3.1966.

ΤΟ ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, τὴν π. Τετάρτην, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν συνεργατῶν κ. κ. Ἀσημομύτη Β., Δ/νοῦ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Σχολῆς Ξάνθης καὶ τοῦ Ἰωάννου Κυριαζῆ, Δ/νοῦ τοῦ Μονοπωλίων Ξάνθης μετέβη εἰς τὴν Κομόπολιν τῆς Σταυρουπόλεως.

Ἐν συγκεντρώσει γενομένη εἰς τὸ ἐκεῖσε Λύκειον τῶν μαθητῶν τούτου καὶ τοῦ Γυμνασίου, παρουσία τοῦ Δημάρχου, τοῦ Γραμματέως τοῦ Δήμου, τοῦ κ. Λυκειάρχου καὶ τῶν καθηγητῶν καὶ καθηγητριῶν, ὁμίλησαν περὶ τῶν σκοπῶν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, τὸ ὁποῖον χάρις κυρίως εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ Προέδρου κ. Φ. Μανουηλίδη, πρῶην καὶ κατ' ἐπανόληψιν Ἰπουργοῦ καὶ διακεκριμένου Θρακός, ὡς καὶ τῶν συνεργατῶν του, ἐπιτελεῖ ἀξιοσημείωτον ἔργον Ἐθνικῆς καὶ Χριστιανοκοινωνικῆς σημασίας καὶ ἰδίως εἰς τὰς Ἀκριτικὰς τῆς Ἑλληνικωτάτης Θράκης περιοχάς, πόσον διὰ τοῦ ἐκδιδομένου συγγράμματος τὰ «Θρακικά» ἀπὸ τοῦ ἔτους 1927 συνεχῶς εἰς ἓνα ἢ δύο τόμους ἐτησίως μὲ πλουσιωτάτην ὕλην ἱστορικὴν, λαογραφικὴν, ἀρχαιολογικὴν, ἐπι-

στημονικήν κλπ., ὅσον καὶ διὰ τῆς ἀσκουμένης φιλανθρωπίας καὶ ἐνισχύσεως τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως τῶν νέων. Εἰς ἀτμόσφαιραν Ἑθνικῆς ἐξάρσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐπηκολούθησεν ἡ ἀπονομὴ χρηματικῶν βραβείων ἀνὰ 2.000 δραχμῶν εἰς τοὺς διακριθέντας κατὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἐπίδοσιν μαθητὰς τῆς Γ' τάξεως τοῦ Λυκείου τοὺς ὁποίους ὑπέδειξαν ὁ κ. Λυκειάρχης καὶ οἱ κ. κ. καθηγηταὶ 1) Μαρίαν Κουτσομπίδου καὶ 2) Κυριάκον Σπ. Παπαδόπουλον.

Ὁ ἐπίδοσας τὰ χρηματικὰ βραβεῖα ἐκπρόσωπος τοῦ Θ. Κ. διηρμήνευσε πρὸς τοὺς κ. κ. καθηγητὰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Προέδρου κ. Μανουηλίδη καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν μεγάλην του δι' αὐτοὺς ἀγάπην καὶ στοργὴν καὶ προσέθεσεν ὅτι ἐπιθυμία τούτου εἶναι ὄχι μόνον νὰ συνεχισθῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἡ βράβεισις ἀριστευόντων μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπεκταθῆ ἐφ' ὅσον ἤθελον ἐπιτρέψει τοῦτο τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

Ἀκολούθως ἐγένετο συγκέντρωσις τῶν κατοίκων εἰς τὴν πλατείαν τῆς Κωμοπόλεως, ἔβθα ἐνώπιον τοῦ κ. Δημάρχου, Δημοτικῶν Συμβούλων κλπ. ἐπεδόθησαν δῶρα προικὸς ἀνὰ ὄρχ. 5.000 εἰς δύο νεάνιδας ἀπόρους αἱ ὁποῖαι χάρις εἰς τὴν ἐνίσχυσιν ταύτην διηκολύνθησαν νὰ τελέσουν τὸν γάμον των, ἦτοι 1) Σταυροῦλαν Κασσακαλίδου ἐκ Μαργαριτίου καὶ 2) Καλλιόπην Κωστέλη ἐκ Σταυρουπόλεως, τὰς ὁποίας ὑπέδειξεν ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ Σταυρουπόλεως.

Ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τῆς πόλεώς μας θὰ συνοδεύσῃ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην μας καὶ τὸν κ. Νομάρχην εἰς τὰ χωρία Ἄβδηρα, Μυρωδάτον, Εὔμοιρον, Ἄγ. Ἀθανάσιον, Ὀλβιον καὶ Σούνιον διὰ τὴν ἐπίδοσιν προικῶν δώρων ἀνὰ 5.000 εἰς τὰς μνηστευμένας ἀπόρους νεάνιδας τὰς ὁποίας ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἐάνθης εἶχε προκρίνει διὰ τοῦ ἀπὸ 8.12.1965 πρακτικοῦ της διὰ τὴν περιοχὴν Ἐάνθης, πλὴν Σταυρουπόλεως, διὰ τὸ ἔτος 1965, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου κ. Μανουηλίδη.

- 1) Ἀρετὴν Γκοτζέλη, κάτοικον Ν. Ὀλβίου,
- 2) Δάφνην Κωνωνᾶ, ἐκ Μυρωδάτου,
- 3) Εὐθυμιάν Παπασιμοπούλου, ἐκ Σουνίου,
- 4) Διαμαντεῦλαν Πούλιου, ἐξ Ἄβδῆρων,
- 5) Εὐστρατίαν Χατζηαντωνίου ἐκ Ν. Μυρσίνης Εὔμοιρου,

6) Γεωργίαν Καραμπάρα, ἐξ Ἄγ. Ἀθανασίου Τοξοτῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι τόσον ὁ μνηστὴρ ὅσον καὶ ἡ μνηστὴ καὶ μετὰ τὸν γάμον των δὲν ἤθελον ἀναχωρήσει εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

«Προοδευτική» Ξάνθης 7.11.1965.

ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Εἰς ἀριστεύσαντας μαθητὰς

«Τὴν 28ην λήξαντος μηνὸς ἀπενεμήθησαν ἐκ μέρους τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ξάνθης, καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐξουσιοδοτηθέντος κ. Ἀρ. Γεινναδίου βραβεῖα χρηματικὰ καὶ ἔπαινοι εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς πῶν Λυκείων — Γυμνασίων, Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καὶ Τεχνικῆς τοιαύτης τῆς πόλεώς μας, διὰ τὴν λήξασαν σχολικὴν περίοδον, ἐκ 2.000 δραχμ. εἰς ἕκαστον τῶν κάτωθι μαθητῶν, διακριθέντων εἰς ἦθος καὶ ἐπίδοσιν:

- 1) Σπυριδὴν Χαράλαμπον, τελειόφοιτον Λυκείου ἀρρένων.
- 2) Χαρυσιάδου Ἐλένην, ἀπόφοιτον Λυκείου Θηλέων.
- 3) Κίμπσον Ἀθανάσιον, 5ης τάξεως τῆς Ἐκκλησ. Σχολῆς.
- 4) Ἰγνατιάδην Τιμόθεον, Β' τάξεως Τεχν. Σχολῆς.

Ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἡμερῶν θὰ ἀπονεμηθοῦν δύο βραβεῖα τῶν αὐτῶν ποσῶν εἰς διακριθέντας μαθητὰς τοῦ Λυκείου Σταυρουπόλεως, ὡς καὶ δῶρα προικὸς ἀνὰ 5.000 δραχμῶν εἰς ἑννέα νεάνιδας, αἵτινες θέλουσι προκριθῆ βάσει τῶν ὑποβληθέντων δικαιολογητικῶν ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τῆς πόλεώς μας.

Τὰ βραβεῖα ἀπενεμήθησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς ἐπετείου τῆς 28ης Ὀκτωβρίου καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς σημαίας, πού ἔλαβον χώραν εἰς τὰ Γυμνάσια, Λύκεια, Ἐκκλησ. καὶ Τεχνικὴν Σχολὴν τῆς πόλεώς μας.

Κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων ἐξήρθη τὸ θεάρεστον κοινωνικὸν καὶ ἔθνικόν ἔργον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ὅπερ τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένην ἡγεσίαν τοῦ τ. Ὑπουργοῦ κ. Φ. Μανουηλίδου».

«Ἐλεύθερη Θράκη» Ἀλεξ/πόλεως 3.12.1965.

ΒΡΑΒΕΥΣΙΣ ΑΡΙΣΤΟΤΥΧΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

«Στις 29 Νοεμβρίου τὸ Θρακικὸν Κέντρον Ἀθηνῶν ἐβράβευσε διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ κ. Δ. Μανάκα μὲ ἀρκετὸ χρηματικὸν ποσὸν τοὺς ἀριστούχους τοῦ Λυκείου Διδυμοτείχου 1) μαθητὴν τῆς Γ' τάξεως Λυκείου Κοτίνην Κων)νον ἀπὸ τῆ Ζώνη καὶ 2) μαθήτριαν τῆς Α' Λυκείου Ἰωαννίδου Ἐλένην ἀπὸ τὸ Ἀμόριον.

Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Ἐπ. Παπαχρίστου ἀνέπτυξε στὰ παιδιὰ τοῦ Λυκείου τοὺς σκοποὺς πού ἐπιδιώκει τὸ Θρακικὸν Κέντρον μὲ τὸν ἀκάματον καὶ δραστήριον Πρόεδρον αὐτοῦ, πολιτευτὴν Ἔβρου κ. Φ. Μανουηλίδην.

Συνέστησε να τὸν μνηθεύῃ στὴν Ἐθνικὴ δράση του, στὴν ἀγάπη πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ Θράκη καὶ στὴ στοργὴ καὶ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὰ Θρακόπουλα».

«Ἐστία» Ἀθηνῶν 8.1.1966.

ΑΞΙΟΛΟΓΟΝ ΕΡΓΟΝ

Τὸ «Θρακικὸν Κέντρον», συνεχίζον τὴν ἐθνικὴν του δραστηριότητα, ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν τὸν 39ον τόμον τῆς περιοδικῆς ἐκδόσεώς του, ὑπὸ τὸν τίτλον «Θρακικά».

Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τόμον εὐρίσκεται ἀποθησαυρισμένη λαογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ ὕλη, ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας, ἢ ὅποια, ἄλλως, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χαθῆ, πρὸς μεγίστην ἐθνικὴν ζημίαν. Ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν προστεθῆ καὶ τὸ ἄλλο ἔργον τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρον», τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὴν εὐποιίαν καὶ διὰ τὸ ὅποιον διετέθη ποσὸν 377.500 δρχ. ἀποδεικνύεται, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ὅλα τὰ ἀνάλογα σωματεῖα θὰ ἠμποροῦσαν —ἐὰν πράγματι ἤθελαν— νὰ προσφέρουν πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος».

«Ξάνθη», Ξάνθης 3.2.1966.

ΤΟ ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

Ἐκυκλοφόρησε μὲ σπουδαία ὕλη ὁ 39ος τόμος τῶν Θρακικῶν.

Ὁ ἐκπρόσωπος τούτου εἰς τὴν πόλιν μας κ. Γεννάδιος ὅστις ἐξελέγη μέλος τῆς Διοικήσεως καὶ ἀναπληρωτῆς Γενικοῦ Γραμματεῦς αὐτοῦ, ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὅπου εἶχε μεταβεῖ καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν συνεδρίαν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Ὁ κ. Γεννάδιος ὑπεγράμμισε τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον τοῦ Προέδρου κ. Μανουηλίδου διὰ τὸν Νομὸν μας ὅστις πέραν πάσης προσδοκίας μας διὰ τὸ 1965 διέθεσε ποσὸν δρχ. 60.000 διὰ προικοδοτήσεις ἀτόρων κορασίδων καὶ βραβεύσεις μαθητῶν.

Ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἐβδομάδος θὰ δοθῶν δῶρα πρικοῦς σὲ 6 κορασίδας τῆς ὑπαίθρου Ξάνθης καὶ 2 Σταυρουπόλεως ἀνὰ 5.000 δρχ. σὲ ἐκάστη, ἢ καὶ βραβεῖα χρηματικὰ σὲ δύο μαθητὰς Λυκείου Σταυρουπόλεως, ἐκ δύο χιλιάδων εἰς ἕκαστον, πλέον τῶν χορηγηθέντων τεσσάρων ἰσοπόσων τοιούτων σὲ 4 μαθητὰς Λυκείων Ξάνθης, Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Τεχνικῆς Σχολῆς τὸν π. Ὀκτώβριον».

«Ἐλευθερία» Ἀθηνῶν 17.2.1966.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«ΘΡΑΚΙΚΑ: Σύγγραμμα ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου». Τόμος 39ος 1965. Μερικὰ ἀπὸ τὰ περιεχόμενα: Σοφοκλῆς Βενιζέλος, Ἐλευθέριος Βενιζέλος, νεκρολογία. Πρωθιερεὺς Δημήτριος Καλλίμαχος. Διακεκριμένοι εὐποροὶ Θραῖκες καὶ γενικῶς Ἕλληνες. Εὐγένιος Εὐγενίδης. Ἀναστάσιος Τερζῆς. Ἀλεξάνδρα Πούμπουρα. Λουκάς Μέγας. Λαογραφικὰ Σουφλίου. Λοιμητικὰ Θρακικοῦ Κέντρου κλπ.»

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΤΥΠΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

«Ἐθνικὸς Κῆρυξ» Ν. Ὑόρκης, 1.3.1966

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΖΟΥΝ ΚΑΙ ΕΜΠΝΕΟΥΝ

Τ Α “ Θ Ρ Α Κ Ι Κ Α , ,

Σύγγραμμα ἐκδιδόμενον

ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου»

Με βραβεῖα ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Παρισίοις Ἐταιρίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν
Τ ό μ ο ς Τ ρ ι α κ ο σ τ ό ς Ἐ ν α τ ο ς

«Μὰς ἀπεστάλη ὁ ἄρι ἐκδοθεὶς 39ος Τόμος τῶν «Θρακικῶν», ὀγκώδης ἐκ 308 σελίδων, πλούσιος, ἀριστοτεχνικὰ τυπωμένος, πού ἐκδίδει τὸ «ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ» τῶν Ἀθηνῶν. Τοῦ Κέντρου προΐσταται ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ὁ ἐκ Ραιδεστοῦ μεγαλοιδεάτης Ἕλληνας κ. Φίλιππος Μανουηλίδης, κατ' ἐπανάληψιν χρηματίσας καὶ ὡς Ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου. Ὁ κ. Μανουηλίδης, συγγραφεὺς καὶ ὁ ἴδιος, προήγαγε τὴν πνευματικὴν ὀργάνωσιν, «Τὰ Θρακικά», εἰς τοιαύτην ἐπίξηλον θέσιν, ὥστε νὰ βραβευθοῦν οἱ πολυμερεῖς ἐκδόσεις τῶν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Παρισίοις Ἐταιρίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων.

Ὁ 39ος τόμος ἀσχολεῖται ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ἰδῶσιν τεσσάρων ἀπὸ τοὺς διαπρεπεστέρους ἐκλιπόντας Ἕλληνας, τὸ ὄνομα πᾶν ὁποῖον θὰ ἀποθαναιώσῃ ἢ Ἱστορία: Γίνεται μνεῖα διὰ τὸν ΣΟΦΟΚΛΗΝ ΕΛΕΥΘ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ, τὸν ἀριστοκράτην ἄρχοντα, τὸν ὑπέροχον πολιτικόν, τὸν λεπτόν καὶ πειστικόν διπλωμάτην, τὸν πατριώτην καὶ γνήσιον Ἕλληνα, καὶ κυρίως τὸν εὐγενῆ καὶ καλὸν ἄνθρωπον, πού ἐμισοῦσε τὸ ψεῦδος καὶ ἀτηχθάνετο τὴν αὐτοδιαφήμισιν καὶ τὴν διπλοπροσωπεῖαν.

Ἀκολουθεῖ σημεῖωμα, παρατιθέμενον ἐν συνεχείᾳ τῶν ὄσων ἐγράφησαν εἰς τὸν 38ον τόμον τῶν «Θρακικῶν», ἐπὶ τῇ Ἐκατονταετηρίδι τοῦ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, διὰ νὰ γίνουν γνωστὰ τὰ τῆς διακομιδῆς τῆς σοροῦ

τοῦ Μεγάλου νεκροῦ ἐξ Ἰταλίας εἰς Κρήτην καὶ κυρίως, διὰ τὰ ἴδουσι τὸ φῶς σελίδες συνεργασίας μετὰ τὸν στενὸν συνεργάτην Του, Πρωθυπουργὸν καὶ Γερουσιαστὴν κ. Στυλιανὸν Γονατῶν, ἀναφερόμενον εἰς γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης.

Ἐν συνεχείᾳ τῶν ὄσων ἐγράφησαν εἰς τὸν 38ον τόμον διὰ τὸν Πρωθυερέα ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΝ, ἀφιερωθέντα σχεδὸν ὁλόκληρον εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὴν δρᾶσιν του, ἡ προσωπικότης τοῦ Πρωθυερέως — Μ. Λιδασκάλου Δ. Καλλιμάχου θὰ παραμένῃ τόσον φωτεινὴ καὶ ζωντανή, ὥστε νὰ νομίζωμεν ὅλοι ὅτι δὲν ἀπῆλθεν ἀπὸ κοντὰ μας, ἀλλ' ὅτι εὐρίσκεται πάντοτε ἐν τῇ ζωῇ, ἢ ὅτι ἀπλῶς μετέστη εἰς τὴν ἀθανασίαν. Καὶ πράγματι, τὴν 21ην Ἰανουαρίου τοῦ 1965, ἡ Ἑλληνικὴ Πνευματικὴ Γωνιά «ΤΟ ΦΙΛΙΚΟ» τῆς Νέας Ὑόρκης ἔδωσε διάλεξιν μετὰ θέμα «**Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΚΑΙ Η ΕΘΝΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΔΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ**». Εἰς φόρον τιμῆς τοῦ ἐπιφανοῦς Ἑλληνοῦ ἐκ Θράκης, ὁ 39ος Τόμος τῶν «ΘΡΑΚΙΚΩΝ» ἀναγράφει ἐν λεπτομερείᾳ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν κατὰ τὴν διάλεξιν τοῦ «Φιλικοῦ» τὴν βραδυὰν ἐκεῖνην ἀπὸ ὅλους τοὺς διακεκριμένους ὁμιλητάς, συμπεριλαμβανομένων τῶν ὄσων εἶπεν ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰάκωβος, ὁ Διευθυντὴς τοῦ «Ἐθνικοῦ Κήρυκος» κ. Μπάμπης Μαρκέτος καὶ οἱ ἄλλοι ὁμιληταί.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ΕΥΓΕΝΙΟΝ ΕΥΓΕΝΙΔΗΝ, ὁ διαπρεπὴς συγγραφεὺς καὶ ἀπεύθυνος διὰ τὴν ἐκδοσὴν τῶν «Θρακικῶν», δικαίως γράφει: «Μέσα σ' αὐτὴν τὴν μαύρην ἀπαισιοδοξίαν καὶ τὴν μαύρην ἀπελπισίαν ποὺ μᾶς καταλαμβάνει διὰ τὴν ἐγκληματικὴν ἀδιαφορίαν τῶν ζαπλοῦτων ὁμογενῶν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας τῶν πασχόντων ἀδελφῶν μας, ἐμφανίζονται, ἔστω καὶ σποραδικῶς, παρήγοροι ἀναλαμπά, ὡς ὁ Εὐγένιος Εὐγενίδης». Τὸ ἔργον του ὑπῆρξε παραδειγματικὸν καὶ ἀξιομίμητον. Ὅχι μόνον ἐν τῇ ζωῇ ἐξυπηρέτησε τοὺς συναθρώπους του μετὰ ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον, διὰ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ Εὐγενίου Εὐγενίδου, θὰ ἐκπαιδεύεται ἡ Ἑλληνικὴ ἰθαγένεια ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ καὶ τεχνικῷ πεδίῳ.

Ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος εἶναι τὸ ἕτερον, λίαν ἐπίκαιρον, θέμα: (σελ. 79 - 86). «Διακεκριμένοι εὐποροὶ Θραῖκες καὶ γενικῶς Ἑλληνες». Θὰ ἦτο εὐχρῆς ἔργον νὰ ἀπομιμηθοῦν οἱ μεταγενέστεροι, δηλ. οἱ τῶν ἡμερῶν μας, ὅσοι δύνανται, καὶ νὰ κάμουν ὅ,τι προσέφεραν εἰς τὸ ἔθνος, τὴν μαρτυρικὴν πατρίδα, οἱ γνήσιοι καὶ φιλοπάτριδες εὐεργεταί, πρὸ ἑκατονταετίας, πᾶν ὁποῖον τὰ ὀνόματα ἔχουν ἤδη ἀπαθανατισθῆ.

Ἀκολουθοῦν (σελ. 121 - 204) τὰ Λαογραφικὰ περὶ Σουφλίου, τοῦ κ. Χρήστου Παπασταματίου — Μπαμπαλίτη, καὶ ἔπονται τὰ «Διοικητικὰ» τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρου» ἀφιερωμένα εἰς τὴν ἐν γένει πολυσχιδῆ δρᾶσιν, καθ' ὅλους τοὺς τομεῖς, τῆς διακεκριμένης καὶ πολυτίμου ταύτης Ὁργανώσεως, τῆς ὁποίας τὸ πατριωτικὸν ἔργον ὡσαύτως θὰ μείνῃ ἀθάνατον».

ΑΙ ΕΠΙΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

«Μετά την τελευταίαν έκτύπωσιν και εὐρείαν κυκλοφορίαν τοῦ 39ου Τόμου τῶν «Θρακικῶν», πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐτοιμάζεται ἤδη ἡ ἔκδοσις και τοῦ 40οῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὕλη κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἔχει ἐξασφαλισθῆ. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς προόδου τοῦ ἐκδοτικοῦ τομέως, προκαλεῖ κατάπληξιν ὅτι και ἡ ἐπιδιώξις φιλανθρωπικῶν ἐνισχύσεων, παρὰ τὴν γενικὴν οικονομικὴν δυσχέρειαν, παρέχει ἐλπίδας, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δεδομένων, ὅτι δὲν θὰ ὑστερήσῃ. Μὲ ἄλλους λόγους, αἱ διατεθεῖσαι 500.000 δραχμαὶ τοῦ ἐλεγχθέντος προϋπολογισμοῦ 1963—1964 θὰ προσεγγίσουν ἢ και θὰ ὑπερβῶν κατὰ τὰ τρέχοντα ἔτη 1965 — 1966. Μία τοιαύτη ἀξίεπαινος ἀπόδοσις πρὸς βοήθειαν κυρίως πενομένων και ἐγκαταλελειμένων παραμεθορίων περιοχῶν ἐμφανίζει ἀξιολογίμην παράδειγμα. Αἱ τόσον σπάνια αὐτὰ πράξεις ἀλτρουϊσμοῦ και ἀλληλεγγύης ἀνευ θορύβου και διαφημίσεως, πρέπει νὰ πληθυνθοῦν ἀπὸ τὰ πολλὰ ὁμογενῆ Σωματεῖα μας, και ἔχει ἀπόλυτον δίκαιον και συμφωνοῦμεν πρὸς ὅσα γράφει κατωτέρω ἡ φειδωλὴ εἰς ἐξαιρετικούς ἐπαίνους συνάδελφος «Ἔστια» εἰς τὸ φύλλον τῆς 8ης Ἰανουαρίου 1966, συγχαίρομεν δὲ και αὐτὴν και τὸ Θρακικὸν Κέντρον, διὰ τὸ ἐπιτελούμενον γόνιμον και ἀνθρωπιστικὸν ἔργον, εὐχόμενοι ὅπως τοῦτο συνεχισθῆ και εἰς τὸ μέλλον».

«ἜΣΤΙΑ» 8.1.1966 — «ΑΞΙΟΛΟΓΟΝ ΕΡΓΟΝ»

«Τὸ Θρακικὸν Κέντρον» συνεχίζον τὴν ἔθνηκὴν του δραστηριότητα, ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν τὸν 39ον Τόμον τῆς περιοδικῆς ἐκδόσεώς του ὑπὸ τὸν τίτλον «Θρακικά».

Και εἰς αὐτὸν τὸν τόμον εὐρίσκειται ἀποθηκευμένη λαογραφικὴ και ἱστορικὴ ὕλη ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας, ἡ ὁποία ἄλλως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χαθῆ πρὸς μεγίστην ἔθνηκὴν ζημίαν. Ἄν δὲ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν προστεθῆ και τὸ ἄλλον ἔργον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον, τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὴν εὐποιαν και διὰ τὸ ὁποῖον διετέθη ποσὸν δραχ. 377.500, ἀποδεικνύεται διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ὅτι ὅλα τὰ ἀνάλογα Σωματεῖα θὰ ἠμποροῦσαν — ἐὰν πράγματι ἤθελαν — νὰ προσφέρουν πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος».

«Πρόοδος» Σεργῶν, 23.3.1966

Νοτιστολόγοι τῆς ἰδιαιτέρας των πατρίδος

ΦΙΛ. ΜΑΝΟΤΗΛΙΔΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ
ΑΝΔΡΕΣ ΕΞ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ, ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ
ΝΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΩΝΤΑΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΥΜΠΙΑΤΡΙΩΤΑΣ ΤΩΝ

«Εἶναι κανὼν διαπιστωθεὶς ἀπολύτως κατὰ τοὺς μεταπελευθερωτικούς

χρόνους ιδιαίτερος, ότι όσοι απομακρύνονται από την ιδιαίτερον των πατρίδα και εγκαθίστανται εις την πρωτεύουσαν, ή άλλας πόλεις τῆς χώρας, μετ' ὀλίγον λησιμονοῦν τὴν γενέτειράν των καὶ θεικνύουν τόσον ἐνδιαφέρον, ὅσον θὰ ἐδείκνυον διὰ τὸ ... Χόγκ — Κόγκ ... Ἰδίως ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἐκμεταλλευθέντες τοὺς συμπατριώτας των κατέστησαν ζάπλουτοι!...

Ἄλλά, ὅπως εἶναι γνωστόν, κάθε κανὼν ἔχει καὶ τὰς ἐξαιρέσεις του. Καὶ ἐξαιρέσειν τοῦ κανόνος αὐτοῦ ἀποτελεῖ, ἀναμφισβητήτως, ὁ Θράξ, πρῶν Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἐσωτερικῶν κλπ., κ. Φίλιππος Μανουηλίδης, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὴν ἡλικίαν του, ἐνδιαφέρεται ὄχι μόνον νὰ διατηρηθῆ ζωντανή ἡ ἀνάμνησις τῆς ἰδιαίτερας τῶν πατρίδος, τῆς ἀνατολικῆς Θράκης, εἰς τοὺς συμπατριώτας του, ἀλλὰ μετὰ τὸ «Θρακικὸν Κέντρον», ποῦ ἔχει ἰδρῦσει ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Ἀθήναις, μεριμνᾷ διὰ τὴν περίθαλψιν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν παντὸς συμπατριώτου του, ποῦ θὰ εἶχε ἀνάγκην βοηθείας.»

Δευτέρα δημοσίευσίς

«Ἐθνικὸς Κῆρυξ» Ν. Ὑόρκης, 28.3.1966

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΖΟΥΝ

ΤΟ «ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ» ΑΘΗΝΩΝ ΣΤΥΝΕΧΙΖΕΙ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΝ»

Τὸ «ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ», ποῦ ἐδρεύει εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐξυπηρετεῖ ὄχι μόνον τοὺς Θράκας ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῶν λαμπρῶν ἐκδόσεών του, «ΤΑ ΘΡΑΚΙΚΑ», καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς παραδειγματικῆς του δράσεως εἰς τὸν φιλανθρωπικὸν τομέα. Εἶναι μία ἐξαιρετικὴ ὀργάνωσις, τῆς ὁποίας τὸ ἔργον τιμᾷ τὴν Ἑλλάδα. Τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον προεδρεύει ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν καὶ τὸ ἐμπνέει, ὁ ἀκούραστος μεγαλοϊδεάτης κ. Φίλιππος Μανουηλίδης, πρῶν Ὑπουργὸς, συγγραφεὺς, ἱστοριοδίφης καὶ ἀληθῆς πατριώτης.

Ἐπειδὴ ἡ ἐν γένει δράσις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερος τοὺς ἐν Ἀμερικῇ ὑπὲρ-30.000 Θράκας, παραθέτομεν κατωτέρω μίαν σύντομον ἀνακεφαλαίωσιν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως μέχρι σήμερον, ἵνα μὴ λησιμονῆται κατὰ ποῦν τρόπον ἠδωρόθη καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν σημερινὴν του περιωπὴν τὸ Θρακικὸν Κέντρον:

«Ὡς εἰς τὴν τελευταίαν Λογοδοσίαν, δημοσιευομένην εἰς τὸν 39ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν» ἀναφέρεται, εὐάριθμοι συμπολίται, θερμαινόμενοι ἀπὸ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὴν πατρίδα μας Θράκην, διὰ συνεχοῦς καὶ ἀκαταπονήτου ἐργασίας, ἄνευ θορύβου καὶ αὐτοδιαφημίσεων, δαπανῶντες καὶ ἐξ ἰδίων, μετὰ τὸ πασίγνωστον κῦρος καὶ τὴν ἀνωτερότητα των, ἐπέτυχαν νὰ φθάσουν εἰς

τὰ σημερινὰ ἐπιτεύγματα, ἀναγνωρισθέντα πανηγυρικῶς κατὰ τὴν Γενικὴν μας Συνέλευσιν. Ὁ ἀρχικὸς ἐκδοτικὸς σκοπὸς τοῦ Συγγράμματός μας τὰ «Θρακικά» ὄχι μόνον παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, διὰ τῆς κυκλοφορίας 40 Τόμων καὶ σημαντικῆς δαπάνης, ἐβραβεύθη καὶ ἀνεγνωρίσθη παρὰ πάντων, ἀλλὰ καὶ ἐχάραξε ζηλευτὴν ἐπίδοσιν πρωτοπορείας μεταξὺ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ τόπου μας. Ἡ ἄλληλος, ἐν τούτοις, ἐπιθυμία τῶν ὀλιγίστων ἢ εὐαρίθμων Θρακῶν τῆς πρωτεύουσας, ὅπως βοηθήσουν τοὺς παραμεθορίους κυρίως, ἐγκαταλειμένους πτωχοτάτους συμπολίτας, μᾶς ὤθησεν εἰς τολμηρὰν καὶ δισεπίτευκτον σκέψιν τῆς ἐπεκτάσεώς μας, παραλλήλως πρὸς τὸν ἐκδοτικόν, καὶ εἰς τὸν τομέα εὐποιΐας. Ἐτολήσαμεν λοιπὸν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1963, τὴν ὀργάνωσιν καὶ θεμελίωσιν μιᾶς νέας φιλανθρωπικῆς ἐπιδιώξεως. Δὲν ἀποκρούπομεν ὅτι συνηγήσαμεν δυσχερείας καὶ μᾶς ἐκυριάρχουν ἐνδοιασμοὶ περὶ τῆς τυχόν ἀποτυχίας. Εὐτυχῶς, αἱ εὐχαὶ τῶν εὐεργετούμενων ἀπόρων συμπατριωτῶν μας, ἡ πρόθυμος συναντίληψις φίλων Ἑπουργῶν, ἀνεξαρτήτως ἀποχρώσεων, μετὰ προθυμίας ἐπικουρησάντων, παρὰ τὰς κρατικὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας, συνάμα δὲ ἡ φιλόπονος καὶ φιλότιμος ἐργασία τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιτροπῶν, τῶν πλαισιουμένων ἀπὸ τὰ ὑπερογκωθέντα 600 μέλη μας, ὅλοι αὐτοὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ πρόθυμοι συνεργάται, μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ νικήσωμεν εἰς τὸν πρῶτον γύρον καὶ νὰ ἀναγγείλωμεν μὲ ὑπερήφανον ἱκανοποίησιν, κατὰ τὴν ἐλεγχθεῖσαν περίοδον τῆς διατίας, ὅτι διεθέσαμεν δι' ἀμφοτέρους τοὺς τομεῖς, ποσὸν δραχ. πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) σύμφωνα μὲ τὸν ἰσολογισμόν. Πρὸς πάντα τοὺς ἀνωτέρω συνεργάτας ἀπευθύνομεν θερμὰς καὶ εὐγνώμονας εὐχαριστίας.

Καὶ τώρα, ἃς ὀμιλήσωμεν διὰ τὴν διανομένην διετὴν περίοδον. Αἱ ἀνησυχίαι μας, εὐλογον ἦτο νὰ ἦσαν σοβαρότεροι μὲ τὴν μείζονα οἰκονομικὴν κρίσιν τοῦ 1965. Τὰ πραγματοποιηθὲν ὅμως ἔργον ἦτο ὁ καλλίτερος εἰσηγητῆς διὰ τὴν νέαν πορείαν καὶ δυνάμεθα μετὰ πεποιθήσεως νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι τὰ αὐτὰ εὐόαινα ἀποτελέσματα θὰ ἐπιτευχθοῦν καὶ διὰ τὴν διανομένην διετίαν. Ἐὰν μάλιστα αἱ προσπάθειαι μας μέχρι λήξεως τοῦ 1966 ἀποδώσουν κάτι μεγαλύτερον, τότε πιθανὸν νὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὄσπῃ ἡ ζωηρὰ παλαιὰ μας ἐπιθυμία ἐπεκτάσεως τῶν βραβεύσεων, ἐκτὸς τῶν Λυκείων, καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν χωρίων.

Ἡ αὔξησις τῶν τακτικῶν μελῶν εἶναι ἐπιβεβλημένη, διότι, ἀπ' ἐνὸς μὲν καταδεικνύει τὸ κῦρος τοῦ Σωματείου, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὴν ὕπαρξιν ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῶν φιλανθρωπῶν Θρακῶν καὶ φίλων των, διὰ τοὺς πάσχοντας ἀδελφούς μας. Παρακαλοῦνται οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἔργον τοῦ ΘΡΑΚΙΚΟῦ ΚΕΝΤΡΟῦ νὰ ἐπικοινωνήσουν μετ' αὐτοῦ, ἐν Ἀθήναις, διὰ περισσοτέρας λεπτομερείας. Τὸ ἔργον του ἔχει πατριωτικὴν ἐννοίαν καὶ ἱερότητα.

Ἐὰν ἡ ἐπιτροπὴ διπλασιάσῃ ἢ τριπλασιάσῃ τὰ μέλη της, ἀνάλογοι θὰ

είναι και αἱ χορηγίαι, πάντοτε μετὰ τὴν ἰδίαν διαδικασίαν ἐλέγχου καὶ ἐγκρίσεως. Δεδομένου, ὅτι ἡ ἀσήμαντος συνδρομὴ τῶν 60 δρχ. εἶναι συμβολικὴ καὶ οὐχὶ μεγάλη ἐπιβάρυνσις (τὸ Σωματεῖον διετήρησε τὰς συνδρομὰς εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον, παρὰ τὰς γενικὰς ἀυξήσεις), νομίζομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπάρχη Θράξ, συναισθανόμενος καὶ ἔχων κατανόησιν τῆς ὠφελείας τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ὅστις νὰ μὴν ἀποτελῇ μέλος αὐτοῦ. Αὐτὴ ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ ἔννοια τῆς συμβολικῆς συμμετοχῆς. Τὰ εἰσπραττόμενα ἐτησίως ποσὰ ἀπλῶν συνδρομῶν κατ' οὐδένα λόγον καλύπτουν τὰ γενικὰ ἔξοδα γραφείου, εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων συμβάλλουν οἱ ἄνω τῶν 40 τακτικοὶ ἐτήσιοι δωρηταί, Θραῖκες καὶ μὴ, ἄξιοι εὐχαριστιῶν, πρέπει δὲ νὰ καταβληθῇ γενικὴ προσπάθεια ἀυξήσεώς των μεταξὺ τῶν εὐπόρων.

Κατὰ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Ὀκτωβρίου 1965, ἀνεγνωρίσθη παρὰ πάντων τῶν συμμετασχόντων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαρχιῶν, τὸ ἐπιτελούμενον ἐθνικοθηρησκευτικὸν ἔργον. Τὰ Ὑπουργεῖα καὶ οἱ συνεργαζόμενοι μεθ' ἡμῶν Ὄργανισμοί, συνεργάται καὶ πολῦτιμοι φίλοι, τονίζουν ὅτι τὰ συντελούμενα εἶναι πραγματικὸν θαῦμα. Συμπέρασμα: Ἡ νίκη ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτευγμάτων εἶναι καταφανής, ἀνάγκη ὅμως εἰς τὸ μέλλον ἡ νίκη αὐτὴ νὰ μετατραπῇ εἰς θρίαμβον. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἐργασία καὶ πάλιν ἐργασία. Ζωντανὸν ἐνδιαφέρον τῶν Θρακῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν Θρακῶν. Στιβαρὰ διοικήσεις, ἀμεμπτος καὶ αὐστηρῶς ἐλεγχομένη διαχείρισις, ἀνιδιοτέλεια καὶ οὐδεμία χαριστικὴ ἐνέργεια, κυρίως δὲ οἱ ἐπὶ κεφαλῆς εὐρισκόμενοι, προθυμῶς νὰ συνεισφέρουν καὶ εἰς ἰδίῶν των καὶ νὰ προσπαθοῦν διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν τακτικῶν μελῶν καὶ τῶν δωρητῶν, ὡς καὶ τῶν εὐπόρων φίλων τῶν Θρακῶν. Ἐὰν ὅλα αὐτὰ τηρηθοῦν, ἡμεῖς ἐγγυώμεθα διὰ τὸ μέλλον καὶ ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν, ἡ ἐγγύησίς μας αὐτὴ νὰ παρουσιάσῃ ἀπόλυτον φερεγγυότητα.

Ἡ Διεύθυνσις
ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
Ἐν Ἀθήναις, Φεβρουάριος 1966»

(«Δημόζοιτος», Ἐάνθης—30.3.1966)

ΤΟ ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

«Ἀξιόλογη εἶναι ἡ δράση ποὺ παρουσιάζει τὸ Θρακικὸν Κέντρον Ἀθηνῶν στὴν περιφέρειά μας. Τὴν περασμένη χρονιά βράβευσε ἐννέα μαθητὲς τῶν Λυκείων, τῆς Τεχνικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Ἐάνθης καὶ ἔδωκε δύο χιλιάδες στὸν κάθε μαθητῆ. Προικοδότησε 14 ἄπορα κορίτσια μετὰ 5 χιλ. στὸ κάθε ἓνα, ἐπιχορήγησε μετὰ 3 χιλ. τὰ οἰκοτροφεία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ προσέφερε στὴν Οἰκοκυρικὴ Σχολὴ 3 χιλ. δραχμῆς.

Με τὴν ἐντολὴ τοῦ Προέδρου κ. Φ. Μανουηλίδου πρὸς τὸν ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον κ. Ἄριστ. Γεννάδιον καὶ τὴν τοπικὴν ἐπιτροπὴν, προγραμματίζονται γιὰ τὸ 1966 ὀκτὼ προικοδοτήσεις τῶν 5 χιλ. δραχ., ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Σταυρούπολης, πού δημιουργήθηκε ἰδιαίτερη ἐπιτροπὴ, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀνάλογες βραβεύσεις ἀριστούχων μαθητῶν. Ἐκκρεμεῖ πρόταση τοῦ κ. Ἀντιπροσώπου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς, πού ἀπηχεῖ καὶ τὴ γνώμη τοῦ κ. Προέδρου, ὅπως οἱ βραβεύσεις ἐπεκταθοῦν καὶ σὲ μαθητὲς τῶν Γυμνασίων καὶ ὄλων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τοῦ Νομοῦ Ξάνθης. Πληροφοροῦμαστε, ὅτι ὑπάρχουν βάσιμες ἐλπίδες, ἢ πρόταση αὐτὴ νὰ πραγματοποιηθῆ, γιὰτὶ ἀπηχεῖ καὶ τὴ γνώμη τοῦ κ. Μανουηλίδου».

«Ὁ Μαχητὴς» Ξάνθης, 4.4.1966

Τὴν περασμένη ἑβδομάδα, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ξάνθης κ.κ. Γεννάδιος Ἀρίστιπος, Κυριαζῆς Ἰωάννης καὶ Ἰωαννίδης Βασίλειος, ἐπεσκέφθησαν τὴν Διοίκησιν τοῦ Γηροκομείου τὴν ὥρα πού συνεδρίαζε, καὶ ἐνεχείρισαν εἰς τὸν ταμίαν τῆς κ. Ἀλεξίου Τηλέμαχον 4.000 δραχ. ὡς ἐνίσχυσιν ἐκ μέρους τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Γηροκομείου κ. Χάρης Ἀτματζίδης εὐχαρίστησε τοὺς ἐκπρόσωπους τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ παρεκάλεσεν ὅπως διαβιβάσουν τὰς εὐχαριστίας τῶν τροφίμων τοῦ Ἰδρύματος, εἰς τὸν ἀκούραστον Πρόεδρον αὐτοῦ κ. Μανουηλίδην Φ., πρῶην ὑπουργόν, διὰ τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς τὸ Ἰδρυμα.

«Προοδευτικὴ» Ξάνθης, 18.4.1966

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

«Ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τῆς πόλεώς μας, συνεδρίασεν εἰς τὸ Νομαρχιακὸν Κατάστημα ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Νομάρχου κ. Δώδου. Ἡ ἀνωτέρω ἐπιτροπὴ, ἀκούσασα τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Γενναίου, ἔλαβε τὰς κατωτέρω ἀποφάσεις.

1) Ὑπέδειξε πρὸς προικοδότησιν διὰ 5.000 δραχ. καὶ διὰ τὸ ἔτος 1966, τὰς κάτωθι κοραοῖδας, τὰς ὑποβαλούσας αἰτήσεις, με πλῆρη δικαιολογητικά, ἦτοι :

- α) Παρασκευὴν Κ. Τσαμίδη, ἐκ Κυψέλης Ἐξοχῆς.
- β) Γεωργίαν Ν. Νικολαΐδην, ἐκ Μαγγάνων.

γ) Φανήν Δ. Γεννηχομοσού ἐκ Κευτσού.

δ) Ἐλένην Σ. Καφετζῆ, ἐκ Τοξοτῶν.

ε) Ἀγγελικὴν Γ. Φωτεινέλη, ἐκ Λάγος.

στ') Χρυσούλαν Καραγκιόζη, ἐκ Γενησαίας καὶ ἀναπληρωματικὴν τὴν Τασούλαν Καραπαναγιωτίδη ἐξ Εὐμοίρου.

Ἡ τελικὴ ἔγκρισις τῆς προικοδοτήσεως ἀνήκει εἰς τὸ Κέντρον, ὅπερ δύναται νὰ ὑποδείξῃ λήψιν νέας ἀποφάσεως καὶ πρόκρισιν ἑτέρων, συγκεντρωουσῶν περισσότερα προσόντα, λόγῳ ἀπορίας κ.τ.λ.

2) Ἐπρότεινε ὅπως παρακληθῆ τὸ Κέντρον, ὅπως ἐπιδοτήσῃ ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς δυνατοότητός του τὰ κάτωθι εὐαγῆ ἰδρύματα τῆς Ξάνθης:

α) Οἰκοτροφεία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ξάνθης.

β) Οἰκοκυρικὴν Σχολὴν Ξάνθης.

γ) Γηροκομεῖον Ξάνθης.

δ) Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Ξάνθης.

ε) Σύλλογον Ἐπικουρικῶν Σχολικῶν Ὑποτροφίω.

3) Ἐλαβεν ὑπὸ σημείωσιν τὴν παρασχεθεῖσαν πληροφορίαν ὑπὸ τοῦ Εἰσηγητοῦ, ὅτι ὁ Πρόεδρος κ. Μανουηλίδης μελετᾷ τὸ ἐνδεχόμενον ἐπεκτάσεως τῶν βραβεύσεων ἀριστευόντων ἀπόρων μαθητῶν καὶ εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα.

4) Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησίν της καὶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας της διὰ τὴν ἐν γένει δρασίαν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον, ἰδιαίτερος δὲ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1927 ἰδρύσεως τοῦ Σωματείου καὶ μέχρι σήμερον, κ. Φ. Μανουηλίδη, πρώην καὶ κατ' ἐπανάληψιν ὑπουργοῦ καὶ διακεκριμένου Θρακός, χάρις εἰς τὸν θερμὸν πατριωτισμὸν τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ἀκάματον δραστηριότητα, ἐπετεύχθησαν τσοσᾶτα πλούτιμα ἐπιτεύγματα, τόσον εἰς τὸν ἐκδοτικὸν τομέα, ὅσον καὶ εἰς τὸν φιλανθρωπικὸν τοιοῦτον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον.

Ἡ χρηματοδότησις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον εἰς Ξάνθην διὰ προικοδοτήσεως, βραβεύσεως μαθητῶν καὶ ἐνισχύσεως εὐαγῶν ἰδρυμάτων, κατὰ μὲν τὸ 1964 ἀνῆλθεν εἰς δρχ. 46.000, διὰ δὲ τὸ 1965 εἰς 60.000, ὅπερ ποσόν, κατὰ τὰς προβλέψεις τοῦ κ. Προέδρου, θὰ διατεθῆ καὶ κατὰ τὸ 1966, ὥσως δὲ καὶ κατὰ τι ἡὑξημένον».

(«Δημόκριτος» Ξάνθης—20.4.1966)

«ΤΟ ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ»

Γιὰ τίς ἄγιες ἑορτὲς τοῦ Πάσχα, τὸ Θρακικὸν Κέντρον Ἀθηνῶν, ἔθεσε στὴν διάθεσιν τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς Ξάνθης, τὸ ποσὸν τῶν 20.000 δρχ. γιὰ νὰ ἐνισχυθῶν τὰ εὐαγῆ ἰδρύματα τῆς περιφερείας μας. Σὲ συνεδρίασῆ

της ἡ ἐπιτροπή, με πρόεδρον αὐτῆς τὸν Νομάρχην κ. Δῶδον καὶ εισηγητὴν τὸν αἰρετὸν Νομαρχιακὸν Σύμβουλον κ. Ἀρίστιππον Γεννάδιον, ἀποφάσισε καὶ διέθεσε τὸ παραπάνω ποσὸν ἀπὸ τέσσερες χιλ. δρχ. στὸ οἰκοτροφεῖον Ἱερᾶς Μητροπόλεως, στὴν Οἰκοκυρικὴν Σχολήν, στὸ Σύνδεσμο Σχολικῶν Ὑποτροφιῶν, στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή καὶ στὸ Γηροκομεῖο Ξάνθης.

Ἐπίσης ἡ Ἐπιτροπή εἰδοποίησε ἀπὸ τώρα τοὺς κ.κ. Διευθυντὲς Λυκείων, Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Τεχνικῆς Σχολῆς, ὅπως, με τὴ λήξῃ τοῦ σχολικοῦ ἔτους, νὰ ὑποβάλουν τὰ πρακτικὰ τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου γιὰ τὴν βράβευση ἑνὸς ἀπόρου καὶ διακριθέντος γιὰ τὴν βαθμολογία καὶ τὴ διαγωγή μαθητοῦ. Ἡ ἐπέκταση τῶν βραβεύσεων καὶ σὲ ἀριστούχους μαθητὲς τῶν Γυμνασίων καὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, ἐλπίζεται νὰ πραγματοποιηθῆ, ἂν ἐπαληθεύσουν οἱ προβλέψεις γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν ἐσόδων τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου. Τέλος, ἡ Ἐπιτροπή ἐκφράζει τὴν ἱκανοποίησίν της γιὰ τὸ ἐθνικοκοινωνικὸ ἔργο τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν καὶ ἐπισημαίνει τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον τοῦ Προέδρου αὐτοῦ κ. Φ. Μανουηλίδη.»

(«Ἐλεύθερη Θράκη», Ἀλεξ. πόλεως—21.4.1966)

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

«Πλέον τοῦ τακτικοῦ προγράμματος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Θ. Κ. κ. Φ. Μανουηλίδης, τοῦ ὁποῖου τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ἀμείωτον διὰ τὴν Ξάνθην, ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἐδῶ ἐκπρόσωπον τοῦ Θ. Κ. κ. Α. Γεννάδιον, ποσὸν 20.000 δρχ. δι' ἐπιχορηγήσεις ἐπ' εὐκαιρία τοῦ Πάσχα, μετὰ σύμφωνον γνώμην καὶ τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς, 4.000 δρχ. εἰς τὰ κάτωθι ἰδρύματα:

1) Οἰκοτροφεῖον Θηλέων Ξάνθης, 2) Γηροκομεῖον, 3) Οἰκοκυρικὴν Σχολήν, 4) Ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν καὶ 5) Σύλλογον ἐπικουρικῶν σχολικῶν ὑποτροφιῶν.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸν κ. Γεννάδιον πληροφορούμεθα, ὅτι αἱ βραβεύσεις τῶν μαθητῶν Λυκείων θὰ διατηρηθοῦν καὶ διὰ τὸ 1966, (καθὼς καὶ αἱ προικοδοτήσεις).

Τὸ πλέον δὲ εὐχάριστον, ὅτι ὁ Πρόεδρος τοῦ Κέντρου κ. Φ. Μανουηλίδης ἀνέλαβε πρωτοβουλίαν καὶ φροντίζει νὰ ἐξασφαλισθῆ ἑνὸς τουλάχιστον ἀριστοῦχου μαθητοῦ δι' ἕκαστον δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ Νομοῦ ἢ βράβευσις διὰ ποσοῦ ἀπὸ 500—1.000 δρχ.

Ἀξίζει ἕνα μεγάλο εὐχαριστῶν καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ὅλων μας πρὸς τὸν διακεκριμένον Θρακικὰ, πρόεδρο κ. Μανουηλίδη, καθὼς καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸν εισηγητὴν αὐτῆς, ἀεικίνητον καὶ ἀκούραστον κ. Γεννάδιον.»

(«Ξάνθη», 21.4.1966)

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

«Πλέον του τακτικού προγράμματος, ο Πρόεδρος του Θ. Κ. κ. Φ. Μανουηλίδης, του οποίου το ενδιαφέρον είναι αμείωτον διὰ τὴν Ξάνθη, ἀπέστειλε εἰς τὸν ἑδῶ ἐκπρόσωπον τοῦ Θ. Κ. κ. Α. Γεννάδιον, ποσὸν 20.000 δραχμ. δι' ἐπιχορηγήσεις, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Πάσχα, μετὰ σύμφωνον γνώμην καὶ τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκ 4.000 δραχ. εἰς τὰ κάτωθι ἰδρύματα:

1) Οἰκοτροφεῖον Θηλέων Ξάνθης, 2) Γηροκομεῖον, 3) Οἰκοκυρικὴ Σχολή, 4) Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ καὶ 5) Σύλλογον ἐπικουρικῶν σχολικῶν ὑποτροφῶν.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸν κ. Γεννάδιον πληροφοροῦμεθα, ὅτι αἱ βραβεύσεις τῶν μαθητῶν Λυκείων θὰ διτηρηθοῦν καὶ διὰ τὸ 1966, (καθὼς καὶ αἱ προικοδοτήσεις).

Τὸ πλέον δὲ εὐχάριστον, ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ Κέντρου κ. Φ. Μανουηλίδης ἀνέλαβε πρωτοβουλίαν καὶ φροντίζει νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐνὸς τουλάχιστον ἀριστοῦχου μαθητοῦ, δι' ἕκαστον δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ Νομοῦ, ἡ βράβεισις διὰ ποσοῦ ἀπὸ 500—1.000 δραχ.

Ἀξίζει ἕνα μεγάλο εὐχαριστῶ καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ὄλων μας πρὸς τὸν διακεκριμένον Θρακὰ πρόεδρον κ. Μανουηλίδη, καθὼς καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς τοπικῆς Ἐπιτροπῆς, ἰδιαιτέρα δὲ εἰς τὸν εἰσηγητὴν αὐτῆς, ἀεικίνητον καὶ ἀκλόραστον κ. Γεννάδιον.»

(«Προοδευτικὴ» Ξάνθης, 2.5.1966)

Εὐχαριστήριον

«Ἡ Διευθύνσις τοῦ Οἰκοτροφείου Θηλέων Ξάνθης εὐχαριστεῖ θερμῶς τὸ Θρακικὸν Κέντρον διὰ τὴν προσφορὰν τῶν 4.000 δραχ. Ἐπίσης, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Λέσχης Ἐμπόρων Ξάνθης γιὰ τὴν προσφορὰ τῶν 750 δραχ. ὑπὲρ τῶν τροφίμων τοῦ Ἰδρύματος.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως.»

«Ξάνθη», 26.6.1966

ΣΤΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΤΟΥ «ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ»

«Τὴν παρελθούσαν Δευτέραν, ἑορτὴν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, εἰς συγκέντρωσιν τῶν κατοίκων τοῦ Χωρίου Μαγγάνων καὶ παρουσία τοῦ Σεβασμιω-

τάτου Μητροπολίτου Ξάνθης, ὅστις εἶχε τελέσει τὴν θείαν λειτουργίαν, τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Νομαρχίας κ. Χαλιάρα, τῶν Διοικητῶν τῆς Δ. Χ. Ξάνθης Ἄντ)χου κ. Καραβίτη, τῆς Ὑποδιοικήσεως Χ. Ξάνθης Μοιράρχου κ. Παναγοπούλου, τοῦ Ἀστυνόμου Εὐλάλου καὶ τῶν κυριῶν τῶν, τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος κ. Μαυριδόγλου μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς Κοινότητος κ. Παπαδοπούλου, τῶν ἐκπροσώπων τῶν Τοπικῶν Συνεταιρισμῶν, τῆς Κας τοῦ συμπολίτου Ὑφυπουργοῦ Ἐμπορίου κ. Πιαλόγλου τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Τ.Ε.Δ.Κ. Ξάνθης κ. Τηλεμάχου Ἀλεξίου, ἀπενεμήθη, ἐνώπιον πλείστων κατοίκων τοῦ χωρίου, δῶρον προικτὸς ἐκ δρχ. 5.000 εἰς τὴν ἄπορον νεάνιδα Γεωργίαν Νικολαΐδου ἐκ μέρους τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου. Ἐντολῇ τοῦ Προέδρου τοῦ Θ. Κ. κ. Φιλίππου Μανουηλίδου, ἡ ἐπίδοσις τοῦ δώρου τούτου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἐν Ξάνθῃ ἐκπροσώπου του κ. Α. Γενναδίου καὶ τῶν συνεργατῶν κ. κ. Ι. Κυριαζῆ, προϊσταμένου Μονοπωλείων Ξάνθης καὶ Β. Ἀσημοῦτη, καθηγητοῦ, τοῦ πρώτου ὀμιλήσαντος περὶ τῶν σκοπῶν καὶ τῆς δράσεως τοῦ Θ. Κέντρου.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας, παρουσία τοῦ Σ)του Μητροπολίτου Ξάνθης κ.κ. Ἀντωνίου, ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω ἐκπροσώπων τοῦ Θ. Κέντρου ἐπροικοδοτήθη μὲ τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 5.000 καὶ ἡ ἐκ τοῦ χωρίου Σουνίου νεάνις Ἀντωνία Παπασιμοπούλου, ἐν παρομοίᾳ συγκεντρώσει, παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος κ. Μελισσᾶ, τοῦ Συμβούλου κ. Παπάζογλου καὶ τοῦ Ἀστυνόμου κ. Σελέρου, καὶ τοῦ Κοινοτικοῦ Γραμματιστέως καὶ πολλῶν ἄλλων κατοίκων.

Ἡ προκοδοτήσις θὰ συνεχισθῇ διὰ τὸ ἔτος 1966 πλέον, μὲ πρώτην διακαιῶχον τὴν ἐκ τοῦ χωρίου Κυψέλη, Παρασκευὴν Τσαμίδου, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας νεάνιδας τῆς περιοχῆς.

Ὅπως πληροφοροῦμεθα, εἰς διπλάσιον σχεδὸν ἀριθμὸν θὰ συνεχισθῇ καὶ διὰ τὸ τρέχον ἔτος ἡ προικοδοτήσις ἀπόρων κορασίδων καὶ ἡ βράβευσις μαθητῶν καθὼς καὶ ἡ ἐνίσχυσις διαφόρων εὐαγῶν ἰδρυμάτων. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ζῶηρον ἐνδιαφέρον πού δείχνει ὁ Πρόεδρος κ. Μανουηλίδης.»

(«Ξάνθη», 16.6.1966)

ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΑΙ ΘΕΑΡΕΣΤΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΡΟΙΚΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην τὸ ἀπόγευμα τῆς 15ης τρέχοντος μηνός, εἰς τὸ χωρίον Κυψέλη τῆς Κοινότητος Ἐξοχῆς, εἰς συγκεντρώσειν πολλῶν κατοίκων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων τοῦ αὐτόθι Σχολείου, τῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Δ)τῆς τοῦ Σ. Χ. κ.

Κουκουράβας, ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Γραμματόπουλος, Κοινοτικοὶ Σύμβουλοι καὶ Κρατικοὶ ὑπάλληλοι, παρουσία δὲ τοῦ Σ)του Μητροπολίτου Ἐάνθης κ.κ. Ἀντωνίου καὶ τοῦ Νομάρχου κ. Χ. Δώδου, ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου τούτου, κ. Φ. Μανουηλίδη, ἐπεδόθη ὑπὸ ἐκπροσώπου τούτου καὶ εἰσηγητοῦ τῆς τοπικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐάνθης κ. Ἀρ. Γενναδίου, δῶρον προικὸς ἐκ δρχ. 5.000 εἰς τὴν ἄπορον νεάνιδα ἐκ τοῦ χωρίου τούτου Παρασκευὴν Τσαμίδου.

Ὁ ὡς ἄνω εἰσηγητῆς, ὅστις συνωδεύετο καὶ ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Τ. Ἐπιτροπῆς κ.κ. Ἀσημομύτη Βασ., καθηγητοῦ, καὶ Ι. Κυριαζῆ, Προϊσταμένου Ὑπηρεσίας Μονεπωλείων Ἐάνθης, ἀνέπτυξεν εἰς τοὺς συγκεντρωθέντας τοὺς σκοποὺς καὶ ἐπιδιώξεις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἐξάρας τὴν προσήλωσιν τῶν Θρακῶν, κατὰ τε τὸ παρελθὸν ὡς καὶ τὸ παρὸν, εἰς τὰ ἰδεώδη τῆς φυλῆς, καὶ εἰς τὴν Χριστιανικὴν μας Θρησκείαν, ὡς καὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν φιλεργατικότητα αὐτῶν.

Ὁμίλησεν ἐν συνεχείᾳ ὁ Καθηγητῆς κ. Ἀσημομύτης ἐκτενέστερον καὶ τέλος, ὁ Σεβασμιώτατος καὶ ὁ κ. Νομάρχης ἐχαιρέτισαν τὸ πλῆθος, ἀπευθίναντες ὡραιότατους λόγους παραινέσεων καὶ συμβουλῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, καὶ ὁ Γεωπόνος Δ)νσεως Γεωργίας Ἐάνθης καὶ ἄριστος ὑπάλληλος κ. Λασκαριδῆς, παρέσχεν συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας πρὸς τοὺς καπνοπαραγωγούς διὰ διάφορα ζητήματα καὶ ἰδίως διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ περονόσπορου.

Ἐν μέσῳ θερμῶν ἐκδηλώσεων, διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θ. Κ., ἔληξεν ἡ ὡραία αὐτὴ καὶ συγκινητικὴ τελετῆ.»

«Ἐλεύθερη Θράκη» 22.6.1966.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΝΕΑ ἘΑΝΘΗΣ ΠΡΟΙΚΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην τὸ ἀπόγευμα, τῆς 15ης τρέχοντος μηνός, εἰς τὸ χωρίον Κυψέλη τῆς Κοινότητος Ἐξοχῆς, εἰς συγκέντρωσιν πολλῶν κατοίκων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων τοῦ αὐτόθι Σχολείου, τῶν Τοπικῶν ἀρχῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ὁ Δ)τῆς τοῦ Σταθμοῦ Χωρ)κῆς κ. Κουκουράβας, ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Γραμματόπουλος, Κοινοτικοὶ Σύμβουλοι καὶ Κρατικοὶ ὑπάλληλοι, παρουσία δὲ τοῦ Σεβ)του Μητροπολίτου Ἐάνθης κ.κ. Ἀντωνίου καὶ τοῦ Νομάρχου κ. Χ. Δώδου, ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου τούτου κ. Φ. Μανουηλίδη, ἐπεδόθη ὑπὸ ἐκπροσώπου τούτου καὶ εἰσηγητοῦ τῆς τοπικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐάνθης κ. Ἀρ. Γενναδίου, δῶρον προικὸς ἐκ δρχ. 5.000 εἰς τὴν ἄπορον νεάνιδα ἐκ τοῦ χωρίου τούτου Παρασκευὴν Τσαμίδου.

Ὁ ὡς ἄνω εισηγητῆς ὅστις ἐσυνοδεύετο καὶ ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Τ. Ἐπιτροπῆς κ. κ. Ἀσημομύτη Βασ., καθηγητοῦ καὶ Ι. Κυριαζῆ Προϊσταμένου Ἱπηρεσίας Μονοπωλείων Ἐάνθης, ἀνέπτυξεν εἰς τοὺς συγκεντρωθέντας τοὺς σκοποὺς καὶ ἐπιδιώξεις τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ἑξάρας τὴν προσήλωσιν τῶν Θρακῶν, κατὰ τε τὸ παρελθὸν ὡς καὶ ἤδη, εἰς τὰ ἰδεώδη τῆς φυλῆς, καὶ εἰς τὴν Χριστιανικὴν μας Θρησκείαν, ὡς καὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν φιλεργατικότητα αὐτῶν.

Ὁμίλησεν ἐν συνεχείᾳ ὁ Καθηγητῆς κ. Ἀσημομύτης ἐκτενέστερον καὶ τέλος ὁ Σεβασμιώτατος καὶ ὁ κ. Νομάρχης ἐχαιρέτισαν τὸ πλῆθος ἀπευθύναντες ὠραιστάτους λόγους παραινέσεων καὶ συμβουλῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ καὶ ὁ Γεωπόνος Δ)νσεως Γεωργίας Ἐάνθης καὶ ἄριστος ὑπάλληλος κ. Λασκαρίδης, παρέσχεν συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας πρὸς τοὺς καπνοπαραγωγούς διὰ διάφορα ζητήματα καὶ ἰδίως διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ περονοσπόρου.

Ἐν μέσῳ θερμῶν ἐκδηλώσεων, διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θ. Κ. ἔληξεν ἡ ὥραία αὐτὴ καὶ συγκινητικὴ τελετῆ.

«Προσφυγικὸς Κόσμος» 26.6.1966.

Ἡ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΤΟΥ «ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ»

«Ἡ ἐφημερίς μας ἔχει κατ' ἐπανάληψιν εὐχαρίστως καταχωρήσει εἰς τὰς στήλας τῆς δημοσιεύματα, ἀφορῶντα τὴν ἐκδοτικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν δρασίαν τοῦ παλαιμάχου Σωματείου «Θρακικὸν Κέντρον».

Καθ' ἃ πληροφοροῦμεθα, ἡ Ὀργάνωσις αὐτῆ τῶν Θρακῶν, ἔχει μέχρι στιγμῆς διαθέσει διὰ τὴν διετὴν περίδον τοῦ 1963—1964, εἰς τὸν ἐκδοτικὸν καὶ τὸν τομέα εὐποιΐας, τὸ ποσὸν τῶν δραχ. 500.000 περίπου, κατὰ οὐσιαστικὰς δὲ προβλέψεις, διὰ τὴν διανουμένην περίδον τοῦ 1965—1966, ἔχει προγραμματίσει οἱ ὡς ἄνω σκοποὶ νὰ ἐπιτύχουν τὴν διάθεσιν ποσοῦ δραχ. 800.000 περίπου.

Ἀξίζει ἓνα μεγάλο εὖγε εἰς τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν Διοίκησιν τοῦ Σωματείου τούτου καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἀκάματον Πρόεδρόν του κ. Φ. Μανουηλίδην, ἐπὶ τριακονταετίαν βουλευτὴν καὶ κατ' ἐπανάληψιν ὑπουργόν, ὅστις μοχθεῖ πρὸς ἔστω καὶ μερικὴν ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν ἀκριτικῶν πληθυσμῶν τῆς Βορ. Ἑλλάδος. Εἰς προσεχῆ εὐκαιρίαν θὰ παραθέσαμεν κείμενα δευτέρας δημοσιεύσεως πρὸ Ἐθνικοῦ Κήρυκος Ν. Τόρκης καὶ ἐπαρχιακῶν ἐφημερίδων ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἔθνικὴν καὶ κοινωνικὴν δρασίαν.

Πλήρη εἰκόνα τῆς λειτουργίας καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου δίδει τὸ Σύγγραμμά του τὰ «Θρακικά», ὅπερ ἐκυκλοφόρησε, διὰ ἰδαπάνης πλέον τοῦ ἑνάμιου ἑκατομμυρίου δραχμῶν, 39 τόμους τῶν 300 καὶ ἄνω σελίδων. Ἦδη, ὑπὸ ἐκτύπωσιν εὐρίσκεται καὶ ὁ τεσσαρακοστὸς τόμος, ὅστις

πλήν τῆς ἐνδιαφερούσης γενικῶς ὕλης του, περιλαμβάνει καὶ ἀνέκδοτον ἐργασίαν λίαν ἐπίκαιρον «Τὰ 62 χρόνια τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου στὴν Ἀμερικήν», ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Πρωθυερέως Δημητρίου Καλλιμάχου.

Ἡ ἐφημερὶς Ἀλιεξ/πόλιεως «Ἐλεύθερη Θράκη» τῆς 23.6.1966 ἐδημοσίευσεν τὸ ἀκάτωθι, σχετικῶς μὲ τὴν ἀνακήρυξιν, τοῦ Προέδρου τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου κ. Φ. Μανουηλίδου, ὡς Ἐπιτίμου Δημότου τῆς Σαμοθράκης:

«ΤΙΜΗΤΙΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον Σαμοθράκης ἰδιὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/16/15.1966 ἀποφάσεώς του κυρωθεῖσης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 22052/17.5.1966 ποικαύτης τῆς Νομαρχίας Ἐβρου, ἀνεκήρυξεν ἐπίτιμον Δημότην τῆς Κοινότητος τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην π. Ὑπουργὸν—Βουλευτὴν Ἐβρου καὶ Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, εἰς ἐκτίμησιν πᾶν ὑπὸ τούτου προσφερθειῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὴν Σαμοθράκην παλαιότερον καὶ σήμερον».

Παραθέτομεν ἐν συνεχείᾳ ἔγγραφοι τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος Σαμοθράκης, ἔγγραφοι τῆς Νομαρχίας Ἐβρου, πρακτικὸν τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου Σαμοθράκης, ὡς καὶ ἀπάντησιν τοῦ ἡμετέρου Προέδρου κ. Φ. Μανουηλίδου ἐπὶ τῇ ἀνακήρυξει του ὡς Ἐπιτίμου Δημότου τῆς ἐν λόγῳ Κοινότητος.

Ἐπίσης ἔγγραφοι μετὰ πρακτικοῦ τοῦ Συλλόγου Γονέων καὶ Κηδεμόνων Σαμοθράκης, καθὼς καὶ ἀπάντησιν τοῦ κ. Μανουηλίδου, ἐπὶ τῇ ἀνακήρυξει του ὡς Ἐπιτίμου Προέδρου τοῦ Συλλόγου.

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΧΑΝΟΣ

Πρόεδρος Κοινότητος Σαμοθράκης

Ἐν Σαμοθράκῃ τῇ 12.6.1966

Ἀξιότιμον

κ. ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΝ

π. Ὑπουργὸν

Πρόεδρον Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν

Ἀθήνας

«Σεβαστέ μοι κ. Πρόεδρε,

Πάντοτε εἶχον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σᾶς γράψω καὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, ὡς Πρόεδρος τῆς Κοινότητος τοῦ νησιοῦ μας, διὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας πρὸς αὐτό, ὅπως τὸ ἀντελήφθην παλαιότερα, ἀλλὰ καὶ σήμερον, ὡς μέλος τῆς Διοικ. Ἐπιτροπῆς τοῦ Θρακικοῦ μας Κέντρου.

Πιστεύω ὅτι ἡ ἀναγνώρισίς, διὰ προσφερθείσας ὑπηρεσίας, εἶναι εὐλογητὴν νὰ συγκινή καὶ νὰ ἱκανοποιῇ τὸν ἄνθρωπον, πολὺ περισσότερον ἕνα πο-

λιτικόν. Ἔτσι ἐπίστευον ὅτι εἰς τὴν μακρὰν διαδρομὴν τῆς δημοσίας ζωῆς σας καὶ εἰς τὰς σχέσεις σας μὲ τὸ νησί μας, ὅσον καὶ ἂν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τούτου, κατὰ τὴν γνώμην μου, δὲν εἶχε καταβληθῆ τότε ἡ δέουσα προσπάθεια ἀξιολογήσεως τοῦ ἐνδιαφέροντός σας καὶ τοῦ κύρους σας πρὸς αὐτό, ἐπεβάλλετο ἀνάλογος ἀνταπόκρισις ἐκ μέρους τοῦ νησιᾶ μας πρὸς τὸ ἔργον σας. Καὶ ἦτο διακαὴς ἐπιθυμία μου ἡ συμπλήρωσις, ἔστω καὶ ἀργά, τοῦ κενοῦ τὸ ὁποῖον εἶχε δημιουργήσῃ ἡ παράλειψις αὕτη.

Σήμερον εὐρίσκομαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ σᾶς ἀποβάλω ἀντίγραφον τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/16/1.5.1966 ἀποφάσεως τοῦ Κοινοτικῶ Συμβουλίου καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 22052/17.5.1966 ἐγκριτικῆς ποιούτης τῆς Νομαρχίας Ἐβρου, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεκηρύχθητε ἐπίτιμος δημότης τῆς Κοινότητός μας. Χαίρω διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου τιμῶσθε ὅπως θὰ ἔπρεπε κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψητε, διὰ τῆς παρουσίας, νὰ ἐκφράσω πρὸς τοῦτο τὰς θερμὰς εὐχαριστίας ἡμοῦ καὶ τοῦ περὶ ἐμὲ Κοινοτικῶ Συμβουλίου, ἐντολῆ τοῦ ὁποίου ἐνεργῶ ἐν προκειμένῳ, διὰ τὴν ἀγάπην σας πρὸς τὸ νησί μας.

Μετὰ σεβασμοῦ
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΧΑΝΟΣ»

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΕΒΡΟΥ

Τμήμα Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως
Ἄριθ. Πρωτ. 22052.

Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει τῇ 17.5.1966

Περὶληψις: «Ἐπικύρωσις τῆς ὑπ' ἀριθ. 16)1966 ἀποφάσεως».

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κοινότητος Σαμοθράκης

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν 1) τὴν ὑπ' ἀριθ. 1249 ἐ. ἔ. ὑμετέραν ἀναφορὰν καὶ 2) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 124 τοῦ Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικῶ Κώδικος, ἀνακοινούμεν ὑμῖν ὅτι νομίμως ἐλήφθη ἡ διὰ τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς ὑμῶν ὑποβληθεῖσα ὑπ' ἀριθ. 16)1.5.1966 ἀπόφασις τοῦ Κοινοτικῶ Συμβουλίου, περὶ ἀνακηρύξεως ὡς ἐπιτίμου δημότη τοῦ κ. Φιλίππου Μανουηλίδη, τέως Ἕπουρχοῦ καὶ Βουλευτοῦ.

Ἐντολῆ Νομάρχου
Ὁ Διευθυντής
Δ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον
Ἐν Σαμοθράκῃ τῇ 28.5.1966
Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΧΑΝΟΣ

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 πρακτικοῦ τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου
Σαμοθράκης τῆς 14.5.1966

Ἐν Σαμοθράκῃ σήμερον τὴν 1ην τοῦ μηνὸς Μαΐου τοῦ ἔτους 1966 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὄραν 3ην μ.μ. ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Κοινότητος, συνήλθεν τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον εἰς συνεδρίασιν κατόπιν τῆς ἀπὸ 27.4.1966 ὑπ' ἀριθ. 1183 προσκλήσεως τοῦ Προέδρου αὐτοῦ πρὸς συζήτησιν τῶν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει θεμάτων παρόντων μελῶν αὐτοῦ τῶν 1) Μιχαὴλ Γ. Χανοῦ, 2) Βασίλ. Βασιδέκη, 3) Ἀνδρ. Δεληγιάννη, 4) Ἀθαν. Καλακίκου, 5) Ἐμ. Μαυρομαμάτη, 6) Παναγ. Βάβουρα, ἀπόντων δὲ τῶν 1) Ἰωάν. Γεωργίου, 2) Χρ. Παππᾶ καὶ 3) Χρυσ. Σαράντου.

Ἐπιτευχθείσης οὕτω νομίμου ἀπαστίας συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 93 τοῦ Ν.Α. 2888)54 «περὶ Κυρώσεως Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ Κώδικος», διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας τοῦ νομίμου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον εἰσέρχεται εἰς τὴν συζήτησιν τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ὡς κάτωθι:

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 16.

Ἀνακήρυξις ἐπιτίμου δημότου τοῦ Φιλίππου Μανουηλίδη
τέως Βουλευτοῦ καὶ Ὑπουργοῦ.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου θέτει ὑπ' ὄψει τῶν μελῶν τούτου δεῖ ὁ κ. Φίλιππος Μανουηλίδης π. Βουλευτῆς Ἑβρου καὶ Ὑπουργός, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς δημοσίας ζωῆς του, περιέβαλε τὴν νῆσον μας, ὡς γνωστόν, μὲ ἀγάπην καὶ ἐπέδειξεν ἔπιτονον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν, κατὰ τὸ δυνατόν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐκτέλεσιν μεγάλων κοινωφελῶν ἔργων διὰ τῶν ὁποίων ἡ Σαμοθράκη εἶχε εἰσελθῆ εἰς τὸ πρῶτον στάδιον ἀναπτύξεως.

Ἦδη καὶ πάλιν ὁ ὡς ἄνω, ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἰθρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, ἀπεδείχθη ἡ βάση τῆς προσφορᾶς τοῦ Σωματείου τούτου εἰς οἰκονομικὰς παροχὰς πρὸς τὴν νῆσον μας διὰ τοῦ τομέως εὐποιίας καὶ κοινωνικῆς ἀντιλήψεως συντελῶν ἀναλόγως εἰς τὴν ἄνοδον τοῦ μορφωτικοῦ κλπ. ἐπιπέδου τῶν κατοίκων.

Ἡ Κοινότης ἐκτιμῶσα τὰς ὑπηρεσίας ἄτινας προσέφερεν, ὁ ὡς ἄνω, πρὸς τὴν νῆσον μας παλαιότερον καὶ σήμερον καὶ ἀνταποκρινομένη πρὸς τὸ δημόσιον αἰσθημα τῶν κατοίκων της, πιστεῖει ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἐκδήλωσις ἀναλόγου ἐκτιμῆσεως παρὰ τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου καὶ ἐκάλεσε τοῦτο ὅπως ἀποφασίσῃ σχετικῶς.

Τὸ Συμβούλιον μετὰ διαλογικὴν συζήτησιν καὶ λαβὸν ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 85, 88, 91 καὶ 94 τοῦ ΚΛΚΝ, ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἐκτεθέντα περὶ τῶν ὁποίων ἔχει ἰδίαν ἀντίληψιν καὶ ὅτι ἀποτελεῖ ἠθικὸν θέμα διὰ τὴν Κοινότητα ἢ ἀναγνώσεις πάντων τούτων,

Ἀποφασίζει

Ἀνακηρύσσει ἐπίτιμον δημότην τῆς Κοινότητος Σαμοθράκης τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην κάτοικον Ἀθηνῶν καὶ τέως Βουλευτὴν Ἐβρου καὶ Ὑπουργὸν καὶ Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, εἰς ἐκτίμησιν τῶν, ὑπὸ τούτου, προσφερθεισῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν νῆσον παλαιότερον καὶ σήμερον, ὡς ἐν τῷ ἱστορικῷ τῆς παρουσίας ἀναφέρεται.

Ὅρίζει ὅπως:

- 1) Ἡ φωτογραφία τούτου ἀναρτηθῆ εἰς τὸ Κοινοτικὸν Κατάστημα.
- 2) Ὅπως ἀποσταλῆ εἰς τούτον ἀντίγραφον τῆς παρουσίας καὶ τοιαῦτον τῆς Νομαρχιακῆς ἐγκρίσεως καὶ
- 3) Περιλήψις τῆς παρουσίας δημοσιευθῆ διὰ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Τύπου καὶ τοῦ τοιούτου Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Ἡ παρούσα ἀπόφασις ἔλαβεν αὐξάντα ἀριθμὸν 3/16/1966.

Ἐξαντηθέντων τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως λύεται ἡ συνεδρίασις.

Ἐφ' ᾧ συνετάγη τὸ παρὸν καὶ ὑπογράφεται ὡς ἔπεται.

Ὁ Πρόεδρος
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΧΑΝΟΣ

Τὰ Μέλη
(Ὑπογραφαί)

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον
Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΧΑΝΟΣ

1826.

27ῆ Ἰουνίου 1966

Ἀξιότιμον κ. Μιχαὴλ Χανὸν Ἴατρον
Πρόεδρον τῆς Κοινότητος Σαμοθράκης

εἰς Σαμοθράκην

Φίλε Κε Πρόεδρε,

Μοῦ εἶναι δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμητὸν νὰ ἀπαντήσω κατ' ἀξίαν εἰς τοὺς ἐπαινετικὸς καὶ φιλόφρονας λόγους, μὲ τοὺς ὁποίους συνοδεύετε τὸ τιμητικὸν δι' ἐμὲ ψήφισμα τῆς Κοινότητος Σαμοθράκης καὶ τῆς παμπηφίας τῶν ἀξιοτίμων αὐτοῦ μελῶν, διὰ τῆς ἀπὸ 12 πρὸχ. ἡμετέρας ἐπιστολῆς.

Ἵστερον ἀπὸ τόσα ἔτη ἐπανέρχονται εἰς τὴν μνήμην μου ζωνταὶ ἀναμνήσεις, συνδεόμενα μὲ τὸ πρῶτον ταξιδίόν μου εἰς Σαμοθράκην, ἐν τῇ ιδιότητι μου ὡς Βουλευτοῦ Ἐβρου. Ἐγνώρισα τότε διὰ πρώτην φοράν τὸ ὠραῖον νησί σας, πατρίδα τοῦ γλυπτοῦ μεγαλουργήματος τῆς Νίκης τῆς Σαμοθράκης καὶ τῶν Καβειρίων Μυστηρίων, κατάφυτον ἀπὸ ἐλαιόδενδρα καὶ ἄλλην πλουσίαν βλάστησιν, μὲ τὰς ἱαματικὰς πηγὰς καὶ μὲ τοὺς πτωχοὺς μὲν ἀλλὰ φιλοπόνοους κατοίκους του, ὅλα αὐτὰ δὲ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐγκλημα-

τικὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν ἄνευ κἂν συγκοινωνίας νησιωτικὴν αὐτὴν ἐσχάτιαν τοῦ Νομοῦ Ἐβρου. (Κατὰ τὴν ἐπ' ὧμων ἀποβίβασίν μου ὑπὸ δύο καλῶν φίλων τοῦ λιμένος, ἠκούσθη ὁ ἕτερος ψυθιριζῶν: «νὰ τὸν βουτήξουμε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἢ σκάλα;»). Ἡ εὐγενὴς ἐκδήλωσις τοῦ Κοινοτικοῦ σας Συμβουλίου μοῦ ἐδημιούργησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν καὶ ζωηρὰν συγκίνησιν. Ἀτυχῶς, ἐλέγχων τὸν ἑαυτὸν μου, εὐρίσκω ὅτι δὲν ἔκαμα ὅσα ἔπρεπε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βουλευτικῆς μου θητείας. Αἱ κρατικαὶ ὁμῶς τότε περιστάσεις ἦσαν λίαν στενόχωροι, δὲν ἐχορηγοῦντο μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν πιστώσεις καὶ ἑκατομμύρια ὅπως σήμερον, ἔστω καὶ μὲ δάνεια, παρὰ τὴν οικονομικὴν χρεωκοπίαν, ἣτις μᾶς ἠπέλησεν ἐσχάτως. Ἀναγνωρίζω συνεπῶς ὅτι δὲν ἔκαμα εἰς τὸ παρελθόν, εἰς τὸ ἀκέραιον τὸ καθήκον μου ἀέναντι τῆς νήσου σας, ἴσως διότι, ὡς κατ' ἐπανάληψιν Ἐπουργὸς ἤμην ὑποχρεωμένος νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ γενικώτερα τῆς Χώρας ζητήματα. Εἶναι εὐτύχημα ὅτι τώρα πού ἀπὸ ἐτῶν ἀπεσύρθη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς κατορθῶν διὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, οὕτινος ἀπὸ 40ετίας εἶμαι μόνιμος Πρόεδρος, νὰ ἐπανορθῶν, ἐν μέρει ἔστω, τὰς ὑποχρεώσεις μου, ἐκ τῶν ὀσπίων, εἰς μὲν τὸν ἐκδοτικὸν τομέα περιελάβομεν εἰς ἀρκετοὺς Τόμους τῶν «Θρακικῶν» περὶ Σαμοθράκης, ἰδίᾳ δὲ περὶ Καθειρίων, ἥδη δὲ ἀπὸ πενταετίας ἀσχολοῦμαι μὲ τὸν τομέα φιλανθρωπίας καὶ ἔχω ἐπιτύχει νὰ αὐξήσω τὰς χορηγίας τοῦ Σωματείου μας εἰς τὸ πολλαπλάσιον διὰ τὰς ἐφηρεϊνὰς χορηγίας.

Μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς μνησθῆναι καὶ ἐκ φιλοτίμων κατοίκων, ἀρίστων δὲ πατριωτῶν νήσου σας, θὰ μοῦ εἶναι πάντοτε ζωηροτάτη. Ἐφ' ὅσον δὲ θὰ εὐρίσκωμαι ἐν τῇ ζωῇ καὶ θὰ διαθέτω τὴν σημερινὴν ἐπάροκειαν μέσων, πρέπει νὰ εἴσθε ὅλοι σας πεπεισμένοι ὅτι δὲν θὰ λησμονήσω τὰς κατ' ἀνάγκην παραλείψεις τοῦ παρελθόντος καὶ θὰ καταβάλλω πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα μὲ ὄλας μου τὰς δυνάμεις φανῶ χρήσιμος εἰς τὴν νήσον σας, ἣτις ἐμφανίζει ἀπὸ ὄλας τὰς ἑλληνικὰς νήσους, ἴσως καὶ λόγῳ τῆς τοποθετήσεώς της, τὴν μείζονα, εἰς βάρος τοῦ τόπου, ἐγκατάλειψιν.

Μὲ τὴν διαβεβαίωσιν αὐτὴν παρακαλῶ ὑμᾶς, κ. Πρόεδρε, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου, καθὼς καὶ ὅλους τοὺς συμπατριώτας Σαμοθράκης, νὰ δεχθῆτε τὰς θεράμεις μου εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀνακηρύξιν μου ὡς Ἐπιτίμου Δημότου τῆς Κοινοτήτός σας, εἰς ἣν εὐχομαι ὅπως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν σας ἐπιτύχῃ ἀνωτέραν εὐημερίαν καὶ πρόοδον.

Διατελῶ μετὰ φιλικωτάτων χαίρετισμῶν καὶ ἰδιαίτερας ἐκτιμήσεως,

(Ἦπ. Φ. ΜΑΝΟΥΘΑΙΔΗΣ)

Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου—τ. Βουλευτὴς καὶ Ἐπουργός

ΣΤΑΛΟΓΟΣ
ΓΟΝΕΩΝ & ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ
ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Ἄρθ. πρωτ. 24.

Ἐν Σαμοθράκῃ τῇ 30 Μαΐου 1966

Πρὸς τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην
Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν
τέως Βουλευτὴν καὶ Ὑπουργόν,

Εἰς Ἀθήνας

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ πέμψωμεν ὑμῖν συνημμένως, ἀπόσπασμα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7/1.5.1966 πρακτικοῦ συνεδριάσεως Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου γονέων & κηδεμόνων Γυμνασίου Σαμοθράκῃς εἰς ἐλάχιστον δεῖγμα ἐκτιμήσεως τῶν πρὸς τὴν μαθητιώσαν νεολαίαν τῆς νήσου μας ὑπηρεσιῶν σας καὶ νὰ παρακαλέσωμεν διὰ τὴν ἀποστολὴν ἀνωλόγου φωτογραφίας Σας διὰ τὰ περαιοτέρω.

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΕΛΟΣ
(Ἱερεὺς)

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΗΛΙΑΣ ΨΑΘΑΣ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο Ν ἀριθ. 7.

Συνεδριάσεως Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου
Γονέων καὶ Κηδεμόνων Γυμνασίου Σαμοθράκῃς

Ἐν Σαμοθράκῃ καὶ ἐν τῷ κεντρικῷ διδασκηρίῳ τοῦ Γυμνασίου, σήμερον τὴν 1ην τοῦ μηνὸς Μαΐου 1966 ἔτους, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 9ην μ.μ. τῇ προσκλήσει τοῦ Προέδρου καὶ Γεν. Γραμματεῶς συνήλθον τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ὡς ἄνω Συλλόγου εἰς συνεδρίαν, πρὸς συζήτησιν καὶ λήψιν ἀποφάσεως ἐπὶ τῶν κάτωθι θεμάτων:

1ον.

2ον. Ἐκφρασις εὐχαριστιῶν εἰς Θρακικὸν Κέντρον Ἀθηνῶν καὶ ἀνακήρυξις τοῦ Προέδρου αὐτοῦ κ. Φιλίππου Μανουηλίδη εἰς ἐπίτιμον Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου μας.

3ον.

4ον.

5ον.

Παρέστησαν: Οἱ 1) Παναγιώτης Γιαννέλος (Ἱερεὺς) Πρόεδρος, 2) Ἡλίας Ψαθᾶς, Γεν. Γραμματεὺς, 3) Λαζανδρέας Εὐάγγελος, Ταμίας καὶ 4) Τασσανῆς Γεώργιος, 5) Συναῶς Γεώργιος, 6) Παπανακολαίου Βασίλειος, 7) Μπουμπορέλης Θεολόγος, 7) Χαλκιάς Δούκας, μέλη.

Οὕτω ἐν ἀπαρτία εὐρισκομένου τοῦ Συμβουλίου καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου αὐτοῦ, Παναγ. Γιαννέλου (ιερέως), εἰσέρχεται εἰς τὴν συζήτησιν τῶν κατὰ σειρὰν θεμάτων:

Θέμα 1ον.

Θέμα 2ον. Ἐπὶ τοῦ 2ου θεμάτος ὁ Πρόεδρος εἰσηγούμενος ἐκθέτει εἰς τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τὰ κάτωθι:

Ὡς γνωστὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1964 συνεστήθη εἰς τὴν νῆσον μας τοπικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Θρακικῶ Κέντρου Ἀθηνῶν. Πρόεδρος τοῦ Σωματείου τούτου εἶναι ὁ γνωστὸς εἰς ὄλους μας κ. Φίλιππος Μανουηλίδης διατελέσας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν Βουλευτὴς Ἑβρου καὶ Ὑπουργός.

Ὁ σύλλογός μας γνωρίζει ὅτι ὁ ὡς ἄνω δὲν παρέλευσεν εὐκαιρίαν ἐκδηλώσεως θερμότητος ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν νῆσον μας παλαιότερον καὶ σήμερον. Ἦδη ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ιδιότητά του ὡς Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου ἀπεδείχθη πολύτιμος συμπαρωσιτάτης τῆς Σαμοθράκης καὶ διὰ τῶν εὐνοϊκῶν εἰσηγήσεών του συνετέλεσεν εἰς τὴν παροχὴν ἀναλόγου ἀριθμοῦ βραβείσεων τοῦ Σωματείου τούτου πρὸς τοὺς ἀποφοίτους τοῦ Γυμνασίου—Λυκείου τῆς νήσου μας, οἱ ὅποιοι προέρχονται ἀπὸ πτωχὰς οἰκογενεῖας ἀγροτῶν καὶ ἔργατῶν. Διὰ τὴν βράβεισιν τούτων τοῦ τομῆος εὐποιίας, ὁ ὁποῖος ἰδιαίτερος χαρακτηρίζει τὸ Ἐθνικὸν καὶ Κοινωνικὸν ἔργον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου διὰ τὸν ἐκπολιτισμὸν τῆς Θράκης μας, προσεκλήθη τὸ ἐνδιαφέρον διακρίσεως μεταξὺ τῶν μαθητῶν καὶ κατέστη ἐντονωτέρα ἢ ἔφεσις τούτων πρὸς μάθησιν.

Φρονοῦμεν ὅτι ὁ Σύλλογός μας δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀδιάφορος πρὸς τὸ ἀθορύβως συντελεσθὲν ἔργον τοῦ κ. Μανουηλίδη καὶ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως ἐκφράσωμεν πρὸς αὐτὸν τὰ αἰσθήματα τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου μας.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου ἀκοῦσαν πάντα τὰ ἀνωτέρω, καὶ μετὰ διαλογικὴν συζήτησιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁμοφώνως ἀνεγνωρίσθη ἡ πολύπλευρος προσφορὰ ὑπηρεσιῶν τοῦ κ. Μανουηλίδη διὰ τὴν ἀνέγερσιν σχολικῶν κτιρίων κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πτωχῶν βραβευσμένων μαθητῶν τῆς νήσου,

Ἀ π ο φ α σ ῖ ζ ε ι

Ἀνακηρύσσει τὸν κ. ΦΙΛΙΠΠΙΟΝ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΝ τέως Βουλευτὴν Ἑβρου καὶ Ὑπουργὸν κάτοικον Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, «ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ», τοῦ Συλλόγου, ὡς ἐλάχιστον δεῖγμα ἐκτιμήσεως τῶν ὑπηρεσιῶν του διὰ τῶν ὁποίων, παλαιότερον καὶ σήμερον, συνετέλεσεν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ἀναπτύξεως τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῆς μαθητικῆς νεολαίας Σαμοθράκης καὶ δρῶντι ὅπως ἡ φωτογραφία Του ἀναρτηθῇ εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου. Ἀντίγραφον τῆς πα-

ρούσης αποστολή εις τούτον και διερμηνευθή προς αὐτὸν ἢ ἔκφρασις τῶν θεριῶν εὐχαριστιῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Θέμα 3ον.

Θέμα 4ον.

Θέμα 5ον.

Ἐφ' ᾧ συνετάχθη τὸ παρὸν πρακτικὸν καὶ υπογράφεται ὡς ἔπεται:

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΕΛΟΣ

ΗΛΙΑΣ ΨΑΘΑΣ

Τὰ Μέλη: Ε. Λαζανδρέας, Γ. Ταρτανῆς, Γ. Συναῖς, Β. Παπανικολάου,
Θ. Μπουντορέλης, Δ. Χαλκιᾶς.

Ἄκριβὲς ἀπόσπασμα

Ἐν Σαμοθράκῃ τῇ 30 Μαΐου 1966

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΕΛΟΣ

ΗΛΙΑΣ ΨΑΘΑΣ

1813.

7η Ἰουνίου 1966

Πρὸς τὸν Σύλλογον Γονέων καὶ Κηδεμόνων
Γυμνασίου Σαμοθράκης

Εἰς Σαμοθράκην

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐλάβαμεν τὴν ἐπιστολήν σας ἀπὸ 30.5.1966 μετὰ τοῦ συνημμένου πρακτικοῦ καὶ παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε τόσοσιν ἡμεῖς ὅσον καὶ τὸ Διοικητικὸν σας Συμβούλιον, τὰς θεριὰς μας εὐχαριστίας διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ ἡμετέρου Προέδρου κ. Φ. Μανουηλίδου ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ καθ' ἡμᾶς Σωματείου.

Ὁ κ. Μανουηλίδης λέγει ὅτι μὲ τὴν πτωχὴν καὶ ἄνευ συγκοινωνιῶν ἐγκαταλειμμένην ὠραίαν νῆσον σας Σαμοθράκην, τὸν συνδέουν παλαιοὶ δεσμοὶ φιλίας καὶ συνεργασίας καὶ πρέπει νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι πᾶσα εὐγενὴς ἐκδήλωσις σας τὸν συγκινεῖ καὶ ἐνισχύει τὰς προσπάθειάς του, εἰς τὸ νὰ βοηθῇ τὴν νῆσον σας, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ Θ. Κέντρου.

Ταῦτα ἐλπίζομεν νὰ πληροφορηθῆτε καὶ παρὰ τῆς τοπικῆς σας ἐπιτροπῆς, διὰ τῆς ὁποίας προγραμματίζονται καὶ ἐγκρίνονται ὅλα τὰ θέματα τὰ ἀφορῶντα τὴν Σαμοθράκην.

Ἐπὶ ταύτοις,

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

(Ἰπ. Φ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ)

Πρόεδρος τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου

Σ Η Μ Ε Ι Ω Μ Α

A)	Ἐξεδόθησαν καὶ ἐκυκλοφόρησαν οἱ 38ος καὶ 39ος Τόμοι τοῦ Συγγράμματος τὰ «Θρακικά»	
B)	Ἦδη ἐπίκειται ἡ κυκλοφορία καὶ τοῦ 40οῦ Τόμου. Ἦτοι τρία βιβλία δαπάνης δρχ.	120.000
Γ)	Ἀνετυπώθησαν διὰ φωτογραφήσεως 8 ἐξαντληθέντες Τόμοι ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν «Θρακικῶν» δρχ.	120.000
Φ Ι Λ Α Ν Θ Ρ Ω Π Ι Κ Ο Σ Τ Ο Μ Ε Υ Σ		
A)	Ἀπὸ τοῦ 1963 μέχρι τέλους 1964 τὸ Θρακικὸν Κέντρον διέθεσε δι' ἔργα εὐποιίας ἦτοι προικοδοτήσεις, βραβεύσεις καὶ διαφόρους ἄλλας φιλανθρωπικὰς ἐνισχύσεις τὸ ποσὸν τῶν δρχ.	377.500
B)	Ἀπὸ τοῦ 1965 μέχρις Αὐγούστου 1966 διετέθη διὰ τὰς ἄνω περιπτώσεις εὐποιίας τὸ ποσὸν τῶν δρχ.	317.500
Σύνολον δρχ.		935.000

Ἦτοι διετέθη μέχρι τοῦδε, ἀπὸ τοῦ 1963, διὰ τὸν ἐκδοτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν τομέα τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 935.000, αἱ προβλέψεις μας δὲ διὰ τὴν τρέχουσαν διετίαν 1965—1966, παρὰ τὰς γενικὰς κρατικὰς δυσχερείας, βάσει θετικῶν ἐξασφαλισθέντων δεδομένων, εἶναι ὅτι, αἱ χορηγίαι αὗται θὰ διπλασιασθοῦν κατὰ τὴν διανοσμένην διετίαν, δι' ἀμφοτέρους τοὺς τομεῖς ἐκδοτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν.

Ἡ τοιαύτη ἐν γένει δρᾶσις τοῦ Σωματείου ἔχει προγραμματισθῆ ἵνα συνεχισθῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Τὰ μέλη τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον ἀνέρχονται μέχρι τοῦδε εἰς 720 τὸν ἀριθμὸν, μὲ συνεχιζομένης καθημερινῶς νέας ἐγγραφάς.

Ἐκ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον

Ἀθῆναι Αὐγούστος 1966

«Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Φεβρουαρίου 1966

Α' ΟΔΗΓΗΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Πρὸς τὰς Τοπικὰς Ἐπαρχιακὰς Ἐπιτροπὰς
διὰ τῶν ἐπικεφαλῆς ἐκάστης Εἰσηγητῶν

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἔτους 1966 ἀπευθύνομεν πρὸς ἅπαντα τὰ ἐν

Ἀθήναις μέλη καὶ τὰ τῶν Ἐπαρχιακῶν Ἐπιτροπῶν, ἐγκαρδίους εὐχὰς ὑπὲρ ὑγείας καὶ εὐδοσίας τοῦ κοινοῦ μας ἔργου.

Προτάσσομεν μίαν σύντομον ἀνακεφαλαίωσιν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως μέχρι σήμερον, ἵνα μὴ λησμονῆται κατὰ ποῖον τρόπον ἠνδρώθη καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν σημερινήν του περιωπὴν τὸ Θρακικὸν Κέντρον.

Ὡς εἰς τὴν τελευταίαν λογοδοσίαν, δημοσιευομένην εἰς τὸν 39ον Τόμον τῶν «Θρακικῶν», ἀναφέρεται, εὐάρυθμοι συμπολίται, θερμαινόμενοι ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῶν πρὸς τὴν πατρίδα μας Θράκην, διὰ συνεχοῦς καὶ ἀκαταπονήτου ἐργασίας, ἄνευ θορύβου καὶ αὐτοδιαφημίσεων, δαπανῶντες καὶ ἐξ ἰδίων μὲ τὸ πασίγνωστον κύρος καὶ τὴν ἀνωτερότητά των, ἐπέτυχον νὰ φθάσουν εἰς τὰ σημερινὰ ἐπιτεύγματα ἀναγνωρισθέντα πανηγυρικῶς κατὰ τὴν Πενικήν μας Συνέλευσιν. Ὁ ἀρχικὸς ἐκδοτικὸς σκοπὸς τοῦ Συγγράμματός μας τὰ «Θρακικά» ὄχι μόνον παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, διὰ τῆς κυκλοφορίας 40 Τόμων καὶ σημαντικωτάτης δαπάνης, ἐβραβεύθη καὶ ἀνεγνωρίσθη παρὰ πάντων, ἀλλὰ καὶ ἐχάραξε ζηλευτὴν ἐπίδοσιν πρωτοπορείας μεταξὺ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ τόπου μας. Ἡ ἀπληστος, ἐν τούτοις, ἐπιθυμία τῶν ὀλιγίστων ἢ εὐαρίθμων Θρακῶν τῆς πρωτεύουσῆς ὅπως βοηθήσουν τοὺς παραμεθορίους κυρίως, ἐγκαταλελειμένους πτωχοτάτους συμπολίτας, μᾶς ὤθησεν εἰς τολμηρὰν καὶ δισεπίτευκτον σκέψιν τῆς ἐπεκτάσεώς μας, παραλλήλως πρὸς τὸν ἐκδοτικὸν καὶ εἰς τοιῆσα εὐποιίας. Ἐτολμήσαμεν λοιπὸν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1963 τὴν ὀργάνωσιν καὶ θεμελίωσιν μιᾶς νέας φιλανθρωπικῆς ἐπιδιώξεως. Δὲν ἀποκρύπτομεν ὅτι συνηγήσαμεν δυσχερείας καὶ μᾶς ἐκυριάρχουν ἐνδοκισμοὶ περὶ τῆς τυχὸν ἀποτυχίας. Εὐτυχῶς αἱ εὐχαὶ τῶν εὐεργετουμένων ἀπόρων συμπατριωτῶν μας, ἢ πρόθυμος συναντίληψις φίλων Ἵπουργῶν, ἀνεξαρτήτως ἀποχρώσεων, μετὰ προθυμίας ἐπικουρησάντων, παρὰ τὰς οικονομικὰς κρατικὰς δυσχερείας, συνάμα δὲ ἡ φιλότιμος καὶ φιλόπρονος ἐργασία τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιτροπῶν, τῶν πλαισιουμένων ἀπὸ τὰ ὑπερογκωθέντα 600 μέλη μας, ὅλοι αὐτοὶ οἱ εὐγενεῖς συνεργάται, μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ νικήσωμεν εἰς τὸν πρῶτον γῦρον καὶ νὰ ἀναγγείλωμεν μὲ ὑπερήφανον ἱκανοποίησιν, κατὰ τὴν ἐλεγχθεῖσαν περιόδον τῆς διετίας, ὅτι διεθέσαμεν, δι' ἡμιφωτέρους πρὸς τοιμῆς, ποσὸν δραχμῶν πεντακοσίων χιλιάδων (500.000), σύμφωνα μὲ τὸν ἰσολογισμὸν. Πρὸς πάντας τοὺς ὡς ἄνω συνεργάτας ἀπευθύνομεν θερμὰς καὶ εὐγνώμονας εὐχαριστίας. Τὸ δίκαιον ἅμως ἐπιβάλλει νὰ ἐξάρωμεν ἰδιαιτέρως τοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιτροπῶν, ἀγαπητοὺς καὶ ἀξίους συνεργάτας κ. κ. Α. Γεννάδιον καὶ Δ. Μανάκαν τῶν Νομῶν Σάνθης καὶ Ἐβρου, οἵτινες δὲν ἐφείσθησαν κόπων καὶ θυσιῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου ἔργου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀγαπητὸν τῆς Σαμοθράκης οὐρανόπεμπτον παράγοντα κ. Γ. Λενοῦδιαν, ὅστις εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ ἀπομονωμένην πτωχὴν νησίδα του, κατώρθωσε νὰ ἐγγράψῃ 55 (προσεχῶς 70) μέλη καὶ νὰ θεω-

ρῆται γενικῶς ὁ ἀγαθὸς πρωτοπόρος καὶ συντελεστὴς πάσης φροντίδος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του.

Καὶ τώρα ἄς διμλήσωμεν διὰ τὴν διανομὴν διαιτη περιόδου. Αἱ ἀνησυχίαι μας εὐλογον ἦτο νὰ ἦσαν σοβαρώτεροι μὲ τὴν μείζονα οἰκονομικὴν κρίσιν τοῦ 1965. Τὸ πραγματοποιηθὲν ὅμως ἔργον ἦτο ὁ καλλίτερος εἰσηγητὴς διὰ τὴν νέαν πορείαν καὶ δυνάμεθα μετὰ πεποιθήσεως νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι τὰ αὐτὰ εὐόαινα ἀποτελέσματα θὰ ἐπιτευχθοῦν καὶ διὰ τὴν διανομὴν διαιτην. Ἐὰν μάλιστα αἱ προσπάθειαι μας μέχρι λήξεως τοῦ 1966 ἀποδώσουν κάτι μεγαλύτερον, τότε πιθανόν νὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὄσπ' ἡ ζωνρὰ παλαιά μας ἐπιθυμία ἐπεκτάσεως τῶν βραβεύσεων, ἐκτὸς τῶν Λυκείων καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων δημοτικῆς ἐκπαυδεύσεως τῶν χωρίων. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, ὡς καὶ ἡ λογοδοσία μας ἀνέφερε, θὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τῆς στατιστικῆς, ἣν ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἀποστείλουν τὸ ταχύτερον αἱ ἐπιτροπαὶ μας τῶν δύο Νομῶν, περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἅτινα λειτουργοῦν εἰς τὰς Κοινότητας τῶν περιφερειῶν των, μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν ἐκάστου.

Ἦδη εἰσερχόμενα εἰς τὰς γνωστὰς ὁδηγίας, αἵτινες θὰ τηρηθοῦν αὐστηρῶς καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐξαιρέσεως ἢ παρεκλύσεως. Τοῦτο ἐὰν θέλωμεν νὰ συνεχισθῆ τὸ μέχρι τοῦδε καρποφόρον ἔργον τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον καὶ ἵνα ἀποφεύγωνται παρεξηγήσεις ἢ οἰαδήποτε ἄσκοπος συζήτησις καὶ ἀλληλογραφία.

1) Ὡς βάσις διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν μᾶς ἐπαρχιακῆς ἐπιτροπῆς, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἐγγραφὴ ἀσυζητητέι, κατ' ἐλάχιστον ὄριον 30 μελῶν, μὲ ἄμεσον καταβολὴν τῆς ἀπὸ ἐτῶν μὴ ἀύξηθείσης ἐτησίως συνδρομῆς.

2) Τὰ μέλη καταβάλλουν ἐτησίως ἴδρχ. 60 (σὺν ἴδρχ. 10 ἐφ' ἅπαξ δικάϊωμα ἐγγραφῆς), δικαιούνται δὲ κατὰ τὴν ἐγγραφὴν των νὰ λαμβάνουν καὶ ἓνα Τόμον, ἐκ διαφόρων ἐκδόσεων «Θρακικῶν», διπλοσίας καὶ ἄνω σήμερον ἀξίας ἀπὸ τὴν συνδρομὴν των. Ἀναλαμβάνουν διὰ τοῦτο τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐγγράφουν ἓνα ἀκόμη μέλος.

3) Αἱ συνδρομαὶ πρέπει νὰ εἰσπράττωνται κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον ἐκάστης ἐτησίως χρήσεως πὸ ἀργότερον.

4) Μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν συνδρομῶν καὶ πάσης ἐκκρεμότητος, ἐντὸς πάλιν τοῦ πρώτου ἐξαμήνου τῆς χρήσεως, αἱ τοπικαὶ ἐπιτροπαὶ ὑποβάλλουν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Διοίκησιν τὰς αἰτήσεις μὲ τὰς ἐγκριτικὰς ὑπογραφὰς τῶν Ἱερέων καὶ Προέδρων Κοινοτήτων, ὡς καὶ τὰ πρακτικὰ προγραμματισμοῦ των, μετὰ τῶν λοιπῶν δικαιολογητικῶν προικοδοτήσεων, βραβεύσεων κλπ. ἐνισχύσεων, ἅτινα ἔχουν προηγουμένως ἐλεγχθῆ ἀπὸ ἀξιοπιστοὺς πηγὰς τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ Δ/σις τοῦ Σωματείου ἐλέγχει καὶ αὐτὴ τὰ ὑποβαλλόμενα δικαιολογητικὰ καὶ δάσει τῶν γενικῶν κριτηρίων ἀποφασίζει ἀναλόγως, ἐγκρίνει δὲ καὶ γνωστοποιεῖ τὰς ἀποφάσεις της, ἀποστέλλουσα σινάμα τὰ δι' ἐκάστην περίπτωσιν ἀναλογοῦντα ποσά, ἅτινα παραδί-

δονται παρὰ τῶν εισηγητῶν εἰς τοὺς δικαιούχους, ἔναντι ἀποδείξεως τῶν εἰσπράξεως. Διὰ τὰς προικοδοτήσεις, ἐκτὸς τῶν ἄλλων γνωστῶν πιστοποιητικῶν, ἀπαιτεῖται καὶ ἡ προσκόμισις ληξιαρχικῆς πράξεως γάμου.

5) Ἡ ἀξία τῆς ἐξ 28 βιβλίων σειρᾶς τῶν «Θρακικῶν» ἀνέρχεται σήμερον εἰς δραχ. 4.200, εἰς ἐκτάκτους ἄμως περιστάσεις προμηθείας διὰ Δημοσίας βιβλιοθήκας Δήμους ἢ Κοινότητας, βιβλιοθήκας πνευματικῶν Σωματείων καὶ εὐαγῶν ἰδρυμάτων, καθ' ὑπόδειξιν τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν, ἡ τιμὴ ὑποβιβάζεται εἰς τὸ ἥμισυ.

6) Αἱ ἐπιτροπαὶ ἐπιμελοῦνται διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ὕλης, ἵνα αὕτη ἐὰν κριθῆ καταλλήλος, περιληφθῆ εἰς τὰς προσεχεῖς ἐκδόσεις τοῦ Συγγράμματος. Οἱ συγγραφεῖς ἀμείβονται ἀναλόγως τῆς ἀξίας περιεχομένων καὶ ἀριθμοῦ σελίδων κατ' ἔγκρισιν τῆς Διοικήσεως.

7) Ἐπιτροπὴ ἐκ 30 μελῶν, καταβάλλουσα ἐτησίως δραχ. 1.800 διὰ συνδρομίας, ἔχει δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ μίαν προικοδοτήσιν ἐκ δραχ. 5.000, μίαν θράβεισιν ἐκ δραχ. 2.000, ἀναλόγως τῶν Λυκειῶν, μαζὶ δὲ μὲ ἐκτάκτους ἐνισχύσεις διαφόρων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ὑποδείξει Μητροπολιτῶν ἢ ἄλλων ἀξιοπίστων παραγόντων, ἐχόντων ἀνάγκην ἰδιωτῶν, πιστοποιουμένης ἀναπηρίας ἢ ἀσθενείας, καὶ κατ' ἔγκρισίν τῆς, μέχρι ποσοῦ δραχ. 10.000 περίπου.

Ἡ αὔξησις τῶν τακτικῶν μελῶν εἶναι ἐπιβεβλημένη διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν καταδεικνύει τὸ κῦρος τοῦ Σωματείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ὑπαρξιν ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῶν φιλανθρώπων Θρακῶν καὶ φίλων των, διὰ τοὺς πάσχοντας ἀδελφούς μας. Ἐὰν ἡ ἐπιτροπὴ διπλασιάσῃ ἢ τριπλασιάσῃ τὰ μέλη τῆς ἀνάλογοι θὰ εἶναι καὶ αἱ χορηγίαι, πάντοτε δὲ μὲ τὴν ἰδίαν διαδικασίαν ἐλέγχου καὶ ἐγκρίσεως. Δεδομένου ὅτι ἡ ἀσήμαντος συνδρομὴ τῶν 60 δραχ. εἶναι συμβολικὴ καὶ οὐχὶ μεγάλη ἐπιβάρυνσις (τὸ Σωματεῖον διετήρησε τὰς συνδρομὰς εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον παρὰ τὰς γενικὰς αὐξήσεις), νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη Θραξ συναισθανόμενος καὶ ἔχων κατανοήσιν τῆς ἀφελείας τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου, ὅστις νὰ μὴ ἀποτελῆ μέλος αὐτοῦ. Αὕτη ἄλλως τε εἶναι καὶ ἡ ἔννοια τῆς συμβολικῆς συμμετοχῆς. Τὰ εἰσπραττόμενα ἐτησίως ποσὰ ἀπλῶν συνδρομῶν κατ' οὐδένα λόγον καλύπτουν τὰ γενικὰ ἔξοδα γραφείου, εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων συμβάλλουν Θραῖκες καὶ μὴ ἄξιοι εὐχαριστιῶν, ἄνω τῶν 40 τακτικοὶ ἐτήσιοι δωρηταί, πρέπει δὲ νὰ καταβληθῇ γενικὴ προσπάθεια αὐξήσεώς των μεταξὺ τῶν εὐπάρων.

Κατὰ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Ὀκτωβρίου 1965 ἀνεγνωρίσθη παρὰ πάντων τῶν συμμετασχόντων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων πᾶν ἐπαρχιῶν, τὸ ἐπιτελούμενον ἐθνικοπατριωτικὸν ἔργον. Τὰ Ἐπιτροπεία καὶ οἱ συνεργαζόμενοι μεθ' ἡμῶν Ὀργανισμοί, συνεργαταὶ καὶ πολῦτοι φίλοι, τονίζουν ὅτι τὰ συντελούμενα εἶναι πραγματικῶν θαῦμα. Συμπέρασμα: Ἡ νίκη ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτευγμάτων εἶναι καταφανής, ἀνάγκη ὁμῶς εἰς τὸ μέλλον ἡ νίκη αὕτη νὰ μετατραπῇ εἰς θρίαμβον. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἐργασία καὶ πάλιν ἐργα-

σία. Ζωντανὸν ἐνδιαφέρον τῶν Θρακῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν Θρακῶν. Στιβαρὰ δικαίησις, ἀμεμπτος καὶ αὐστηρῶς ἐλεγχόμενη διαχείρησις, ἀνιδιοτέλεια καὶ οὐδεμία χαριστική ἐνέργεια, κυρίως δὲ οἱ ἐπικεφαλῆς εὐρισκόμενοι, προθύμως νὰ συνεισφέρουν καὶ ἐξ ἰδίων καὶ νὰ προσπαθοῦν διὰ τὴν αὔξησιν τῶν τακτικῶν μελῶν καὶ τῶν δωρητῶν, ὡς καὶ τῶν εὐπόρων φίλων τῶν Θρακῶν. Ἐὰν ὅλα αὐτὰ τηρηθοῦν ἡμεῖς ἐγγυόμεθα διὰ τὸ μέλλον καὶ ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν ἢ ἐγγυήσις μας αὕτη νὰ παρουσιάσῃ ἀπόλυτον φερεγγυότητα.

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. Εἰσηγηταὶ ὅπως μᾶς γνωρίσουν ἐγγράφως τὴν παραλαβὴν τῆς παρουσίας, νὰ μὴ καθυστερήσῃ δὲ πέραν τοῦ ἑξαμήνου ἢ τακτοποιήσις τῶν ὑποχρεώσεων των καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν δικαιολογητικῶν καὶ τῶν πρακτικῶν προγραμματισμοῦ, ἵνα μὴ εὗρεθοῦν, μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς ἄνω προθεσμίας, πρὸ ἀρνήσεως, συνεπείᾳ ἑξαντιλήσεως τῶν διατεθησομένων κονδυλίων.

Ἐκ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου»

Ἀθῆναι, Μάιος 1966

Β' ΟΔΗΓΗΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν τῶν τοπικῶν Ἐπαρχιακῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου καὶ μηχανισμὸς τρόπου προικοδοτήσεων, βραβεύσεων κλπ. ἐνισχύσεων ἀγαθοεργῶν Σωματείων καὶ φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων.

1) Ὡς βάσις διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν μιᾶς τοπικῆς ἐπαρχιακῆς ἐπιτροπῆς, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἐγγραφὴ 30 μελῶν ἀσχέτως φύλλον.

2) Τὰ μέλη καταβάλλουν καθ' ἑκάστον ἔτος δοχ. 60 (σὺν δοχ. 10 ἐφ' ἅπαξ δικαίωμα ἐγγραφῆς), (ἡ ἐτησίᾳ συνδρομὴ ἀπὸ ἐτῶν παραμένει ἀμετάβλητος) καὶ λαμβάνουν κατὰ τὴν ἐγγραφὴν των ἀνὰ ἓνα Τόμον ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν «Θρακικῶν» ἐφ' ἅπαξ, ἀναλόγως τῆς ἐκάστοτε ἀξίας αὐτῶν.

3) Ἐπικεφαλῆς ἐκάστης ἐπιτροπῆς εὐρίσκειται εἰς Εἰσηγητῆς, ὅστις μετὰ 3—5 μελῶν ἐπιμελεῖται τὴν εἰσπραξίν των συνδρομῶν, ἐντὸς τοῦ πρώτου ἑξαμήνου ἐκάστης ἐτησίᾳ χρήσεως, καθὼς καὶ τῆς ὑποβολῆς τῶν δικαιολογητικῶν προικοδοτήσεων, βραβεύσεων κλπ. ἐνισχύσεων.

4) Τὰ δικαιολογητικὰ τῶν προικοδοτήσεων εἶναι τὰ ἐξῆς: α) Αἴτησις τῆς ἐνδιαφερομένης ἢ τῆς οἰκογενείας της πρὸς τὸν Ἱερέα καὶ τὸν Πρόεδρον Κοινότητος ἐκάστου χωρίου, εἰς ὃ ὑπάγεται, ἐξ ἧς νὰ ἐμφαίνεται ὅτι αὕτη εἶναι ἐγκατεστημένη εἰς τὸ χωρίον, εἶναι ἀπὸ ἐτῶν μνηστευμένη, τελείως πτωχὴ καὶ ἠθικὴ καὶ ὅτι πρόκειται νὰ πελῆσῃ, βοηθούσης καὶ τῆς προικοδοτήσεως, συντόμως τὸν γάμον της. β) Πιστοποιητικὸν τοῦ Ἱερέως τοῦ χωρίου καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος περὶ τοῦ ἠθους τῆς ὑποψηφίας, τῆς πενίας καὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τῆς ἰδίας καὶ τῆς οἰκογενείας της. γ) Πιστοποιη-

τικὸν ἀπορίας τοῦ Κέντρου Κοινωνικῆς Προνοίας. δ) Πιστοποιητικὸν Κοινωνικῶν Φρονημάτων καὶ ε) Πᾶν οἰονδήποτε στοιχεῖον συνηγοροῦν εἰς τὴν προικοδοτήσιν.

5) Αἱ βραβεύσεις χορηγοῦνται εἰς τὸ τέλος ἐκάστης σχολικῆς περιόδου, εἰς τοὺς τελειοφοίτους τῶν κρατικῶν Λυκείων, διακριθέντας διὰ τὴν πρωτοπορείαν των εἰς τὰ μαθήματα. Οὗτοι ὑποδεικνύονται παρὰ τῶν κατὰ τόπους Λυκειαρχῶν, με προσωπικὸν ὑπογραφομένον ἐπικεφαλῆς καὶ παρ' αὐτῶν καὶ παρὰ τοῦ Καθηγητικῆς Συλλόγου ἐκάστου Λυκείου.

6) Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω δύο περιπτώσεων, ὅταν ὑπάρχουν ἀνεγνωρισμένα ἀγαθοεργὰ Σωματεῖα, με βεβαιώσεις Μητροπολιτῶν ἢ ἄλλων τοπικῶν παραγόντων καὶ ἀρχῶν καὶ με ἀναγνώρισιν τῆς κοινῆς γνώμης ὅτι ἀσκοῦν ἔργον ἐξαιρετικῶς ἀφέλιμον, με ὑπόδειξιν τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς, χορηγῆται ποσὸν τι ἐνισχύσεως, ἀναλόγως τοῦ πόπου καὶ τῆς εὐρύτητος δράσεώς των.

7) Τὰ δικαιολογητικὰ καὶτὰ ὑποβάλλονται εἰς τὴν τοπικὴν ἐπιτροπὴν ἥτις ἐν συνεδριάσει, κατόπιν καὶ ἰδικῆς τῆς προσωπικῆς ἐνημερώσεως, ἐγκρίνει τὰ ὑποβληθέντα ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει καὶ τὰ διαβιβάζει, πρὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου ἑξαμήνου ἐκάστης χρήσεως, πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Θερακικὸν Κέντρον με κατ'ἀλληλον πρακτικὸν τῆς, ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ Εἰσηγητοῦ καὶ τῶν 3 — 5 μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς. Τὸ Θερακικὸν Κέντρον κρίνει τελεσιδίκως, ἐν ὅψει καὶ τῶν οικονομικῶν δυνατοτήτων του καὶ ἀποφασίζει τὴν ἔγκρισιν τοῦ συνόλου ἢ μέρους τῶν προτεινομένων. Μετὰ τὴν ὡς ἄνω λεπτομερῆ διαδικασίαν, ἀποστέλλονται τὰ ἐγκρινόμενα ποσά, ἥτοι δι' ἐκάστην προικοδοτήσιν δραχ. 5.000 καὶ δι' ἐκάστην βράβεισιν δραχ. 2.000, εἰς τὸν Εἰσηγητὴν, ὅστις φροντίζει τὰ τῆς παραδόσεως εἰς τοὺς δικαιούχους, ἐναντι ἀποδείξεῶν των εἰσπράξεως. Διὰ τὰς προικοδοτήσεις ἀπαιτεῖται καὶ ἡ προισκόμισις ληξιαρχικῆς πράξεως γάμου. (Εἰς περίπτωσιν ἐπιτοπίου μεταβάσεως κατὰ τὰς προικοδοτήσεις, δεόν νὰ κρατοῦνται ἀπὸ τὰς δραχ. 5.000 πρὸς κάλυψιν τυχόν ἐξόδων δραχ. 100).

8) Τὰ μέλη τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν δύνανται νὰ εἶναι ἄρρενες καὶ θήλειαι, κάτοικοι τῆς Β. Ἑλλάδος, Θεῶνες ἢ φίλοι τῶν Θερακῶν, τὰ ἐγκρινόμενα ὅμως ποσὰ διατίθενται ἀποκλειστικῶς διὰ Θεράκας.

Π α ρ ἄ δ ε ι γ μ α :

9) Οὕτω τὰ μέλη μιᾶς ἐπιτροπῆς καταβάλλοντα ἑτησίως 30 X 60 δραχ. 1.800 διὰ συνδρομᾶς, δικαιοῦνται νὰ λαμβάνουν μίαν προικοδοτήσιν, ἐκ δραχ. 5.000, μίαν βράβεισιν δραχ. 2.000 καὶ διαφόρους ἄλλας ἐνισχύσεις μέχρι ποσοῦ δραχ. 10.000 ἑτησίως.

10) Αἱ χορηγίαι τοῦ Θερακικοῦ Κέντρου δίδονται ἀναλόγως τῶν μελῶν ἐκάστης ἐπιτροπῆς. Ἐὰν μία ἐπιτροπὴ διπλασιάσῃ ἢ τριπλασιάσῃ τὰ μέλη τῆς, τότε θὰ λάβῃ ἐνισχύσεις εἰς τὸ διπλάσιον ἢ τριπλάσιον. Ἐὰν ὑπάρχουν ὅμως ἐπιτραταί, ὧν τὰ μέλη θὰ ὑπερβοῦν τὰ 100 τότε δικαιοῦνται νὰ λάβουν

2—3 προικοδοτήσεις πλέον τῶν κεκανονισμένων, ἐὰν δὲ τὰ μέλη ὑπερβοῦν τὰ 200, αἱ ἐπὶ πλέον προικοδοτήσεις ἀνέρχονται εἰς 5—6 καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Τὸ παράδειγμα τῶν ὡς ἄνω ἀριθμῶν καταδεικνύει ὅτι ἡ ἐγγραφή μελῶν μὲ τὸ ἀσήμενον, ἀμετακίνητον ἐξηκοντάδραχμον ἐτησίως, ἔχει συμβολικὴν σημασίαν καὶ βοηθεῖ τὴν πλήρη ἐνημέρωσιν καὶ καλὴν λειτουργίαν τῶν χορηγιῶν, δημιουργεῖ δὲ καὶ ἠθικὴν ἱκανοποίησιν καὶ ἐντύπωσιν πρὸς μεῖζονα εὐόδωσιν τῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν.

Ἐκ τοῦ Γραφείου τοῦ ΘΡΑΚΙΚΟῦ ΚΕΝΤΡΟῦ»

ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΑΡΤΣΕΩΣ 1924

Ἀριθ. πρωτ. 122.

Βροντάδος Χίου 1966

Πρὸς τὸ «Θρακικὸν Κέντρον»

Ἀθήνας

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι ἀπὸ 41 ἐτῶν λειτουργεῖ ὁ Φίλοπρόδος Ὀμιλος Βροντάδου—Χίου, ὅστις ὡς σκοπὸν ἔχει τάξει τὴν ὄσκησιν φιλαλληλίας καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς πόλεώς μας.

Ἐπειδὴ ἐπληροφορήθημεν τὴν ἀξιέπαινον πατριωτικὴν δρασίμωσιν τοῦ «Θρακικοῦ Κέντρον», ἥτις συνίσταται εἰς τὴν ἐκδοσιν καὶ κυκλοφορίαν 38 τόμων τοῦ Ἱστορικοῦ, Ἐπιστημονικοῦ καὶ Λαογραφικοῦ Συγγράμματός σας τὰ «Θρακικά», καθὼς καὶ εἰς τὴν διὰ παντὸς τρόπον, ἥτοι προικοδότησιν, θράβευσιν κλπ. ἐνίσχυσιν τῶν ἐχόντων ἀνάγκην συμπατριωτῶν σας Θρακῶν καὶ ἐπειδὴ εἰς Χίον εὐρίσκονται ἐγκατεστημένοι πρόσφυγες Θρακῆς συμπατριῶται σας, σᾶς παρακαλοῦμεν θερμῶς, ὅπως μαζί μὲ τὰς ἄλλας ὁμοίας χορηγίας σας, ἔχετε τὴν καλωσύνην νὰ συνδράμητε τὸ ὑπὸ τοῦ Σωματείου μας ἐπιτελούμενον ἔργον φιλαλληλίας δι' ἑνὸς ποσοῦ κατὰ τὴν ὑμετέραν κρίσιν. Θὰ σᾶς εἴμεθα ἐπιπροσθέτως εὐγνώμονες ἂν ἠθέλατε νὰ μᾶς χορηγήσητε, πρὸς πλουτισμὸν τῆς Δανευστικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ὀμίλου, ἀντίτυπον τοῦ ἐκδιδομένου ὑφ' ὑμῶν συγγράμματός τὸ ὁποῖον θὰ πεθῆ πρὸς μελέτην τόσον τῶν Χίων λογίων ὅσον καὶ τῶν Θρακῶν.

Ἐπειδὴ ἡ ὑπὸ ἴδρυσιν Τοπικῆ Ἐπιτροπῆ Χίου δὲν κατηρτίσθη εἰσεῖτι, τὴν παροῦσαν αἰτησίμωσιν νὰ εὐφραστοῦνται νὰ ἐνίσχυσουν διὰ τῆς ἐγκρίσεως καὶ ὑπογραφῆς των, τόσον ὁ Πρωτοσύγκελλος Χίου, ὅσον καὶ οἱ δύο βουλευταὶ Χίου κ. κ. Νικ. Ζορμπᾶς καὶ Ἰσιδ. Μαυριδόγλου.

Σᾶς ἐκφράζομεν τὰς ἐκ τῶν προτέρων εὐχαριστίας μας καὶ

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1924

Ἀριθ. πρωτ. 128.

Βροντάδος Χίου 1966

Πρὸς τὸ «Θρακιζὸν Κέντρον»

Ἀθήνας

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Διὰ τῆς ἀπὸ 2.6.65 ἐπιστολῆς μας εἶχουμεν ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ «Θρακιζοῦ Κέντρον» εἰς τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖται ὑπὸ τοῦ Φιλοπροόδου Ὀμίλου Βροντάδου.

Ἡ ἄμεσος ἀνταπόκρισίς σας εἰς τὴν αἰτησίαν μας αὐτὴν διὰ τῆς χορηγήσεως τοῦ ποσοῦ τῶν 5.000 δραχμῶν μᾶς συνεκίνησεν βαθύτατα καὶ μᾶς ἔδωσεν τὴν χαρὰν ὅτι ἀναγνωρίζετε τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀμίλου μας ἐπιτελούμενον κοινωνικὸν ἔργον. Διὰ τοῦτον σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ δεχθῆτε τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας μας καὶ τὰς εὐχὰς μας διὰ τὴν πρόοδον καὶ εὐδωσίαν τῶν ἐργασιῶν καὶ πῶν σκοπῶν τοῦ ὑμετέρου Κέντρον.

Ἔχουμεν ἐπίσης τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀναγγείλωμεν ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Φιλοπροόδου Ὀμίλου Βροντάδου εἰς τὴν συνεδριάσειν τῆς 5ης τρέχοντος ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως ὅπως ἀνωκηρυχθῆ τὸ «Θρακιζὸν Κέντρον» Μέγας Ἐνεργέτης αὐτοῦ καὶ ὅπως ἀναγραφῆ τοῦτο χρυσοῖς γράμμασι εἰς τὴν πρὸς τοῦτο ἀνηρτημένην πλάκα τῶν Μεγάλων Ἐνεργετῶν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ὀμίλου.

Σᾶς ἀποστέλλομεν καὶ σχετικὴν ἀπόδειξιν εἰσπράξεως τοῦ χορηγηθέντος ποσοῦ.

Ἄφροῦ ἐκφράσωμεν καὶ πάλιν τὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας πρὸς τὸν Ὀμιλὸν μας,

Διατελοῦμεν μετὰ πλείστης τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος
Γ. ΚΑΜΙΤΣΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Α. ΜΠΙΟΥΡΝΙΑΣ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ὨΡΑ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΣ 4065 ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΘΡΑΚΙΚΩΝ»

Ὡς ἀνεκοινώθη ἀπὸ Ραδιοφώνου τὴν μεσημβρίαν τῆς 22ας Αὐγούστου 1966 ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Στέφ. Στεφανόπουλος ἐδέχθη τὸν κ. Φίλιππον Μανουηλίδην, ἀπὸ τεσσαρακονταετίας Πρόεδρον τοῦ Θρακιζοῦ Κέντρον καὶ τ. Ὑπουργόν, ὅστις ἐξέφρασεν εὐχαριστίας τῶν παραμεθορίων πτωχῶν Θρακῶν διὰ τὸ ὑπὲρ αὐτῶν εὐγενὲς ἐνδιαφέρον. Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔδωσεν ἐντολήν ἐπισπεύσεως τῆς βραβεύσεως ἀπόρων καὶ ἐπιμελῶν μαθητῶν τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως σχολείων τῶν χωρίων.

Σημείωσις Συντάξεως

Τὰ πρωτότυπα τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων εὐρίσκονται εἰς τὰ γραφεῖα μας εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ἐνδιαφερομένου.

Ἐκλιποῦσαι Θρακικαὶ Φυσιογνομίαι

Ἵποτίθεται ὅτι καὶ οἱ Θράκες εἶναι φθαρτοί. Ἔχει συνεπῶς ὑποχρέωσιν τὸ Θρακικὸν Κέντρον γιὰ ὅσους φεύγουν ἀπὸ τὸν ἐδῶ κόσμον νὰ γράφῃ μερικὰς λέξεις ἀναλόγως τῶν πατριωτικῶν καὶ ἐθνικῶν ὑπηρεσιῶν των καὶ νὰ ἐξυμνῇ τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν φροντίδα των διὰ τὴν πατρίδα μας Θράκην. Παραθέτομεν κατωτέρω τὰς φωτογραφίας μετὰ βιογραφιῶν δύο διακεκριμένων συμπολιτῶν μας.

ΖΩΗ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ — ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ

Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν Ζωὴν Βλαχοπούλου—Πολεμικοῦ διότι ἡ ἀποθανοῦσα διεκρίθη καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πολυετοῦς ὑπηρεσίας της ὄχι μόνον εἰς τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ Σωματεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα κατεῖχεν ἐξαιρετικὴν θέσιν. Τὸ παρατιθέμενον κατωτέρω βιογραφικὸν σημεῖωμα μᾶς ἐστὼλη παρὰ τῆς θυγατρὸς της Ἀσπασίας Πολεμικοῦ, ἣτις στοργικῶς καὶ μὲ αὐτοθυσίαν τὴν περιέθαλψε μέχρι τῆς τελευταίας της στιγμῆς. Τὸ Θρακικὸν Κέντρον τιμᾷ τὴν μνήμην της, διότι ἡ θανοῦσα συγκατελλέγετο μετὰ τῶν ἐξαιρετικῶν διδασκαλισσῶν καὶ παιδαγωγῶν τῆς ἐποχῆς της:

«Ἡ Ζωὴ Βλαχοπούλου—Πολεμικοῦ ἐγεννήθη εἰς Ἀδριανούπολιν τὸ 1878 καὶ ἀπεβίωσεν εἰς Ρόδον τὸ 1966. Γονεῖς της: Γεώργιος Βλαχόπουλος καὶ Ἀσπασία Χαζηρθασάνη. Τὰ ἐγκύρια μαθήματα ἤκουσεν εἰς τὴν γενέτειράν της, μετὰ δὲ ταῦτα ἐστὼλη εἰς Κων/πολιν ὅπου ἐτελείωσε τὸ Γυμνάσιον καὶ Διδασκαλεῖον εἰς τὸ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον, λαβοῦσα τὸ πτυχίον της μὲ βαθμὸν ἄριστα. Ἐν συνεχείᾳ ἤρχισεν ἐργαζομένη, κατ' ἀρχὰς εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ κατόπι εἰς Ἐπιβάτας. Ἐν ἔτει 1909 ἡ Κοινότης τῆς νήσου Ρόδου διὰ τοῦ τότε Μητροπολίτου της, ὅστις ἐξεηρτάτο ὅπως καὶ τώρα ἀπὸ τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην νὰ τῆς ἀποστείλῃ ἱκανὴν διδασκάλισσαν πτυχιούχον διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὸ ἀνώτερον Παρθεναγωγεῖον τῆς πόλεως Ρόδου. Ὁ Πατριάρχης ἐζήτησε τὴν γνώμην τῆς Διευθυντρίας τοῦ Ζαπτείου Εὐθάλιας Ἀδάμ, ἡ ὁποία ὑπέδειξεν ὡς τὸ μόνον κατάλληλον πρόσωπον τὴν πρώτην μαθήτριάν της Ζωὴν Βλαχοπούλου. Ἔτσι ἔρχεται διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν τουρκοκρατομένην Ρόδον ὅπου ἔμελλε νὰ ἐγκατασταθῇ ὀριστικῶς καὶ νὰ ζῆσῃ 57 ὁλόκληρα χρόνια. Παραλλήλως μὲ

τὰ σχολικά της καθήκοντα, βλέπouσα ὅτι ἡ κοινωνικὴ πρόνοια ἦτο τότε ἀνύπαρκτος, ἴδρουσε, παρὰ τὰς μυριάς ἀντιδράσεις, τῶν Ροδίων ἰδία γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ συνόλω των σχεδὸν ἦσαν ὑπανάπτυκτοι, τὸ γυναικεῖον Σωματεῖον «Ἐργάνη Ἀθηνᾶ», τοῦ ὁποῦ προήδρευεν ἐπὶ 25ετίαν. Σκοπὸς τοῦ Σωματείου ἦτο ἡ δωρεὰν παροχὴ βιβλίων, γραφικῆς ὕλης καὶ ἐνδυμάτων σχολικῶν εἰς τὰ ἄπορα κορίτσια, τὰ ὁποῖα μετέβαινον εἰς τὸ σχολεῖον μὲ ξυλοπάπουτσα ἢ καὶ ξυπόλητα τελείως, καὶ ἡ ἐκμάθησις χειροτεχνίας καὶ ἀργότερον πατητουργίας (μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ὅταν ἦλθαν πρόσφυγες γνωρίζουσαι τὴν τέχνην αὐτὴν) πρὸς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα τῶν πτωχῶν νεανίδων. Τὸ 1913 ὑπανδρεύθη τὸν συνιδιοκτῆτην καὶ συνδιευθυντὴν τῆς δισεβδομαδιαίας ἐφημερίδος «Νέα Ρόδος» Ἐμμανουὴλ Πολεμικὸν καὶ ἤρχισε συνεργαζομένη καὶ εἰς τὴν ἐφημερίδα δι' ἄρθρον της καὶ διηγημάτων κοινωνικοῦ περιεχομένου. Ἐξετιμᾶτο ἰδιαίτερος ὑφ' ὅλης τῆς Ροδιακῆς κοινωνίας διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ δραστηριότητά της, διὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν δυναμικότητά της. Κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατεῖαν, παρὰ τὰς πολλαπλὰς οἰκογενειακὰς ἀσχολίας της καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν μικρῶν τέκνων της ὠργάνωσε συνεργεῖα διὰ τὴν κατασκευὴν μαλλίνων εἰδῶν διὰ τοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ μαχημένους στρατιώτας, οὗτω δὲ δεκάδες σάκκοι ἐστάλησαν εἰς τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ μέσῳ τοῦ ἐνταῦθα Ἑλλήν. Προξενείου. Διὰ τὴν ὄλην κοινωνικὴν της δράσιν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἐνοσμάτωσιν τῆς Ρόδου μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἐτιμήθη, μόνη γυναῖκα εἰς Δωδεκάνησον, ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Παύλου, μὲ τὸν Χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Φοίνικος.

Σημείωσις Συντάξεως

Εἰς τὸν 39ον Τόμον ἐγράψαμεν διὰ 5 ἐξαιρετικούς Ἑλληνας, οἵτινες ἐδειξαν ἀγάπην πρὸς τὸ Θρακικὸν Κέντρον. Ἐξ αὐτῶν αἱ ἐρίτιμοι Κυραὶ Αἰκατ. Σοφ. Βενιζέλου καὶ Μαρία Γ. Σίμου μόλις ἔλαβον τὸν ἄνω Τόμον, ἠὲχαρίστησαν τηλεφωνικῶς, δι' ἐπιστολῆς της δὲ ἡ Δνὶς Ἀλεξάνδρα Πούμπουρα. Τῶν ἄλλων δύο ἀναμένεται πάντοτε ἢ κατὰ τύπους εὐχαριστήριος ἐκδήλωσις.

EMMANOÛHA ΔΟΥΛΑΣ

Ὅσα καὶ ἂν γράψῃ κανεὶς διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν τῆς τότε πρωτεύουσας τῆς Θράκης Ἀδριανουπόλεως, ὁ Ἐμμανουὴλ Δουλάς, θὰ εἶναι κατώτερα τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς ἐξαιρετικῆς ἀρχοντικῆς περιωπῆς του. Τὸ ὄνομα Δουλά ἦτο γνωστὸν εἰς ὀλόκληρον τὴν Θράκην, εἰς δὲ τὴν Ἀδριανούπολιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς της

κατέλαβεν εἰς τὴν κοινωνίαν της μεταξὺ τῶν ξένων καὶ ἐντοπίων μίαν περιβλεπτοῦν κοινωνικὴν θέσιν, ἣν θὰ ἐζήλευον ὅλοι οἱ Θράκες. Ἀριστοκράτης τὸ ἦθος καὶ τὴν μόρφωσιν ταξιδεύσας κατ' ἐπανάληψιν εἰς Ἑσπερίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, μὲ χιοῦμορ ἀνεξάντλητον καὶ ἀνωτέραν κοινωνικὴν θέσιν, διήνυσεν ὀλόκληρον τὸ βίον διατηρῶν τὰς καλλιτέρας φιλικὰς γνωριμίας μὲ τοὺς ὁμογενεῖς ὀλοκλήρου τῆς Θράκης καὶ ἰδίᾳ τῆς Κων/πόλεως, προσεκάλει δὲ εἰς τὴν ἀρχοντικὴν του ἔπαυλιν τοῦ Καραγάτς ὅλους τοὺς ξένους Προξένους καὶ ταξειδιώτας τῆς Ἀδρ/πόλεως, θαυμαζόμενος διὰ τὴν φιλόφρονα φιλοξενίαν του. Ἦτο καλὸς οἰκογενειάρχης καὶ κατέγινε μὲ τὴν ἀνωτέραν μόρφωσιν ὄλων τῶν τέκνων του, ἡ θυγάτηρ του δὲ ἀξιοτίμος Κα Μαρία Τιρρῆ Ἰατροῦ μᾶς ἀπέστειλε κατὰ παράκλησίν μας τὸ κάτωθι βιογραφικὸν σημείωμα ὕπερ παραθέτομεν. Ἡ μνήμη τοῦ ἐκλεκτοῦ μας φίλου Μανώλη Δουλά θὰ μείνῃ πάντοτε ζωηρὰ καὶ ἀγαπητή.

«Ἐμμανουὴλ Στ. Δουλάς» (1859—1935). Ἐγενήθη ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἐσπούδασε γεωπόνος εἰς Montpellier τῆς Γαλλίας. Ἀσχοληθεὶς μὲ πρακτικὰς ἐργασίας, διεκρίθη διὰ τὴν πλουσίαν κοινωνικὴν καὶ πατριωτικὴν δρασίαν του διωχθεὶς παλλάκις ὑπὸ πᾶν Βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων. Διετέλεσε τὸ 1920 ἐν Κομοτηνῇ μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς διασυμμαχικῆς Θράκης μὲ Πρόεδρον τὸν Στρατηγὸν Charjov».

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
Τὸ Δημόσιον Ὁρολόγιον τοῦ Διδυμοτείου

Τὸ δημόσιον Ὁρολόγιον τῆς πόλεως Διδυμοτείου δεικνύει τὰς ὥρας ἀπὸ μιᾶς μόνον πλευρᾶς, τῆς ἐστραμμένης πρὸς τὴν κεντρικὴν πλατείαν καὶ τὴν καὶ πέραν κατερχομένην ὁδόν, ἣ ὁποία, μὲ ὀλίγην κάμψιν εἰς δύο σημεῖα, ἄγει πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν. Εἶναι ἐγκατεστημένον ἐπὶ λιθίνου τετραγώνου πύργου. Ὁ πύργος, εἰς τὸ ὕψος αὐτοῦ, ἔχει ἐστηριγμένον, ἐπὶ τεσσάρων στύλων, καὶ καλυπτόμενον ὑπὸ λαμαρίνας, θόλον, κάτωθεν τοῦ ὁποίου κρέματα, προσδεδεμένος, ὁ κώδων τοῦ Ὁρολογίου, ὅμοιος πρὸς κώδωνα Ἐκκλησίας. Ἡ λειτουργία τοῦ Ὁρολογίου κανονίζεται, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ πύργου, διὰ βαρυθίων, παλαιῶ συστήματος, καθ' ἑβδομάδα, ὑπὸ τινος τῶν Ὁρολογοποιῶν τοῦ Διδυμοτείου, ὅστις φροντίζει καὶ διὰ τὰς, τυχόν, βλάβας του, ἀμειβόμενος ὑπὸ τοῦ Δήμου Διδυμοτείου. Ὁ πύργος εἶναι ἐκτισμένος ἔμπροσθεν τῆς ἄνω πλευρᾶς τῆς οἰκίας Ἀθανασίου Καζακίδου καὶ πρὸς τὰ κάτω τῆς πύλης Καστρόπορτες. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἐπιδιορθώθη ἡ στέγη τοῦ θόλου, βλαβεῖσα ὑπὸ ἰσχυρᾶς θυέλλης.

Πρὸ ἐνὸς αἰῶνος, καὶ πλέον, τὸ κτίριον ἦτο ξύλινον, ἄγνωστον πότε, κατὰ πρῶτον κτισθέν, καὶ εὗρισκετο πρὸς τὰ κάτω, εἰς τὸ μέρος, ἐνθα εἶναι ἡ ἰδιόκτητος παλαιὰ καὶ μικρὰ οἰκία τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος, ἡ συνηγομένη μετ' αὐτῆς παλαιὰ οἰκία τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀγκάπ Κουζοντζιάν, καὶ οἱ ὅπισθεν οἰκίαι τῆς λεγομένης «Τραγουδίστρας», τῶν Χατζηπουλιδῶν, κλπ., ὅπως μᾶς ἔλεγον οἱ μακαρῖται, ἤδη, γέροντες Μαριγῶ Σιναπίδαινα, Κεθόρκ Παπαζιάν, καὶ ἄλλοι. Ὁ δὲ Ἀριστείδης Δελόγκας ἔλεγεν, ὅτι τὸ κτίριον τοῦ Ὁρολογίου ἦτο μᾶλλον μεταξὺ τῆς οἰκίας τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος καὶ τῆς διπλῆς ἀπέναντι οἰκίας τῶν Καζακιδῶν, ἦτοι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν μικροῦ καὶ ἀνωμάλου δρόμου. Διότι, προσέθετεν, ἐνεθιμείτο ἐκεῖ καὶ ἐρείπια αὐτοῦ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐπὶ τοῦ βραχίωδου ἐκείνου ἰδρόμου διακρίνονται, καὶ τώρα, ἀκόμη, ἴχνη καὶ σημεῖα παλαιότερων οἰκοδομῶν. Ἀλλά, μήπως δὲν εὗρισκονται ἐρείπια φανερά, ἢ δυσδιάκριτα, πανταχοῦ, σχεδόν, πῦ Διδυμοτείου! Φαίνεται, ὅμως, ὁ δρόμος ἐκεῖνος ἦτο ἄλλοτε στενωτέρως, τὸ δὲ ἐν λόγῳ κτίριον, ἐν μέρει, μόνον, προεξετείνετο καὶ εἰς τὸν χῶρον ἐκεῖνον, μέχρι τοῦ παλαιοῦ δρόμου.

Τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο ξύλινον κτίριον τοῦ Ὁρολογίου ἐκρημνίσθη, ἢ, ἴσως, ἐκάη, καθὼς ἔλεγεν ὁ Δελόγκας, κατὰ τινα μεγάλην πυρκαϊάν, ἐκραγεῖσαν τὸ 1854. Καὶ ὁ Παπαζιάν μᾶς εἶχεν ἀναφέρει περὶ πυρκαϊᾶς, εἰς τὴν περιοχὴν

ἐκείνην, χωρὶς νὰ κάμῃ λόγον περὶ χρονολογίας. Τὸ νέον καὶ μέχρι τοῦδε διατηρούμενον κτίριον, δηλαδὴ ὁ πύργος τοῦ ὠρολογίου, ἐκτίσθη τὸ 1869. Καθὼς μᾶς διηγείτο ἡ Μ. Σιναπίδαινα, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀνοικοδομηθῇ τὸ ὠρολόγιον, ὁ τοῦρκος Χότζας (ιερεὺς) «ἔσφαξε ἀρνὶ στὰ θεμέλιά του». Ἡ Μαριγῶ ἦτο τότε ἀρραβωνιασμένη, ἡ δὲ μητέρα τῆς «φιληνάδα» τῆς κόρης τοῦ «Ἄζουντάρ μπέη», δηλαδὴ τοῦ φρουράχου τῆς Ἀκροπόλεως (1). Ὁ πάππος τῆς Κωνσταντίνος, ὁ ἐπιλεγόμενος «Γιαρῆμ Διμότειχα», δηλαδὴ «Μισὸ Διμότειχο», ὡς πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς, φίλος δὲ τοῦ φρουράρχου, ἔλαβε μέρος ἐνεργόν. Ἡ Σιναπίδαινα προσέθετε: «Γιὰ νὰ χτίσουν ξανὰ τὸ ρολοῖ, μαζεύτηκαν ὁ πασᾶς (2), ὁ καημακάμης (3), ὁ χότζας, ὁ κωδῆς (4), ὁ Γιαρῆμ Διμότειχα, καὶ ἄλλοι τρανοί. Ἀκούστηκε, τότε ἡ γνώμη τοῦ παπποῦ μου Γιαρῆμ Διμότειχα, νὰ κάνουν τὸ ρολοῖ ψηλότερα (πεῖδ ἐπάνω), ἐκεῖ, πού εἶναι τώρα, γιὰ νὰ φαίνεται στὸν κόσμον». Κατὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ Νικόλαος Κινίδης, ὁ Χαράλαμπος Τσίλικας ἦτο εἷς τῶν μαστόρων, οἱ ὅποιοι ἔκτισαν τὸ κτίριον. Ἡ μεταφορὰ, δέ, καὶ ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ὠρολογίου εἶχε γίνῃ ὑπὸ Ἱταλῶν τεχνιτῶν.

Τὸ ὠρολόγιον εἶναι τῆς γνωστῆς παλαιᾶς μάρκας «Πριόλ» τοῦ Γεωργίου Πριόλ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, δέ, τῆς ὑπὸ Ἱταλῶν ἐγκαταστάσεως ἐκείνης, ἐφάλλοντο ὑπὸ τῶν ἰδικῶν μας ἐργατῶν οἱ ἑξῆς στίχοι, κειρωνικῶς, διὰ τοὺς μακαρονοφάγους Ἱταλοὺς:

Τζώρτζη Πριόλ,
Χτύπα τὴν καμπάνα.
Νὰ κατεβοῦν οἱ φράγμοι (5)
Νὰ φᾶνε μακαρόνια,
Μὲ τὰ χρυσᾶ περόνια!

Μία περιπέτεια τοῦ Γεωργίου Λαμπάκη ἐν Διδυμοτείχῳ

Εἶχον μεταβῆ εἰς Διδυμότειχον, διὰ πρώτην φοράν, καὶ παρέμεινα εἰς τὴν Ἱερὰν Μητροπόλιν, ὡς μαθητῆς τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τὸ σχολικὸν ἔτος 1901—1902. Ἦτο θέρος καὶ ὁ Μητροπολίτης Διδυ-

1) Ἀρχιμ. Νικολάου Βαφείδου. «Αἱ ἐκκλησίαι Διδυμοτείχου» εἰς «Θρακικά», 1940, τόμος 13ος, καὶ ἄλλαχοῦ.

2) Πρόκειται, ἴσως, περὶ στρατιωτικοῦ διοικητικοῦ τοῦ Διδυμοτείχου, ἔχοντος τὸν βαθμὸν τοῦ Πασᾶ.

3) Ὑποδιοικητῆς, δηλαδὴ ἑπαρχος.

4) Ἱεροδίκης.

5) Ἐπνοοῦνται οἱ Ἱταλοὶ. Κατὰ τὴν πηλαιοτέραν ἐποχὴν, ὅλοι οἱ εὐρωπαῖοι ἐλέγοντο, ὡς γνωστὸν, Φράγμοι.

μοτείχου, ὁ αἰμίμηστος Φιλάρετος Βαφείδης, περιώδευεν ἀνά τὴν ἐπαρχίαν του.

Ἐτυχε, μίαν νύκτα, νὰ ἔλθῃ εἰς Διδυμότειχον ὁ Γεώργιος Λαμπάκης, ἰκόνγιτο. Ἦτο, ὡς γνωστόν, διαπρεπὴς βυζαντινολόγος, ἔφορος Ἀρχαιοτήτων, ἰδρυτῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ Γραμματεὺς τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀφίξεώς του ἦτο, θεβαίως, νὰ ἐξετάσῃ τὰς ἀρχαιότητας τῆς ἀρχαίας καὶ ἱστορικῆς πόλεως Διδυμοτείχου.

Ἐν τῇ μητροπόλει παρέμενον, τότε, ἔκτος ἐμοῦ, ὁ ἰδιαιτερος φροντιστὴς τοῦ Μητροπολίτου Λάζαρος Ἀναστασιάδης, ὁ Διάκονος Ἀθανάσιος Παπᾶ Σταύρου (Διακοθανάσης), εἰς τῶν δύο ὑπαλλήλων Ἀριστείδης Τεκτονίδης καὶ ἡ γραῖα μαγεύρισα Κοκκώνα Ἀγγέλου. Ὅλοι οὗτοι εἶναι, ἦδη, μακαρίζται, καθὼς, θεβαίως, καὶ ὁ γηραιός, τότε, Λαμπάκης.

Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἀπέχει ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως ἐν τέταρτον τῆς ὥρας. Οἱ ταξειδιῶται καὶ ὅσοι εἶχον ἀνάγκην δι' ἐμπορικὸς λόγους, ἢ ἠθελον νὰ κάμουν περίπατον, ἀνῆρχοντο καὶ κατήρχοντο, ἔκτος τῶν πεζοπορούντων, μὲ τὰ ἰδιότυπα μόνιπλα, τὰ λεγόμενα «μπριτζκες».

Ὁ Λαμπάκης, μόλις κατῆλθεν ἐκ τῆς ἀμαξοστοιχίας καὶ εἶδε τοὺς ἐν πῶ σταθμῷ εὐρεθέντας ταξειδιῶτας καὶ λοιπούς, ὁμογενεῖς καὶ Τούρκους, Ἑβραίους καὶ Ἀρμενίους, φρεσοφοροῦντας ὄλους, ἐτρομοκρατήθη. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ, ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἦσαν Ἕλληνες καὶ ὠμίλου ἑλληνιστί.

Εἰς τὸν σταθμὸν εἶχεν εὐρεθῆ καὶ ὁ Λ. Ἀναστασιάδης μὲ τὸν στενὸν του φίλον ἱατρὸν Κυριᾶκον Σχιζαν. Ὁ Σχιζας θὰ τὸν ἐγνώριζεν, ἴσως, καὶ θὰ τὸν ἀνεγνώρισε, διότι εἶχε σπουδάσει ἐν Ἀθήναις. Δὲν εἶχεν, ὅμως, ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τοῦ Λαμπάκη. Ὁ δὲ Ἀναστασιάδης, καὶ ἂν, ἀκόμη, εἶχε πληροφορηθῆ, ἱεροκυφίως, ὅτι θὰ ἤρχετο ὁ Λαμπάκης, δὲν ἔδωσε καμμίαν γνωριμίαν καὶ δὲν τὸν ὑπεδέχθη. Ὅπωςδήποτε, οἱ δύο ἀχώριστοι φίλοι, δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸν παραλάβουν καὶ νὰ τὸν φιλοξενήσουν ἐν τῇ Μητροπόλει. Καί, λοιπόν, «τρεχάλα», ἢ «ἀμαξηρόν», ἐπανῆλθον, ἀμέσως, εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀπεσύρθησαν, ἕκαστος, εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ Λαμπάκης, βλέπων, ἐν τῷ μεταξύ, ὅτι ἐφευγον ὄλοι, καὶ ἀπεμακρύνοντο οἱ μπριτζκες, ἠναγκάσθη, ἐπὶ τέλους, νὰ ἀποταθῆ εἰς τὸν μόνον ἐναπομείναντα ἀμαξηλάτην, ὁ ὁποῖος τὸν ὠμίλησεν εἰς τὴν γλῶσσάν του, διότι ἦτο ὁμογενής, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι. Ἀνῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐφοβεῖτο, μὴ γνωσθῆ ἢ ταυτάτης του καὶ συλληφθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ὁ ἀμαξηλάτης τὸν κατεβίβασεν ἔμπροσθεν ἑνὸς καφενεῖου - χανίου τῆς οἰκογενείας Τζανόγλου, εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ Μπαλῆκ Μπαζάρ, πρὸς τὰ ἄνω τῶν θρειπίων τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Διότι αἱ ἀμαξαι, συνήθως, δὲν ἀνῆρχοντο τὸν ὑπερθεὶν βραχάδην, στενὸν, καὶ ἀνώμαλον, δρόμον πρὸς τὴν Μητρόπολιν. Ἐκεῖθεν ὁ Λαμπάκης ὠδηγήθη πεζῇ, πλέον, εἰς τὴν Μητρόπολιν.

Ἄλλ' ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει. Ἡ μεγάλη ἐξώθυρα τοῦ μητροπολιτικοῦ περιβόλου εἶχε κλεισθῆ, δὲν ὑπῆρχον δὲ καὶ φῶτα! Ἐγὼ εἶχον ἀποκοιμηθῆ καὶ δὲν ἐγνώριζον τίποτε. Ὁ Διακοθανάσης ἔλειπε, συνοδεύων τὸν ἀπόντα Μητροπολίτην, ὅπως καὶ ὁ ἕτερος τῶν ὑπαλλήλων. Ὁ ἀμαξηλάτης, ἐπίσης, τῆς Μητροπόλεως Βλασάκης ἦτο μετὰ τοῦ Μητροπολίτου. Ἡ παραμάννα μαγείρισσα ἐκοιμᾶτο. Ὁ δὲ ὑπάλληλος Ἀριστείδης, εἶχε λάβει, φαίνεται, αὐστηρὰν ἐντολὴν νὰ μὴ ἀνοίξη τὰς θύρας ἐνῶ ἠγρύπνει, ἀκόμη, καὶ ἐσιώπα, ἐν τῷ μικρῷ δωματίῳ τῶν ὑπαλλήλων, χωρὶς φῶς. Κρούουν, λοιπόν, τὴν ἐξώθυραν τοῦ περιβόλου, ἐπανειλημμένως, ὁ Λαμπάκης καὶ ὁ ἀμαξηλάτης, καὶ φωνάζουν: «Ἀνοίξατε, ἀνοίξατε! Ἀριστείδη, μωρὲ Ἀριστείδη, ἀνοίξέ μας τὴν πόρτα!». Ἀλλά, «οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόασις» ἐκ τῆς Μητροπόλεως.

Δύναται τις νὰ φαντασθῆ τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ Λαμπάκη! Θὰ ἀνεθεμάτιζεν, ἴσως, τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν εὐρέθη «ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός», εἰς πόλιν «ἄγριων Τουρκαλάδων»! Καὶ θὰ ἐφαντάζετο, ὅτι, πιθανόν, θὰ ἐφόρμων κατ' αὐτοῦ «μὲ τὰ κοφτερά των γιαταγάνια»! Τί νὰ κάμῃ ὁ δυστυχὴς! Ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ συνοδοῦ του, εἰς τὸ καφενεῖον—χάνιον. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ, ἔφ' ὅσον ἔβλεπε τοὺς φεσοφοροῦντας ὁμογενεῖς, ἀμαξηλάτας, «καφειτζῆδες, χαντζῆδες» καὶ μερικοὺς ταξειδιώτας καὶ θαμῶνας, «μὲ τὰ ζουνάρια τους καὶ τὰ ποτούρια», νὰ ὁμιλοῦν παρεφθαρμένα ἑλληνικὰ τῆς ἐποχῆς καὶ νὰ ἀναμιγνύουν εἰς τὴν ὁμιλίαν των τουρκικὰς λέξεις καὶ φράσεις.

Ὅταν, μετ' ὀλίγον, τῷ ἐπρότεινεν ὁ χαντζῆς νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἓν δωμάτιον καὶ νὰ κοιμηθῆ ἐφοβήθη περισσότερο. Ἐτρεμε σύσσωμος, καὶ ἦτο ἀξιολύπητος. Μάτην οἱ παρευρισκόμενοι ἠθέλησαν νὰ τὸν καθησυχάσουν, λέγοντες, ὅτι οὐδεὶς Τοῦρκος ὑπῆρχε μεταξὺ των, ὅτι ὅλοι ἦσαν χριστιανοί, ρωμηοί, ἢ δὲ συνοικία καθαρῶς χριστιανική. Ἐκεῖνος, εἶχε χάσει, πλέον, τὸ ἠθικόν του. Ἐφοβεῖτο νὰ μείνῃ εἰς τὸ χάνι, μὲ τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο, διότι δὲν ἤθελε νὰ φανερωθῆ καὶ ἡ ταυτότης του!

Ἐπὶ τέλους, προσεκλήθη ἐκ γειτονικῆς οἰκίας, μία κυρία. Τὸν ὠμίλησε μὲ εὐγενικὸν τρόπον, ἔκαμεν ἔμπροσθέν του τὸν σταυρόν της. Καί, ἂφ' οὗ τὸν καθησυχάσεν ὀλίγον, τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν της, διὰ νὰ διέλθῃ ἐκεῖ τὴν νύκτα, ἐν ἀσφαλείᾳ, μετὰ τῆς οἰκογενείας της!

Τὴν ἐπομένην προσῆλθεν εἰς τὴν Μητρόπολιν. Ἐκεῖ ὁ Ἀναστασιάδης καὶ ὁ Σχίζας, ἀκούοντες τὰ φρικτὰ παράπονά του, προσεπάθουν νὰ δικαιολογηθοῦν, λέγοντες, ὅτι δὲν ἐγνώριζον, τίποτε, καὶ ὅτι δὲν εἶχον λάβει, δῆθεν, καμμίαν εἶδησιν ἐκ τῶν προτέρων! Τὴν μεσημβρίαν, συνεγευματίσαμεν μετ' αὐτοῦ, ὁ Ἀναστασιάδης, ὁ Σχίζας καὶ ἐγώ, καθὼς καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἀρρεναγωγείου Νικόλαος Πετσόγλου, προσκληθεὶς διὰ νὰ παράσχῃ ὅσας πληροφορίας ἠδύνατο διὰ τὰς Ἀρχαιότητας τοῦ τόπου. Μεθ' οὗ, μετέβημεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐπὶ τοῦ φρουρίου διασωζομένων ἀρχαιολογικῶν τόπων

καὶ κτισμάτων, τοῦ Ζιντάν, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῶν Ναῶν Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ Χριστοῦ, τοῦ παρεκκλησίου τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τῶν πυλῶν Καστρόπορτες καὶ Νερόπορτες, τῆς κορυφῆς τῆς Μεγάλης Ἀκροπόλεως, καὶ ἄλλων. Ἔλαβε, δέ, καὶ μερικὰς φωτογραφίας. Περὶ τῆς προχείρου ταύτης ἐξετάσεως τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχαιολόγου, ἀναφέρω εἰς διάφορα ἄρθρα καὶ πραγματείας μου, καὶ ἰδίως, περὶ τοῦ ἀρχαίου βυζαντινοῦ παρεκκλησίου τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης καὶ τοῦ προσκυνήματος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ παραπέμπω τοὺς ἀναγνώστας μου.

Ὁ Λαμπάκης, φιλοξενηθεὶς, τὴν δευτέραν νύκτα, ἐν τῇ Μητροπόλει, χωρὶς πλεόν, νὰ φοβῆται, ἀνεχώρησε τὴν ἐπομένην ἡμέραν.

Ἀποκάλυψις λαξευτῆς κλίμακος ἐπὶ τοῦ βράχου Ἁγία Πέτρα τοῦ Διδυμοτείχου

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψίν μας εἰς τὸ Διδυμοτείχον, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1957, εἶδομεν μίαν κλίμακα, λαξευτὴν ἐπὶ τοῦ βράχου Ἁγία Πέτρα καὶ καλυπτιμένην, τίς οἶδεν, ἀπὸ πόσων αἰώνων, ὑπὸ πολλῶν χωμάτων. Εἶχεν ἀποκαλυφθῆ, τὸν Μάρτιον τοῦ 1952, εἰς τὴν πρὸς τὸν ἐρυθροπόταμον πλευρὰν τοῦ βράχου, ἐκεῖ, ἔνθα ἐργάται τοῦ Δήμου Διδυμοτείχου ἔσκαπτον, πρὸς ἐξαγωγήν χώματος, δι' ἐπίστρωσιν τῆς παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ διερχομένης ὁδοῦ.

Ἡ κλίμαξ, ἀποτελουμένη ἐκ πενήκοντα ἕξ βαθμίδων, ἔχει, εἰς τὴν βάσιν της, πλάτος 3,63% μέτρων, τὸ ὁποῖον σμικρύνεται ἐφ' ὅσον ἀνέρχεται τις αὐτήν. Ἀπὸ τῆς τεσσαρακοστῆς ἕκτης βαθμίδος, στρέφεται πρὸς τὰ δεξιὰ ἔνθα σχηματίζεται μικρὸν πλάτωμα 1,80 X 2,8% μέτρων. Ἐν συνεχείᾳ ὑπάρχουν 3 ἄλλαι βαθμίδες, καί, μετ' αὐτάς, μικρότερον πλάτωμα 2 X 1,60% μέτρων. Ἀκολουθοῦν 7 ἀκόμη βαθμίδες, τῶν ὁποίων αἱ 2 πολὺ ἐφθαρμένα καὶ δυσδιάκριτοι. Ἐκεῖ, ἔμπροσθεν τῆς κλίμακος, ὑψοῦται ὁ ἀπότομος βράχος. Ὡς ἐκ τούτου, φαίνεται ἡ κλίμαξ, ὡς μὴ συμπληρωθεῖσα μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς Ἁγίας Πέτρας. Ἄλλ' ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι θὰ εἶχε συμπληρωθῆ, στρεφόμενη πλαγίως πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ θὰ ἦτο, ἄλλοτε ἐν χρήσει. Θὰ κατεστράφη, ὅμως, ἀργότερον, εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, διὰ καταπτώσεων μεγάλων τμημάτων τοῦ βράχου, ἕνεκα σεισμικῶν, ἢ πολεμικῶν, λόγων.

Εἰς τὴν περιγραφομένην κλίμακα διακρίνονται αἱ 46 πρῶται βαθμίδες, ἐκ πᾶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, μετὰ τοῦ ἀμέσως ὑπερκειμένου τμήματος τοῦ βράχου, ὅστις ἀποκρύπτει ἀπὸ τῶν θλεμμάτων τῶν κάτωθεν διερχομένων τὰς ὑπολοίπους βαθμίδας καὶ τὰ πλατώματα. Αἱ βαθμίδες εἶναι ἄνισοι εἰς ὕψος καὶ εἰς ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, ὡς ἐκ τῆς ἀνωμάλου καταφρερίας. Ἄλλ' εἶναι καὶ ἀρκετὰ ἐφθαρμένα, ἐκ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἴσως δὲ καὶ ἄλλων λόγων, πρὶν, ἀκόμη, κατακαλυφθῆ ἡ κλίμαξ, ἄλλοτε, ὑπὸ ἀφθό-

νου χρώματος και λίθων. Δὲν ἀποκλείεται πρὸς τούτοις, νὰ κατεστράφη ὀλίγον καὶ κατὰ τὴν ἀποχωμάτωσιν. Ὁ τρόπος τῆς λαξεύσεως φαίνεται ἀπλοῦς καὶ κακότεχνος, ἢ δὲ ἄνοδος καὶ κάθοδος διὰ τῆς κλίμακος εἶναι, τοῦλάχιστον, πρὸς τὸ παρόν, δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος.

Ἡ θάσις τῆς κλίμακος ἐστηρίζετο διὰ τοίχων ἐκ λίθων καὶ ὀπτολίθων, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ πηλοῦ, καὶ πρὸς εὐκολωτέραν μετάβασιν, διὰ λιθοστρώτου, ἴσως, ὁδοῦ, πρὸς τὸν πλησίον ποταμόν, ἀλλὰ, πρὸς τούτοις, καὶ πρὸς τὸν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ἀρχαῖον θωμόν, μετατραπέντα, μετέπειτα, εἰς χριστιανικὸν παρεκκλήσιον καὶ ἀγίασμα (1).

Ἐνταῦθα, θεωροῦμεν ἀπαραίτητον, νὰ ἀναφέρωμεν μερικὰ τῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ἀποχωμάτωσιν τῆς κλίμακος, καθὼς καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου. Τὰ ἀναγράφει καὶ σχολιάζει ὁ πρό τινων ἐτῶν καθηγητῆς ἐν Διδυμοτείχῳ κ. Γρηγόριος Εὐθυμίου. Οὗτος θεωρεῖ τὴν κλίμακα ὡς ἔργον ἐξαιρετικῆς δεξιότητιος. Θραύσματα δὲ ἐγγυρῶμων ἀγγείων ἀνάγει εἰς τὸν ἰδ' ἢ γ' αἰῶνα π. Χ. καὶ ἄλλα εἰς ἄλλους αἰῶνας. Ἀναφέρει χαλκὰ ρωμαϊκὰ νομίσματα. Ἐπίσης, κακότεχνον κεφαλὴν ἄμνου ἐκ σκληροῦ λίθου, ὁμοιάζουσαν πρὸς σφίγγα, καθὼς καὶ ἄλλα. Τὸ δὲ σπουδαιότερον, γράφει, ὅτι ἀνευρέθη τὸ ἄνω ἀριστερὸν τεμάχιον ἀναγλύφου, παριστῶντος γυναῖκα ἄνω τῆς ὀσφύος. Παραθέτει εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ τὸ θεωρεῖ ὡς ἔργον ρωμαϊκῶν χρόνων. Σημειώνει, δέ, ὅτι ἡ ἐξεικονιζομένη γυνὴ φορεῖ στέμμα καὶ εἶναι αὐτοκράτειρα. Προσθέτει, ἐπίσης, ὅτι, δεξιόθεν αὐτῆς, θὰ ἴστατο ἀνὴρ τις. Καὶ συμπεραίνει, καθ' ἡμᾶς, αὐθαίρετως, ὅτι τὸ πλήρες ἀνάγλυφον, δὲν ἀποκλείεται νὰ παρίστανε τὴν Πλωτίνην καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Μ. Ἰούλιον Φίλιππον Ἄραβα.

Λέγομεν αὐθαίρετως. Διότι ἡ εἰκονιζομένη γυνὴ φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον «ἄλω». Συνεπῶς, θὰ παρίστανε μίαν Ἀγίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἢ, μᾶλλον, Βυζαντινὴν Αὐτοκράτειραν, καὶ ὄχι τὴν Ρωμαίαν Πλωτίνην. Ἀλλὰ, καὶ, ἂν ἀκόμη, ἐπρόκειτο περὶ τῆς Πλωτίνης, πῶς εἶναι δυνατόν, ὁ τυχόν, παριστάμενος παρ' αὐτὴν ἀνὴρ, νὰ μὴ ἦτο ὁ σύζυγός της, ὁ Αὐτοκράτωρ Τραιανὸς (98—117 μ. Χ.), ἀλλὰ ὁ μετὰ ἓνα καὶ ἥμισυ, περίπου, αἰῶνα, βασιλεύσας Μ. Ἰούλιος Φίλιππος Ἄραψ (244—249 μ. Χ.)!

Ὡς πρὸς τὰ νομίσματα, πάλιν, ὁ κ. καθηγητῆς ἀποπειράται, δι' ὅσων καὶ ὅπως γράφει, νὰ ἀποδείξη, ὅτι ἡ Ἀγία Πέτρα μετὰ τῆς περιοχῆς της,

1) Ἰδὲ Ἀρχμ. Ν. Βαφειδου : «Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀνευρεθεῖσα ἀναθηματικὴ στήλη τῶν Πλωτινοπολιτῶν» εἰς «Θρακικά», Τόμ. Η'. 1936. τοῦ ἰδίου : «Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀνευρεθεῖσα δευτέρα στήλη τῶν Πλωτινοπολιτῶν» εἰς τὸ «ἐνοριακὸν — ἐφημεριακὸν Βῆμα», φύλλα 7 καὶ 8 - 9 τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου — Μαρτίου 1957. Καὶ ἀλλαγῶ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τῶν «Θρακικῶν», εἰς τὴν πραγματείαν «Τὰ Ἱερὰ προσκυνήματα τῆς Ἀγίας Πέτρας».

ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς μεγάλης Ἀκροπόλεως τοῦ Διδυμοτείχου, ἀπετέλεσαν, ἄλλοτε, τὴν πόλιν Πλωτινόπολιν. Ἐν τούτοις, δὲν ἀναφέρει νομίσματα «Πλωτινοπολιτῶν». Καθ' ἡμᾶς, δέ, καὶ ἂν τυχόν, ἀνευρέθησαν, ὅπως ἔγραφον, ἄλλοτε, καὶ κατόπιν, ὁ μακαρίτης Δρακοντίδης καὶ ἄλλοι, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι τὸ Διδυμότειχον ἦτο Πλωτινόπολις (1).

Τὸ περιεργότερον, ὅμως, εἶναι, ὅτι ὁ κ. Εὐθυμίου, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος Πλωτινόπολις, ἀποδίδει, καθ' ὑπόθεσιν, καὶ ἄλλο ὄνομα εἰς τὴν Ἀγίαν Πέτραν. Τὸ ὄνομα «Κερσεληνός», τὸ ὁποῖον ἦτο ἓν ἐκ τῶν ἐπιθέτων τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο λαμβάνει ἐκ θρασυθείσης μαρμαρίνης πλάκος, ἀνευρεθείσης, τὸ 1951, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου καὶ φερούσης τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀπόλωνι Κερσ... Σώζωντι». Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην συνδυάζει μὲ ἄλλην ἐν ἄλλῳ θρασύματι ἐπιγραφὴν, καί, μάλιστα, κατὰ φανταστικόν, καὶ ὅπως ἀπαράδεκτον, τρόπον. Διότι εἰς 61 γνωστὰ καὶ ἀναγνώσιμα γράμματα, προσθέτει, ὅπου καὶ ὅσα ἄλλα νομίζει κατάλληλα, γράμματα, ἀνύπαρκτα, 133 τὸν ἀριθμὸν! Ἐν τούτοις, ἀργότερον, ὁμολογεῖ, ὅτι «Ἡ ἐπὶ Τουρκοκρατίας κληθεῖσα Πλωτινόπολις ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ὡς σπουδαιοτάτη θρακικὴ πόλις, καί, σήμερον, ἀγνοοῦμεν τὸ ὄνομα». Δηλαδή λησμονεῖ τὸ ὄνομα Κερσεληνός. Ἐν συνεχείᾳ δέ, γράφει, ὅτι «τὰ εὐρεθέντα τεμάχια τῶν ἀττικῶν ἀγγείων μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ θρακικὴ αὕτη πόλις, ἐν τῇ ἐνδοχώρῳ τοῦ Ἐβρου κειμένη, ἦτο μὲν κτίσμα Θρακῶν, πρῶτως, ὅμως, εὐρίσκετο εἰς στενὴν ἐμπορικὴν, ἴσως δὲ καὶ συμμαχικὴν μετὰ τῶν Ἀθηναίων σχέσιν».

Μὲ ἄλλους λόγους, παραδέχεται, πλέον, τὰ παρ' ἡμῶν ἄλλοτε γραφέντα. Δηλαδή ὑπαρξὴν καὶ ἀκμὴν τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν κλασσικῶν χρόνων, διαφόρους σχέσεις αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ συμμαχίαν, ἀκόμη, μετὰ τῶν τότε Ἀθηναίων. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διατί δὲν παραδέχεται καὶ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ Διδυμοτείχου τῆς Θράκης εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τῶν ἑλληνοταμιῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας;(2).

1) Ὁ ἄλλοτε ἐν Διδυμοτείχῳ διαμένων καὶ ἤδη Διαχειριστὴς τοῦ Μονοπωλίου Ἀλατος ἐν Ἀλεξανδρουπόλει, ὁ κ. Ἀντώνιος Ἡλιόπουλος εἶπεν ἐσχάτως τὰ ἐξῆς: ὅτι τὸ 1944 καφετώλης Ἰωάννης Ἰωάννου εἶχεν ἀνεύρει ὀρειχάλκινον νόμισμα μὲ ἐγγράφον ἐπιγραφὴν «Δῆμος Πλωτινοπολιτῶν». Ὁ κ. Ἀ. Ἡλιόπουλος καὶ ἄλλοι τὸ εἶδον. Ὁ Ἰωάννου μὴ πωλήσας τὸ νόμισμα εἰς τὸν Δῆμον Διδυμοτείχου, εἶπεν ἀργότερον ὅτι τὸ εἶχεν ἀπολέσει...

2) Γρηγ. Εὐθυμίου, Καθηγητοῦ. «Ἐνεπίγραφος στήλη ἐκ Πλωτινοπόλεως», εἰς Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Ἐθναυροῦ» 1952. Τόμ. 17ος σελ. 197-203. «Νέα εὐρήματα εἰς Πλωτινόπολιν» καὶ «Ἄλλα εὐρήματα», αὐτόθι, σελ. 277-280. Ἀττικὰ ἀγγεῖα ἐκ Πλωτινοπόλεως» εἰς Ἀρχ. Ἐρ. Ἐθ.», 1953 τόμ. 18ος, σελ. 206-208. Ἀρχιμ. Νικ. Βαφεῖδου. «Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀνευρεθεῖσα ἀναθηματικὴ στήλη τῶν Πλωτινοπολιτῶν» εἰς «Θρακικά» 1936 τόμ. Η'. «Οἱ λαξευτοὶ τάφοι τοῦ παλαιοῦ Μπαρουτχανᾶ», εἰς Ἀρχ. Ἐρ. Ἐθ.», 1952, τόμ. 17ος, σελ. 212-215. «Ἡ ἀρχαιοῦς τῆς πόλεως Διδυμοτείχου, ἀποδεικνυμένη καὶ ἐκ νομισμάτων» εἰς Ἀρχ. Ἐρ. Ἐθ.», 1952, τόμ. 17ος, σελ. 296-298.

Τὰ Ἱερὰ Προσκυνήματα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Διδυμοτείχου

Εἰσαγωγή

Τὰ Ἱερὰ Προσκυνήματα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Διδυμοτείχου εἶναι 16. Ἐξ αὐτῶν τὰ 6 εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ φρουρίου, δηλαδή τῆς μεγάλης Ἀκροπόλεως καὶ εἶναι τὰ ἑξῆς:

- 1) Ὁ Μητροπολιτικὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.
- 2) Ὁ Ναὸς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.
- 3) Τὸ μικρὸν Προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Νικολάου.
- 4) Τὸ Βυζαντινὸν Παρασκελῆσιον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.
- 5) Τὸ Προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.
- 6) Τὸ Παρασκελῆσιον τῆς Ἁγίας Μαρίνης.

Ἐξω τῶν τειχῶν, ἀλλ' ἐντὸς τῆς πόλεως, εἶναι τὰ ἑξῆς τέσσαρα:

- 7) Τὸ Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους.
- 8) Ὁ Ναὸς τῆς Παναγίας (Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου).
- 9) Τὰ ἑρεῖλια παλαιοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μετὰ μικροῦ ὁμωνύμου Προσκυνήματος.
- 10) Τὸ προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.
Ἐξω τῶν τειχῶν καὶ τῆς πόλεως εἶναι τὰ ἑξῆς ἕξι:
- 11) Τὸ Ἁγίασμα τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς.
- 12) Τὰ Παρασκελῆσιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Νεκροταφείου «Ἁγιος Παντελεήμων».
- 13) Τὸ Ἁγίασμα τῆς Ἁγίας Κυριακῆς.
- 14) Τὸ μικρὸν Ἀγιοτακρικὸν Μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.
- 15) Τὸ Ἁγίασμα τοῦ Ἁγίου Βλασίου.
- 16) Τὸ Προσκύνημα τῆς Ἁγίας Πέτρας.

Εἰς τὰ 16 ταῦτα Ἱερὰ Προσκυνήματα, θὰ προσθέσωμεν, ἐν τέλει, ὡς 17ον, καὶ τὸν Ἀρμενικὸν Ναὸν τοῦ Σούρπ Κεβόρκ, διότι ἦτο ἄλλοτε ὁ παλαιὸς Βυζαντινὸς Ἀνακτορικὸς, καὶ ἱστορικὸς, Ναὸς, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου.

ΤΑ ΙΕΡΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Α'. Τὰ ἐντὸς τῶν τειχῶν Ἱερὰ Προσκυνήματα

1ον) Ὁ Μητροπολιτικὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου

Κεῖται ἐπὶ τοῦ φρουρίου, ἔμπροσθεν τοῦ μεγάρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ πλαγίως τοῦ Ζιντιάν, ἦτοι τῆς λεγομένης φυλακῆς τοῦ Καρόλου.

Εἶναι ἐκτισμένος ἐπὶ τῶν τειχῶν, σχεδόν, τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν, περίπου, θέσιν, ἄλλου παλαιότερου, βυζαντινοῦ, ὡς φαίνεται Ναιοῦ. Τὴν ἱστορίαν τοῦ Κεθεδικοῦ ποῦτου Ναιοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὴν πραγματείαν μας «Αἱ ἔκκλησῖαι Διδυμοτείχου» («Θρακικὰ» 1940, τόμος 13ος).

2ον) Ὁ Ναός τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ.

Κεῖται εἰς τὴν ἀπὸ τῆς πύλης Καλέπορτες, ἢ Καστρόπορτες, ἀνερχομένην ἀνηφορικὴν καὶ στενὴν ἐπὶ βράχου ὄδον, καὶ ὑπερθεν τῆς παλαιᾶς οἰκίας τοῦ ἄλλοτε ἐκ τῶν προκρίτων καὶ ἱατροῦ Εὐσταθίου Καβάσιλα. Προηγούμενος, ἦτο μικρότερος. Τὴν ἱστορίαν καὶ αὐτοῦ ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὴν ἰδίαν πραγματείαν «Αἱ ἔκκλησῖαι Διδυμοτείχου».

Ἐνταῦθα, προσθέτομεν τὰ ἐξῆς: Κατὰ Μάϊον 1933, μία Ἑβραία κόρη, πάσχουσα τὰς φρένας, μετεφέρθη καὶ παρέμεινεν ἐν τῷ Ναῷ μαζί μὲ ἄλλους παράφρονas καὶ ἀσθενεῖς. Ἐδέχετο εὐχὴν παρὰ τῶν ἱερέων καὶ ἠσπάζετο τὰς ἱερὰς εἰκόνας. Ἐπίσης, μία ἄλλη Ἑβραία κόρη μετεφέρθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1935. Προσεδέθη δέ, ὡς ἐπικίνδυνος παράφρων, δι' ἀλύσεως ἐκ τοῦ ποδός, ὡς συνέβαινε τοῦτο καὶ δι' ἄλλους ὁμοιοπαθεῖς. Ἠσπάζετο τοὺς τοίχους τοῦ Ναοῦ, μιμουμένη τοὺς Χριστιανούς, ἀσπαζομένους τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων ἀνηρημένας εἰκόνας. Μιμουμένη δὲ καὶ τὸν Μητροπολίτην, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἴδει λειτουργοῦντα, ἐξέτεινε, συχνάκις, τὰς δύο χεῖράς της, καὶ τὰς ἐκίνει σταυροειδῶς, ὡς νὰ ἐκράτει δικηροτήκηρα.

3ον) Τὸ μικρὸν προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Εὐρίσκειται νοτιοανατολικῶς καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω τοῦ ἐπὶ πῆς μεγάλης Ἀκροπόλεως ἐκτεινομένου μικροῦ ὄροπεδίου, πλησίον τῶν κατ' ἔτος καὶ περισσότερον καταρριπτομένων οἰκημάτων. Εἶναι ἤδη, ἀπλοῦν δωμάτιον ἀπομεινωμένον καὶ ἀνακτισθὲν τὸ 1890. Περιέχει κανδήλαν, μικρὸν μανουάλιον καὶ διαφόρους παλαιάτερας καὶ νέας εἰκόνας. Οἱ γέροντες μᾶς ἔλεγον, ὅτι ἐκεῖ, ἢ εἰς τι περίξ σημεῖον, προὔπηρχεν ἀνεκαθεν προσκύνημα.

Εἰς παλαιότερους, χρόνους ἢ Ἀκρόπολις ἦτο πλήρης ἀπὸ μικρὰς καὶ μεγάλας οἰκίας. Σὺν τῷ χρόνῳ, ὅμως, ἡρειπώνονται αὗται καὶ κατέρρεον ἢ κατηδαφίζοντο ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι κατήρχοντο, διὰ νὰ κατοικήσουν, πλέον, ἔξω τῶν τειχῶν. Τοῦτο συμβαίνει καὶ μέχρι τοῦδε ἀκόμη, οὕτως ὥστε ὁ βράχος τοῦ φρουρίου (Χισάρ, καλέ, κάστρο) τείνει, βαθμηδὸν εἰς τὴν πλήρη ἀποψίλωσίν του.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, λοιπόν, τοῦ φρουρίου, μέχρι, περίπου, τοῦ 1890, εὐρίσκειτο ἐν τῇ αὐτῇ μιᾶς παλαιᾶς ἐκεῖ οἰκίας, τοῦ Κουγιουμιτζῆ Γιαννάκη,

πατρός του Γεώργη Κουγιουμτζή ή Χρυσόχου. Ὁ Γεώργης, τὸν ὁποῖον εἶχαμεν γνωρίσει καὶ ἡμεῖς, νυμφευθεὶς εἶχεν εἰσεέλθει, ὡς ἐσώγαμβρος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ του, ἔμπροσθεν, ἀκριβῶς, τοῦ παλαιοῦ «Χαρομλίκ», δηλαδὴ τοῦ κατερειπωθέντος καὶ ἐγκαταλειφθέντος πρὸ τινων ἐτῶν, γυμνασιακοῦ κτιρίου, (1). Τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, κατερειπωθεῖσα, κατεργήθη καὶ ἡ προικία οἰκία τοῦ Κουγιουμτζή Γεώργη, ἡ ὁποία εἶχε περιέλθει ὑπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ υἱοῦ του Ἀποστόλου Χρυσόχου. Εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς, ἡ χήρα τοῦ Ἀποστόλου Σοφία ἔκτισε μικρὰν οἰκίαν. Ἡ προμηθεύσασα δὲ παλαιὰ οἰκία τοῦ Κουγιουμτζή Γιαννάκη εἶχε κατερειπωθῆ πρὸ πολλῶν δεκάδων ἐτῶν. Τὸ ἐν τῇ αὐτῇ λοιπὸν, τῆς παλαιᾶς ἐκείνης οἰκίας παλαιὸν προσκυνῆμα θὰ εἶχε καταστραφῆ πρὸ τοῦ 1890. Θὰ προῦπηρχε δέ, παλαιόθεν, ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἤδη ἐποχῆς, ὑπὸ ἄλλην βεβαίως μορφήν, μέγεθος καὶ τέχνην, ὡς παρεκκλήσιον ἢ μεγαλύτερος Ναός, βυζαντινός. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐνεσχέει καὶ ἐν καλλιτεχνικώτατον καὶ θαυμάσιον κιονόκρανον, τὸ ὁποῖον ἀνευρέθη τελευταίως τὰ μέσα Μαΐου 1957, νοτιώτερον καὶ 20 μέτρα πρὸς τὰ κάτω τοῦ σημερινοῦ προσκυνήματος. Καθὼς μᾶς εἶχε πληροφορήσει ὁ Διδυμοτεϊχίτης συναξαριστὴς ἐκπαιδευτικὸς κ. Δημήτριος Μανιάκας, τὸ ἀνεῦρεν ὁ σωφὲρ Σταυρὸς Κιοφοκτῆς, ἐνῶ ἔσκαπτε καὶ ἐξεκαθάριζε τὰ ἐπὶ μεγάλων καὶ μικρῶν, φυσικῶν καὶ τεχνητῶν κοιλαμάτων τοῦ βράχου, θεμέλια τῆς πατρογονικῆς οἰκίας τοῦ Παναγιώτου Κουγιουμτζή, συγγενοῦς τοῦ Γιαννάκη Κουγιουμτζή.

Τὸ κιονόκρανον τοῦτο, τοῦ ὁποῖου ὑπάρχει καὶ εἰκὼν, εἶδομεν, τελευταίως καὶ ἡμεῖς. Μὲ διαστάσεις 0,90 τοῦ μέτρου μῆκος καὶ 0,70 πλάτος, εἶναι ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, δὲν φέρει σταυρόν, ἀλλὰ ὠραίους λαξευτοὺς κλάδους καὶ φύλλα. Ἔχει ἰδέ, εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ, τετράγωνον ὀπήν, διὰ τῆς ὁποίας προσηρμόζετο, ὡς φαίνεται, στερεώτερον, ἐπὶ ἀναλόγου κίονος. Καὶ παρουσιάζει ὁμοιότητος πρὸς ἄλλα κιονόκρανα, κατατεθειμένα, ἤδη, ἐν πῶ παλαιῶ τουρκικῶ καὶ κατόπιν ἑλληνικῶ διοικητικῶ κτιρίῳ, ὅπερ χρησιμεύει, πρὸς τὸ παρόν, ὡς προσωρινὸν Γυμνάσιον καὶ Μουσεῖον.

4ον) Τὸ βυζαντινὸν Παρεκκλήσιον τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης.

Εἶναι κτίσμα τοῦ 7ου μ. Χ. αἰῶνος. Κεῖται νοτιοανατολικῶς καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων, πρὸς τὰ ἄνω τῆς δεξαμενῆς πῆς ὑδρεύσεως τῆς πόλεως, κτισθείσης τὸ 1930, ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἀκροπόλεως. Πρὸ ἀρμετῶν ἐ-

1) Ἰδέ: Ἀρχιμ. Νικ. Βαφείδου. «Αἱ ἐκκλησιαὶ Διδυμοτείχου» εἰς «Θρακικά», τόμ. Π'. 1940. «Σχολεῖα καὶ Διδάσκαλοι Διδυμοτείχου» εἰς «Ἀρχεῖον Θρ. Θεσσαυροῦ», τόμ. ΙΖ' 1952. «Ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσις τοῦ Διδυμοτείχου. Θρύλοι καὶ Παραδόσεις».

τῶν εἶχόμεν δημοσιεύσει σχετικὸν ἄρθρον εἰς μίαν ἐφημερίδα τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Ἀργότερον, ὁμως, συμπληρώσαντες καὶ θελιώσαντες, παρεδώσαμεν πρὸς δημοσίευσιν ἄλλαχού.

5ον) Τὸ προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Εὑρίσκεται εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Μεγάλης Ἀκροπόλεως, καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου πρὸς τὸν Ἁγιον Γεώργιον τῶν Ἀρμενίων ὁδοῦ. Εἶναι εἶδος κενοταφίου, κατασκευασμένου ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν, εἰς σχῆμα ὀρθογωνίου τετραγώνου. Ἔχει μῆκος 2,52 μέτρα, πλάτος 1,43, καὶ ὕψος εἰς μὲν τὴν βόρειον πλευρὰν του 1,22, εἰς δὲ τὴν νότιον 1,52. Ἐσωτερικῶς ἀποτελεῖ, μὲ τὴν μικρὰν εἰς τὸ μέσον τῆς βορείου πλευρᾶς σιδηρὰν θύραν, εἶδος ἐρμαρίου, ἔνθα ἡ εὐσέβεια τῶν χριστιανῶν, καὶ κυρίως, τῶν γειτόνων, διατηρεῖ ἀκοίμητον κανδήλαν, ἔμπροσθεν μιᾶς εἰκόνης τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Εἰς παλαιότερους χρόνους, τὴν καθαριότητα καὶ περιποίησιν τοῦ προσκυνήματος ἀνελάμβανον, κατ' ἔτος, ἐκ περιτροπῆς, αἱ γειτονικαὶ οἰκογένεια. Ἀπὸ πολλῶν, ὁμως, ἐτῶν τὴν φροντίδα ταύτην εἶχεν ἡ γράϊα Στώικε Κακαρούδα, τὴν ὁποίαν εἶχε διαδεχθῆ ἡ χήρα κόρη τῆς Τριανταφυλλιά Κόκκου. Ἀπὸ εἴκοσιν, ἤδη, ἐτῶν, ἀγνοοῦμεν, ποῖος φροντίζει.

Ἡ ἐντὸς τοῦ προσκυνήματος εἰκὼν εἶναι μικροῦ σχετικῶς μεγέθους, ἡμιεπάργυρος, μετὰ ξυλίνου πλαισίου, καὶ ἔχει γεγραμμένα ἄνωθεν μὲν τὰς λέξεις «Ἅγιος Δημήτριος», κάτωθεν δὲ «Χιρ Ἀποστόλου Δ' ἔτους 1904».

Ἐξωθεν, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, καὶ πρὸς τὸ ἄνω τμήμα αὐτῆς, ὑπάρχει ἐντετοιχισμένη ὠραία μαρμαρίνη ἀνάγλυφος εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἐπὶ τῆς καίου δὲ πλευρᾶς, πρὸς τὰ ἄνω, εἶναι μία πλάξ, ἡ ὁποία, ἐντὸς ὀρθογωνίου τετραγώνου (1,30 X 0,85), σχηματιζομένου διὰ κεχαρισμένης διπλῆς γραμμῆς, περιέχει τέσσαρας παραλλήλους καὶ ἰσομεγέθεις κύκλους, διαμέτρου 0,21 τοῦ μέτρου. Οἱ κύκλοι συννεοῦνται μετ' ἀλλήλων, καθὼς δεικνύει ἡ ὑπάρχουσα τριπλῆ αὐτῶν εἰκὼν. Ἐκαστος κύκλος, διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη δι' ἐνὸς σταυροῦ, ἀπλοῦ, εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν γράμματα. Ταῦτα, ὁμοῦ μετὰ πᾶν σταυρῶν, ἀποτελοῦν μονογράμματα τοῦ Χριστοῦ, ἴσως. Ἀλλὰ μᾶλλον, ἐνὸς ἢ περισσοτέρων αὐτοκρατόρων.

Ἐπὶ τοῦ προσκυνήματος ἐπεκράτησε παλαιόθεν, ἡ συνήθεια νὰ ἀποτίθενται εἰ ἐκεῖθεν καὶ διὰ μέσου τῶν πρὸς τὰ κάτω διπλῶν πτελῶν «Νερόπορτες» μεταφερόμενοι εἰς τὸ νεκροταφεῖον νεκροὶ τῶν ἐνοριῶν Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ Σωτήρος Χριστοῦ, διὰ νὰ ψαλῆ ἐπ' αὐτῶν τρισάγιον.

Τὴν πρωίαν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (26 Ὀκτωβρίου), εἰς τῶν ἱερῶν γράφει ὀνόματα προσερχομένων προσκυνητῶν καὶ τῶν οἰκείων αὐτῶν, διὰ νὰ μνημονευθοῦν, κατόπι, κατὰ τὴν ψαλησομένην γενικὴν παράκλησιν. Ἀποτίθεται δὲ ἡ ἐντὸς τοῦ κενοταφίου εἰκὼν τοῦ Ἁγίου ἐπ' αὐτοῦ,

εἰς κοινὴν προσκύνησιν, καὶ τίθεται πλαγίως τοῦ προσκυνήματος μανσάλιον διὰ τὰ ἀναπτόμενα κηρία καὶ τὰς λαμπάδας τῶν προσκυνητῶν.

Ἀπὸ ὄρθρου βαθέος, οἱ πανταχόθεν τῆς πόλεως προσερχόμενοι προσκυνηταὶ ἀρχίζουσι νὰ κάμνουν ἀλεκτοροθυσίας. Θυσιάζουσι, δηλαδή, οἱ ἴδιοι, ἢ ἄλλοι ἀντ' αὐτῶν, ἀλέκτορας (πετεινοὺς), τοὺς ὁποίους φέρουσι μαζί των, εἰς τὴν βάσιν ἢ περίξ τοῦ κενοταφίου. Μερικοὶ δὲ ρίπτουσι κάτω τὰς κεφαλὰς τῶν θυμάτων. Ὅστις ἔχει καὶ θέλει, θυσιάζει δύο ἢ περισσοτέρους ἀλέκτορας. Αἱ θυσίαι ἔξακολουθοῦσι μέχρι σχεδὸν τῆς ἑσπέρας. Δὲν εἶναι ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Νικολάου Πετσόγλου ἀναφερόμενον, ὅτι πολλοί, εἰς ἔνδειξιν περισσοτέρας καὶ ψυχοφειλετέρας εὐλαβείας, μαγειρεύουσι καὶ τρώγουσι τοὺς θυσιαζομένους ἀλέκτορας περίξ τοῦ προσκυνήματος. Διότι καὶ ὁ τόπος ἐκεῖ εἶναι στενὸς καὶ ἀνώμαλος, καὶ ὄχι ἔξοχικὸς καὶ κατάλληλος πρὸς τοῦτο. Ἐρωτήσαντες, μάλιστα, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τοὺς γερωτοτέρους τοῦ Διδυμοτείχου, ἕαν, εἰς παλαιότεραν, τοῦλάχιστον ἐποχὴν, ἐπεκράτει μία τοιαύτη συνήθεια, εἶχουσι λάβει ἀρνητικὴν ἀπάντησιν.

Ὅλοι, σχεδὸν, παραλαμβάνουσι τοὺς ἐσφαγμένους ἀλέκτορας, διὰ νὰ τοὺς μαγειρεύουσι καὶ τοὺς φάγουσι εἰς τὰς οἰκίας των, ἐλάχιστοι, ὅμως καὶ ἰδίως ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θυσιάζουσι δύο ἢ περισσοτέρους, ἀφιερῶνουσι τὸν ἕνα εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἄλλοτε τοὺς ἐμαγειρεύουσι, συνήθως, μὲ ὄρουσαν. Συνήθιζον δὲ μερικοὶ νὰ μοιράζουσι τὸ φαγητόν, κατὰ τεμάχια, εἰς γείτονας, ἢ συγγενεῖς καὶ φίλους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον κάμει θυσίαν.

Τὰς ἀλεκτοροθυσίας ταύτας κάμνουσι οἱ Διδυμοτεϊχῖται, κατὰ παλαιόν, πατροπαράδοτον ἔθιμον, ἕνεκα εὐλαβείας. Ἐπίσης, διότι ἔχουσι τάξιμον δι' ἀσθενείας καὶ δυστυχήματα, ἀλλὰ καὶ ἐπιτυχίαν, πρὸς τούτοις, διαφόρων ἐπιχειρήσεών των. Πολλοί, ὅμως, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, θυσιάζουσι, κατὰ ἀπλήν, μᾶλλον, συνήθειαν ἢ κατὰ μίμησιν, ὅπως, συνήθως, οἱ μὴ Διδυμοτεϊχῖται.

Ἐν τῷ μετὰξὺ, προσέρχονται καὶ οἱ ἄλλοι ἱερεῖς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας. Καὶ ψάλλουσι γενικὴν παράκλησιν, μνημονεύοντες τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης γραφέντα ὀνόματα. Ἐν τέλει, οἱ ἐπίτροποι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπάγεται τὸ προσκύνημα, πωλοῦσι, ἐπὶ τόπου, εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἐκ τῶν χριστιανῶν τὰ δωρηθέντα σφάγια, μετὰ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι, ἐνίοτε, καὶ πρόβατα, ἢ μόνον δέρματα αὐτῶν, πρὸς ὄφελος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἢ, μᾶλλον, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ὅστις φροντίζει δι' αὐτόν. Τὰ προσφερόμενα ἐπίσης, ἔλαιον, θυμίαμα, κηρία, λαμπάδες καὶ εἴ τι καὶ ἄλλο, ἀπαστέλλονται εἰς τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον. Κατὰ τὴν πώλησιν τῶν δώρων, μερικοὶ χριστιανοὶ πλειοδοτοῦσι προθύμως, ἄλλοι μὲν διὰ νὰ φάγουσι καὶ οἱ ἴδιοι, ἕαν δὲν ἐθυσιάσαν, ἢ δὲν ἐκράτησαν τὰ σφάγια των, ἄλλοι δὲ ἐξ εὐλαβοῦς φιλοτιμίας.

Ἡ τοιαύτη ἀλεκτοροθυσία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν Διδυμοτείχῳ ἔχει

τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων. Αἱ θυσίαι αὐταὶ καὶ πανδαισίαι ἀλεκτόρων καὶ ἄλλων ζώων, εἶναι, ἀναμφιβόλως, λείψανον τῆς πατρῴας εἰδωλολατρικῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων κατοίκων, καὶ ἄλλων ἀλλαχοῦ, οἵτινες εἶχον, ὡς γνωστὸν, ἐπάνω εἰς τὰς ἀκροπόλεις αὐτῶν, τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν τῶν καὶ τῶν ἡρώων, τοὺς ὁποίους ἐλάτρευον.

Οἱ εἰδωλολάτραι, ἐκχριστιανιζόμενοι, δὲν ἠδύναντο, θεβαίως, νὰ ἀποσπασθοῦν ἀμέσως, καὶ εὐκόλως, ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ τὰς τελετὰς τῆς παλαιᾶς αὐτῶν θρησκείας καὶ ἀπὸ τὰ διάφορα, ἐν γένει, ἔθιμα τῆς ζωῆς των. Καὶ διὰ τοῦτο, ἀκριβῶς μὲ τὴν νέαν πίστιν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ χριστιανισμοῦ, διεφύλαξαν καὶ ἐκράτησαν διαφόρους εἰδωλολατρικοὺς τύπους καὶ ἔθιμα. Τὰ προσήρμισαν δὲ καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ ἐφαρμόζουσιν καὶ κατόπιν, μαζὶ μὲ τὰς χριστιανικὰς τῶν τελετὰς καὶ ἱερουργίας. Ὡς ἦτο δὲ ἐπόμενον καὶ ἀπαραιτήτον, ἀντικατέστησαν τὰ ὀνόματα τῶν παλαιῶν θεῶν καὶ ἡρώων, τῶν ναῶν καὶ τῶν βωμῶν, μὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰς ιδιότητας τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, καὶ τῶν ἄλλων Ἁγίων καὶ τῶν Ἀγγέλων. Λόγου χάριν, ὁ Προφήτης Ἡλίας, διεδέχθη τὸν Ἀπόλλωνα, ὁ Ἅγιος Νικόλαος τὸν Ποσειδῶνα, ἡ Παναγία τὴν Ἀθηνᾶν, ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ τὸν Ἑρμῆν, καὶ ἄλλοι, ἄλλους.

Τοιοιούτοτρόπως, μερικὰ ἔθιμα, τύποι καὶ τελεταί, καὶ εὐχαί, τῶν χριστιανῶν εἶναι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, καὶ ἐπισημῶς ἢ ἀνεπισημῶς, τὰ ἴδια, σχεδόν, τὰ εἰδωλολατρικά, ἀλλὰ μὲ χριστιανικὴν πλῆριν μορφήν καὶ τρόπον. Εἶναι δὲ ταῦτα διάφοροι ἐξορκισμοί, ἀφιερῶματα εἰς ναοὺς καὶ εἰκόνας, προσφοραὶ προϊόντων τῆς γεωργίας, τῆς κηπουρικῆς, τῆς κτηνοτροφίας καὶ διαφόρων ἐπαγγελμάτων. Θυσίαι, πρὸς τοῦτοις, ἐπὶ θεμελιώσει δημοσίων, ἢ ἰδιωτικῶν κτιρίων, καὶ κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις. Διάφορα, ἐπίσης, ἔθιμα γεννήσεων, ἀρραβῶνων, γάμων, θανάτων, ἐορτῶν, ταξειδίων, ἐπιχειρήσεων καὶ ἄλλα πολλά, καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία.

Συμφώνως, λοιπόν, πρὸς τὰ ἀνωτέρω καὶ ἐν Διδυμοτείχῳ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Προσκυνήματος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου τελεῖται παλαιόθεν, ἀλεκτοροθυσία, πρέπει, κατ' ἀνάγκην, νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπῆρχε κατὰ τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν, βωμὸς εἰδωλολατρικοῦ θεοῦ, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα, τοῦ Ἄρεως. Ὁ ἀλέκτωρ ἦτο ἱερὸν πτηνὸν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς. Ἐθυσιάζετο δὲ καὶ εἰς τὸν θεὸν τῆς λατρικῆς Ἀσκληπιῶν, ὡς εἶναι γνωστὸν καὶ ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους (1). Κυρίως, ἔμως, ἦτο ἱερὸν πτηνὸν τοῦ Ἄρεως, ὡς σύμβολον τῆς ἐγρηγόρσεως καὶ τοῦ μαχητικοῦ μένους. Ὁ Ἄρης ἦτο θεὸς τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ παλαιοὶ Θραῖκες, καὶ ἰδίως, οἱ τῶν περιφερειῶν Ἀδριανουπόλεως καὶ Διδυμοτείχου Ὁ-

1) Αὐτόθι, καὶ Πλάτωνος, Φαίδων: «θύσατε Ἀσκληπιῶ ἀλεκτυόνα».

δρύσαι, ἦσαν λαὸς πολεμικώτατος. Ἐπίμων δὲ ἰδιαιτέρως καὶ ἐσέβοντο τὸν Ἄρην, ὅστις ἐκαλεῖτο, διὰ τοῦτο, καὶ Ὀδρύσιος. Καὶ ἐπὶ τῶν θωμῶν αὐτοῦ ἐθυσιάζοντο, ὡς φαίνεται, ἀλέκτορες (1).

Ἀλεκτοροθυσίαι ἐγίνοντο καὶ εἰς τὸν Σκαπὸν τῆς Θράκης «Στὸν Ἅγι Στράτη», εἰς ἀπόστασιν 15 λεπτῶν βορείως τῆς πόλεως, εἰς σπήλαιον, ἐντὸς λόχμης, εἰς τὴν νότιον πλευρὰν ἑνὸς ξηροῦ ρύακος, καθὼς γράφει, μετὰ διαφορῶν λεπτομερειῶν ὁ κ. Νικόλαος Κωνσταντόπουλος (2). Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Στράντζαν βορείως αὐτῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι λεπτῶν, εἰς μέρος ὑψηλόν, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο «Ἄϊ Στράτο». Ἐworτάζετο τὴν ἑορτὴν τῶν Ταξιαρχῶν (8 Νοεμβρίου). Ἐπῆρχον δὲ ἐρεΐτια βυζαντινοῦ παρεκκλησίου καὶ «μία πέτρινη γούρνα μέσα σ' αὐτὴν ἔσφαζον τοὺς πετεινοὺς γιὰ τὸν ἅγιο Μαυρομαμάτη», καθὼς ἀναγράφει ἡ κ. Ἑλληνική Σταμοῦλη Σαραντιῆ (3). Ἡ ἰδία κ. Ε. Σ. Σ. ἀναφέρει, ὅτι «ἔσφαζαν πετεινὸν» καὶ πλησίον τοῦ χωρίου Ἀλικαριὰ τῆς Ἀγχιάλου, 21 Ἰουλίου, τὴν ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (4). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Ταϊφίρι τῆς Καλλιπόλεως, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (5).

Τὸ προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἦτο μέχρι τοῦ 1885 ἐκτισμένον ἀπλοῦστερον, μὲ μικροὺς λίθους. Τότε ἀνεκαινίσθη μὲ πλάκας εἰς τὰς πλευράς, ὡς εἶναι σήμερον. Μεταξὺ τῶν πλακῶν εἶχε τοποθετηθῆ καὶ ἡ ἔχουσα τοὺς μνημονευθέντας κύκλους, μὲ τὰ μονογραφήματα, ἢ ὅποια εἶχεν ἀνευρεθῆ ὡς ἑξῆς: Ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις τὸ 1885, ἢ, κατ' ἄλλους, τὸ 1876, εἶχε θάλει ἐργάτας πρὸς ἐξαγωγήν καὶ μεταφορὰν λίθων καὶ ἀλλαχόθεν μὲν τῆς πόλεως, ἀλλὰ, κυρίως, ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ τὴν ἐπίστρωσιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τῶν ὁδῶν τῆς ἐκτὸς τῶν τειχῶν πόλεως, ἢ διὰ τὴν ἀνέγερσιν διαφορῶν κτιρίων. Τοῦτο συνέβαινε, παλαιότερον, συχνότερον ἢ μᾶλλον, διαρκῶς. Καί, ὡς ἐκ τούτου, κατεστρέφοντο, δυστυχῶς, ὅσα ἐρεΐτια διεσώζοντο εἰσέτι τῶν τειχῶν καὶ τῶν πύργων, καθὼς ἐπίσης, καὶ τῶν διαφορῶν ἀρχαίων κτισμάτων. Μερικοί, λοιπόν, ἐργάται σκάπτοντες, τριάκοντα καὶ πλέον βήματα ὑπερθεὶν καὶ βορειοδυτικῶς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εἶχον ἀνεύρει τὴν ἐν λόγῳ ἐνεπίγραφον πλάκα. Εἰς δὲ γείτων τὴν παρῆλαβε καὶ ἀπέκρυψε εἰς τὴν οἰκίαν του, χάριν ἀσφαλείας, τῇ βοηθείᾳ τῶν ἐργατῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὁμογενεῖς, ὥστε νὰ μὴ λάθουν εἶδησιν οἱ Τοῦρκοι. Καὶ ὅταν ἡ Κοινότης ἐπεσκεύαζε τὸ προσκύνημα, ἢ πλᾶξ ἐκεῖνη ἐτοποθετήθη εἰς τὴν σημερινήν της θέσιν.

1) Ἀυτόθι.

2) «Ἀρχεῖον Θρ. Θεσαυροῦ», Τόμ. ΣΤ'. σελ. 213.

3) «Παραδόσεις τῆς Θράκης», εἰς «Θρακικά», Τόμ. 7ος, 1936.

4) «Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη...», 1956. σελ. 235.

5) «Ἀπὸ τὰ Ἁγιάσματα τῆς Θράκης», εἰς «Θρακικά», Τόμ. 18ος, 1943. σελ. 243.

Εἰς τῶν γερόντων πληροφοριοδοτῶν μας μᾶς ἔλεγεν, ὅτι οἱ Ἀρμένιοι Διδυμοτείχου τὴν εἶχον ἀνεύρει καὶ τοποθετήσῃ εἰς μίαν κρήνην. Ἡ κρήνη διεσώζετο ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη, ἀριστερὰ τῆς μεγάλης ἐξωθύρας τοῦ δευτέρου καὶ μεγαλύτερου περιβόλου τῆς Ἀρμενικῆς ἐκκλησίας καὶ ἔμπροσθεν τῆς ἡρειπωμένης οἰκίας, ἣτις ἐχρησίμευεν ἄλλοτε ὡς κατοικία τοῦ Ἀρμενίου ἱερέως. Ὅτι, πρὸς τούτους, οἱ ἡμέτεροι, παραλαβόντες ἐκεῖθεν τὴν πλάκα ἐπανέφερον εἰς τὸν τόπον, ἔνθα, κατόπιν ἀνευρέθη. Ἡ πληροφορία αὕτη μᾶς φαίνεται ἀνακριθῆς, ἢ, τοὐλάχιστον συγκεχυμένη. Ἴσως τὸ μέρος, ἔνθα εἶχεν ἀνευρεθῆ ἡ πλάξ, ἦτο τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος, ἡ ὁποία, διὰ τοῦτο, εἶχεν ἀποπειρασθῆ νὰ τὴν ιδιοποιηθῆ.

Τί ἄρᾳ γε, ἦτο ἡ πλάξ αὕτη, καὶ ποῦ ἀρχικῶς, εἶχε στηθῆ καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν; Βεβαίως, δὲν εἶναι ἐπιτύμβιος. Περιέχει μονογράμματα, ἀναφερόμενα εἰς ἓν ὄρισμένον ἢ περισσότερα πρόσωπα καὶ χαραχθέντα ἐπ' εὐκαιρία ἴσως, ἐνὸς ἐκτάκτου ἱστορικοῦ γεγονότος τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Διδυμοτείχου. Πιθανὸν εἶναι, ὅτι κατετέθη εἰς ἐγκαινιασθῆν δημόσιόν τι ἴδρυμα. Δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ ἦτο ἐπιγραφή πύλης, ἢ ναοῦ, ἢ κρήνης ἢ ἀνακτορικῶν τινος οἰκοδομήματος.

Ἀναφέρεται, ἴσως, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Γ' τοῦ Νέου. Ἄγνωστον, δέ, πότε, καὶ πῶς, κατεστράφη τὸ κτίριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐντετοιχισμένη. Θὰ κατεχώσθη, βαθμηδόν, καὶ ἀνευρέθη τὸ 1885, ἢ πρότερον. Τὸ ὑπατιθέμενον κτίριον, ἦτο, ἴσως ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἐρείπια διακρίνονται καθαρὰ ἐκεῖ, ἔνθα εἶχεν ἀνευρεθῆ ἡ πλάξ, δηλαδή, ἐκτὸς λίθων καὶ ἀσβέστου, καὶ ὑπόγειος τοίχος, κέραμοι, σωλῆνες, ἴσως, ὕδατος, καὶ γωνία δωματίου.

Ἄλλ' ὡς ἐξετάσωμεν τὰ μονογράμματα. Τὸ 1902 εἶχεν ἔλθει εἰς Διδυμοτείχον, ἰνκόγκνιτο, δι' ἀρχαιολογικὰ ζητήματα, ὁ ἄλλοτε ἰδιώτερος γραμματεὺς τῆς βασιλείας Ὀλγας καὶ ἰδρυτῆς αἴης ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, Γεώργιος Λαμπάκης, καθὼς ἀνεφέραμεν, μὲ σχετικὰς λεπτομερείας, εἰς τὸ περὶ τοῦ παρεκκλησίου τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης ἄρθρον μας. Ἐπεσκέφθη καὶ τὸ προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἡμεῖς, μικρὸς, τότε, μαθητῆς, τὸν ἐβοηθήσαμεν εἰς τὴν διὰ βεβρεγμένου χάρτου λήψιν ἀποτυπώματος τῶν κύκλων μετὰ τῶν μονογραμμάτων. Ἀργότερον, μετὰ τὸ 1930, ἐπληροφορήθημεν, ὅσα ἔλεγε, σχετικῶς, ὁ Ν. Πεπσόγλου, ὅστις εἶχε παρακολουθήσει, μασὶ με ἄλλους, τὸν Λαμπάκην. Ὅτι, δηλαδή, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Λαμπάκη, μὲ τὰ γράμματα τῶν τριῶν πρώτων κύκλων, ἔπρεπε νὰ ἀναγνωσθῆ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ὁ Γ' ὁ Νεώτερος, ὁ Παλαιολόγος. Ὡς πρὸς δὲ τὸν τέταρτον κύκλον, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφανθῆ τί ἐφανέρωνον τὰ γράμματα Π καὶ Γ'!

Μερικὰ ἔτη πρὸ τοῦ Λαμπάκη, καθὼς μᾶς ἔλεγεν ὁ Διδυμοτειχίτης διδάσκαλος Γ. Βαφειάδης, εἶχε λάβει ἀποτύπωμα καὶ εἶχε παραδώσει εἰς τὸν

γυμνασιάρχην Ἀδριανουπόλεως Μαρθαῖον Παρανίκαν. Ἐκεῖνος, μὴ δυνάμενος νὰ προσέλθῃ, εἶχεν ἀποστείλει εἰς Διδυμόπειχιν τὸν καθηγητὴν Ἰωάννην Χαντέλην. Εἶχε δὲ ἀποφανθῆ, ὅτι τὰ μονογράμματα ἦσαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀυδρονίκου τοῦ Β', τοῦ Γέροντος, τοῦ Παλαιολόγου.

Καθὼς εἶχαμεν πληροφορηθῆ ἀπὸ ἄλλους, εἶχον προσέλθει εἰς Διδυμόπειχον, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1887 — 1900, ὁ Ρῶσος Πρόξενος Ἀδριανουπόλεως Λόσεν καὶ ὁ Γάλλος Πρόξενος. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἄλλοτε, πολλοί, πρότερον καὶ κατόπιν, ἡμέτεροι καὶ ξένοι. Φαίνεται, ὅμως, ὅτι οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ διακρίνῃ μερικὰ δυσδιάκριτα γράμματα καὶ νὰ ἀναγνώσῃ εὐκρινῶς τὰ μονογράμματα. Διότι, ἐν ἐναντία περιπτώσει, θὰ ἦσαν γνωστά, βεβαίως, καὶ συγγραμμένα τὰ ὅσα εἶπον, ἢ ἔγραψαν, ἢ ἔγραψαν, διὰ τοὺς κύκλους καὶ τὰ μονογράμματα. Ἱστορικοὶ καὶ ἀρχαιολόγοι, θρακολόγοι καὶ λοιποὶ ἀρμόδιοι, εὐρέθησαν, πρόπον τινα, πρὸ γρίφου! Καί, ἢ ἐσιώπησαν, ἢ περιορίσθησαν εἰς ἡμιτελεῖς καὶ ἀσφαεῖς ἀναγνώσεις καὶ ἐρμηνείας. Τὸ 1935 εἶχεν ἔλθει καὶ ὁ τότε ἐν Καβάλα ἐφορος ἀρχαιοτήτων κ. Μπακαλάκης. Καὶ εἶχεν ἐπισκεφθῆ μαζί μας τὸν Ἅγιον Δημητρίον. Ἄλλ' οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόασις μέχρι τοῦδε!

Ὁ σοφὸς ἱστορικὸς καὶ συγγραφεὺς μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ὁ ἀξιόμηστος Μητροπολίτης Διδυματεῖχου Φιλάρετος Βαφειδῆς, παραμεινάς ἐν Διδυματεῖχῳ ἐπὶ τριακονταετίαν (1899—1928), θὰ ἔπρεπεν, αὐτός, τοῦλάχιστον, νὰ γνωρίζῃ τι τὸ σχετικόν, ἐὰν οἱ τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι ἐπισκεφθέντες τὸ Διδυμάτειχον ἀρχαιολόγοι ἀπεφαίνοντο γνῶμην πλήρη καὶ ὀρθήν. Καὶ θὰ μᾶς διεφώτιζεν, ἀπωσδήτατε, διὰ τὰ μυστηριώδη μονογράμματα. Ἀλλὰ δυστυχῶς. Εἰς τρεῖς σελίδας, μόνον, εἶχε γράψει πρόχειρα σημειώματα, τὸ 1955, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Διάφοροι εἰδήσεις καὶ πληροφορίαι ἱστορικαὶ περὶ τῆς πόλεως Διδυμοτεῖχου». Μᾶς τὰ εἶχε στείλει ἐκ Θεσσαλονίκης, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τὸ 1933, ἐνθα ἐφησυχάζε πλέον ὡς Μητροπολίτης Ἡρακλείας. Περὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, λοιπόν, ἔγραφε τὰ ἑξῆς: «Ἐν τῷ Ἁγίῳ Δημητρίῳ ὑπάρχει πλάξ φέρουσα...». Ἐν συνεχείᾳ, δηλωδῆ, παρέθετε σχεδιάγραμμα τῶν κύκλων, χωρὶς νὰ προβῆ εἰς ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν.

Ὁ Γεώργιος Λαμπουσιάδης, πάλιν εἰς σημειώματά του, πὰ ὁποῖα εἶχον δημοσιευθῆ εἰς τὰ «Θρακικά» (τ. Β') γράφει: «ὑπάρχει ἐν τετράγωνον οἰκοδόμημα, εἶδος ἀποθήκης, ἢ ὑδραγωγείου. Τιμᾶται δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου... Εἰς τὸ ναῦδριον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐπὶ πλευρᾷ τῆς προσόψεως εἶναι ἐντετοιχωμένον λίθος, ἐφ' οὗ εἶναι κεχαραγμένοι 4 κύκλοι, φέροντες μονογράμματα». Παραθέτει καὶ οὗτος σχεδιάγραμμα χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ ἄλλο τίποτε. Τὸ παράδοξον εἶναι, ὅτι ἐχαρακτήρησε τὸ προσκόνημα ὡς «ναῦδριον»!

Παραστέταμεν, ἤδη, ἡμεῖς, τὰ σχεδιαγράμματα τοῦ Φιλαρέτου καὶ τοῦ Λαμπουσιάδου, μαζί μὲ ἰδικόν μας, εἰς μίαν εἰκόνα, πρὸς ἀντιπαραβολὴν καὶ

συνδυασμόν. Καί προβαίνομεν εἰς μίαν ἀπόπειραν διακρίσεως τῶν γράμματων, καί ἀναγνώσεως, εἰ δυνατόν, τῶν μονογραμμάτων.

Σημειοῦμεν τὰ γράμματα μέ τὴν ἐξῆς σειρᾶν:

Τοῦ πρώτου κύκλου	A . Δ . Ρ . ΝΚ .
τοῦ δευτέρου κύκλου	Γ . Π . Ρ . Α .
τοῦ τρίτου κύκλου	Σ . Α . Ν . Ν .
τοῦ τετάρτου κύκλου	A . Γ . Π . Α .

Καί ἀναγινώσκομεν συμπληροῦντες τὰ κενὰ διὰ τῶν ὑπονοουμένων γραμμάτων, ἐν μικρῷ σχήματι, ὡς ἐξῆς:

Κύκλος Πρῶτος: ΑνΔΡόΝικος

Κύκλος Δεύτερος: Γ(΄) Παλαιολόγος Ρωμαῖος Αὐτοκράτωρ (ἢ Ρωμαίων Αὔγουστος)

Κύκλος Τρίτος: Σαβαυδικὴ ΑΝΝα

Κύκλος Τέταρτος: Ανδρονίκου Γ(τρίτου) Παλαιολόγου Αὐτοκράτειρα (ἢ Αὐγούστα).

Δὲν ἐπιμένομεν, ὅτι εἶναι καθ' ὅλα ἐπιτυχῆς ἡ ἀπόπειρά μας. Διότι μερικὰ γράμματα εἶναι, ὅπως προκείμεν, δυσδιάκριτα καί δυσχαιραίνουσι τὴν ἀνάγνωσιν. Ἀλλά, καί ἂν ἀκόμη ἦσαν εὐδιάκριτα ταῦτα, καί πάλιν λίαν δυσχερῆς, ἂν μὴ καὶ ἀδύνατος, θὰ ἦτο ἡ πλήρης ἀνάγνωσις τῶν μονογραμμάτων. Προσεπαθήσαμεν, μᾶλλον, νὰ δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς ἀρμοδιωτέρους καί εἰδικούς, νὰ εὔρουν τὴν λύσιν τῶν γραφιδῶν τούτων μονογραμμάτων.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ παλαιὸν ἔθιμον τῆς ἀλεκτοροθυσίας, προσθέτομεν τὰ ἐξῆς: Ὁ Μητροπολίτης Φιλάρετος μάτην προσεπάθησε πολλάκις νὰ τὸ ἐμσποδίσῃ ὡς εἰδωλολατρικόν. Τὸ ἴδιον εἶχε πράξῃ καὶ ἰδι' ἑαυτοῦ ζωοθυσίας καί, μάλιστα, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Τρίποδος(1). Καί, ὅμως, πάντοτε, ἱεροουργοῦντος καὶ τοῦ ἰδίου, κατὰ τὴν κατάθεσιν θεμελίων λίθων σχολικῶν, ἢ ἄλλων δημοσίων, κτιρίων, ἐθυσιάζοντο ἀλέκτορες.

Ταῦτα πάντα, καί, πρὸ πάντων, ἡ ἀλεκτοροθυσία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἀποδεικνύουσι τὴν προχριστιανικὴν, καί, συνεπῶς, τὴν εἰδωλολατρικὴν ἀρχαιότητα καὶ ζῶν τῆς πόλεως τοῦ Διδυμοτείχου, τὴν ὁποίαν ἠθέλησαν μερικοὶ νὰ ἀρνηθοῦν(2).

6ον) Τὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἁγίας Μαρίνης.

Περὶ τοῦ παρεκκλησίου τούτου ἀναφέρομεν εἰς διαφόρους πραγματείας

1. Ἀρχιμανδρίτου Νικολάου Βαφείδου: «Μερικαὶ συνήθειαι τοῦ Διδυμοτείχου», εἰς «Θρακικά», Τόμ. 13ος τοῦ 1940.

2. Ἀρχιμ. Ν. Βαφείδου. Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀνευρεθεῖσα ἀναθηματικὴ στήλη τῶν Πλωτινοπολιτῶν» εἰς «Θρακικά». Τόμ. Η' 1936.

μας και ἄρθρα(1). Ὑπάγεται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Εὐρίσκεται εἰς τὴν βάσιν τοῦ πρὸς δυσμὰς ἀποτόμου βράχου τῆς μεγάλης Ἀκροπόλεως, μεταξὺ τοῦ πύργου Πεντάζωνον (Μπέκουσακ) καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἐρυθροποτάμου (Κηζήλ ντερέ) ὑδραυλικῆς ἐγκαταστάσεως.

Πότε, καὶ παρὰ πίνος, κατὰ πρῶτον, ἐκτίσθη, εἶναι ἄγνωστον. Οἱ κώδικες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἀναγράφουν μίαν ἐπισκευὴν αὐτοῦ, τὸ 1888, χωρὶς νὰ ἀναφέρουν περὶ τῆς ἀρχαιότητός του. Οἱ Διδυμοπειχίται, ὅμως, τὸ θεωροῦν ἀρχαῖον, ὥπως καὶ ὅλα, σχεδόν, τὰ προσκυνήματά των. Διότι καὶ ἡ κατεστραμμένη πύλη τοῦ Πεντάζωνου θὰ εἶχε, βεβαίως, τὸ ἰδικόν της προσκύνημα, τὴν Ἁγίαν Μαρίναν, διὰ τοῦ εἰσερχομένου καὶ ἐξερχομένου ἐξ αὐτῆς. Ἀφ' οὗ εἶχον καὶ αἱ ἄλλαι τρεῖς, μεγάλαι, καὶ διπλαῖ, καὶ ἰδίφυλλοι, ἀλλὰ κατεστραμμένοι(2), πύλαι τοῦ φρουρίου τὰ ἰδικὰ των προσκυνήματα. Καὶ αἱ μὲν εἰς τὸ ὑπερθεν αἴης λιθίνης γεφύρας τιῆμα τῶν τειχῶν, πύλαι Νερόπορτες εἶχον τὸν ἀνωτέρω περιγραφέντα Ἁγιον Δημήτριον, αἱ πύλαι Σαραϊόπορτες (ἀνακτορικαὶ) τὴν Ἁγίαν Αἰκατερίνην, καὶ αἱ ὑπερθεν τοῦ δημοσίου Ὁρολόγιου τῆς πόλεως Καλέπορτες, ἢ Καστρόπορτες, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία, μέχρι τοῦ 1846, ἦτο, φαίνεται, παρεκκλήσιον(3).

Ἡ Ἁγία Μαρίνα ἐλέγχεται ὡς ἀρχαῖον παρεκκλήσιον, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ μίαν συνήθειαν διαφόρων ἀσθενῶν. Οἱ πυρέσσοντες, καὶ ἄλλοι ἀσθενεῖς, προσδέουσι εἰς τὰς κιγκλίδας τῆς ἐξωθύρας, ἢ εἰς τὸ ἐν πῇ μικρᾷ κυλῆθρον δεινδρῶλλον, μικρὰς λωρίδας ἀποκοπτομένας ἐκ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν, ἢ μίαν κλωστήν. Ἡ συνήθεια αὕτη, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ ἀκόμη καὶ εἰς μερικά ἄλλα προσκυνήματα τοῦ Διδυμοτεῖχου καὶ τῆς περιφερείας του, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα μέρη, εἶναι εἰδωλολατρικῆς ἐποχῆς. Πρέπει, ἐν τούτοις, νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι καὶ ἀλλόδοξοι Χριστιανοί, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοεθνεῖς καὶ ἀλλόθρησκοι, τὴν ἐφαρμύζουσιν, ἐνίοτε, καὶ εἰς νεώτερα προσκυνήματα, ἕνεκα τῆς ἰσχυρᾶς παλαιᾶς δεισιδαμονίας.

Ὁ τὸ 1931, εἰς ἡλικίαν 113 ἐτῶν, ἀπαθανκόν, ὑπεραιωνόβιος Διδυμοπειχίτης Γεώργιος Λιόλιου μᾶς εἶπεν: «Στὸ μέρος τῆς Ἁγίας Μαρίνας ἦτανε ἄλλοτε ἓνα ντουβάρι (τοῖχος), καὶ τὸ παρακλήσι χαλασμένο». Ἄλλοι γέροντες ἔλεγον, ὅτι ὑπῆρχεν, ὡς προσκύνημα, «μιά μικρὴ παραγκίτσα».

Οἱ κώδικες γράφουν: Ἐπὶ Μητροπολίτου Μεθοδίου(4) καὶ ἐνώπιον τῆς

1) «Τὸ Πεντάζωνον καὶ τὰ Πηγαδίτσια τοῦ Διδυμοτεῖχου» εἰς «Θρακικά» 1940, Τόμ. ΙΒ', «Τὸ Σκουλοδόντι καὶ ἡ Παπᾶ Πέτρα τοῦ Διδυμοτεῖχου» εἰς «Θρακικά», 1942, Τόμ. 17ος ἔνθα, καὶ σχετικῆ εἰκὼν τῆς Ἁγίας Μαρίνης.

2) Μόνον ἡ πύλη Νερόπορτες διασώζεται εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν.

3) «Αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Διδυμοτεῖχου», εἰς «Θρακικά», 1940, Τόμ. 13ος.

4) 1878 - 1893.

Δημογεροντίας, 22 Ἰανουαρίου 1888 «ἐμφανισθέντες οἱ ἐκ τῆς συνοικίας Κιοπριοῦ⁽¹⁾ πρόκριτοι, ἐδήλωσαν, ὅτι ἔχουσι διαθέσει ἐκ τῶν ὑπὸ δάνειον εὐρυσκομένον χρημάτων, ἐπ' ὀνόματι τοῦ παρεκκλησίου τῆς Ἁγίας Μαρίνης, γρόσια 1500, πρὸς κατασκευὴν μέρους τινὸς⁽²⁾ ὁμοίου πρὸς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου⁽³⁾ καὶ περιτείχισιν αὐτοῦ. Διὸ ἐνετάλησαν, ὅπως τὴν μὲν κατασκευὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου προσκυνήματος⁽⁴⁾ ἀρχίσωσιν, ἀφ' οὗ εἰδοποιηθῆι περὶ τούτου ἡ ἐνταῦθα ἀρχή,⁽⁵⁾ ἡ δὲ περιτείχισις αὐτοῦ ἀναβληθῆι εἰς ἄλλην ἐποχὴν».

Ἐνταῦθα μᾶς φαίνεται περίεργον τὸ ἐξῆς: Ὅτι, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ κατασκευῆς, ἢ, μᾶλλον, περὶ ἀνακαινίσεως τοῦ παλαιοῦ ἡρειπωμένου τοῖχου, ἢ τῆς παράγκας, διὰ τὰ ὅποια ἀμιλήσαμεν ἀνωτέρω, ἐδικαιολογεῖτο νὰ ἀποταθοῦν εἰς τὴν Μητρόπολιν, πρὸς ἔκδοσιν τῆς σχετικῆς κυβερνητικῆς ἀδείας. Ἄλλ' ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ κτισθέντος κείνου κενοταφίου, τοῦτο δὲν εἶναι ὁμοίον ἀκριβῶς πρὸς τὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Εἶναι χαμηλὸν καὶ κακότεχνον, καὶ ὄχι κενόν. Εἶναι δὲ ἐκτισμένον ἔξωθεν τοῦ κατόπιν κτισθέντος τοῖχου τοῦ μικροῦ περιβόλου καὶ πλαγίως τῆς ἐξωθύρας, δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ. Καὶ χρησιμεύει μόνον πρὸς ἀπόθεσιν ἐπ' αὐτοῦ τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας μετακομιζομένων εἰς τὸ νεκροταφεῖον νεκρῶν, διὰ νὰ ψαλῆ τρισάγιον. Θέλομεν, λοιπόν, νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐπρόκειτο διὰ τὴν «κατασκευὴν τοῦ... προσκυνήματος», δηλαδὴ τοῦ παρεκκλησίου.

Μετὰ 13 μῆνας, 5 Φεβρουαρίου 1889, «ἐνεφανίσθησαν, πάλιν, οἱ ἐπίτροποι τοῦ προσκυνήματος τῆς Ἁγίας Μαρίνης καὶ παρουσίασαν τοὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐπιστασίας τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ⁽⁶⁾.

Ἐμπροσθεν, σχεδόν, τῆς Ἁγίας Μαρίνης, καὶ ἐπὶ τῆς ἐντεῦθεν ὄχθης τοῦ ἐκεῖ ξηροῦ, συνήθως, ἀριστεροῦ βραχίονος τοῦ Ἐρυθροποτάμου, ὑπῆρχεν, ἄλλοτε, μικρὸς πύργος. Εἶναι ἡρειπωμένος καὶ ἀνέρχεται ἀπὸ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ εἰς ὕψος μὲν ὑπεράνω τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης ὁδοῦ. Εὐρίσκειτο ἐ-

1) Σήμερον καλεῖται ἑλληνιστὶ «Γεφύρας».

2) Εἶχον ὑπ' ὄψιν νὰ κατασκευάσουν εἰδὸς τι κενοταφίου.

3) Ἐσφαλμένως ὀνομάζουσι παρεκκλήσιον τὸ ἀπλοῦν, ὡς κενοτάφιον, προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

4) Ἐντεῦθεν ἐξελέγχεται τὸ σφάλμα τῆς ὀνομασίας τοῦ κατασκευασθησομένου κτίσματος ὡς παρεκκλησίου ἐνῶ τὸ πρακτικὸν τὸ ὀνομάζει ἀπλῶς ἱερὸν προσκύνημα. Ἴσως τὸ πρακτικὸν δὲν συνετάχθη καλῶς.

5) Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις.

6) Οἱ πρότερον μνημονευθέντες πρόκριτοι τῆς συνοικίας Κιοπριοῦ εἶχον, φαίνεται, διορισθῆ, ἐν τῷ μεταξύ, ἐπίτροποι τοῦ προσκυνήματος καὶ ὑποβάλλουν, ἤδη, λογαριασμοὺς ἐπιστασίας ἐπὶ τῆς οἰκοδομικῆς, καθὼς καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ προσκυνήματος.

πὶ τοῦ πρὸς τὴν περιοχὴν ἐκείνην τρίτου τείχους. Διότι ὑπῆρχε, φαίνεται, τρίτον τείχος, ἢ, ἴσως, τμήμα, πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας, ἀπὸ τοῦ Πενταζώνου μέχρι τῆς περιοχῆς τῆς πύλης Νερόπορτες. Εἰς τὰ περὶ τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου γραφόμενά μας, θὰ ἴδωμεν, περαιτέρω, ὅτι καὶ εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνου, ὑπῆρχε, φαίνεται, παρόμοιον τμήμα τρίτου τοιχώματος. Τὸ ἴδιο δὲ θὰ συνέβαινε καὶ διὰ τὴν πύλην Σαραϊόπορτες.

Ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος, μικρὸς πύργος ἐχρησίμειε καὶ πρὸς ὑδροεῖσιν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπικοινωνίαν, ἐπὶ ἀκατίων καὶ σχεδιῶν, ἄλλοτε, ὅποτε ὁ ποταμὸς ἦτο πλωτός. Ὑπῆρχον δέ, πρὸς ποῦτο, πλαγίως τοῦ πύργου μικρὰ θύρα, ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ὀλίγα βαθμιῶδες, αἱ ὁποῖα διακρίνονται καὶ σήμερον, κατερχόμενα εἰς τὸν ποταμόν. Ἰδοῦ, λοιπόν, ὅτι καὶ ὁ πύργος οὗτος ἐξηγεῖ τὴν ἐκεῖ πλησίον ὑπαρξίν παλαμοῦ παρεκκλησίου τῆς Ἁγίας Μαρίνης.

Ἡ Ἁγία Μαρίνα, ὅπως εἶναι σήμερον, ἀνεκαινίσθη τὸ 1904—1905, ἐπὶ Μητροπολίτου Φιλαρέτου, διὰ συνεισφορᾶς τῶν Χριστιανῶν. Τότε ἐγένετο καὶ ἡ περιτείχισις. Διὰ τὴν ἀνακαινίωσιν, προσέφερε γενναῖον χρηματικὸν ποσὸν ὁ Δημήτριος Μπουζιάνης, ὁ ἐπιλεγόμενος Καρυώτης, ἐξ εὐγνωμοσύνης. Μίαν νύκτα διήρχετο ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἄμαξάν πτω. Ἡ ἄμαξα, ἰσχυρομένη ὑπὸ τῶν ζώων ἐπὶ τῆς ἄκρας πῆς ὁδοῦ, ἣ ὁποία ἔχει μικρὰν καμπὴν πλησίον τοῦ μικροῦ πύργου, κατέπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. Δὲν ἔπαθον, ὅμως, καμμίαν βλάβην, οὔτε ἡ ἄμαξα, οὔτε τὰ ζῶα, ἀλλ' οὔτε ὁ Καρυώτης, ὅστις ἐδόξαζε τὸν Θεὸν καὶ προσεκύνει τὴν Ἁγίαν Μαρίναν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέδωκε τὴν σωτηρίαν του.

Εἰς τὸ ἴδιον μέρος καὶ εἰς Τοῦρκος, διερχόμενος ἔφιππος, ἐν καιρῷ νυκτός, κατέπεσεν εἰς τὸν ποταμόν μετὰ τοῦ ζώου του. Ἐσώθη, ὅμως, καθὼς καὶ ὁ ἵππος του, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε. Διὸ προσέφερε καὶ οὗτος, εὐχαρίστως, ὡς φόρον εὐγνωμοσύνης, ἀρκετὰ χρήματα εἰς τὴν Ἁγίαν Μαρίναν.

Μία ἄλλη θαυματουργὸς ἐπέμβασις τῆς Ἁγίας ἐγένετο, πρὸ τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Καρυώτη. Μίαν ἡμέραν, πρὶν ἀκόμη ἐξημερώσῃ, διήρχετο ἐκεῖθεν εἰς γεωργός, μεταβαίνων, μετὰ τὴν βοιδάμαξάν του εἰς τὸ βουνὸν διὰ ξύλα. Σκεπτικὸς καὶ νυσταλέος, ἐβάδιζε βραδέως πρὸ τῆς ἀμάξης. Τὸν ἠκολούθουν τὰ ζῶα του σύροντα τὴν κενὴν ἄμαξάν. Εἶχε προχωρήσει ἀρκετὰ, ἔφθασε δὲ καὶ διήλθε τὴν λιθίνην γέφυραν. Τότε μόνον, στραφείς, ἀντελήφθη μίαν ἀνωμαλίαν εἰς τὴν ἄμαξάν του. Ἐλειπεν ὁ εἰς ἐκ τῶν τεσσάρων τροχῶν της. Ἠναγκάσθη, λοιπόν, νὰ σταματήσῃ τὰ πειθήνια ζῶα του. Καὶ ἤρχισε, μόνος πλέον, νὰ διευνθύνεται πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀναζητῶν τὸν τροχόν. Τὸν εὔρε δὲ ἐμπροσθεν, ἀκριβῶς, τοῦ παρεκκλησίου. Ἐκπληρατος, ἔκαμε τὸν σπαιρόν πτω. Εἰσηλθεν εἰς τὸ προσκύνημα καὶ προσεκύνησε, μετὰ εὐλάβειαν, τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγίας Μαρίνης, διότι δὲν εἶχον χαλάσει οὔτε ὁ τροχός, οὔτε ἡ ἄμαξά του. Λαμ-

βάνων δέ, ἤδη, ὑπ' ὧν, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπέμβασις τῆς Ἁγίας Μαρίνης εἶχεν, ἴσως, σκοπὸν τὴν πρόληψιν ἐπιχειμένου δυστυχήματος, καί, ἐνθουμηθεὶς τὴν λαϊκὴν παροικίαν, «κάθε ἐμπόδιο γιὰ καλό», ἀνέβαλε τὴν ξύλευσιν δι' ἄλλην ἡμέραν. Καί, ἀφ' οὗ μετέβη καὶ παρέλαβε τὰ ζῶα μὲ τὴν ἄμαξαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του, δοξάζων τὸν Θεὸν καὶ εὐγνωμονῶν τὴν Ἁγίαν Μαρίναν!

**Β'. Τὰ ἔξω τῶν τειχῶν
καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως ἱερὰ προσκυνήματα**

7ον) Τὸ Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους.

Τὸ Μετόχιον τοῦτο εἶναι ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ Εὐαγγελίου Γιουροτσόγλου. Ἀποτελεῖται πρῶτον ἐκ τοῦ καθ' αὐτὸ μετοχικοῦ κτιρίου, τὸ ὁποῖον, ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων, εἶναι κατηρειπωμένον καὶ ἐγκαταλειμμένον. Ἄλλοτε, εἶχεν ἀποφασισθῆ, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κοινοτικὸν σχολεῖον πῶν ἡμετέρων⁽¹⁾. Εἶχε, πρὸς τοῦτοις, καταληφθῆ παρανόμως καὶ παρασυναγωγικῶς, τρόπον τινά, ὑπὸ Βουλγάρων, ἢ Βουλγαριζόντων τοῦ Διδυμοτείχου. Τότε, καὶ κατόπιν, διεδροματίσθησαν ποικίλα ὀλιβερά ἐπεισόδια. Ἄλλο κτίριον, ἢ μᾶλλον, κτίρια, μικρὰ εἶναι ὁ πυλὼν τοῦ αὐλογύρου, ἔχων ἐκατέρωθεν δύο δωμάτια. Τὸ ἐν ἑξ' αὐτῶν, ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ, ἐχρηστέμεν, ἴσως, ἄλλοτε, ὡς θυρωρεῖον, ἀργότερον δὲ ὡς ἐργαστήριον, ἢ ἀποθήκη. Τὸ δὲ ἄλλο, πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀποτελεῖ τὸ προσκυνήμα.

Περὶ τοῦ Μετοχίου τούτου, καὶ τοῦ προσκυνήματός του, εἶχομεν δημοσιεύσει, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, μικρὰν μελέτην, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἐν Διδυμοτείχῳ Μετόχιον, ὁ Ἅγιος Χαραλάμπους»⁽²⁾. Τὸ Μετόχιον ἀνήκει εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρου γυναικεῖαν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Εἰς τὴν Μονὴν ἐκείνην εἶχομεν ἀποστείλει, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς μελέτης μας, ἀντίτυπον αὐτῆς, ζητοῦντες ἐκ τῶν ὑστέρων, σχετικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Μετοχίου. Ἐλάβομεν, τότε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν:

«Ἀριθ. Πρωτ. 361 Διεκ. 265

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ζωοδόχου Πηγῆς τῇ 24 Ἰουλίου 1936

Τὸ Ἱγουμενσιμβούλιον τῆς ἐν τῇ Κοινότητι Μπατσιῶν (Ἄνδρου) γυναικεῖας Ἱερᾶς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἢ Ἁγίας.

Πρὸς τὸν Πανοσιολογιώτατον καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν Κον Κον Νικόλαον, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Σὰς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὸ ἀποσταλὲν τεῦχος τοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ

1) Ἀρχιμ. Νικ. Βαφεΐδου. «Σχολεῖα καὶ διδάσκαλοι Διδυμοτείχου» εἰς «Ἀρχεῖον Θρ. Ἐπισκοπῆς», Τόμ. 17ος.

2) «Θρακικὰ», 1936, Τόμ. 7ος.

Μετοχίου τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους καὶ ὡς ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν μου διὰ τὸ ἄσκητον ἡμῶν ὑπὲρ τῆς Ἱστορίας τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρῴδος.

Ἀναφαιρτικῶς μὲ τὸ Μετόχιον τοῦτο, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Μονὴ παρέδωκε τοὺς τίτλους εἰς τὸν Ἱερομόναχον Γρηγόριον, διὰ νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὴν πώλησιν(1). Ἐκτοτε, ὁμως, ἡ Ἱερὰ Μονὴ οὐδεμίαν εἰδήσιν εἶχε περὶ τοῦ Μετοχίου τῆς, ἐὰν δὲν ἐμεσολάβει ἡ ἡμετέρα ἔρευνα. Πάνθ' ὅσα, ὅμως, συνέβησαν περὶ τοῦ Μετοχίου τούτου, τὸ Μετόχιον τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους ἐναπομένει πάντοτε ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν κυριότητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἢ Ἁγίας (τῆς νήσου Ἄνδρου).

Μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ ἀγάπης· ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφός

(τ. σφρ.) † Ἀρχιμ. Πανάρετος Πολυκάροπου, Προϊστάμενος».

8ον) Ὁ Ἱερός Ναός τῆς Παναγίας.

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν πραγματείαν μας «Αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Διδυμοτείχου»(2). Ἐνταῦθα προσθεύμεν μερικὰς σχετικὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἐλάβομεν, τελευταίως, παρὰ τοῦ συνταξιούχου δημοδιδασκάλου κ. Δημητρίου Μανάκα, πὸν ὁποῖον εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου τῆς Παναγίας καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης εἰκόνης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

ἹΣΤΟΡΙΣΘΗ Η ΕΙΚΩΝ ΑΤΤΗ ΣΠΟΤΑΗ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΕΤΛΟΓΗΜΕΝΟΥ ΡΟΥΦΕΤΙΟΥ ΤΩΝ ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΛΩΝ

ἔτος 1844. Ζωγράφος Χατζηνικόλας, Ἄδριανουπόλιτης

Ἡ εἰκὼν εἶναι καλλιτεχνικὴ καὶ ζωηρά. Πλασιοῦται δι' ἀργυροῦ στεφάνου. Ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας φέρει παρομοίαν ἀφιέρωσιν τοῦ Ρουφετίου (συντεχνίας) τῶν Γεμενιτζήδων (σανδαλοποιῶν). Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Ρουφετίου Σιμιτζήδων (κουλουράδων), τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τῶν Κασάπηδων (κρεωπωλῶν), τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου τῶν Γουναράδων, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῶν Γεωργῶν, τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος τῶν Κεραμιδάρηδων, τοῦ Δικαίου Ἰωσήφ τῶν Δουλερῆδων (ξύλουργῶν), τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Τσιπάνηδων (πομπέων), τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τῶν Κουγιουμτζήδων (χρυσόων).

1) Ἴδὲ «Θρακικά», 1936, Τόμ. 7ος.

2) Εἰς «Θρακικά», 1940, Τόμ. 13ος. Ἀνεδημοσιεύθη καὶ εἰς τὸ ἐβδομαδιαῖον ἔργον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας».

9ον) Τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τὸ σημερινὸν προσκύνημά του.

Ὁ Ναὸς ἦτο ἐκτισμένος εἰς τὴν συνοικίαν, τὴν καλουμένην ἄλλοτε Μπαλὴκ Μπαζάρ (ἰχθυαγοράν). Ἰχνη μόνον ἐρείπιων του, ἢ, μᾶλλον, μερικῶν θεμελίων, διασώζονται. Εἰς τὸ ὑπὸ καταστημάτων καὶ γιοχανᾶ (σησομελαιοτριβείου) καὶ κινγκλίδων περιορισμένον τμήμα τοῦ γηπέδου του, εὐρίσκειται μικρὸν προσκύνημα ἐν εἴδει μεγάλου ἀνοικτοῦ ἔρμαριου, περικλείων μεγάλην εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τὰ θεμέλιά του, ἀλλαχοῦ μὲν, μόλις ἐξέχουν τῆς γῆς, ἀλλαχοῦ δέ, ὑψοῦνται περὶ τὸ ἥμισυ μέτρον. Εὐρίσκονται δὲ καθ' ὅλην τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ γηπέδου καὶ τὴν ἀνατολικήν, ἢ, μᾶλλον, τὴν γραμμὴν τοῦ τοίχου, ὅστις διεχώριζε τὸν ναὸν ἀπὸ τοῦ κυρίως Ναοῦ. Δεικνύουν δὲ βυζαντινὴν τεχνοτροπίαν, ἕνεκα τῆς ἀναμίχτου μεταξὺ τῶν τοίχων κεραμικῆς ὕλης.

Ὁ Ναὸς περιεκλείετο, ἴσως, ἄλλοτε, ἐντὸς τῶν τειχῶν. Ἐννοεῖται, ὅμως, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὸ πρὸς τὰ κάτω τῆς πύλης Καιοτρόπορες δεύτερον τεῖχος, τὸ ὁποῖον εἶχε, καὶ αὐτό, δευτέραν πύλην, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν διπλὴν πύλην Νερόπορες, θὰ ἐκάμπτετο καὶ θὰ περιήρχετο ὀπισθεν τοῦ Δημοσίου Ὁραλογίου. Δευθυνομένου δέ, κατόπιν, πρὸς τὸν Ἁγίον Νικόλαον, διὰ τὰ τὸν συμπεριλάβη, θὰ ἀνήρχετο, μετὰ ταῦτα, πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς οἰκίας Κατεπανίδου. Ἐκτός, ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι ὑπῆρχε, καὶ εἰς τὴν ἐν λόγῳ περιοχὴν τῶν πειχῶν, τμήμα τρίτου τοιχώματος, ὅπως εἶπομεν καὶ διὰ τὴν περιοχὴν τῶν πυλῶν Νερόπορες καὶ Πενταζώνου(1).

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος κατεστράφη, ἴσως, ἐπὶ βυζαντινῶν χρόνων, ἕνεκα ἐμφυλίων, ἢ ἄλλων, πολέμων, ἢ πυρκαϊᾶς. Πιθανότερον, ὅμως, φαίνεται, κατὰ, ἢ μετὰ, τὴν ἄλωσιν τοῦ Διδυμοτείχου ὑπὸ τῶν Τούρκων (1361). Οὐδέν, δυστυχῶς, στοιχεῖον γραπτόν, ἢ ἐκ θεβαίας παραδόσεως, ἐληροφορήθημεν περὶ τῆς κτίσεως καὶ τῆς καταστροφῆς του. Ὁ μνημονευθεὶς ὑπέργηρος Γ. Λιόλιουλου καὶ ἡ τὸ 1933 ἀποθανοῦσα γραῖα Μαριγῶ Συναπίδαινα ἐνεθυμῶντο, ὅπως μᾶς ἔλεγον, ὅτι «τὰ ντουβάρια (οἱ τοῖχοι) τοῦ Ἁγίου Νικόλα ἦταν μεγαλύτερα». Ἐκτός αὐτῶν καὶ ἄλλοι γέροντες ἐγνώριζον, ὅτι τὰ μέχρι

1) Ἴδὲ τὰ ἀνωτέρω περὶ τῆς Ἁγίας Μαρίνης γραφέντα, ἐπίσης «Τὸ Πεντάζωνον καὶ τὰ Πηγαδίτσια τοῦ Διδυμοτείχου», εἰς «Θρακικὰν», 1940, τόμ. 15ος. Τοιαύτην ὑπόθεσιν εἶχομεν κάμει περὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τὸ 1930. Εἶχομεν δημοσιεύσει εἰς τὴν ἑφημερίδα «Ἐβρος» τοῦ Διδυμοτείχου ἄρθρον περὶ ἐνὸς κιονοκράνου. Εἶχεν ἔγλυφον σταυρὸν καὶ ἀνευρέθη εἰς τὰ θεμέλια τοῦ νεοκτίστου τότε δευτέρου δημοτικοῦ σχολείου, εἰς τὸ ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ ἀχρηστευθέν, καὶ βαθμηδὸν καταστραφέν, μέγα παλαιὸν νεκροταφεῖον. Εἶχομεν, λοιπόν, ἐκφράσει τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ κιονόκρανον ἐκεῖνο προήρχετο, ἴσως ἐκ τοῦ κατεστραμμένου Ἁγίου Νικολάου.

του ρωσοτουρκικού πολέμου του 1878 έναπομένοντα ερείπια τῶν τοίχων κατεστράφησαν τότε καθ' ὅλοκληρίαν. Καί ὅτι εἰς τὰ περίξ κτήματα, κτίρια καὶ δρόμους, ἔγιναν διάφοροι μετατροπαὶ καὶ μεταρρυθμίσεις. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ ναὸς εἶχε περίξ αὐτοῦ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα, τὰ ὁποῖα, μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ ἐντεῦθεν, κατεσχέθησαν, ἢ κατεστράφησαν, ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀνεκτίσθησαν δέ, ἢ ἐκτίσθησαν, διάφοροι οἰκίαι μὲ μεγάλους αὐλογύρους καὶ κήπους, λουτροὺς καὶ ἀποθήκας, καθὼς καὶ χάνια καὶ ἐργαστήρια. Μετεβίβαντο δὲ ταῦτα κληρονομικῶς εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν νέων ἰδιοκτητῶν, ἢ ἐπαλοῦντο εἰς ἄλλους. Ὅχι μόνον δὲ εἰς Τούρκους, ἀλλὰ καὶ εἰς Χριστιανούς.

Περὶ τῆς παλαιότερας καταστάσεως καὶ τύχης, ἐν γένει, τοῦ Ναοῦ, δὲν εὔρομεν τίποτε, σχεδόν, εἰς τοὺς κώδικας τῆς Μητροπόλεως. Μόνον ἀπὸ τοῦ 1878 καὶ ἐξῆς, ἀνεγνώσαμεν διάφορα πρακτικὰ τῆς Δημογεροντίας. Γράφουν περὶ σχεδιαζομένης ἀνοικοδομήσεως τοῦ Ναοῦ ἐκ βάθρων. Καί, μάλιστα, περὶ ἀπαλλαγῆς ἐκ ξένων χειρῶν, μεγεθύνσεως δὲ ποιοτητικῶς καὶ περιφράξεως τοῦ ὅλου γηπέδου αὐτοῦ. Ἀλλὰ, πρὸς τούτοις, καὶ περὶ συνεχῶν ἀνιαρῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα προέκυπτον ἐκάστοτε καὶ παρεκώλυον τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἔργου, καθὼς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Ἐπὶ Μητροπολίτου Μεθοδίου (1878—1893), εἰς συνεδρίαν τῆς Δημογεροντίας, τὴν 13ην Δεκεμβρίου 1878, ἀπεφασίσθη ἡ ἀνοικοδόμησις ἐκ βάθρων τῆς κατηρειπωμένης ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, περὶ τῆς περιφράξεως τοῦ ὁποῖου, κατὰ προηγουμένην ἔγκρισιν, εἶχον εἰδωτοηθῆ οἱ δέοντες (ἀρμόδιοι) παρὰ τῆς Α. Σεβασμιότητος».

Πρὸ τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878, ἦτο, βεβαίως, ἀδύνατος ἡ ἀνοικοδόμησις. Ἄλλως τε, καὶ ὅλος ὁ χώρος τοῦ σημερινοῦ γηπέδου δὲν εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐλείθερον ἦτο μικρὸν μόνον μέρος, ὅπου ὑπάρχουν τὰ σήμερον ἐξέχοντα ερείπια, μὲ προσέκτασιν μερικῶν θημάτων, ὅπου εὐρίσκετο, ἄλλατε, ἀντὶ τοῦ σημερινοῦ μικροῦ ξυλίνου προσκυνήματος, ἄλλο μικρότερον, καὶ ξύλινον, ἐπίσης. Οἱ προσκυνηταὶ εἰσῆρχοντο, κυρίως, ἀπὸ τὴν μεγάλην θύραν, ἡ ὁποία διατηρεῖται καὶ σήμερον. Ἡ θύρα αὕτη, μὲ τὸ περισσότερον τμήμα τοῦ ὅλου γηπέδου, ἤμισος περίπου σπρέμματος, ἀνήκεν, ἐκ κληρονομίας τοῦ Τούρκου Κεμπιρ ἁγά, εἰς τοὺς ἐξ ἀδελφοῦ ἀνεψιούς του Ἐμὶν μπέτη καὶ Χατζῆ Ἀχμέτ μπέτη. Δὲν ἠνοίγετο πάντοτε. Εἰσῆρχοντο, ὅμως, οἱ προσκυνηταὶ καὶ ἀπὸ μερικῆς ἄλλας, μικρᾶς, εἰσοδούς, λεγομένης «Πορταρία»(1), «Σούδα»(2) ἢ «Νιταμλά γιερί»(3). Δύο

1) Μικρὰ θύρα.

2) Λαϊκὴ λέξις, παραφθορὰ τῆς λέξεως εἰσοδος.

3) Τουρκικὴ σύνθετος λέξις. Σημαίνει τόπος σταγόνων. Δηλαδὴ τὸ μεταξὺ δύο κτιρίων τμήμα γῆς, ὅπου στάζουν, πίπτουν, ἀπὸ τῶν κεράμων αἱ σταγόνες, τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς.

τειαῦται εἰσοδοὶ ὑπῆρχον, τῶν ὁποίων ἡ μία ἦτο μεγαλύτερα τῆς ἄλλης, εἰς τὴν βάρειαν πλευρὰν τοῦ γηπέδου, δηλαδή ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν ἄλλοτε κτημάτων τῆς οἰκογενείας Τζανόγλου⁽¹⁾, καθὼς μᾶς εἶχον ἀναφέρει μερικοὶ γέροντες⁽²⁾. Ἐκεῖ ἦσαν καφενεῖον, χάνιον καὶ διάφορα παραρτήματα, ἀλλὰ καὶ σταῦλοι, ὑπερθεν, ἀκριβῶς, πῶν θροεπιῶν. Ἀνατολικῶς τῶν σταύλων, ἦτο ἡ μικροτέρα εἰσοδος, διὰ τῆς ὁποίας εἰσήρχοντο, κατ' εὐθείαν, πρὸς τὸ παλαιότερον προσκύνημα. Ἀνατολικώτερον δὲ αὐτῆς ἦτο ἡ μεγαλύτερα εἰσοδος, ἡ ὁποία ἐχρησίμευεν ὡς εἰσοδος καὶ ἔξοδος τοῦ χανίου, δηλαδή ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ γηπέδου, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ πλεῖστον τμήμα του, ἦτο, ὡς εἴπαμεν, τῶν ἀδελφῶν μπέρηδων. Τέλος, ὑπῆρχε καὶ μία ἄλλη εἰσοδος ἐκ τοῦ μαγειρείου τοῦ Ναθαναήλ, πενθεροῦ τοῦ Γεωργίου Χρυσοβέργη.

Ὁ Εὐάγγελος Σιναπίδης, ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνσταντῆ, τοῦ ἐπιεγομένου «Σινάπ κουβεγμοῦ», δηλαδή γαμβρὸς τῶν Σιναπιδῶν, εἶχε γεννηθῆ, τὸ 1852, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τούρκου Λὸς ὄγλου Ἰσμαήλ Ἀγά, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀγοράσει ὁ Νικόλαος Β. Τζανόγλου, καὶ ἡ ὁποία ἀπετέλει τμήμα τοῦ χανίου του. Τὸ κάτω μέρος, τὸ χωριζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου, ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ Ἐμῖν μπέρη, περιῆλθε δὲ ἀργότερον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Ἀθανασίου Τσακιτζῆ, καθὼς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω. Ὑπάρχει, ὡς φαίνεται, μία διαφορὰ, ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα ἰδιοκτητῶν καὶ πωλητῶν. Ἀλλὰ, ἔτις θὰ εἴπωμεν ἐν συνεχείᾳ, πρόκειται περὶ τοῦ ἰδίου μέρους, ἡ δὲ διαφορὰ εἶναι, μᾶλλον, φαινομενικῆ.

Ὁ Ε. Σιναπίδης, ὅτε, ἀκόμη, ἦτο μικρὸς, παίζων καὶ σκαλίζων μετ' ἐξυμῶν τὸ χῶμα, παρὰ τοὺς σταύλους, εἶχεν εὔρει, μίαν ἡμέραν, μικρὰν σακκούλαν, πλήρη ἀπὸ τουρκικοὺς παράδες⁽³⁾. Ὁ πατὴρ του ἔβαλε, τότε, ἐργάτας νὰ σκαφῶν, ἐκεῖ, εἰς τὸ γήπεδον τοῦ Ναοῦ. Ἀπεκαλύφθησαν, τουματοτρόπως, τὰ θεμέλια τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἀνευρέθη δὲ κοῖλον μαρμάρου μετ' ὅλην εἰς τὸ μέσον. Ἐπρόκειτο, φαίνεται, περὶ τοῦ νιπτῆρος τοῦ Ναοῦ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Λιδυμοτείχῳ ὑπηρεσίας ἡμῶν⁽⁴⁾, ὑπῆρχεν, ἄμφοσθεν τοῦ προσκυνηματος πεμάχιον κυκλικὸν μαρμάρου, τὸ ὁποῖον προήρχετο, ἴσως ἐκ τοῦ νιπτῆρος ἐκεῖνου.

Μετὰ τὴν ἐκ Λιδυμοτείχου ἀναχώρησιν τῶν Ρώσων, ἐματαιώθη ἡ μελετωμένη ἀνοικοδόμησις τοῦ Ναοῦ, καθ' ὅσον, μάλιστα, ἐπανήρχισαν, πάλιν,

1) Σήμερον οἱ ἀπόγονοί της φέρουν τὸ ἐπώνυμον Τζανῆς.

2) Ἀριστείδης Δελόγκας, Δημοσθένης Δημάδης, Εὐάγγελος Σινάπογλου (Σιναπίδης), Μαριγῶ Σιναπίδαινα, καὶ ἄλλοι.

3) Ὁ παρᾶς ἦτο πολὺ μικρὸν νόμισμα. Ἀποτελεῖ τὸ 1/10 τῆς δεκάρας καὶ τὸ 1/10 τοῦ γροσίου.

4) 1923 - 1927 καὶ 1927 - 1937.

πεικίλα ζητήματα ιδιοκτησίας του ιεροῦ γηπέδου, εισόδων, ἐπεισοδίων, δαπανῶν καὶ ἄλλα ἐμπόδια. Τότε δέ, ἡ ἀργότερον, ἐν ᾧ ἐκαθορίζετο τὸ γήπεδον, ἀνευρέθη, καθὼς ἔλεγεν ὁ Δελόγκας, μαριμάρινον ἀγαθμάτινον, τὸ ὁποῖον εἶδε καὶ ὁ ἴδιος, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε, τί ἀπέγινε κατόπιν. Τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ νιπτήρος μᾶς εἶχεν ἀναφέρει καὶ ἡ Μ. Συναγίδαίνα, προσοθέτουσα, ὅτι εἶχεν ἀνευρεθῆ καὶ ἐν μανουάλιον.

Διὰ τὴν ἀπόφασιν περὶ ἀνοικοδομήσεως τοῦ Ναοῦ συνετέλεσεν, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ ὁ δόλιος σκοπὸς καὶ ἡ πλῆγια ἐνέργεια τῶν βουλγαριζόντων τοῦ Διδυμοτείχου, νὰ ὑφαρπάσουν τὸ γήπεδόν του καὶ νὰ κτίσουν ἰδικόν των Ναόν, καθὼς ἀναφερομεν περὶ αὐτοῦ. Ἀποτυχόντες, ὅμως, ἐπράτησαν εἰς τὸ Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Χαριλάμπου καὶ ἀλλαχοῦ(1). Καὶ ὁ μὲν Ἅγιος Νικόλαος δὲν ἀνεκτίσθη(2). Ἄλλ' ἐπρεπε νὰ περιφραχθῆ οὕτως, ἢ ἄλλως, τὸ γήπεδον, τὸ ὁποῖον ἤρχισε καὶ νὰ αὐξάνη κατὰ τὴν ἔκβασιν, διὰ δωρεῶν, ἢ, μᾶλλον, ἀγορῶν παρακειμένων χώρων, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν δυσχερειῶν καὶ χρηματικῆς ζημίας, εἰς βάρος τῆς Κοινότητος!

Ἄλλ' ὡς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν συνεδρίαν τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1878. Κατ' αὐτήν, εἶχεν ἐγκριθῆ ὁ διαρισμὸς ἐπιτροπῆς ἐκ 12 μελῶν. Δύο ἐκ αὐτῶν θὰ ἦσαν Δημογέροντες, καὶ, ὡς τοιοῦτοι, ἐξελέγησαν ὁ Χατζῆ Χρηστος Ἀδαμίδης(3) καὶ ὁ Γιουβάντος Πάντσου(4). Δέκα δὲ ἀνεπιρρόσωποι τῶν συντεχνιῶν: Διὸ καὶ ἀγνωστοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου οἱ πρωτομαίστορες καὶ μαϊστορες τῶν συντεχνιῶν νὰ ὀρίσουν ἀντιπροσώπους διὰ τὴν ἐπιτροπήν». Ἐξέλεξαν, 20 Δεκεμβρίου, τοὺς ἐξῆς: «Οἱ κλητὰδες τοὺς κ. Χατζῆ Πακιστῆν καὶ Γεώργιον Ἀντωνίου. Οἱ κωσάπηδες τὸν κ. Μουμιτζῆ Νικόλα. Οἱ τουκέρηδες (5) τὸν κ. Ἀντώνιον Εὐαγγέλου. Οἱ φωμαδες τὸν κ. Νικόλαον Χατζῆ Δημητρίου. Οἱ ρετζπέρηδες(6) τὸν κ. Θανάση Πέγιογλου(7). Οἱ ἀμπατζῆδες(8) τὸν κ. Στάϊκον Χατζῆ Νικόλα(9). Οἱ κλητὰδες τὸν κ. Ἀ-

1) Ἴδὲ: «Τὸ ἐν Διδυμοτείχῳ Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Χαριλάμπου» εἰς «Θρακικὰ», 1936, Τόμ. 7ος. «Σχολεῖα καὶ διδάσκαλοι Διδυμοτείχου» καὶ «ἐσνάφια ἐν Διδυμοτείχῳ» εἰς «Ἀρχεῖον Θρ. Θεσσαυροῦ», 1952, Τόμ. 17ος «Παλαιὰ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα» εἰς προηγουμένους τόμους τῶν «Θρακικῶν».

2) Ἀκόμη καὶ μέχρι τοῦδε.

3) Ὁ ὀνομαζόμενος καὶ Χρηστάκις ἐφέντης.

4) Ἐξεδηλώθη ἀργότερον ὡς ἐπικίνδυνος βουλγαρίζων, «ὄνομα καὶ πρᾶγμα».

5) Μαραγκοί, Ξυλουργοί.

6) Γεωργοί.

7) Ἐξεδηλώθη καὶ οὗτος ὡς βουλγαρίζων.

8) Οἱ ράπται οἱ παλαιότεροι ράπτοντες ἐνδύματα ἀπὸ ἀμπάδες, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ ἐγχώρια χονδρὰ μάλλινα ὑφάσματα.

9) Ὄνομα βουλγαρικὸν καὶ ὑποπτον.

θανάσιον Πάντζου⁽¹⁾ και οἱ παχτουβάνηδες⁽²⁾ τὸν κ. Δημήτριον Ἀπαστόλου». Πρὸς τοῦτοις, ἠνοιχθη βιβλίον συνδρομῶν, τὸ ὁποῖον σὺζεται εἰς τὴν Μητροπόλι και ἔχει, εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ σελίδα, ὠρασίαν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, χαραχθεῖσαν με μολυβδοκόνδυλον «διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου»⁽³⁾, ὡς γράφει. Περιέχει δὲ ἀντίγραφον τῆς ἀποφάσεως περὶ ἀνεγέρσεως τοῦ Ναοῦ και τῆς περιφράξεως τοῦ περιβόλου, και, ἐν συνεχείᾳ, κατάλογον ἐράων, με τὰ ἐγγραφέντα πρόσωπα και τὰ ὀρισθέντα ποσά, τὰ ὁποῖα ἀνέρχονται, ἐν συνόλω, εἰς 21.260 γρόσια. Ἀργότερον, 15 Ἰουλίου 1879, «ἐνεκρίθη νὰ προσέλθῃ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἡρειπωμένης ἐκκλησίας, διὰ νὰ προτραπῇ νὰ συλλέξῃ συνδρομάς, πρὸς περίφραξιν αὐτῆς».

Ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Ἐμῖρ μπέτης τὸ ἐν πῶ σημερινῷ περιβόλω τοῦ Ναοῦ τμῆμα τοῦ κτήματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐδώρησεν εἰς τὴν Κοινότητα, ἔναντι ὑποχρεώσεων και εὐγνωμοσύνης, ἦν ὠφείλε διὰ τὴν προστασίαν, ἧς ἔτυχε παρὰ τῆς Κοινότητος, κατὰ τὴν Ρωσικὴν κατοχὴν. Οὗτος ἦτο τυφλὸς τὸν ἓνα ὀφθαλμὸν, και, διὰ ταῦτο, ἐκαλεῖτο Κιὸρ Ἐμῖν μπέτη⁽⁴⁾. Ἐπαθε δέ, τότε, ἀρκετά, ἡ δὲ Κοινότης τὸν ἐπροστάτευσε. Διὰ ταῦτο, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν, ὡς ὄρωρο, τὸ ἀναφεροθὲν τμῆμα τοῦ γηπέδου. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν εἶχεν ἀκόμη μεταγραφῇ ἐπισημῶς ἡ δωρεὰ ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοινότητος, διὰ τὸν λόγον τοῦτον, 14 Δεκεμβρίου 1880, εἰς συνεδρίαν, «λόγου γενομένου», πάλιν, «περὶ περιτειχίσματος... τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐνεκρίθη νὰ μεταφερθῶσιν εἰς τίτλον τοῦ... εἰς τὴν Κοινότητα δωρηθέντος οἰκαπέδου...».

Ἐν τοῦτοις, και τὸ ζήτημα τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἢ, μᾶλλον, αὐτῆς παρὰ τοῦ Ἐμῖν μπέτη πωλήσεως, καθυστέρησεν ἐπὶ πολὺ, ἔνεκα διαφάρον λόγων, ἡ δὲ περιτειχίσις ἀνεβάλλετο ἐκάστοτε. Τὴν 24ην Ἰουνίου 1885, πάλιν, «ἀπεφασίσθη νὰ περιτειχισθῇ τὸ γήπεδον... πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐν αὐτῷ ριπτομένων ἀκαθαρσιῶν τῶν πέριξ οἰκούντων». Διότι, δυστιχῶς, σταῦλοι και μαγειρεία, ἐργοστάσια και χάνια, και γιαχανάδες, με τὰς κόπρους και ἄλλας ἀκαθαρσίας και ἀπορρίμματα, ἐμόλυνον τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χώρον! Ἐπίσης, «νὰ ζητηθῇ παρὰ τοῦ Μουτεσαρίφου⁽⁵⁾, Δεδέαγας⁽⁶⁾, τὸ σενέτι⁽⁷⁾ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ ὁποῖον ἄλλατε εἶχε δοθῆ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, και τὸ ὁποῖον και ἄλ-

1) Γνωστὸς βουλγαρίζων, ὁμόφρων πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Γιουβάντσον Πάντσον.

2) Κηπουροί.

3) Δὲν ἀναγράφεται τὸ ἐπώνυμόν του.

4) Κιὸρ σημαίνει τουρκιστὶ τυφλός.

5) Νομάρχου.

6) Τὸ Δεδέαγας, ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἑλληνοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου, μετωνομάσθη Ἀλεξανδρούπολις.

7) Ἐγγραφον.

λοτε πωλλάκις εἶχε ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ, εὐρισκομένου ἐνταῦθα⁽¹⁾, διότι ὑπάρχει φόβος διὰ τὸν Ἅγ. Νικόλαον, ἐπειδὴ τινες⁽²⁾ ἀποπειρῶνται νὰ καπιάσῃσι τὸ γήπεδον τοῦτο! Πρὸς κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, πρέπει νὰ σημειώσωμεν τὰ ἐξῆς: Ὅτι τὸ «καθημακαμλήκ», δηλαδὴ ἡ ὑποδιοίκησις, ἢ, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, Ἐπαρχία, τοῦ Διδυμοτείχου εἶχε προαχθῆ, κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ρώσων, διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, καὶ προσωρινῶς, εἰς «μουτσαριφλίκ», ἰδηλαδὴ Νομαρχίαν, μὲ μουτσαριφίην τὸν Τζώρτζη πασάν⁽³⁾. Ἡ δὲ εἶχε μετατεθῆ οὕτως εἰς Δεδέαγατς, ἔνεκα τοῦ ὑποβιασμοῦ τοῦ Διδυμοτείχου εἰς Ἐπαρχίαν πάλιν. Τὸ ἀναφερόμενον δὲ «σενέτι» εἶναι τὸ πρὸ καιροῦ συνταχθὲν δωρητήριον ἔγγραφον τοῦ Ἐμὶν μπέη, τὸ ὁποῖον παρεκρατεῖτο, ἴσως, σκαπίως, ἢ θὰ εἶχε παραπέσει εἰς τὰ κυβερνητικὰ ἀρχεῖα Διδυμοτείχου, ἢ Δεδέαγατς. Ἄνευ αὐτοῦ δὲ δὲν θὰ κατωρθωτο ἡ μετεγγραφή τῶν τίτλων ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἀλλά, πρὸς τοῦτοις, ἐκινδύνει νὰ ὑφαρπαγῆ τὸ γήπεδον ἐπὶ τῶν βουλγαριζόντων, ἀποπειρωμένων νὰ κτίσουν Ἐκκλησίαν ἰδικήν των.

Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, ἐπέρχεται νέα φάσις τοῦ ζητήματος. Τὴν 28ην Ἰουνίου 1885, «ἢ προτάσει τοῦ κ. Βασιλείου Ζεννή, ὅπως τεθῆ ὄρος τις διὰ τὸ μέρος τοῦ τόπου, ὅπερ ἐκ 30 περίπου σῆχηων, καὶ ὅπερ, πρὸς τῇ ὑπὸ τοῦ... πατρὸς του ἄλλοτε γενομένη δωρεᾷ τῷ γηπέδῳ τοῦ Ἁγίου Νικόλαου, δωρεῖται οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν του τῷ γηπέδῳ τούτῳ, ἐνεκρίθη καὶ ὠρίσθη ὁ ὄρος, ἵνα ὁ ἐπὶ τοῦ τόπου τούτῳ ἀνεγειρόμενος τοῖχος ἢ ἐπίκοινος, ὥστε, ἐὰν ὀφέλοτε ἤθελον κτίσει οὗτοι τὸ μεταξὺ μέρος, νὰ ἔχῃσι τὸ δικαίωμα νὰ οἰκοδομήσῃσι ἐπ' αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο παραδεκτὸν ἐπ' αὐτοῦ».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται τοῦτο: Ὅτι ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν μνημονευθεὶς Νικόλαος Τζάννογλου εἶχε δωρήσει, ὅπως εἶδομεν, εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον ἐν μέρος, ἐκεῖ, ὅπου ὑπῆρχε, φαίνεται, τὸ παλαιὸν ξύλινον προσκίνημα. Καὶ ὅτι, ἤδη, ὁ υἱὸς του, ὁ Βασίλειος Ζεννῆς, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν του, αὐξάνει τὴν δωρεάν ἐκείνην μὲ νέαν ἐκ 30 πῆχηων, ἀλλ' ὑπὸ τόν, ὡς ἄνωθι, ἐγκριθέντα ὄρον. Ὁ ὄρος οὗτος καθορίζεται ἀκριβέστερον, εἰς συνεδρίαν τῆς 12ης Ἰουλίου 1885: «Συσκέψεως γενομένης περὶ ἐξευρέσεως ὄρου ἀσφαλτοῦς καὶ ἰκανοποιητικοῦ διὰ τὸν τοῖχον, τὸν κτισθέντα ἐν τῷ τόπῳ, τῷ παρὰ τῷ γηπέδῳ, τῷ ἀνήκοντι τοῖς ἀδελφοῖς Ζεννῆ καὶ γειτνιάζοντι μὲ τὸ γήπεδον τῆς ἀρχαίας

1) Ἐν Διδυμοτείχῳ.

2) Ὑπονοοῦνται οἱ βουλγαριζόντες, καθὼς ἐγράψαμεν καὶ ἀνωτέρω.

3) Περὶ αὐτοῦ ἐγράψαμεν πολλάκις πολλαχοῦ.

Ἐκκλησίας πρὸς Ἁγίου Νικολάου¹, ἐπὶ παρουσία καὶ τοῦ διορητοῦ κ. Β. Ζεννή, ἐπεψηφίσθησαν τὰ ἐξῆς: α) νὰ ἔχῃσι τὸ δικαίωμα οἱ ἀδελφοὶ Ζεννήδαι νὰ ἐποικοδομήσωσιν ἐν τῷ ἡμίσει αὐτοῦ μέρει, τῷ αὐτοῖς ἀνήκοντι τοίχῳ καὶ β) τὰ νερὰ νὰ τρέχωσιν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου μέρους τοῦ τοίχου τούτου, ἂν τοῦτο, ἢ χαμηλότερον. Ἐάν, ὅμως, ἤθελον εἶσθαι ἀμφοτέρω τὰ μέρη τῆς οἰκοδομῆς ἴσα, τότε, νὰ ᾧσιν ὑποχρεωμένα ἀμφοτέρω τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη² νὰ κατασκευάσωσι κοινὸν ὄχρτόν, διὰ κοινῆς δαπάνης».

Ἡ δωρεὰ αὕτη, καθὼς καὶ ἡ τοῦ Ἐμὶν μπέη, ἠΰξανον, θεβαίως, τὸ γῆ-πεδῶν τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἀλλὰ προεκάλεσαν δυσκολίας καὶ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀπερχόλησαν, ἐπὶ πολὺ, τὴν Κοινότητα, ἢ ὁποῖα, μάλιστα, ἐπλήρωσε καὶ ἀρκετὰ χορήματα διὰ τὰς δωρεάς. Καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐδάφησε τὴν δωρεάν του καὶ διὰ δευτέραν φασάν, διὰ νὰ πληρωθῇ ἀπὸ τὴν Κοινότητα λίρας τουρκίας χρυσᾶς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τριάκοντα, τὴν πληρωμὴν τῶν ὁποίων ἡ Κοινότης δὲν ἠδύνατο, πλέον, νὰ ἀποφύγῃ!³ Ἀφ' ἐτέρου δέ, ἡ οἰκογένεια Ζεννή ἤρχισε νὰ ζητῇ, ἐναντι τῆς δωρεᾶς τῆς καὶ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς λειτουργίας τοῦ χανίου τῆς, εἴσοδον. Ἡ εἴσοδος θὰ ἦτο ὀπισθεν τοῦ χανίου, καὶ πλάτους τεσσάρων πήχεων, διὰ μέσου τοῦ γηπέδου τοῦ Ἁγίου Νικολάου, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς καὶ μέχρι τοῦδε μεγάλης ἐξωθύρας αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀπέναντι πλευρᾶς τῶν κτημάτων τῆς. Ἡ αἰτία ἦτο ἡ ἐξῆς: Ἡ ἐπὶ τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ χανίου μεγάλη διὰ σιδηρᾶς θύρας, εἴσοδος αὐτοῦ, μετὰ καὶ τῶν παραρτημάτων του, εἶχον δεθῆ, λόγῳ προικός, εἰς τὸν Γρηγόριον Κατσίκαν. Τοιοῦτοτρόπως, ὡς μόνη εἴσοδος διὰ τὸ χάνιον εἶχεν ἀπομείνει ἡ θύρα τοῦ καφενείου, διὰ τῆς ὁποίας δὲν ἠδύνατο, θεβαίως, νὰ εἰσέρχωνται, πλέον, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐλὴν τοῦ χανίου καὶ εἰς τοὺς σταίλους οὔτε ἄμιαξαι, ἀλλ' οὔτε καὶ ζῶα!

Σχετικῶς πρὸς τὰ δύο ταῦτα ζητήματα, τοῦ Ἐμὶν μπέη καὶ τῶν Ζεννήδων, τὸ πρακτικὸν τῆς 5ης Φεβρουαρίου 1889 γράφει τὰ ἐξῆς: «Ἐπειδὴ διεβιβάσθη... αἰτήσις τοῦ... Ἐμὶν βέη, ἵνα χορηγήσῃ αὐτῷ τὸ ταμιεῖον τῆς Κοινότητος δάνειον ἐκ 30 λιρῶν ὀθωμανικῶν, ἰσὺν τόκῳ καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν ἀλωνίων, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν Κοινότητα δι' ἐπισημοῦ πωλητηρίου ἐγγράφου, μετὰ τὴν ὑπογραφήν καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Χατζῆ Ἀχμέτ βέη, ἐπὶ τοῦ ἰδιοκτῆτου τῶν γηπέδου, κεκμένου παραπλευρῶς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὅπου (ἐγγράφον) καὶ ἄλλοτε μὲν εἶχε δώσει οὕτως, καὶ βλεπ, ζητηθὲν παρὰ τοῦ τότε Μουτεσαρίφου Διδυμοτείχου Τζῶρτζη πασᾶ καὶ συμ-

1) Οἱ κώδικες, μόνον ἐνταῦθα, χαρακτηρίζουν τὸν Ἁγιον Νικολάον, ὡς ἀρχαίαν ἐκκλησίαν, ὑπονοοῦντες αὐτὴν βυζαντινῆς ἐποχῆς.

2) Ἡ οἰκογένεια Βεννή καὶ ἡ Κοινότης.

3) Ἐντεῦθεν ἐξάγεται, ὅτι ἡ πρώτη δωρεὰ τοῦ Ἐμὶν Μπέη ἦτο σκόπιμος καὶ πονηρά.

παραληφθῆν ἀκολούθως μετὰ τῶν λοιπῶν ἐγγράφων κατὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ μουτσαριφλικίου εἰς Δεδέαγατς, δὲν ἀπεστάλη ἐκεῖθεν, καί, ἐπειδὴ ἡ αἴτησις... ἐγένετο ἀποδοκτὴ..., παρεκλήθη μὲν ὁ Σ. Καβάσιλας¹, ὅπως διεκπεραιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν. Ἐνεκρίθη δέ, ἵνα δοθῇ ἡ ζητούμενη² εἴσοδος ἐκ τοῦ παρακαμμένου οἰκοπέδου τῶν εἰρημένων... (Ἐμὴν καὶ Ἀχμέτ)... μετὰ τὴν ἐξαγορὰν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Κοινότητος. Τοῦθ' ὅπερ καὶ διεκοινώθη εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς ἀναφερομένης (Χατζῆ Ἐλένης Τζάνογλου), δηλώσαντα, ὅτι πρέπει νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς μητρὸς του περὶ τούτου», διότι τὰ κτήματα, χάνιον κ.λ. ἀνήκον κυρίως εἰς αὐτήν.

Τὰ ζητήματα ταῦτα συνεχίζονται. Τὴν 17ην Φεβρουαρίου 1889: «Ἀνεγνώσθη τὸ ἐν τῷ πρακτικῷ ρξῆ' (168) συνεδριάσεως... ἔγγραφο τοῦ Ἐμὴν καὶ ἐπεδοκιμάσθη, ἔχον ὡς ἀκολούθως:... «δηλῶ, ὅτι, οἰκεία βασιλῆσι, ἐκ συνεννοήσεως καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Χατζῆ Ἀχμέτ βέη, δωροῦμαι καὶ παραδίδω τῇ Ρωμαϊκῇ Κοινότητι Διδυμοτείχου, ὡς φόρον εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτήν, ἀπέναντι τῶν πολλῶν πρὸς ἡμᾶς ἐκδουλεύσεών της, ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν³ κειμένου ἰδιοκτητοῦ ἡμῶν γιαχανᾶ ἡμῖς στρέμμα γῆς, περιορισμένης ἐκ τοῦ γηπέδου τῆς (κατα)πυροσούσης⁴ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ χανίου τοῦ Νικολάου Τζάνογλου, τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Κουγιουμιτζῆ Γιαννάκη⁵, τοῦ παραπλεύρως κειμένου ἰδιοκτητοῦ τοῦ ἀδελφοῦ μου κτήματος, καὶ δημοσίου δρόμου, ἐπ' ὀνόματι τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς⁶ καὶ μουτσεβελήδων⁷ κ. Σ. Τεζτονίδου⁸ καὶ Γ. Χατζῆ Ἰωάννου, ὡς κτῆμα ἀναφαίρετον τῆς Ἐκκλησίας⁹, τοῦθ' ὅπερ καὶ παρέδωκε αὐτοῖς. Ἐπειδὴ δὲ τυγχάνω εἰς τοῦτο¹⁰ ἐπίτροπος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου Χατζῆ Ἀχμέτ βέη, ὡς ἐπίσης, δωρεῖται εἰς τὴν εἰρημένην Κοινότητα τὸν ἐν λόγῳ τόπον, ὑπόσχομαι, ἵνα, ἐν περιπτώσει μὴ παραδοχῆς αὐτοῦ, ἀποζημιώσω τοῦτον χρηματικῶς διὰ τὴν ἀναλεγοῦσαν

1) Εὐστάθιος Καβάσιλας. Τὸ οἰκογενειακόν του ἐπώνυμον ἦτο Παπᾶ Σταύρου. Σπουδάσας ἐν Ἀθήναις τὴν Ἱατρικὴν, δαπάναις τοῦ Μητροπολίτου Μελετίου Καβάσιλα (1860 - 1868 καὶ 1874 - 1877), εἶχε συμπευθῆ τὴν ἀνεψιάν του. Ἦτο ἐκ τῶν ἐγκρίτων Δημογερόντων.

2) Ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Ζεννή.

3) Ἀγορὰ καὶ Μπαλῆκ Μπαζάρ (ἰχθυαγορὰ) ἐλέγετο, τότε, καὶ ἡ ἐκεῖ ὁδός, ἡ πλησίον μικρὰ καὶ ἀνώμαλος πλατεῖα, καὶ ἡ περίξ συνοικία.

4) Κατηρειπωμένης.

5) Ἴδὲ αὐτὸ μικρὸν προσκόνημα τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τοῦ φρουρίου ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματείας, ὑπ' ἀριθμὸν 3.

6) Τῆς Κοινότητος.

7) Πληρεξουσίων.

8) Εὐαγγέλου.

9) Τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

10) Τὸ μέρος, τὸ διδόμενον ὡς δῶρον.

αὐτῶ μερίδα ἐκ τῆς δωρηθείσης ἡμίσεος στρέμματος γῆς¹. Διὸ καὶ ἀποφαίνομαι τῇ ἑμῇ σφραγίδα. 6 Φεβρουαρίου...».

Ὁ ἀνωτέρω μνημονευόμενος γιαχανᾶς, κτῆμα τῶν ἀδελφῶν Ἐμὶν καὶ Ἀχμέτ, ἐπωλήθη παρ' αὐτῶν, ἀργότερον, εἰς τὸν Τσάγκογλου. Οὗτος, ὡς βουλγαρίζων, προσεπάθει, μετ' ἄλλων ὁμοφρόνων του, νὰ κατάρχη τὸν Ἅγιον Νικόλαον, διὰ νὰ κτισθῇ ἐκεῖ βουλγαρικὴ ἐκκλησία. Καθῶς, ὅμως, μᾶς ἔλεγεν ὁ γέρον Ἀ. Δελόγκας, ἐδάξη ὑπὸ τοῦ τότε Πρωτοσυγγέλλου τῆς Μητροπόλεως, διότι παρημποδίζε τὰς γυναῖκας νὰ εἰσέρχονται καὶ νὰ ἀνάπτουν κηρία καὶ τὴν κανδήλιαν τοῦ προσκυνηματος. Μετὰ τὸν δαρμόν του, ἀσθενήσας, δὲν ἠγέρθη, πλέον, ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἀπέθανε. Τὸν εἶχε τιμαρῆσει ὁ Ἅγιος Νικόλαος! Οἱ δὲ ὁμόφρονές του ἔπαυσαν νὰ ἐνδιαφέρονται εἰς τὸ ἔξῃς διὰ τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ ἐτόπησαν εἰς τὸ μετόχιον τοῦ Ἁγίου Χαράλάμπους. Παρὰ τοῦ Τσάγκογλου εἶχε λάβει τὸν γιαχανᾶν ὁ Γεώργιος Χατζηρβασάνης καὶ τὸν κατέστησε παράρτημα τοῦ παντοπωλείου του, κειμένου παραπλεύρως, εἰς τὴν γωνίαν τῶν ἐκατέρωθεν δρόμων. Ἀργότερον, εἰς τὴν θέσιν τοῦ παντοπωλείου του, ἔκτισε μεγάλην διώροφον ἀποθήκην, μὲ κατάστημα κάτωθεν.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ πρακτικοῦ τῆς 17ης Φεβρουαρίου 1899: «Ἐνεφανίσθη ὁ Δ. Ζεννῆς² καὶ παρουσίασεν ἔγγραφον, ἀποσταλὲν εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἀπὸ μέρους τοῦ ἐνταῦθα Κτηματολογικοῦ Γραφείου, δι' οὗ ἐκαινοποιεῖτο αὐτῇ, συνεπεία ἀγωγῆς τοῦ δανειστοῦ τῆς Νεσίμ Τολέδου³, ἐὰν ἐντὸς 8 ἡμερῶν δὲν ἤθελε πληρώσει τὸ ἐξ 112 λιρῶν χρέος τῆς, θέλει ἐκποιηθῇ, διὰ δημοπρατήσεως, τό, ὅπερ κρατεῖ ὡς ἐνέχυρον ὁ δανειστής, μέρος τοῦ χανίου μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ, εἰς ὃ συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἐκ τοῦ περιβόλου τοῦ Ἁγίου Νικολάου ζητουμένη εἴσοδος. Συνεπῶς, ἀνεγνώσθη αὐτῆς ἡ ἀναφορὰ τῆς εἰρημένης, καί, μετὰ ἐμβριθῆς (;) σκέψιν, ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως, ὅπως, ἀντὶ νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὴν ἡ Κοινότης τὴν ζητουμένην εἴσοδον, εὐκολύνῃ αὐτὴν διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου, ἐπὶ τόκῳ καὶ ὀφισμένη προθεσμίᾳ. Καί, πρὸς τὸν σκοπὸν τούτων, προϋτάθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν τελευταῖον πλειοδότην ἢ δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 145 καὶ χρονολογίαν 5 Αὐγούστου πρακτικοῦ εἰς πλειστηριασμὸν τεθείσα οἰκία τοῦ μακαρίτου Χατζῆ Μιχαῆλ⁴ καὶ ληφθῇ παρ' αὐτοῦ⁵ τὸ χρηματικὸν ποσό».

1) Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ ἀδελφός του δὲν εἶχεν εἶδῃσιν!

2) Δημήτριος Ζεννῆς, ἀδελφός τοῦ Βασιλείου.

3) Ἐβραίου ἐμπόρου.

4) Ἦτο εἰς τὸν τόπον του μετὰ ταῦτα ἀνεγερθέντος μεγάλου σχολικοῦ κτιρίου, τὸ ὅποιον, ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν, στεγάζει τὰ Α' καὶ Γ' δημοτικά, σχολεῖα. Ἴδὲ «Σχολεῖα καὶ διδασκάλου Διδυμοτεῖχου».

5) Τοῦ πλειοδότου.

Τοιουτοτρόπως, άποσοθήθη μὲν τὸ ζήτημα τῆς εἰσόδου, ἀλλ' ἀνεφάνη, πάλιν, μετὰ πενταετίαν, 5 Μαρτίου 1904, ἐπὶ Μητροπολίτου Φιλαρέτου Βαφείδου: «'Ανεγνώσθη... ἡ... αἰτήσις τῆς κ. Χατζῆ Ἑλένης Ν. Ζεννῆ, ἵνα ἀποφασισθῇ ἡ ὀριστικὴ ἐκτέλεσις τῆς κοινοποιηθείσης εἰς αὐτὴν ἀρμοδίως, κατὰ Φεβρουάριον 1889... ἀποφάσεως, περὶ παραχωρήσεως τῆς εἰσόδου τοῦ ξενοδοχείου αὐτῆς, ἐκ τοῦ παρακειμένου οἰκοπέδου τῶν ἀδελφῶν Ἐμὶν βέη καὶ Χατζῆ Ἀχμέτ βέη. Ἐπίσης ἀνεγνώσθη καὶ τὸ σχετικὸν πρακτικὸν ὑπ' ἀριθμὸν ρξή' καὶ ἡμερομ. 5 Φεβρουαρίου 1889, καθ' ὃ εἶχεν ἀποφασισθῆ, νὰ παραχωρηθῇ ἡ εἰσόδος... (Ἦδη)... ἀπεφασίσθη..., ἵνα, ἐπειδή... ἡ ὑπάρχουσα ἀνέκαθεν εἰσόδος τοῦ ξενοδοχείου εἶχε προσαρτηθῇ εἰς τὸ γήπεδον τοῦ παρεκκλησίου ¹, . . . χορηγηθῇ ἡ εἰσόδος 4 πῆχων, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι, ἐάν, ὀψέποτε, ἤθελεν ἀποφασισθῇ ἡ ἀνέγερσις τῆς Ἐκκλησίας..., παραχωρήσῃ αὐτῆς τὸ μέρος τοῦτο², ὅπερ παρεδέξατο ὁ κ. Δημήτριος Ζεννῆς».

Διὰ τὰ ἀνωτέρω, παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι ἡ οἰκογένεια Τζάνογλου ³ εἶχεν ἐνεχυριάσει εἰς τὸν Ἰσραηλίτην δανειστὴν καὶ τὴν ζητουμένην εἰσόδον, πρὶν ἀκόμη λάβει αὐτήν, ὡς νὰ ἦτο κτῆμά της τὸ μέρος τῆς εἰσόδου! Ὅτι, πρὸς τοῦτοις ἀποτέλεσμα τῆς παραδόξου ἐκείνης, ἢ μᾶλλον, σκοπίμου, ἐνεχυριάσεως ἦτο νὰ μὴ λάβῃ μὲν τότε τὸ δικαίωμα τῆς εἰσόδου, ἀλλὰ ἡ Κοινότης ἠναγκάσθη, καλῶς, κακῶς, νὰ πωλήσῃ μίαν οἰκίαν, διὰ νὰ πληρώσῃ ξένον χρέος, διὰ νὰ ἀποσοθήσῃ τοιουτοτρόπως, καὶ ἐνδεχομένας ἐβραϊκάς διεκδικήσεις εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον. Καθ' ἡμᾶς, δὲν θὰ ὑπῆρχε, κατ' οὐσίαν, κίνδυνος νὰ κατασχεθῇ δικαιοδικῶς ἡ πρὸς τοὺς Ζεννῆδες παρασχεθισομένη εἰσόδος. Διότι θὰ παρείχετο ἀπλῶς τὸ δικαίωμα εἰσόδου διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ ὄχι ὁ τόπος ὡς κτῆμα. Συνεπῶς, παραδόξοι μᾶς φαίνονται καί, τρόπον τινά, χαριστικά, αἱ «ἐμβριθεῖς» σκέψεις καὶ αἱ «ἀμόφρωνοι» ἀποφάσεις, τῆς Δημογεροντίας!

Τὸ ποσὸν τῶν 112 λιρῶν, φαίνεται, ὅτι ἐπεστράφη, κατόπιν, εἰς τὴν Κοινότητα, ἂν καὶ δὲν ἀναφέρουν σχετικῶς οἱ κώδικες. Τοῦτο δὲ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ὑπεβλήθη καὶ νέα αἰτήσις διὰ τὴν εἰσόδον, ἡ ὅποια ἐθεωρήθη «δικαία καὶ

1) Τοῦ προσκυνήματος. Ἡ καθ' αὐτὸ εἰσόδος τοῦ χανίου ἦτο, εἶδομεν καὶ εἰπομεν εἰς τὰ ἐμπροσθεν, πρὸς τὴν ὁδὸν Μπαλῆκ Μπαζάρ, ἡ ὅποια εἶχε δοθῆ ὡς προίξ εἰς τὸν Κατσίκαν, καὶ ὄχι ἐκ τῆς ἄλλης ὁδοῦ, ἐνθα ἦτο ἡ εἰσόδος τοῦ προσκυνήματος, διὰ μέσου τῶν τουρκικῶν κτημάτων. Συνεπῶς καταχρηστικῶς τὸ πρακτικὸν γράφει, ὅσα γράφει, καὶ συγχέει τὰς εἰσόδους!

2) Πῶς θὰ τὸ παρεχώρει, ἀφ' οὗ δὲν ἦτο καὶ δὲν θὰ ἐγένετο τὸ μέρος ἐκεῖνο κτῆμα τῶν Ζεννῆδων.

3) Τζάνογλου, ἢ Τζανόγλου, ἢ Τζαννόγλου, καὶ Τζανῆ καὶ Ζεννῆ καὶ Ζαννῆ, Τζαννῆδες, Ζεννῆδες κ.λ.π. Τὸ ἐπιθέτον τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῆς Τζανιώ, τῆς ὁποίας ὁ υἱὸς Νικολάκης Κουρκοιρίκας, παρέμεινε γνωστὸς ὡς Τζάνογλου.

βάσιμος»! Ἐν πρώτοις, ἡ Δημογεροντία δὲν προέβαινεν εἰς ὀριστικὴν παραχώρησιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ἔπραξεν ὀρθῶς. Διότι ἡ παλαιὰ δωρεὰ τῶν Τζάνογλου πρὸς τὴν Κοινότητα, δηλαδὴ τὸν Ἅγιον Νικόλαον, δὲν θὰ ἔπρεπε, θεβαίως, νὰ κολοβώσῃ τὸ γήπεδον αὐτοῦ, μὲ τὴν παραχώρησιν διαδρομῶν πλάτους τεσσάρων πήχεων, ὡς εἰσόδου, καθ' ὅσον, μάλιστα, διὰ τὴν ἀπίλειαν τῆς ἐπὶ τῆς προσόψεως μεγάλης εἰσόδου τοῦ χανίου, τῆς παραχωρηθείσης εἰς τὸν Κατσίκαιον, δὲν ἦτο ὑπεύθυνος ὁ Ἅγιος Νικόλαος! Διὰ τοῦτο, θεωροῦμεν ὡς ἐλαστικὴν, καὶ χαριστικὴν, πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ζεννήδων, τὴν φράσιν τοῦ πρακτικοῦ, ὅτι «ἡ ὑπάρχουσα ἀνέκαθεν εἰσοδος τοῦ ξενοδοχείου εἶχε προσαρτηθῆ εἰς τὸ γήπεδον τοῦ παρεκκλησίου». Διότι, ἐὰν ὑπῆρχεν εἰσοδος τοῦ ξενοδοχείου διὰ μέσου τῶν τουρκικῶν κτημάτων, διατὶ παρεχωρήθη παρὰ τοῦ Νικολαίου Τζάνογλου καὶ τοῦ υἱοῦ του Βασιλείου Ζεννῆ; Ἡ, ἐὰν ὑπῆρχε καὶ ἀφ' οὗ παρεχωρήθη, διατὶ ἐζητεῖτο πάλιν ὀπίσω; θὰ συνέβη, λοιπόν, τὸ ἑξῆς: Ὅτι, δηλαδὴ, ὑπῆρχεν, ἴσως, εἰσοδος τοῦ χανίου καὶ κάτωθεν, ἀλλ' ἀπλῶς πρὸς χρῆσιν καὶ καταχρηστικῶς, καὶ ὄχι ὡς ἰδιοκτησία τῆς οἰκογενείας Τζάνογλου, διὰ μέσου τῶν τουρκικῶν κτημάτων, ἐκ τῆς κάτωθεν μεγάλης θύρας, πλαγίως τοῦ γαχανᾶ. Ἐπειδὴ δέ, ἐν τῷ μεταξύ, ἡ ἐπάνω κυρία εἰσοδος τοῦ χανίου εἶχε παραχωρηθῆ, λόγῳ προικῶς, εἰς τὸν Κατσίκαιον, διὰ τοῦτο, οἱ Ζεννήδες ἐζήτησαν τὴν κάτω εἰσοδον. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ γήπεδον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μὲ τὰς πληρωθείσας, ὅπως εἶδομεν, δωρεὰς τῶν Τούρκων ἀδελφῶν καὶ τῶν Τζανήδων, εἶχεν ἀυξηθῆ, καὶ, τρόπον τινά, τετραγωνισθῆ, δὲν ἦτο, θεβαίως, ὀρθόν, νὰ παραχωρήσῃ ἡ Κοινότης εἰσοδον εἰς τοὺς Ζεννήδες, κάτωθεν, διὰ νὰ εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρχωνται ἅμαξαι καὶ ζῶα, διὰ μέσου τοῦ ἱεροῦ χώρου, εἰς τὴν αὐτὴν καὶ τοὺς σταύλους τοῦ χανίου των. Ἀφ' οὗ, μάλιστα, ἡ ζήτησις τῆς εἰσόδου δὲν εἶχε παρουσιασθῆ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὡς ὅρος καὶ συνέπεια τῶν τότε γενομένων δωρεῶν των εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον. Ἐνῶ, ἤδη, ἡ ἀπαίτησις τῆς εἰσόδου ἐξισοῦτο, τρόπον τινά, πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν δωρεῶν!

Τὴν 14ην Αὐγούστου 1909, δηλαδὴ μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἀκόμῃ πενταετίας, ἀνεκινήθη, πάλιν, τὸ ζήτημα, ἀλλ' εὐτυχῶς, διὰ τελευταίαν φορᾶν. «Ἀνεγνώσθη ἡ αἴτησις τοῦ κ. Περιεκέου Ν. Ζεννῆ, ἵνα τεθῆ εἰς ἐκτέλεσιν ἡ ἀπόφασις τῆς Δημογεροντίας περὶ παραχωρήσεως τῆς εἰσόδου τοῦ ξενοδοχείου ἐκ τοῦ παρακεμμένου γηπέδου τοῦ προσκυνήματος... Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν πρακτικοῦ... ὁ Μαρτίου 1904, καθ' ὃ εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ παραχώρησις 4 πήχεων εἰσόδου, ἐπὶ τῷ ὄρω ἀποδόσεως αὐτῆς, ἐν περιπτώσει ἀνεγέρσεως τῆς ἐκκλησίας..., ἐνεκρίθη νὰ ἐπιτραπῆ τῷ αἰτοῦντι ἡ χρῆσις τούτου πρὸς εἰσοδον, κατόπιν ἐξετάσεως καὶ καταμετρήσεως...».

Δὲν παρεχωρήθη, λοιπόν, ὀριστικῶς, ἡ εἰσοδος, ὡς ἰδιοκτησία, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς χρῆσις. Κατόπιν δὲν γίνεται, πλέον, λόγος εἰς τοὺς κώδικας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Διότι, μετ' ὀλίγον, ὁ Περιεκέης Ζεννῆς ἐπώλησε τὸ ἔναπο-

μείναν εις τὴν οἰκογένειάν του ἡμῶν τοῦ χαγίου εἰς τὸν Ἀθανάσιον Ρακιντζῆν, ὅστις τὸ μετεποίησεν εἰς καζῖνον.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τελευταῖον ἀνιαρὸν ζήτημα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ προσελθὸν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ μαγειρείου τοῦ Γεωργίου Χρυσοβέργη. Τὸ κτῆμα τοῦτο ἦτο ἄλλοτε τοῦ πενθεροῦ του, τοῦ εἰς τὰ ἔμπροσθεν μνημονευθέντος Ναθαναήλ. Τὸ 1886—1887, θεωρηθὲν ὡς κτῆμα βακουφικόν, ἐδίδετο εἰς διαφόρους ἐνοικιαστάς. Ἐπὶ βουλγαροκρατίας, ὅμως, τὸ εἶχεν οἰκειοποιηθῆ ὁ Γ. Χρυσοβέργης. Εὗρισκετο ἔμπροσθεν τοῦ μέρους, ἔνθα ἦτο ἄλλοτε ὁ νόρθηξ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ, μᾶλλον, τῆς ἔμπροσθεν αὐτῆς αὐλῆς.

Ὁ Χρυσοβέργης, λοιπόν, προεξέτεινε τὸ μαγειρεῖον του ὀλίγον πρὸς τὰ μέσα, ἀνατολικῶς. Ἐκτίσσε δὲ ἐκεῖ καὶ συννημμένον δωμάτιον, ὑποστηριζόμενον διὰ ξυλίνων στύλων, ἐπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἤδη διατηρουμένων ἐρειπίων τοῦ τοίχου, ὁ ὁποῖος διεχώριζεν, ὡς φαίνεται, τὸν νόρθηκα ἀπὸ τὸν κυρίως Ναόν. Κατεσκεύασε, πρὸς τούτους, καὶ ξυλίνην κλίμακα, διὰ νὰ κατέρχεται ὁ κύριος, ὡς κύριος, εἰς τὸν αὐλόγυρόν του, δηλαδὴ εἰς τὸ ἱερὸν γήπεδον. Περιέφραξε, μάλιστα, καὶ μεγάλην κορίδα γῆς, κατὰ τὸ πλάτος τοῦ μαγειρείου του καὶ τοῦ προστεθέντος δωματίου, καὶ εἰς μῆκος μέχρι τῆς ἀποθήκης τοῦ Χαΐρηθασάνη. Καὶ ἐγκατέστησεν ἐκεῖ ζῶα ποικίλα, μικρὰ μετὰ μεγάλων, ἀπὸ θρόνων μέχρι καὶ χοίρων, εἰς χωριστὰ δι' ἕκαστον εἶδος διαμερίσματα, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν βεβήλωσιν τοῦ ἱεροῦ χώρου!

Μόλις εἶχομεν ἔλθει, τότε, εἰς Λιδυμότειχον, διασωθέντες εἰς Ἑλλάδα, ἐκ τῆς ἀνὰ τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξορίας μας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχομεν ἀχθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Πόντου. Καὶ εἶχομεν ἀναλάβει καθήκοντα ὡς Πρωτοσύγκελλος καὶ ὡς Καθηγητῆς (1923). Ἐν ἀπουσίᾳ, λοιπόν, τοῦ Μητροπολίτου Φιλαρέτου, μετέβημεν, μετὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ δημογέροντος κ. Ἰωάννου Βαλτζίδου (τῆς παλαιᾶς οἰκογενείας Μπαλτζόγλου), πρὸς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος. Μεθ' ὃ, 30 Ἰουνίου 1923, συνεκαλέσαμεν τὴν Δημογεροντίαν. Προσκληθεῖς, προσῆλθεν ὁ Χρυσοβέργης. Φοβηθεῖς, δέ, ἢ, μᾶλλον, πονηρευόμενος, ἐδήλωσεν ἐπισήμως, ὅτι ἔκτισσε, δῆθεν, τὸ δωμάτιον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας! Κατόπιν σχετικῆς συζητήσεως, ἀπεφασίσθη νὰ πληρώνη οὗτος ἐνοίκιον πεντακοσίων δραχμῶν ἐτησίως διὰ τὸ δωμάτιον καὶ διὰ τὸν φραχθέντα διὰ τὰ ζῶα χώρον. Ἐπλήρωσε δέ, πράγματι τὸ ἐνοίκιον τοῦ πρώτου ἔτους. Ἀργότερον, ὅμως, ἐδυστρόπησε καὶ ἠρνήθη νὰ συνεχίσῃ τὴν καταβολὴν τοῦ ἐνοικίου, προφασιζόμενος, ὅτι τὸ δωμάτιον εἶναι ἰδικόν του. Μετὰ ματαιὰς προσπαθείας, ἀπεφασίσθη, 3 Ὀκτωβρίου 1924, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἀνετέθη ἡ διεκδίκησις τῶν ἐνοικίων, ἐν ἀνάγκῃ δέ, καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξέωσις τοῦ Χρυσοβέργη καὶ τῶν ζῶων του, εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ἐπίκειται παλαιόθεν τὸ προσκύνημα!

Δυστυχῶς, ὁ Μητροπολίτης, ὅπως συνέβαινε καὶ δι' ἄλλα ζητήματα, δὲν μᾶς ἀφῆκε νὰ ἐνεργήσωμεν, ὅπως ἐσκεπτόμεθα καὶ ὅπως ἔπρεπε. Διότι εἶχομεν κάμει μίαν καλὴν ἀρχήν, νὰ πληρώνη ὁ δύστροπος σφετεριστὴς ἐνοίκιον διὰ τὸ δωμάτιόν του. Θὰ ἐπηρεαζοῦνται δὲ ἢ διὰ ἡπίου, ἢ βιαίου, τρόπου ἔξωσις, ὄχι μόνον τῶν ζώων του, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τοῦ ἰδίου, ἔστω καὶ διὰ δαρμουῖ, ὅπως εἶχε γίνει ἄλλοτε διὰ τὸν μνημονευθέντα Τσάγκογλου! Ἡ ἀνάθεσις, λοιπόν, τοῦ ζητήματος εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Χριστοῦ ἐφανέρωσεν ἀδικαιολόγητον ἀδυναμίαν τῆς Μητροπόλεως. Ἦτο εὐσχημὸς τρόπος ὑποχωρήσεως. Καί, ὡς ἐκ τούτου, ἀντὶ νὰ καταφεροῖ ἡ δεσποτικὴ πατερίτσα ἐπὶ τῆς ῥάχως τοῦ βεθλήλου Χρυσοβέργη, τὸ ζήτημα ἀνεβάλλετο διαρκῶς καὶ ἐλησιμονήθη, ἔνεκα, δῆθεν, διαφόρων νομικῶν δυσχερειῶν καὶ οἰκονομικῶν λόγων!

Ἄλλ' ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ὅστις δὲν ἐλησιμόναι, διότι δὲν ἠνείχετο τὴν παράτασιν τῆς βεθληλώσεως, ἔκαμε τὸ θαῦμά του! Εἶχαμε μετατεθῆ, τῇ αἰτήσῃ ἡμῶν, εἰς τὸ Γυμνάσιον Σουφλίου τὸ 1927. Ἐπανήρθομεν, ὁμῶς, μετὰ διειτίαν, τὸ 1929, εἰς Ἀντιμότειχον, ἐπαναμετατεθέντες «πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐκπαιδεύσεως». Ὁ δὲ Μητροπολίτης Φιλάρετος, μείνας μόνος, μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν μας, εἶχε παραιτηθῆ, τὸ 1928, καί, μεταβὰς εἰς Θεσσαλονίκην, ἐφρυσύχαζεν. Ἐκεῖ δὲ καὶ ἀπέθανε, τὸ 1933, ὡς Μητροπολίτης, πλέον, Ἡρακλείας.

Τὸ 1928, λοιπόν, καὶ ἐπὶ Μητροπολίτου τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Ἰωακείμ Σιγάλα (1928 - 1957), πυρκαϊά, ἐκραγεῖσα, ἐν καιρῷ νικητῶν, ἐν τῷ μαγειρείῳ τοῦ Χρυσοβέργη, δὲν ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν οὔτε μαγειρεῖον καὶ δωμάτιον, οὔτε φράκτιν καὶ ζῶα. Ὁ ἴδιος δὲ μόλις διεσώθη μετὰ τῆς γυναικὸς του. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος εἶχε τιμωρήσει παραδειγματικῶς τὸν ἀνόσιον παρείσακτον, μὲ τὸ φραγγέλιον ἀνὰ χεῖρας, διὰ νὰ καθαρῶσιν τὸν ἱερόν του χώρον ἀπὸ τὴν ἀνομίαν!

Ἐκάησαν τότε, καὶ τὰ ἄλλα, εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ δρόμου, καταστήματα καὶ ἐργαστήρια, μέχρι τῆς ἀποθήκης τοῦ Χαζηρβασάνη, ἡ ὁποία διεσώθη. Ἀργότερον, εἶχε κτίσει ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Χριστοῦ τοίχον μετὰ τῶν καέντων κτιρίων καὶ τοῦ ἱεροῦ περιβόλου. Ἀλλὰ καὶ ὁ τοίχος ἐκεῖνος κατεστράφη, ἀργότερον, ἔνεκα πολεμικῶν καὶ ἄλλων περιπετειῶν. Ἀνέκτισαν δέ, ὁ μὲν Ρακιτζῆς τὸ καζῖνόν του, ὁ δὲ Ἀπόστολος Χρυσοχόος, υἱὸς τοῦ Γεώργη Κουγιουμτζῆ, τὸ ἐργαστήριόν του. Καθὼς εἶχομεν πληροφορηθῆ ἀργότερον, εὐρέθησαν, κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ τοίχου, καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ καέντος μαγειρείου, ἄλλα, δῆθεν, παλαιὰ θεμέλια, ἀνήκοντα εἰς τὸν νάρθηκα καὶ τὸν πυλῶνα τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ. Ἦσαν, ἴσως, τὰ πρότερον γνωστὰ εἰρηπια, περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν προηγουμένως.

Ἐχομεν τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει νὰ γίνουιν ἀνασκαφαὶ εἰς τὸ γήπεδον τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἄν ἀποκλείεται νὰ ἀνευρεθοῦν ἐνδιαφέροντα ἀρχαι-

ολογικά αντικείμενα, ὄχι μόνον βυζαντινῆς, ἀλλὰ καὶ προχριστιανικῆς, ἴσως, ἐποχῆς, ἀφοῦ, ὡς εἶδομεν, εἶχεν ἀνευρεθῆ ἄλλοτε καὶ μαρμαρίνον ἀγαλμάτιον. Ἐπίσης, θὰ ἦτο καλόν, νὰ ἐλαμβάνετο φροντίς περὶ ἀπαλλοτριώσεως τῶν πέριξ καταστημάτων καὶ οἰκιῶν, διὰ νὰ καταστή ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ ἐλευθέρη, πλέον, καὶ κατάλληλος δι' ἐνδεχομένην μελλοντικὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ. Εἶναι, βεβαίως, δύσκολα ταῦτα πάντα, θὰ ἀπητοῦντο δὲ χρήματα πολλά. Ἐν τούτοις, θὰ ἦρκει μία πρωτοβουλία καὶ καλὴ θέλησις ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων καὶ τοῦ λαοῦ! Καὶ ὅμως, εἶχομεν μάθει, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὅτι τὸ 1937 ὑπῆρχεν ἡ σκέψις καὶ ἐγίνοντο προκαταρκτικαὶ συνεννοήσεις, νὰ κτισθῆ εἰς τὸν ἱερόν περιβόλον, ἀποθήκη πρὸς χρῆσιν τῆς ἐν πῶ κτιρίῳ Χαζηβαρσάνη ἐγκατεστημένης Γεωργικῆς Τραπεζῆς. Ἀλλὰ δὲν εἶχον φοβηθῆ τὸν τιμωρόν τοῦ Τσάγκογλου καὶ τοῦ Χρυσοβέργη, Ἅγιον Νικόλαον!

10ον) Τὸ ἐν τῇ συνοικίᾳ Τρίποδος προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

Περὶ τοῦ προσκυνήματος τούτου εἶχομεν δημοσιεύσει μικρὰν μελέτην, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μερικαὶ συνήθειαι τοῦ Διδυμοτείχου»¹. Ἐκεῖ περιεγράψαμεν περίεργα παλαιὰ ἔθιμα καὶ τελετάς, καθὼς καὶ ζωοθυσίας, τὰ ὅποια εἶναι εἰδωλολατρικῆς προελεύσεως, ὅπως καὶ τὰ τοῦ προσκυνήματος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου².

Ἡ ζωοθυσία καὶ τὰ ἄλλα ἔθιμα, τελοῦνται κατ' ἔτος, τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, 18 Ἰανουαρίου, μὲ κέντρον ἐν φρέαρ, λεγόμενον «τὸ πηγὰδ' ἑ' Αἰ-Θανάση», εἰς τὸ «Μεϊνταντσίκ», δηλαδὴ μικρὰν πλατειοῦσαν τῆς συνοικίας, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο πολυώνυμος. Ἦδη καλεῖται «Τρίποδος» καὶ κεῖται εἰς τὰ ὑπερθεν μέρη τοῦ Μαυσωλείου τοῦ Ὁρουτς πασᾶ. Ἐκεῖ, πλησίον τοῦ φρέατος, εἶχε κτισθῆ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, τὸ μικρὸν προσκύνημα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

Τὰ ἔξω τῆς πόλεως Προσκυνήματα

11ον) Τὸ Ἀγίασμα τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ὠραίων μαρμαρίνων κρηνῶν, αἱ ὁποιαὶ ὑπῆρχον ἄλλοτε ἐν Διδυμοτείχῳ, ἦτο καὶ ἡ κρήνη «Πασᾶ τσεσμεσῆ» (ἡ κρήνη τοῦ Πασᾶ). Διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος τῆς, εἶχεν ἀποκληθῆ «Κουροῦ

1) «Θρακικά», 1949, Τόμ. 13ος.

2) Ἴδὲ ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ καὶ ὑπ' ἀριθμὸν 5 «Τὸ προσκύνημα τοῦ Ἁγ. Δημητρίου.

Τσεσμέ (ξηρά κρήνη). Εύρίσκεται έξω τῆς πόλεως καὶ πέραν τοῦ κτήματος Ε. Δουλᾶ καὶ τῆς κλινικῆς τοῦ ἱατροῦ κ. Ἰ. Τυρῆ.

Πλαγίως, λοιπόν, καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν καὶ πλέον βημάτων ἀπὸ τῆς κρήνης Κουροῦ Τσεσμέ, ἡ ὁποία πρὸ ἐτῶν κατεστράφη καθ' ὀλοκληρίαν, δὲ πωσ καὶ ἄλλαι αἱ ἄλλαι κρήναι, ὑπῆρχε παλαιόν, ὡς λέγουν, καὶ καταστραμμένον Ἀγίασμα τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς. Ἐκεῖτο δεξιόθεν τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης ὁδοῦ, ἀπὸ Διδυμοτείχου πρὸς τὸ χωρίον Ἑλληνοχώριον καὶ πέραν, εἰς ἄλλα χωρία. Ἐπιροφδοτεῖτο, φαίνεται, ἐξ ὕδατος τῶν ὄπισθεν λόφων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐλευτούργει καὶ ὁ Κουροῦ Τσεσμές.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἀγιάσματος εἶναι ἄγνωστος, ἡ δὲ παράδοσις διασώζει μόνον, σχεδόν, τὸ ὄνομά του. Οἱ κώδικες τῆς Μητροπόλεως, καθὼς εἶδομεν, ἀναφέρουν τὸ Ἀγίασμα τὸ 1922. Ὁ ὑπεραιωνόβιος, ὅμως, Γ. Λιόλιολικου τὸ ἐνεθυμεῖται, ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἠρειπωμένον, καὶ μᾶς ἔλεγεν, ὅτι «ἔτρεχε τὸ ἄγίασμα καὶ ὁ κόσμος ἀναρτε κατὰ στήν παλιὰ του τὴν παράγκα καὶ προσκυνοῦσε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς».

Τὸ 1922 ἐκτίσθη μικρὸν κομπὸν παρεκκλήσιον ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Γεωργίου Μπήτρου, διοικητοῦ τοῦ τότε ἐν Διδυμοτείχῳ ἐδρεύοντος Συνοριακοῦ Ταμέως Προκαλύψεως Ἐβρου. Προσετέθη δὲ καὶ τὸ εἰς τὴν ἄκρην τῆς ὁδοῦ μικρὸν λίθινον εἰκονοστάσιον. Κατὰ τὴν κατάθεσιν τῶν θεμελίων, ὁ συνταγματάρχης προσέθεσεν, ἄγνωστον, διὰ πᾶν λόγον, καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Ἐλισσάβητ, καὶ, μάλιστα, πρὸ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς! Ἴσως ἡ μήτηρ του, ἢ ἄλλο μέλος τῆς οἰκογενείας του, εἶχε τὸ ὄνομα ἐκεῖνο. Τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου προανήγγειλεν, ὡς ἐξάγαται ἐκ τοῦ βιβλίου πρωτοκόλλου τῆς Μητροπόλεως. Ἐκεῖ, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 Αὐγούστου 1922, ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «Ἐπισημῶς προσεκλήθη ὁ Μητροπολίτης καὶ ἡ Κοινότης (Διδυμοτείχου) ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Γεωργίου Μπήτρου εἰς τὴν ὁσονούτω μελετωμένην κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ ἐγειρομένου ὑπ' αὐτοῦ ναύσκου τῆς Ἀγίας Ἐλισσάβητ καὶ Φωτεινῆς».

12ον) Τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Νεκροταφείου Ἁγίου Παντελεήμων.

Παρὰ τὴν ἀπέναντι ἄκρην τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρυθροποτάμου παλαιᾶς λιθίνης γεφύρας καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Νεκροταφείου, κεῖται τὸ ὠραῖον παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ἐκτίσθη τὸ 1929, δαπάναις τοῦ Δήμου Διδυμοτείχου, ἐπὶ Δημάρχου Δημητρίου Ζαπάρτα καὶ πρωτοβουλία τοῦ Μητροπολίτου Διδυμοτείχου κ. Ἰωακείμ Σιγάλα, τοῦ, ἤδη, ἀπὸ Μαΐου 1957, παραιτηθέντος λόγῳ γήρατος.

13ον) Τὸ Ἀγίασμα τῆς Ἀγίας Κυριακῆς.

Εἶναι μικρὸν προσκύνημα, παλαιόν, τὸ ὁποῖον, καταστραφέν πολλάκις, ἀνεκτίσθη καὶ ἠὲ ἠεὶ ἠεὶ ἠεὶ. Τὸ ἁγίασμα του εἶναι καθαρὸν, εὐγευστον καὶ ὑγιεινόν. Εὐρίσκειται παρὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ Ἐρυθροστατάμου, ἐκεῖ, ἔνθα κάμπτεται πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τὸ Σουφλίον καὶ πέραν ἄγουσα δημοσία ὁδός, καὶ εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐκτεταμένον τὸ ἀνύπαρκτον, ἤδη, τουρκοσιθιγγανικὸν χωρίον Ναμαῖς γιερῆ. Τὸ Ἀγίασμα τοῦτο ἀναφέρομεν εἰς διαφόρους πραγματείας μας¹.

14ον) Τὸ μικρὸν Ἀγιοταφικὸν Μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Εἶναι πέραν τοῦ Ἐρυθροστατάμου, καὶ ἐπὶ τῶν λόφων, τῶν κειμένων πολὺ ὑπερθεν τοῦ Ἑβραϊκοῦ Νεκροταφείου, τῆς τοποθεσίας Ναμαϊκιάχ, καὶ τῆς πρὸς τὸ χωρίον Κουφόβουνιν ὁδοῦ. Ἀπέχει ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ Διδυμοτείχου μίαν ὥραν περίπου πεζῆ. Τὸ 1933, εἴχομεν ἐκδώσει, ἐν Διδυμοτείχῳ, 60 περίπου σελίδων βιβλίον, μὲ εἰκόνας, διὰ τὴν ἱστορίαν του. Ἐπειδὴ ἀνήκει εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, εἴχομεν ἀποστείλει, τότε, ἀντίτυπα καὶ πρὸς τὸ Ἑλληνορθόδοξον Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων καὶ ἐζητήσαμεν, ἐκ τῶν ὑστέρων, συμπληρωματικὰς πληροφορίας. Καὶ ἐλάβομεν τὴν ἀκόλουθον ἀπάντησιν:

Τ. Σφρ. 799.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Πανοσιολογιώτατε Ἀρχιμανδρίτα, Καθηγητὰ τοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ Γυμνασίου, υἱὲ ἐν Χριστῷ ἀγαπητέ, Κύριε Νικόλαε Γ. Βαφειδῆ,

Τὴν ὑμετέραν ἀγαπητὴν Πανοσιολογιότητα πατρικῶς ἐν Κυρίῳ εὐχόμεθα καὶ εὐλογοῦμεν.

Ἀσμένως ἐδεξάμεθα τὴν τε ἀπὸ 6ης (ν. ἡ.) ὁδεύοντος μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐπιστολὴν τῆς Ἑμετέρας ἀγαπητῆς Πανοσιολογιότητος καὶ τὰ δύο ἀντίτυπα τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς πραγματείας περὶ τοῦ παρὰ τὸ Διδυμοτείχον Ἱεροῦ Μονυδρίου τοῦ Παναγίου Τάφου, πάνυ ἐνδιαφερούσας περιεχοῦσας περὶ τούτου πληροφορίας.

Εὐχαριστίας δ' ἐρμηνεύοντες αὐτῇ θερμὰς ἐπὶ τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ ἐρευνῇ τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, Μονυδρίου καὶ ἐπὶ τοῖς ἀποσταλείσιν ἡμῖν ἀντίτυποις

1) Τὸ ἐν Διδυμοτείχῳ τέμενος τοῦ σουλτάν Βαγιαζήτ τοῦ Α' τοῦ Κεραυνοῦ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ του» εἰς «Θρακικά», 1938, Τόμ. 10ος. «Τὸ Βυζαντινὸν παρεκκλήσιον τῆς Ἀγίας Δικατερίνης ἐν Διδυμοτείχῳ» εἰς «Ἀρχεῖον Θρ. Θεσσαυροῦ» Τόμ. 23ος «Ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλωσις τοῦ Διδυμοτείχου. Θρύλοι καὶ παραδόσεις» εἰς παλαιὸς τόμους τῶν «Θρακικῶν», καὶ ἄλλας.

τῆς πραγματείας αὐτῆς, ἐκφράζομεν ὅμα τὴν λύτην, ὅτι οὐδεμίαν ἐντεῦθεν δυνάμεθα παρῶσχεῖν συμπληρωματικὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἔμπροσθεν Μονυδρίου τοῦ Παναγίου Τάφου, ἅτε τῆς τούτου διακυβερνήσεως ἀνέκαθεν ἐξαρτηθείσης παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ παντὸς σχετιζομένου πρὸς τοῦτο ἔγγράφου κρυπτατικέμου ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τοῦ εἰρημένου Μετοχίου, ἐνῶ ἔστιν ἀδύνατος ἐπὶ τοῦ παρόντος οἰαδήποτε ἔρευνα.

Αἰτούμενοι οὖν τῇ Ὑμετέρα Πανοσιολογίῳ τὴν ἄνωθεν ἐνίσχυσιν ἐπὶ συνεχίσει τοῦ λίαν ἐπαινετικῶς συγγραφικῶς αὐτῆς ἔργου καὶ πλουσίαν τὴν χάριν καὶ εὐλογίαν τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου, διατελοῦμεν,

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλήμ, ἀπλγ' Σεπτεμβρίου ιε'

Ὁ Τοποτηρητῆς Πτολεμαΐδος ΚΕΛΛΑΔΙΩΝ

15ον) Τὸ Ἀγίασμα τοῦ Ἀγίου Βλασίου.

Τοῦτο εἶναι ἀρχαῖον καὶ ἱστορικόν. Εὐρίσκεται εἰς λακκῶδες καὶ κατάφυτον μέρος καὶ ἔχει δύο πηγὰς. Ἡ περιοχὴ του καλεῖται τουρκιστὶ Ταοὸκ γιμεζ, δηλαδὴ δὲν τρώγει ὄρνιθας. Μία παλαιὰ παράδοσις τῶν Διδυμοτείχιτῶν τὸ συσχετίζει μὲ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τοῦ Διδυμοτείχου τὸ 1361. Ἀναφέρεται, μάλιστα, καὶ ἐν ἔθψμον τῶν «Ἁϊ Βλασιτῶν», τὸ ὁποῖον ἐξέλιπεν, ἦδη, ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ, μάλις δὲ τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ πρὸ δύο, τριῶν, δεκαῶν ἐτῶν γεροντότεροι. Τὸ Ἀγίασμα κεῖται ὑπερθεν τοῦ Ἀγιοταφικῶς Μονυδρίου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ τοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ χωρίου Κουφρόβουμιν ὑψομένου βράχου Βούβα (Ἰντεπε). Ἀπέχει δὲ ἀπὸ τὸ Διδυμοτείχον μὲ ἀνηφορικὸν καὶ ἀνώμαλον ἄμαξιτὸν δρόμον 40' λεπτὰ πῆς ὥρας. Ὑπάρχουν, ὑπερθεν αὐτοῦ δυσδιάκριτα ἐρείπια παλαιοῦ κτιρίου. Λίθοι, καὶ πλίνθοι καὶ πρῶματα ἀσθέστου. Ὑπῆρχεν, ἴσως, ἐκεῖ, βυζαντινὸν ἀγίασμα, μὲ θερινὰ δωμάτια. Περὶ τοῦ Ἀγιάσματος τούτου, ἐξ ἀφορμῆς διαφόρων θρύλων καὶ παραδόσεων διὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Διδυμοτείχου, γράφομεν, μὲ ἀρκετὰς λεπτομερείας, εἰς τὴν πραγματείαν μας, «Ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσις τοῦ Διδυμοτείχου. Θρύλοι καὶ παραδόσεις». Εἶναι δὲ αὕτη μία «Διάλεξις (μας) ἱστορικὴ, ἀρχαιολογικὴ καὶ λαογραφικὴ, δοθεῖσα ἐν τῷ κήφῳ τῆς Δημοτικῆς Λέσχης Διδυμοτείχου, τὴν 14ην Ἰουλίου 1957».

16ον) Τὸ Προσκύνημα τῆς Ἀγίας Πέτρας.

Ὁ δεῦτερος καὶ μικρότερος τῶν διδύμων βραχιδῶν λόφων, δηλαδὴ τῶν δύο φυσικῶν φρουρίων, Ἀκροπόλεων, τοῦ Διδυμοτείχου, καλεῖται, ἀπὸ πολλῶν, ἦδη, δεκαετηρίδων «Ἀγία Πέτρα». Ὁ λόφος αὗτος εἶχεν ὀνομασθῆ ποιουτοτρόπως ἰδιὰ τὸν ἐξῆς λόγον: Εἰς τοὺς πρόποδας καὶ πὴν περιοχὴν του, ὡς καὶ κάτωθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἀλλὰ καὶ πέραν τοῦ Ἐρυθρο-

ποτάμιου, άνευρέθησαν και άνευρίσκονται διάφορα ιστορικά και αρχαιολογικά κτίσματα και αντικείμενα. Συγκεκριμένως, περί τούς άλλοτε νέους τουρκικούς¹ στρατώνας (κηλαδες), εκεί, ένθα είναι πα σημερινά θυροδεψεία τής πόλεως, και πρός τὸ δεξιὸν μέρος τής πρό των ἐτών ἀποκαλυφθείσης ἐπὶ τοῦ βράχου λαξευτῆς κλίμακος. Ἀψίδες, τάφοι, κτερίσματα, κοσμήματα, ἐνεπίγραφα, πλάκες, ἀγάλματα, νομίσματα κ.λπ. Πρός δὲ τούτοις, ἐκκλησιαστικά ἱερά σκεύη και αντικείμενα. Μυροδοχεῖον, ἀργυροῦς δίσκος, σταυρός, εἰκόνες, πηλίνα θυμιατήρια, κίονες, κ.λπ. Καθὼς και Ἀγίασμα. Προϋπήρχε, λοιπόν, εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην, εἰδωλολατρικός τις θεῶς, κατόπιν δέ, χριστιανικὸν παρεκκλήσιον, μετὰ ἀφθόνου ὕδατος, Ἀγιάσματος, ἀγνώστου ὀνόματος. Δι' ὃ και ὁ βράχος ἐκεῖνις, ὁ λόφος, ἢ «Πέτρα», ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ Ἀγία Πέτρα¹.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας εἶχομεν λάβει παρὰ διαφόρων γερόντων πρό 25—30 ἐτῶν, εἶχομεν λάβει, τελευταίως και ἀπὸ σημερινοῦς αἰωνοβίους γέροντας, τὰς ἰδίας πληροφορίας, καθὼς και μερικὰς προσθέτους λεπτομερείας. Τὰ ἐρεῖπια τοῦ ἀνευρεθέντος παρεκκλησίου ἦσαν εἰς βάθος γῆς, ένθα κατήρχοντα διὰ τεσσάρων, ἢ ἕξ, βαθμίδων. Δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ και ἀμφιβάλλομεν, ἀν οἱ χριστιανοὶ μετὰ τὴν ἀνέυρεσιν τῶν ἱερῶν σκευῶν και αντικειμένων και τοῦ Ἀγιάσματος, εἶχον κτίσει κανὲν προσκύνημα. Ἦτο βεβαίως, ἀδύνατον τοῦτο, ἐκεῖ εἰς τούς τότε στρατώνες και ἐν μέσῳ τῶν Τούρκων. Ἡμεῖς, πούλαχιστον, διαμεῖναντες ἐν Διδυμοτείχῳ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, δὲν εἶχομεν ὕδει, οὔτε εἶχομεν ἀκούσει περὶ προσκυνήματος κτισθέντος ἐκεῖ. Μόνον δέ, κατὰ τὴν τελευταίαν μας ἐπίσκεψιν εἰς Διδυμοτείχον, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1957, εἶδομεν μικρὸν προσκύνημα μὲ δύο μικρὰς παράγκας, ἐν εἴδει ἐρμαρίου. Εὐρίσκειται εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἐξέχον πηῆμα μεγάλου κοιλώματος τοῦ βράχου, εἰς τὸ ἦμισυ τοῦ ἴψους τοῦ λόφου, και εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς ἀποκαλυφθείσης λαξευτῆς κλίμακος μέχρι, σχεδόν, τῆς παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν κατερχομένης ἄκρας τοῦ βράχου.

Ὁ ἤδη αἰωνόβιος γέρον Σεγκαῆς, μέσον τοῦ συνταξιούχου ἐκπαιδευτικοῦ κ. Δημητρίου Μανάκα, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐξητάσαμεν διὰ μίαν ἀκόμη φιλίαν, τὰ μέρη ἐκεῖνα, μᾶς ἐπληροφόρησε τὰ ἐξῆς: "Ὅτι γυναῖκες ὁμογενεῖς ἐρχόμεναι πρό τῶν ἐρεπιῶν τοῦ παλαιοῦ παρεκκλησίου, ἦσαν τινος κηρία, πρᾶσεκύνου, και ἐχάρουν, δῆθεν, ἐκεῖ τὴν Πέμπτην τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος. Καί, μάλιστα, πρό τῶν ὁμμάτων τῶν Τούρκων στρατιωτῶν! Εἶναι ἀληθές, ὅτι

1) Ἴδὲ σχετικὰς πραγματείας μας, παλαιὰς και νεωτέρας: «Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀνευρεθεῖσα ἀναθηματικὴ στήλη τῶν Πλωτινοπολιτῶν» εἰς «Θρακικά» 1936, Τόμ. Η'. «Ἡ δευτέρα ἀναθηματικὴ στήλη τῶν Πλωτινοπολιτῶν ἐν Διδυμοτείχῳ» εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐνωριακὸν και ἑφημερικὸν Βῆμα», φύλλα 7 και 8-9 τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου και Φεβρουαρίου — Μαρτίου 1957. Ἐπίσης «Ἀποκάλυψις λαξευτῆς κλίμακος ἐπὶ τοῦ βράχου Ἀγία Πέτρα» ἐν τῷ ἀρχόντι τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» και ἄλλας ἀλλαχοῦ.

χορός ἐγίνεται. Ὅχι, ὅμως, ἐκεῖ, ἀλλὰ εἰς τὴν περιοχὴν, ἢ ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ τμήματος τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ὅπως εἶχαμεν πληροφορηθῆ, πρὸ 25—30 ἐτῶν, παρὰ γερόντων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἰδίως τοῦ Α. Δελόγκα. Ὁ Σεγκῆς προσέθεσε τὰ ἐξῆς: Ὅτι, ὅταν ἐπεχώσθησαν καὶ ἐκαλιφθήσαν τὰ ἐρείπια τοῦ παρεκκλησίου, χριστιαναὶ γυναῖκες τῆς περιοχῆς, παραλαβοῦσαι τὰς εἰκόνας (;) μετέφερον εἰς τὸ ἀναφερθὲν κοίλωμα τοῦ βράχου, ἔνθα τὸ σημερινὸν προσκύνημα. Ἀπὸ τινων δὲ ἐτῶν, κατὰ μίμησιν πᾶν ἄλλοτε ἐντοπίων γυναικῶν, προσέρχονται γυναῖκες καὶ κοράσια τῶν ἐκεῖ, εἰς τὴν περιοχὴν, ἐγκατεστημένων προσφύγων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τὰ ἀπογεύματα, καὶ ἰδίως, τὰς ἑορτάς. Καθαρίζουν τὸ ἔδαφος περὶ τὸ προσκύνημα, εὐπρεπίζουσι τοῦτο, ἀνάπτουσι κηρία, προσφέρουσι θυμιάματα, καὶ προσκυνοῦσι.

Ὁ κ. Δ. Μανάκας, εἶχε δημοσιεύσει ἄρθρον, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Ἁγία Πέτρα Διδ/χου καὶ τὰ εὐρήματα περὶ αὐτήν». Συμπεραίνει, πρὸς τούτους, ὅτι ἡ περὶ τοὺς κωρικοὺς στρατῶνας ἡρειτωμένη ἐκκλησία ὑφίστατο πρὸς 150 ἐτῶν. Καὶ ὅτι «ἦτο εἰς πολλοὺς ἄγνωστον». Ἀλλὰ εἶναι ἀδύνατον, νὰ ἔμενε τοῦτο μυστικόν. Δηλαδὴ νὰ μὴ ἐγνώριζε κανεὶς τίποτε περὶ αὐτῆς ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ τῶν προκρίτων, καὶ ἰδίως, τῶν γερόντων, ἢ καὶ ἄλλων χριστιανῶν. Ἐπίσης, ὑποθέτει, ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐκείνη θὰ «ἐτιμᾶτο, τότε, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Πέτρου». Προσθέτει δέ, ὅτι τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην «καθὼς λέγεται, κορυπτο-χριστιανοὶ πατε Τεῦρκοι περιεπιουῖντο... καὶ προσκύνοντο».

Ὁ ἴδιος, ἀπαντῶν, προθύμως, εἰς προσφάτους ἐρωτήσεις μας, παρέσχε τὰς ἐξῆς πληροφορίες: «Ὅτι εἰς δύο ρωγμάς, ἢ μᾶλλον, τρώγλας, τοῦ βράχου ὑπάρχει ἤδη ἀνὰ ἓν εἰκονοστάσιον εἰδους ἑρμαρίου. Τούτων τὸ ἓν ἔχει βαρῆ καὶ εἶναι καλλίτερον. Περιέχει δὲ μίαν εἰκόνα παλαιὰν καὶ ἐφθαρμένην, ὥστε νὰ μὴ διακρίνεται ὁ εἰκονιζόμενος ἅγιος, ἢ ἁγία. Ἐπίσης, μίαν εἰκόνα, νεωτέραν, τῆς Παναγίας, μίαν ἄλλην παλὺ μικράν, ἐφθαρμένην καὶ δυσδιάκριτον, μίαν ἄλλην τοῦ ἑσταυρωμένου νεωτάτην, ἀφιερωθεῖσαν, ἐσχάτως ὑπὸ πινος προσκυνητοῦ, καί, τέλος, δύο ἄλλας ἁγίων, συγχρόνου κατασκευῆς. Τὸ ἄλλο εἶναι ὄλως κακότεχνον καὶ φιλοξενεῖ μίαν παλαιὰν εἰκόνα, ἴσως τῆς Παναγίας, καὶ μίαν μικράν, ἀλλὰ παλαιάν, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ ζήτημα τῆς ὀνομασίας τοῦ λόφου, καθὼς καὶ τοῦ Προσκυνηματος, σημειοῦμεν τὰ ἐξῆς: Ὅτι δὲν προῆλθε τὸ ὄνομα τῶν «Ἁγία Πέτρα» ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἁγίω τινός, ἢ Ἁγίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας Μαρτυρολογίου. Καί, κάμνομεν τὴν εὐλογοφανῆ ὑπόθεσιν. Ὅτι, ὅταν εἶχον ἀνευρεθῆ τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου παρεκκλησίου, ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἀγνώστου ὀνόματος, τὸ συνεδύασε μὲ τὴν «Πέτραν», τὸν βράχον, τὸν λόφον. Καὶ ὠνόμασε τὸν βράχον καὶ τὴν περιοχὴν του «Ἁγίαν Πέτραν». Ἡ ὀνομασία αὕτη ὑπῆρξεν εὐστοχος, ἀλλὰ καὶ συμβολικὴ. Συμβολίζει τὴν «ἀρραγῆ Πέτραν» τῆς χριστιανικῆς μας Πίστεως, δηλαδὴ τὸν Χριστόν. Καὶ πολὺ ὀρθῶς. Ἀρκεῖ νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς του ἐν τῷ

προσώπων τοῦ Σίμωνος Πέτρου: «Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ τῇ Πέτρα (Πίστει) ταύτῃ οἰκοδομήσω μεν τὴν Ἐκκλησίαν». Καθὼς καὶ τὴν φράσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός».

Πρόσδετον Προσκύνημα

17ον) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Παλαιοκαστρίτης.

Ὁ Ἀρμενικὸς Ναὸς τοῦ «Σούρπ Κεβόρκ» εἶναι ὁ ἱστορικὸς βυζαντινὸς Ἱερὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου. Κεῖται ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ἀκροπόλεως, δυτικῶς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εἰς τὴν περιοχὴν, τὴν ὁποίαν οἱ γέροντες καί, ἐν γένει, ὁ λαὸς, ὀνομάζουσι «Παληῶ». Ἡ ὀνομασία αὕτη ἀποδίδεται εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς παλαιὸν Κάστρον, φρούριον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ Βυζαντινῶν ὀνομάζετο «Παλαιοκάστρον». Ἐξ αὐτοῦ εἶχε προσλάβει ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὴν προσωνυμίαν «Παλαιοκαστρίτης». Ἐχει δὲ μεγάλην ἱστορικὴν καὶ ἔθνικὴν διὰ τοὺς Διδυμοτειχίτας σημασίαν, ἀλλ' ὄχι, θεοσάως, ὑπὸ τὴν σημερινὴν μορφήν καὶ κατάστασιν.

Ἐν αὐτῷ εἶχε σπεφθῆ τὴν 26ην Ὀκτωβρίου 1341, αὐτοκράτωρ ὁ Μέγας Λομέστικος, δηλαδὴ ὁ Πρωθυπουργός, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους Ἰωάννης Καντακουζηνός. Θὰ εἶχον λάβει χώραν ἐν τῷ Ναῷ ἐκεῖνω, καὶ πρότερον καὶ κατόπιν, διάφορα σπουδαῖα γεγονότα, ἐορταὶ καὶ γάμοι, δοξολογίαι καὶ πανηγυρικαὶ πελαπαί, διότι ἦτο ὁ ἀνακτορικὸς Ναὸς τῶν Παλαιολόγων καὶ τῶν Καντακουζηνῶν.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τοῦ Διδυμοτείχου, καί, πιθανόν, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1453—1526, περιήλθε καὶ παραμένει ἔκτοτε, ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος Διδυμοτείχου. Ἀνεκτίσθη ἄλλοτε ἐκ βάθρων καὶ ἐπεσκευάσθη, μερικὰς φορὰς, ὑπὸ πᾶν Ἀρμενίων, καθὼς καὶ τὸ ἔμπροσθεν τῆς μεσημβρινῆς αὐτοῦ πλευρᾶς μέγα καὶ ξύλινον παλαιὸν κτίριον. Τοῦτο, ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς, θὰ ἦτο μοναστήριον, ἢ ξενών. Ὡς ξενῶνα δὲ τὸ μετεχειρίζοντο πολλοὶ Ἀρμένιοι, ἄλλοτε, καί, πρὸς πάντων, κατὰ τὰς μεγάλας θρησκευτικὰς καὶ ἔθνικὰς ἐορτὰς των, κατὰ τὰς ὁποίας συνέρθεον πολλοὶ Ἀρμένιοι προσκυνηταὶ ἐξ ὅλης τῆς Θράκης καὶ ἀλλαχόθεν. Ἐνθυμούμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο κτίριον, κατηρειπωμένον καὶ ἀχρησιμοποίητον πλέον. Πρὸ τινῶν δεκάδων ἐτῶν, κατηδαφίσθη, διὰ νὰ διασωθῆ καὶ πωληθῆ, πρὸς ὄφελος τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος, τὸ ἀπομένον οἰκοδομήσιμον ὑλικόν του.

Τὴν ἱστορίαν τοῦ παλαιοῦ τούτου Ἱεροῦ Ναοῦ εἶχομεν δημοσιεύσει, ἄλλοτε, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἀρμενικὴ Κοινότης Διδυμοτείχου καὶ ὁ Βυζαντινὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου» εἰς τὰ «Θρακικά» 1936, τόμ. Η'. Ἀναφέρομεν δὲ καὶ διάφορα σχετικὰ εἰς μερικὰς ἄλλας πραγματείας μας.

† Ἀρχιμανδρίτης Νικόλαος Βαφεϊδῆς

Καθηγητῆς

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
† ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ	
(Φωτογραφία - Νεκρολογία)	3—8
† ΠΡΩΘΙΕΡΕΩΣ Δ. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ	
ΠΡΟΛΟΓΟΣ «ΣΟΦΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΝΟΤΘΕΣΙΑΙ»—	
'Ο Πρωθιερεύς Δ. Καλλιμάχος καὶ ἐκ τοῦ τάφου «Τὰ	
62 χρόνια τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου στήν Ἀμερική»	9—106
«Γενική Ἱστορία τῆς Θράκης», Χρ. Κουρκουλή, Πρόλογος	
καὶ Κριτική	107—126
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	
Χρήστου Παπασταματίου — Μπαμπαλίτη: «Ἡ Λαϊκή Ἱατρι-	
κή στοῦ Σουφλί», «Εἰσαγωγή», «Δημιώδης Ἱατρική», «Παρα-	
σκευή Φαρμάκων», «Ὄνοματολογία μερικῶν ἀσθενειῶν», «Με-	
ρική Φάρμακα». Ἄννας Θεοφανοῦδη: «Γέννησις», «Ἐγκυμο-	
σύνη», «Τοκετός», «Λιχῶνα», «Βρέφος», «Βάπτισμα», «Τὸ παιδί	
μετὰ τὴν συμπλήρωση ἔτους».	
Νικηλίου Δούκα: «Τὸ μοναστήρι τῆς Κορνοφωλιάς»	
Μεταξίας Τσακμάκη: «Ἐρωτας», «Ἀρραβῶνας», «Γάμος στοῦ	
Σουφλί»	
Βασιλείου Κουσιῆδη: «Ἔθιμα τοῦ Γάμου στοῦ χωριῶ Κουφόδου-	
νον».	
Χρήστου Παπασταματίου - Μπαμπαλίτη: «Πάσχα στοῦ παλιῦ	
Σουφλί»	127—188
Ἱστορία τῆς Σαμοθράκης — Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου	
Μανωλάκη	188—201
Συνέχεια ἄρθρων Θρακικοῦ Κέντρου, ὡς τὸ «Μήνυμα πρὸς	
τὸν ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμόν» καὶ σχόλια ἐπὶ τῶν καθημερινῶς	
ἐμφανιζομένων νέων περιπτώσεων	202—206
Εὐγένιος Εὐγενίδης — Πλανητάριον	206—210
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΘΡΑΚΙΚΟῦ ΚΕΝΤΡΟῦ	210—269
Λαογραφικὰ Διδυμοτείχου — † Ἀρχιμανδρίτου Νικολάου	
Βαφείδου — Καθηγητοῦ	270—311